

Bodleian Libraries

UNIVERSITY OF OXFORD

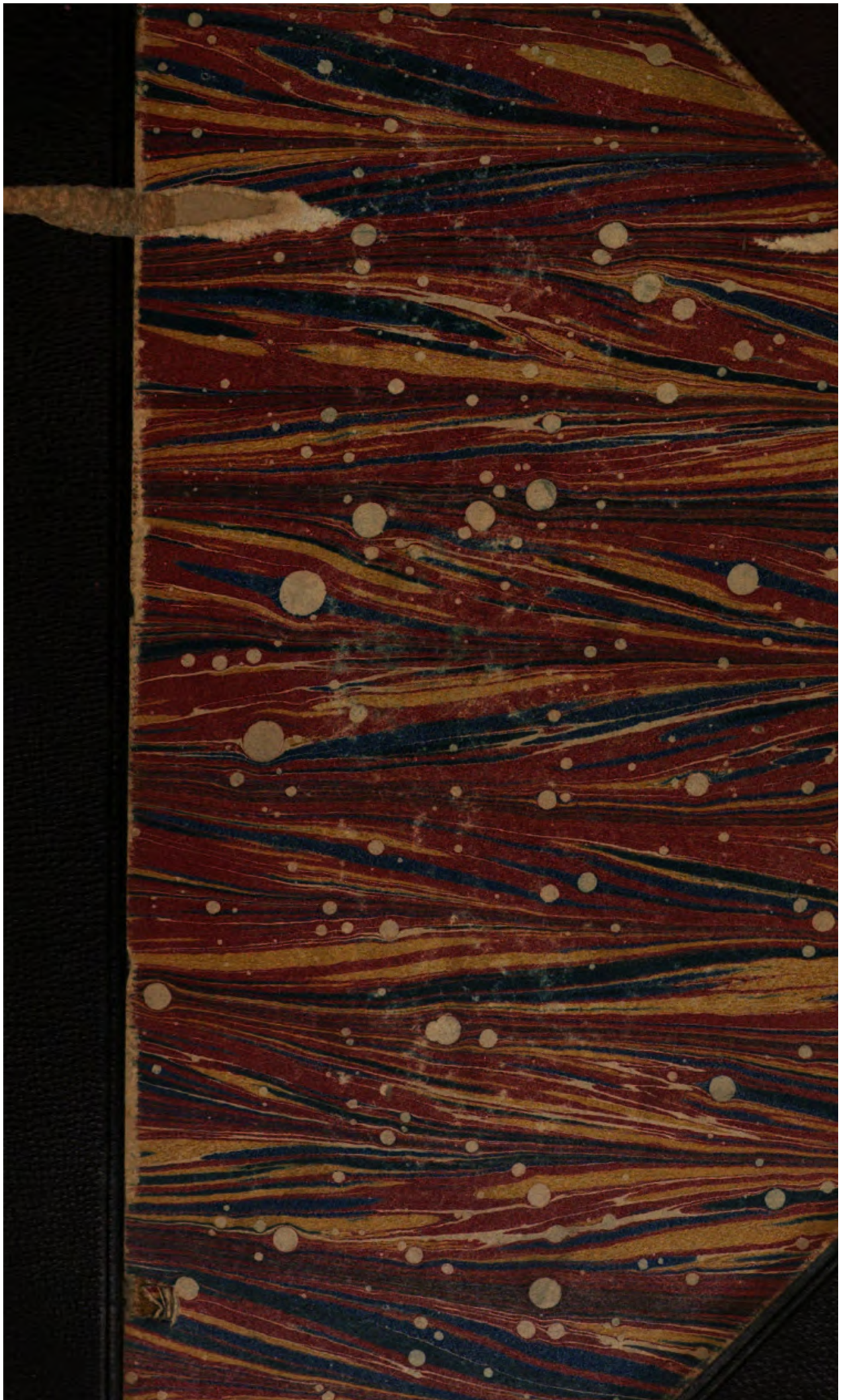
This book is part of the collection held by the Bodleian Libraries and scanned by Google, Inc. for the Google Books Library Project.

For more information see:

<http://www.bodleian.ox.ac.uk/dbooks>

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 2.0 UK: England & Wales (CC BY-NC-SA 2.0) licence.

EX BIBLIOTHECIS GUDBRANDRI
VIGFUSSON et FRIDERICI YORK POWELL
olim alumni, partim ab hoc legatis, partim
emptis, a. MCMIV.

C. 2. 11. 5. ✓

3571
—
122

HP DE, -

Bergamit

1.

xv

CELÐÆT

a puldoprcmurg.

ath. her magna

nba telmihcg.

nu thde cymf.

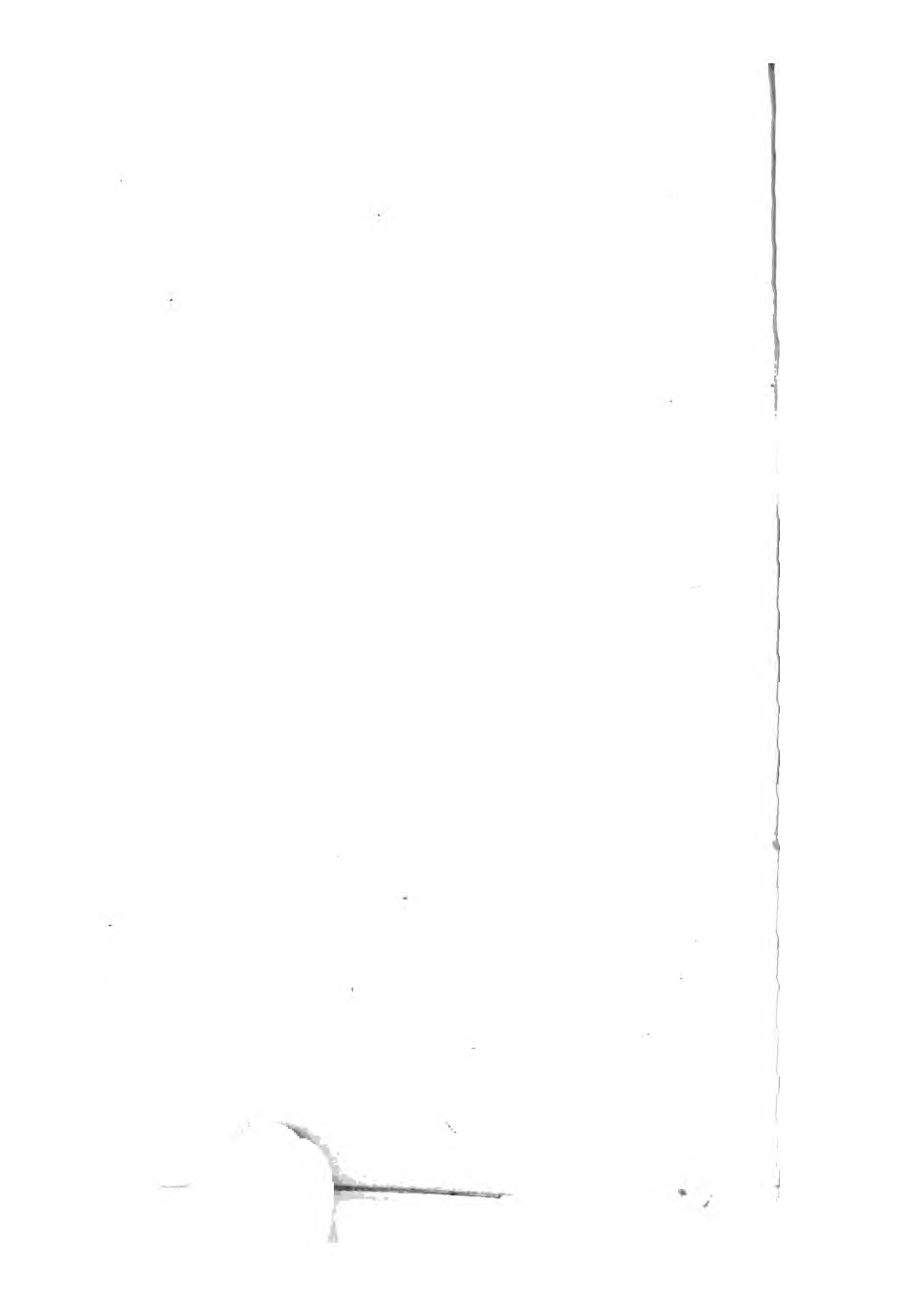
nb pth rcolay

nom. rpeglobor

ide. hinhge

pandum.

xv

Cædmon's
des Angelsachsen
biblische Dichtungen.

Herausgegeben

von

K. W. Bouterwek.

Erste Abtheilung,

welche den Text vollständig enthält.

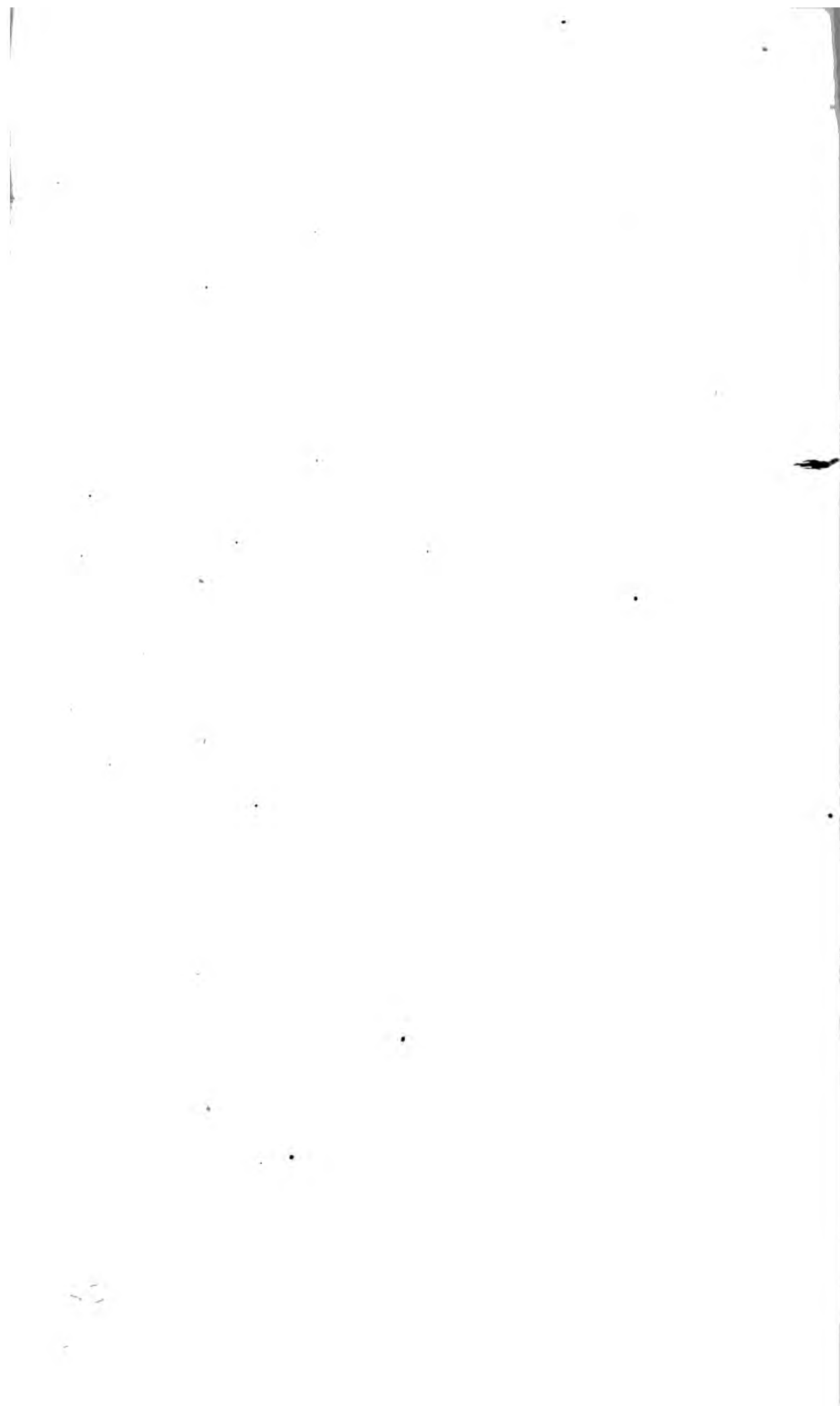
Fredk York Ponsell
St. Ch. Oxford 1886.

Beigegeben ist ein Facsimile aus dem Cod. Bodlej. Jun. XI.

Elberfeld u. Iserlohn.

J u l i u s B ä d e k e r.

1849.

I.

- [1.] **U**s is riht micel, þæt ve rodera veard,
 vereda vuldorcining, vordum herigen,
 môdum lufien. He is mæгна spêd,
 heáfod ealra heáhgesceafta,
 5. freá ælmihtig. Næs him fruma æfre
 ór gevorden; ne nú ende cymð
 êcean drihtnes; ac he bið á rice
 ofer heofenstólas. Heágum þrymmum,
 sóðfæst and sviðfeorm sveglbôsmas heold,
 10. þá vâron gesette víde and síde,
 þurh geveald godes, vuldres bearnum,
 gâsta veardum. (2.) Hæfdon gleám and dreám
 and heora ordfuman engla þreátas,
 beorhte blisse væs heora blæd micel.
 15. þegnas þrymfæste þeóden heredon,
 sægdon lustum lóf heora líffreán,
 démdon drihtnes dugeðum, vâron
 sviðe gesælige. Synna ne cúðon,
 firena fremman; ac hie friðe lifdon

1. ús ís. Ms. us ís Th. — 3. módum Ms. Jun. módum Th. — 5. æfre Ms. Jun. æfre Th. — 6. ór Ms. Jun. Th. Grimm schwankt zwischen or und ór. Gr. I, 338. — 7. ecean Ms. Jun. écean Th. bið á rice Ms. Jun. bið á rice Th. — 8. heofenstolas Ms. Jun. heofen-stólas Th. sóðfæst Th. — 9. sviðferom Ms. Jun. Th.; aber Z. 1764. sviðfeorm. Vgl. Cod. Exon. S. 386. Z. 35: 'svift and sviðfeorm.' — Feorme st. m. (victus) kommt im Cædm. noch vor Z. 1725: 'fêran mid feorme.' Z. 2653: 'mid feo and mid feorme.' Z. 1645: '(lædan) feoh and feorme.' Einmal fearme Z. 1389: 'fôr mid fearme.' Das Adjectiv orfeorm, exul, egenus findet sich Andr. Z. 416. 1617. Cod. Exon. 255, 20. Beov. 4765. Siehe Gr. zu Andr. S.105, und vergl. unten Z. 2427: '(and þám rincum beád) nihtfeormunge.' Z. 2680: 'gefeormedon.' Andr. Z. 1091. Beov. Z. 1482. Lye kennt ein Verbum sviðfeormian, crudescere. — 10. víde J side Th. — 16. líf frean Th. — 17. drihtenes. Ms. Jun. démdon drihtnes Th.

20. éce mid heora aldor. elles ne ongunnon
 ræran on roderum, nymðe riht and sôð,
 ærþon engla veard for oferhygde
 dveal on gedvilde. noldan dreógan leng
 heora selfra ræd; ac hie of siblufan
25. godes áhvurfon. Hæfdon gielp micel,
 þæt hie við drihtne dælan meahton
 vuldorfæstan vic, verodes þrymme,
 síd and svegltorht. him þær sár gelamp,
 (3.) æfst and oferhygd, and þæs engles mōd,
30. þe þone unræd ongan ærest fremman,
 vefan and veccean. Þá he vorde cvæð
 niðes ofþyrsted, þæt he on norðdæle
 [2.] hám and heáhsetl heofena rices
 ágan volde. Þá veað yrre god
35. and þám verode vráð, þe he ár vurðode
 * vlite and vuldre; sceóp þám vērlogan
 vræclícne hám, veorce tō leáne
 helleheáfas, hearde niðas;
 héht þæt vitéhús vræcna bídan,
40. deóp dreáma leás, drihten úre,
 gásta veardas. Þá he hit geare viste,
 sinnihte beseald, súsle geinnod,

* Jun. p. 2.

-
20. éce Th. — 21. ræran Th. — 23. dælon Ms. dæl on Jun. Th. Ich habe dveal zu schreiben gewagt, was sich durch Z. 1930: '(væron) dædum gedvolene' empfiehlt. Es müsste ein verlornes starkes Verbum dvelan, dveal (dvæl) dvolen angenommen werden, mit der Nebenform delan deal (dæl), dolen. Die genaue Zusammengehörigkeit von (ge)dvola, dol (beides error, stultitia) dollíc und drollíc, jenes durch audax usque ad stultitiam, nach Kemble's Annahme, dieses stultus allein bedeutend, ist unverkennbar. Gedvola kommt in unserm Gedichte nur Z. 3540 vor: 'þá geseah ic þá gedriht in gedvolan hveorfan.' Vgl. El. Z. 1119: 'in gedvolan lange ácyrrred fram Criste.' Andr. 611: 'þurh deópne gedvolan.' Z. 1688: 'gedvolan fylde (se hálga).' Dieselbe Verbindung: El. Z. 1041. — 'gedvolan lifdon,' El. Z. 312. 'gedvolan fylgdon' Z. 372. — Auch dol, error, erscheint nur Z. 339: 'ôð hie tō dole vurdon;' das Adv. dollíce Z. 295. Gedvild error, dagegen, ausser an unsrer Stelle, noch Z. 919: 'þinna dæða gedvild.' — 28. síd. sár Th. — 29. mōd. — 33. hám Th. rices Th. — 34. ágan Th. — 35. ár Th. — 36. vlite . . sceóp. vērlogan Th. — 37. hám . . leáne Th. — 39. vité-hús. bídan Th. — 40. deóp. úre Th. — 42. synnihte Jun.

- geondfolen fýre and færcyle,
 réce and reáde lêge, héht þá geond þæt rædleáse hof
 45. veáxan vítebrôgan. Hæfdon hie vrôhtgeteme
 grimme við god gesomnod; him þæs grim leán becom.
 (4.) cvádon, þæt heó rice rêðe môde
 ágan voldan and svá eáðe meahtan.
 [4.] Him seó vên geleáh. siððan valdend his,
 50. heofona heáhcing, honda árárde,
 hêhste við þám herge, ne mihton hygeleáse
 mæne við metode mægyn bryttigan;
 ac him se mæra môd getváfde.
 bælc forbigde, þá he gebolgen veaþ,
 55. beslôh synsceaðan sigore and gevealde,
 dôme and dugeðe, and dreáme benam
 his feónd, friðo, and gefeán ealle,
 torhte tíre; and his torn gevræc
 on gesacum sviðe selves mihtum,
 60. strengum stiepe. Hæfde styrne môd;
 gegremed grymme gráp on vráðe
 fáum folmum, and him on fæðm gebræc,
 yr on môde. æðele bescyrede
 his viðerbrecan, vuldorgestealdum.
 65. (5.) sceóp þá and scyrede scyppend úre
 oferhidig cyn engla of heofnum.
 vârleás verod valdend sende,
 láðvendne here, on langne síð,
 geómre gâstas. væs him gylp forod,
 70. beót forborsten and forbiged þrym,
 vlíte gevemmed. Heó on vrace
 syððan seomodon svearte síðe.
 ne þorfton hlúde hlihhan; ac heó helltregum
 vêrige vunodon and veán cûðon.

43. fýre Th. — 44. réce J reáde ... hóf Th. — 45. víte-brogan. — 46. leán.
 47. rice. móde Th. — 49. vên. his. — 50. heofona Jun. heofena Th.
 arárde Th. — 52. mæne Jun. Th. — 53. ác. mæra mód. — 56. dóme.
 benám. — 57. his. gefeán. — 58. his. — 60. mód. — 61. gegremed.
 gráp. — 62. fáum. — 63. móde Th. eðele Jun. — 64. his. — 65. sceóp.
 úre. — 67. vârleas. — 68. láðvendne. — 71. vlíte. — 73. hlúde. —
 74. veán.

75. sár and sorge, sùsl þrôvedon
þýstrum beþeahte, þearl æfterleán,
þæs þe heó ongunnon við gode vinnan.

þá væs sôð svá ár, sibb on heofnum,
fægre freoðoþeávas; freá eallum leóf,
80. þeóden, his þegnum; þrymmas veóxon
duguða mid drihtne dreámhæbbendra :

[5.] (6.) Váron þá gesôme, þá þe svegl búan,
vuldres êðel. vrôht væs ásprungen,

* Jun. p. 3.

*ôht mid englum and orlegníð,
85. siððan herevôsan heofon ofgeafon
leóhte belorene. Him on lâste sett
vuldorspêdum velig víde stódon,
gifum grôvende, on godes ríce,
beorht and geblædfæst, búendra leás,
90. siððan vræcstove vêrige gâstas
under hearmlocan heáne gefóran.

þá þeahtode þeóden úre
môdgeþonce, hú he þá máran gesceaft,
êðelstaðolas, eft gesette,

95. svegeltorhtan seld, sêlran verode,
þá hie gielpsceaðan ofgifen hæfdon,
heáh on heofenum; forþám hálig god
under roderas feng rícum mihtum
volde, þæt him eorðe (7.) and uprodor
100. and síd væter geseted vurde
voruldgesceafte, on vráðra giêld,
þára þe forhealdene of hleó sende.

Ne væs hêr þá giet, nymðe heólstersceado,
viht gevorden; ac þês víða grund

105. stóð deóp and dim, drihtne fremde,
ídel and unnyt. on þone eágum vlát

75. sár Jun. Th. — 76. æfterleán. — 78. sóð. ár. Th. — 80. his. —
81. dreám - hæbbendra. — 83. asprungen. — 84. órleg Jun. Th. —
85. here - vósan. ofgæfon Jun. Th. — 87. stóðan Jun. víde stóðan Th.
— 88. ríce. — 91. gefóran. — 92. þeahtode deliberavit, von þeahtian,
nicht zu verwechseln mit þohte, cogitavit. Vgl. Z. 1269. úre. — 93.
môd-geþonce. hú. máran. — 95. svegl-torhtan Jun. — 98. rícum Th.
99. úp roder Jun. Th. — 100. síd. — 103. hêr. — 104. gevórden. ac.
víða. — 105. stóð deóp. — 106. ídel J unnyt. vlát.

- stiðferhð cining, and þá stove beheold
 dreáma leáse, geseah deorc gesveorc
 semian sinnihte, sveart under roderum,
 110. vonn and vèste, ôð þæt þeós voruldgescraft
 þurh vord gevearð vuldorcyninges.
 Hér árest gesceôp éce drihten,
 helm eallvihta, heofon and eorðan;
 rodor árærde [6.] and þis rúme land
 115. gestaðelode strangum mihtum
 freá ælmihtig. folde væs þá gyt
 græs ungréne, (8.) gársecg þeahte,
 sveart synnihte, síde and víde
 vonne vâgas. Þá væs vuldortorht
 120. heofonveardes gâst ofer holm boren
 miclum spêdum. metod engla hêht,
 lífes brytta, leóht forðcuman
 ofer rúmne grund. raðe væs gefylled
 heáhcinges há:s him væs hálig leóht
 125. ofer véstenne, svâ se vyrhta bebeád.
 Þá gesundrode sigora valdend
 ofer lagoflóde leóht við þeóstrum,
 sceade við scíman. sceóp þá bâm naman
 lífes brytta; leóht væs árest
 130. þurh drihtnes vord dæg genemned,
 *vlitebeorhte gesceaft. vel lícode

*Jun. p. 4.

107. stiðfrihð Jun. Th.; allein 'stiðferhð cining' Z. 241. 1401. 1677.
 — 108. dreáma. — gesveorc nebula, nubes; nochmals Z. 804. — Beov.
 Z. 3576. und Gr. El. Z. 855. findet sich das Verbum: 'rodor eal ge-
 svearc.' S. auch sveorc caligo und sveorcian, sveorcian caligari,
 obscurari. C. Z. 3390: 'lyft upgesvearc.' — Beov. Z. 3471: '(ne him
 invitsorh) on sefan sveorceð.' Beov. Z. 3531: 'forsiteð and for-
 svorceð.' — 109. únder. véste. — 111. vórd. — 112. hér árest ge-
 sceóp éce. — 114. arærde. rúme. — 116. þa gyt Jun. (s. Z. 155.);
 sonst ist giet, gieta (Z. 990. Z. 1629. 2460.) git, gyt (Z. 1721. Z.
 3164.) bräuchlich; auch get, geot. — 117. ungréne. gársecg Th. — 118.
 síde J víde. — 119. vonne vegas Jun. vâgas Th. obschon er vegas
 übersetzt. vâgas scheint allein richtig. 'vonnan vâge' Z. 1374. 'vonne
 vælstreámas' Z. 1295. vonne ýða Z. 1425. — 120. hólum bóren Th. —
 121. lífes. — 123. rúmne grúnd. — 124. há:s. — 125. véstenne. — 126.
 gesundrode. — 127. lago-flóde. — 128. sceade við scíman, sceóp þa
 bâm naman. — 129. lífes. árest. — 130. vórd. genemned. — 131.
 vlite. lícode.

freán æt frymðe forðbæro tíð.
 dæg æresta geseah deorc sceado
 sveart sviðrian geond síðne grund :

135. [8.] (9.) þá seó tíð gevát ofer tiber sceacan
 middangeardes. metod æfter sceáf
 scírum scíman, scippend úre,
 áfen ærest. him arn onlást,
 þrang þýstre genip, þám þe se þeóden self
 140. sceóp nihte naman. nergend úre
 hie gesundrode. siððan áfre
 drugon and dydon drihtnes villan
 éce ofer eorðan. þá com ôðer dæg,
 leóht æfter þeóstrum. hêht þá lifes veard
 145. on mereflóde middum veorðan
 hyhtlic heofontimber. holmas dælde
 valdend úre and gevorhte þá
 roderas fæsten. þæt se ríca áhóf
 up from eorðan þurh his ágen vord,
 150. (10.) freá ælmihtig. fold væs ádáled
 under heáhrodore hálgum mihtum,
 vater of vætrum, þám þe vuniað gyt
 under fæstenne folca hrófes.
 þá com ofer foldan fús síðian
 155. máre mergen þrida. náron metode þá gyt

132. freán. tíð. — 134. síðne. — 135. tíð gevát Th. tiber sceacan Jun. tiber-sceacan Th. irrig, wie früher schon Hickes und Lye. Das Richtige sah zuerst Grimm (D. M. p. 25. Nota), der den inf. sceacan von gevát abhängen lässt und nun übersetzt: 'Da die Zeit fortschritt über die (von Gott verliehene) Gabe der Erde.' Als Beweisstelle für diese Verbindung zieht Grimm heran Anall. A. S. 140, 5: 'geviton on fleám sceacan.' Ausserdem s. man: Andr. Z. 1594: 'geviton sceacan.' Cod. Exon. 280, 17: 'ongon þá on fleán sceacan.' Die Construction von gevítan erläutert Grimm Gr. 4, 38. 97. Dass tiber nicht nur Opfergabe bedeute, sondern, nach Grimm's Annahme, überhaupt Gabe, bleibt noch zu belegen. — 137. scírum scíman. úre. — 138. áfen ærest. árn. — 140. sceóp. naman. úre. — 141. áfre. — 143. éce. — 144. lifes. — 145. mére flóde. — 146. dælde. úre. — 148. ríca. áhóf. 149. up. his ágen vord. — 150. ádáled. — 151. únder. — 152. óf. — 153. únder. hrófes. — 154. þá. fús. — 155. máre. — mergen, merien, merigen = morgen. Bv. 1124: 'on mergenne.' S. Gloss. zu Bv. s. v. Gr. Gr. I, 335. — ða gyt Jun. métode ða gýt Th.

- vid lond, ne vegas nytte; ac stôd bevrigen fæste
 folde mid flôde. Freá engla hêht
 þurh his vord vesan væter gemâne,
 þá nú under roderum heora ryne healdað,
 160. stove gestefnde. Þá stôd hraðe
 holm under heofonum, svá se hálga bebeád,
 sid ætsomne, þá gesundrod væs
 lago við lande. Geseah þá lifes veard
 drige stove, dugoða hyrde,
 165. vide æteovde, þá se vuldorcýning
 eorðan nêmd. gesette ýðum heora
 onrihtne ryne, rûmum flôde,
 (11.) and gefetero[de]
 [9.] Ne þuhte þá gerysne rodora vearde,
 170. þæt Adam leng âna vâre
 neorxnavonges nivre gesceafte
 hyrde and healdend. forþon him heáhcyning,
 freá ælmihtig, fultum tiode,
 víf âveahte, and þá vrâðe sealde
 175. lifes leóhtfruma leófum rince.
 He þæt andveorc of Adames
 lice áleoðode and him listum áteáh
 rib of sídan. (12.) he væs restefæst
 and sôfte svæf; sâr ne viste,
 180. earfoða dâel. ne þær ænig com
 blôd of benne; ac * him brego engla
 of lice áteáh liodende bân,
 ver unvundod, of þâm vorhte god
 freólicu fæmnan; feorh ingedyde,
 185. êce sâule. heó vâron englum gelíce.
 [10.] Þá væs Adames brýd

* Jun. p. 5.

156. víd. végas. ác. stód. — 157. flóde. — 158. vórd vésan. gemâne. — 259.
 rýne. — 160. stóve. stód. — 161. bebeád. — 162. síd. gesúndrod. —
 163. lifes. — 165. vide æteóvde. þá. — 166. nêmd. — 167. [de]
 ergänzt. Z. 2896: 'gefeterode fêt and honda.' — rûmum flóde Th. —
 170. âna. — 172. healdend Jun. haldend Th. — 173. tiode. — 174. víf
 âveahte. — 175. lifes. — 176. adâmes. — 177. lice áleoðode. áteah. —
 178. rib óf sídan. — 179. sâr Jun. Th. — 180. earfóða dâel. né þær
 ænig cóm Th. — 181. blód of bénne. — 182. lice áteah. bân. —
 183. vér únvúndod. óf. gód. — 185. êce. gelíce. — 186. þá. . brýd.

- gâste gegearvod. hie on geógoðe bú
 vlitebeorht vâron on voruld cenned
 metodes mihtum. mân ne cûðon
190. dôn, ne dreógan; ac him drihtnes vâs
 bâm on breóstum byrnende lufu.
 Þá gebletsode blifðheort cyning,
 metod alvihta, monna cynnes
 þá forman tvâ, fæder and môder,
195. víf and væpned. he þá vorde cvæð:
 (13.) 'Têmað nú and vexeð, tudre fyllað
 eorðan ælgrêne, incre cynne,
 sunum and dôhtrum. inc sceal sealtvæter
 vunian on gevealde and eall vorulde gesceaft.
200. brúcað blæddaga and brimhlæste
 and heofonfugla. inc is hálig feoh
 and vilde deór on geveald geseald,
 and lifigende, þá þe land tredað;
 feorheáceno cynn, þá þe flód vecceð
205. geond hrôn-råde, inc hýrað eall.'
 [11.] Þá sceávode scyppend úre
 his veorca vlite and his væstma blæd,
 nivra gesceafta. neorxnavang stôd
 gôd and gâstlic, gifena gefylled,
210. [12.] fremum forðveardum. fægere leohte
 þæt lifðe land lago yrnende,
 (14.) vylleburne. nalles volcnu þá giet

87. bú Jun. ón. bú Th. — 188. vlite. — 189. metodes Jun. meotodes Th.
 — mân Jun. Th. — 190. dôn] dreogan Jun. dón. ác. vâs Th. —
 191. bâm. — 194. tvâ. — 195. víf. vórde. — 196. temað nú. Th. S.
 Z. 1507: 'tÿmað nú and tiedrað, tires brúcað.' Z. 1237: 'þeóda tÿm-
 don.' Têman, teámian procreare liberos, ist wohl zu unterschei-
 den von temian domare. Zu jenem gehört teám soboles, Zucht,
 was erzogen wird. So Z. 1530: 'teámum and tudre.' Gr. Gr. I, 368.
 2, 146. Ob mit teóhan verwandt? — 197. ælgrêne. — 201. is. — 203.
 lifigende. — Vgl. Z. 904: '(þú scealt) bearm tredan bráde eorðan.'
 Z. 3089: 'þeódmarc tredan.' — 204. flód. — 205. hrón-råde. — 206.
 úre. — 207. his. vlite] his væstma blæd. — 208. stód. — 209. gód.
 — 210. leohte und Z. 1917: leoht zu leccian rigare, irrigare,
 prt. lehte, leohte. part. prt. leht, leoht. 'leccan, fihten' humec-
 tare. Gloss. M. 344. — 211. lifðe.

- ofer rúmne grund regnas bæron
vann mid vinde; hvæðre væstmum stód
215. folde gefrætvod. Heóldon forðryne
eástreámas heora æðele feóver
of þám nivan neorxnavonge.
þá væron áðælede drihtnes mihtum
ealle of ánum, þá he þás eorðan gesceóp,
220. vætre vlítebeorhtum, and on voruld sende.
þære hátað ylde eorðbúende
Fison, folcveras. sáfoldan dæl
bráde bebúgeð; beorhtum streámum
he beleác útan. on þære êðyltyrf
225. niððas findað neán and feorran
gold and gymcynn, (15.) gumþeóða bearn,
þá sélestān, þæs þe ús secgað béc.
Þonne seó æftre Ethiopialand
and leódgæard belígeð úton,
230. ginne rice, þære is Geon noma.
Þrida* is Tigris, seó við þeódscipe,
eá in fléde, Assiriæ belíð. * Jun. p. 6.
Svilce is seó feorðe, þá nú geond folc monig
veras Eufraten víde nemnað.
- * * *
235. [13.] 'ac niótað inc þæs ôðres ealles, forlætað þone áne beám;
variað inc við þone væstm. ne vyrð inc vilna gád.'
(16.) Hnigon þá mid heáfðum heofoncyninge

213. rúmne grúnd régnas. — 214. stód. — 216. ea-streámas. — 218. þá.
adælede. — 219. ánum. gesceóp. — 220. vlíte. ón. — 221. eorðbúende
Jun. Th. — 222. fison. sáfoldan dæl. — 223. bráde. streámum. —
224. beleác útan. êðyltyrf. — 225. niððas. neán. — 226. gumþeóða
Jun. gúmþeóða Th. — 227. þa sélestān. ús. béc. S. Z. 1117. —
229. belígeð úton. — 230. Ginne rice Jun. ginne rice þære is géon
noma Th. — 231. is tigris. þeódscipe. — 232. eá in fléde Th. As-
sirie Jun. assiriæ belíð. Th. — 233. is. — 234. eúfratén víde némnað. —
Nach dieser Zeile folgt eine beträchtliche Lücke; ein Blatt scheint
ausgeschnitten. — 235. ac. áne beám. — 236. gád Jun. gád Th.
'nis him vilna gád' Cod. Ex. 475, 6. 'þæt þám gengum þrym gád ne
være viste ne væde' Z. 3620. 'ne væs me in healle gád' Cod. Ex.
353, 20. Man hat also Cædm. I. c. nicht zu ändern. Weiteres über
gád engl. go ad findet sich in Grimm's Erläuterungen zu *Elene* S. 160.

- georne tōgeānes and sādōn ealles þanc,
 lista and þāra lāra. he lēt heó þæt land búan.
240. hværf him þā tō heofenum hālig drihten,
 stiðferhð cyning. Stōd his handgeveorc
 somod on sande. nyston sorga viht
 tō begornianne, butan heó godes villan
 lengest læsten. heó vāron leóf gode
245. þenden heó his hālige vord healdan voldon:
- [14.] Hæfde se ealvalda engelcynna
 þurh handmægen, hālig drihten,
 týne getrymede, þām he getrúvode vel,
 þæt hie his gióngorscipe fyligan volden,
250. vyrcean his villan. forþon he him gevit forgeaf
 and mid his handum gesceóp, hālig drihten.
 Gesett hæfde he hie svā gesāliglice; ænne hæfde he svā
 svīðne gevorhtne,
 (17.) svā mihtigne on his mōdgeþohte, he lēt hine svā
 micles vealdan
 hēhstne tō him on heofona rīce. hæfde he hine svā hvitne
 gevorhtne,
255. svā vynlic vās his væstm on heofonum, þæt him com from
 veroda drihtne.
 gelic vās he þām leóhtum steorrum. lōf sceolde he drihtnes
 vyrcean,
 dýran sceolde he his dreāmas on heofonum, and sceolde
 his drihtne þancian
 þæs leānes, þe he him on þām leóhte gescerede: þonne lēte
 he his hine lange vealdan;
 ac he āvende hit him tō vyrsan þinge; ongan him vinn
 upāhebban

238. togeānes. — 239. lista. lāra Th. búan Jun. Th. — 241. stōd his. —
 243. tó. — 245. hīs. — 246. ælvalda Jun. — 248. tene Jun. týne
 Thorpe. Dieser verweist für seine Verbesserung des unverständlichen
 tene auf Aelfric's Worte: 'se ælmihtiga scippend, þa þa englas gesceóp,
 þa gevorhte he þurh his vīsdóm tyn engla verod.' Rask A. S. Gr.
 S. 194. — 249. hīs. — 250. hīs. gevit. — 251. hīs. gesceóp. — 252.
 gesett. hie. gesāliglice. ænne. — 253. svā. hīs mōdgeþohte. lét. —
 254. heofona rice Jun. heofona rīce. hvitne Th. — 255. hīs. — 256.
 gelic. lōf. — 257. hīs. — 258. leānes Th. læte Jun. — 259. ác. āvende.
 ongan him vinn up-ahebban Th. uphebban Jun.

260. við þone hēhstan heofnes vealdend, þe siteð on þām hāl-
gan stōle.
deóre væs he drihtne úrum. ne mihte him bedyrned vyrðan,
þæt his engyl ongan ofermōd vesan.
áhóf hine við his hearran, sōhte hetespræce,
gylpvord ongean, nolde god þeóvian;
265. cvæð, þæt his lic vāre leóht and scēne,
hvít and * hiovbeorht. (18.) ne meahte he æt his hige * Jun. p. 7.
findan,
þæt he gode volde geóngerdōme
þeódne þeóvian. þuhte him sylfum,
þæt he mægyn and cræft máran hæfde,
270. þonne se hálga god habban mihte
[15] folcgestealna. Feala vorda gespræc
se engel ofermōdes; þohte þurh his ánes cræft,
hú he him strenglicran stól gevorhte,
heáhran on heofonum. cvæð, þæt hine his hige speóne,
275. þæt he vest and norð vyrcean ongunne,
trymede getimbro. cvæð, him tveóþuhte,
þæt he gode volde geóngra veorðan.
'hvæt sceal ic vinnan?' cvæð he. 'nis me vihte þearf
hearran tō habbanne; ic mæg mid handum svá fela
280. vundra gevrcean. ic hæbbe geveald micel
tō gyrvanne gōdlecran stól,
heárran on heofne. hvý sceal ic æfter his hyldo þeóvian,
búgan him svilces geóngordōmes? ic mæg vesan god svá he.
bigstandað me, strange geneátas, (19.) þá ne villað me
æt þām stríðe gesvīcan.
285. hælēðas heardmōde, hie habbað me tō hearran gecorene,
rōfe rincas, mid svilcum mæg man ræd geþencean,

260. valdend Jun. siteð. stōle Th. — 261. hé. úrum Th. veorðan Jun. —
262. his. ófermōd vésan. — 263. áhóf. his. — 264. óngean. — 265. his
lic. — 266. hvít. né. hé. his. — 267. geóngerdome. þeódne. — 269.
máran. — 270. sé Th. — 271. folc-gestælna Jun. Th. S. Z. 287. —
272. ofermōdes. ánes. — 273. hú hé him. stól gevóhrte. — 274. he-
aneran Jun. his hige Th. speonne Jun. — 276. trymede. — 277.
góde. — 278. ic. — 279. vihta Jun. Th. — 280. vundra. — 281. stól.
282. hvý. ic. — 283. him. geongordomes. ic. vésan. hé. — 284. big-
standað Jun. Th. gesvīcan Th. — 286. rōfe. ræd.

- fôn mid svilcum folcgesteallan; frynd synd hie mine **georne**,
 holde on hyra hygesceaftum. ic mæg hyra hearra **vesan**,
 rædan on þis rice. svâ me þæt riht ne þinceð,
290. þæt ic ôleccan âviht þurfe
 gode æfter gôde ânegum. ne ville ic leng his geongra **vurðan**.
 Þâ hit se allvalda eall gehýrde,
 þæt his engyl ongan oferméde micel
 âhebban við his hearran and spræc heálic vord
295. dollice við drihten sinne, sceolde he þâ dæd ongyldan,
 veorc þæs gevinnes gedælan, and sceolde his vite **habban**
 [16.] ealra morðra mæst. Svâ dêð monna gehvilc,
 þe við his valdend vinnan ongyneð
 mid mâne, við þone mæran drihten. Þâ veař se mihtiga
 gebolgen,
300. hêhsta heofones valdend; vearp hine of þân heán stôle.
 hete hæfde he æt his hearran gevunnen, (20.) hylð hæfde
 his ferlorene.
- * Jun. p. 8. gram veař him se gôda on* his môde. forþon he sce-
 olde grund gesêcan
 heardes hellevites, þæs þe he vann við heofnes valdend.
 âcvæð hine þâ fram his hylðo and hine on helle vearp,
305. on þâ deópan dalas, þær he tô deófle veař.
 se feónd mid his gefêrum eallum feóllon þâ ufon of heofnum,
 þurh longe svâ þreó niht and dagas, þâ englas of heof-
 num on helle,
 and heó alle forsceôp drihten tô deóflum, [17.] forþon heó
 his dæd and vord
 noldon veorðian; forþon þe heó on vyrse leóht,
310. under eorðan neoðan, ællmihtig god
 sette sigeleáse, on þâ sveartan helle.
 þær hæbbað heó on áfyn, ungemet lange,

287. fón. Jun. Th. míne Th. — 288. íc. — 289. rædan. rice. — 290. íc.
 âviht. — 291. góde. íc. — 292. sé. gehýrde. — 294. his Th. healic
 Jun. healig Th. vord Th. — 295. sinne. dæd. — 296. vorc Jun. Th.
 gedælan his vite Th. — 297. dêð. — 298. his. — 299. mâne. mæran.
 300. heán stôle. — 301. hete. his. hylðo Jun. hylð Th. — 302. grám.
 gôda. his môde. grúnd Th. gesecean Jun. gesêcan Th. — 303. helle-
 vites. — 304. âcvæð. his. — 305. dala Ms. Jun. dalas Th. — 306.
 his gefêrum. þâ. — 308. forsceóp. his dæd J vord. — 312. áfyn.
 úngemet.

- ealra feonda gehvile fýredneove.
þonne cymð on uhtan easterne vind,
315. forst fyrnum cald, symble fýr ôððe gár.
sum heard gesvinc (21.) habban sceoldon.
vorhte man hit him tô vîte; hyra voruld væs gehvyrfed.
forman siðe fylde helle
mid þám andsacum. Heöldon englas forð
320. heofonrices héhðe, þe ær godes hýldo gelæston.
lâgon þá ôðre fynd on þám fýre, þe ær svâ feala hæfdon
gevinnes við heora valdend; vîte þoliað,
hátne heaðovelm, helle tômidde,
[18.] brand and bráde ligas, svilce eac þá biteran récas
325. þrôsm and þýstro; forþon hie þegnscipe
godes forgýmdon. hie hyra gál besvác
engles oferhygd; noldon alvealdan
vord veorðian. hæfdon vîte micel.
vâron þá befeallene fýre tô botme
330. on þá hátan hell, þurh hygeleáste
and þurh ofermétto. sôhton ôðer land,
þæt væs leóhtes leás and væs líges full,
(22.) fýres fâer micel. Fynd ongeaton,
þæt hie hæfdon gevrixled víta unrím
335. þurh heora miclan môd and þurh miht godes,
and þurh ofermétto ealra sviðôst.
 Þá spræc se ofer móda cyning, þe ær væs engla scýnôst,
hvítôst on heofne, and his hearran leóf,
drihtne dýre, ôð hie tô dole vurdon,
340. þæt him for gálscipe god sylfa vearð,
mihtig, on môde yrre. vearp hine on þæt morðer *innan, * Jun p. 9.

313. fýr-édneove. — 315. fýr Th. gár Jun. Th. — 316. gevrinc Jun. gesvinc Th. — 317. him to vîte. — 318. forman siðe Jun. for mán-siðe Thorpe im Text; er stellt aber 'forman siðe' in den Corrigendis richtig wieder her. — 320. heofon-rices. þe ær hýldo. — 321. þá þe ær. — 322. vîte. — 323. hátne. — 324. bráde Jun. bráde ligas Th. — eac . . . récas Th. récas Jun. — 325. þegnscipe. — 326. gál Jun. gál besvác Th. — 327. oferhygd Th. alvaldan Jun. — 328. vord. vîte. 329. þá. fýre. — 330. hátan Jun. hátan héll Th. — 332. líges fúll. — 333. fýres fâer. ongeáton. — 334. víta únrim. — 335. herra Jun. mód Th. — 337. ofer móda. ær. scýnost. — 338. hvítost on heofnen Th. hvítost Jun. his heárran leóf Th. — 339. dýre Th. to dóle Jun. Th. — 340. gálscipe Jun. Th. — 341. móde yrre. mórðer-innan.

- niðer on þæt nió bedd, and sceóp him naman siððan.
 cvæð, þæt se hêhsta hâtan sceolde
 Satan siððan. hêt hine þære sveartan
 345. helle grundes gýman, nalles við god vinnan.
 Satan maðelode, sorgiende spræc,
 seðe helle forð healdan sceolde,
 gýman þæs grundes. væs âr godes engel,
 hvít on heofne, ôð hine his hyge forspeón,
 350. and his ofermétto ealra sviðôst,
 (23.) þæt he ne volde vereda drihtnes
 vord vurðian. veóll him on innan
 hyge ymb his heortan; hát væs him útan,
 vráðlic vîte. He þá vorde cvæð:
 355. 'is þês ânga stede ungelic sviðe
 þâm ôðrum, þe ve âr cùðon
 heán [19] on heofonrice, þe me mín hearra onlâg,
 þeah ve hine for þâm alvealdan ágan ne môston,
 rômigan úres rices. næfð he þeah riht gedôn,
 360. þæt he ús hæfð befylled fyre tô botme
 helle þære hâtan, heofonrice benumen.
 hafað hit gemearcod mid moncynne
 tô gesettanne. þæt me is sorga mâst,
 þæt Adam sceal, þe væs of eorðan gevorht,
 365. mínne stronglican stól behealdan,
 vesan him on vynne, and ve þis vîte þolien,
 hearm on þisse helle. Vâ lâ, âhte ic mínra handa geveald,
 and môste âne tíð úte veorðan,
 vesan âne vinterstunde, þonne ic mid þis verode —

-
342. nióbed? Gr. Gr. 2, 484. nió bedd Jun. Th. sceóp. nâman. Th. — 343. Junius læsst þ aus. hâtan Th. — 344. hêt. sveártan. — 446. sâtan máðelode. — 348. grúndes. âr. — 349. forspeón Jun. hvít . . his . . forspeón Th. — 350. his ofermétto eálra. — 352. vórd. him on innan. 355. his heórtan. hát væs him útan Th. — 354. vîte. — 355. styde Jun. stéde úngelic Th. — 356. âr. — 357. heán Jun. heán on heofon-ricc. mín Th. — 358. alvaldan Jun. ágan Th. — 359. rómigan úres rices. gedón. — 360. befielled Jun. fyre to bótme Th. — 361. helle þære hâtan heofon-ricc benúmen. — 362. háfað gemearcod. 363. mé. — 365. mínne. stól. — 366. vésan. vynne. vé vîte. — 367. vá lá. mínra. geveáld. — 368. tíð Jun. . . âne tíð úte. Th. — 369. vé-san âne . . . þys Th. þis Jun.

370. (24.) ac licgað me ymbe irenbendas,
 rideð racentan sâl: ic eom rices leás;
 habbað me svâ hearde helle clommas
 fæste befangen. hêr is fȳr micel
 ufan and neoðone. ic á ne geseah
375. lâðran landscipe. lig ne ásvamað,
 hát ofer helle; me habbað hringa gespong,
 sliðhearda sâl, siðes ámyrred,
 áfyrred me mîn fêðe. fêt synt gebundene,
 handa gehæfte. synt þissa heldôra
380. vegas forvorhte; svâ ic mid vihte ne mæg
 of þissum lióðobendum. licgað me ymbutan
 heardes írenes háte geslægene
 grindlas greáte, mid þy me god hafað
 gehæfted be þám healse. svâ ic vát he mînne hige cûðe,
 and þæt viste eác veroda drihten,
385. (25.) þæt * sceolde unc A d a m e yfele ge vurðan * Jun. p. 10.
 ymb þæt heofonrice. þær ic áhte mînra handa geveald:·

[21.] Ac þoliað ve nú þreá on helle, þæt syndon þýstro
 and hæto,

390. grimme grundleáse. hafað ús god sylfa
 forsvápen on þás sveartan mistas, svâ he ús ne mæg
 ánige synne gestælan,
 þæt ve him on þám lande lâð gefremedon. he hæfð ús
 þeáh þæs leóhtes bescyrede
 be vorpen on ealra víta mæste. ne magon ve þæs vrace
 gefremman,
 geleánian him mid láðes vihte, þæt he ús hafað þæs leóh-
 tes bescyrede.
 He hæfð nú gemearcod áne middangeard, þær he hæfð
 mon ge vorhtne

370. iren benda Jun. ác. . . iren-bendas Th. — 371. rideð. sâl. ic. rices.
 373. hér. fȳr. — 374. á Jun. Th. — 375. lâðran. lig. — 376. hát Jun.
 Th. — 377. sâl. — 378. mîn Jun. mîn feðe. fêt synt gebundene Th.
 379. hánda gehæfte. hél-dora. — 380. forvorhte. — 381. lióðobendum
 Jun. Th. ymbe Jun. ymbutan Th. — 382. heardes írenes. háte. —
 384. vát mînne. — 386. adáme. — 387. heofon-ricce. ic. mînra. —
 388. vé nú. — 390 gestælan. — 391. láð. — 392. be vorpen. víta. vrace.
 — 393. geleánian. láðes. — 394. gemearcod áne.

395. æfter his onlicnesse, mid þâm he vile eft gesettan
heofona rice, mid hluttrum sâulum. ve þæs sculon hyc-
gan georne,
þæt ve on A dame, gif ve âfre mægen, and on his eafrum
svâ some andan gebêtan,
(26.) onvendan him þâr villan sînes, gif ve hit mægen
vihte âþencan.
Ne gelýfe ic me nú þæs leóhtes furðor, þæs þe him þen-
ceð lange niótan,
400. þæs eádes mid his engla cræfte. Ne magon ve þæt on
aldre gevinnan,
þæt ve mihtiges godes môd onvâcen. uton ôðvendan hit
nú monna bearnum,
þæt heofonrice, nú ve hit habban ne môton; gedôn, þæt
hie his hildo forlâten,
þæt hie þæt onvendon, þæt he mid his vorde bebeád. þonne
veorð he him vrâð on môde,
âhvet hie from his hyldo. þonne sculon hie þâs helle sêcan
405. and þâs grimman grundas. þonne môton ve hie ús tô
gíongrum habban,
firabearn, on þissum fæstum clomme. Onginnað nú ymb
þâ fyrde þencean.
- [22.] Gif ic ânigum þegne þeódenmâdmas
geara forgeafe, þenden ve on þân góðan rice
(27.) gesâlige sâton and hæfdon úre setla geveald,
410. þonne he me nâ on leófran tíð leánum ne meahthe
mîne gife gyldan, gif his gien volde
mínra þegna hvile geþafa vurðan,
þæt he up heonon úte mihte
cuman þurh þâs clustro, and hæfde cræft mid* him,

* Jun. p. 11.

395. his onlicnesse. — 396. rice. vé. — 397. ádame. âfre. his ándan ge-
bétan. — 398. sînes. — 399. íc. niótan. — 400. eádes. his. — 401.
môd onvâcen. nú. — 402. heofon-rice. gedôn. forlâten. — 403. be-
beád Jun. his vórde bebeád. vrâð on môde Th. — 404. âhvet. his.
sêcan. Vgl. Andr. Z. 286: 'usic lust hve te ð.' Cod. Exon. 354, 48: 'fla
mon hvite ð' the spear smiteth them, nach Conybeare's Uebersetzung.
Illustr. XXIII. — 405. grundas. ús. — 406. beárn. — 407. ânigum
Jun. íc. ænegum þegne Th. — 408. geara. vé. góðan rice. — 409. úre.
geveald. — 410. tíð leánum. — 411. mîne gife. his. — 412. mínra. —
413. úr... úte Th. úp zu lesen statt úr.

415. þæt he mid feðerhoman fleógan meahthe,
vindan on volcne, þær gevorht stondað
Adam and Eue on eorðrice,
mid velan bevunden. and ve synd ávorpene hider
on þás deópan dalo. Nû hie drihtne synt
420. vurðran micle, and móton him þone velan ágan,
þe ve on heofonrice habban sceoldon,
rice mid rihte. is se ráð gescyred
monna cynne. þæt me is on mínum móde svá sár,
on mínum hyge hreóveð, þæt hie heofonrice
425. ágan tó aldre. Gif hit eóver ánig mæge
gevendan mid vihte, þæt hie vord godes
(28.) láre forlæten, sóna hie him þe láðran beoð.
gif hie brecað his gebodscipe, þonne he him ábolgen vurðeð.
siððan bið him se vela onvended and vyrð him víte
gegearvod,
430. sum heard harmscearu. Hycgað his ealle,
hú ge hi besvícen, siððan ic me sêfte mæg
restan on þyssum racentum, gif him þæt rice losað.
seþe þæt gelásteð, him bið leán gearo
æfter tó aldre, þæs ve hêr inne magon,
435. on þyssum fyre forð, fremena gevinnan.
sittan láte ic hine við me sylfne, svá hvá svá þæt sec-
gan cymeð
on þás hátan helle, þæt hie heofoncyniges
unvurðlice vordum and dædum
láre
* * *
440. [23.] Angan hine þá gyrvan godes andsaca,
fús on frætvum. (29.) hæfde fæcne hyge.

415. fæðer-hóman Jun. feðer-hóman Th. S. Z. 666. — 417. ádam ʒ éue
on eorð-ricē. — 418. vélan — 420. móton. vélan ágan. — 421. vé.
heofon-ricē. — 422. rice. ráð. — 423. is on mínum móde sva sár.
424. mínum. heofon-ricē. — 426. vórd. — 427. láre. sóna hie him þe
láðran beoð. — 428. he Ms. Jun. hie Th. hís gebódscipe Th. — 429.
bið him se véla. víte. — 430. súm. hís. — 431. sefte Jun. ic me feste
Th. — 432. him ʒ rice. — 433. bið leán. — 434. hêr. — 435. fyre.
436. láte ic. — 437. hátan. — 438. vórdum ʒ dædum. — 439. Lücke
nach láre. — 440. ándsaca. — 441. fús Jun. fús. . frætvum. fæcne Th.

- Hæleðhelm on heáfod ásette, and þone full hearde geband,
 spënn mid spangum. viste him spræca fela
 veorra vorda. vand him úp þanon,
 445. hvearf him þurh þá heldôra, hæfde hyge strangne,
 leólc on lyfte, láðvende môd,
 svang þæt fýr on tvá feóndes cræfte,
 volde dearnunga drihtnes geóngran
 mid mándáðum menn besvican,
 450. forláðan and forláran, þæt hie vurdon láð gode.
 He þá geférde þurh feóndes cræft, ôððæt he A ð a m
 on eorðrice, godes handgesceaft,
 gearone funde, vislice gevorht, and his víf somed,
 freó fægrôste. svá hie fela cúðon
 * Jun p. 12. 455. gódes gegearvigean, þá him tô gin* gran self

442. hæleð-helm Jun. hæleð helm Thorpe, der diese unrichtige Trennung in den Anmerkungen zum Cod. Ex. p. 525. verbessert. 'heoloðhelme bipeaht' Cod. Ex. 362, 31.; ebenfalls vom Teufel gesagt. Dunkel ist das entsprechende alts. 'helithhelm' Heliand p. 164, 20: 'an helith-helme bihelid.' Die fränkischen Glossen gewähren 'helant-helm, helot-helm, latibulum,' was Schmeller im Gloss. zum Heliand durch 'larva, persona' wiedergeben möchte. Kemble im Gloss. zu Beovulf übersetzt hæleð-helm durch galea larvata; Tarnhut? S. Gr. Gr. 2, 260. 458. 499. D. M. II. Ausg. S. 432. Vgl. noch grim-helm Z. 3103. — þone fúll heárde gebánd Th. — 443. spángum. spræca féla. — 444. veorra vorda, nach Grimm's Vorschlag. Andr. p. 137. vora vorda Jun. Th. Randlesart 'vráðra vorda,' vielleicht um das schwierige vor zu beseitigen. Das Wort erscheint noch Andr. Z. 1659: 'þæs væs þám veorode veor tô geþoligenne.' — úp Th. — 445. helldora J. Th. — 446. leólc Jun. Th. Leólc ist prt. zu lácan; also 'er sprang' zu übersetzen, nicht 'löwenartig' wie Thorpe an unserer Stelle thut. Cod. Ex. 438, 15. kehrt unsere Wendung wieder: 'leólc on lyfte' mounted in air Th.; p. 283, 2: 'leólc ofer laguflóð' bounded o'er the water-flood Th.; p. 471, 26: 'lagu-fæðme beleólc' in (its) watery bosom shut Th. Thorpe scheint seinen frühern Irrthum durch Grimm's Erläuterung von forleólc (Andr. Z. 614. p. 112) berichtigt zu haben. S. Z. 643. — môd Th. — 447. sváng þ̅ fýr on tvá feóndes cræfte. — 448. deárnunga. — 449. mán-dædum Jun. mán-dáðum ménn besvican Th. — 450. forláðan ȝ forláran. láð. — 451. gefereðe Jun. geférde. áðám Th. — 452. eorð-ric. hánd-ge-sceáft. — 453. gearone fúnde. vislice gevorht. — 454. his víf sómed. freó. — 455. gódes Jun. cúðon gódes gegearvigean. þá gingran Th.

- metod mancynnes mearcodde selfa;
 (30.) and him bi tvégen beámas stôdon,
 þá vâron útan ofætes gehlædene,
 gevêred mid væstme, svâ hie valdend god,
 460. heáh heófoncýning, handum gesette,
 þæt þær yldobearn môste onceósan
 gôdes and yfeles, gumena âghvilc
 velan and vávan. næs se væstm gelíc.
 ôðer væs svâ vynlic, vlitig and scêne,
 465. líð and lofsum: þæt væs lífes beám.
 môste on écnisse æfter lybban,
 vesan on vorulde, se þæs væstmes onbát,
 svâ him æfter þy yldo ne derede,
 ne súht svâre; ac môste symle vesan
 470. lungre on lustum, and his líf ágan,
 hylde heofoncýninges hêr on vorulde habban.
 him tô vâron vítode,
 geþingþo on þone heán [24.] heofon, þonne heó heonon
 vende.
 Þonne væs se ôðer eallenga sveart,
 475. dim and þýstre: (31.) þæt væs deáðes beám,
 se bær bitres fela. sceolde bú vítan
 ylða âghvilc, yfles and gôdes,
 gevanod on þisse vorulde, sceolde on vite á,
 mid sváte and mid sorgum, siððan libban,
 480. svâ hvâ svâ gebyrgde þæs on þám beáme geveóx.
 sceolde hine yldo beniman ellendáda
 dreámas and drihtscipes, and him beón deáð scyred.
 lytle hvile sceolde he his lífes niótan,
 sécan þonne landa sveartôst on fyre.

456. metot Jun. métot Th. — 457. tvegin Jun. tvégen beámas stódon Th.
 — 458. útan. ofætes. — 459. gevêred. váldend. — 461. yldo beárn.
 ónceosan. — 462. gôdes Ƿ yfeles. — 463. vélan Ƿ vávan. næs se
 væstm gelíc. — 464. scêne. — 465. líð. lífes beám. — 466. écnisse.
 467. vésan. onbát. — 469. súht Jun. súht svâre . . . vésan Th. — 470.
 agon Jun. hís líf ágan Th. — 471. hêr. — 472. 473. vitod geþing Jun.
 vâron vítode geþingþo. heán Th. — 475. dim. deáðes beám. — 476.
 bær bitres Th. bú Jun. bú vítan Th. — 477. yfles Ƿ gôdes. — 478.
 gevand on Jun. gevanod on . . . vite á Th. á Jun. — 479. sváte. —
 480. beáme — 481. beniman ellen-dáda. — 482. dreámas. beón deáð.
 — 483. hvile. hís lífes. — 484. sécan. fyre.

485. sceolde feóndum þeóvian, þær is ealra frécna mæste
leóðum tó langre hvíle. þæt viste se láða georne,
dyrne deóflles boda, þe við drihten vann.
[25.] Vearp hine þá on vyrmes líc, and vand him þá ymbútan
þone deáðes beám, þurh deóflles cræft.
490. genam þær þæs ofætes, and vende hine eft þanon,
þær he viste handgeveorc heofoncyniges.
Ongon hine þá frinan forman vorde
se láða mid ligenum: (32.) 'langað þe ávuht
Aðam úp tó gode? ic eom on his árende hider
495. feorran geféred. ne þæt nú fyrn ne væs,
þæt ic við hine sylfne sæt. þá hêt he me on þysne síð
faran,
hêt, þæt þú þisses ofætes áte; cvæð, þæt þín abal and cræft
and þín móðsefa mára vurde,
and þín lichó *ma leóhtra micle,
- * Jun. p. 13.
500. þín gesceapu scénran. cvæð, þæt þe ániges sceates þearf
ne vurde on vorulde. nú þú villan hæfst
hylðo gevorhte heofoncyniges,
tó þance gefénod þinum hearran,
hæfst þe við drihten dýrne gevorhtne. Ic gehýrde hine
þíne dæd and vord
505. lóðian on his leóhte, and ymb þín líf sprecau.
Svá þú læstan scealt þæt on þis land hider
his bodan bringað. Bráde synd on vorulde
grêne geardas, and god siteð
on þám hêhstan heofna rice
510. úfan. alvalda (33.) nele þá earfeðu
sylfa habban, þæt he on þysne síð fáre,
gumena drihten; ac he his gingran sent
tó þínre spræce. Nú he þe mid spellum hêt
listas læran. læste þú georne
515. his ambyhto. nim þe þis ofæt on hand,

485. is. — 486. hvíle. láða. — 487. bóða. — 488. ón. líc. — 489. beám.
— 490. genám. — 492. frinan Jun. frinan. . vorde Th. — 493. láða.
494. áðam úp tó. his. — 495. geféred. né. — 496. þá. . fāran. —
497. áte. þín ábal. — 498. ðín mód-sefa mára. — 499. þín. — 500.
scénran. — 503. gefénod. þinum. — 504. íc. þíne dæd 7 vord. —
505. his. þín líf sprécan. — 507. his. bráde. — 509. rice. — 510. úfan.
511. fáre. — 512. ác. — 513. þínre spræce. — 514. læran. — 515. his.

biſ hit and byrge. þe veorð on þinum breóſtum rúm,
 væſtm þy vlitegra. þe ſende valdend god,
 þin hearra, [26.] þás helpe of heofonrice.'

Adam maðelode, þær he on eorðan stóð,

520. ſelfſceafte guma: 'þonne ic ſigedrihten,
 mihtigne god, mæðlan gehýrde
 ſtrangre ſtemme, and me hêr ſtandan hêt
 his bebodu healdan, and me þás brýð forgeaf,
 vliteſciêne víf, and me varnian hêt,
525. þæt ic on þone deáðes beám bedroren ne vurde,
 beſvicen tó sviðe: he cvæð, þæt þá sveartan helle
 healdan ſceolde ſeðe bi his heortan vuht
 (34.) láðes geláde. Nát, þeáh þú mid ligenum fáre
 þurh dyrne geþanc, þe þú drihtnes eart
530. boda of heofnum. hvæt! ic þínra bysna ne mæg,
 vorda ne víſna, vuht oncnávan,
 ſiðes ne ſagona. ic vát hvæt he me ſelf bebeád,
 nergend úſer, þá ic hine nêhſt geſeah.
 he hêt me his vord veorðian and vel healdan,
535. læſtan his láre. þú gelíc ne biſt
 ánegum his engla, þe ic ár geſeah,
 ne þú me ôðievest ánig tácen,
 þe he me þurh treóve tóonſende,
 mín hearra, þurh hýlðo. þy ic þe hýran ne cann;
540. ac þú meahþe forðfaran. ic hæbbe me fæſtne geleáfan
 *úp tó þám ælmihtegan gode, þe me mid his earmum vorhte, * Jun. p. 14.
 hêr mid handum ſinum. he mæg me of his heán rice
 geofian mid góða gevhilcum, þeáh he his gingran ne ſende:.'

Vende hine vráðmóð, þær he þæt víf geſeah

545. (35.) on eorðrice, Euan, ſtandan,

516. biſ hit Ƿ byrige Jun. þinum. rúm Th. S. Z. 877. — 518. þin.
 heofon-ric. — 519. stóð. — 520. ic. — 521. gehýrde. — 522.
 ſtrangre ſtemne Jun. hêr Th. — 523. brýð. — 524. víf. — 525. ic.
 deáðes beám. — 527. his. — 528. láðes geláde. nát. fáre. — 530.
 þínra bysna Jun. bóða. þínra Th. — 531. vórða ne víſna. — 532.
 vát. bebeád. — 533. ic. — 534. his vórd. — 535. his láre. gelíc ne
 biſt. — 536. his. ár. — 537. tácen. — 539. mín. hýran. — 540. forð-
 faran. geleáfan. — 541. úp. his. — 542. hêr mid. ſinum. his heán
 rice. — 543. góða. his. — 544. vráðmóð. víf. — 545. eorð-ric.

- sceóne gesceapene. cvæð, þæt sceaðena mæst
eallum heora eaforum æfter siððan
vurde on vorulde. ‘Ic vát, inc valdend god
ábolgen vyrð, [27.] svá ic him þisne bodscipe
550. selfa secge, þonne ic of þys síðe cûme
ofer langne veg, þæt git ne læstan vel
hvilc árende, svá he easten hider
on þysne síð sendeð. nú sceal he sylf faran
tô incre andsvare; ne mæg his árende
555. his boda beóðan. þy ic vát, þæt he inc ábolgen vyrð,
mihtig on móde. gif þú þeah mínum vilt,
víf villende, vordum hýran,
þú meahht his þonne rúme ráð geþencan.
gehyge on þínum breóstum, þæt þú inc bâm tvám meahht
560. víte bevarigan, svá ic þe vísie.
æt þisses ofetes; þonne vurðað þín[e] eágan svá leóht[e],
(36.) þæt þú meahht svá víde ofer voruld ealle
geseón siððan, and selfes stól
herran þínes, and habban his hylde forð.
565. Meahht þú Adame eftgestýran,
gif þú his villan hæfst, and he þínum vordum getrývð,
gif þú him tô sóðe sægst, hvylce þú selfa hæfst
bisne on breóstum, þæs þú gebod godes
láre læstes. he þone láðan stríð
570. yfel andvyrde ánforlæted
on breóstcôfan. svá vit him bûtú
án spéd sprecað. span þú hine georne,
þæt he þíne láre læste, þy læs gyt láð gode
incrum valdende veorðan þyrfen.
575. gif þú þæt angin fremest, idesa seó betste,

548. ic vát. — 549. ic. bódscipe. — 550. ic. síðe. — 551. vэг. — 553.
nú. fáran. — 554. né mæg his. — 555. his. ic vát. — 556. móde. mí-
num. — 557. víf. vórdum hýran. — 558. his. rúme ráð. — 559. þínum.
inc bâm. — 560. víte. ic. — 561. þín. — 562. víde. — 563. geseón.
stól. — 564. þínes. his. — 565. eft-gestýran. — 566. his. þínum
vórdum. — 567. sóðe. — 568. gebód. — 569. láre láðan. — 570. án-
forlæted Jun. Th. — 571. bûtú. — 572. án spéd. — 573. þíne láre.
láð.

forhele ic incrum herran, þæt me hearmes svá fela
Adam gespræc eargra vorda.

tyhð me untrýovða, cvyð, þæt ic seó teónum georn,
gramum ambyhtsecg, nales godes engel.

580. (37.) ac ic cann ealle svá geare engla gebyrdo,
heáhheofona gehlidu. væs seó hvíl þæs lang,
þæt ic [28.] geornlice* gode þegnode
þurh holdne hyge, herran mínum,
drihtne selfum. ne eom ic deófle gelíc:.'

* Jun. p. 15.

585. Lædde hie svá mid ligenum, and mid listum speón
idese on þæt unriht, ôð þæt hire on innan ongan
veallan vyrmes geþeaht (hæfde hire vâcran hige
metod gemearcod), þæt heó hire môd
ongan lætan æfter þâm lârú; forþon heó æt þâm láðan onfêng,
590. ofer drihtnes vord, deáðes beámes
veorcsumne væstm. Ne vearð vyrse dâd
monnum gemearcod. þæt is micel vundor,
þæt hit éce god æfre volde,
þeóden, þolian, þæt vurde þegn svá monig
595. forlædd be þâm lygenum, þe for þâm lârú com.
[29.] Heó þá þæs ofætes æt, alvaldan bræc
(38.) vord and villan. þá meahthe heó víde geseón
þurh þæs láðan læn, þe hie mid ligenum besvâc,
dearnenga bedrôg, þe hire for his dâdum com,
600. þæt hire þuhte hvítre heofon and eorðe
and eall þeós voruld vlítigre, and geveorc godes
micel and mihtig, þeah heó hit þurh monnes geþeaht
ne sceávode, ac se sceaða
georne svícode ymb þá sâvle, þe hire ær þá siene onlâh,
605. þæt heó svá víde vlítan meahthe
ofer heofonrice. Þá se forhatena spræc
þurh feóndscipe, nalles he hie fremre lærde:

576 ic incrum. — 577. vórda. — 580. ac ic. — 581. hvíl. Vgl. Cod. Exon.
32, 25: 'ofer heofona gehlidu.' — 583. mínum. — 584. né. gelíc.
585. speón. — 588. mód. — 589. lârú. láðan. — 590. vórd. deáðes
beámes. — 591. dâd. — 593. éce Jun. Th. — 595. lârú. — 597.
vórd. víde geseón. — 598. láðan læn Th. læn Jun. besvâc Th. — 599.
bedrôg. hís dâdum cóm. — 600. hvítre. — 603. ac. — 604. ær. on-
lâh. — 605. víde. — 606. heofon-ric. — 607. lærde.

- 'þú meahht nû þe self geseón, svá ic hit þe secgan ne þearf,
 Eue seó gôde, þæt þe is ungelic
610. vliete and væstmas, siððan þú mīnum vordum getrúvodeſt,
 læstes mīne lāre. nû scīneð þe leóht fore
 glædlic ongean, þæt ic from gode brohte,
 hvīt of heofonum. nû þú his hrīnan meahht.
 sǣge Adame, hvilce þú gesihðe hæfst
615. (39.) þurh mīnne cīme, cræfta; gif giet þurh cūscne siodo
 læst mīna lāra, þonne gife ic him þæs leóhtes genôg,
 þæs ic þe, svá gôdes, gegired hæbbe.
 ne vīte ic him þā vomcvidas, þeah he his vyrðe ne sie
 tō ālætanne þæs fela he me lāðes spræc. svá his eaforan
 sculon æfter lybban:
620. þonne hie lāð gedôð, hie sculon lufe vyrcean,
 bētan heora hear* ran hearmcvyde ond habban his hylðo
 forð : .'

* Jun. p. 16.

- þā gien tō Adame idesa scēnôst,
 vīfa vlietegôst, þe on voruld cōme —
 forþon heó vās handgeveorc heo [30.] foncynīnges,
625. þeah heó þā dearnenga fordôn vurde,
 forlād mid ligenum, þæt hie lāð gode,
 þurh þæs vrāðan geþanc, veorðan sceoldon,
 þurh þæs deóflles searo (40.) dōm forlātan,
 hierran hylðo, heofonrīces þolian.
630. Monige hvīle bið þām men full vā,
 þe hine ne varnað, þonne he his geveald hafað. —
 Sum heó hire on handum bær, sum hire æt heortan læg
 æppel unsælga, þone hire ær forbeád
 drihtna drihten, deaðbeames ofet;
635. and þæt vord ācvæð vuldres aldor,
 þæt þæt mīcle morð menn ne þorfton,
 þegnas, þolian. ac he þeóða gehvām

608. geseón. — 609. éue seo góde. ungelic. — 610. — mīnum vórdum. —
 611. mīne lāre. scīneð. — 613. hvīt. his hrīnan. — 615. mīnne cīme.
 — 616. mīna lāra. ic — 617. hebbe Jun. gôdes. hæbbe Th. — 618.
 hīs. — 619. lāðes Th. hīre Jun. Th. — 620. lāð gedóð. — 621. hīs.
 623. vīfa. cōme. — 625. þā. fordón. — 626. forlād. lāð. — 628. dóm.
 629. heofon rīces Jun. hefon-rīces Th. — 630. hvīle. vā Th. vā
 Jun. — 632. bær. læg. — 633. únsælga. ær forbeád. — 634. deað-
 beames. — 635. vórd ācvæð.

- hefonrice forgeaf, hâlig drihten,
 vidbrådne velan, gif hie þone væstm
 640. ânlatan volden, þe þæt lâð treóv
 on his bógum bær bitre gefylled:
 þæt væs deáðes beám, þe him drihten forbeád.
 Forléc hie þá mid ligenum, se væs lâð gode,
 on hete heofoncyniges and hyge Euan,
 645. vífes vác geþoht, þæt heó ongan his vordum tráviau,
 (41.) læstan his láre, and geleáfan nom,
 þæt he þá bysene from gode brungen hæfde,
 þe he hire svá vârlíce vordum sægde.
 iévide hire tácen and treóva gehét,
 650. his holdne hyge. Þá heó tó hire hearran spræc:
 'Adam, freá mín, þis ofet is svá svête,
 blið on breóstum, and þæs boda sciéne
 godes engel gôd. ic on his gearvan geseó,
 þæt he is ârendsecg unces hearran
 655. heofoncyniges. his hylde is unc
 betere tó gevinnanne, þonne his viðermédo.
 gif þú him heódæg vuht hearmes gespræce,
 he forgifð hit þeah, gif vit him geóngordóm
 læstan villað. [32.] hvæt scal þe svá láðlic strið
 660. við þínes hearran bodan? unc is his hylde þearf.
 he mæg unc ârendian tó þám alvaldan
 heofoncynige. ic mæg heonon geseón,
 hvær he sylf siteð, (42.) þæt is súð* east,
 velan bevunden, se þás voruld gesceôp.

* Jun. p. 17.

638. hefonrice. — 639. vid-brådne. — 640. ânlatan Jun. anlætan. láð Th.
 641. his bógum bær. — 642. deáðes beám. forbeád. — 643. forlec Jun.
 forléc Th. Es ist léc eine Nebenform des obenerwähnten reduplicir-
 ten leólc, prät. zu læcan ludere, saltare=læcan. S. Gr. Gr. I, 372.
 373. 1, 895., besonders aber die lehrreiche Anmerkung zu Andr. Z. 614.
 forléc = forleólc 'delusit, seduxit.' Vgl. 'lácende lig' Z. 3992. E. 1111.
 'lyft-lácende' Z. 3906. 'faroðlácende' Cod. Ex. 361, 15. 364, 32: 'farað-
 lácende.' — láð Th. — 644. héte. — 645. vífes vác. his vórdum. —
 646. nóm Jun. his láre. . nóm Th. — 648. vórdum. — 649. iévide. tácen.
 — 650. his. — 651. mín. is. — 653. gôd Jun. Th. his Th. — 654. is. —
 655. his. is. — 657. gespræce. — 658. geóngordum Jun. geóngordóm
 Th. — 659. láðlic. — 660. þínes. his. — 662. geseón. — 663. is Th.
 súð J Jun. — 664. bevúnden. gesceôp.

665. Geseó ic him his englas ymbe hveorfan
mid feðerhaman ealra folca mæst,
vereda ynsumâst.
Hvâ meahte me svelc gevit gifan,
gif hit gegnunga god ne onsende,
670. heofones valdend? gehýran mæg ic rûme
and svâ vide geseón on voruld ealle,
ofer þás sídan gesceaft. ic mæg svegles gamen
gehýran on heofnum. veaḥ me on hige leóhte,
útan and innan, siḥðan ic þæs ofætes onbát.
675. nú hæbbe ic his hêr on handa,
herra se gôda; gife ic hit þe georne.
ic gelýfe, þæt hit from gode côme,
broht from his bysene, þæs me þês boda sægde
vârum vordum. hit nis vuhte gelic
680. elles on eorðan; buton svâ þês ár sægeḥ,
þæt hit gegnunga from gode côme : .'

(43.) Hió spræc him þicce tô and speón hine ealne dæg
on þâ dimman dæd, þæt hie drihtnes heora
villan bræcon. Stôd se vráða boda,

685. legde him lustas on and mid listum speón,
fylgde him frécne. væs se feónd full neáh,
þe on þâ frecnan fyrd gefaren hæfde
ofer langne veg. leóde hogode,
on þæt micle morḥ men forveorpan,
690. forlâran and forlâdan, þæt hie lán godes,
ælmhtiges gife, ânforlêten,
heofonrices ge [33.] veald. hvæt! se hellsceaða
gearve viste, þæt hie godes yrre
habban sceoldon and hellgeþvin,
695. þone nearvan niḥ niede onfôn,
siḥðan hie gebod godes forbrocen hæfdon,

665. ic. — 667. ynsumast Jun. Th. — 668. hvâ. gevit. — 670. gehýran. ic
rûme. — 671. vide geseón. — 672. sídan. ic. — 673. gehýran. —
674. ic. onbát. — 675. hís. — 676. gôda. — 678. hís. — 679. vârum
vórdum. gelic. — 680. ár Jun. Th. — 683. dæd. — 684. bræcen Jun.
bræcon Th. stôd se vráða Th. — 690. forlâran ⁊ forlâdan Th. (S.
Gr. zu Andr. l. c.) lán Th. — 691. ânforleten. — 692. heofon-
rices. — 694. Vor hellgeþvin lāsst Jun. ⁊ aus. — 695. onfón Jun. Th.
— 696. gebod.

- þá he forlárde mid ligenvordum
 tó þám unræde idese sciéne,
 vífa vlítegóst, (44.) þæt heó on his villan spræc,
 700. væs him on helpe handveorc godes tó forlæranne.
 Heó spræc þá tó Adame idesa sceónôst
 ful þiclice, ôð þám þegne ongan
 his hige hveorfan, þæt he þám gehâte getrúvode,
 þe him þæt víf vordum sægde.
 705. heó dyde hit þeah þurh holdne hyge; nyste, þæt þær hearma
 svâ fela,
 fyrenearfeða fylgean sceolde
 monna cynne, þæs heó on môd genam,
 þæt heó þæs láðan bodan lárú* hýrde;
 ac vénde, þæt heó hylde heofoncýninges
 710. vorhte mid þám vordum, þe heó þám vere,
 svelce tácen, ôðiévrde and treóve gehêt,
 ôð þæt Adame innan breóstum
 his hyge hvýrfde and his heorte ongann
 vendan tó hire villan. he æt þám vífe onfêng
 715. helle and hinnsið, þeah hit nære hátén svâ,
 ac hit ofetes noman ágan sceolde,
 (45.) hit væs þeah deáðes svefn and deóflés gespon,
 hell and hinnsið, and hæleða forlor,
 menniscra morð, þæt hie tó mete dádon
 720. ofet unfæle. svâ hit him on innan com,
 hrán æt heortan. Hlôh þá and plegode
 boda bitre gehugod, sægde begra þanc
 hearran sínum: 'Nú hæbbe ic þíne hylde me
 vitode gevorhte and þínne villan gelæst;

* Jun. p. 18.

697. forlárde. — 698. unræde. — 699. vífa. — 700. hire Jun. Th. him Th. N. —
 forlæranne. — 704. víf. vórdum. — 707. môd genám. — 708. láðan.
 lárú hýrde. — 709. vénde. — 710: vórdum. — 711. tácen. — 712.
 adame. — 713. his. his. — 714. vífe. hinnsið, nochmals Z. 718; aber
 II, Z. 457. die gewöhnliche Schreibart: hinsfð. — 716. ágan. — 717.
 gespon, suasio, illecebra, von spanian allicere, nicht zu verwech-
 seln mit gespon nexus, von spannan nectere. Z. 759: 'mid hringa
 gesponne;' wozu zu halten gespong Z. 376: 'me habbað hringa
 gespong.' — 718. forlór. — 719. méte dádon. — 720. unfæle. cóm.
 — 721. hrán. — 723. sínum. — 724. þínne.

725. tō ful monegum dæge men synt forlādde,
 Adam and Eue. him is unhyldo
 valdendes vitod, [34.] nū hie vordevyde his
 lāre forlēton; [35.] forþon hie leng ne magon
 healdan heofonrice, ac hie tō helle sculon
730. on þone sveartan sið. svā þū his sorge ne þearft
 beran on þinum breóstum, þær þū gebunden ligst,
 murnan on mōde, þæt hēr men bûn
 þone heán heofon, þeah vit hearmas nū,
 þreáveorc þoliað (46.) and þýstre land;
735. and þurh þin micle mōd monig forlēton
 on heofonrice heáh getimbro,
 gōdlice geardas. Unc veařð god yrre,
 forþon vit him noldon on heofonrice
 hnigan mid heáfdom hálgum drihtne,
740. þurh geóngordóm. ac unc gegenge ne væs,
 þæt vit him on þegnscipe þeóvian volden,
 forþon unc valdend veařð vřað on mōde,
 on hyge hearde, and ús on helle bedráf,
 on þæt fýr fylde folca mǽste,
745. and mid handum his eft on heofonrice
 rihte rodorstólas and þæt rice forgeaf
 monna cynne. Mæg þin mōd vesan
 blíðe on breóstum, forþon hēr synt bûtú gedón,
 ge þæt hæleða bearn heofonrices sculon

725. mén. — 726. éue. is unhyldo. — 727. nū. vord-cvyde his. — 728. lāre. — 729. heofon-rice. ac. — 730. his. — 731. þinum. — 732. mōde. bûn. — 733. nū. — 735. þin mōd. forlēton. — 736. on heofon-rice. — 737. gōdlice. — 738. heofon-rice. — 739. hnigan Th. Die Construction von hnigan erlāutern Z. 237: 'hnigon þā mid heáf-dum heofoncyninge,' wo das reflexive him (inclinaverunt se) fehlt, welches an unserer Stelle und II, Z. 241: '(and tō þæm æðelan) hnigan him sanctas' anzutreffen ist. Mit dem blossen Ortsobject, in etwas veränderter Bedeutung, steht es: II, Z. 377: 'þā he tō helle hnigan sceolde' und II, Z. 535: 'feóllon on foldan and tō fótum hnigon.' — 740. geóngordóm. ac. unc gegenge ne væs, nobis non placuit; nur hier. Genge bietet der Cod. Exon. in der Stelle: 'þæt his sōð fore ús, on his giefena gyld, genge veorðe.' S. 147, 33—35. — 742. mōde. — 743. bedráf. — 744. fýr. — 745. his heofon-rice. rodor-stólas. rice. — 747. þin mōd. gedón. — 749. heofon-rices.

750. leóde forlātan, and on þæt lig tō þe
 (47.) háte hveorfan. Eác is hearm gode,
 mōd* sorg gemacod. svá hvæt svá vit hēr morðres þoliað, * Jun. p. 19.
 hit is nú Adame eall forgolden
 mid hearran hete and mid hæleða forlore,
 755. monnum mid morðes cvealme. forþon is mīn mōd ge-
 hāled,
 hyge ymb heortan gerūme, ealle synt uncre hearmas
 gevrecene,
 lāðes, þæt vit lange þoledon. Nū ville ic eft þām lige
 near;
 Satan ic þær sēcan ville. he is on þære sveartan helle
 hæft mid hringa gesponne.' Hvearf him eft niðer
 760. boda bitresta; [36.] sceolde he þa brádan lígas sēcan,
 helle gehliðo, þær his hearra læg
 [37.] simon gesæled. Sorgedon bātvá
 Adam and Eue, and him oft betuh
 gnornvord gengdon. godes him ondrēdon,
 765. heora herran, hete, heofoncyniges nið,

550. forlātan. lig. — 752. mōd-sorg. Vgl. El. 61: 'mōdsorge væg' animi curam pependit, und Grimm's Anm. S. 142. — svá hvæt svá. Vgl. 'svá hvá svá' Z. 436. 480. — 753. ís. — 754. forlóre. — 755. ís min mōd gehāled. — 756. gerūme. — 757. lāðes. nú. ic. — 758. ic. sēcan. — 760. brádan lígas sēcan. — 761. hís. — 762. simon.. bātvá Th. bātvá Jun. Vgl. Z. 4037: 'and gesæledne in súsl dōn.' Dieses sælan, gesælan 'fune, loro ligare' ist zu unterscheiden von sælan, gesælan 'contingere, feliciter evenire;' z. B. Cod. Exon. 123, 6: 'þær he gesælan mæg.' Beov. Z. 1142. 1773. 2500. Andr. 438 und 661: 'svá gesælde iu.' Zu dem ersten sælan ist noch zu vergleichen Z. 2189: 'sorgum ásæled' (vinctus). Z. 3399: 'searvum ásæled.' El. Z. 1244: 'synnum ásæled.' C. Z. 3512: 'hæft væs onsæled.' — 763. ádam ǰ éue. — 764. gengdon ist schwaches Präteritum zu gān, gangan ire, præt. eóde, aber auch geóng, gang. Beov. Z. 2801. 2824: gengde. Unten Z. 838. tógengdon. Ein Inf. gengan scheint auch vorhanden, wenn Andr. Z. 1096: gengan mit cōmon zu verbinden und nicht nom. plur. von genge, turma, ist. Häufig steht com, cōmon mit dem Infinitiv von Verben der Bewegung. So Z. 4252: 'com gangan.' 3628: 'com hveorfan.' 1838: 'com siðian.' Z. 154; 1571: 'com insiðian.' 1473: 'com fleógan.' 849. 2753: 'þa com fēran.' 1767: 'com lædan.' — ondrēdon Th. —

- (48.) sviðe onsætton. selfe forstôdon
his vord onvended. Þæt víf gnornode,
hóf hreóvigmôð, hæfde hylðo godes
lære forlâten, þá heó þæt leóht geseah
770. ellor scrīðan, þæt hire þurh untreóva
tâcen iévrde se him þone teónan geræd,
þæt hie hellenīð habban sceoldon,
hýnða unrím. forþám him higesorga
burnon on breóstum. Hvilum tô gebede feóllon
775. sinhívan somed, and sigedrihten
gódne grétton, and god nêmdon,
heofones valdend, and hine bædon,
þæt hie his hearmsceare habban môsten
georne fulgangan, þá hie godes hæfdon
780. bodscipe ábrocen. bare hie gesávon
heora lichaman. næfdon on þám lande þá giet
sælða gesetena, (49.) ne hie sorge viht
veorces viston; ac hie vel meah-ton
libban on þám lande, gif hie volden láre godes
785. forveard fremman. Þá hie fela spræcon
sorhvorda somed, sinhívan tvá.
A ðam gemælde and tô Euan spræc:
‘hvæt! þú Eue hæfst yfele gemearcod
uncer sylfra síð. gesyhst þú nú þá sveartan helle,
790. grædige and gifre? nú þú hie grimman meah-t
heonane gehýran. nis heofonrice
gelic þám líge; ac þis is landa betst,

766. sviðe onsætton, nicht ‘valde incubuerunt’ wie Lye übersetzt; sondern ‘valde affligebantur.’ In derselben Bedeutung Z. 2151: ‘(þú þe láðra ne þearft) hæleða hildþræce hvíle onsittan (norðmanna víg).’ Ebenso Cod. Ex. 166, 15: ‘(ne ic me here hlóðe helle þegna) sviðe onsitte.’ 397, 22: ‘(ic me síððan ne þearf vælhvelpes víg) viht onsittan.’ Anders S. 474, 9: ‘onsite sánacan’ dirige navem. — forstódon. — 767. vórd. víf. — 768. hóf. — 769. láre. — 770. úntreova. 771. tâcen. — 773. hýnða únrim. — 774. hvilum. — 775. sín-hívan. 776. gódne. nêmdon. — 778. hís. — 780. bódscipe. báre. — 783. ác. — 784. láre. — 787. éuan. — 788. éue. — 790. grædig und gifre kommen gern verbunden vor. So II, Z. 32: ‘grédige and gifre.’ II, Z. 193: ‘gifre and grædige.’ Aehnlich ‘grim and grædig’ Beov. Z. 241. — 791. gehýran. heofon-ric. — 792. gelic. ác.

- þæt vit þurh unces hear*ran þanc habban mōston,
 þær þū þām ne hierde, þe unc þisne hearm geræd,
 795. þæt vit valdendes vord forbræcon
 heofoncyniges. nū vit hreóvige magon
 [38.] sorgian for his siðe, forþon he unc self bebeád,
 þæt vit unc vīte varian sceolden,
 (50.) hearma mæstne. nū slīt me hunger and þurst
 800. bitre on breóstum, þæs vit begra ær
 vâron orsorge on ealle tīd.
 Hū sculon vit nū libban, ôððe on þys lande vesan,
 gif hēr vind cymð vestan ôððe eastan,
 sūðan ôððe norðan gesveorc upfæreð,
 805. cymeð hægles scūr heofone getenge,
 færeð forst ongemang, se býð fyrnum ceald;
 hvilum of heofnum hâte scīneð,
 blīcð þeós beorhte sunne, and vit hēr baru standað
 unvered vâdo? nys unc vuht beforan
 810. tō scūrsceade, ne sceattes viht
 tō mete gemearcod; ac unc is mihtig god,
 valdend, vrâðmôd. tō hvon sculon vit veorðan nū?
 Nū me mæg hreóvan, þæt ic bæd heofnes god,
 valdend þone gōdan, þæt he þe hēr vorhte tō me
 815. of līðum mīnum. nū þū me forlæred hæfst
 on mīnes herran hete. svâ me nū hreóvan mæg
 (51.) æfre tō aldre, þæt ic þe mīnum eágum geseah : .’

Þá spræc Eue eft, idesa sciénôst,
 vīfa vlītegôst, hie væs geveorc godes,

794. geræd. — 795. vord. — 797. his. bebeád. — 798. vīte Jun. Th.
 — 799. hunger and þurst slīt me, lacerant me. Vgl. Z. 2082. —
 800. ær. — 801. órsorge. tīd. — 802. nū. — 804. úpfæreð Th.
 Aehnlich von der Flut Z. 3211: ‘ýð upfæreð’ adscendit. — 805.
 scūr Jun. Th. — heofone Jun. hefone Th. getenge, propinquus, in-
 cumbens, gravis. Z. 1808: ‘cynne getenge.’ 3077 und 4145: ‘heor-
 tan getenge.’ II, 713: ‘vracu getenge.’ Man sehe noch die von
 Grimm Andr. S. 100. beigebrachten und erläuterten Beispiele. —
 807. hvilum. hâte scīneð. — 808. hēr. — 810. scūr-sceade Jun. Th.
 — 811. tō mete Z. 1332. Andr. Z. 27: ‘dydon him tō móse mete
 þearfendum.’ — ác. is. — 812. hvón. nū. — 813. nū. — 814. gōdan. hēr.
 — 815. mīnum Th. hæfst Jun. hæfst Th. — 816. mīnes. — 817. mīnum.
 — 819. vīfa.

820. þeáh heó þá on deóflæs cræft bedroren vurde:
 ‘þú meahht hit me vitan, vine mín A d a m,
 vordum þinum; hit þe þeáh vyrs ne mæg
 on þinum hyge hreóvan, þonne hit me æt heortan dēð.’
 Hire þá A d a m andsvarode:
825. ‘gif ic valdendes villan cūðe,
 hvæt ic his tō hearmsceare habban sceolde,
 ne gesáve [39.] þú nô sniomor, þeáh me on sá vadan
 hēte heofones god, heonone nú þá
 on flód faran. nāre he firnum þæs deóp
830. merestreám, þæs micel, þæt his on mín mód getveóde;
 ac ic tō þám grunde genge, gif ic godes meahhte
 villan gevyrcæan. Nis me on vorulde môd
 æniges þegnscipes, nú ic mínes þeódnes
 (52.) * hafa hylðo forvorhte, þæt ic hie habban ne mæg.
- * Jun. p. 21.
835. Ac vit þus baru ne magon bütú ætsomne
 vesan tō vuhte. uton gán on þysne veald,
 innan on þisses holtes hleó.’ Hwurfon hie bátvá,
 tōgengdon gnorngende on þone grēnan veald.
 [40.] sáton onsundran bídan selfes gesceapu
840. heofoncyninges, þá hie þá habban ne mōston,
 þe him ær forgeaf ælmihtig god.
 Þá hie heora líchoman leáfum beþeahhton,
 veredon mid þy vealde; vāda ne hæfdon.
 ac hie on gebed feóllon bütú ætsomne;
845. morgena gehvilce bādon mihtigne,
 þæt hie ne forgeáte god ælmihtig
 and him gevísade valdend se gōða,

821. vitan. mín. — 822. vordum þinum. — 823. þinum. — 826. his. —
 827. nó sniomór Jun. Th. sá Th. — Sniomor, snemmr, ocus, ist
 Comparativ zu sneóme cito. Gr. Gr. I, 370. 3, 593. — 829. flód.
 deóp. — þæs deóp. Vgl. Z. 830: ‘þæs micel.’ 581: ‘þæs lang.’ —
 830. ó Jun. (für on). ó mín mód Th. Cod. Exon. 202, 20: ‘þær
 nó vāniað ó.’ 436, 31: ‘strong ær þon hie ó.’ — getveóde von
 getveógan dubitare. Gr. Andr. Z. 771. ‘tveógende môd.’ Vgl.
 tveón, tveónung, tvyn ‘dubium,’ und oben Z. 276: ‘him tveópuhte.’
 831. ác. — 832. mód. — 833. mínes. — 834. mæg. — 835. ác. bütú.
 836. gán. þysne. — 837. bá tvá Jun. bátvá Th. — 839. bídan. — 841.
 ær. — 842. leáfum. — 843. vāda. — 844. bútu. — 845. bādon. —
 847. gōða.

hū hie on þām leóhte forð libban sceolden.

- þá com féran freá ælmihtig,
 850. ofer midne dæg, mære þeóden,
 on neorxnavang. (53.) neóde síne
 volde neósian nergehd ússer,
 bilvit fæder, hvæt his bearn dýde,
 viste forvorhte, þá he ár vlite sealde.
 855. Gevitan him þá gangan geóermóde
 under beámsceade, bláde bereáfod,
 hýddon hie on heólstre, þá hie hálig vord
 drihtnes gehýrdon and ondrêdon him.
 þá sóna ongann svegles aldor
 860. veard áhsian voruldgesceafta,
 hét him recene tó, ríce þeóden,
 his sunu gangan. Him þá sylfa oncvæð,
 heán hleoðrade: 'hrægles þearfa
 ic vreó me hér vâda leásne,
 865. líffreá mín, leáfum þecce
 scýldfull, mine sceaðen is me sâre,
 frécne on ferhðe. (54.) ne dear nú forðgân
 for þe andveardne; ic eom eall nacod :.'

[42.] Him þá ædre god andsvarede:

870. 'saga me þæt, sunu mín, for hvon sêcest þú
 sceade sceomiende, þú sceonde æt me
 furðum ánfênge, ac gefeán eallum
 for hvon vâst þú veán and vríhst sceome,
 gesyhst sorge and þín sylf þecest
 875. líc mid leáfum, sagast lífceare
 heánhyge geómor, þæt þe sie hrægles þearf,
 nymðe þú æppel áne byrgdest

849. cóm féran. — 851. sine. — 854. ár. — 855. geomer-móde. — 856. beám-sceade. — 857. hálig vórd. — 858. gehýrdon. — 859. þá sóna. 861. ríce. his. — 863. Jun. in den Erratis: 'hear hleoðrade.' — 864. hér Th. — 865. líf-freá mín. — 866. scýldfull míne. sâre. — 867. forðgân. — 870. mín Th. forhvon Jun. — 871. sceonde. Vgl. Z. 1575. und 2463. — 873. veán Jun. vâst þu veán. — 874. þín. — 875. lífceare. — 877. byrgde Jun. — byrgdest. S. Gr. Gr. I, 343. 4, 612. C. Z. 516. Dieses byrgean 'gustare' ist zu unterscheiden von byrgean 'sepelire' (Beov. Z. 891.), wovon byrgean sepultura, sepulcrum. Gr. E. 186: 'of byrgenne beorna vuldor (árás).' 484: 'in byrgenne bídende vâs.'

* Jun p. 22.

of þám vudubeáme, þe ic þe vordum forbeád?’

Him þá A d a m eft and * svarode :

880. ‘me þá bláda on hand brýd gesealde,
freólicu’ fæmne, freádrihten mín,
þe ic, þe on teónan, gefah; nú ic þæs tácen vege
sveótol on me selfum. vát ic sorga þý má.’

Þá þæs E u a n gefrægn (55.) ælmihtig god :

885. ‘hvæt drúge þú dóhtor dugeða genóhra,
nivra gesceafta neorxnaviges,
grôvendra gifa, þá þú gitsiende
on beám gripe, bláda náme
on treóves telgum, and me on teónan
890. æte þá unfreme; A d a m e sealdest væstme,
þá inc væron vordum mínum
fæste forbodene.’ Him þá freólecu mæg,

878. vudu beame Jun. vudu-beám. þé vórdum forbeád Th. vudubeám
arbor silvae. Vgl. Z. 4015. 4021. 4032. Gr. Gr. 2, 428. 482. 484.
547. — 879. ádam. — 880. mé. bláda on hánd brýd. — 881. freolicu
Jun. freolucu Th. mín. — 882. þé. teónan. tácen Th. þe on teónan. Z.
889: ‘me on teónan.’ Teóna, accusatio, injuria, damnum. Z. 771.
1375. 1890. 1896. 2268. II, 498. — 883. vát. má. — 884. frægn
Jun. — hvæt drúge þú dóhtor.. Dreógan prt. dreáh hat folgende
Bedeutungen: 1) facere, perficere, agere; Z. 23: ‘heora ræd.’
1930: ‘heora selfra (écne unræd). 2276: ‘dreógan æfter dugeðum’
142: ‘drihtnes villan.’ 2343: ‘villan þinne.’ 190: ‘mán.’ 2701: ‘ic þæt
ilce dreáh’ ego idem feci. 2) vitam agere, vivere; Z. 2732: ‘for-
þon he sibbe gesælig dreáh.’ 3) sustinere, tolerare, pati; Z.
3756: ‘hie þæt aglác drugon.’ II, 186: ‘veán and vîtu dreógan.’ II, 233:
‘dreógan gevinn.’ II, 256: ‘(gylp) þæt ve ær drugon.’ 2264: síðas
dreógan; ebenso von gefahrvoller Reise gesagt Z. 1423: ‘þære rúme
dreáh.’ — 888. beám. — 889. teónan. — 890. æte þa únfreme. ádame.
— unfreme, subst. neutr. oder fem.? ‘incommodum, detrimentum,
pernicies’ kommt nur an dieser Stelle vor; das subst. neutr. (?) fremme,
‘commodum, bonum’ dagegen Z. 607: ‘nalles he hie fremme lârde;’ Z. 210:
‘fremum forðveardum.’ Z. 2324. — Z. 1837. erscheint der Plur. fremu,
commoda. Der Gen. Plur. fremena (Z. 434 960. 1837. 2683. und 2813.)
weist auf ein starkes fem. fremu (Gr. Gr. 1, 641) oder ein schwaches
freme. Das fem. adj. fremu ‘bona’ zeigt Beov. Z. 3860: ‘fremu folces
cvén.’ Schwierig ist das fremme in Z. 1309, was Thorpe durch ‘zealously’
übersetzt. Ob aus fremede verkürzt? — 891. vórdum mínum. — 892. Z.
1049. und 2220. ‘freolecu mæg.’ So noch Z. 995: ‘freolecu fæmne,’
statt des üblichern ‘freollicu fæmne.’ Z. 184. 881. 965. ‘freollicu meovle’
Cod. Exon. 479, 2: ‘a goodly damsel’ Thorpe.

- ides æviscmôd, andsvarode:
 'me nædre besvác and me neódlíce
 895. tô forsceape scyhte and tô scyldfrece
 fâh vurm þurh fægir vord, ôð þæt ic fracodlice
 feóndrás gefremede, fæhðe gevorhte;
 and þá reáfode, svá hit riht ne væs,
 beám on bearve, and þá blæda æt.'
 900. Þá nædran sceôp nergend ússer,
 freá ælmihtig, fágum vurm
 vide síðas (56.) and þá vorde cvæð:
 'þú scealt vídan ferhð, verg, þinum breóstum,
 bearm, [43.] tredan bráde eorðan,
 905. faran fêðeleás, þenden þe feorh vunað,
 gást on innan. þú scealt greót etan
 þine lifdagas; svá þú láðlice
 vróhte onstealdest. Þe þæt víf feóð,
 hatað under heofnum, and þín heáfod tredeð
 910. fâh mid fótum sínum. Þú scealt fiersna
 sætan, tohtan, nivre tuddor.

893. ides æviscmód. — 894. mé besvác. — 895. scyhte von scyan, suggerere, suadere. Cod. Exon. 109, 30: 'ôþer hine scyhte.' — 896. vórd Th. — Fâh, fâhes, 'inimicus' ist genau zu scheiden von fâh, fâges versicolor. S. die Erläuterung zu Z. 2478: 'fâum folmum;' vgl. Z. 62. — fracodlice probrose; das Adj. fracod vilis Z. 3822. Beov. Z. 3150: 'næs seó ecg fracod.' — 897. feond-rás. — 899. æt. — 900. sceóp. — 901. vurm. — 902. vide. vórde. — 903. videferhð. þinum. Da vídeferhð 'magnanimus' in den Zusammenhang nicht passt, so habe ich das El. Z. 800. von Grimm (Andr. S. 99.) nachgewiesene vídan ferhð, d. i. hier lebenslang, statt jenes in den Text aufgenommen. — 904. bráde. — 906. greót arena, pulvis. Andr. Z. 238: 'gangon on greóte.' 254: 'on greóte stód.' 1624: '(árlisan) of greóte.' — 907. lif dagas Jun. lif-dagas. þine láðlice. — 908. víf Th. feóð von feón odisse. El. 357: 'feódon (þe) þurh feónscipe.' — 909. hatað. þín. — 910. fâh Jun. fâh mid fótum sínum Th. — fiersna, calcem, calcaneum? nach Lye s. v., der es mit dem goth. fairzna zusammenstellt. S. auch Gr. Gr. I, 352. Thorpe übersetzt snares 'insidias,' nach Somner's Vorgang. — 911. sætan tohtan. Man könnte versucht sein, Thorpe's Uebersetzung von fiersna beizubehalten und unsere Stelle so zu geben: „Du wirst Hinterlist setzen, Kampf gegen die neue Nachkommenschaft.“ Es wird ein femin. tohte anzunehmen sein, das sich

bīð gemæne incrum orlegnið, â þenden standeð
voruld under volcnum. Nû þû vâst and canst,
lâð leódsceaða, hû þû lifian scealt :·'

915. Þá tó Euan god yrringa spræc:
'vend þe from vynne. þû scealt væpnedmen
vesan on gevealde. mid veres egsan
hearde genearvad, (57.) heán þrôvian
þinra dâda gedvild, deáðes bîdan,
920. and þurh vóp and heáf on voruld cennan,
þurh sâr micel, sunu and dôhtor.'

Abeád eac Adame êce drihten,
lîfes leóhtfruma, lâð ârende:

- 'þû scealt ôðerne êðel sêcean,
925. vynleásrán víc, and on vrâc hveorfán,
nacod niedvædla, neorxnaviges
* Jun. p 23. duge*ðum bedæled. þe is gedâl vitod
lîces and sâvle, hvæt þû lâðlice
vrôhte onstealdest. forþon þû vinnan scealt
930. and on eorðan þe þine andlifne
selfa gerâcan, vegan svâtig hleór,
þinne hláf etan, þenden þû hér leofast,
ôð þæt þe tó heortan hearde gripeð
âdl unlíðe, þe þû on æple âr
935. selfa forsvulge. forþon þû sveltan scealt.'
[45.] Hvæt! ve nû gehýrað, (58.) hvær ús hearmstafas
vráðe onvôcan and voruldyrmðo.

El. Z. 1180: 'tohtan sêcan' und in dem Gedichte Judith (Anall. A. Sax. 137, 18): 'træt tohtan' wiederfindet. Nahe steht das fem. getohte; Anall. 124, 14: 'tíre æt getohte' Obiges fem. tohte ist nicht zu verwechseln mit dem Z. 956. vorkommenden teohh (m. oder n.?) progenies, dem ein fem. teóhhe zur Seite geht. Beov. Z. 5871: '(veán oft gehét) earmre teóhhe.' — 912. á Jun Th. — 913. vâst. — 914. lâð. — 918. heán. — 919. þinra dâda. deáðes bîdan. 920. vóp. — 921. sâr — 922. abeád. êce. — 923. lîfes. lâð ârende. 927. bedæled. gedâl. — 928. lîces. lâðlice. — 930. þine. andlifne, von andlifen victus, alimentum. Cod. Exon. 214, 22: 'tô andleofne.' 931. gerâcan. In eigentlicher Bedeutung steht gerâcan II, Z. 170; hier bedeutet es: 'labore assequi, sibi parare.' Vgl. das schwierige earmgerêc II, Z. 433. — 932. þinne hláf etan. — 933. gripeð. — 934. ádl. âr. — 936. nû gehýrað ús. — 937. onvôcan.

- Hie þá vuldres veard vǫðum gyrede,
 scyppend ússet. hēt heora sceome þeccan
 940. freá frumhrægle. hēt hie from hveorfan
 neorxnavege on nearore lif.
 him on lāste beleác liðsa and vynna
 hihtfulne hām hālig engel,
 be freán hāse, fýrene sveorde.
945. Ne mæg þær invitfull ánig gefêran,
 vomscyldig mon; ac se veard hafað
 miht and strengðo, se þæt mære lif
 dugeðum deóre drihtne healdeð.
 [46.] No hvæðre ælmihtig ealra volde
950. Adam and Euan árna ofteón,
 fæder, æt frymðe, þeah þe he him fromsvíce;
 ac he him tó frófre lét hvæðere forðvesan
 hyrstedne hróf hālgum tunglum,
 (59.) and him grundvelan ginne sealde.
955. hēt þám sinhívum sās and eorðan
 tuddorteóndra teóhha gehvilcre
 tó voruldnytte væstmas fêðan.
 Gesæton þá æfter synne sorgfulre land,
 eard and êðyl unspêdigran

938. vǫðum. — 941. lif. — 942. beleác. — 943. hām. — 944. hāse. fýrene.
 — 946. ác. — 947. lif. — 950. Adame Jun. — 951. him. — 952. lét. —
 953. hróf. — hyrstedne hróf. Vgl. Z. 2149: 'hyrsted gold.' Z. 2183:
 'hyrste gerim,' wo hyrst 'ornatus' ebenfalls auf die Sterne geht
 (rodoros tungel). El. Z. 264: 'hilde rincas hyrstum geverede.' —
 954. ginne adv. ample. Das adj. gin kommt vor Z. 230, wo in
 'ginne rfe' amplum imperium, offenbar auf das Gebiet des Flusses
 Gihon angespielt wird. Auch erscheint das subst. gin amplitudo,
 capedo, intercapedo Z. 3359: 'gārsecges gin;' vielleicht gfn zu schrei-
 ben, von gfnan hiare, hiscere. Vgl. noch Beov. Z. 3101: 'under
 gynne grund.' Anall. AS. S. 131, 2: 'in þys ginnan grunde.' In der
 Zusammensetzung verstärkt gin den Begriff des Wortes; Z. 3453:
 'ginfæsten god' terræ dominus, nach Grimm, D. M. S. 297. II.
 Ausg.; dagegen Thorpe: 'the widely powerful god.' Z. 2913: 'ginfæ-
 stum gifum,' von ginfæst firmissimus. Gr. Gr. 2, 552. 2; 559. Vgl.
 Beov. Z. 2542: 'ginfæste gife.' Z. 4359: 'ginfæstan gife.' — 955.
 sās. — 957. fêðan. — 959. êðyl. Vgl. Z. 4128. 4154. Die selt-
 nere Form êðyl nochmals Z. 1487. und in der Zusammensetzung: êðylstæf Z.
 2217. êðyltyrf Z. 224. 2701. 2727. neben êðelturf Z. 1768. 2671. und
 êðeltyrf Z. 1729.

960. fremena gehvilcre, þonne se frumstól væs,
þe hie æfter dæde ofádrifen vurdon.
Ongunnon hie þá, be godes hæse,
bearn ástrienan, svá him metod bebeád.
Adames and Euan aforan væron
965. freólicu tvá frumbearn cenned
Cain und Abel. ús cýðað béc,
hú þá dædfruman dugeða strýndon,
velan and viste, villgebrôðor.
[47.] ôðer his tó eorðan elnes tilode,
970. se væs ærboren. ôðer æhte heold
fæder on fultum, ôð þæt forðgevát
(60.) dægrimes vorn. Hie þá drihtne lác
begen brohton. brego engla beseah
on Abeles gield * eágum sínum.
- * Jun. p. 24.
975. cýning eallvihta Caines ne volde
tiber sceávia. þæt væs torn vere
hefig æt heortan, hygevelm ofteáh
beorne on breóstum, blatende nið,
yrre for æfstum. he þá unráden
980. folmum gefremede, freómæg ofslôh,
brôðor síne, and his blôd ageát,
Cain Abeles. Cvealmdreóre svealh
þæs middangeard, monnes sváte.
æfter vælsvenge veá væs áræred;
985. tregena tuddor of þám tvíge siððan

960. frum-stól. — 961. of-adrifen. — 963. ástrienan. bebeád. — 965. tvá.
— 966. béc. — 969. his. tó eorðan elnes tilode. Dieselbe Con-
struction Z. 1551: 'tó eorðan him ætes tilian.' — 971. forð gevát Th.
fæder on fultum. Fultum subst. m. auxilium. Vgl. Z. 173: '(him)
fultum tióde.' Z. 2020: 'bæd him fultumes.' Z. 1959. 2066: 'him
on fultum.' Z. 2787: 'on fultum.' — 973. dæg-rimes. — 974.
sínum. — 976. Die Handschrift und Jun. lesen þ. — 977. hygevælm
osteah Mscr. Jun. hyge vælm ofteah Th. hygevelm ardor, fervor
animi, gebildet wie hygesorh Z. 2030. hygeteóna Z. 2725. Velm
nur noch II, Z. 39: 'flór is on velme;' häufig dagegen vylm. Z. 1919.
3731. 3759. 3980. Gr. Andr. Z. 367. 863. El. Z. 39. 764. vylmhát
Z. 2578. S. noch vælm II, Z. 30. — 979. unráden. — 981. síne
] his blôd ageát. — 983. þæs Mscr. Jun. þes Th. — 984. aræred.

- ludon láðvende, leng svá sviðor,
 rêðe væstme. (61.) ræhton víde
 geond verþeóda vrôhtes telgan.
 hrinon hearmtánas hearde and sáre
990. drihta bearnum. dôð gieta svá.
 [48.] of þám brád blado bealva gehvilces
 sprytan ongunnon. Ve þæt spell magon,
 vælgrimne vurd, vópe cviðan
 nales holunge. ac ús hearde sceód
995. freólecu fæmne þurh forman gylt,
 þe við metod áfre men gefremeden
 eorðbúende, siððan Adam veard
 of godes múðe gáste eácen :

986. ludon germinaverunt, creverunt. Z. 1547: '(from þám gumrincum) folc geludon.' Vgl. goth. liudan crescere, *μηκύνεσθαι*. Mc. 4, 27. alts. liodan: Heliand 73, 12. ahd. liotan, hliotan. Gr. Gr. 2, 21. Graff Spr. I, 860. 1026. — 987. víde. — 989. hearmtánas. hearmtán virga miseriae, germen calamitatis. Zu vergleichen ist átortán virga veneni, Beov. Z. 2918: 'átortánnum fáh.' Das Simplex tán ramus, virga, sors; goth. táins surculus, *κλήμα*. Joh. 15, 2. veinatáins Joh. 15, 4. 5. 6. ahd. zein, begegnet noch II, Z. 483. Gr. Andr. 1100. 1104. Cod. Exon. 355, 17. 458, 23; Psalm 134, 3: 'náfne forlæteð lfes drihten firenfulra tán (virgam peccatorum) furðon gangan;' als Adjectiv C. Z. 2354: 'tánnum tudre' with a spreading progeny. Thorpe. — sáre. — 991. brád. — 993. vópe. vælgrim 'schlachtgierig.' ahd. walukfri. Gr. Gr. 2, 561. D. M. 378. Unten Z. 1379. 2572. — 994. ac Th. ús hearde sceód 'nos duriter oppressit.' Z. 1591: 'frécne scódon.' Z. 3980: 'svá him viht ne sceód;' zu sceádan, seiungere, separare; obruere, opprimere, nicht nocere. Z. 1617: 'þá him cvealm gesceód.' Z. 3417: 'ac he manegum gesceód (gyllende grýre).' Beov. Z. 3771: 'se þe oft manegum scód.' C. Z. 3435. 3533. 4006. 4109. 4136. 4184. 4194. — Cod. Exon. 154, 14: '(byrelade brýd geóng), þæt him bâm gescód.' Uebrigens sehe man Grimm's treffliche Erläuterung zu Andr. Z. 18. — 998. múðe. eácen hat zwei Hauptbedeutungen: 1) auctus, magnus, validus; præditus. Z. 1512: 'eácen feoh.' Z. 2152: 'eácne fuglas.' Z. 4001: 'ælmhtig eácenne gást.' Cod. Exon. 13, 20: 'bearn eácen godes;' mit dem Gen. der Sache Z. 2654: 'nàron svá eácne ofer ealle men (móðgeþances).' — 2) prægnans Z. 2600: 'idesa vurdon eácne;' mit dem dat. rei: Z. 2230: 'þá heó væs mago-timbre) be Abrahame eácen vorden.' Z. 2760: '(magotudre) eácen be eorle.' Das Verbum eácnian concipere ist mir im Cædmon nicht aufgestossen, wohl aber ýcan. S. zu Z. 1061. Dagegen El. Z. 342:

- þá vorde frægn vuldres aldor
 1000. Cain, hvâr Abel eorðan vâre.
 him þá se cystleása cvealmes vyrhta
 ædre æfter þon andsvarode:
 'ne can ic Abeles ôr ne fôre,
 hleómæges sið, (62.) ne ic hyrde væs
 1005. brôðer mínes.' Him þá brego engla
 gôdspêdig gâst, geánþingade:
 'hvæt befealdest þú folmum þínum
 vráðum on vælbedd vârfæstne rinc,
 brôðor þinne, and his blôd tô me
 1010. cleopað and cígeð? þú þæs cvealmes scealt
 vite vinnan and on vræc hveorfan
 âvyrged tô vídan aldre. ne seleð þe væstmas eorðe
 vlitige tô voruldnytte, ac heó vældreóre svealh
 hálge of handum þínum. forþon heó þe hrôðra oftihð,
 1015. glâmes grêne folde. þú scealt geómor hveorfan
 árleás of earde þínum, svâ þú Abele vurde
 tô feorhbanan. forþon þú flêma scealt
 vídlást vrecan, vinemagum láð.

'(svâ þæs mōdor ne bīð) væstmum geācnod þurh veres frige.' Vgl. noch 'feorh eāceno cynn 'genus anima præditum,' Z. 204, und das alts. *ôcan*, okian augere; part. prt. *ôcan* gravida. Hel. 9, 10: '(sagða þem siú uuelda, þæt) sie hadde giocana þes alouualdon craft.' Schmell. Hel. Gloss. s. v. — 999. vórde. — 1003. ór Jun. ic. . . ór ne fôre Th. — 1005. mines. — 1006. geán-þingade. — 1007. þinum. — 1008. rinc. — 1009. þinne. his blôd. — 1011. vite. — 1012. vídan. — 1014. þinum. hrôðra. hrôðor, hrôðer, commodum, beneficium, bonum, solatium, ist zu unterscheiden von hrýðer armentum. Cod. Exon. 265, 33: 'hrôðra bidæled.' Andr. Z. 1367: 'hrôðra leás.' Beov. Z. 4338: 'hrôðra gemyndig.' Cod. Exon. 39, 16: 'feóndum tô hrôðor.' Gr. El. Z. 16: 'mannum tô hrôðre.' Cod. Exon. 267, 17: 'vyrme tô hrôðor (in prædam?).' Beov. Z. 4891: 'hrefne tô hrôðre.' Andr. Z. 111: 'tô hleó and tô hrôðre in þás hæðenan burg.' Cædm. nur an unsrer Stelle. — 1015. glâm ist nicht verschieden von gleám, jubar, splendor; die willkürliche Annahme Lye's, es bedeute fructus, wird durch folgende Stellen aus dem Cod. Exon. beseitigt: 215, 15: 'sunnan glâm.' 252, 23: 'hvæt þú glâm hafast.' alts. *glimo*. Aehnlich verhalten sich *leán* und *læn*. — 1016. árleas. þinum. — 1018. víd-last. vine-magum láð. vídlást eigentlich *vestigium remotum*, (s. die Bemerkung zu 'vræclást' II, Z. 122.); in *terram remotam exul ibis*. Andr. Z. 677: 'vadað vídlástas.' Vgl. Z. 1022. u. ff.

Him þá Cain andsvarode: 'ne þearf ic ænigre áre

1020. vënan on voruldríce; ac ic forvorht* hæbbe, * Jun. p. 25.
 heofona heáhcyning, (63.) hyldo þine,
 lufan and freode. forþon ic [49.] lástas sceal,
 veán on vénum, víde lecgan,
 hvonne me gemítte, mánscyldigne,
 1025. se me, feor ôððe neáh, fæhðe gemonige,
 brôðorvealmes. ic his blôd ágeát,
 dreór on eorðan. þú tó dæge þissum
 áðemest me fram duguðe and ádrifest from
 earde mínum. me tó aldorbanan
 1030. veorðeð vráðra sum. ic ávyrged sceal,
 þeóden, of gesyhðe þínre hveorfan.
 [50.] Him þá selfa oncvæð sigora drihten:
 'ne þearft þú þe ondráðan deáðes brógan,
 feorhvealm, nú giet. þeah þú from scyle
 1035. freomagum feor fáh gevítan.
 gif monna hvelc mundum sínum
 aldre beneóteð, hine on cymeð,
 æfter þære synne, seofonfeald vracu,
 vite æfter veorce.' (64) Hine valdend on,
 1040. tírfæst metod, tácen sette,
 freoðobeácen, freá, þý læs hine feónða hvilc
 mid gúðþræce grétan dorste,
 feorran ôððe neán. hêht þá from hveorfan
 mêder and magum mánscyldigne,
 1045. cnósle sínum. Him þá Cain gevát
 gongan, geómormôd, gode of gesyhðe,

1019. ænigre áre. — 1020. véran on voruld-ríce; ac ic. — 1021. þine.
 — 1022. freode pax, amicitia. Andr. 389. u. f.: 'svá þú hyldo
 við me ofer firigenstreám freode gecýðdest.' — 1023. veán on
 vénum. vide. — 1024. mán-scyldigne. — 1026. his blód. — 1027.
 ádemest. ádrifest. — 1029. mínum. — 1031. þínre. — 1033. ondráðan.
 brógan. Die Construction von ondráðan 'timere' erläutern folgende
 Beispiele: Z. 764. 2162. 2663. Gr. El. Z. 81. Beov. Z. 3347: 'þæt þú him
 ondráðan ne þearft'. Vgl. hiezu Gr. Gr. 4, 38. — 1034. nú. — 1035.
 fáh Jun. fáh gevítan Th. — 1036. sínum. — 1038. sýnne. — 1039. ón.
 — 1040. tírfæst. tácen. — 1041. freoðobeácen signum pacis s. foe-
 deris. Gr. Gr. 2, 454. — 1044. mán-scyldigne Jun. Th. — 1045. sí-
 num. gevát. — 1046. geomor-mód.

- vineleás vrececa, and him þá vic geceás
eastlandum, on êðelstove
fædergeardum feor, þær him freolecu mæg,
1050. ides, æfter æðelum eaforan fêdde.
Se âresta væs Enos hâten,
sunu Caines. siððan ongon
mid þâm cneomagum ceastre timbrian,
þæt væs under volcnum veallfæstenna
1055. ârest ealra þára (65.) þe æðelingas
sveordberende settan hêton.
þanon his eaforan ârest vócan
bearn from brýde on þâm burhstede.
[52.] Se yldesta væs Jared hâten,
1060. sunu Enoses. Siððan vócan
þá þæs cynnes cneóvrím icton,
mægburh Caines. Malalehel væs
æfter Jared e yrfes hyrde,
fæder on láste, ôð þæt he forðgevát.
1065. Siððan Mathusal magum dælde,
bearn æfter bearne, brôðrum sínum
æðelinga gestreón, ôð þæt aldorgedál
fród fyrr* dagum fremman sceolde,
* Jun. p. 26.
1070. æfter fæder dæge fletgestealdum,

1047. vic. — 1051. énos. — 1052. frumbearn Msc. Jun. Th. — Nach An-
leitung von Zeile 1060. habe ich die Alliteration herzustellen versucht.
— 1053. timbran Th. — 1055. árest. — 1056. sveord-bérende. hé-
ton. — 1057. his. árest vócan. — 1058. brýde. — 1060. vócan. —
1061. cneov-rím. — icton increverunt, von ícan (ýcan Z. 3836),
écan augere, addere; prt. icte Z. 1185. iécte (für eácte Gr. Gr. I,
373) Z. 1118. 2370. S. geican, gefcean Z. 1127. 1157. 1509. eácnian.
— 1064. forð gevát. forðgevat, discessit; de vitâ decessit, mortuus
est, von forðgevitán. Häufig die Redensart: 'þá he forðgevat'
Z. 1173. 1187. 1595. 1736. Z. 1616: 'siððan forðgevat (Cham
of lſce),' wofür bisweilen das einfache gevát, z. B. Z. 1231:
'siððan Lamech gevát.' Z. 1138. — 1065. Matusal Jun. Mathusal Th.
— 1066. sínum. — 1067. gestreón. aldor-gedál. — 1068. fród. —
1069. líf. — 1070. onfêng accepit, hat meist den Dativ bei sich; Z.
2368. 2730. 4099. Elene Z. 192: '(se leódfuma) fulvihte onfêng.'
Z. 336: 'láre onfêngon.' Z. 1630: 'onfêngon fulvihte and freo-

- botlgestreónum. him brýda tvá
 idesa on êðle eaforan féddon
 Ada and Sella. (66.) þára ánum væs
 Jabal noma, se þurh gleávne geþanc
 1075. hêrbûendra hearpan ârest
 handum sínum hlýn âvehte,
 svinsigende svêg, sunu Lamehes :·
- Svylce on þære mægðe maga væs háten,
 on þá ilcan tíð, Tubal Cain,
 1080. se þurh snytro spêð smið cræftega væs
 and þurh môdes gemynd monna ârest,
 sunu Lamehes, sulhgeveorces
 fruma væs ofer foldan. Siððan folca bearn
 âres cúðon and ísernes
1085. burgsittende brúcan víde.
 Þá his vífum tvám vordum sægde
 Lameh seolfa, leófum gebeddum,
 Adan and Sellan, unárlic spel:
 'ic on morðor ofslôh mínra suna
 1090. (67.) hyldegaga, honda gevemde
 on Caines cvealme míne;
 fylde mid folmum fæder Enoses,
 ordbanan Abeles, eorðan sealde
 vældreór veres. vát gearve,
1095. þæt þám líchrýre on lást cymeð
 sóðcyniges seofonfeald vracu
 [55.] micel æfter máne. mín sceal svíðor
 mid grimme grýre golden vurðan
 fyll and feorhvealm, þonne ic forðesció.'
1100. Þá veað Adame, on Abeles gyld,
 eafora on êðle ôðer féded,

ðuvære.' Beov. Z. 104: 'hvá þám hlæste onfêng.' Z. 2338: 'on-
 fôh þissum fulle (freódrihten mín).' Sonst auch mit dem Accu-
 sativ. Z. 1207. II, 568. Beov. Z. 1370. — 1071. brýda. — 1073. ádá.
 ánum væs. — 1074. nóma. — 1075. ârest. — 1076. sínum. — 1079. tíð.
 tubál. — 1081. gemind Jun. môdes gemynd ârest Th. — 1084. æres
 Th. ærest Ms. Jun. — 1085. burh sittende Jun. víde. — 1086. his
 vífum. vórdum. — 1088. unárlic. — 1089. mínra. suna Th. sune Ms.
 Jun. — 1091. míne. — 1093. órd banan Jun. órd-banan Th. — 1094.
 vát. — 1096. sóð-cyniges. — 1097. máne. mín Th. máne Jun.

- sôðfæst sunu, þám væs Seth noma,
 se væs eadig and his ylðrum þáh
 freolic tó frófre, fæder and méder;
1105. A d a m e s and E u a n væs A b e l e s gield
 on voruldríce. (68.) Þá vord ácvæð
 ord moncynnes: 'me éce sealde
 sunu, selfa sigora valdend,
 lífes aldor, on leófes stæl,
1110. þæs þe C a i n ofslôh and me cearsorge
 mid þys magotimbre of môde ásceáf
 þeóden ússer. him þæs þanc sie.
 A d a m hæfde, þá he eft ongan
 him tó edulfstæfe ôðres strienan
1115. b e a r n e s b e b r y d e , b e o r n e l l e n r ó f
 X X X . and C . þ i s s e s lífes
 vintra on vorulde. ús gevritu secgað,
 þæt hêr eahta hund iécete siððan
 mægðum and mægum mægburg síne.
- * Jun. p. 27. 1120. A d a m on eor*ðan ealra hæfde
 nîgen hund vintra and X X X . eác,
 þá he þæs voruld þurh gâstgedâl

1102. sóðfæst. nóma. — 1103. ðáh Th. — þáh profecit, von þeón prt. þeah, þeág (þáh, þág) goth. þeihan, ahd. dñhan. Z. 2293: 'sunu veóx and þáh.' 2765: 'cniht veóx and þág.' — 1106. voruld-ricé. vórd. — 1107. ord moncynnes 'auctor generis humani, princeps, patriarcha,' wie ordfroma; z. B. 'engla ordfroma' II, Z. 21. 240. 'yfeles ordfroma' auctor II, Z. 376. u. s. f. In derselben Bedeutung Z. 1273 und El. Z. 394: 'æðelinga ord.' Eigentlich ist ord (wie ór) acies, acumen, initium, alts. ord, ahd. ort. Gr. El. Z. 140: 'fram dages orde' inde ab initio. C. Z. 2870: '(dages) ord.' II, 115: 'þes oferhydes ord.' El. Z. 1155. und Andr. 1483: 'eall æfter orde.' C. Z. 3680: 'ord and ende.' El. Z. 589: 'æriht from orde ôð ende forð.' C. Z. 1999: 'Elamitarna ordes (aciei) vîsa.' Z. 1517: 'mid gâres orde' (mucrone). — éce Jun. Th. — 1109. ealdor Jun. lífes aldor Th. — 1111. môde ásceaf. — 1114. strienan. — 1115. brýde. ellenróf. — 1116. X X X . v. C. Jun. lífes Th. — 1117. ús gevritu secgað. Vgl. El. Z. 673: 'svá gevritu secgað.' C. Z. 2557. Z. 1624: 'svá ús gevritu secgeað.' Z. 227. 1717: 'þæs þe ús secgeað béc.' 2605. f.: 'ús gevritu secgeað, godcunde béc.' Ferner Gr. El. Z. 669. 365: 'hvæt ve þæt gehýrdon þurh hálige béc;' dazu noch C. Z. 3448. 3459. — 1119. síne. — 1122. ofgyfan.

- ofgyfan sceolde. [56.] Him on lāste Seth leof veardode.
 (69.) eafora æfter ylðrum êðelstól heold
 1125. and víf begeát. vintra hæfde
 fif and hund teontig, þá heó furðum ongan
 his mægburge, men, geícean
 sunum and dōhtrum. Sethes eafora
 se yldesta væs Enos hāten,
 1130. se nēmdede god niðða bearna
 ærest ealra, siððan Adam stóp
 on grēne græs, gāste geveorðad.
 Seth væs gesālig. siððan strýnde
 seofon vinter hēr suna and dōhtra,
 1135. ond eahta hund. ealra hæfde
 XII. and nigon hund, þá seó tíð gevearð,
 þá he friðgedál fremman sceolde.
 [57.] Him æfter heold, þá he of vorulde gevát,
 Enos yrfe, siððan eorðe svealh
 1140. sādberendes Sethes líce.
 he væs leof gode (70.) and lifde hēr
 vintra hund nīgontig, ær he be vífe hēr
 þurh gebedscipe bearn āstrýnde.
 him þá cenned vearð Cainan ærest,
 1145. eafora on êðle. siððan eahta hund
 and fiftýno, on friðo drihtnes,

1124. eþel-stól. — 1125. víf. — 1126. fif. — 1127. geicean. — 1128. Sedes Jun. — 1129. énos. — 1130. nēmdede. — 1131. ærest. stóp. — 1132. grēne græs. — 1134. hēr. — 1136. tíð. — 1137. frið-gedál Th. ? = feorhgedál? — 1138. hím. gevát. — 1139. énos. — svealh hausit, deglutivit, hat sein Object im Dat. bei sich; 'sādberendes Sethes líce.' — Z. 1296: 'verodum svelgað.' — Z. 982: cvealmdreóre svealh (þes middangeard, monnes svāte). — Cod. Exon. 345, 23. 24: 'siððan furðum svealg eorðe Abeles blóðe.' In einzelnen der obigen Beispiele könnte die Bedeutung 'tumere' angenommen werden, wo sich denn der Dat. rechtfertigte. Man vergl. z. B. Andr. Z. 1276 u. ff.: 'svát ýðum veóll þurh bāncofan, blóð lifrum svealg hātan heolfre.' Im übrigen sind svelan, svæl, svælon, svolen adurere, svellan, sveall, svullon, svollen, tumere, und svelgan, svealh, svulgon, svolgen, glutire, auseinander zu halten. — 1140. sād-berendes. líce. — 1141. lifde hēr. — 1142. ær. vífe hēr. — 1143. þurh gebedscipe, consortio tori. Z. 2210. 2461. — 1144. ærest. — 1146. fiftýno.

- gleávferhð hæleð geógoðe strýnde
 suna and dōhtra. svealt, þá he hæfde
 fród fyrr vintrum V. and nígon hund.
1150. Þære cneórisse væs Cainan siððan
 æfter Enose aldordēma,
 veard and vīsa: vintra hæfde
 efne hund seofontig, ær him sunu vōce.
 [58.] Þá veard on ēðle eafora fēded,
1155. mago Cain[an]es, Malalehel væs hāten.
 siððan eahta hund æðelinga rīm
 and feóvertigum eác feorum geicte.
 Enoses sunu ealra nígon hund
 (71.) vintra hæfde, þá he voruld ofgeaf,
 and týne eác, þá his tíddæge,
 1160. under rodera rúm, rīm væs gefylled :·
- Him on láste heold land and yrfe
 Malalehel siððan missera vorn.
 Se frumgára fif and sixtig
1165. vintra hæfde, þá he be vīfe ongann
 bearna strýnan. Him brýd sunu
 meóvle tō monnum brōhte. se maga væs
 on his mægðe, mīne gefræge,
 guma on geógoðe, Jared hāten.
1170. lifde siððan and lissa breác

1149. fród. — Statt des unverständlichen vitet, welches die Handschrift bietet, habe ich, nach Thorpe's Vorschlag, vintrum in den Text genommen. — 1151. énose. aldor-déma. — 1152. vīsa. — 1153. ár. vōce. — 1155. Caines. Malalehel Jun. malalahél Th. — 1156. rīm. — 1157. geicte. — 1160. eác. tíð-dæge. — 1161. rúm. rīm. — 1163. malalahél. — missera vorn, annorum numerum. misser, missar, eigentlich semestre. isl. missiri. Z. 1737: 'misserum fród.' Z. 2339: 'missarum fród.' Z. 2978: 'fela missera.' — 1164. frum-gára fif. — 1165. vīfe. — 1166. brýd. — 1167. vās. — 1168. his. mīne. — mīne gefræge, ut fando accepi, quantum rescivi. Z. 3297. Andr. Z. 1626: 'mīne gefrege.' Gefrægn fando accepi, alts. gifragn, sehr häufig; auch das adi. gefræge 'notus, celebrer' kommt Z. 3822 vor. Andr. Z. 668. 961. 1120. El. 967. gefræge oder gefrege? alts. gifrági Schm. Heliand 86, 6: 'þo so gifrági uuard.' 91, 15. S. auch Gr. Andr. S. 114. 136. — 1169. iáred. — 1170. bræc Jun. lifde.. breac. Th. — malalahél. hér.

- Malalehel lange, [59.] *mondreáma hêr,
 voruldgestreóna. vintra hæfde
 fif and hund nígontig, þá he forðgevát,
 and eahta hund. eaforan læfde,
 1175. (72.) land and leódveard. Longe siððan
 Geared gumum gold brittade.
 se eorl væs æðele, æfæst hæleð,
 and se frumgâr his freómagum leóf.
 fif and hund teontig on fyore lifde
 1180. vintra gebídenra on voruldríce,
 and syxtig eác. þá seó sâl gevearð,
 þæt his víf sunu on voruld bróhte.
 se eafora væs Enoc hâten,
 freolic frumbearn. Fæder hêr þá gyt
 1185. his cynnes forð cneórím ícte,
 eaforan. eahta hund ealra hæfde
 V. and syxtig, þá he forðgevát,
 and nigon hund eác nihtgerimes,
 vine fród vintres, þá he þás voruld ofgeaf;
 1190. ond Geared þá gleávum læfde
 land [60.] and leódveard leófum rince.

* Jun. p. 28.

1173. fif. gevát. — 1177. æfæst. — 1178. frum-gâr. freo-mágum. — 1179. fif. lifde. — on fyore statt 'on feore;' nur hier. — 1180. gebídenra Th. gebídenra, part. prt. zu gebídan = ábídan, bídan, exspectare, manere. S. Z. 3167: 'ne him bealu benne gebíden hæfdon.' Z. 2353; '(þæt feorhdaga) on voruldríce vorn gebíde.' II, Z. 109. Andr. Z. 399: '(læt) þonne gebídan beornas þíne.' Cod. Exon. 5, 17: 'hú se earma sceal áre gebídan.' — voruld-ríce. — 1181. seó sâl tempus, occasio, eventus. Z. 2003; Z. 2431 und 2517: 'sâles bídan.' Andr. Z. 1166: 'nú is sâl cumen.' Beov. Z. 1238: 'óð þæt sâl álamp.' Z. 2010: 'þá væs sâl and mâl.' Z. 3221: 'sâla and mâla.' Davon gesâlan evenire. gesâled, gesâelde, accidit. Andr. Z. 438. und Z. 661: 'svá gesâelde iu.' Andr. Z. 511. 515. Beov. Z. 1142. 1773. 2500. Kemble's Gloss. s. v. sâl. Neu ist die Bedeutung 'incidere in aliquem,' Jemand wo antreffen, in welcher gesâlan Cod. Exon. 123, 6. steht: '(þám þe eahtan vile sávla gehvilcra,) þær he gesâlan mæg,' wo er (sie) antreffen kann oder mag. Das unten Z. 3245. vorkommende gesâelde steht für gesealde. — eác. — 1182. víf. — 1183. vâs. énoc. — 1184. hêr þá gýt. — 1185. his. cneo-rím. — 1187. gevát. — 1188. niht-gerimes. — 1189. fród. — 1191.

- Enoch siððan (73.) ealdordôm áhóf,
 freoðospêd folces visa. nalles feallan lét
 dôm and drihtscipe ,
1195. þenden he hyrde væs heáfodmaga.
 Breác blæddaga, bearna strýnde.
 þreó hund vintra him væs þeóden hold,
 rodera valdend. Se rinc heonon,
 on lichoman, lisse sóhte
1200. drihtnes duguðe. nales deáðe svealt
 middangeardes, svá hêr men dóð,
 geónge and ealde, þonne him god heora
 áhta and ætvist, eorðan gestreóna,
 ongenimeð, and heora aldor somed.
1205. ac he cvic gevát mid cyning engla
 of þyssum lænan life freán
 on þám gearvum, þe his gást onfêng,
 ár hine tó monnum môdor bróhte.
 He þám yldestan eaforan læfde
1210. [62.] folc, frumbearne. (74.) V. and sixtig
 vintra hæfde, þá he voruld ofgeaf,
 and eac III. hund. þrage siððan
 Mathusal heold maga yrfe,
 se on lichaman lengest þisse
1215. vorulddreáma breác. vorn gestrýnde,
 ár his svyltdæge, suna and dōhtra.
 Hæfde fród hæle, þá he from sceolde
 niððum hveorfan, nigon hund vintra
 and hund seofontig tó. Sunu æfter heold,
1220. Lamech, leóðgeard; lange siððan
 voruld bryttade. vintra hæfde

1192. ahóf. — 1193. visa. — 1194. dóm Th. Der zweite Halbvers fehlt, wie die unvollständige Alliteration zeigt. — 1201. dóð. — 1203. æt-
 vist — 1205. ác. gevát. — 1206. life. — 1208. ár. — 1212. þrage,
 acc. von þrag, per tempus, diu. þrag auch þrah (seó þrah Z. 4104.)
 tempus, opportunitas. Der blosser Accusativ noch einmal adverbial
 Z. 2768. Sehr häufig 'lange þrage' per longum tempus: Z. 1421.
 2538. 2829. 4089. Der dat. pl. þragum aliquamdiu. II, Z. 113. El.
 Z. 1239. — 1214. lichoman Jun. sé ón lichaman Th. — 1216. ár —
 1217. fród. — 1219. tó Jun. Th.

- tvá and hund* teontig, þá seó tíð gevearð,
 þæt se eorl ongan æðele cennan
 sunu and dôhtor. siððan lifde
1225. fif and hund nigontig. freá moniges breác
 vintra under volcnum, verodes aldir;
 V. hund eác heold þæt folc teala,
 bearna strýnde: (75.) him byras vócan,
 eafora and idesa. he þone yldestan
1230. Noe nêmdede, se niððum ár
 land bryttade, siððan Lamech gevát.
 [63.] Hæfde æðelunga aldirvísá
 V. hund vintra, þá he furðum ongan
 bearna strýnan, þæs þe béc cveðað.
1235. Sem væs háten sunu Noes
 se yldesta, ôðer Cham,
 þridda Jafeth. Þeóða týmdon
 rúme under roderum; rím mielaide
 monna mægðe geond middangeard
 sunum and dôhtrum.
1240. þá giet væs Sethes cynn,
 leófes leóðfruman, on lufan sviðe
 drihtne dýre and dômeádig,
- Oð þæt bearn godes brýða ongunnon
 on Caines cynne sêcan,
1245. vergum folce, (76.) and him þær víf curon
 ofer metodes êst monna eaforan,

1222. tíð. — 1223. óngán. — 1224. lifde. — 1225. fif. — 1228. býras
 vócan. byras 'fili; nur hier im Cædm. Gr. Gr. 1, 641. weist den
 sing. byre nach. — 1230. Noe Jun. Noæ nêmdede. ár. — 1231. gevát.
 — 1232. aldir-vísá. — 1234. strýnan. béc. 1235. sém háten. nóes.
 — 1236. sé. chám. — 1237. týmdon. — 1238. rúme. rím. — 1241.
 leóðfruma princeps Z. 2326. 3283. El. Z. 191. Beov. Z. 4255.
 Vergl. oben ordfruma, princeps. hildfruma, bellator. El. Z. 10.
 101. — Beov. Z. 3354: 'hárum hildfruman.' vígfruma dasselbe.
 Beov. Z. 1321. landfruma princeps terræ. — 1242. dýre. dóm-
 eadig. — 1244. sêcan. — 1245. þær víf. — 1246. êst. — ofer
 meotodes êst contra creatoris voluntatem; so nochmals Z. 3692.
 — Andr. Z. 1216. und 1374: 'ofer míne êst.' El. Z. 985: 'þurh meo-
 todes êst.' êst s. m. goth. ansts. ahd. anst, amor, gratia. Z. 1504.
 2437. êstum (dat. pl.) libenter, Z. 1946. 2350. Beov. Z. 2388: '(vun-

scyldfulra mægð, scýne and fægere.

Þá reordade rodora valdend,
vráð moncynne, and þá vorde cvæð:

1250. 'ne syndon me on ferhðe freó from gevitene
cneórisn Caines; ac me þæt cynn hafað
[64.] sáre ábolgen. nú me Sethes bearn
torn niviað, and him tó nimað
mægeð tó gemæccum mînra feónða,
1255. þær vífa vlite onvôd grome,
idesa ansien and êce feónd,
folcdriht vera, þá ár on friðe vêron.
Siððan hund tvelftig, geteled rîme,
vintra on vorulde vræce bisgodon
1260. fàge þeóða, hvonne freá volde
on vârlogan vîte settan
and on deað sleán dâdum scyldige
gigantmæcgas, (77.) gode unleófe,

den gold) êstum geeáved.' — 1247. scýne (f. sceóne) pulcher. Z. 337. der Superlat. scýnóst. Andr. Z. 766: 'þæt se scýna stán (mælde formannum).' — 1249. vórde. — 1251. ác. cýnn. — 1252. sáre ábolgen. — 1253. hím tó. — 1254. mînra. — gemæcca = gemaca, coniux, consors; nur hier. — 1255. þær vífa. onvôd Th. onvôd grome furiose invasit. Andr. Z. 140: 'oft hira môd onvôd,' exarsit. C. Z. 2573: 'hie þæs vlenco onvôd and vîngedrync.' Beov. Z. 1824: 'hine fyren onvôd;' von onvadan. Das adv. grome steht noch C. Z. 3751. und 4211; das adj. grom iratus Z. 2091. 2479. 3569. — 1256. ece Jun. Th. 1257. ár. — 1258. rîme. geteled rîme computati numero; auch rîmes steht häufig bei Zahlen, besonders grösseren. 'geteled rîme, Z. 1735. 3301. Andr. Z. 1035. — 'geteled rîmes' C. Z. 1331. 2338. El. Z. 2. Auch steht geteled allein: C. Z. 3161: 'X. hund geteled tfréadigra,' und Andr. Z. 665: '(ellefne orettmæcgas) geteled tfréadigre, he vâs tvelfta sylf.' — 1260. fàge þeóða populus morti devotus; fàge, moribundus, dem Tode verfallen, bestimmt; sodann invalidus, timidus. Z. 1377: 'on fàge folc.' El. Z. 117: 'on þæt fàge folc.' C. Z. 3098: 'fleáh fàge gâst.' Z. 3196: 'fàge ferhðlocan.' Z. 3391: (lyft upgesvearc) fâgum stâfnum.' Z. 3410: 'fâge crungon.' Jud. XI. (Anall. A. S. 137, 14): 'fâge frumgâras.' Andr. Z. 1530: 'fâge svulton (geónge on geofene).' Beov. Z. 3053: 'fâges fyrðhrægl.' unfâge non moribundus. Beov. Z. 1140: '(vyrd oft nereð) unfâgne eorl (þonne his ellen deáh).' Fâge ist nicht zu verwechseln mit fâgen alts. fagan, fagin, lætus. Z. 2176. II, Z. 436. Andr. Z. 1042. — 1261. vîte. — 1262. dâdum. — 1263. unleófe. gigantmæcgas, gigantes; sonst

- micle mǎnsceaðan, metode lāðe;
 1265. þā geseah selfa sigora valdend,
 hvæt vǣs monna mǎnes on eorðan,
 and þæt hie vǣron vomma þriste,
 invitfulle. he þæt unfægere
 vera cneórissum gevrecan þohte,
 1270. forgripan gumcynne grimme and sǎre
 heardum mihtum. Hreáv hine svíðe,
 þæt he folcmægða fruman áveahte,
 æðelinga* ord, þā he Adam sceôp.
 cvæð, þæt he volde, for vera synnum,
 1275. eall á æðan, þæt on eorðan vǣs,
 forleósan lica gehvile, þára þe lifes gást
 fæðmum þeahte; eall þæt freá volde
 on þære tóveardan tíde ácvellan,
 þe þā neálæhte niðða bearnum.
 1280. Noe vǣs god nergende leóf,
 svíðe gesálig (78.) sunu Lameches,
 dómfæst and gedêfe. drihten viste,

* Jun. p. 30.

nicht nachgewiesen. gigant mehrmals im Beov. S. Kemble's Gl. s. v. und besonders Grimm's D. M. II. Ausg S. 491. 492, N. Die Zurückführung der Giganten auf Cain's Geschlecht ist morgenländischen Ursprungs, wie ich in der Einleitung zeigen werde. An heidnische Vorstellungen scheint dabei nicht zu denken. — 1264. mǎn-sceaðan Jun. Th. lāðe. — 1266. mǎnes Jun. Th. — 1268. únfægere. — 1270. sǎre. — 1273. sceôp. — 1275. á Jun. Th. æðan, ein dunkles Wort, inundare diluvio perdere? oder ist ádrencan zu schreiben? Das á steht etwas verwaist da. — 1276. lica. lifes. — 1277. (þára þe lifes gást) fæðmum þeahte, 'eorum qui vitæ spiritum pectore, animo gerebant' eigentlich 'tegebant.' So noch Z. 3455.: 'hafað vislīcu vord on fæðme.' — on fæðm: Z. 62. 1966. 2625. of fæðme: Z. 3223. in fæðm: Z. 3752; Gr. El. 765: 'in dracan fæðme.' — under fæðme: C. Z. 3779. fæðmum: Z. 3004. 3235. 3409. 3433. 3757; Gr. El. Z. 728: 'sàs sídne fæðm.' Beov. Z. 1556: 'liges fæðm.' fæðm sinus, gremium, cubitus, amplexus. — 1278. tóveardan tíde. — 1279. neálæhte. — 1280. nóe vǣs gód. — 1281. lameches. — 1282. dómfæst ⁊ gedêfe Th. dómfæst and gedêfe iustus et quietus, probus. dómfæst: Z. 1505. 1780. 2370. — gedêfe kommt im Cædm. nicht wieder vor. Es entspricht dem goth. gadófs, gadóbs, πρέπων, schicklich, und ist auf ein Verbum gedéafnian, convenire, zurückzuführen Beov. Z. 1117: 'svá hit gedêfe vǣs' uti conveniebat, decebat. Andr. Z. 317: 'ne gedafenað þe.' El.

- þæt þæs æðelinges ellen dôhte
breóstgehygdum; forðon him brego sægde,
1285. hâlig, æt hleóðre, helm allvihta,
hvæt he fâhverum fremman volde.
Geseah unrihte eorðan fulle,
sîde sælvongas synnum gehladene,
vidlum gevemde. þâ valdend spræc,
1290. nergend ússer, and tô Noe cvæð:
'ic ville mid flóde folc ácvellan
and cynna gehvile [65.] cucra vuhta,
þára þe lyft and flód lâdað and fédað,
feoh and fuglas. þú scealt frið habban
1295. mid sunum þinum, þonne sveart væter,
vonne vælstreámas verodum svelgað,
sceaðum scyldfullum. ongyn þe scip vycan,
merehús micel, on þám þú monegum scealt
reste gerýman (79.) and rihte setl
1300. ælcum, æfter ágenum, eorðan tudre.
Gescype scylfan on scipes bósme.
þú þæt fâer gevyrc fiftiges víd,
þrittiges heáh, þreó hund lang

Z. 1168: 'þæt is gedafenlic.' — *gedeáf mersit II*, Z. 671. gehört zu *gedúfan*, II, 30. — 1283. sohte Jun. — 1285. æt hleóðre revelatione, oraculo; vollständiger Andr. Z. 93: '(þâ veaerð gehýred) vord hleóðres.' Sonst bedeutet hleóðor, ahd. liodar, strepitus, sonus, vox. Andr. Z. 1551: 'hleóðor gryrellic.' S. ferner: C. Z. 1687. 3346. 3696. — Der eigentliche Ausdruck für 'oraculum' ist hleóðorcvide: Z. 2332. 2376. 3673. 3834. — 1288. sîde sælvongas Th. sælvong, sælvang ager foecundus, amoenus. Andr. Z. 1493: 'under sælvange.' — 1289. vidlum illuvie, dat. pl. von vidl. Jud. X. (Anall. A. S. 133, 1.): 'mid vidle and mid vomme besmîtan.' — 1290. tô nœe. — 1291. ic. flóde. — 1293. flód. — 1295. þinum. — 1297. scíp. — 1298. mere-hús. þú. — 1299. reste gerýman, assignare cubile. gerýman (wie árýman Beov. Z. 979. 2166.) heisst zunächst dilatate: Z. 3408. Vgl. Andr. Z. 1580: 'þurh streámrâce stræt væs gerýmed,' via munita erat. El. Z. 1249: 'tîdum gerýmde,' interdum dilatavi. Sodann 'räumen, einräumen, anweisen;' ausser an unsrer Stelle noch Z. 1480: 'þe is éðelstól eft gerýmde.' Z. 3213: 'holm gerýmde ealde staðolas.' S. auch rýman C. Z. 1339. — 1300. ágenum. — 1301. gescipe Jun. scylfan tabulata, von scylfe, scamnum; altn. skialf. S. Gr. D. M. 124. Dies Wort scheint sonst nicht mehr vorzukommen. — bósme Th. — 1302. þær fâer. víd. — 1302 und 1303: fiftiges víd, þrittiges

1305. elngemeta, and við ýða gevyr
 gefegfæste. þær sceal fæsl vesan
 cviclifigendra cynna gehvilces,
 on þæt vudufæsten vōcor gelæded
 eorðan tudres. earc sceal þý máre.
 [66.] Noe frem[e], svá hine nergend hēht,
 1310. hýrde þám hálgan heofoncyninge.
 ongan ôfostlice þæt hof vyrcan,
 micle merecieste. magum sægde,
 þæt væs þreálic þing þeódum tōveard,
 rēðe vite. hie ne rôhton þæs.
 1315. Geseah þá, ymb vintra vorn, vârfæst metod
 geofonhûsa mæst gearo hlifigean,
 (80.) innan and útan eorðan lime
 gefæstnod við flōde, fâr Noes,
 þy sêlestan. þæt is syndrig cynn:
 1320. symle bið þý heardra, þe hit hreóh vâter,
 svearte sâstreámas, svíðor beátað :

[67.] Þá* tō Noe cvæð nergend ússet :

* Jun. p. 31.

1325. 'ic þe þæs míne, monna leófōst,
 vâre gesylle, þæt þú veg nimest,
 and feora fæsl, þe þú ferian scealt
 geond deóp vâter, dægrimes vorn,
 on lides bōsme. læd, svá ic þe háte,
 under earcebord eaforan þíne,
 frumgáran þry, and eóver feóver víf.

heáh, Genitivus des Mâsses. Gr. Gr. 4, 730. — 1305. fæsl victus
 oder ?proles, soboles. Z. 1325. 1354. Gr. Gr. 2, 52. 2, 99. — 1306.
 cvic-lifigendra. — 1308. máre. — 1309. nōe. — 1310. hýrde. —
 1311. ôfostlice celeriter, von ôfost, ôfest, êfest, æfest
 ('ôfost is sêlost' Andr. Z. 1565.) festinatio, celeritas, gebildet. —
 ôfestlice: Z. 2843. ôfstlice: Z. 2481. Andr. Z. 299. 792. — hóf. —
 1313. þreálic þing 'res afflictionis plena.' El. Z. 427: 'þæt væs þreá-
 lic gepoht.' — 1314. vite. þæs. — 1315. vârfæst. — 1317. líme. —
 1320. hreóh trux, sævus. Z. 1382. Andr. Z. 467: 'hreóh holmþracu.'
 Z. 1542 f: 'hreóh væs þær inne (beátende brim).' hreóhmód Z. 3760.
 1321. sâ-streamas. — 1322. nōe. — 1323. míne. — 1324. vâre.. vég. —
 1326. dæg-rimes. — 1327. bōsme. S. Z. 1405. Lid, navigium, verschie-
 den von lid potus. Gr. Gr. I, 336. 363. — 1328. earce-bórd. þíne.
 — 1329. frum-gáran. víf. ond = and, und. Diese seltner, ausge-

- 1330 ond þú seofone genim on þæt sundreced
tudra gehvilces, geteled rimes,
þára þe tō mete mannum lifige;
and þára ôðera (81.) ælces tvá,
svilce þú of eallum eorðan væstmum
1335. viste, under vâgbord verodum gelâde,
þâm þe mid sceolon mereflôd nêsan.
Fêd freólice feora vócre,
ôð ic þære láfe lagoniða eft
reorde under roderum rýman ville.
1340. Gevit þú nú mid hivum on þæt hof gangan,
gasta verode. ic þe góðne vát,
fæsthydigne. þú eart freoðo vyrðe,
ára mid eaforum. ic on andvlitan
nú, ofer seofon niht, sígan lâte
1345. vællregn ufan vídre eorðan.
feóvertig daga fæhðe ic ville
on veras stælan, and mid vâgþreáte
æhta and ágend eall ácvellan,
þá beútan beóð earcebordum,
1350. þonne sveart racu (82.) stígan onginneð.
Him þá Noe gevát, svá hine nergend hêt,
under earcebord eaforan lædan,
veras on vâgþel, and heora víf somed,
and eall þæt tō fæslæ freá ælmihtig
1355. habban volde, under hrófgefór,
tō heora æt gifan; svá him ælmihtig

schriebene Form der Copula findet sich im Cædmon nur an folgenden Stellen: Z. 621. 1135. 1190. 1330. Ausserdem habe ich sie mir angemerkt aus Andr. Z. 1001. 1033. 1204. 1308. 1395. 1400. 1414. 1719. und Elene Z. 930. 976. 983. 1210. Es fragt sich, ob 'and' öfter ausgeschrieben vorkommt als 'ond.' — 1331. geteled rimes. — 1333. oðerra Jun. oðera. tvá Th. — 1335. vâg-bórd. gelâde. — 1336. mere-flôd. nêsan = neósan (Z. 3403. II, 114. Andr. 310. 484. 830. 1025. Cod. Exon. 123, 12 504.) visitare, explorare. — 1337. féd. vócre. — 1338. láfe. — 1339. rýman. — 1340. gevit. hivum. hof. — 1341. góðne vát. — 1343. ára. ándvlitan. — 1344. sígan lâte. — 1346. ic. — 1347. stælan. — 1349. earce bórdum. — 1351. nóe gevát. — 1352. earce-bórd lædan. — 1353. vâg-þæl Jun. — víf Th. — 1355. hróf-gefór. æt. — 1356. vórd abeád.

- veroda [68.] drihten, þurh his vord, ábeád.
 [69.] Him on hoh beleác heofonrices veard
 merehúses múð mundum sínum,
 1360. sigora valdend, and segnade
 earce innan ágenum spêdum
 nergend ússer. Noe hæfde,
 sunu Lameches, syx hund vintra,
 þá he mid bearnum under bord gestáh,
 1365. gleáv mid geógoðe, be godes hæse,
 dugeðum dýrum. Drihten sende
 regn from roderum, and eác rúme lét
 (83.) villeburnan on voruld þringan
 of ádra gehvære. égorstreámas
 1370. svearte svôgan, sás úpstigon
 ofer stæðveallas. strang væs and rêðe
 seðe* vætrum veold, vreáh and þeahte
 mánfæhðu bearn middangeardes
 vonnan vâge; vera êðelland,
 1375. hof hergode. hygeteónan vræc
 metod on monnum. Mere svîðe gráp
 on fâge folc. feóvertig daga,
 nihta ôðer svilc, níð væs rêðe,
 vælgrim verum. vuldorcyninges
 1380. ýða vræcon árleásra feorh
 of flæschoman. Flód ealle vreáh,
 hreóh under heofonum, heábeorgas
 geond sídne grund, and on sund áhóf
 earce from eorðan, and þá æðelo mid,
 1385. þá segnade selfa drihten,
 (84.) scyppend ússer, þá he þæt scip beleác.

* Jun. p. 32.

1358. him. heofon-rices. — 1359. mere-húses múð. sínum. — 1361. ágenum.
 — 1362. nóe. — 1364. bórd. — 1367. rúme lét. — 1369. égorstreamas
 Jun. égor-streámas Th. — 1370. svôgan Th. svôgan, strepabant. —
 Cod. Exon. 59, 10: 'svôgað vindas,' vom Heulen des Sturms gesagt. C.
 Z. 2551 vom Wüthen des Feuers. — sás úp. — 1373. mán-fæhðu Jun.
 Th. — 1374. vâge. êðel-lánd. — 1375. hóf. — 1376. gráp. — 1378.
 rêðe. — 1380. árleasra. — 1381. flód. — 1382. heá-beorgas. heá-
 beorgas montes alti. Z. 3901. nochmals. — 1383. sídne. áhóf. —
 1384. míð.

- Siððan víde ráð volcnum under,
ofer holmes hrincg, hof sêleste,
fôr mid fearme. fære ne môston
1390. vâgliðendum vâtres brôgan
hâste hrinon; ac hie hâlig god
ferede and nerede. Fiftena stôd
deóp ofer dûnum sâdrence flôd
monnes elna. Þæt is mæro vurd,
1395. þâm æt niehstan vâs nân tô gedâle,
nymðe heó vâs âhafen on þâ heán lyft,
þâ se êgorhere eorðan tuddor
eall âcvealde: buton [70.] þæt earcebord
heöld heofona freá, þâ hine hâlig god
1400. êce upp forlêt, ed monne,
streámum stígan stíðferhð cyning : .
- [71.] Þâ gemunde god mereliðende,
(85.) sigora valdend, sunu Lameches,
and ealle þâ vócre, þe he við vâtre beleác,
1405. lífes leóhtfruma on lides bósme.
Gelâdde þâ vígend veroda drihten
vind ofer víd land. villflôd ongan
lytligan eft; lago ebbade

1387. víde ráð. — 1388. hóf. — 1389. fôr Jun. fôr . . fære Th. — 1391. hâste violenter, ardentier. Z. 2410. das Adjectiv. So Beov. Z. 2669: 'þurh hâstne hâd.' ahd. haist, hast. Graff Spr. 4, 1062. goth. haifsts (*ἔρις, ἐριθεία, ἀγών*) gehören hieher. — hrinon. — 1392. stôd. dûnum. sâ-drence flôd. — 1395. nân to gedâle. — 1396. âhafen. heán. — 1397. êgor-here. — 1398. earce-bórd. — 1400. êce. Th. éd Jun. Th. ed, goth. id (in iddaljo und idveit) ahd. it-, ita-, (Graff Spr. I, 78. Gr. Gr. 2, 785. 798; 2, 702. 716.) in der Zusammensetzung, steht hier substantivisch in der Bedeutung von 'regeneratio, renovatio,' wie Z. 3638. edsceaft. Gr. D. M. I. Ausg. S. 476. N. edcerre II, Z. 452. edleán Z. 1518. Andr. Z. 1229. edneóv Z. 313. ednive Andr. Z. 1014. — Andr. Z. 783: 'ednivinga andveard cuman.' — Elene Z. 301: 'ednióvunga (gefremede) þurh þæt æðele spadl.' ed vit Z. 2722. II, Z. 640. 683. edvitspræce Andr. 81. edring Cod. Exon. 373, 11. edvylm. Cod. Exon. 364, 19. edvenden (finis) Cod. Ex. 200, 14. — 1404. vócre. — 1405. lífes. lídes. bósme. — 1407. vorde Jun. Th. vind, nach des Letztern Conjectur. — víd. villflôd ongan.

- sveart under svegle; hæfde sôð metod
 1410. eaforum êgstream eft gecyrred,
 torhtryne regn gestilled.
 Fôr fâmig scip L. and C.
 nihta under roderum, siððan nægled bord,
 fær sêleste, flôd upâhóf,
 1415. ôð þæt rimgetæl rêðre þrage
 daga forðgevat. Þá on dūnum gesæt
 heáh mid hlæste holmærna mæst,
 earc Noes, þe Armenia
 (86.) hátene syndon. þær se hálga bád
 1420. sunu Lameches sôðra gehâta
 lange þrage, hvonne him lífes veard
 freá ælmihtig frécenra síða
 reste ágeafe, þære he rúme dreáh,
 þá hine on* sunde, geond sidne grund
 1425. vonne ýða víde bæron.
 Holm væs heononveard, hæleð langode
 vægliðende, svilce víf heora,
 hvonne hie of nearve, ofer nægled bord,
 ofer stréamstaðe stæppan môsten,
 1430. and of enge út æhta lædan.
 Þá fandode frôd veard scipes,
 hvæðer sincende sâflôd þá gyt
 vâre under volcnum. lét þá, ymb vorn daga

* Jun. p. 33.

1409. sóð. — 1410. êg-stream Jun. Th. — 1412. fôr fâmig. — 1413. bórd.
 nægled bord, clavatum tabulatum, Lye; nochmals Z. 1428. —
 Cod. Exon. 439, 17: 'naca, nægled bord.' — 1414. fær. flôd up-
 ahóf. — 1415. rim-getæl. — 1416. forð gevat. dūnum. — 1417.
 heáh. — 1419. bád. — 1421. lífes. — 1423. rúme. — 1424. sidne.
 — 1425. víde bæron. — 1427. víf. — 1430. út. — 1431. þá Th.
 forðveard Jun. Thorpe, welcher übersetzt: 'at the ship's prow,'
 wie mir scheint, unrichtig, da forðveard nirgend diese Bedeutung
 hat. Dem Zusammenhange angemessener ist frôd veard scipes
 prudens rector navis. Z. 2571: 'frôd frumgâra.' Z. 2958: 'frôd fædera
 cyn.' Z. 1217: 'frôd hæle.' Z. 4183: 'frôd foremihtig folca râsva.'
 Der bei frôd häufig sich findende Dativ (Z. 1068. 1189. 1737. 2167.
 2339. 2347. 2375.) ist als Instrumentalis aufzufassen. Gr. Gr. 4, 750.
 fandode tentavit, von fandian (Z. 2404: fandigan). Z. 3971: 'siððan
 hie þone bryne fandedon.' S. das Substantiv fandung Z. 1447. —
 1432. hvæðer Jun. hvæder Th. sâ-flôd. — 1433. vâre. lét.

- þæs þe heáh hlioðo horde onfêngon
 1435. and æðelum eác eorðan tudres,
 sunu Lameches sveartne fleógan
 (87.) hrefn ofer heáhlôd of húse út.
 Noe tealde, [72.] þæt he on neód hine,
 gif he on þære láde land ne funde
 1440. ofer síd væter, sêcan volde
 on vâgþele eft. Him seó vên geleáh;
 ac se feónd gespearn fleótende hreáv,
 salvigfeðera sêcan nolde.
 He þá, ymb seofon niht, sveartum hrefne
 1445. of earce forlêt æfter fleógan
 ofer heáh væter hásvæ culufra
 on sandunga, hvæðer fámig sâ
 deóp þá gyta dæl ânigne
 grênre eorðan ofgifen hæfde.
 1450. heó vîde hire villan sôhte
 and rûme fleáh, nôhveðere reste fand,
 þæt heó for flóde fôtum ne meahste
 land gespornan, (88.) ne on leáf treóves
 steppan for streámum; ac vâron steáphleoðo
 1455. bevrigen mid vætrum. Gevát se vîlda fugel
 on æfenne earce sêcan,
 ofer vonne vâg, vêrig sígan,
 hungri tô handa hálgum rince.
 Ðá væs culufre eft of cōfan sendeð
 1460. ymb vucan. vîlde seó vîde fleáh,
 ôð þæt heó rûmgâl restestove

1435. eác. — 1437. heah-flód. húse út. — 1438. nóe. — 1439. láde. — 1440. síd. sêcan. — 1441. vâgþel, vâgþelu = brimþelu, sundþelu (Kemble Gloss. zu Beov. s. v. þelu) navis; þelu asser, tabulatum. Z. 1353. 1491. Andr. Z. 1711. Vgl. Z. 1477: þellfæsten, arx e tabulatis compacta. — vên. — 1442. ác. hreáv. — 1443. sêcan. — 1447. fámig sâ. — 1449. grênre. — 1450. vîde. — 1451. rûme. — 1452. flóde. fôtum. — 1454. ác. — 1455. gevát. — 1456. sêcan. — 1457. sígan. — 1458. hungri statt hungrig, mit Abwerfung des g. So drif für drig, mihti für mihtig. Rask A. S. Gr. p. 3. — rince. — 1459. éft. — 1460. ymb vucan. ymb bei Zeitbestimmungen häufig: Z. 4094. 4099.: 'ymb seofon vinter.' II, Z. 573: 'ymb áne niht.' Z. 2992: 'ymb tvá niht.' II, Z. 427: 'ymb þreó niht.' — 1461. rum gâl Jun. rûm-gâl Th.

- fægere funde, and þá fótum stóp
on beám hyre. gefeah bliðemód,
þæs þe heó gesette svíðe vérig
1465. on treóves telgum. torhtum moste
heó feðera onsceôc. gevát fleógan eft
mid lácum hire. liðend brôhte
elebeames tvig án tô handa,
(89.) grêne blæde. Þá ongeát hraðe
1470. flótmonna freá, þæt væs frôfor cumen,
earfoðsiða bôt. Þá gyt se eádega ver,
ymb vucan þriddan, vilde culufan
áne sende, seó eft ne com
tô lide fleógan, ac heó land begeát,
1575. grê*ne bearvas. nolde gladu æfre
under salved bord syððan ætývan,
[73.] on þellfæstene, þá hire þearf ne væs :

* Jun. p 34.

- Þá tô Noe spræc nergend ússer,
heofonrices veard, hálgan reorde:
1480. 'þe is êðelstól eft gerýmed,
lisse on lande, lagoniða rest
fæger on foldan. Gevit on freðo gangan
út of earce (90.) and on eorðan bearm
of þám heán hofe hīvan læd þú
1485. and ealle þá vôcre, þe ic vægþreá
on hliðe neredede, þenden lagon hæfde
þrymme geþehte þridda êðyl.'
He fremede svá, and fréan hýrde;
stáh ofer streamveall, svá him seó stefn bebeád,
1490. lustum miclum, and áládde þá
of vægþele vráðra láfe.
[74.] Þá Noe ongan nergende lác,
rædfæst rêðran, and recene genam
of eallum dæl æhtum sinum,

1462. fótum stóp. — 1463. bliðe-mód. — 1466. gevát. — 1468. án Th. —
1469. blædæ Jun. grêne blædæ Th. — 1470. flót-manna. — 1471. bót.
þá. — 1473. áne. — 1476. ætývan. — 1478. nóe. — 1479. heofon-
rices. — 1480. eðel-stól. éft. — 1483. út. — 1484. of. heán-hofe.
— 1485. væg-þrea. — 1488. hýrde. — 1489. bebeád. — 1492. lác.
— 1493. rædfæst. genám. — 1494. on Jun. Th. of Th. N.. dæl. sinum.

1495. þám þe him tó dugeðum drihten sealde,
gleáv tó þám gielde and þá gode selfum
torhtmód hæle tiber onsægde,
cyninge engla. Hûru cûð dyde
nergend ússer, þá he Noe
1500. gebletsade (91.) and his bearn somed,
þæt he þæt gyld on þanc ágifen hæfde,
and on geógoðháde góðum dáðum
ær geearnod, þá him ealra væs
ára êste ælmihtig god,
1505. dómfæst dugeða. Þá gyt drihten cvæð,
vuldres ealdor, vord tó Noe:
'týmað nú and tiedrað, tíres brúcað,
mid gefeán fryðo, fyllad eorðan,
eall geíceað. eóv is êðelstól,
1510. holmes hlæst, and heofonfugla,
and vildu deór on geveald geseald,
eorðe ælgrêne, and eácen feoh.'
Næfre ge mid blóde beódgereordu
unárlice eóvre þicgeað,

1497. torhtmód Th. — tiber onsægde sacrificavit; onsecgan ahd. insa-
kén immolare, litare (Graff Spr. I, 879. Gr. Gr. 2, 810.); tiber, tifer
(II, 577) victima, hostia. onsecgan allein: 'ærþon hine deáð onsægde'
Cod. Exon. 171, 32. 'gif þú onsecgan nelt' Cod. Exon. 257, 23.
tiber (tifer) onsecgan: Ps. 65, 12: 'ic on þín hús hálig gange
and þær tífum þe tifer onsecge.' Z. 1801. 1881: 'tiber onsægde.'
Cod. Exon. 254, 19: 'lác onsecge.' Cod. Exon. 257, 29. 30: 'þæt
þú lác hraðe onsêcge, sigortifre.' Das Ausführlichere sehe man
in Grimm's D. M. II. Ausg. S. 33 ff. Z. 2846: 'onsecgan tó
tibre.' So: 'lác (oblationem) onsægde' Z. 1786. 'gild onsægde,
(lác geneáhe).' Z. 2836. Man beachte ferner folgende Wendungen:
Ps. 95, 8: 'genimað eóv árlice lác.' Cædm. Z. 3343: 'ætniman
(hálig tiber).' Z. 2884: 'hvær is þæt tiber, þæt þú torhtgode tó þám
brynegielde bringan þencest?' Z. 972 f: 'hie þá drihten lác begen
bróhton.' Z. 1492: 'þá Noe ongan nergende lác.' Z. 2852: 'me lác
bebeodan.' Z. 2927: 'onbleot þæt lác gode.' Elene Z. 1137: 'lác
veorðade (blissum hrémig).' — 1499. nóe. — 1500. Jun. læsst ʒ
aus. — 1502. geogoð-háde. góðum dáðum. — 1503. ær. — 1504.
ára. — 1505. dómfæst. — 1506. vord tó nóe. — 1507. Vgl. Z. 196.
u. ff. — nú. . . tíres. — 1508. gefeán. — 1509. geíceað. eðel-stól. —
1510. heofon-fugas Th. N. — 1512. ælgrêne. — 1513. blóde. —
1514. unárlice.

1515. besmiten mid synne, sâvldreóre.
 [75.] Ælc hine selfa ârest begrindeð
 (92.) gâstes dugeðum, þâra þe mid gâres orde
 ôðrum aldor ôðþringeð. ne þearf he þy edleâne gefeón
 môdgeþance; ac ic monnes feorh
1520. tô slagan sette sviðor micle,
 and tô brôðorbanan, þæs þe blôdgyte,
 vælfyll veres, væpnum gespêdeð,
 morð mid mundum. Mon væs tô godes
 anlicnesse ârest gesceápen.
1525. ælc* hafað magvlite metodes and engla,
 þâra þe healdan vile hâlige þeávas
 veaxað and vridiað, vilna brúcað,
 ára on eorðan. Æðelum fyllað
 eóvre fromcynne foldan sceátas,
1530. teámum and tudre. Ic eóv treóva þæs
 mine selle, þæt ic on middangeard
 næfre égorhere eft gelæde,
 væter ofer vid land. (93.) ge on volcnum þæs
 oft gelôme andgiettácen
1535. magon sceávigán, þonne ic scûrbogan
 minne iève, þæt ic monnum þás

* Jun. p. 35.

1516. ârest. — begrindan? private Gr. Gr. 2, 807. — 1517. þære Ms. Jun. þæra. gâres Th. — 1518. gefeón. — 1519. môdgeþance. ác. — 1520. seðe Jun. Th., sette, nach meiner Vermuthung; vielleicht jedoch ist âsêce 'requiro' das Richtigere. — 1521. blôd-gyte. — 1523 monn Jun. mon. — 1524. anlicnesse. ârest. — 1526. hâlige þeávas sacra instituta. þeáv ahd. dou (Gr. Gr. I, 367.) mos, ritus, consuetudo, institutum, ratio, lex. Z. 79: 'freoðopeávas.' Z. 4158: 'hæfde bêteran þeáv.' Z. 4988: 'vildeóra þeáv.' Andr. Z. 25: 'svelc væs þeáv hira.' Andr. Z. 177: 'svá is þære menigo þeáv.' C. Z. 1699: 'þeávum hydig.' Andr. Z. 462: 'þeávum þancul.' Z. 2407: 'þeávum and geþancum.' Z. 2639: '(þære þe hêr leófað) rihtum þeávum.' — 1527. vridað Jun. Th. Sonst vriðian germinare, crescere (Z. 1696. 1756. 1897.); allein auch Andr. Z. 635. steht 'vridað.' Andr. Z. 767.: 'vridode.' Beov. Z. 3479. unsere Verbindung: 'veaxeð and vridað.' Kemble Gloss. s. v. vridan. Verschieden hievon ist vriðian torquere, circumagere; mhd. rîden. Gr. Gr. 2, 16. I, 363. El. Z. 24: 'vriðene væhlencan' tortæ catenæ stragis. Grimm zu Andr. und El. II. cc. — 1528. ára. — 1530. mine. — 1532. égor here Jun. égor-here Th. — 1534. ʒgiet Jun. ʒgiet-tácen. — 1535. scûrbogan Jun. scûr-bogan. — 1536. minne.

være gelæste, þenden voruld standeð.

1540. Ðá væs se snotra sunu Lamehes
of fære ácumen, flóde on láste,
mid his eaforum þrim, yrfes hyrde,
and heora feóver víf. nêmdre vâron
Percoba, Olla, Olliua, Olliuanî;
vârfæst metod vâtra láfe.

1545. Hæleð hygerôfe hátene vâron,
suna Noes, Sem and Cham,
Jafeð þridra. From þâm gumrincum
folc geludon, and gefylled veaerð
eall þes middangeard monna bearnum :

(94.) Ðá Noe ongan nivan stefne,
1550. mid hleomagum hâm staðelian,
and tô eórðan him âtes tilian.

Von and vorhte, vîngeard sette,
seóv sâda fela, [76.] sôhte georne,
þâ him vlítebeorhte væstmas brôhte,
1555. geártorhte gife, grêne folde.

Ðá þæt geeóde, þæt se eádega ver
on his vícum veaerð vîne druncen,
svæf symbelvêrig, and him selfa sceáf
reáf of lice, svâ gerysne ne væs.

1560. Læg þâ limnacod. he lyt ongeát,
þæt him on his inne svâ earne gelamp,
þâ him on hrêðre heáfodsvîma
on þæs hâlgan hofe heortan clypte.

sviðe on slæpe sefa nearvode,
1565. þæt he ne mihte, on gemynddrepem,
(95.) hine handum self mid hrægle vrýon
and sceome þeccan, svâ gesceapu vâron
verum and vífum, siððan vuldres þegn
ússum fæder and mêder fýrene sveorde

1539. fære. flóde. — 1541. víf. nêmdre. — 1542. S. die Einleitung. — 1543.
láfe. — 1544. rófe. hátene. — 1545. nóes. sém. — 1547. geludon.
S. zu Z. 986. — 1549. nóe. — 1550. hâm. — 1552. vîngeard. —
1553. sâda. — 1555. geár-torhte. grêne. — 1557. vícum. vîne. —
1559. lice. — 1568. vífum.

1570. on lāste beleác lifes èðel.
 Ðá com ærest Cam insiðian,
 eafora Noes, þær his aldr læg
 ferhðe forstolen. þær he freondlice
 on his ágenum fæder áre ne volde
 1575. gesceávia[n], ne þá sceonde húru
 hleómagum helan; ac he* hlihende
 brôðrum sægde, hú se beorn hine
 rêste on recede. [77.] Hie þá raðe stópon
 heora andvlitan inbevrigenum
 1580. under loðum listum, þæt hie leófum men
 geóce gefremede[n]. Góde væron begen,
 (96.) Sem and Jafeð. [78.] Ðá of slápe onbrægd
 sunu Lámehes, and þá sóna ongeat,
 þæt him cynegóðum Cham ne volde,

* Jun. p. 36.

1570. lifes. — 1571. ðá. ærest. — 1572. nóes. — 1574. ágenum. áre. —
 1576. ác. — 1578. rêste. stópon. — 1579. andvlitan inbevri-
 genum, absoluter Dativ des Participiums, worüber man das Nä-
 here in Gr. Gr. 4, 905. findet. — 1580. '(þæt hie) geóce gefre-
 meden, ut auxilium ferrent. Dieselbe Verbindung nochmals Z. 3751.
 und Beov. Z. 353. — 'geóca úser' adiuva, serva nos, Z. 3810.
 Das fem. geóc auxilium, solamen (s. Gr. zu Andr. S. 119.) kommt
 u. a. noch vor Elene Z. 1139: 'gnyrna tó geóce.' Andr. Z. 1566.
 f.: 'and ús þone hálgan helpe biddan geóce and frófre.' El. Z.
 1247: 'gamelum tó geóce.' — geóce[n]d adiutor. Andr. Z. 901. El.
 Z. 681. und El. Z. 1077: gásta geóce[n]d. — Das Adj. geócor 'for-
 tis, asper, rigidus' hat nichts Verwandtes. Cod. Exon. 164, 33:
 'geóngum geócor sefa' to the young man, his spirit sad Th. C.
 Z. 3728: 'geócre oncvæð' (harshly Th.) Z. 4133: 'geócróste sifð'
 a painful journey Th. — 1581. veron Jun. geóce. góde væron. —
 1582. sém. slápe. onbrægd experrectus est. El. Z. 75: 'he of
 slápe onbrægd;' von onbregdan. Verschieden ist ábregdan,
 ábrægd, ábrugdon, ábroden, trahere, retrahere, extrahere,
 stringere (gladium); adimere. Z. 2925: 'ábrægd þá mid þy bille.' Z.
 2908: 'þú cvicne ábregd cniht of áde.' Z. 2631 ff.: 'þe ábregdan
 sceal þære dæde deáð of breóstum sávle þine.' Z. 2271: '(hvonne
 of heortan hunger óððe vull)sávle and sorge somed ábregde.' Andr.
 Z. 865: 'ús of slápendum sávle ábrugdon.' C. Z. 2480: 'clommum
 ábrugdon.' Z. 3198: '(eóv is lár godes) ábroden of breóstum.' Z.
 1986: 'handum brugdon (hæleð of scæðum hringmæled sveord).' —
 1583. lámehes. sóna. — 1584. cyne góðum. chám.

1585. þá him væs áre þearf, ænige cýðan
hyldo and treóva; þæt þám hálgan væs
sár on móde. ongan þá his selfes bearn
vordum vyrgean; cvæð, he vesan sceolde,
heán under heofnum, hleómaga þeóv,
1590. Cham on eorðan. Him þá cvyðe syððan
and his fromcynne frécne sceódon.
Þá nyttade Noe siððan
mid sunum sínum sídan ríces
þreó hund vintra þisses lífes,
1595. freó men æfter flóde and fiftig eác, þá he forðgevát.
siððan his eaforan eád bryttedon,
bearna strýndon. him væs beorht vela.
Ðá veaerð Jafeðe geógoð áfêded,
hyhtlic heorðverod heáfodmaga,
1600. (97.) suna and dôhtra. He væs selfa til,
heóld á ríce, êðeldreámas,
bláed [79.] mid bearnum, óð þæt breósta hord,
gást, ellor fús gangan sceolde,
tô godes dôme. Geómor siððan
1605. fæder flettgesteald freóndum dælde,
svásum and gesibbum, sunu Jafeðes.
Þæs teámes væs tuddor gefylled,
unlytel dæl eorðan gesceafta.
Svilce Chames suno cende vurdon,
1610. eaforan on êðle, þá yldestan
Chus and Cham hátene væron,

1585. áre Jun. Th. 1587. sár on móde. — 1588. vórdum. — 1590. cvyde Jun.
— 1591. scodon Jun. frécne scódon Th. sceódon. S. Gr. Andr. S. 93.
und die Anmerkung zu C. Z. 994. — 1592. nóe. — 1593. sínum. sídan
ríces. — 1594. lífes. — 1595. flóde. gevát. — 1598. geógoð Jun.
geogod. — 1599. heorðverod familia, zusammengesetzt aus heorð
focus und verod (verud) turma, also eigentlich die Schaar, die
an Jemandes Herde sitzt, von ihm unterhalten wird. Z. 2070 noch-
mals 'hihtlic heorðverod.' Vgl. Z. 2034. — Cod. Exon. 352, 1: 'hyht-
lic is þæt heorðverud.' Aehnlich heorðgeneát consors foci. Beov.
Z. 520. — 1600. sunu Jun. — 1601. á Jun. á ríce Th. — 1603. fús.
1604. tô godes dôme. — 1605. flettgesteald. S. Z. 1070. — dælde. —
1608. únlytel dæl. — 1611. chús ꝛ cham. hátene væron.

- ful freólice feorh, frumbearn Châmes.
 Chus væs æðelum heáfodvîsa,
 vilna brytta and vorulddugeða
 1615. brôðrum sînum, botlgestreóna,
 fæder on lâste. siððan forðgevát
 Cham of lice, (98.) þá him cvælm gesceód,
 se magorâsva mægðe sînre
 dômas sægde, ôð þæt his dôgora væs
 1620. rîm âurnen. þá se rinc âgeaf
 eorðcunde eád, sôhte ôðer lif.
 Fæderne brêðer frumbearn siððan,
 eafora Chuses, yrfestôle veold,
 vídmære ver, svá ús gevritu * secgeað,
 1625. þæt he moncynnes mâte hæfde,
 on þám mældagum, mægen and strengo.
 Se væs Babyllônes brego, rîces fruma.
 ârest æðelinga êðelþrym onhóf,
 rýmde and rârde. Reord væs þá gieta
 1630. eorðbúendum ân gemâne :

* Jun. p. 37.

- Svilce of Câmes cneórisse vúc
 vermægða fela, of þám víd folc,
 cneórîm micel, (99.) cenned vâron.
 Þá vearð Sême suna and dôhtra,
 1635. on voruldrîce, vorn âfêded

1612. châmes. — 1613. chús. heafod-vîsa. — 1615. sînum. — 1616. lâste.
 forð-gevát. — 1617. chám of lice. — 1618. sînre. — 1619! dômas.
 dôgor altn. doegr, semissis diei naturalis; 'worunter der zwölf-
 stündige Wechsel halber Tageszeiten verstanden wird' (Gr. zu Elene
 S. 154.); daher = dies. Z. 2243. und Beov. Z. 175: 'dôgora geh-
 vâm.' II, Z. 583: 'dôgra gehvâm.' II, 244: 'dôgra gehvilcne.' —
 Z. 2565. nochmals 'dôgora rim' numerus dierum. dôgorrîmes
 Cod. Exon. 231, 16. dôgorrimum El. Z. 704. 779. — 1620. rîm aúr-
 nen Th. '(væs) âurnen' elapsus erat, præterierat, von âyrnan, âarn,
 âurnon, âurnen. 'yrnan, irnan, eornan' currere, decurrere, fluere.
 Z. 138: 'him arn onlást.' II, Z. 534: 'ealle urnon þær se êca væs.'
 Z. 211: 'lago yrnende.' — 1621. lif. — 1623. chuses. yrfe-stôle. —
 1624. víd-mære. — 1626. mæl-dagum. — 1627. rîces. — 1628. ârest.
 onhóf. — 1629. rýmde, s. Z. 1339. und Z. 1480. — rârde. — 1630.
 ân. — 1631. câmes. vúc. — 1632. víd. — 1633. cneo-rîm. — 1634.
 sême. — 1635. voruld-rîce.

freóra bearna, ær þon forðcure
vintrum vælreste verodes aldor.

- On þære mægðe væron men tile.
þára án væs Eber háten,
1640. eafora Sêmes. of þám eorle vóc
unrim þeóða, þá nú æðelingas
ealle eorðbúend [80.] Ebrêi hátað.
Geviton him þá eastan áhta lædan,
feoh and feorme. folc væs ánmôð,
1645. rôfe rincas. sôhton rúmre land,
ôð þæt hie becomon, corðrum miclum,
folc fêrende, þær hie fæstlice
æðelinga bearn eard genâmon.
Gesetton þá Sennar sídne and vídne
1650. leóða ræsvan, leófum mannum heora,
geárdagum. (100.) grêne vongas
fægre foldan him forðvearde,
on þære dægtíde, duguðe væron
vilna gehvilces veaxende spêd.
1655. Ðá þær mon mænig be his mægvine,
æðeling ánmôð ôðerne bæd,
þæs hie him tô mærdæ, ær seó mengeó eft
geond foldan bearn tôfaran sceolde,
leóða mægðe on landsócne,
1660. burh gevorhte and tô beácne torr
upárærde tô rodortunglum;
þæs þe hie gesôhton Sennera feld.
Svá þá foremehtige folces ræsvan
þá yldestan oft and gelôme
1665. liðsum gevunedon, lárum sôhton

1637. vælreste sepulcrum; El. Z. 723. Cod. Exon. 164, 3. und 184, 10:
'vunian vælreste.' — 1639. án. éber háten — 1640. sémes. vóc.
— 1641. únrim. — 1642. ebrêi. — 1644. ánmôð. — 1645. rôfe. rúmre.
— 1649. sídne ʒ vídne. — 1651. gear-dagum. — 1653. dæg-tíde. —
1655. mæg-vine. — 1656. ánmôð Jun. Th. — 1657. ár. — 1659.
landsócne 'regionis investigatio.' Z. 1693. — Das einfache sócne
Beov. Z. 3551. ff.: 'ic þære sócne singales væg mórdceare micle.'
— 1661. up árærde Th.; richtig accentuirt Ps. 3, 4: 'drihten me
ávehte and me upp-árærde.' — 1665. lárum.

- veras tō veorce and tō vrōhtscipe,
 ôð þæt for vience and for vonhygdum
 cýðdon cræft heora. ceastre vorhton,
 and tō heofnum up (101.) hlædræ rærdon,
 1670. strengum stepton stānnene veall
 ofer monna gemet, mārða georne,
 hæleð mid honda. Þá com hālig god
 vera cneórisa veorc sceávigán,
 beorna burhfæsten and þæt beácen somed,
 1675. þe tō roderum up* ræran ongunnon
 Adames eáforan. and þæs unrædes
 stíðferhð cýning steore gefremede,
 þá he réðemód reorde gesette
 eorðbúendum ungelice,
 1680. þæt hie þære spræce spéd ne áhton.
 Þá hie gemitton mihtum spédge
 teoche æt teorre, getalum myclum,
 veorces vísan, ne þær vermægða
 ænig viste, hvæt óðer cvæð;
 1685. ne meah[S1.]te hie gevrðan veall stānenne
 up forðlimbran; ac hie earmlice
 heápum tóhlódon (102.) hleóðrum gedælde.
 væs óðere ághvilc vorden
 mægburh fremde, siððan metod tóbræd,
 1690. þurh his mihta spéd, monna spræce.
 [S2.] Tófóran þá on feóver vegas
 æðelinga bearn ungeþeóde
 on landsócne. him on láste bú
 stíðlic stántorr and seó steápe burh,
 1695. samod sámvorht, on Sennar stód.
 Veóx þá under volcnum and vriðade
 mægburg Sêmes, ôð þæt mon ávóc
 on þære cneórisse cynebearna rím,
 þancolmód ver, þeávum hydig.

* Jun. p. 38.

1669. úp. rærdon. — 1675. úp. ræran. — 1676. únædes. — 1678. hé réðe
 mód. — 1679. úngelice. — 1680. spæce (sic!) — 1683. vísan. —
 1686. úp. ác. — 1687. to hlódon. — 1688. óðere. — 1691. tofóran.
 — 1692. ungeþeóde. — 1694. stán-torr. — 1695. sámvorht semi-
 structus. Gr. Gr. 2, 553. — stód. — 1697. avóc Jun. sémes.. avóc
 Th. — 1698. rím.

1700. Vurdon þám æðelinge eaforan ácende
in Babilône bearn áfêded
freólicu tú; and þá frumgáran,
hæleð higerôfe, hátene vâron
Abraham and Aaron. Þám eorlum vâs
1705. freá engla bâm (103.) freónd and aldor.
Þá veaꝛð Aarone eafora fêded,
leóflíc on life, þám vâs Loth noma.
Þá magorincas metode geþungon
Abraham and Loth unforcúðlice,
1710. svâ him from ylðrum æðelu vâron
on vorulðrice. forþon hie víde nú
dugeðum dêmað drihta bearnum.
[83.] Þá þæs mâles vâs mearc ágongen,
þæt him Abraham idese brôhte,
1715. víf tô háme, þær he víc áhte,
fæger and freólic. Seó fæmne vâs
Sarra hátén, þæs þe ús secgeað bêc.
Hie þá vintra fela vorulð bryttedon,
sinc ætsomne sibbe heóldon,
1720. geára mengeó. nôhvæðre gifeðe veaꝛð
Abrahame þá gyt, þæt him yrfeveard
vlítebeorht ides (104.) on vorulð brôhte,
Sarra Abrahame, suna and dôhtra.
Gevât him þá mid cnôsle ofer Caldêa folc
- * Jun. p. 39. 1725. * fêran mid feorme fæder Abrahames.
snotor mid gesibbum sêcean volde
Canaanêa land. Hine cneóvmægas
metode gecorene midsíðedon
of þære êðeltyrf Abraham and Loth.
1730. Him þá cynegóde on Carran

1703. rófe. hátene. — 1704. ááron. — 1705. bâm Th. freod Ms. Jun. freond
Th. — 1706. áárone. — 1707. life. — 1709. unforcúðlice, sine fraude,
sincere. Andr. Z. 475: 'eorl unforcúð.' Das Gegentheil forcúð
nequam. Gr. Gr. 2, 726. — cúðlice. Z. 2425: '(grêtan) cúðlice'
benigne salutare. Andr. 322: '(þæt he) oncnáve cúðlice,' im Ge-
gensatz zu 'mid oferhygdum.' — 1711. vorulð-ric. víde. — 1712.
dêmað. — 1715. víf to háme. víc. — 1717. hátén. bêc. — 1720. geára.
— 1721. gýt. — 1724. gevât. — 1728. gecórene. — 1730. cyne góde.

- æðelinga bearn eard genâmon,
 veras mid vífum. on þâm vícum his
 fæder Abrahames feorh gesealde.
 vârfæst hæle vintra hæfde
1735. tvá hund teontig, geteled ríme,
 and fife eác, þá he forðgevát,
 misserum frôd, metodsceaft seón.
 Ðá se hâлга spræc heofonrices veard
 tó Abrahame, éce drihten:
1740. 'gevít þú nú féran (105.) and þíne fáre lædan,
 ceapas tó cnôsle. Carram ofgif,
 fæderéðelstól. far, svâ ic þe hâte,
 monna leófôst, and þú mínum vel
 lârum hýre, and þæt land geséc,
1745. þe ic þe ælgrêne ývan ville,
 bráde foldan. þú geblotsad scealt
 on mundbyrde mínre lifigán,
 gif þe ænig eorðbúendra
 mid veán grêteð, ic hine vergðo on
1750. míne sette and módhete,
 longsumne níð; lisse selle
 vilna væstme [84.] þâm þe vurðiað.
 Þurh þe eorðbúende ealle onfóð,

1732. vífum. vícum. — 1733. abrahámes. — 1735. geteled ríme. —
 1736. fife. forð gevát. — 1737. frôd. seón. — Beov. Z. 2360. me-
 todsceaft seón 'Gott heimsuchen,' sterben. Gr. D. M. II. Aus-
 gabe S. 132. In seiner Grammatik (2, 521.) folgt Grimm eben-
 falls Lye und übersetzt metodsceaft durch deus, divinitas.
 Richtiger scheint es, mit Kemble, Gloss. Beov. s. v. scapan, das
 altsächsische metodgiscapu, metodogiscapu (Schm. Gloss. zum
 Heliand v. metod und (gi)scap) 'decretum' zu vergleichen und
 metodsceaft durch mors (τὸ πεπωμένον) wiederzugeben, wodurch
 freilich jenes 'Gott heimsuchen,' beseitigt wird. Unserer Annahme
 sind die folgenden Stellen günstig: 'metodsceaft bemearn' Z. 2147.
 '(ealle vyrd forsveóf míne magas) tó metodsceaft' Beov. Z.
 5626. Auch Ettmüller übersetzt metodsceaft durch 'Geschick,
 Missgeschick.' — 1738. heofon-ríces. — 1739. éce. — 1740. nú. þíne
 fáre lædan. — 1742. eðel-stól. hâte. — 1743. mínum. — 1744. lâ-
 rum hýre. geséc. — 1745 ývan. — 1746. bráde. — 1747. mínre. —
 1749. veán grêteð. — 1750. míne. mód-hete. — 1753. onfóð.

- folcbearn, freoðo and freondscipe,
 1755. blisse mīnre and bletsunge
 on voruldrīce. vriðende sceal
 mægðe þīnre monrīm vesan,
 sviðe under svegle (106.) sunum and dōhtrum,
 ôð þæt fromcyme folde veorðeð,
 1760. þeodlond monig, þīne gefylled.
 [S5.] Him þā Abraham gevāt æhte lādan
 of Egipta êðelmearce
 gumcystum gōd, golde and seolfre,
 sviðfeorm and gesælig, svā him sigora veard,
 1765. valdend ūsser, þurh his vord ābeād,
 ceapas from Carran. Sōhton Cananêa
 lond and leodgeard. þā com leof gode
 on þā êðelturf idesa lādan,
 svāse gebeddan and his suhtrian
 1770. vif on villan. Vintra hæfde
 fif and hund sefontig, þā he faran sceolde,
 Carran ofgifan and cneovmagas.
 Him þā fêran gevāt fæder ælmihtiges
 lāre gemyndig, land sceāvian
 1775. geond þā folcsceare, be freān hāse,
 * Jun. p. 40. Abraham * vīde, (107.) ôð þæt ellenrōf
 tō Siem com, sīðe spêdig,
 cynne Cananêis. þā hine cyning engla
 Abrahame iêvde selfa,
 1780. dōmfæst vereda, and drihten cvæð:
 'þis is seó eorðe, þe ic ælgrêne
 tudre þīnum torhte ville
 væstmum gevlô on geveald dôn,

1755. mīnre. — 1756. voruld-rīce. — 1757. þīnre. mon-rīm. — 1760.
 þīne. — 1761. gevāt. lādan. — 1763. gōd. — 1765. vord abeād. —
 1766. cananêa. — 1768. lādan. — 1769. suhtriga (Z. 2024. 2065.),
 suhtria (Z. 1769.), und suhterga (Z. 1895.), fratruelis (Gr. Gr.
 2, 314. I, 342.) suhtorgefædera 'patruelis' Beov. Z. 2322. — Cod.
 Exon. 321, 15: 'suhtorfædran.' — 1770. vif. — 1771. fif. fāran. —
 1773. gevāt. — 1774. lāre. — 1776. vīde. ellenrōf. — 1780. dōmfæst.
 — 1782. þīnum. — 1783. gevlô. dōn. — gevlô 'elegans, venustus,
 ornatus, decoratus; 'væstmum gevlô fructibus ornatus.' Lye s. v.

- rúme rice.' Þá se rinc gode
 1785. vibed vorhte, and þá valdende,
 lifes leóhtfruman, lác onsægde,
 gâsta helme. [86.] Him þá gyt gevát
 Abraham eastan eágum vlitan
 on lande cyst. lisse gemunde,
 1790. heofonveardes gehát, þá him þurh hálig vord
 sigora selfcyning sôð gecýðde,
 ôð þæt drihtveras dugučum gefôran,
 þær is botl velig (108.) Bethlem háten.
 beorn bliðemôd and his brôðor sunu
 1795. forð ofer fôran folcmâro land
 eastan mid æhtum, æfæste men,
 veallsteápan hleoðu, and him þá vic curon,
 þær him vlítebeorhte vongas geþúhton : .

- Abraham þá ôðere siðe
 1800. vibed vorhte. he þær vordum god
 torhtum cigde, tiber onsægde
 his liffreán. him þæs leán ágeaf,
 nalles hneávlice, þurh his hand metend
 on þám gledstyde, gum cystum til.
 1805. þær rásbora þrage siððan
 vícum vunode and vilna breác,
 beorn mid brýde, ôð þæt brôhþreá
 Cananéa veař cynne getenge,

1784. rúme rice. — vibed (Z. 1800. 1876.), veobedd (Z. 2835.), 'ara, altare;' vig; vih, viges idolum. Z. 3725: 'ne þysne vig vurðigean.' Z. 3719: 'þæt hie þæs viges vihte ne rôhton.' Dasselbe veoh gen. veos. Cod. Exon. 341, 28: 'voden vorhte veos.' Z. 3700: 'vurðedon vihgyld.' Cod. Exon. 253, 14: veohveorðing. S. Gr. D. M. II. Ausg. S. 58 u. ff. — 1786. lifes. lác. — 1787. gevát. — 1790. gehát. vórd. — 1791. sóð. — 1792. gefóran. — 1793. botl vela Jun. Th. botl velig, ædes dives, Anspielung auf בית לקחם 'Haus des Brotes.' — háten. — 1794. bliðe-mód. — 1795. fôran. — 1796. æfæste. — 1797. vic. — 1800. vórdum. — 1802. lif-frean. leán. — 1803. hnearlice Jun. — hneávlice. hneáv parcus Gr. Gr. 1, 733. Z. 2817: 'þæt ic þe hneáv ne væs (landes and lissa).' — 1805. rásbora bellator. Andr. Z. 139: 'rêðe rásboran rihtes ne gýmdon.' Andr. Z. 385: 'rícum rásboran.' — 1806. vícum. — 1807. brýde.

- hunger se hearda hámsittendum
1810. (109.) vælgrím verum. Him þá víshyðig
Abraham gevát on Egypte,
drihtne gecoreñ, drohtað sêcan;
fleáh vârfæst veán, væs þæt vite tô strang.
Abraham maðelode, geseah Egypta
1815. hornsele hvíte and heábyrig
beorhte blícan. ongan þá his brýd freá,
víshyðig ver, vordum lârán:
'siððan Egypte eágum môton
on þinne vlíte vlítan vlance monige,
1820. þonne æðelinga eorlas vénað,
mæg ælfsciêno, þæt þú mín sie
beorht gebedda, þe vile beorna sum
him geágnian; ic me on ôgan mæg,
þæt me vráðra [89.] sum vâpnes ecge,
1825. for freóndmynde, (110.) feore beneóte.
Saga þú Sarra, þæt þú sie sveostor mín,
líces mæge, þonne þe * leódveras
fremde fricgen, hvæt sie freóndlufu
ellþeódigra uncer tvêga
1830. feorren cumenra; þú him fæste hel
sóðan spræce. svá þú mínum scealt
feore gebeorgan, gif me freoðo drihten,
on voruldríce, valdend ússer,
an, ælmihtig, svá he ær dyde,

* Jun. p. 41.

1809. há. — 1810. víshyðig. — 1811. gevat. — 1812. gecoren. sêcan.
— drohtað sêcan, nochmals Andr. Z. 1539. und Cod. Exon. 227, 1.
drohtað 'sedes, deversorium, Aufenthaltsort;' sodann 'vitæ conditio,
ratio vivendi;' endlich 'conversatio, usus, consuetudo.' Andr. Z. 313:
'is se drohtað strang.' Cod. Exon 53, 28: 'væs se drohtað strong.'
Andr. Z. 1385: 'of dæge on dæg drohtað strengra.' Cod. Exon.
203, 22: 'deórmód drohtað.' Cod. Exon. 143, 4: 'duguð and droh-
tað.' Cod. Exon. 389, 20: 'drohtað bêtan.' Andr. Z. 369: 'drohtað
á dreógan.' — 1813. veán. vite. — 1815. hvíte. — 1816. blícan.
brýd. — 1817. víshyðig. vordum lârán. — 1819. þinne. — 1820.
vénað. — 1821. mín. — 1823. geágnian Th. on agen mæg Jun. — 1826.
mín. — 1827. lices Th. þon þe Jun. — 1829. úncer. — 1830. hél
Jun. Th. — 1831. sóðan spræce. mínum. — 1833. voruld-ríce. —
1834. án. ár.

1835. lengran lifes, se ús þás lade sceóp,
þæt ve on Egiptum âre sceolde[n]
fremena friclan, and ús fremu sêcan.
 þá com ellenrôf eorl siðian
Abraham mid âhtum on Egypte,
1840. þær him folcveras fremde vâron,
vine uncûðe. vordum spræcon
ymb þæs vîfes vlite vlonce monige,
(111.) dugeðum dealle. him drihtlicu mæg
onvliete modgum mænegum þuhte
1845. cyninges þegnum. hie þæt cûð dydon
heora folcfreán, and fæggero gyt
for æðelinge idese sunnon;
ac hie Sarran svíðor micle
vynsumne vliete vordum heredon,
1850. ôð þæt he læðan hêht leóflíc víf tó
his selfes sele. sinces brytta,
æðelunga helm, hêht Abrahame
duguðum stêpan. Hvæðere drihten veaerð,
freá, Faraone fâh and yrre
1855. for vífmyne. þæs vráðe ongeald,
hearde mid hívum, hægstealdra vyn.
Ongæt hvæðere gumena aldor,
(112.) hvæt him valdend vræc vîtesvingum.
hêht him Abraham tó egesum geþreáðne
1860. [90.] brego Egipto, and his brýd ágeaf,
víf tó gevealde. hêht him vine ceósan
ellor æðelingas, ôðre dugeðe.
 âbeád þá þeódcyning þegnum sínum,

1835. lifes. sceóp. — 1836. áre. — 1837. sêcan. — 1838. ellen-rôf. —
1841. úncuðe. vórdum. — 1842. vîfes. — 1843. mæg. — 1846. lýt
Th. gyt Th. N. „The word *lyt* signifies, according to *Lye vultus*:
he thus renders the passage ‘*Ʒ fæggero lyt idese sunnon,*
pulchriorem vultum foeminæ sole.’ But I have no doubt that for
lyt we ought to read *gyt*, and that *sunnon* is the pret. pl. of
some verb unrecorded in A. S. probably cognate with the Icelandic
sanna comprobare, demonstrare, verum prædicare (aliquid), con-
firmare.“ Thorpe ad h. l. — 1848. ác. — 1849. vórdum. — 1850.
læðan. víf. — 1855. víf-myne. — 1859. tó. — 1860. brýd. — 1861.
víf. — 1863. âbeád. sínum.

- ombihtscealcum, þæt hie hine árlice,
 1865. ealles onsundne, eft gebróhten
 of þære folcsceare, þæt he on friðe være.
 Ðá Abraham æhte lædde
 of Egypta êðelmearce.
 hie ellenrófe idese feredon,
 1870. brýd and begas, þæt hie tò Bethlem
 on cûðe víc ceapas læddon,
 eádge eorðvelan, ôðre siðe,
 víf on villan, and heora voruldgestreón.
 Ongunnon him þá bytlian (113.) and heora burh ræran,
 1875. and sele settan, salo nivan.
 Veras on vonge vibed setton,
 neáh þám, þe Abraham æror rærde
 his valdende, þá vestan com.
 * Jun p. 42. Þær se eádga eft écan* drihtnes
 1880. nivan stefne noman veorðade.
 tilmôdig eorl tiber onsægde
 þeódne engla, þancode svíðe
 lífes leóhtfruman lisse and ára :·
 Vunedon on þám vícum, hæfdon vilna geniht
 1885. Abraham and Loth, eád bryttedon,
 ôð þæt hie on þám lande ne meahton leng somed
 blædes brúcan and heora bégra þær
 æhte habban. ac sceoldon árfæste
 þá rincas þý rúmor sécan
 1890. ellor êðelseld. oft væron teónan
 vârfæstra vera (114.) veredum gemæne
 heardum hearmplega. Þá se hálga ongan,
 ára gemyndig, Abraham spreca
 fægre tò Lothe: 'ic eom fædera þin

1864. árlice. — 1866. være. — 1869. ellen-rófe. — 1870. brýd. tó. — 1873.
 víf ǝ villan; in N. víf on villan (vgl. Z. 1770. Z. 2081.) oder víf
 ǝ vylna. — voruld-gestreón. — 1874. ræran. — 1877. æror rærde. —
 1879. écan Jun. Th. — 1881. til-módig. — 1883. lífes. ára. — 1884.
 vícum — 1888. ác. árfæste. — 1889. rúmor sécan. — 1891. vârfæstra.
 — 1893. ára. sprécan. — 1894. þin.

1895. sibgebyrdum, [91.] þú mín suhterga.
ne sceolon unc betveónan teónan veaxan,
vróht vriðian, ne þæt ville god;
ac vit synt gemagas. unc gemæne ne sceal
elles áviht, nymðe eall tela,
1900. lufu langsumu. nú þú, Loth, geþenc,
þæt unc môdige ymb mearce sittað,
þeóða þrymfæste þegnum and gesiððum,
folc Cananéa and Feretia,
rófum rincum. ne villað rúmor unc
1905. landriht heora; forþon vit lædan sculon
teón vit of þisse stove, and unc staðolvangas
(115.) rúmor sécan. ic ræd sprece,
bearn Arones, bêgra uncer,
sóðne secge. ic þe selves dóm
1910. lífe, leófa. leorna þe seolfa
and geþancmeta þine móde,
on hvilce healfe þú ville hvyrft dón,
cyrran mid ceape. nú ic þe cyst ábeád.
Him þá Loth gevát land sceávigán
1915. be Jordane, gréne eorðan,
seó væs vætrum veaht and væstmum þeaht,
lagostreámum leoht and gelíc godes
neorxnange. on þæt nergend god,
for vera synnum, vylme gesealde
1920. Sodomán and Gomorran, sveartan lige.
Him þá eard geceás and êðelsetl
sunu Arones on Sodoma byrig,
* * (116.) áhte síne,
beagas from Bethlem and botlgestreón,
1925. velan, vunden gold. vunode siððan
be Jordane géara mænego,
þær folcstede fægre vâron,

1895. mín. suhterga. suhtriga. Z. 2024. Z. 2065. — 1896. né. — 1898. ác.
— 1901. môdige. — 1904. rófum. rúmor. — 1905. lædan. — 1907.
rúmor sécan. ræd. — 1909. sóðne. dóm. — 1910. lífe. — 1911. þine
móde. — 1912. dón. — 1913. ábeád. — 1914. gevát. — 1917. gelíc.
— 1920. lige. — 1923. áhte síne. — 1924. botl-gestreón.

- men árleáse, metode láðe.
- * Jun. p. 43.
1930. Væron Sodomisc* cynn synnum þriste,
dædum gedvolene. drugon heora selfra
écne unræd. æfre ne volde
þâm leódþeávum [92.] Loth onfôn;
ac he þære mægðe monvisan fleáh,
þeáh þe he on þâm lande lifian sceolde,
1935. fâcen and fyrene, and hine fægre heöld,
þeávfast and geþyldig on þâm þeódscipe,
emne þon gelicost, lára gemyndig,
þe he ne cûðe, hvæt þâ cynn dydon.
Abraham vunode êðeleardum
1940. Cananêa forð. hine cyning engla,
(117.) metod moncynnes, mundbyrde heöld,
vilna væstmum and vorulddugeðum,
lufum and lissum; forþon his lôf secgað
vide under volcnum vera cneórisse,
1945. fullvona bearn. he freán hýrde
êstum on êðle, þenden he eardes breác
hálig and higefrôd. Næfre hleorlora
æt edvihtan æfre veorðeð
feorhberendra forht and ácol.
1950. mon for metode * * *
* * * þe him æfter á,
þurh gemynda spêd, môde and dædum,
vorde and gevitte, (118.) vîse þance,
ôð his ealdorgedâl ôleccan vile : .
1955. Ðà ic aldor gefrægn Elamitarna,
fromne folctogan, fyrd gebeódan
Orlahomar. him Ambrafel

1928. árleáse. láðe. — 1930. dædum. — 1931. écne unræd. — 1932. leoht.
onfôn Jun. loth onfôn Th. — 1933. ác. mon-visan. — 1935. hine. —
1937. gelicost. lára. — 1940. cananéa. — 1943. lôf. — 1944. vide. —
1945. fulvona bearn 'baptizatorum filii!' — hýrde. — 1947. higefrôd. —
1949. bérendra. ácol. — 1951. á Jun. Th. — 1952. mod
Jun. móde] dædum Th. — 1953. vórde. vîse. — 1954. gedâl. —
1956. frómne. — 1957. órlahomar. 'Arioch, der König von Elassar,
und Thideal, der König der Heiden' (Genes. XIV, 1) sind ausge-
lassen; gleichwohl heisst es Z. 1959: 'geviton hie feóver þá.'

- of Sennar, síde vorulde,
fór on fultum. Geviton hie feóver þá
1960. þeódcyningas, þrymme micle,
sécan sūð þanon Sodomān and Gomorran.
þá væs gūðhergum be Jordane
vera êðelland vīde geondsended,
folde feóndum. sceolde forht monig
1965. blāchleor ides bifiende gān
on fremdes fæðm. feóllon vergend
brýda and beaga bennum seóce.
(119.) Him þá tó[93.]geānes, mid gūðþræce,
fife fóran folccyningas
1970. sveótum sūðon. voldon Sodomē burh
vrāðum verian. Þá vintra XII.
norðmonnum ær niede sceoldon
gombon gieldan and gafol sellan,
ôð þæt þá leóde leng ne voldon
1975. Elamitarna aldir sviðan
folcgestreónum, ac him fromsvícon.
Fóron þá tósomne, francan vāron hlūde,
vrāðe vælherigas, sang se vanna fugel
under deóreðsceaftum, deávigfeðera,
1980. hræs* on vēnan. Hæleð onetton
on mægencorðrum mōdum þrydge,
ôð þæt folcgetrume gefaren hæfdon
(120.) síd tósomne, sūðan and norðan,
helmum þeahte. Þær væs heard plega,

* Jun. p. 44.

1958. síde. — 1959. fór. — 1961. sécan. — 1963. vīde. — 1965. ides.
gān. — 1967. brýda. — 1969. fóran. — 1972. ær. — 1976. ác. fóron.
— 1977. hlūde. — 1979. deóreðsceaft hasta. deoreð 'jaculum'
Gr. D. M. II. Ausg. S. 397. Dasselbe daráð in 'daráða láfa' Aepelst.
Z. 106. Gr. Gr. 2, 603. dareð Gr. El. Z. 650: 'dareðlácendra deádra.'
Cod. Exon. 358, 29: 'dareðlácende' dart-brandishing Th. daróð
Gr. Gr. 2, 254. El. Z. 140: 'daroðæsc flugon.' deareð El. Z. 37:
'deareðlácende.' — deávigfeðera 'roscidus pennas,' Beiwort des
Raben; nochmals Z. 3092. Vgl. úrigfeðera. El. Z. 29. 111. und
Erläut. S. 140. — deávig 'roscidus' Z. 3273: '(gūðcyste onþrang)
deávig sceaftum.' — 1980. onvēnan. ónetton. — 1981. mōdum. —
1983. síd. —

1985. vælgára vrixl, vígcyrn micel,
hlúd hildesvæg. handum brugdon
hæleð of scæðum hringmæled sveord,
ecgum dihtig. þær væs eáðfynde
eorle orlegceap, seðe ær ne væs
1990. niðes genihtsum. Norðmen væron
súðfolcum svíce; vurdon Sodomvare
and Gomorre, goldes bryttan,
æt þâm lindcróðan leófum bedrorene
fyrdgesteallum. geviton feorh heora
1995. fram þâm folcstyde fleáme nergan,
secgum ofslegene. Him on svaðe feóllon
æðelinga bearn ecgum ofþegde,
villgesíððas. (121.) hæfde vígsigor
Elamitarna ordes vísa,
2000. veöld vælstove. gevát seó væpna láf
fæsten sécan. fynd gold strudon,
áhudon þá mid herge hordburh vera
Sodoman and Gomorran. Þá sál ágeald
mære ceastra. mægð [94.] síðedon,
2005. fæmnan and vuduvan, freóndum beslægene,
from hleóvstóle. hettend læddon
út mid æhtum Abrahames mæg
of Sodoma byrig. Ve þæt sôð mægon
secgan furður, hvelc síððan veard,
2010. æfter þâm gehnæste, herevulfa síð,
þára þe læddon Loth and leóða góð,
súðmonna sinc. sigore gulpon :

Him þá secg hraðe gevát síðian
án gára láf, se þá gúðe genæs,

1985. hlúd hilde svég — 1989. ár. — 1991. vurdon sódom-vare. —
1993. lind-cróðan. — lindcróde (Gr. Gr. 1, 645. 2, 466.) vexillum.
Dasselbe lindgecród. Andr. Z. 1221: 'mid lindgecróde.' Erläuterungen
S. 129. — 1995. fleáme. — 1999. vísa. — 2000. gevát. — 2001. sé-
can. — 2002. ahudan Ms. Jun. áhudan Th. áhýðdon Gr. Andr. und
Elene, p. 141. S. Z. 3044: 'heólstor áhýðan.' — 2004. mære. —
2006. hleov-stóle. — 2007. út. — 2011. góð. — 2013. gevát. án
gára. genæs.

2015. (122.) Abraham sēcan, se þæt orlegveorc
þām Ebreiscan eorle gecýðde,
forslegen sviðe Sodoma folc,
leóda duguðe and Lothes sið.
- þá þæt invitspell Abraham sægde
2020. freóndum sínum, bæd him fultumes
værfæst hæleð villgeþoftan,
Aner and Manre, Escol þridan;
cvæð, þæt him være veorce on môde,
sorga sârôst, þæt his suhtriga
2025. þeóvnyd þolode. bæd him þræcrôfe
þâ rincas þæs râd âhicgan,
þæt his hyldemæg âhred[ed] vurde,
beorn mid brýde. Him þâ brôðor þrý,
æt spræce þære, spêdum miclum,
2030. *hâldon hygesorge heardum vordum, * Jun. p. 45.
ellenrôfe, and Abraham
treóva sealdon, þæt hie his torn mid him
(123.) gevracon on vrâðum, ôððe on væl feallan.
þâ se hâlga hêht his heorðverod
2035. vâpna onfôn. he þær vígena fand
æscberendra XVIII.
and CCC. eác þeódne holdra,
þâra þe he viste þæt meahte vel æghvylc
on fyrd vegan fealve linde.
2040. him þâ [95.] Abraham gevát and þâ eorlas þrý,
þe him ær treóve sealdon mid heora folcegetrume.
volde his mæg húru Loth âlynnan of láðscipe.
Rincas vâron rôfe, randas vâgon
forð fromlice on foldvege.

2015. sēcan. — 2016. ebriscan Th. — 2020. sínum. bæd. — 2021. værfæst.
— 2024. sârost. — 2025. bæd. þræc-rôfe. — 2026. râd. — 2027.
âhred Th. âhreded Z. 2079. — 2028. brýde. — 2030. vórdum. —
2031. ellen-rôfe. — 2032. hím. — 2035. onfôn Jun. Th. — 2037.
þeonden Ms. Jun. Th. þeodne Th. N. — 2039. fealve linde 'flava
scuta.' Z. 3230: 'hvítte linde.' Beov. Z. 5216: 'geolve linde.' —
2040. gevát. ær. — 2041. folcegetrum, neben folcgetrum Z. 1982.
oder ist 'folces getrume' zu lesen? — 2042. láðscipe. — 2043. rôfe.
— 2044. frómlice.

2045. hildevulfas herevícum nêh
 gefaren hæfdon, þá he his frumgáran,
 víshydig ver, vordum sægde
 Þáres afera, him væs þearf micel,
 þæt h[i]e on tvá healfe * * *
2050. (124.) grimme gúðgemót gystum eóvdon,
 heardne handplegan. cvæð, þæt him se hálga
 éce drihten eáð mihte
 æt þám spereniðe spéde lánan.
 Þá ic neðan gefrægn under nihtscúvan
2055. hæleð tóhilde. hlýn veað on vícum
 scylda and sceasta, sceótendra fyll,
 gúðflána gegrind. grip on unfægre
 under sceátverum sceaþe gáras,
 and feónða feorh feóllon þicce,
2060. þær hlihende húðe feredon
 secgas and gesiððas. Sigor eft áhvearf
 of norðmonna niðgeteóne,
 æsctír vera. Abraham sealde
 víg tó vedde, nalles vunden gold,
2065. for his suhtrigan. slôh and fylde
 feónd on f[l]itte, (125.) him on fultum gráp
 heofonríces veard hergas, vurdon
 feóver on fleáme folccýningas,
 leóde rásvan. him on láste stód
2070. hihtlic heorðverod, and hæleð lágon,
 on svaðe sáton, þá þe Sodoma
 and Gomorra golde berofan
 bestrudon stígvitum. Him þæt stíðe geald
 fædera Lothes. fleónde [váron]
2075. Elamitarna aldorduguðe,

2046. gefáren. — 2047. vishydig. vórdum. — 2048. þáres. — 2049. Die an-
 geschlagene Alliteration ist nicht zu Ende geführt; es fehlt also der
 zweite Halbvers. — 2050. guð-gemót. — 2052. éce. — 2055. guð-
 flána. únfægre. — 2060. húðe. — 2061. secgas Jun. seccas Th. —
 2063. æsctír Jun. æsc-tír Th. — 2066. fitte Jun. Th. feohte oder
 fyhte Th. N. — gráp. heofonríces. — 2069. stód. — 2072. berófan.
 — 2073. stígvitum Jun. stíg-vitum Th. stíg-vicum Th. N. stíg-
 paðum?

- dóme bedrorene, óð þæt hie Domasco
 [96.] unfeor væron. Gevát him Abraham þá
 on þá vígróde viðertrod seón
 láðra monna. Loth væs áhreded,
 2080. eorl mid* æhtum, idesa hvurfon,
 víf on villan. víde gesávon
 freóra feorhbanan (126.) fuglas slítan
 on ecgvale. Abraham ferede
 súðmonna eft sinc and brýða,
 2085. æðelinga bearn, óð Lenior mægeð
 heora magum. Náfre mon ealra
 lifigendra hêr lytle verede
 on vurðlicor vígsið áteáh,
 þára þe við svá miclum mægne gerásde : .
2090. [97.] þá væs súð þanon Sodoma folc
 gúðspell vegan. hvelc gromra vearð
 feónða fromlád? gevát him freá leóða
 eorlum bedroren Abraham sêcan,
 freónða feásceaft. him fêrede mid
 2095. Solomia sincas hyrde.
 þæt væs se mára Melchisedec,
 leóða bisceop, se mid lácum com
 (127.) fyrdrinca fruman fægre grêtan,
 Abraham árlice, and him onsette
 2100. godes bletsunge and svá gyddode :
 'væR þú ge vurðod on vera ríme,
 for þæs eágum, þe þe æsca tír
 æt gúðe forgeaf, þæt is god selfa,
 seðe hettendra herga þrymmas
 2105. on geveald gebræc and þe vâpnum lât
 rancstrâte forð rúme vyrcan,
 húðe áhreddan and hæleð fyllan.

* Jun. p. 46.

2076. dóme. — 2077. únfeor. gevát. — 2078. víg-róde. seón. — 2079. láðra.
 áhreded. — 2081. víf. víde. — 2084. brýða. — 2085. Lenior Jun.
 Th. Gomorra Th. N. — 2087. hêr. — 2088. þon vurðlicor Jun. Th.
 áteah. — 2091. grómra. — 2092. from lád Jun. from-lád Th. gevát.
 leóða. — 2093. sêcan. — 2094. fesceaft Jun. — 2096. mára. —
 2097. lácum. — 2098. grêtan. — 2099. árlice. — 2101. ríme. —
 2102. tír Jun. Th. — 2106. rúme. — 2107. áhreddan.

- On svaðe sæton; ne meahton siðverod
 gūðe spóvan, ac hie god flýmde,
 2110. se þe ætfehtan mid frumgárum
 við ofermægnæs egsan sceolde
 handum sínum, and hálegu treóv,
 seó þú við rodora veard rihte healdest.
 (128.) Him þá se beorn bletsunga leán
 2115. þurh hand ágeaf, and þæs hereteámes
 calles teóðan sceat Abraham sealde
 godes bisceope. Þá spræc gūðcýning,
 Sodoma aldor, secgum befyllad,
 tó Abrahame, him væs ára þearf: —
 2120. ‘forgif me mennem mīnra leóda,
 þe þú áhrédest herges cræftum,
 vera vælcloμμum. hafa þe vunden gold,
 þæt ár ágen væs ússum folce,
 [98.] feoh and frætva. lāt me freó lādan
 2125. eft on ēðel æðelinga bearn,
 on véste víc, víf and cnihtas,
 earme vydevan. eaforan syndon deade,
 folcgesíðas, nymðe feá áne,
 þe me mid sceoldon mearce healdan.’
 2130. Him þá Abraham andsvarode
 (129.) ædre for* eorlum, elne gevurðod,
 dōme and sigore, drihtlice spræc:
 ‘ic þe gehâte, hæleða valdend,
 for þám hálgan, þe heofona is,
 2135. þisse eorðan ágend freá,
 vordum mínum: nis voruldfæoh, þe ic me ágan ville,
 sceat ne scilling, þæs ic onsceótendum,
 þeóden mára, þines áhrédde,
 æðelinga helm, þý læs þú eft cvêðe,
 2140. þæt ic vurde villgesteallum

* Jun. p. 47.

2109. spóvan succedere. Andr. Z. 1544: ‘fleáme spóvan.’ El. Z. 916:
 ‘(ne mót ænige nū) rihte spóvan.’ — ác. — 2112. sínum. — 2119.
 ára. — 2120. mīnra. — 2121. áhreddest. — 2123. ár ágen. — 2126.
 véste víc. víf. — 2128. áne Jun. Th. — 2132. dōme. — 2135. ágend.
 — 2136. vórdum mínum. — 2137. nis. ágan — 2138. mára. þines.

eádig on eorðan ærgestreónum

Sodoma rice * * *

ac þú môt heonon húðe lãdan, þe ic þe æt hilde geslôh
ealle, buton dæle þissa drihtvera,

2145. Aneres and Mamres and Escolles.

nelle ic þá rincas rihte benæman;

(130.) ac hie me fülleódon æt æschpæce,
fuhton þe æfter frôfre. Gevít þú ferian nú
hâm hyrsted gold and healsmægeð,

2150. leóda idesa, þú þe lâðra ne þearft

hæleða hildþræce hvíle onsittan,
norðmanna víg. eácne fuglas
under beorhhleoðum blódig sittað,
þeódherga væl þicce gefylled.'

2155. Gevát him þá se healdend hãm síðian
mid þy hereteáme, þe him se hálga forgeaf,
Ebréa leód, árna gemyndig.

Ðá gên Abrahame eóvde selfa
heofona heáhcyning. hálige spræce

2160. trymede tilmôdigne and him tô reordode:

[99.] 'mêda syndon micle þine; ne læt þú þe þín mót
ásealcan.

værfæst villan mínes ne þearft þú þe viht ondrædan,
þenden þú míne lære læstest; (131.) ac ic þe lifigende hêr
við veána gehvâm vreó and scylde

2165. folmum mínum. ne þearft þú forht vesan :.'

Abraham þá andsvarode,
dædróf, drihtne sínum, frægn hine dægríme fród:
'hvæt gifest þú me, gâsta valdend,
freómanna tô frôfre, nú ic þus feásceaft eom?

2141. ón. ær-gestreonum. — 2142. rice. — 2143. ác. geslôh. — 2144.
dæle. — 2146. ic. benæman. — 2147. ác. — 2148. nú. — 2149.
hâm. — 2151. hvíle. — 2152. víg. eácne. — 2153. beorhhleoþum
Jun. Th. burghleoðum Gr. Andr. Einleitung S.XXVI. — blódig. —
2155. gevát. hãm. — 2157. ebréa. árna. — 2158. gên Jun. Th. —
2160. hím tô. — 2161. méda. þina. þín mót. — 2162. mínes. —
2163. míne lære. ác. — 2165. mínum. — 2166. þá. — 2167. dæd-
róf. sínum. dæg-ríme fród.

2170. ne þearf ic yrfe-stól eaforan bytlian
 ænegum mínra; ac me æfter sculon
 míne voruldmagas velan bryttian.
 ne sealdest þú me sunu; forðon mec sorg dreceð
 [100.] on sefan sviðe. ic sylf ne mæg
- * Jun. p. 48. 2175. ráð áhycgan. gæð gerêfa mín
 fægen freóbearnum, fæste myn*teð in geþancum,
 þæt me æfter sie eaforan síne yrfeveardas;
 geseóð, þæt me of brýde bearn ne vócon.’
 Him þá ædre god andsvarode:
2180. ‘næfre gerêfan (132.) ráðað þíne
 eafora[n] yrfe; ac þín ágen bearn
 frætva healdeð, þonne þín flæsc ligeð.
 sceáva heofon. hyrste gerím,
 rodores tungel, þá nú rúme heora
2185. vuldorfæstne vlite víde dælað,
 ofer brád brymu beorhte scinan.
 svilc bið mægburh menigo þínre
 folcbearnum frome. ne lát þú þín ferhð vesan
 sorgum ásæled. gien þe sunu veorðeð,
2190. bearn of brýde, þurh gebyrd cumen,
 seðe æfter bið yrfes hyrde,
 góde mære. ne geómra þú;
 ic eom se valdend, se þe for vintra fela
 of Caldêa ceastre álædde
2195. feóvera sumne, gehêt þe folcstede
 víde tò gevealde. ic þe være nú,
 mago Ebrêa, míne selle,
 (133.) þæt sceal fromcynne folde þíne,
 síd land manig, geseted vurðan,
2200. eorðan sceatas óð Eufraten,

2170. ic. yrfe-stól. — 2171. mínra. ác. — 2172. míne. — 2173. fórðon.
 — 2175. ráð áhycgan. gerêfa mín Th. gefera mín Jun. — 2177.
 síne. — 2178. brýde. vócon. — 2180. gerêfan ráðað þíne. — 2181.
 ác þín ágen. — 2182. þín. — 2183. gerím. — 2184. nú rúme. —
 2185. víde. — 2186. brád. scinan. — 2187. þínre. — 2188. þín. —
 2189. ásæled. gién. — 2190. brýde. — 2191. hyrde. — 2192. góde
 mære. — 2194. álædde. — 2196. víde. være nú. — 2197. ebrêa.
 míne. — 2198. þíne. — 2199. síd.

- and from Egypta êðelmearce,
svâ mid niðas tvâ Nilus sceadeð
and eft vendeð sâ, vide rice.
eall þæt sculon ágan eaforan þine,
2205. þeodlanda gehvilc, svâ þá þreó væter
steape stánbyrig streámum bevindað,
fámige flódas, folcmægða byht.’
þá væs Sarran sár on móde,
þæt him Abrahame ânig ne veaerð
2210. þurh gebedscipe bearn gemáne
freolic tô frófre. [101.] Ongan þá ferhðccarig
(134.) tô vere sínum vordum mæðlan:
‘me þæs forvyrnde valdend heofona,
þæt ic mægburge môste þinre
2215. rim miclian, roderum under,
eaforum þinum. nú ic eom orvéna,
þæt unc seó êðylstæf áfre veorðe
gifeðe ætgædere. ic eom geomorfród.
Drihten mîn, dô svâ ic þe bidde.
2220. hér is fæmne, freólecu mæg,
ides Egyptisc, ân on gevealde.
hát þe þá recene reste gestígan,
and áfanda, hvæðer freá ville
ánigne þe yrfevearda
2225. on voruld létan þurh þæt víf cuman.’

2202. riðas Jun. niðas. nilus Th. — 2203. sâ. vide rice Th. ‘ôð vendel sâ’
Th. N. — 2204. ágan. þine. — 2206. stán-byrig. — 2207. byht, von búan,
‘domus.’ Cod. Exon. 389, 26: ‘ofer hæleða byht.’ 404, 23: ‘ofer vætres
byht’ ofer the water’s swell (?) Th. — fámige flódas. — 2208. sár
on móde. — 2209. him. — 2210. gemáne. — 2212. sínum. vordum. —
2213. forvyrnde denegavit, recusavit. Beov. Z. 852: ‘þæt þú me
ne forvyrne.’ Z. 2277: ‘svâ he ne forvyrnde (vorolldrædenne).’
Dasselbe vyrnan Gr. Gr. 2, 168. C. Z. 2980. vearn denegatio.
Beov. Z. 730. Gr. Gr. 2, 158. — 2214. þinre. — 2215. rim. — 2216.
þinum. nú ic. orvéna. — 2218. gifeðe concessus Gr. Gr. I, 336.
C. Z. 1720. Andr. Z. 489: ‘ic væs on gifeðe iu and nú.’ Andr.
Z. 1067: ‘hvæt him gûðveorca gifeðe vurde.’ Beov. Z. 596:
‘svylcum gifeðe bíð.’ S. die Erl. Grimm’s zu Andr. Z. 489. —
geomor-fród. — 2219. mîn. — 2220. hér is. — 2221. ân ón. —
2222. hát. — 2223. áfanda. — 2225. létan. víf.

* Jun. p. 49.

- þá se eádega ver idese lárur
ge*þafode, héht him þeóvmennen
on bedd gán, brýde lárur.
hire mód ástáh, þá heó væs magotimbre
2230. (135.) be Abrahame eácen vorden:
[102.] ongan æfþancum ágendfreán
halsfæst herian, hige þryðe væg,
væs láðvendo, lustum ne volde
þeóvdóm þolian; ac heó þriste ongan
2235. við Sarran sviðe vinnan.
þá ic þæt víf gefrægn vordum cýðan
hire mandrihtne módes sorge;
sárferhð sægde and sviðe cvæð:
'ne fremest þú gerysnu and riht við me.
2240. þafodest þú gêna, þæt me þeóvmennen,
siððan Agar þe idese láste
beddreste gestáh, svá ic bêna væs,
drêhte dogora gehvám dádum and vordum.
unárlice þæt ágan sceal,
2245. gif ic mót for þe (136.) míne vealdan,
Abraham leófa. þæs sie ælmihtig
[drihtna] drihten dêma mid unc tvih.'

2226. lárur. — 2228. gán. brýde lárur. — 2229. mód. — 2231. óngan.
ágend-frean. — æfþanca 'tædium, aversio; invidia.' æfþanca Gr. Gr.
2, 708. æfþanca invidia, Gr. Gr. 2, 708. — Beov. Z. 999: 'micel
æfþanca.' Judith (Anall. A. S. 139, 20): 'ealle afþoncan,' wo
Kemble (im Gloss. s. v. 'þencean') ealde afþuncan, 'the old
disgusts' zu lesen vorschlägt. — 2234. ác. — 2236. víf. vórdum. —
2237. módes. — 2238. sár-ferhð. — 2241. ágar. — 2242. ic bêna
væs. — bêna supplex. Z. 2351: 'svá þú bêna eart.' — Andr. Z. 348:
'svá ge bēnan sint.' Bēn, gen. bēne (fem.) 'Bitte, Gebet.' Gr. D.
M. II. Ausg. S. 27. — Z. 2520: 'þú scealt þære bēne (tiða veor-
ðan).' Andr. Z. 476: '(ic ville þe anre nú gêna) bēne biddan.' Z.
1028: 'senden hira bēne fore bearn godes.' Z. 1613. dieselbe Wen-
dung. El. Z. 1089: 'þīne bēne onsend.' — 2243. drehta dogora
geham Jun. drehte .. dádum J vórdum. — drêhte vexavit. Z. 2173. —
2244. unárlice. ágan. — 2245. mót. míne. — 2247. [drihtna] von
Thorpe richtig ergänzt. S. Z. 634. Andr. 873. f.: 'heredon on hēhðo
hálgan stefne dryhtna dryhten.' — dêma. — tvig Jun. tvih, statt
'tvám oder tvégen.' Gr. Gr. 1, 261.

Hire þá ædre andsvarode
višhydig ver vordum sínum:

2250. 'ne forlæte ic þe, þen[103.]den vit líflað bú
árna leáse; ac þú þín ágen môt
mennen áteón, svá þín mót freóð:.'

Ðá veað unbliðe Abrahames cvén
hire vorcþeóve, vráð on móde.

2255. heard and hrêðe higeteónan spræc
fræcne on fæmnan. Heó þá fleón gevát
þreá and þeóvdóm, þolian ne volde
yfel and ondleán, þæs þe ár dyde
tô Sarran; ac heó on síð gevát

2260. vésten sêcan. Þær hie vuldres þegn,
(137.) engel drihtnes án gemitte
geómormóde, se hie georne frægn:
'hvider fundast þú, feásceaft ides,
síðas dreógan? þec Sarre áh.'

2265. Heó him ædre andsvarode:
'ic fleáh veán, vana vilna gehvilces,
hláfdigan hete, heán of vícum,
tregan and teónan. nú sceal tearig [104.] hleór
on véstenne vitodes bídan,

2270. hvonne of heortan hunger ôððe vulf
sávle and sorge somed ábregde.'

Hire þá se engel andsvarode:
'ne ceara þú feor heonon fleáme dælan
somvist incre; ac þú séce eft.

2275. earna þe ára, eáðmót ongin
dreógan æfter dugeðum; ves drihtne hold.

2249. vis-hydig vér. vórdum sínum. — 2250. bú. — 2251. árna. ac þu þin
ágen. — 2252. áteon. þin mót. — 2253. únbliðe. — 2254. móde. —
2256. fleón gevát. — 2257. þeóvdóm. né. — 2258. ondleán. ár. — 2259.
gevát. 2260. vésten sêcan. — 2261. éngel. án. — 2262. móde. — 2267.
hláfdigan hete dominae odium. hláfdige domina. Gr. Gr. I,
359. 1, 646. El. Z. 401. 655: 'hláfdige mín.' — S. noch hláfdige,
hláford Gr. Gr. 2, 405. Z. 2289. 2307. — vícum. — 2269. véstenne.
bídan. — 2271. abrége. — 2273. heónon fleáme dælan. — 2274. incre.
ac þu séce. — 2275. ára. eaðmót. — 2276. drihten Jun. Th.

- * Jun. p. 50.
- þú scealt, Agar, Abrahame sunu
on voruld* bringan. ic þe vordum nú
(138.) mínum secge, þæt se magorinc sceal
2280. mid yldum vesan Ismahel hátæn.
Se bið unhýre, orlæggífre,
viðerbreca vera cneórissum,
magum sínum. hine monige on
vráðe vinnað mid vâpenþræce.
2285. of þâm frumgârum folc âvæcniað,
þeód unmæte. gevit þú þinne eft
valdend sêcan. vuna þâm þe âgon.
Heó þâ ædre gevât, engles lârum,
hire hlâfordum, svâ se hâlgâ bebeád,
2290. godes ârendgâst, gleávan spræce.
[105.] Ðâ vearð Abrahame Ismahel geboren,
efne þâ he on vorulde vintra hæfde
VI. and LXXX. Sunu veóx and þâh,
svâ se engel âr, þurh his âgen vord,
2295. fæle freoðoscealc, fæmnan sægde.
[106.] Ðâ se þeóden, ymb XIII. gear,
(139.) éce drihten, við Abrahame spræc:
'leófa, svâ ic þe lâre, læst uncre vel
treóvrâdenne. ic þe on tíða gehvone
2300. duguðum stêpe; ves þú dâdum from
villan mínes. ic þâ vâre forð
sôðe gelâste, þe ic þe sealde geó,
frôfre tô vedde, þæs þín ferhð bemearn.
þú scealt hâlgian hîréd þinne;
2305. sete sigoras tâcn sôð on gehvilcne
vâpnedcynnes, gif þú ville on me
hlâford habban, ôððe holdne freónd

2277. ágar. — 2278. vórdum nú. — 2279. mínum secge. — 2281. únhyre.
— 2283. mágum sínum. ón. — 2286. únmæte. þinne. — 2287. sêcan.
âgon. — 2288. gevât. lârum. — 2290. ârendgast. — 2291. Ismahel
Jun. ismaél gebóren Th. — 2293. veóx ʒ ʒáh. — 2294. ár. âgen
vórd. — 2295. fæle. fæmnan. — 2296. gear. — 2297. éce. spræc. —
2298. lâre. — 2299. tíða. — 2300. dâdum fróm. — 2301. mínes.
vâre. — 2302. sôðe. — 2303. þín. bemeárn. — 2304. þinne. — 2305.
tâcn. sôð.

- þinum fromcynne. ic þæs folces beó
 hyrde and healdend, gif ge hýrað me
 2310. breósthýgdum, and bebodu villað
 mín fullian. sceal monna gehvile
 þære cneórisse cildisc vesan,
 væpnedcynnes þæs þe on voruld cymð,
 ymb seofon niht sigores táce
 2315. (140.) geágnod me, óððe of eorðan
 þurh feóndscipe feor ádáled,
 ádrifen from duguðum. dóð svá ic háte.
 ic eóv treóvige, gif ge þæt táce gegáð,
 sóð geleáfan. þú scealt sunu ágan,
 2320. bearn be brýde þínre, þone sculon burhsittende
 ealle Isaac hátan. ne þearf þe þæs eáforan sceomigan;
 ac ic þám magorince míne sylle
 godcunde gife, gástes mihtum,
 freóndspéd fremum. he onfón sceal
 2325. blisse mínre and bletsunge,
 lufan* and lisse. of þám leódfriuman
 brád folc cumað, bregovearda fela
 rófe árisað, rices hyrdas,
 voruldcýningas, víde máre :·'
 2330. [107.] Abraham þá ófestum legde
 hleór on eorðan, and mid husce bevand
 (141.) þá hleóðorcvydas on hige sínum,
 módgeþance. he þæs mældæges
 self ne vènde, þæt him Sarra,
 2335. brýd blondenfeax, bringan meahthe
 on voruld sunu. viste gearve,

* Jun. p. 51.

2308. þinum. — 2311. mín. — 2314. táce. — 2315. geágnod. — 2316.
 feór ádáled. — 2317. ádrifen. dóð. — 2318. táce gegáð. — 2319.
 geleáfan. ágan. — 2320. brýde þínre. — 2321. isáac. — 2322.
 ac. míne. — 2324. onfón. — 2325. mínre. — 2327. brád. — 2328.
 rófe arisað. — 2329. mære Jun. vide máre Th. — 2331. hucse Jun.
 Th. — hucse contumelia. Gr. Gr. I, 341. 2, 277. S. Z. 2376. —
 2332. sínum. — 2333. móð-geþance. — þæs mældæges. Vgl. Z.
 1626: '(on þám) mældagum.' Z. 1713: '(þæs) mæles.' — 2334.
 vènde. — 2335. brýd. — 2337. víf.

þæt þæt víf húru vintra hæfde
efne C. geteled rimes.

He þá metode oncvæð, missarum fród:

2340. 'lifge Ismael lárúm svilce,
þeóden, þinum and þe þanc vege
heardrædne hyge, heortan strange,
tô dreóganne, dægés and nihtes,
vordum and dædum villan þinne.'
2345. Him þá fægere freá ælmihtig,
éce drihten, andsvarode:
'þe sceal vintrum fród on voruld bringan
Sarra sunu, sóð forðgán
(142.) vurd æfter þissum vordgemearcum.
2350. Ic Ismael éstum ville
bletsian nú, svá þú béna eart,
þinum frumbearne, þæt feorhdaga
on voruldrice vorn gebíde
tánú tudre, þú þæs tíða beó.
2355. hvæðre ic Isace, eaforan þinum,
geóngum bearne, þám þe gên nis
on voruld cumen, villa spêdum,
dugeða gehvilcre on dagum ville
sviðor stépan, and him sóðe tô
2360. môdes vâre mîne gelæstan,
hâlige hige treáva, and him hold vesan.'
Abraham fremede, svá him se éca bebeád,
sette friðotâcn, be freán hæse,
on his selfes sunu. hêht þæt segn vesan
2365. heáh gehvilcne, þe his hîna vâs,
væpnedcynnnes, (143.) vâre gemyndig,
gleáv on môde, þá him god sealde

2338. rimes. — 2339. fród. — 2340. lárú. — 2341. þinum. — 2344. vórdum
J dædum. þinne. — 2346. éce. — 2347. fród. — 2348. foð Jun. sóð
forðgán Th. — 2349. vurd Ms. Jun. vurd Th. vord-gemearcum. — 2350.
ic. — 2351. nú. béna. — 2352. þinum. — 2353. — voruld-rice. gebíde.
— 2355. hvæðre Jun. hvæðre ic. þinum. — 2356. nis. — 2359. stépan.
sóðe. — 2360. môdes vâre mîne gelæstan Th. gelætan Ms. Jun. —
2362. éca bebeád. — 2363. friðo-tâcn. freán hæse. — 2366. vâre. —
2367. môde.

- sôðe treóva; and þá [108.] seolf onfêng
torhtum táce. á his tírmetod,
2370. dómfast cyning, dugeðum iécte
on voruldríce. he him þæs vorhte tó,
siððan he on fære furðum meahte
his valdendes villan fremman.

* * *

- [109.] Þá þæt víf áhlóh vereda drihtnes
2375. nalles glædlíce; ac heó, geárum fród,
þone hleóðorcvyde husce belegde
(144.) on sefan sviðe. sóð ne gelýfde,
þæt þære* spræce spéd folgode.

* Jun. p. 52.

- Þá þæt gehýrde heofona valdend,
2380. þæt on búre áhóf brýd Abrahames
hihtleásne hleahtor, þá cvæð hálig god:
'ne vile Sarran sóð gelýfan
vordum mínum; sceal seó vurd svá þeah
forðsteallian, svá ic þe æt frymðe gehét.
2385. sóð ic þe secge, on þás sylfan tíð
of idese bið eafora væcned.
Þonne ic þás ilcan, óðre siðe,
víc geséce, þe beóð vorn gehát
mín gelæsted, þú on magan vlítest,
2390. þín ágen bearn, Abraham leófa :.'

- Geviton him þá ædre ellor fúse
æfter þære spræce spédum fêran
(145.) of þám hleóðorstede hálige gástas,
lástas legdon. him væs leóhtes mæg
2395. sylfa on gesiððe, óð þæt hie on Sodom an
veallsteápe burg vlítan meahton.

2368. sóðe. — 2369. táce Th. á his tír Jun. á his tír-metod Th. dóm-
fast. — 2371. voruld-ríce. — 2372. fære. — 2373. Nach dieser
Zeile ist eine Lücke; es fehlt abermals ein Blatt in der Hand-
schrift. — 2374. víf. — 2375. ác.. fród. — 2377. sóð ne ge-
lýfde. — 2378. spéd. — 2379. gehýrde. — 2380. ahóf Jun. búre ahóf
brýd Th. — 2381. þá. — 2382. sóð gelýfan. — 2383. vórdum mínum.
— 2385. sóð. tíð. — 2388. víc. gehát. — 2389. mín gelæsted. —
2390. þín ágen. — 2391. ædre. fúse. — 2392. spédum. — 2393. gástas.

- gesávon ofer since salo hlifian,
 reced ofer reáðum golde. Ongan þá rodera valdend
 árfæst við Abraham sprecan, sægde him unlytel spell:
 2400. 'ic on þisse byrig bearhtm gehýre
 synnigra cyrm sviðe hlúdne,
 ealogálra gylp, yfele spræce
 verod under veallum habban. forþon vârlogona sint
 folcefirena hefige. ic ville fandigan nú,
 2405. mago E brêa, hvæt þá men dôn.
 gif hie svâ sviðe synna fremmað
 þeávum and geþancum, svâ hie on þveorh sprecað
 fâcen and invit, þæt sceal vrecan
 svefyl [110.] and sveart lîg (146.) sâre and grimme,
 2410. hât and hæste hæðnum folce :·'

- [111.] Veras bâsnedon vîteloccas,
 veán under veallum; heora víf somed.
 duguðum vlance drihtne guldon
 gôð mid gnyrne, ôð þæt gâsta helm,
 2415. lífes leóhtfruma, leng ne volde
 torn þrôvigean, ac him tô sende
 stiðmôð cyning strange tvêgen
 áras síne, þá on âfentîd
 síðe gesôhton Sodoma ceastre.
 2420. Hie þá æt burhgeate beorn gemîttan
 sylfne sittan, sunu Arones;
 þæt þâm gleávan vere geónges þuhton
 men for his eágum. Áras þá metodes þeov
 gastum tõeánes, grêtan eóde
 2425. cuman cûðlice, cynna gemunde
 riht and gerisno, (147.) and þâm rincum* beád

* Jun. p. 53.

2399. árfæst. sprécan. him únlytel. — 2400. ic. gehýre. — 2401. hlúdne.
 — 2402. spræce. — 2404. ic. nú. — 2405. ebrêa. dôn — 2408.
 invit. — 2409. lîg. sâre. — 2410. hate ʒ hæste Jun. hât ʒ hæste Th.
 — 2411. bâsnian expectare. Gr. Gr. I, 359. Andr. und El. S.
 107. Andr. Z. 447: '(meotud mancynnes) bâsnode.' Z. 1066:
 'þanon bâsnode under burhlocan.' — vîte-loccas. — 2412. veán.
 víf. — 2414. gôð Jun. Th. — 2415. lífes. — 2416. ác. tó. — 2417.
 stiðmôð. — 2418. áras síne. âfen-tîd Th. áras Jun. — 2423. eágum
 arás. — 2424. togeánes. grêtan.

- nihtfeormunge. Him þá nergendes
æðele ærendran andsvarodon:
'hafa árna þanc, þára þe þú unc bude.
2430. vit be þisse stræte stille þencað
sæles bídan, siððan sunne eft
forð tó morgen metod upforlæt.
[112.] Ðá tó fótum Loth [on foldan]
þám giestum hnáh and him georne beád
2435. reste and gereorda and his recedes hleóv,
and þegnunge. Hie on þanc curon
æðelinges ést, eódon sóna,
svá him se Ebrisca eorl vísade,
inunder edoras. Þær him se æðela geaf,
2440. gleávferhð hæle, giestliðnyse
fægre on flette, óð þæt forðgevát
áfenscīma. Þá com æfter niht
on lāst dæge, lagustreámas vreáh,
(148.) þrym mid þýstro þisses lifes,
2445. sás and víd land, comon Sodomvare
geónge and ealde gode unleófe,
corðrum miclum, cuman ácsian,
þæt hie behæfdon herges mægne
Loth mid giestum. hêton lādan út
2450. of þám heán hofe hálige áras,
veras tó gevealde. vordum cvædon,
þæt mid þám hæleðum hæman volden
unscmlice. árna ne gýmden.

2429. árna Jun. Th. únc. — 2430. stræte. — 2431. sæles bídan. — 2432. tó. úp. — 2433. fótum. Vgl. II, Z. 535: 'feóllon on foldan and tó fótum hnigon.' Andr. Z. 918: 'feóll þá tó foldan.' — 2437. ést. — 2439. in-undor Jun. — 2441. flet, altn. flet, ahd. flezi, atrium, ædes, Gr. Gr. I, 333. 2, 453. 3, 429. Graff Spr. 2, 453; ahd. auch 'flazzi, fleizzi' Spr. 3, 777. 778. Beov. Z. 2043. — Cod. Exon. 437, 3. und 438, 24: 'on flet beran.' — In der Zusammensetzung: flettgesteald C. Z. 1070. 1605. Gr. Gr. 2, 453. 2, 527. flettþas C. Z. 2723. Gr. Gr. 2, 453. fletreste Gr. Gr. l. c. und 2, 514. Beov. — gevát. — 2442. áfen-scīma. — 2444. lifes. — 2445. sás] sid. — 2446. unleofe. — 2447. ácsian. — 2449. lóth. út. — 2450. áras Jun. Th. — 2451. cvæðon Jun. vórdum cvædon Th. — 2453. árna Jun. únscmlice. árna ne gýmden.

- [113.] Þá áráš hraðe, seðe oft ráð ongeat,
 2455. Loth on recede; eóde lungre út.
 spræc þá ofer ealle æðelinga gedriht
 sunu Arones, snytra gemyndig:
 'hêr syndon inne unvemme tvâ
 dôhtor míne. dôð svâ ic eóv bidde,
 2460. ne can þára idesa ovðer gieta
 þurh gebedscipe beorna neávest,
 (149.) and gesvicað þære synne. ic eóv sylle þá,
 âr ge sceonde við gesceapu fremmen,
 ungifre yfel, yldabearnum.
 2465. onfóð þâm fæmnum; lætað frið ágan
 gistas míne, þá ic for god ville
 gemundbyrdan, gif ic môt, for eóv.'
 [114.] Him þá seó mænigeó, þurh gemâne vord,
 árleáse cyn, andsvarode:
 2470. 'þis þinceð gerisne and riht micel,
 þæt þú þe áferige of þisse folcsceare.
 þú þás verþeóde vræccan læste,
 freónda feásceaft, feorran gesôhtest,
 þíne þearfende. vilt þú, gif þú môt,
 2475. vesan ússer hêr aldordêma
 leódum láreov?' — Þá ic on Lo^{*the} gefrægn
 hæðne heremæcgas handum grípan,
 fáum folmum. him fylston vel
 (150.) gystas síne, and hine of gromra þá,
 2480. cuman árfæste, clommum ábrugdon,

* Jun. p. 54.

2454. arás. rád. — 2455. lungre adv. 'confestim.' Gr. Gr. 2, 135. Es kommt ziemlich häufig vor; z. B. Z. 470. Andr. Z. 518. 614. 1043. 1421. El. Z. 30. — út. — 2457. árones. — 2458. hêr. únvemme. — 2459. míne. dôð. — 2462. gesvicað. íc. — 2463. âr. — 2464. ungifre. — 2465. onfóð Th. agon Ms. Jun. ágan Th. — 2466. gistas míne Th. gode Jun. — 2467. íc môt. — 2468 gemâne vórd. — 2469. árleáse. — 2471. á ferige Jun. Th. — 2474. þíne. — 2475. hêr aldordêma. — 2476. láreov. — 2477. hándum grípan. — 2478. fáum folmum 'hostilibus manibus.' fáum dat. pl. von fâh hostilis, für fâhum. S. Z. 62. — folm oder folme subst. fem. 'manus, palma.' Gr. Gr. I, 338. vgl. 78. 2, 148; bei Cædmon nur im Dat. plur. S. Z. 980. 1007. 1092. 2165. 2807. 2900. 3166. 3325. 3336. II, 715. — 2479. síne. grómra þá. — 2480. ár fæste Jun. árfæste Th.

- inunder edoras, and þá ôfstlice
 ána gehvilcum ymbstandendra
 folces S o d o m a fæste forsáton
 heáfodsiene. Vearð eal here sôna
2485. burhvarena [115.] blind; ábrecað ne meahton
 rêðe móde reced æfter gistum,
 svá hie fundedon; ac þær frome váron
 godes spellbodan. hæfde gist mægen,
 stiðe strengeó; styrnde sviðe
2490. verode mid vîte. Spræcon vordum þá
 fæle freoðoscealcas fægre tó Lothe:
 [116.] 'gif þú sunu áge, ôððe svásne mæg,
 ôððe on þissum folcum freónd ænigne
 eac þissum idesum, þe ve hér onvlitað,
2495. áláde of þysse leóðbyrig, þá þe leófe sien
 (151.) ôfestum miclum, and þín ealdor nere,
 þý lás þú forveorðe mid þyssum várlogan.
 Unc hit valdend héht, for vera synnum,
 S o d o m a and G o m o r r a sveartan líge,
2500. fýre, gesyllan and þás folc sleán,
 cynn on ceastrum, mid cvealmþréa,
 and his torn vrecan. Þære tíde is
 neáh geþrunge. gevít þú nergean þín
 feorh foldvege; þe is freá milde.'
- * * *
2505. [117.] Him þá ædre Loth andsvarode:
 'ne mæg ic mid idesum aldornere míne
 svá feor heonon (152.) fêðegange
 siðe gesêcan. git me sibblufan
 and freóndscipe fægre cýðað,

2481. in- under Jun. in under Th. — 2482. ána. — 2483. forsáton. —
 2486 móde. — 2487. ác. fráme váron. — 2490. vîte. vórdum. —
 2491. tó lóthe. — 2492. áge. — 2494. eac. hér. — 2495. aláde. —
 2496. þín. — 2497. vár-logan. — 2499. líge. — 2500. sleán. — 2501.
 cvealm-þréa. — 2502. tíde. — 2503. þín. — Nach Z. 2504. Lücke. Ein
 Blatt ist ausgeschnitten. — foldveg terra. Gr. Gr. 2, 537. C. Z. 2044.
 2867. Andr. Z. 206: 'on foldvege.' El. Z. 215: '(and þá his módor
 hêt) fêran foldvege folca þréate.' Andr. 775: 'foldveg tredan
 (grêne grundas).' — 2506. íc. míne. — 2508. gesêcan.

2510. treóve and hylde tiðiað me.
ic vát heáhburh hér áne neáh,
lytle ceastre. lýfað me þær
áre and reste, þæt ve aldornere
on Sigor úp sécan mōten.
2515. gif git þæt fæsten fyre villað
steápe forstandan, on þære stove ve
gesunde magon sáles bídan,
feorh generigan.' — Him þá freóndlice
englas árfæste andsvaredon:
2520. 'þú scealt þære béne, nú þú ymb þá burh sprycst,
tiða veorðan. teng recene tō
þám fæstenne. vit þe friðe healdað
and mundbyrde. ne mōton vyt
on vārlogum vrecan torn go*des,
- * Jun. p. 55.
2525. svebban synnig cynn, árðon þú on Sæg or þin
(153.) bearn geláde and brýd somed.'
þá onette Abrahames mæg
tō þám fæstenne. fêðe ne sparode
eorl mid idesum, [118.] ac he ófstum forð
2530. lástas legde, óð þæt he geládde
brýd mid bearnum under burhlocan
in Sæg or his, þá sunne úp,
folca friðcandel, furðum eóde.
[119.] þá ic sendan gefrægn svegles aldor
2535. svefl of heofnum and sveartne lig
verum tō vîte, veallende fyf,
þæs hie on árdagum drihten týndon
lange þrage; him þæs leán forgeald
gásta valdend. gráp heáhþreá

2510. tiðian, getiðian, 'comptem facere, annuere.' tið, tiða compos, mit dem gen. Z. 2354. 2521. — 2511. ic vát. hér áne. — 2513. áre Jun. — 2514. úp. sécan. — 2515. fyre. — 2517. bídan. — 2519. ár-fæste Jun. Th. — 2520. spryst Jun. — 2521. tō. — 2524. vār-logum. tōrn. — 2525. þin. — 2526. geláde. brýd. — 2528. tō. — 2529. ác. 2531. brýd. — 2532. his. úp. — 2535. svefl sulphur; verschieden von súsl supplicium, tormentum. Gr. Gr. 1, 244. D. M. I. Ausg. S. 465. súsel II, Z. 41. 64. súsl Z. 4037. 4137. 75. II, Z. 694. 714. 725. Z. 42: 'súsle geinnod.' II, Z. 52: 'súsle begrorenne.' Andr. Z. 1379. und El. Z. 771: 'súsle gebunden.' — líg. — 2536. vîte. fyf. — 2537. árdagum. týndon. — 2539. gráp.

2540. on háðencynn. hlýnn veaḥ on ceastrum,
cirm árleásra cvealmes on ôre,
láðan cynnes. lig eall fornam
(154.) þæt he grênes fond goldburgum in.
Svilce þær ymbûtan unlytel dâl
2545. sidre foldan geondsended væs
bryne and brôgan. bearvas vurdon
tô axan and to yslan eorðan væstma[s].
efne svâ vide svâ þá vitelác
rêðe geræhton rûm land vera
2550. strúðende fýr, steápes and geápes,
svôgende forsvealh; eall eador
þæt on Sodoma byrig secgas áhton
and on Gomorra, eall þæt god spilde,
freá, mid þy folce. Þá þæt fýrgebræc,
2555. leóða lifgedál, Lothes gehýrde
brýd on burgum, underbæc beseah
við þæs vælfylles. ús gevritu secgað,
þæt heó on sealtstánes sôna vurde
ánlicnesse. æfre siððan
2560. (155.) se monlica, þæt is máre spell,
stille vunode, þær hie strang begeát
vite, þæs heó vordum vuldres þegna
hýran ne volde. nú sceal heard and steáp

2541. óre Jun. árleasra.. óre Th. — 2542. láðan. lig. fornám. — 2543. goldburh. 'þæt he þá goldburg ofgifan volde' Andr. Z. 1655. Gr. Einl. S. XXXVIII. Gr. Gr. 2, 456. — 2544. únlytel dâl. — 2545. sidre. — 2546. brôgan. — 2547. ýslan Th. væstma Ms. Jun. væstmas Th. — 2548. vide Th. vite-lác Jun. vite-lác Th. — 2549. rûm. — 2550. strúðan 'spoliare, vastare, diripere.' Z. 4227. El. Z. 904: 'ýceð ealdne nið, áhta strúdeð.' — fýr. steápes ʒ geápes. — steápes adv. 'in altum, sursum.' steápes and geápes 'in die Höhe und in die Breite.' Leo. — 2552. ón. — 2554. fýr-gebræc. — 2555. lif-gedál. lifgedál 'interitus, mors' (Gr. Gr. 2, 465.) = aldorgedál Z. 1067. und voruldgedál El. Z. 580. gedál (? n.) 'separatio, divortium.' Gr. Gr. I, 358. 2, 741. C. Z. 927. 1395. — gehýrde. — 2556. brýd. — 2558. sealt-stánes. — 2559. ánlicnesse. — 2560. mon-lica. máre. 2562. vite. vórdum. — 2563. hýran. nú. steáp. — 2564. vicum. vurd subst. fem. 'fatum, fortuna; parca.' Gr. D. M. II. Ausg. S. 377 ff. Gr. Gr. I, 375. 343. 2, 39. 227. — C. Z. 993: 'vælggrimne vurd.'

2565. on þám vícum vyrde bíðan,
drihtnes dômes, hvonne dōgora rīm
voruld gevīte. Þæt is vundra sum
þāra þe gevorhrte vuldres aldor :·

[121.] Him þá Abraham gevát ána gangan
mid árdæge, þæt he eft gestód,
2570. þær vordum ár við his valdend spræc
fród frumgára. he geseah from foldan
up víde fleógan vælgrimne réc.
hie þæs vlenco onvód and vīngedrync,
* Jun. p. 56. þæt hie firendæ*da tō frece vurdon,
2575. synna þrīste. sōð ofergeáton
(156.) drihtnes dōmas, and hvá him dugeða forgeaf
blæd on burgum. forþon him brego engla
vylmhátne líg tō vræce sende.

Valdend ússer gemunde vārfæst þá
2580. Abraham árlice, svá he oft dyde,

Andr. Z. 1480: 'vordum vemde vyrd undyrne ofer min gemet.'
El. Z. 1064: 'ymb þá mæran vyrd.' C. Z. 1394: 'þæt is mæro
vyrd.' El. Z. 977: '(væs) verum vansæligum vyrda láðost.' El. Z.
80, C. Z. 3361. und Andr. Z. 1057.: 'vyrda valdend.' El. Z. 1124:
'onvrigen vyrda bigang.' El. Z. 1256: 'vyrda gangum.' El. Z.
588: 'onvreón vyrda gerýno.' El. Z. 812: '(þæs þú me) invrige
vyrda gerýno.' C. Z. 3667: 'vyrda gerýnu.' C. Z. 3650: 'vyrda
gesceaft.' cf. Z. 3678. — C. Z. 4062: 'vyrda gepingu.' — C. Z.
2349: '(þe sceal sōð forðgán) vyrd.' El. Z. 582: 'ne magon ge
þá vyrd bemíðan' (celare). C. Z. 2383: 'sceal seó vyrd svá þeah
(forðsteallian).' El. Z. 1047: 'húru vyrd gescráf.' Beov. Z.
949: 'hie vyrd forsveóp.' C. Z. 2771: 'seó vyrd gevearð.' Z.
4169: 'vyrd væs gevorden.' Z. 3987: 'vyrd gevordene.' Z. 3386:
'(ac behindan beleác) vyrd mid vāge.' Z. 3468: 'eft vyrd cymð.' —
bíðan. — 2565. dômes. rīm. — 2566. gevite. — 2568. gevát. ána.
— 2569. ár-dæge Th. árdæg 'tempus matutinum,' unterschieden
von geárdæg in geárdagum 'olim' (Z. 1651. II, Z. 370. Gr. Gr.
2, 489. Andr. und El. S. 133). 'mid árdæge' Andr. Z. 220, Z. 1525.
'on uhtan mid árdæge' Andr. Z. 1388, El. Z. 165. 'tō þám árdæge'
C. Z. 3127. — 'on árdagum' (C. Z. 2537.) = 'on geárdagum.' — heft
Jun. eft gestód Th. — 2570. vórdum ár. — 2571. fród frum-gára.
— 2572. up víde Th. væl-grimne Jun. væl-grimme réc Th. — 2573.
onvód. vīn-gedrync. — 2574. firen-dáda. — 2575. sýnna. sōð ofer-
geáton. — 2576. dōmas. — 2578. vylm-hátne líg. tó. — 2579. vār-
fæst. — 2580. árlice.

leófne mannan; Loth generede,
mæg þæs ôðres, þá seó mænegeo forvearð.

- Ne dorste þá dáðrôf hæle,
for freán egesan, on þám fæstenne
2585. leng eardigean; ac him Loth gevát
of byrig gangan [122.] and his bearn somed
vælstove fyrr vic sceáviau,
ôð þæt hie be hlíðe heáre dúne
eorðscræf fundon, þær se eádega Loth
2590. vârfæst vunode, valdende leóf,
dægriues vorn, and his dôhtor tvâ.

* * *

[123.] (157.) hie dydon svâ druncnum [dôhtor his].

- eóde seó yldre tô ár on reste
heora bêga fæder. ne viste blondenfeax,
2595. hvonne him fæmnan tô [freolíce],
brýde him bú vâron * * *
on ferhðcôfan fæste genearvod
móde and gemynde, þæt he mægða sið,
vine druncen, gevitan ne meahte.
2600. Idesa vurdon eácne, eaforan brôhtan
villgesveostor on voruld, sunu,
heora ealdan fæder. Þára æðelinga
móder ôðerne Moab nênde,
Lothes dôhter, (158.) seó on life væs
2605. vintrum yldre. ús gevritu secgeað,
godcunde bêc, þæt seó gingre
hire ágen bearn Ammon hête.

2582. forveorðan perire. Z. 2497. II, 21. — 2583. dáð-róf. — 2585. ác. gevát — 2587. vic. — 2588. dúne. fúndon. — 2589. eorðscræf 'caverna, spelunca.' Andr. Z. 780. — 'vunigean open eorðscræfu' (plur.) Andr. Z. 803 und Erläut. S. 117. 'eorðsræf egeslic' Andr. Z. 1588. — scræf: 'open éce scræf' C. Z. 3466. II, Z. 130. 420. 634. 727. scref: II, 26. 73. — 2590. vârfæst. — 2591. dæg-ríues. — Lücke; ein Blatt ist ausgeschnitten. — 2593. tô. ár. — 2596. brýde. — 2597. genearvot Jun. Th. — 2598. móde. — 2599. vine drúncen. gevitan. — 2601. villgesveostor 'sorores germanae.' Vgl. Z. 968: villgebróðor. Z. 1998: villgesfððas. Z. 2140: villgestealla. Cod. Exon. 222, 2: vilgedryht. Andr. Z. 914: villgedryht. C. Z. 2021: villgeþofta u. s. w. — 2603. moab nênde. — 2604. life. — 2606. bêc. — 2607. ágen. hête.

[124.] Of þám frumgárum folc unrim
þrymfæste tvá þeóða ávôcon:

2610. ôðre þára mægða Moabitare
eorðbúende ealle hátað,
vídmære cynn; ôðre veras nemnað,
æðelinga bearn, Ammonitare:.

2615. Gevát him þá mid brýde bróðor Arônes
under Abimelech áhte lãdan
mid his hívum. hæleðum sægde,
þæt Sarra his sveostor vøre.

- Abraham vordum bearn his aldre,
þy he viste gearve, þæt he vinemaga
2620. on folce lyt freónda hæfde.

Þá se þeóden his (159.) þegnas sende,
hêht bringan tó him selfum [Sarran sciene].

Þá væs ellþeódig ôðre síðe
víf Abrahames from vere lãded

- * Jun. p. 57. 2625. on fremdes* fæðm. him þær fylste þá
éce drihten, svá he oft dyde,
nergend ússer; com nihtes self
þær se valdend læg víne druncen.

- [125.] ongan þá sóð cyning þurh svefn sprecað
2630. tó þám æðelinge, and him yrre hveóp:
'þú Abrahames idese genáme,
brýde æt beorne. þe ábregdan sceal
for þære dæde deað of breóstum
sávle þíne.' him symbelvêrig

2635. sinceð brytta þurh slãp oncvæð:
'hvæt! þú áfre, engla þeóden,
þurh þín yrre, vilt (160.) aldre lãtan
heáh beheóvian, þære þe hêr leófað

2608. frumgárum. úrim. — 2609. avôcon. — 2611. hátað. — 2612. víd-
mære. nemnað. — 2614. gevát. brýde. arônes. — 2615. lãdan. —
2617. vøre. — 2618. vórdum. — 2619. víne-mága. — 2620. lyt. —
2624. víf. — 2626. éce. — 2628. víne. — 2629. sóð. sprécan. —
2630. hveóp. genáme. — 2632. brýde. — 2634. þíne. — 2635. synna
Ms. Jun. Th. sinceð Th. N. — slãp óncvæð. — 2636. áfre. — 2637.
þín yrre. lãtan. — 2638. beheopian Ms. beheopan Jun. beheovian
Th. Vgl. Z. 2695.

- rihtum þeávum, bið on råde fæst
 2640. mōdgeþance and him miltse
 tō þe sēceð. me sægde ár
 þæt víf hire vordum selfa
 unfricendum, þæt heó Abrahames
 sveostor vāre. næbbe ic synne við hie,
 2645. fācna ānig, gefremed gēna.
 Him þā ædre eft ēce drihten,
 sōðfæst metod, þurh þæt svefn oncvæð:
 ‘āgif Abrahame idese sīne,
 [126.] víf, tō gevealde, gif þú on vorulde leng,
 2650. æðelinga helm, aldres recce.
 he is gōd and gleāv, mæg self [tō gode] sprečan,
 geseón sveglcýning. (161.) þú sveltan scealt
 mid feo[h] and mid feorme, gif þú þām frumgáran
 brýde vyrnest. he ābiddan mæg,
 2655. gif he ōfstum me ārende vile
 þeávfæst and geþyldig þín ābeódan,
 þæt ic þe lissa lifigendum giet
 on dagum lāte duguða brúcan
 sinces gesundne.’ Þā slāpe tōbrægd
 2660. forht folces veard, hēht him fetigeān tō
 sprečan sīne, spēdum sægde
 eorlum Abimeleh, egesan geþread,
 valdendes vord. Veras him ondrédon
 for þære dāde drihtnes handa
 2665. sveng, æfter svefne. [127.] Hēht sylf cyning
 him þā Abraham tō, ōfstum miclum.

2640. mōd-geþance. — 2641. sēceð. ár. — 2642. víf. vórdum. — 2644.
 vāre. — 2645. gēna Jun. Th. — 2646. ēce. — 2647. sōðfæst. óncvæð.
 2648. agif. sīne. — 2649. víf. — 2651. gōd. — 2652. geseón. —
 2653. frum-gáran. — 2654. brýde Th. vyrnest Jun. vynnest. . mæg Th.
 2655. ārenda. — 2656. þín. — 2657. ic. giet. — 2658. brúcan. —
 2659. sinces. — 2660. forht adi. ‘pavidus.’ Z. 1949. 1964. 2165.
 4241. Z. 3188. der Comparativ. — tō. — 2661. sprécan sīne. —
 2663. vórd. ondrédon. — 2664. dāde. — 2665. sveng ictus, vibratio;
 die Composita stehen verzeichnet in Gr. Gr. 2, 529. — Z. 2687: ‘gūð-
 bordes sveng.’ El. Z. 239: ‘ýða svengas.’ Beov. Z. 4767: ‘sveordes
 svengum.’ C. Z. 984: vālsveng ictus letalis, cædes. — 2666. tō.

þá reordode rice þeóden:

‘mago Ebréa * * (162.) þæs þú me vylle

vordum secgean, hú gevorhte ic þæt,

2670. siððan þú úsic under, Abraham, þine

on þás êðelturf áhta lāddest,

þæt þú me þus sviðe searo rēnodelst?

þú ellþeódig úsic voldest

* Jun. p. 58.

on þisse folcsceare fācne besyr*van,

2675. synnum besmītan. sægdest vordum,

þæt Sarra þin sveostor vāre,

līces mæge; voldest lādlice

þurh þæt víf on me vrōhte álecgean,

ormāte yfel. Ve þe árlice

2680. gefeormedon, and þe freóndlice

on þisse verþeóde víc getāhton,

land tō lissum. þú ús leānest nū

unfreóndlice, fremena þancast : .’

[128.] Abraham þá andsvarode:

2685. ‘ne dyde ic for fācne, (163.) ne for feóndscipe,

ne for vihte, þæs ic þe veān úðe.

ac ic me, gumena baldor, gūðbordes sveng,

2667. rice. — 2668. ebréa. — 2669. vórdum. ic. — 2670. þine. — 2672. searo rēnodelst ‘insidias struxisti,’ von rēnian. Beov. Z. 1547: ‘golde geregnad’ auro instructus. Jud. (Anal. 141, 31): ‘gerēnode reádum golde.’ Byrhtnoth (Anal. 125, 61): ‘and gerēnod svurd.’ El. Z. 879 (Erl. S. 158): ‘rihtes rēniend.’ C. Z. 3076: ‘vrōht be-rēnodon.’ Vgl. geregnian, gerēnian ‘ornare’ Gr. Gr. 1, 908. — 2674. besyrvan = syrvan, searvan insidiari. Beov. Z. 1419. — ‘snyttrum besyrvan’ Beov. Z. 1877. — syrvan hat im praet. syrede: ‘invit syredon’ dolum moliebantur. Andr. Z. 610. (Erl. S. 112). Gr. Gr. 1, 910. 2, 191. — 2675. besmītan vórdum. — 2676. þin. vāre. — 2677. līces. lādlice. — 2678. víf. — 2679. ormāte Jun. ormāte . . árlice Th. — ormāte, nímius. Gr. Gr. 2, 789. ‘þreá ormāte’ Andr. Z. 1167. — 2681. víc. — ‘ve getāhton,’ wir wiesen an, zeigten, von getācan, monstrare, dirigere, assignare; iubere. Z. 2831: ‘víc getāhte.’ Z. 2848. Andr. Z. 6. 485. El. Z. 600. 1075. — tāhte Z. 2867. 2879. 2894. — 2682. nū. — 2683. únfreondlice. — 2685. ic. — 2686. úðe ‘favi’ ahd. onda. Gr. Gr. 1, 244; von dem anomalen Verb unnan: ‘an’ Z. 1834. 2909. Rask A. S. Gr. S. 79. — 2687. ác. — baldor princeps. Gr. Gr. 1, 639. I, 329. 2, 141. D. M. II. Ausg. S. 201. — ‘vīgona baldor’ El. Z. 345. Anal. 131, 17. — guð-bordes.

- leódmagum feor, lāre gebearh.
 siððan me se hālgā of hýrde freán
2690. mines fæder fyrrn ālādde,
 ic fela siððan folca gesōhte
 vīna uncūðra and þis vīf mid me,
 freōnda feāsceaft. ic þæs fāres ā
 on vēnum sæt, hvonne me vrāðra sum,
2695. ellþeōdigne, aldre beheōve,
 seðe him þās idese eft āgan volde.
 forðon ic vīgsmiðum vordum sægde,
 þæt Sarra mīn sveostor vāre,
 āghvār eorðan, þār vit eardaleās
2700. mid veā landum vinnan sceoldon.
 [129.] Ic þæt ilce dreáh on þisse êðyltyrf,
 (164.) siððan ic þīne, þeōden māra,
 mundbyrde geceās. ne vās me on mōde cūð,
 hvæðer on þyssum folce freán ælmihtiges
2705. egesa vāre, þā ic hēr ārest com.
 forþon ic þegnum þīnum dyrnde
 and sylfum þe sviðōst micle
 sōðan spræce, þæt me Sarran
 brýdelāste beddreste gestāh.'
2710. Þā ongan Abimæleh Abraham sviðan
 voruldgestreónum, and him his vīf āgeaf.
 sealde him tō bōte, þæs þe he his brýd genam,
 gangende feoh and glæd seolfor,

2688. lāre. — 2689. of hýrde d. i. of hīrēde. II, Z. 424: 'for þan hīrēde.'
 — 2690. mines. alāded. — 2692. vīna. vīf. — 2693. ā Jun. ic.. ā
 Th. — 2694. vēnum. — 2696. āgan. — 2697. ic vīg-smiðum. vór-
 dum. — vīgsmið belli motor, bellator. Gr. Gr. 2, 482. 524. Cod.
 Exon. 314, 14. Vgl. hleahtorsmið C. Z. 2972. lārsmið Andr. Z.
 1221. El. Z. 203. vundorsmið Beov. Z. 3360. — 2698. mīn. vāre.
 2700. veā landum Jun. veā-landum Th. — 2701. þysse Th. — 2702.
 þīna. māra. — 2703. mundbyrd protectio. Gr. Gr. 2, 472. C. Z.
 1941. 2523. 2703. Andr. Z. 1433. 1632. — Vgl. 'munde patrocini-
 um' Gl. M. 347. gemundbyrdan Z. 2467. — mōde. — 2705. vāre.
 ic hēr ārest cōm. — 2706. forþon þīnum. — 2708. sōðan. — 2709-
 gestāh. — 2710. ongan. Vgl. Z. 1975: 'sviðan (folcgestreónum).' —
 2711. vīf. — 2712. bōte. hīs brýd genām.

- andveorc feos. [130.] Spræc þá vordum éac
2715. tō Abrahame æðelinga helm:
 'vuna mid úsic and þe vic geceós
 on þissum lande, þær þe leófôst sie,
 êðelstove, þe ic ágan sceal.
 (165.) ves ús fæle freónd; ve þe feoh syllað.'
2720. Cwæð þá eft raðe ôðre vorde
 tō Sarran sinces brytta:
 'ne þearf þe on edvit Abraham settan,
 þín freádrihten, þæt þú flettpaðas,
 mæg ælfsciéno* mîne træde;
- * Jun. p. 59.
2725. ac him hygeteónan hvítan seolfre
 deópe bête. ne ceara incit duguða
 of þisse êðyltyrf ellor sécan
 vinas uncúðe; ac vuniað hêr.
 Abraham fremede svá hine his aldor hêht,
2730. onfêng freóndscipe, be freán háse,
 lufum and lyssum. he væs leóf gode,
 forðon he sibbe gesálig dreáh
 and his [131.] scippende[s] under sceade gefôr,
 hleóvfeðrum þeaht, hêr þenden lifde.
2735. (166.) Þá gien væs yrre god Abimelehe
 for þære synne, þe he við Sarrai
 and við Abrahame ær gefremede,
 þá he gedælde him deóre tvá,
 víf and væpned. He þæs veorc gehleát,

2714. andveorc 'materies, substantia.' Gr. Gr. 2, 715. C. Z. 176. feohs :
 Jun. feos .. vórdum Th. — 2716. vic. — 2718. ágan. — 2720. vórde.
 — 2723. ðín Th. freádrihten. S. Z. 881. Beov. Z. 1585. Gr. D. M.
 II. Ausg. S. 191. — flett-vaðas Jun. Th. flettpaðas, semitas. Gr.
 Andr. und El. Erl. S. 116. fletpæð 'Hausweg, Hausflur.' Gr. Gr. 2,
 453. 513. Verschieden von pað (Z. 3416. ánpað Z. 2987. mlpað
 Z. 3100. El. Z. 1263.) ist váðu 'iter.' Gr. Gr. I, 359. C. Z. 4166.
 4179. 'vérige æfter vâðe' Andr. Z. 593. — 2724. ælfsciéne, Z.
 1821. Gr. D. M. II. Ausg. S. 418. Gr. Gr. 2, 575. — mîne. — 2725. ac.
 hvítan. — 2726. bête. — 2727. sécan. — 2728. vinas. ac. hêr. —
 2730. háse. — 2734. hleóvfeðer 'ala obumbrans.' Gr. Gr. 2, 462.
 — 2737. ær. — 2738. gedælde. — 2739. víf. gehleát. gehleát von
 (ge)hleótan, sortiri. Psalm 105, 24: 'he þæs hæl gehleát.'

2740. frécne vîte. ne meah-ton freó ne þeóve
 heora bregoveardas bearnum ágan,
 monrím mægeð; ac him þæt metod forstód,
 ôð þæt se hálga his hláforde
 Abraham ongan árra biddan,
 2745. écne drihten. him engla helm
 getigðode, tuddorspéd onleác
 folccynninge freóra and þeóvra,
 vera and vífa. lét veaxan eft
 heora rímgetel rodora valdend,
 2750. eád and æhta. ælmihtig vearð
 milde on móde, moncynnes veard,
 Abimeleche, svá hine Abraham bæd.
 [132.] (167.) Ðá com fêran freá ælmihtig
 tó Sarrai, svá he self gecvæð.
 2755. valdend ússer hæfde vordbeót
 leófum gelæsted, lifes aldor,
 eaforan and idese. Abraham e vóe
 bearn of brýde, þone brego engla,
 ár þy magotudre módor være
 2760. eácen be eorle, Isaac nêmden.
 hine Abraham on his ágene hand
 beácen sette, svá him bebeád metod,
 vuldortorht, ymb vucan, þæs þe hine on voruld
 tó moncynne módor brohte :·
 2765. Cniht veóx and þág, svá him cynde væron
 æðele from yldrum. Abraham hæfde
 vintra hund teontig, þá him víf sunu
 on þanc gebær. he þæs þrage bád,
 siððan him árest þurh his [133.] ágen vord
 2770. (168.) þone dæg villan drihten bodode.

2740. vîte. — 2741. ágan. — 2742. mon-rím. áe. forstód. forstandan
 'impedire, obsistere;' sonst auch 'defendere; intelligere.' Z. 766.
 2516. 3057. — Andr. Z. 1540: 'him þæt engel forstód.' — 2744. árra.
 2745. écne. — 2746. onleác. — 2748. vífa. — 2749. rím-getel. —
 2751. móde. — 2755. vord-beot Th. vordbeót = beót-vord 'minæ.'
 Gr. Gr. 2, 545. — 2756. lifes. — 2757. vóe. — 2758. brýde. — 2759.
 ár. være. — 2760. isáac nêmden. — 2761. ágene. — 2767. hunteontig
 Jun. víf Th. — 2768. bád. — 2769. árest. ágen vord.

- þá seó vyrd gevearð, þæt þæt víf geseah
for Abrahame Ismael plegan,
þær hie æt svâsendum sæton bûtú,
hâlig on hige, and heora hîvan* eall,
* Jun. p. 60.
2775. druncon and drýmdon. þá cvæð drihtlecu mæg,
brýd tô beorne: 'forgif me, beága veard,
mín svâs freá; hát siðian
Agar ellor, and Ismael
lædan mid hie: ne beóð ve leng somed
2780. villum mínum. gif ic vealdan môt,
nâfre Ismael við Isáce,
við mín ágen bearn, yrfe dæleð
on láste þe, þonne þú of líce
aldor ásendest.' [134.] Þá væs Abrahame
2785. veorce on móde, þæt he on vræc drife
his selfes sunu. þá com sóð metod
(169.) freom on fultum: viste ferhð guman
cearum on clommum. cyning engla spræc
tô Abrahame, éce drihten:
2790. 'lát þe áslúpan sorge of breóstum,
módgevinnan, and mægeð hýre,
brýde þínre. hát bûtú áveg
Agar fêran and Ismael,
cniht of cýððe. ic his cynn gedô
2795. brád and bresne bearna tudre,
væstmum spêdig, svá ic þe vordum gehêt.'

2771. víf. — 2773. svâsendu 'epulæ.' Judith (Anal. 131, 16): 'girvan up svâsendo;' Andr. Z. 386: 'þissa svâsenda (leán);' „gilt nur im plur. und drückt eigentlich aus familiaritas, von svâs 'familiaris, domesticus,' der Hausgenoss ist zugleich Tischgenoss, wie gereord zugleich Unterredung und Gastmal.“ Grimm zu Andr. l. c. — 2775. drihtlic fürstlich, herrlich; Z. 1843. nochmals 'drihtlicu mæg;' das Adv. Z. 2132. — 'drihtenlices, dominici' M. Gl. 338. — 2776. brýd. 2777. mín Th. — mín svâs freá, vgl. Z. 3331: 'his svâsne sunu.' — siðian Jun. Th. síðian Th. N. — 2778. ágar. — 2780. mínum. môt. — 2781. isáce. — 2782. mín ágen. dæleð. — 2783. líce. — 2784. aséndest. — 2785. móde. — 2786. sóð. — 2789. éce. — 2791. mód-gevinna. hire. — 2792. þínre. hát bûtú. — 2793. ágar. — 2794. cýðð, gecýðð patria. Andr. Z. 735: 'on cýððe,' in der Kunde, Heimat. — ic. — 2795. brád. — bresen, bræsen 'æneus, validus.' Z. 3691. 3965. — 2796. vórdum.

þá se ver hýrde his valdende,
dráf of vicum dreórigmôd tú,
idese of earde and his ágen bearn.

- * * * * *
2800. * * [135.] (170.) sveótol is and gesêne,
þæt þe sôð metod on gesiððe is,
svegles aldor, seðe sigor seleð
snytrum mihtum and þin môd trymeð
godcundum gifum. forþon þe giena speóv
2805. þæs þú við freónd ôððe feónd fremman ongunne
vordum ôððe dædum. valdend scúfeð,
freá, forðvegas folmum sínum,
villan þinne. þæt is víde cúð
burhsittendum. ic þe bidde nú,
2810. vine Ebréa, vordum mínum,
þæt þú tilmódig treóva selle
væra þína, þæt þú ville me
vesan fæle freónd, fremena tô leáne
þára þe ic tô duguðum þe gedôn hæbbe,
2815. siððan þú feásceaft (171.) feorran côme
on þás verþeode vræccan láste.
[136.] gyld me mid hylde, þæt ic þe hneáv ne væs
landes and lissa. ves þissum leódum nú
and mægburge mínre árfæst,
2820. gif þe alvalda, úre drihten,
scírian ville, seðe gesceapu healdeð,

2797. hýrde. — 2798. dráf of vicum dreorig-mód tú. — 2799. ágen. —
Lücke; ein Blatt aus der Handschrift geschnitten. — 2800. sveótol
'manifestus, apparens.' Z. 883. El. Z. 26. Andr. Z. 742: 'sveótolum
tácnum.' — El. Z. 689: '(butan þú) sveótollíce sôð gecýðe.' — is.
— 2801. sóð. is. — 2803. þin mód. — 2806. vórdum oððe dædum.
— scúfan trudere. Z. 3749. II, Z. 634. præf. sceáf, Z. 136. 1558.
II, Z. 446. — 2807. forðveg progressus. Z. 2961. 3058. 3177.
3279. Beov. Z. 5246: '(þá he of ealdre gevát) fród on forðveg.'
— sínum. — 2808. þinne. víde. — 2810. vórdum mínum. — 2811. til-
módig. — 2812. væra þína. — 2814. gedón. — 2815. côme. 2818. nú.
— 2819. mínre árfæst. — 2820. úre. — 2821. scírian partiri,
secare; sodann, wie hier, tribuere, impertire, largiri alicui aliquid,
bescheren. — gesceapu, alts. giscapu, 'forma (Z. 500.), mandata
(Z. 839. 2463.), instituta (Z. 1567.), fata (Z. 2821.)' Gr. D. M. I.
Ausc. S. 500.

* Jun. p. 61.
 þæt þú randvígum rúmor móte
 on þisse folcsceare frætva dálan,
 mōdigra gestreón, mearce* settan.'

2825. Ðá Abraham Abimelehe
 vāre sealde, þæt he volde svá :·

Siððan vās se eádega eafora Þares
 in Filistéa folce eardfæst,
 leód Ebréa, lange þrage,
 2830. feásceaft mid fremdum. him freá engla
 vïc getáhte, (172.) þær veras hátað
 burhsittende Bersabêa lond.

þær se hálga heáh [137.] steáp reced,
 burh, timbrede and bearo sette,
 2835. veobedd vorhte, and his valdende
 on þæm glædstede gild onsægde,
 lác geneáhe, þám þe lif forgeaf
 gesáliglic svegle under.

Þá þæs rinces se ríca ongan
 2840. cýning costigan, cunnode georne,
 hvílç þæs æðelinges ellen vāre;
 stíðum vordum spræc him stefne tō:
 'gevít þú ófestlice, Abraham, fêran,
 lástas lecgan, and þe lāde mid

2845. þín ágen bearn. þú scealt Isaac me
 onsecgan, sunu þínne, sylf tō tibre,
 siððan þú gestigest steápe dūne,
 hrincg þæs heán landes, (173.) þe ic þe heonon getáce,
 up þínum ágnum fótum. þær þú scealt [138.] ád gegærvan,

2850. bālfýr bearne þínum, and blótan sylf

2822. rúmor. móte. — 2823. dálan. — 2824. gestreón. — 2826. vāre. —
 2827. þáres. — 2828. filistéa — 2829. ebréa. þrage. — leód Ebréa,
 Z. 2157: 'Ebréa leód.' — 2831. vïc. — 2832. lono Ms. Jun. lond. sé Th.
 2835. hís Jun. — 2837. lác. lif. — 2838. gesáliglic. — 2839. ríca
 Jun. ríca ongán Th. — 2841. vāre. — 2842. vórdum. tō. — 2843.
 gevít. fêran. — 2844. lāde mid. — 2845. þín ágen. isáac. — 2846.
 ðínne. — 2847. dūne. — 2848. lánðes. getáce. — 2849. ád Jun.
 þínum ágnum fótum.. ád Th. — 2850. bālfýr. þínum. blótan.

sunu mid sveordes ecge, and þonne sveartan lige
leófes lic forbærnan and me lác bebeóðan.'

- Ne forsæt he þy siðe; ac sôna ongann
fýsan tô fóre. him væs freá[n] engla
2855. vord ondrysne and his valdende leóf.
þá se eáðga Abraham síne
nihtreste ofgeaf, nalles nergendes
háse viðhogode, ac hine se háлга ver
gyrde grægan sveorde, cýððe, þæt him gásta veardes
2860. egesa on breóstum vunode. ongan þá his esolas bátan
gamolferhð goldes brytta, héht hine geonge tvêgen
men midsiðian, mæg væs his ágen þrida,
and he feorða sylf. þá he fús gevát
from his ágenum hofe [139.] Isaac læðan,
2865. bearn unveaxen, (174.) svá him bebeád metod.
êfste þá sviðe and onette
forð foldvege, svá him freá tæhte
vegas ofer vésten, ôð þæt völdortorht
dæges þridan up ofer deóp væter
2870. ord árámde. þá se eáðega ver
geseah hlifigan heá dúne,
* svá him sægde ár svegles aldr.
Ðá Abraham spræc tô his ombihtum:
'rincas míne, restað incit hêr
2875. on þissum vícum. vit eft cumað
siððan vit árende uncer tvêga
gástcyninge ágifen habbað.
Gevát him þá se æðeling and his ágen sunu
tô þæs gemearces, þe him metod tæhte,
2880. vadan ofer vealdas: vudu bær sunu,

* Jun. p. 62.

2852. lic. lác. — 2853. ác. — 2854. fýsan festinare. Andr. Z. 1698: 'on-
gan hine þá fýsan.' El. Z. 225 f.: 'ongan þá ófstlfe eorla mengu
tô flóte fýsan;' auch bedeutet das Wort 'cupere.' Gr. Gr. I, 366.
Andr. Z. 1188: 'and þú here fýsest.' — fóre Th. frea Ms. Jun. —
2855. vórd. hís. — 2856. sine. — 2858. ác. — 2860. bátan. — 2862.
mæg. his ágen. — 2863. fús gevát. — 2864. ágenum. isaác. — 2865.
únveaxen. bebeád. — 2867. svá him. — 2868. vésten. — 2870. órd
arámde. — 2871. heá dúne. — 2872. ár. — 2874. míne. hér. —
2875. vícum. — 2876. árende. — 2878. gevát. ágen. — 2880. bær.

- fæder fȳr and sveord. þá þæs fricgean ongann
 ver vintrum geóng (175.) vordum Abraham:
 [140.] 'vit hēr fȳr and sveord, freá mīn, habbað;
 hvær is þæt tiber, þæt þú torhtgode
2885. tō þām brynegielde bringan þencest?'
 Abraham maðelode (hæfde on ân gehogod,
 þæt he gedæde, svá hine drihten hēt):
 'him þæt sôð cyning sylfa findeð,
 moncynnes veard, svá him gemet þinceð.'
2890. Gestáh þá stíðhydīg steápe dúne
 úp mid his eaforan, svá him se éca bebeád,
 þæt he on hrôfe gestôd heán landes,
 * * * on þære þe him se stranga tō,
 vârfæst metod, vordum tâhte.
2895. ongan þá ád hladan, æled veccan,
 and gefeterode fēt and honda
 bearne sīnum, and þá on bæl áhóf
 Isaac geóngne, and þá ædre gegráp
 (176.) sveord be gehiltum. volde his sunu cvellan
2900. folmum sīnum, fȳre sencan
 mæges dreóre. [141.] Þá methodes þegn,
 ufan engla sum, Abraham hlúde
 stefne cȳgde. he stille gebád
 áres spræce, and þám engle oncvæð.
2905. him þá ôfstum tō, ufan of roderum,
 vuldorgást godes vordum mælde:
 'Abraham leófa, ne sleáh þīn ágen bearn,
 ac þú cvicne ábregd cniht of áde,
 eaforan þīne. him an vuldres god.
2910. Mago Ebrêa, þú mēdum scealt,
 þurh þæs hálgan hand heofoncyniges,

2881. fȳr. — 2882. vórdum. — 2883. hēr fȳr. mīn. 2886. án. — 2887.
 gedæd Jun. gedæde Th. — 2890. dúne. — 2891. úp.. éca Th. éca.
 Jun. — 2892. Ða Jun. þ̅.. hrôfe.. gestôd. heán. — 2893. tó. —
 2894. vârfæst. vórdum. — 2895. ád Jun. ád hládan Th. — 2896. fēt.
 2897. sīnum. bæl áhóf. — 2898. isáác. gegráp. — 2900. sīnum. fȳre.
 2902. sūm. hlúde. — 2903. gebád. — 2904. áres Jun. Th. — 2905.
 tó Jun. Th. — 2906. vórdum. — 2907. þīn ágen. — 2908. áde Jun.
 abregd.. áde. Th. — 2909. án Jun. þīne. án Th. — 2910. mēdum.
 — 2911. hánd.

- sôðum sigorleánum selfa onfôn,
 ginfæstum gifum. þe vile gásta veard
 lissum gyldan, þæt þe væs leófra his
 2915. sibb and hyldo, þonne þín sylfes bearn.
 Ád stôd onæled, hæfde Abrahame
 (177.) metod moncynnes, mæge Lôthes,
 breóst geblissad, þá he him his bearn forgeaf,
 Isaac cvicne. [142.]* Ðá se eádega bevlát * Jun. p. 63.
 2920. rinc ofer exle, and him þær rom geseah
 unfeor þanon áne standan,
 brôðor Arônes, brembrum fæstne.
 þone Abraham genam and hine on ád áhóf,
 ôfestum miclum, for his ágen bearn.
 2925. ábrægd þá mid þy bille, brynegield onhread,
 rêccendne veg rommes blóde,
 onbléot þæt lác gode, sægde leána þanc,
 and ealra þára þe him sið and ár
 gifena drihten forgifen hæfde :·
2930. [143.] Hvæt! ve feor and neáh gefrigen habað
 ofer middangeard Moyses dômas,
 vræclico vordriht vera cneórissum,
 in uprodor eádigra gehvám
 (178.) æfter bealu siðe bôte lifes
 2935. lifigendra gehvám, langsumne rād
 hæleðum secgan, gehýre seðe ville.
 þone on véstenne veroda drihten
 sôðfæst cýning mid his sylfes
 miht gevyrðode and him vundra fela,
 2940. éce alvalda, in æht forgeaf.
 He væs leóf gode, leóda aldor,
 horsc and hrêðergleáv herges vísa,

2912. sóðum. onfôn. — 2915. þín. — 2916. ád stôd onæled. — 2919. isáac.
 bevlát. — 2920. róm. — 2921. áne. — 2922. árones. — 2923. ge-
 nám Th. ád Jun. ád ahóf Th. — 2924. ágen. — 2926. blóde. — 2927.
 lác. — 2928. ár. — 2930. vé. — 2931. dômas. — 2932. vórd-riht.
 2934. bôte lifes. — 2935. rād. — 2937. véstenne Th. verode Ms.
 Jun. veroda Th. — 2938. sóðfæst. — 2940. éce. — 2942. horsc
 prudens. Z. 3880. Gr. Gr. I, 339. 2, 277. 278. — vísa Th.

- freom folctoga. Faraônes cyn,
godes andsaca[n], gyrdvite band,
2945. þær him gesealde sigora valdend
môdgum magorâsvum his maga feorh
on vist êðles Abrahames sunum.
Heáh væs þæt handleán and him hold freá.
gesealde vâpna geveald við vráðra grýre,
2950. ofercom mid þy campe cneómaga fela
(179.) feónða folcriht. Ðá væs forma síð
þæt hine veroda god vordum nægde,
þær he him gesægde sôðvundra fela,
hú þás voruld vorhte vitig drihten,
2955. eorðan ymbhvyrft and uprodor
gesette sigeríce, and his sylfes naman,
þone yldobearn ær ne cûðon,
frôd fædera cyn, þeah hie fela viston.
[144.] Hæfde he þá gesvîðed sôðum cræftum,
2960. and gevrðodne, verodes aldor,
Faraônes feónd, on forðvegas.
Þá væs ingêre ealdum vítum
deáðe gedrenced drihtfolca mæst.
Hordvearda hrýre heáf væs genivad,
2965. svâfon fele dreámas since berofene.
Hæfde mánsceaðan æt middere niht
frécne * gefylled (180.) frumbearna fela;
âbrocene burhveardas bana víde scrâð,
láð leódhata. land dryrmyde

* Jun p. 64.

2943. cynn Jun. faraónes cyn Th. — 2944. andsaca Ms. Jun. andsacan. gyrd-
vite Th. — 2946. módgum. mága. — 2947. víst. — 2948. hand-leán.
— 2950. þý. cneó-mága. — 2951. feonda feonda Ms. Jun. — 2952.
vórdum Th. — vordum negan compellare. El. Z. 288. 558. Cod.
Exon. 166, 2: '(vine leófestan) vordum negan' — El. Z. 386: 'vordum
genegan.' Die ursprüngliche Bedeutung mag 'aggredi' sein, wozu
sich auch 'viste genægdon' Z. 3059. fügen würde. Cod. Exon. 119,
27: 've þec niða genægað.' Die von Kemble (zu Beov. Z.
2637: 'vordum hnægde) vorgeschlagene Aenderung, in den obigen
Stellen aus Elene statt 'negan' hnæggan zu lesen, ist daher unnöthig.
— 2953. sóð-vundra. — 2955. úprodor. — 2956. ríce. — 2957. ær
ne cûðon. — 2958. frôd. — 2959. sóðum. — 2961. faraónes. — 2962.
ingêre Jun. ingêre.. vítum Th. 2964. genivad. — 2966. mán-scea-
ðan. — 2968. vide. — 2969. láð.

2970. deádra hrávvum, dugoð forðgevát,
vóp væs víde, vorulddreáma lyt.
væron hleahtorsmiðum handa belocene.
álýfed láð síð leóde grétan,
[145] folc fêrende. freónd væs bereáfod,
2975. hergas on helle. heofon þider becom;
druron deófolgyld. dæg væs mære
ofer middangeard, þá seó mengeo fôr,
svá þæt fæsten dreáh fela missera,
ealdvérige E g y p t a folc,
2980. þæs þe hie víde ferð vyrnan þôhton
Moyses magum, gif hie metod lête,
onlangne lust leófes síðes.
Fyrd væs gefýsed, (181.) from seðe ládde,
módig magoræsva, mægburh heora.
2985. oferfór he mid þy folce fæstena vorn,
land and leódveard, láðra manna,
enge ánpaðas, uncúð gelád,
ôð þæt hie on gúðmyrce gearve bæron.
væron land heora lyfthelme beþeahrt,
2990. mearchofu môr heald. Moyses ofer þá
fela meoringa fyrde geládde :·

[146.] Héht þá ymb tvá niht tírfæstne hæleð,
síððan hie feóndum ôðfaren hæfdon,
ymbvicigean verodes bearhtme

2970. gevát. — 2971. vóp. víde. voruld-dreáma. — 2973. láð. grétan. — 2974. fêrende Th. feond Th. N. — 2975. becóm. — 2976. deófolgyld idola Gr. D. M. II. Ausg. S. 72. Nota. Andr. Z. 1688: 'deofulgild tódráf and gedvolan'fylde.' El. Z. 1041: '(and þám vyrsan viðsóc) deofulgildum.' — mære. — 2977. fôr. — 2980. víde Th. — víde ferð (d. i. ferhð) = vídan ferhð 'in perpetuum, per omnem vitam.' S. Z. 903. — 2981. læte Jun. mágum. lete Th. — 2982. síðes. — 2984. ræva Jun. módig mago-ræsva Th. — 2985. oferfór he mid þy. — 2987. uncúð gelád. — 2989. lyfthelm nubis. Gr. Gr. 2, 466. 499. — 2990. môr Jun. Th. — 2991. meoring „idem forsan quod merring et myrring 'effusio, prodigalitas.' Item, iactura, periculum“ Lye; eher vielleicht 'impedimentum,' wenn das Wort mit myrran, merran 'impedire' (Gr. Gr. 2, 268.) zu verbinden ist. — 2994. verodes bearhtme 'exercitus fragore' Gr. Gr. I, 351. 2, 146. 564. 3, 136. C. Z. 2400.

2995. mid ælf ere Aethanes byrig
 mægnas mæste mearclandum on.
 nearve genýddon on norðvegas.
 (182.) viston him be sūðan Sigelvara land,
 forbærned beorhhleoðu, brūne leóde
3000. hátum heofoncolum. þær hálig god
 við fær bryne folc gescylde
 bæcce oferbrædde byrnendne heofon,
 hálgan nette hátvendne lyft.
 Hæfde vedervolcen vídum fæðmum
3005. eorðan and uprodor efne gedáled.
 lādde leódverod; lígfýr ádranc
 háte hefontorht. hæleð vafedon,
 drihta gedrýmōst, dægscealdes hleo
 vand ofer volcnum. hæfde vitig god
3010. sunnan síðfæt svegle ofertolden,
 svá þá mæstrápas men ne cūðon,
 ne þá seglróde geseón meah-ton
 eorðbüende, (183.) ealle cræfte,
 hú áfæstnod væs feldhúsa mæst,

El. Z. 205: 'heriges beorhtme.' El. Z. 39: 'verodes breahhtme,'
 wozu man Grimm's Erläuterungen (S. 141.) nachlese. M. Gloss.
 331: 'bearhtmiendum stridente.' — bearhtme subito, im Au-
 genblick. Jud. (Anal. 132, 27): 'bearhtme stōpon (tō þām) gysterne.'
 El. Z. 864: 'mid bearhtme.' — 2995. æt anes Jun. æthanes Msc. Aetha-
 nes Th. Anstatt des gänzlich unverständlichen 'ælf ere' schlage ich vor,
 einstweilen zu lesen 'ælfylce.' — 2996. ón. — 2998. Sigelvare 'die
 Aethiopen im Sonnenland' Gr. Gr. 2, 111. N. 'sylhearvenre, æthio-
 pico' M. Gl. 426. — segl, sægl, sigel, sygel 'sol.' Andr. Z. 50 (Erl.
 S. 96): 'heáfdes segl' d. i. das Auge. — 2999. burhhleoðu Mscr. Jun. Th.
 beorhhleoðu Th. N. S. Z. 2153. 3377. — 3003. hátvendne. — 3004. ví-
 dum. — 3005. gedáled. — 3006. líg-fýr adranc. — 3008. sceald in
 dægsceald (Tagschild) = sceld, scyld, 'clypeus.' So: 'sceldbyrig
 II, Z. 311. scyld Z. 2056. — 3009. vítig. — 3010. síðfæt (m.)
 gen. síðfates und síðfates 'iter, via.' Z. 4165. El. Z. 229. Andr. Z. 204:
 '(þæt þú á voldest) þæs síðfates sâne veorðan;' dagegen El. Z.
 220: '(Elene ne volde) þæs síðfates sâne veorðan.' Andr. Z. 358.
 und 1662: 'síðfæte;' aber C. Z. 3450. und Andr. Z. 663: 'síð-
 fate.' S. Gr. Gr. I, 329. Andr. und El. Erl. S. 106. — 3011. mæst-
 rápas. — 3012. segl-róde. geseón. — 3014. feld-húsa.

3015. siððan he mid vuldre ge*veorðode * * * Jun. p. 65.
 þeoden holde. Þá væs þridða vîc
 folce tō frōfre. fyrd eall geseah,
 hū þær hlifedon hālige seglas,
 lyftvundor leóht. leóde ongeton,
 3020. dugoð Israhêla, þæt þær drihten cvom,
 veroda drihten, vîcsteal metan;
 him beforan fōran fȳr and volcen
 in beorht rodor, beámas tvêgen,
 þára æghvæðer efngeðælde,
 3025. [147.] heáhþegnunga hāliges gāstes,
 deormōdra sîð dagum and nihtum.
 Þá ic on morgen gefrægn mōdes rōfan
 hebban herebȳman hlūdan stefnum,
 vuldres vōman. (184.) verod eall árás,
 3030. mōdigra mægen, svá him Moyses bebeád,
 mære magoræsva, metodes folce.
 fūs fyrdgetrum forð gesávon
 lifes látþeóv lifveg metan;
 sveglisíðe veold. sâmen æfter
 3035. fōron flōdvege. folc væs on sálum :·
 [148] Hlūd herges cyrm heofonbeácen ástáh
 æfena gehvám. ôðer vundor syllic,
 æfter sunnan setlráde beheold
 ofer leódverum, lige scīnan,

3015. Nach 'veorðode' eine Lücke, die wahrscheinlich durch die Nachlässigkeit des Abschreibers entstanden ist. — 3016. vîc. — 3019. on-
 géton. — 3021. vîc-steal. — 3022. fōran. fȳr. — 3024. efn-geðælde.
 3026. deormōdra. — 3027. mōdes rōfan. — 3028. here-bȳman.
 hlūdan. — 3029. vōman. arás. — 3030. bebeád. — 3031. mære. —
 3032. fūs Jun. fūs fȳrd-getrum. gesávon Th. — 3033. lifes. — lát-
 þeóv, látteóv 'dux.' Gr. Gr. I, 359., für ládteóv, (lád iter, teón
 ducere), wesshalb Grimm (Erl. S. 159) die Schreibart látþeóv
 verwirft. El. Z. 520. 898 1210. — lif-veg. — 3034. sâ-men. — 3035.
 fōron flōd-vege. — 'væs on sálum' gavisus est. Z. 3493: 'verod
 væs on sálum.' El. Z. 194: 'þá væs on sálum sinces brytta;' Beov.
 Z. 1207. dieselbe Wendung. — Beov. Z. 1280: 'þeód on sælum.' Z. 2341:
 'þá on sælum ves.' — 3036. heriges Jun. hlūd herges astáh. — 3037.
 syllic, sellic, seldlic 'mirabilis, rarus.' Gr. Gr. I, 337. Kemble
 Gloss. Beov. — 3038. setl-ráde. — 3039. leód-verum lige scīnan.

3040. byrnende beám. bláce stódon
ofer sceótendum scíre leóman,
scinon scyldhreoðan. sceado sviðredon,
neovle nihtscúvan neáh ne mihton
heólstor áhýdan. heofoncandel barn;
3045. (185.) nive nihtveard nýde sceolde
vician ofer veredum, þý læs him vëstengrýre
hár háð, holmegum vederum,
oferclamme, ferhð getvæf.
hæfde foregenga fýrene loccas,
3050. bláce beámas. bell egsan hveóp
in þám hereþreáte hátan líge,
þæt he on véstenne verod forbærnde,
nymðe hie módhvate Moyses hýrde.
Sceán scír verod, scýldas lixton.
3055. gesávon randvigan rihte stráte
segn ofer sveótum, óð þæt sáfæsten
landes æt ende leódmægne forstóð,
fús on forðveg. fyrðvic árás.
vyrpton hie vérige, viste genægdon
3060. móðige meteþegnas. hyra mægen bêton,
(186.) bráddon æfter beorgum, siððan býme sang,
flótan feldhúsum. Þá væs feorðe vic,
randvigena ræst, be þan reádan sá.
Ðær on fyrð hyra* fær spell becvom,
3065. óht inlende; egsan stóðan,

* Jun. p. 66.

3040. bláce Jun. beám. bláce stódon Th. — 3041. scíre. — 3042. sciaðo Jun. Th. — Vgl. Andr. 465. 836. (Erl. S. 108): 'sceadu sveðerodon.' — 3044. ahýdan. — 3046. vician. vésten-gryre. — 3047. hár Jun. hár háð Th. — 3049. fýrene. — 3050. beámas. hveóp. — 3051. here-þreáte. líge. — 3052. véstenne. — 3053. mód-hvate. hýrde. — 3054. scír Jun. sceán scír. scýldas. — 3055. ránd-vigan. stráte. — 3056. sveoton Jun. sveóton. . . sáfæsten Th. — sveót, turba, agmen. Gr. Gr. I, 370. C. Z. 3149. 3425; 1970. 3270: sveótum. El. Z. 124: '(þá væs þúf hafen) segen for sveótum.' S. Gr. Erl. S. 139. — 3057. leo mægne Ms. Jun. énde leod-mægen forstóð Th. — 3058. fús Jun. fús on forð-vég fyrð-víc arás Th. — 3059. viste. — 3060. móðige. — 3062. feld-húsum. vic. — 3063. reádan sá. — 3064. fyrð. 3065. inlenda 'incola, indigena' L. y. e. — ege sa, egsa horror, terror; tempestas; = ege (Psalm 2, 11: 'mid ege' cum tremore). Die Form

vælgrýre veroda. vræcmon gebâd
 láðne lástveard, seðe him lange ár
 êðelleásum on nied gescráf
 veán vítum fæst. vâre ne gýmdon,
 3070. þeah þe se yldra cyning, ár ge * * :

[149.] Ðá veard yrfeveard in gefolca * *
 manna æfter máðmum, þæt he svá miceles geþáh.
 ealles þæs forgeton, (187.) siððan grame vurdon
 Egypta cyn ymb ân tvíg.

3075. Ðá heó his mægvinum morðor fremedon,
 vrôht berênodon, vâre fræton,
 vâron heaðovylmas heortan getenge,
 mihtmôd vera. mánum treóvum
 voldon hie þæt feorhleán, fâcne, gyldan,

3080. þætte he þæt dægveorc dreóre gebôhte
 Moyses leóde, þær him mihtig god
 on þám spildsiðe spêde forgefefe.

þá him eorla môd ortrýve veard,
 siððan hie gesâvon of súðvegum
 3085. fyrd Faraónis forð onangan,
 ofer holt vegan, eored lixan.
 gâras trymedon, gúð hvearfode,
 blicon bordhreóðan, býman sungon,
 þúfas þunian, þeódmearc tredan.

egesa ist im ersten Theile unseres Gedichtes die vorherrschende (Z. 1859. 2584. 2662. 2705. 3130. 3419. 3983. 4057. 4109. 4237. 4242; egsa nur Z. 917. 2111. 3050. 3065.); im zweiten Theile dagegen ist 'egsa' ausschliesslich zu finden (II, Z. 381. 386. 394. 407. 455. 488). Ueber die Verbindung: egesan stódon (Z. 3130. 3419.), egsan stóðan (II, Z. 488.), ferner egsa com (II, Z. 394.), egsa becom (II, Z. 381.), se egsa becom (II, Z. 407.), ist Grimm's Einleitung zu Andreas und Elene S. XXXII. Nota zu vergleichen, wo die betreffenden Beispiele lehrreich erläutert sind. — stóðan — 3066. gebâd. — 3067. láðne lást-veard. ár — 3069. vâre. gýmdon. 3070. ár. — 3072. geðáh. — 3073. forgéton. — 3074. án Jun. án tvíg Th. — 3076. vâre fræton. — 3078. miht-mód. mánum. — 3079. fâcne. — 3082. spild-siðe. forgefefe. — 3083. mód. — 3084. súðvegum Jun suð-vegum Th. — 3085. fyrd faraónis. — 3087. gâras. — 3088. býman.

3090. (188.) on hvæl hreópon herefugolas,
 hilde grådige [gúðes gifre]
 deávigfeðere ofer drihtneum,
 [151.] vonn vælceásega; vulfas sungon
 atol áfenleóð átes on vënan,
 3095. carleásan deór, cvylðrôf beóðan
 on láðra lást leódmægnes ful.
 hreópon mearcveardas middum nihtum.
 fleáh fáge gást, folc væs gehæged.
 Hvilum of þám verode v lance þegnas
 3100. máton mílpaðas meara bógum.
 him þær segncýning við þone segn fóran,
 manna þengel mearc þreáte ráð.
 gúðveard gumena grímhelm gespeón,
 cining cinberge. cumbol lixton
 3105. víges on vénum; væhlencan sceôc.
 héht his hereciste healdan georne,
 (189.) fæst fyrdgetrum. freónd onsigon
 láðum eágan landmanna cyme.
 ymb hine vægon vígend unforhte.
 3110. háre herevulfas hilde grétton,
 þurstige þræcvíges. Þeóden holde
 hæfde him álesen, leóða dugeðe
 * Jun. p. 67. tíreá* dígra tvá þúsendo,
 þæt væron cýningas and cneóvmagas,
 3115. on þæt eáde riht, æðelum deóre.
 forðon áhra gehvilc útáládde
 vâpnedcýnnes vígan ághvilcne

3090. hvreopan Jun. hvreopon Th. — 3091. grådige. — 3093. væl ceasega Jun. væl-ceasega Th. — 3094. átes on vénan. — 3095. róf. — 3096. láðra. — 3098. fáge gást. gehæged. — 3099. hvilum. — 3100. máton mílpaðas. bógum. — 3102. ráð Jun. Th. — 3103. guð veard Jun. — 3105. vénum hvæhlencan Jun. Th. — væhlencan sceôc (nach Grimm's Verbesserung): 'catenas stragis concussit.' — El. Z. 24. (Erl. S. 139): '(gáras lixton) vriðene væhlencan.' — 3106. het Jun. — 3107. ónsigon. — 3108. láðum. — 3109. unforhte. — 3110. háre Jun. heora vulfas Jun. Th. Letzterer verbessert in der Note: 'here-vulfas. — 3111. þræc-víges. — 3112. him. — 3113. tír Jun. tír-eadígra tvá Th. — 3114. cneov-mágas. — 3116. áhra. út.

- þára þe he on þám fyrste findan mihte.
 vâron ingemên ealle ætgædere,
 3120. cyningas on corðre. cûð eft gebâd
 horn on heápe, (190.) tô hvæs hægstealdmen
 gûðþreát gumena gearve bâron,
 svâ þær eorpverod êc anlæddon,
 láð æfter láðum, leódmægnas vorn
 3125. þûsendmælum. Þider vâron fûse.
 [153.] hæfdon hie gemynted tô þám mægenheápum,
 tô þám árdæge, Israhêla cynn,
 billum ábreótan, on hyra brôðor gyld.
 forþon vâs in vícum vóp upâhafen,
 3130. atol áfenleóð. egesan stódon,
 veredon vælnet. þâ se vóma cvom
 flugon frécne spel. feónd vâs ánmód,
 verud vâs vígblác, ôð þæt vlance forsceáf
 mihtig engel, se þâ menigeo beheold,
 3135. þæt þær geláde mid him leng ne mihton
 geseón tôsomne. síð vâs gedæled;
 [154.] (191.) hæfde nýdfara nihtlangne fyrst,
 þeáh þe him, on healfa gehvâm, hettend seomedon
 mægen ôððe merestreám. náhton máran hvyrft;
 3140. vâron orvênan êðelrihtes.
 sâton æfter beorgum in blácum reáfum
 veán on vênum. væccende bád

3120. oft Jun. Th. gebâd Th. — 3123. eorpverod. Eorp, von Bosworth s. v. durch 'legio' übersetzt, von Grimm (Gr. 1, 832. I, 348.), mit Hinzuziehung von nord. 'iarpr,' durch 'fuscus' wiedergegeben, hat nunmehr durch Thorpe (Cod. Exon. 433, 21: 'eorp unvita' senseless wolf) die Deutung Wolf erhalten. Thorpe bringt (Cod. Exon. S. 528.) unser nur hier und im Cod. Exon. l. c. vorkommendes Wort mit dem altnord. erpr 'lupus,' in Verbindung und übersetzt nun eorpverod durch 'wolflike host.' — ecan læddon Jun. êc anlæddon. — 3124. láð æfter láðum. — 3125. þûsendmælum. fûse. — 3126. tô. mægen-heápum. — 3127. tô þam árdæge. — 3128. ábreótan 'penitus frangere.' Kemble Gloss. Beov. s. v. El. Z. 510: '(þeáh he Stephanus stánum héhte) ábreótan' lapidibus occidere. Andr. Z. 51: 'ábruton billes ecge.' Beov. Z. 2597: 'pone þe heó on ræste ábreát.' — 3129. vóp up-ahafen. — 3130. atol. stódon. — 3132. ánmód. — 3133. víg-blác. — 3135. gelaðe Ms. Jun. gelade Th. — 3136. geseón. gedæled. — 3139. máran — 3142. bád Jun. Th.

- eall seó sibgedriht somod ætgædere
 mǣran mægenes, oð Moyses bebeád
3145. eorlas on uhttid ærnum bēnum
 folc somnigean, frēcan árisan,
 habban heora hlencan hycgan on ellen,
 beran beorht searo, beácnun cigean
 sveót sande near. snelle gemundon
3150. veardas vígleoð. verod vās gefýsed;
 brudon ofer burgum. býman gehýrdon
 flōtan feldhūsum. fyrd vās on oðste,
 siððan hie getealdon við þām teónhete
 (192.) on þām forðherge fēðan twelfe
3155. mōde rófa. mægen vās onhrēred,
 vās on ánra gehvám æðelan cynnes
 álesen under lindum leóda duguðe,
 on folcgetæl, fiftig cista.
 hæfde cista gehvile cūðes verodes
- * Jun. p. 68. 3160. *gárberendra gúðfremmendra
 X. hund geteled tíreádigra:
 þæt vās víglic verod. vác ne grētton
 in þæt rincgetæl rāsvan herges,
 þá þe for geóguðe gyt ne mihton
3165. under bordhreoðan breóstnet vera
 við flane feónd[a] folmum verigean,
 ne him bealu benne gebiden hæfdon
 ofer linde lārig, (193.) lícvunde svor,
 gylpplegan gāres. gamele ne mōston,
3170. háre heaðorincas, hilde [155] onþeón,
 gif him mōd heápum mægen sviðrade;
 ac hie be væstmum víg curon,
 hú in leódscipe lāstan volde
 mōd mid áran, eác þan mægenes cræft

3144. bebeád. — 3145. uht-tid ærnum bēnum Th. — bēnum Th. N. —
 3146. árisan. — 3148. cigean. — 3149. near. gemúndon. — 3150.
 víg-leoð. — 3151. gehýrdon. — 3153. teón-hete. — 3155. mōde.
 rófa. onhrēred. — 3156. ánra. — 3157. lindum. — 3161. tír Jun. Th.
 — 3162. vác. — 3168. lārig 'docilis, tyro' Lye. „lārlice sco-
 lares.“ M. Gl. 332 — líc-vunde. — 3169. gāres. mōston. — 3170.
 háre heaðo-rincas. — 3171. mōd. — 3172. ác. víg. — 3173. hú. —
 3174. mōd mid áran.

3175. * * * gárbeámes feng.
 þá væs handrôfra here ætgædere.
 fús forðvegas fana upráð,
 beáma beorhtest, bufon ealle þá gên,
 hvonne síðboda, sâstreámum neáh,
 3180. leóht ofer lindum lystedoras bræc :·
- [156.] Âhleóp þá for hæleðum hildecalla,
 bald beóhata bord upáhóf,
 (194.) héht þá folctogan fyrde gestillan,
 þenden môdiges meðel monige gehýrdon.
3185. volde reordigean rices hyrde
 ofer hereciste hálgan stefne;
 verodes vísa vurðmyndum spræc:
 ‘ne beóð ge þý forhtran, þeah þe Faraon brôhte
 sveordvígendra side hergas,
3190. eorla unrim. him eallum vile
 mihtig drihten þurh míne hand
 tô dæge þissum dâdleán gyfan,
 þæt hie lifigende leng ne môton
 ægnian mid yrmðum Israhêla cyn.
3195. ne villað eóv andrâðan deáde fêðan,
 fâge ferhðlocan. fyrst is æt ende
 lænes lífes. eóv is lâr godes
 ábroden of breóstum. ic on beteran râð,
 (195.) þæt ge ge vurðien vuldres aldr

3175. gár Jun. gár-beames Th. — 3177. fús.. rád Jun. Th. — 3178. beorhtost Jun. beorhtest Th. — 3179. sâ-streamum. — 3181. hildecalla heros, der Rufer im Streit. S. Gr. Gr. 2, 461. — 3182. beóhata ‘the commander’ Thorpe. „Beóhata i. q. behata, spondens, sponsor; bald beóhata, audax sponsor. Moses ita dictus Cædm. 68, 12. fidem dans Israelitis de salute promissa desperantibus.“ Lye in den Supplem. s. v. — „beóhata dunkel, wörtlich ‘Bienen hassend;’ oder wäre háta = ahd. heizo anzunehmen?“ Gr. Gr. 2, 496. Nicht minder dunkel ist der Eigenname Beóvulf ‘Bienenwolf d. i. Specht’ Gr. D. M. II. Ausg. S. 639. — bórd up-ahóf. — 3184. môdiges. gehýrdon. — 3185. rices. — 3187. vurðmynd ‘dignitas, honor, gloria’ (Z. 4126.) = veorðmynt (II, Z. 153.) Gr. Gr. 2, 511. — vísa. — 3188. fáraón. — 3189. side. — 3190. unrim — 3191. míne. — 3192. dâd-leán. — 3193. lifigende. — 3196. is. — 3197. lífes. lâr. — 3198. râð.

3200. and eóv líffreán lissa bidde,
sigora gesýnto, þær ge síðien.
Þis is se écea Abrahâmes god,
frumsceafta freá, se þás fyrd vereð,
môdig and mægenrôf, mid þære miclan hand.'

3205. [157.] Hóf þá for hergum hlúde stefne
lífigendra þeód, þá he tô leódom spræc:
'hvæt! ge nú eágum tóonlôciað,
folca leófôst, færvundra sum,

* Jun. p. 69.

hú ic sylfa* slôh and þeós sviðre hand

3210. grêne tÁCne gÁrsecges deóp:
ýð upfæreð, ôfstum vyrceð
væter and vealfæsten; vegas syndon drýge,
hÁsve herestráta; holm gerýmed
(196.) ealde staðolas. þá ic ær ne gefrægn

3215. ofer middangeard men gefêran,
fage feldas, [158.] þá forð heonon
in éce ýðe þeahton.

sælde sÁgrundas sùðvind fornam,
bæðveges blæst. brim is Áreáfod,
3220. sand sÁcir spán. ic vát sôð gere,
þæt eóv mihtig god miltse gecýðde,
eorlas, ær glade. ôfest is sélôst,
þæt ge of feónda fæðme veorðen.
nú se Ágend upÁrarde

3225. reáde streámas in randgebeorh.
syndon þá foreveallas fægre gestepte,
vrætlícu vægfaru, ôð volcna hróf.'
Aefter þám vordum verod eall Árás,
(197.) môdigra mægen; mere stille bád.

3200. líf-frean. — 3201. gesýnto. — 3202. écea. — 3204. módig J mægen-róf. — 3205. hóf. hlúde. — 3206. lífigendra. — 3207. nú. — 3208. fær-vundra. — 3210. tÁCne. gÁrsecges Jun. tÁCne gar-secges. up Th. — 3212. drýge. — 3213. here-strátá. gerýmed. — 3214. ár. 3216. fage. — 3217. éce. — 3218. sælde Th. sealte Th. N. sÁgrundas. fornám. — 3219. bring Ms. Jun. Th. 'brim' Th. N. — 3220. sánd sÁ-cír. vát sóð. — 3222. ár. ôfest is sélôst. Andr. Z. 1565. S. C. Z. 1311. Nota. — 3224. Ágend. up Árarde. — 3225. reáde. — randgebeorh 'scutum' Gr. Gr. 2, 473. — 3227. væg-faru. hróf. Th. vrætlícu Jun. — 3228. vórdum. Áras. — 3229. módigra. — mere stille bád; Áhnlich Z. 3479: 'here stille bád.' Z. 2903: 'he stille gebád.' — bád.

3230. hófon herecyste hvíte linde,
 segnas on sande. sáveall ástáh,
 uplang gestód við Israhêlum
 ándægne fyrst. væs seó eorla gedriht
 ánes môdes * * *
3235. fæstum fæðmum freoðovære heold.
 nalles hie gehýrdon háliges láre,
 siððan leófes leóð læste near * *
 svég sviðrode and sances bland.
 Þá þæt feorðe cyn fyrmest eóde,
3240. vód on vágstreám vígan on heápe,
 ofer grénne grund; Judisc fêða
 ánon orette uncúð gelád
 for his mægvinum. svá him mihtig god
 þæs dægveorces deóp leán forgeald,
3245. (198.) siððan him gesælde sigorvorca hrêð,
 þæt he ealdordóm ágan sceolde
 ofer cynerícu, cneóvmaga blád :·

[160.] Hæfdon him tô segne, þá hie on sund stigon,
 ofer bordhreoðan beácen áræred

3250. in þám gárheápe, gyldene leon,
 drihtfolca mæst, deóra cênôst.
 be þám herevísan hýnðo ne voldon
 be him lifigendum lange þolian,
 þonne hie tô gúðe gárvudu rærdon
3255. þeóda ænigre. þraca væs on ôre

3230. hófon hvíte. — 3231. sá-veall astah. — ástáh ascendit, von ástígan (El. Z. 794). Das Præt. lautet ástáh (Z. 2229. 3036. 3231. 3379. 3396. 3636. 4113. II, Z 551. 565. 684. 718. stáh. Z. 1486. upástáh Z. 3419.) neben ástág. Andr. Z. 708: 'vorðhleóðor ástág. Cod. Exon. 44, 14: 'godbearn ástág.' II, Z. 729: upástág. — 3232. up-lang gestód. — 3233. án-dægne. — 3234. ánes môdes. — 3235. freoðovære. — 3236. hige Jun. Th. gehýrdon. láre Th. — 3238. bland Jun. Th. blan Th. N. — 3240. vód on vág-stream vígan. — 3241. grúnd. iúdisc féða. — 3242. ánon. órette Th. gelád Jun. úncuð gelád Th. — 3243. mæg-vinum. — 3246. ealdordóm ágan. — 3247. cyne-ricu. cneov-mága. — 3249. beácen aræred. — 3250. gár-heape Th. leor Ms. Jun. Th. leon Th. N. — 3251. cénost. — 3252. here-vísan. — 3253. lifigendum. — 3254. gár-vudu rærdon. — 3255. ôre. Jun. Th.

- heard handplega, hægsteald mōdige
 vāpna vālslihtes, vīgend unforhte,
 bilsvažu blōdige, beadumāgnes rās,
 grīmhelma gegrind, þær Judas * fōr.
- * Jun. p. 70.
3260. Aester þære fyrde flōta mōdgade;
 (199.) Rubenes sunu randas bāron,
 sāvicingas ofer sealtne mersc,
 mán menio, micel án getrum
 eode unforht. he his ealdordóm
3265. synnum āsvefede, þæt he síðor fōr
 on leófes lást. him on leódsceare
 frumbearnes riht freóbrōðor óðþáh
 eád and æðelo; he vās gearu svá þeáh.
 Þær æfter him folca þryðum
3270. sunu Simeónes sveótum cōmon,
 þridde þeódmāgen. þūfas vundon
 ofer gárfāre. gūðcyste onþrang
 deávig sceaftum. dægvōma becvom
 ofer gārsecges [gin], godes beácna sum,
3275. morgen mære torht. māgen forðgevat.
 þá þær folcmāgen fōr æfter óðrum
 isern hergum. án vísode
 māgenþrymmum mást, þy he mære vearð,
 (200.) on forðvegas, folc æfter [161.] folcum,
3280. cynn æfter cynne. cūðe āghvilc
 . mægburga riht, svá him Moyses beád,

3256. mōdige. — 3257. únforhte. — 3258. blōdige. rās Th. — rās im-
 petus, cursus; engl. race, altn. rās. Gr. I, 359. 2, 16. 514.
 feóndrās Z. 897. gúðrās Andr. Z. 1531. Beov. Z. 3154. heaðo-
 rās Beov. Z. 1046. hilderās, hondrās, māgenrās, vālrās
 Beov. 3259. fōr Jun. Th. — 3260. mōdgade. — 3262. sāv-
 ickingas. — 3263. án Jun. mán. . án Th. — 3264. únforht. ealdordóm. 3265.
 fōr. — 3267. óðþáh. — 3269 þryðum. — 3270. simeónes. — 3272.
 gár Jun. gár-fare Th. — 3273. dæg-vōma becvóm. — 3274. gár
 secges Jun. Th. garsecges gin Z. 3359. Grimm ergänzt 'begong.'
 Andr. und El. S. XXXVI. Vgl. Andr. Z. 530: 'gārsecges begang.'
 Andr. Z. 195: 'con him holma begang.' — 3275. mære torht. gevat.
 3276. fōr. — 3277. án Jun. isern. án vísode. — 3278. mást. mære.
 — 3279. volcnum Ms. folcum Jun. im Text; volcnum in den Erratis.
 — 3281. Moyses Jun.

- eorla æðelo. him væs ân fæder,
 leóf leódfroma, landriht geþáh,
 fród on ferhðe, freomagum leóf.
3285. cende cneóvsibbe cénra manna,
 heáhfædera sum, hálige þeóde,
 Israéla cyn, on riht godes.
 svá þæt orþancum ealde reccað,
 þá þe mægburge mást gefrunon,
3290. frumcyn feora, fæderæðelo gehvæs.
 Nive flódas Noe oferláð,
 þrymfæst þeóden, mid his þrim sunum,
 þone deópestan dren[c]flóða,
 þára þe gevrude (201.) on voruldríce.
3295. hæfde him on hrêðre hálige treóva,
 forþon he gelædde ofer lagustreámas
 máðmhorda mást, mine gefræge,
 on feorhgebeorh. foldan hæfde
 eallum eorðcynne éce láfe
3300. frumcneóv gehvæs, fæder and môder,
 tuddorteóndra, geteled ríme,
 mismicelra, þonne men cunnon,
 snotor sáleóða. eác þon sáða gehvile
 on bearm scipes beornas feredon,
3305. þára þe under heofonum hæleð bryttigað.
 Svá þæt vîse men vordum secgað,
 þæt from Noe nigoða vâre
 fæder Abrahames on folctale.
 þæt is se Abraham, se* him engla god
3310. naman nivan ásceôp; (202.) eác þon neáh and feor
 hálige heápas in gehyld bebeád,

* Jun. p. 71.

3282. án. — 3283. lánd-riht geþáh. — 3284. fród. — 3285. cende. cénra.
 3287. israéla. — 3291. níðe Th. N. flódas Th. N. Noe Jun. Noe oferláð
 Th. — 3293. drén-flóða Jun. drén-flóða Th.; jedoch in der Note
 berichtigt 'drenc-flóða.' Z. 1393: 'sædrenc flód.' — 3294. voruld-
 rice. 3297. mine fræge Jun. mine gefræge Th. frfræge Ms. — 3299.
 éce Th. écende Th. N. — 3301. geteled rimes Jun. ríme Th. —
 3303. snottor sá-leóða. sáða. — 3306. vîse. vórdum. — 3307. vâre.
 — 3310. nivan asceóp. eác. — 3311. gehýld. — gehyld protectio.
 Andr. Z. 1046: 'on gehyld godes.' Beov. Z. 6107: 'he is mannagehyld.'

- verþeóda geveald. He on vræce lifde,
 siððan he gelædde, leófost feora,
 háliges hásum, heáh lond stígan
3315. [162.] sibgemagas on Se one beorh.
 vāre hie þār fundon, vuldor gesávon,
 hálige heáhtreóve, svā hæleð gefrunon.
 Þār eft se snottra sunu Dauides,
 vuldorfæst cyning, vitgan lārum
3320. getimbrede tempel gode,
 alh hāligne, eorðcyninga
 se vīsesta on voruldrīce,
 heáhest and hāligost, hæleðum gefrægost,
 mæst and mārōst, þāra þe manna bearn
3325. fira æfter foldan folmum gevorhte.
 (203.) Tō þām meðelstede magan gelædde,
 Abraham Isaac, ádfýr onbran,
 fyrst ferhðbana nō þý fægra væs,
 volde þone lāstveard lige gesyllan
3330. in bālblyse, beorna sēlōst,
 his svāsne sunu tō sigetibre,
 āngan ofer eorðan yrfelāfe,
 feores frōfre. Ðā he svā forð gebād,
 leóðum tō lāre, langsumne hiht.
3335. he þæt gecýðde, þā he þone cniht genam
 fæste mid folmum, folccūð geteág
 ealde lāfe, ecg grymetode,
 þæt he him lifdagas leófran ne visse,
 þonne he hýrde heofoncynninge.
3340. upārāemde se eorl, volde sleán
 eaferan sinne (204.) unveaxenne

3312. lifde. — 3313. gelirde Jun. — 3314. hásum. lōnd stígon Th. stígan
 Th. N. — 3315. sib-gemágas. — 3316. vāre. gesávon. — 3319.
 lārum. — 3321. alhn Jun. Th. alh D. M. II. Ausg. S. 58. — 3322.
 vīsesta. voruld-rīce. — 3324. mārōst. — 3326. mágan. — 3327. ád-
 fýr Jun. abrahám isáác. ád-fýr Th. — 3328. nō Jun. nō. fægra Th.
 — 3329. lige. — 3330. bāl-blyse. — 3332. lāfe Jun. āngan. yrfelāfe
 Th. — 3333. gebād. — 3334. leodum to lafe Jun. leodum to
 lāfe Th., der in diesen Worten keinen rechten Sinn fand. — 3335.
 genám. — 3336. geteág. — 3337. lāfe. — 3338. lif-dagas. — 3339.
 hýrde. — 3340. úp. — 3341. sinne.

- ecgum reodan magan, mid mēce, gif hine god lēte.
 ne volde him beorht fæder bearn ætniman
 hālig tiber; ac mid handa befēng.
3345. Þā him styran cvom stefn of heofonum;
 vuldres hleóðor vord æfter spræc:
 [163.] 'ne slēh þū, Abraham, þin āgen bearn,
 sunu mid sveorde! sōð is gecýðed;
 nū þin cunnode cyning alvihta,
3350. þæt þū við valdend vāre heolde,
 fæste treóve, seó þe freoðo sceal
 in lifdagum lengest veorðan,
 āva tō aldre unsvíciendo.
 hú þearf mannes sunu mārān treóve?
3355. ne behvylfan mæg heofon and eorðe
 his vuldres vord víddra and síddra,
 þonne befæðman mæge foldan sceattas,
 (205.) eor*ðan ymbhvyrft and uprodor,
3360. he āð svereð, engla þeóden,
 vyrda valdend and vereda god,
 sōðfæst sigora, þurh his sylfes líf,
 þæt þines cynnes and cneóvmaga
 randviggendra rím ne cunnon
3365. yldo ofer eorðan, ealle cræfte,
 tō geseccgenne sōðum vordum,
 nymðe hvylc þæs snottor in sefan veorðe,
 þæt he āna mæge ealle geríman
 stānas on eorðan, steorran on heofonum,
3370. sǣbeorga sand, sealte ýða;
 ac hie gesittað be sām tveónum

* Jun. p. 72.

3342. eægum Jun. eægum Th.; in der Note berichtigt: 'ecgum.' — mid mēce. —
 3343. ætníman. — 3344. ác. — 3345. stýran. — 3346. vórd. — 3347.
 þin āgen. — 3348. sōð. þin. — 3350. vāre. — 3352. líf-dagum. —
 3353. āva. Jun. āva .. únsviciendo Th. — 3354. mārān. — 3356. vórd.
 víddra ꝛ síddra. — 3357. fóldan. — 3358. úp-rodor. — 3359. gár-
 secges gín. — 3360. ne āð Jun. Th. he Th. N. — 3362. sōðfæst.
 líf. — 3363. þines. mága. — 3364. rím. — 3366. sōðum vórdum. —
 3368. āna. geríman. -- 3369. stānas. — 3370. sund Ms. Jun. sǣ-be-
 orga sand Th. — 3371. ác. sām.

- ôð Egipste inca þeóde
land Cananêa leóde þíne,
(206.) freóbearn fæder, folca sêlost :·'
3375. [166.] Folc væs áfæred, flódegsa becvom
gâstas geómre. geofon deáðe hveóp,
vâron beorhliðu blóde bestêmed,
holm heólfre spáv, hreám væs on ýðum,
væter vâpna ful; vælmist ástáh.
3380. vâron Egypte eft oncyrde;
flugon forhtigende, fâr ongeton.
voldon here bleáðe hámas findan.
gylp veað gnornra. him ongên genáp
atol ýða gevealc. ne þær ânig becvom
3385. herges tô háme; ac behindan beleác
vyrd mid vâge. Þær ár vegas lágon
mere módgode. mægen væs ádrenced,
streámas stódon, storm upgevát
(207.) heáh tô heofonum. herevôpa mást
3390. láðe cyrmdon. lyft upgesvearc
fægum stæfnum. flód blód gevód.
randbyrig vâron rofene. rodor svipode
meredeáða mást. módiges svulton,
cyningas on corðre. cyre sviðrode
3395. sâs æt ende. vigbord scinon
heáh ofer hæleðum. holmveall ástáh,
merestreám módig. mægen væs on cvealme
fæste gefeterod, forðganges nep
searvum ásæled. sand barenodon

3372. inca. þíne. Zu dem dunkeln inca vergleiche man Cod. Exon. 11, 28 ff.: 'ne ic culpan in þe, incan (reprehensionem) ânigne æfre onfunde.'
3374. sêlost. Zwischen p. 164. und 165., welche unbeschrieben sind, zeigen sich Spuren von Verstümmelung der Handschrift. — 3375. afæred. flód-egsa becvóm. — 3376. hveóp. — 3377. blóde bestêmed.
3378. spáv. — 3379. astáh. — 3380. oncyrde. — 3381. fâr ongeton.
3382. hámas. — 3383. genáp. — 3384. ýða. — 3385. háme. ac. —
3386. vâge. ár. — 3387. módgode. ádrenced. — 3388. stódon. up-
gevát. — 3389. here-vôpa mást. — 3390. láðe. — 3391. flód blód
gevód. — 3393. módiges. — 3395. sâs. éude. vig-bórd. — 3396.
ástah. — 3397. módig. — 3398. Zu nep 'Ebbe' vgl. die Glosse bei
Mone (S. 316): 'nepflód ledo.'

3400. vitodre fyrde, hvonne vaðema[n] streám,
 sincalda sæ, sealtum ýðum,
 æflástum gevuna, éce staðulas
 nacud nýðboda neósan côme.
 fáh væs se gást, seðe feóndum geneóp.
3405. væs seó hævene lyft (208.) heólfre geblanden.
 brim berstende blóðegesan hveóp,
 sǣmanna síð, ôð þæt sóð* metod
 þurh Moyses [167.] hand mōd gerýmde,
 vide vǣðde, vǣl fæðmum sveóp.
3410. flōd fām gode, fāge crungon,
 lagu land gefeól. lyft væs onhrēred,
 vicon veallfæsten; vǣgas burston.
 multon meretorras, þá se mihtiga slōh
 mid hǣlige hand, heofonrices veard,
3415. verbeámas, vlance þeóde.
 ne mihton forhabban helpendra pað
 merestreámes mōd; ac he manegum gesceód
 gyllende grýre. Gársecg vedde,
 upáteáh, onsleáp. egesan stōdon,
3420. veóllon vǣlbenna. vit[e]rōd gefeól
 heáh of heofonum, (209.) handveorc godes.
 fāmigbōsma flōdvearde slōh
 unhleóvan vǣg alde mēce,
 þæt þy deáðdrepe drihte svǣfon,
3425. synfullra sveót sǣvlum lunnon
 fæste befarene. flōdblác here,
 siððan hie on bōgum brūn yppinge
 mōdevǣga mǣst, mǣgen eall gedreás,

* Jun p. 73.

3401. sǣ. — 3402. Ob anstatt des gänzlich unverständlichen æflástum zu lesen ist æglástum oder ægflotum?? Andr. Z. 256 ff.: 'hvanon cōmon ge ceólum líðan, mácræftige menn, on mereþissan áne ægflotan?' — éce. — 3403. nýð-boda. côme. — 3404. feðe Jun. Th. Dieser schlägt jedoch vor zu lesen: 'fah fāge gást,' oder, wie Z 3098: 'fleáh fāge gást.' Ich lese: fáh væs se gást. — 3406. blóðegesan hveóp. — 3407. sǣ-manna sóð. — 3408. mōd. — 3409. vide. — 3410. flōd fām gode. — 3412. vicon. vǣgas. — 3414. heofonrices. — 3417. mōd. ác. — 3418. gársecg Jun Th. — 3419. on sleap Jun. Th. on steap Th. N. stōdon. — 3420. vǣl-benna Th. vit rod Jun. vitrod Th. vitod Th. N. — 3422. fāmig-bosma. flōd-vearde. — 3425. flōd-blác. — 3428. mōde-vǣga. gedreás.

- þá he gedre[n]cte dugoð Egypta,
 3430. Faraon mid his folcum. He onfeond hraðe,
 siððan gestáh, godes andsaca,
 þæt væs mihtigra mereflôdes veard.
 volde húru fæðmum hilde gesceádan,
 yrre and egesfull. Egyptum veaerð
 3435. þæs dægveorces deóp leán gesceód,
 forðám þæs heriges háam eft ne com,
 ealles ungrundes, (210.) áenig tó láfe,
 þætte sið heora secgan môste,
 [169.] bodigean æfter burgum, bealospella mæst,
 3440. hordvearda hryre, hæleða cvênum;
 ac þá mægenþreátas meredeað gesvealh,
 spelbodan, seðe spêd áhte;
 ágeát gylp vera; hie við god vunnon.
 Þanon Israhêlum éce rádas
 3445. on merehvearfe Moyse sægde,
 heáhþungen ver, hálige spræce,
 deóp árende, — (dægveorc nemnað
 svá gyt verþeode (211.) on gevritum findað) —
 dóma gehvilcne, þára þe him drihten bebeað
 3450. on þám siðfate, sóðum vordum.
 Gif onlúcan vile lífes vealhstód,
 beorht in breóstum, bânhúses veard,
 ginfæst god, gástes cægum,
 rún bíð geregenod, ráð forðgáð.
 3455. hafað vislicu vord on fæðme;
 vile meagollíce môdum* tácan,
 þæt ve gesine ne syn godes þeodscipes,

* Jun. p. 74.

3429. þe.. gedrecte Ms. Jun. þe.. gedrencte Th. — 3430. on feond Ms. Jun. onfeond Th. onfond, onfand Th. N. — 3431. gestáh — 3432. mere-flôdes. — 3435. leán. — 3436. háam. — 3437. úngrundes. láfe. — 3438. heoro Ms. Jun. Th. heoro = húru, oder heora Th. N. — 3441. ác. — 3442. spêd. — 3443. ageát. — 3444. éce rádas. — 3445. Moyse Ms. Jun. Moyses Th. — 3446. spræce — 3447. deóp árende — 3448. gýt. — 3449. dóma Jun. Th. — 3450. sið-fáte sóðum vórdum. — 3451. lífes vealhstód. — 3452. bân Jun. bân-húses Th. — 3453. cægum Jun. cægum Th. — 3454. gerecenod gæt Jun. rún bíð gerecenod ráð Th. — 3455. vislicu vórd. — 3456. môdum tácan. — 3457. sýn. — Die Alliteration ist mangelhaft; auch der Sinn der Worte dunkel.

- metodes miltsa. he ús má onlýchð.
 nú ús bôceras beteran secgað,
 3460. lengran lyst vynna. þis is læne dreám,
 vommmum ávyrged, (212.) vrecum álýfed
 earmra anbid. êðelleáse
 þysne gystsele gihðum healdeð,
 murnað on môde. mánhús viton
 3465. fæst under foldan. þær bið fýr and vurm,
 open éce scræf yfela gehvylces.
 svá nú regnþeófas rice dálað,
 yldo ôððe ær deað. eft vurd cymð,
 mægenþrymma mást, ofer middangeard,
 3470. dæg dædum fáh. drihten sylfa
 on þám meðelstede manegum démeð,
 þonne he sóðfæs[170.]tra sávla lædeð,
 eadige gâstas on uprodor,
 þær leóht and lif, (213.) eac þon lissa blæd.
 3475. dugoð on dreáme drihten herigað,
 veroda vuldorcýning tô vídan feore.
 Svá reordode, ráda gemyndig,
 manna mildôst, mihtum sviðed,
 hlúdan stefne. Here stille bád
 3480. vitodes villan. vundor ongeton,
 módiges múðhæl. he tô mænegum spræc:
 'micel is þeós menigeo, mægenvísa trum,
 fullesta mást, se þás fáre lædeð.
 hafað ufon Cananéa cyn gelýfed,

3458. má onlýchð. — 3459. nú. — 3460. lyft Jun. Thorpe, der jedoch lif zu lesen vorschlägt. Die folgenden fünf Verse haben keinen rechten Zusammenhang. — 3461. vrineccum Ms vrecum Jun. Th. — 3462. an bid Jun. anbid Th. — 3463. gyst-sele gyhðum Jun. gihðum Ms. Th. Ueber gihðu (geohðu, gehðo Gr. Gr. I, 350) 'refugium,' nach Lye, sehe man Gr. Andr. und El. S. 97. — 3464. mánhus Jun. móde. mán-hús Th. — 3465. fýr. — 3466. éce. — 3467. regnþeóf 'Erzdieb, Gaudieb' Gr. Gr. 2. 473. 542. Cod. Exon. 453, 14. — rice dálað. — 3468. ær. — 3469. mást. — 3470. fáh Jun. Th. — 3471. démeð. — 3472. sóðfæstra. — 3474. lif. — 3476. vídan. tô vídan feore = 'tô vídan aldre' Z. 1012. — 3477. ráda — 3479. hlúdan. bád. — 3480. ongeton. — 3481. módiges múð-hæl. hé tô. — 3482 mægenvisa. — 3484. cananéa. gelýfed.

3485. burh and beágas, bráde rice.
vile nú gelæstan þæt he lange gehêt
mid áðsvare engla drihten,
in fyrndagum, fæderyncynne,
(gif ge gehealdað hálige láre)
3490. þæt ge feónða gehvone forð ofergangað,
gesittað sigeríce (214.) be sâm tveónum.
beórselas beorna, bið eóver blæd micel.
Aefter þâm vordum verod væs on sâlum,
sungon sigebýman, segnas stódon
3495. on fægerne svég. folc væs on lande.
hæfde vuldres beám verud gelæded,
hálige heápas on hild godes
life gefeón, þá hie ôðlæded hæfdon
feorh of feónða dôme. þeah þe hie hit frécne genêðdon.
3500. veras under vætera hrófas. Gesâvon hie þær veallas standan.
ealle him brimu blóðige þuhton, þurh þá heora beadose-
aro vægon.
hrêðdon hildespelle, siððan hie þâm hildfrumum
hófon here * þreátas. hlúde stefne
for þâm dædveorce drihten heredon,
3505. veras vuldres sang [171.] (215.) — víf on ôðrum —
folcsveóta mæst, fyrdleóð gálan,
aclum stefnum, eallvundra fela.
þá væs êðfynde Afrisc meóvle
on geofones staðe golde geveorðod.
3510. hand áhófon halsvurðunge.
bliðe væron, bôte gesâvon;
hêddon herereáfes; hæft væs onsæled.
ongunnon sælâfe segnum dælan
on ýðlâfe calde mādmas,

* Jun. p. 75.

3485. bráde rice. — 3486. gehêt. — 3487. áð-svare. — 3489. láre. —
3491. sige-rice. — 3493. vórdum. — 3494. stódon. — 3496. gelæded.
— 3498. life gefeón. — Statt gefeón vermuthet Th. N. gefeonde.
— 3499. dôme. — genêðan 'audere, goth. ganapjan, ahd. kinendan,
alts. gináðian.' Gr. Gr. I, 361. 2, 512. Andr. und El. S. 120. Beovulf
Z. 1912. kehrt unsere Wendung wieder. — 3500. hrófas. — 3501. bló-
dige. — 3502. við foron Jun. við-foron Th. — 3503. hófon. hlúde.
— 3505. sâng. víf on ôðrum. — 3513. sæ-lafe. dælan.

3515. reáf and randas. heó on riht sceo[d]
gold and godveb, Josefes gestreón,
vera vuldorgesteald. verigend lāgon
(216.) on deáðstede drihtfolca mǣst :

[173.] Gefrægn ic Hebrêos eādge lifgean
3520. in Hierusalem, goldhord dǣlan,
cyningdóm habban, svá him gecynde vǣs,
siððan þurh metodes mægen on Moyses hand
vearð vig gifen, vígena mǣnieo,
and hie of Egyptum útáfōron
3525. mægene micle. þæt vǣs mōdig cyn,
þenden hie þy rice rǣdan mōston,
burgum veoldon. vǣs him beorht vela,
þenden þæt folc mid him hiera fæder vǣre
healdan voldon. vǣs him hyrde gōd
3530. heofonrices veard, hālig drihten,
vuldres valdend, se þām verude geaf
mōd and mihte, metod alvihta,
þæt hie oft fela folca feore gesceōdon
(217.) heriges helmum þára þe him hold ne vǣs,
3535. oð þæt hie vlenco ânvōd at vīnþege
deofoldǣdum, druncne geþohtas,
þá hie æcrǣftas ânforlêton,
metodes mægenscipe. svá nô man scyle
his gâstes lufan við gode dǣlan.

3515. sceó. — 3516. godveb 'purpura.' Gl. M. 359. Cod. Exon. 70, 8: 'godvebba cyst.' 417, 25 ff: 'þá þe geolo godvebb geatvum frat-vað.' godvebbe 'purpura' Gl. M. 353. alts. goduwebbi, ahd. cotaveppi, byssus. Gr. Gr. 2, 421. 536. — Josepes Jun. Th. — 3520. dǣlan. — 3521. cyningdóm. — 3522. hǣnd. — 3523. vig — 3524. út afōron. — 3525. mōdig — 3526. rice. rǣdan. — 3528. vǣre. — 3529. gōd. — 3530. heofon-rices. — 3532. mōd. — 3535. anvōd Jun. anvōd. vīn-þege Th. vīnþege 'compotatio' Gr. Gr. 2, 482. 531. — Andr. Z. 1533: '(þæt vǣs sorgbyrðen) biter beorþegu.' „þege fem. cibus, id quod capitur, von þicgan capere, smere. vilþege cibus gratus; fōddorþege pabulum Andr. Z. 160. 1102.“ Gr. Andr. und El. S. 101. Gr. Gr. 2, 531. Kemble Gl. Beov. s. v. þegn. — 3536. deofol-dǣdum. — 3537. áne forlêton Ms. Jun. æ-crǣftas ânforlêton Th. — 3538. nô. — 3539. his dǣlan.

3540. Þá geseah ic þá gedriht in gedvolan hveorfan,
 Israhêla cyn unriht dôn,
 vommas vyrcean. þæt væs veorc gode.
 oft he þâm leódum láre sende,
 heofonríces veard, hálige gâstas,
 3545. þá þâm verude vísdôm budon.
 hie þære snytro sóð gelýfdon
 lytle hvíle, ôð þæt hie langung besvác,
 eorðan dreámas, éces rádes,
 þæt hie æt síðestan sylfe forlêton
 3550. drihtnes dômas, (218.) curon deóflæs cræft.
 Þá veard rêðemôð rices þeóden
 un*hold þeódne, þâm þe áhte geaf.
 * Jun. p. 76. vísoðe him [174.] æt frymðe þá þe on fruman
 ár þon væron mancynnes metode dýrust,
 3555. dugoða dýrust, drihtne leófôst,
 herepað tó þære heán byrig,
 eorlum elþeódigum on êðelland,
 þær Salem stôð, searvum áfæstnod,
 veallum geveorðod. tó þæs vitgan fóron,
 2560. Caldêa cyn, tó ceastre forð,
 þær Israêla áhta væron
 bevirigene mid veorcum tó þâm þæt verod gefór,
 mægenþreát mære, mânbealves georn.
 ávehte þone vælnið vera alдорfreá,
 3565. Babilônes brego, on his burhstede,
 (219.) Nabochodonossor, þurh niðhete,
 þæt he sécan ongan sefan gehygdum,
 hú he Israêlum eáðôst meahete,
 þurh gromra gang, guman ôðþringan —

3540. geseah ic þege driht Ms. Jun (cf. Gr. Gr. 2, 492.). þa gedriht Th.
 — 3541. únriht dón. — 3543. láre. — 3544. heofon-ríces. — 3546.
 sóð. — 3547. me Ms. Jun. hvíle. hie. besvác Th. — 3548. éces
 rádes. — 3549. forlêton. — 3550. dômas. — 3551. réðe mód rices.
 — 3552. unhold þeóden Jun. únhold þeóden Th. þeóðne Th. N. —
 3553. visðe Ms. Jun. visde Th. — 3556. herepoð Ms. he repoð Jun.
 here-pað Th. heán. — 3558. stôð. — 3559. fóron. — 3561. væron.
 — 3562. gefór. — 3563. mære mân-bealves. — 3565. babilónes. —
 3567. sécan. — 3568. hú.

3570. gesamnode þá súðan and norðan
 vǣlhreóv verod — and vest faran
 herige hæðencyninga tō þære heán byrig
 Israēla, êðelveardas,
 lufan lifvelan, þenden hie lêt metod.
3575. Þà eác êðan gefrægn ealdfeónda cyn
 vinburh vera, þá vígan ne gelýfdon.
 bereáfodon þá receda vuldor reádan golde,
 since and seolfre, Salomones templ,
 gestrúdan gestreóna under stánhliðum,
3580. svilc eall svá þá eorlas ágan sceoldon,
 óð þæt hie burga gehvone ábrocen hæfdon
 þára þe þám folce (220.) tō friðe stódon.
 Gehlódon him tō hūðe hordvearda gestreón,
 feá and freós, svilc þær funden væs,
3585. and þá mid þám æhtum eft síðedon
 and gelæddon eác on langne síð
 Israēla cyn on eastvegas
 tō Babilônia, beorna [175.] unrim,
 under hand hæleð hæðenum dēman.
3590. Nabochodonossor him on nýd dyde
 Israēla bearn, úton ealle lufen,
 vǣpna láfe, tō veorcþeóvum.
 onsende þá sínra þegna
 vorn þæs verudes vest tō fēran,
3595. þæt him þára leóde land geheolde
 êðne êðel æfter Ebréum.
 [176] Hêt þá sécan sine gerēfan
 geond Israēla earme láfe,
 hvilc þære geógoðe (221.) gleávôst vǣre
3600. bôca bebodes, þe þær brun*gen væs. * Jun. p. 77.
 volde, þæt þá cnihtas cræft leornedon,
 þæt him snytro on sefan secgan mihte.

3571. fāran Th. fāran het Th. N. — 3572. heán. — 3574. lif-velan. —
 3575. Vgl. Z. 1275. æðan. — 3576. vinburh. vígan. — 3577. be-
 reáfdon. reádan. — 3579. gestrúdan. stán-hliðum. — 3580. ágan. —
 3582. stódon. — 3583. gehlódon. — 3584. feá. — 3588. unrim. — 3589.
 dēman. — 3590. nýd. — 3591. ótor Jun. Th. — 3593. þá. sínra —
 3594. ves Ms. Jun. — 3596. ebréum. — 3597. sécan. sine. — 3599.
 þære. vǣre. — 3600. bôca.

- nalles þy þe he þæt mōste ôððe gemunan volde,
 þæt he þāra gifena gode þancode,
 3605. þe him þær tō duguðe dryhten scyrede.
 Þā hie þær fundon tō freá[n] gleáve
 æðele cnihtas and æfæste
 ginge and gōde, in god sæde.
 án væs Ananias, ôðer Azarias,
 3610. þrida Misael, metode gecorene.
 þā þrý cōmon tō þeódne foran,
 hearde and higeþancle, þær se hæðena sæt,
 cyning corðres georn, in Caldêa byrig.
 Þā hie þām vlancan visdôm sceoldon,
 3615. veras Ebrêa, vordum cýðan,
 (222.) higecræft heáne þurh hâlig mōd.
 Þā se beorn bebeád, Babilône veard,
 sviðmōd cyning, sīnum þegnum,
 þæt þā frungâras befeore dæde,
 3620. þæt þām gengum þrým gād ne vâre
 viste ne vâde in voruldlife :

- [177.] Þā væs brene Babilône veard
 mære and mōdig ofer middangeard,
 egesful yldabearnum. no he æ fremede,
 3625. ac in oferhygde æghvæs lifde.
 Þā þām folctogan on frumslæpe,
 siððan tō reste gehvearf rice þeóden,
 com on sefan hvurfan svefnes vōma :
 hū voruld vâre vundrum geteód,
 3630. ungelic yldum, ôð edsceafte.
 (223.) veard him on slæpe sōð gecýðed,
 þætte rices gehvæs rêðe sceolde gelimpan,
 eorðan dreámas ende vurðan.

3607. æ-fæste. — 3609. án. ananias. azarias. — 3612. sæt. — 3614. vis-
 dóm. — 3615. vórdum cyðdon Jun. Th. cyðan Th. N. — 3616. mōd.
 — 3618. sviðmōd. sīnum. — 3620. gād. — 3621. viste. vâde. voruld-
 life. — 3623. mære ȝ mōdig. — 3624. æ. — 3625. ác. lifde. — 3626.
 frum-slæpe. — 3627. rice. — 3629. vâre. geteód. — 3630. ungelic.
 3631. slæpe. sóð. — 3632. rices

- [178.] Þá onvóc vulfheort, se ær vingál svæf,
 3635. Babilône veard. næs him bliðe hige,
 ac him sorh ástáh svefnes vóma.
 No he gemunde, þæt him metod væs.
 hêt þá tósomne sínra leóda
 þá viccungdóm víðost bæron.
3640. Frægn þá þá mænigeo, hvæt hine gemátte,
 þenden reordberend reste vunode.
 vearð he on þám egesan acol vorden.
 þá he ne visse vord ne angin
 svefnes sínes; hêt him secgan þeah.
3645. Þá him unbliðe andsvaredon
 deófolvitgan (næs him dóm gearu
 tó ásecganne (224.) svefen cyninge):
 ‘hú magon ve svá dygle, drihten, áhicgan
 on sefan þínne, hú þe svefne* de,
3650. óððe vyrda gesceaft vísdóm búde,
 gif þú his ærest ne meah tór áreccan?’
 [179.] Þá him unbliðe andsvarode
 vulfheort cyning vitgum sínum:
 ‘næron ge svá eácne ofer ealle men
3655. móðgeþances, svá ge me sægdon
 and þæt gecvædon, þæt ge cûðon
 míne aldorlege, svá me æfter vearð,
 óððe ic furðor findan sceolde.
 ne ge mætinge míne ne cunnon,

* Jun. p. 78.

3634 onvoc Jun. Th. ær vin-gal. — 3636. ác. vóma. — 3638 sínra. —
 3639. viccungdóm víðost. — viccungdóm. „ags. die doppelten Formen:
 vician fascinare, vice saga, viccungdóm oder vicancraft
 ars magica; vighan ariolari, vighelere augur, vighelung augurium,
 incantatio.“ Grimm D. M. I. Ausg. S. 581. — 3641. reordberend
 reficiens Gr. Gr. 2, 589. Lye: ‘refectionem afferens (quies).’ Ich weiss
 nicht, worauf sich diese Uebersetzung stützt, da reord ‘lingua, sermo’
 bedeutet. Andr. Z. 1282. scheint reordberend allgemeine Bezeich-
 nung der Menschen, sprachbegabt, articulirt sprechend, wie
 die μέρορες Homer’s. Die Stelle lautet: ‘(sceal æghvylc þær) reordbe-
 rendra riht gehýran (dædra gehvylcra þurh þæs dēman múð).’ Vgl.
 Cod. Ex. 18, 4. 24, 8. 63, 26. 84, 5. — 3642. acol. — 3643. vórd ne
 ángin. — 3644 sínes. — 3646. dóm. — 3649. vísdóm búde. — 3651.
 ór Jun. ærest. ór Th. — 3652. únbliðe. — 3653. sínum. — 3655.
 móð-geþances. — 3657 míne. — 3659. mætinge. míne.

3660. þá þe me for verode visdôm bereð.
ge sveltað deáðe, nymðe ic dôm vite
sôðan svefnes, þæs mîn sefa myndgað.
Ne meahte þá seó mænigeo on þám meðelstede
þurh vitigdôm vihte âþencean,
3665. ne âhicgan. (225.) þá hit forhæfed gevearð,
þætte hie sâdon svefn cyninge,
vyrda gerýnu, ôð þæt vitga cvom,
Daniel, tô dôme, se vâs drihtne gecoren,
snotor and sôðfæst, in þæt seld gangan,
3670. se vâs ordfruma earmre lâfe,
þære þe þám hæðenan hýran sceolde.
him god sealde gife of heofnum
þurh hleóðorcvyde hâliges gâstes;
þæt him engel godes eall âsægde,
3675. svâ his mandrihten gemæted vearð.
[180.] Ðâ eóde Daniel, þá dæg lýhte,
svefen reccan sínum freán,
sægde him víslice vyrda gesceafte,
þætte sôna ongeat sviðmôd cyning
3680. ord and ende þæs þe him ýved vâs.
Ðâ hæfde Daniel dôm micelne,
blâd in Babilônia, (226.) mid bôcerum,
siððan he gesâde svefen cyninge,
þæt he âr for fyrenum onfôn ne meahte,
3685. Babilônne veard, in his breóstlocan.
no hvæðere þæt Daniel gedôn mihte,
þæt he volde metodes mihte gelýfan;
ac he vyrcan ongan voh on felda,
þám þe deórmôde Dîran hêton,

3660. visdom. — 3661. ic dóm. — 3662. mîn. — 3663. vitigdóm. — 3665. forhæfed 'denegatum.' forhæbban 'abstinere' Gr. Gr. 2, 853. Beov. Gloss. 'forhæbbendra mædena' continentium virginum Gl. M. 351. — 3667. vyrda. cvóm. — 3668. dôme. — 3669. sôðfæst. — 3670. þæs Ms. Jun. vâs. lâfe Th. — 3671. þære. hýran. — 3674. â sægde Jun. âsægde Th. — 3677. sínum. — 3678. vislice Th. vereda Jun. Th. vyrda Th. N. — 3679. sviðmód. — 3680. órd. ýved. — 3681. dóm. — 3682. bôcerum. — 3683. gesâde. — 3684. âr. onfôn Th. onfôn Jun. — 3686. gedón. — 3687. gelýfan. — 3688. ác. — 3689. deórmôde. hêton.

3690. se væs on þære þeode þe svá hátte,
 bresne Babilônne, þære burgeveard
 áne manlican, ofer metodes ést,
 gyld of golde, gumum árærde,
 forþám he gleáv ne væs gumrices veard,
 3695. réðe and ráðleás, riht [ne cūðe.]
 * * *
 [181.] Þá veař hæleða hlyst, þá hleoðor cvom
 býman stefne ofer burhvare.
 (227.) Þá hie* for þám cumble on cneóvum sæton, * Jun. p. 79.
 onhnigon tó þám herige hæðne þeode,
 3700. vurðedon vihgyld. ne viston vræstran ráð.
 efndon unrihtdóm, svá hyra aldor dyde.
 máne gemenged, móde gefrécnod,
 fremde folcmægen, svá hyra freá árest
 unræd efnde. him þæs æfter becvom
 3705. yfel endeleán; unriht dyde.
 Þær þrý væron on þæs þeodnes byrig
 eorlas Israêla, þá þe á noldon
 hyra þeodnes dóm þafigan onginnan,
 þæt hie tó þám beácne gebedu rárdon,
 3710. þeah þe þær on herige býman sungon.
 þá væron æðelum Abrahames [182.] bearn,

3691. Babilonige Jun. Th. burhveardas Th. N. — 3692. áne man-lican. —
 3693. árærde. — 3694. gum-rices. — 3695. ráðleas. Lücke, durch
 Entfernung eines Blattes entstanden. — 3696. hlyst auditus. Andr.
 Z. 1586: 'hlyst yst forgeaf' auditus procellam remisit. — cvóm. —
 3698. cumbol (Z. 3104) alts. cumbal 'signum, tessera militaris'
 (Gr. Gr. 2, 59. 318. I, 340. Andr. und El. Erläut. S. 92) bezeichnet
 hier das aufgestellte Götzenbild. — 3700. vræst = vræstlic 'delicatus'
 Lye; bonus. Cod. Exon. 423, 23: 'ic eom vræstre þonne heó.'
 427, 30: '(ne hafu ic in heafde hvite loccas vræste gevundne.' —
 ráð. — 3701. efnan, efnian (Z. 3704.) = æfnan (Cod. Exon. 102,
 29. 152, 29. 327, 3. Beov. Z. 2928; allein Z. 2508. æfnian) 'per-
 ficere.' Gr. Gr. I, 332; dasselbe geæfnan (Cod. Exon. 84, 7. 87,
 24. 168, 21. 176, 16. 356, 28. 357, 23.) und geæfnian Beov. Z.
 1071. 2207. 6206. — únrihtdóm.; — 3702. máne Jun. máne. mode Th.
 — 3703. árest. — 3704. únræd. becvóm. — 3705. únriht. — 3707.
 þ hie Jun. Th. þá þe Th. N á Jun. Th. — 3708. dóm þafigan. —
 3709. rárd. — 3710. herige Jun. Th. byrige Th. N.

- væron vârfæste, viston drihten
 écne uppe, (228.) ælmihtigne.
 cnihtas cynegôde cûð gedydon,
 3715. þæt hie him þæt gyld tô gode noldon
 habban, ne healdan; ac þone heán cyning,
 gâsta hyrde, þe him gife sealde.
 oft hie tô bôte balde gecvâdon,
 þæt hie þæs vîges vihte ne rôhton,
 3720. ne hie tô þâm gebede mihte gebâdan
 hæðenheriges visa, þæt hie þider hveorfan volden,
 guman tô þâm gyldnan gylde, þe he him tô gode geteode.
 þegnas þeodne sægdon, 'þæt hie þære geþeahte vâron,
 hæftas heáran in þisse heánbyrig, þæt þis hergan ne villað
 3725. ne þysne vig vurðigean, þe þû þe tô vundrum teode.'
 [183.] Ðâ him bolgenmôd Babilône veard
 yrre andsvarode, (229.) eorlum onmælde,
 grimme þâm gingum, and geócre oncvæð,
 þæt hie gegnunga gyldan sceolde,
 3730. ôððe þrôvigean þreánied micel,
 frécne fýres vylm, nymðe hie friðes volde[n]
 vilnian tô þâm vyrrestan, veras Ebrêa,
 guman, tô þâm gylde, þe he him tô gode teode.
 noldon þeah þa hyssas hýran lárum
 3735. in hige hæðnum. hogedon georne,
 þæt â godes ealle gelâste[n],
 and ne ávacodon vereda drihtne,
 ne þan mægenhvyrfe in hæðendôm,
 ne hie tô fâcne freoðo vilnedan,
 3740. þeah þe him se bitera deað geboden vâre :

[184.] Þá veard yrre ánmôd cyning.

hêt he* ofn onhâtan

* Jun. p. 80.

3712. vârfæste. — 3713. écne ælmihtigne Th. ælmihtne Ms. Jun. — 3714. góde. gedýdon. — 3715. gold Jun. Th. gyld Th. N. — 3716. ác. — 3718. gecvâdon. — 3719. vîges. — 3720. gebâdon. — 3721. visa. — 3722. geteode. — 3723. þære. vâron. — 3724. þa þis hegan ne villað Ms. Jun. heáran. hergan Th. nach Lye's Vorgang. — vig — 3726. bolgen-môd. — 3731. fýres. volde. — 3733. golde Jun. Th. — 3734. hýran lárum. — 3736. â. — 3738. hæðendôm. — 3740. gebóden vâre. — 3741. ánmôd — 3742. ófn. onhâtan.

- tô cvale cnihta feorum, (230.) forþâm þe hie his cræftas
onsôcon.
- þâ he væs gelæded * *
3745. svâ he grimmôst mihte * *
frécne fýres lige. Þâ he þyder folc samnode,
and gebindan hêt, Babilône veard
grim and gealhmôd, godes spelbodan.
hêt þâ his scealcas scúfan þâ hyssas
3750. in bælbyse, beornas geónges.
Gearo væs se him geóce gefremede, þeah þe hie svâ
grome nýdde
in fæðm fýres lige; hvæðere heora feorh generede
mihtig metodes veard, svâ þæt mænige gefrunon.
háliga him þær help geteóde, sende him of heán rodore
3755. god, gumena veard, gâst þone hálgan.
engel in þone ofn innan becvom, þær hie þæt aglác [185.]
drugon;
freóbearn fæðmum beþeahhte under þâm fýrenan hrófe.
(231.) ne mihte þeah heora vlite gevemman * *
vylm þæs væfran líges, þâ hie se valdend neredes.
3760. [186.] hreóhmôd væs se hæðena þeóden; hêt hie hraðe
bærnan.
æled væs ungescead micel. Þâ væs se ofen onhâted,

3743. onsôcon. — 3744. va Ms. Jun. in den Erratis, im Text: þa. Th.: þa.
— 3746. frécne fýres lige. — 3748. gealhmôd. — gealhmôd =
gealgmôd 'tristis, atrox.' Andr. Z. 32: 'águnon gealgmôde gára or-
dum.' Z. 563: 'grome gealgmôde.' Cod. Exon. 274, 10: 'gealgmôd
guma.' 278, 15: 'grymetade gealgmôd;' nicht zu verwechseln mit
gálmôd 'lascivus.' Gr. Gr. 2, 664. — 3750. bæl-blyse — 3751.
geóce. gróme. — 3752. fýres lige. — 3754. halige Jun. Th. haliga Th. N.
— heán. — 3756. ófn becvóm. áglac. — 3757. fýrenan hrófe. — 3758.
vlite. — Die mangelhafte Alliteration lässt auf eine Lücke schliessen.
— 3759. væfre 'vagus.' Beov. Z. 2661: 'vælgæst væfre.' Z. 4835:
'væfre and vælfús.' — líges. — 3760. hreohmôd. — 3761. unge-
scead adv. unsäglich? gescead 'oratio' Gl. M. 338. mid suman
gescade 'quadam ratione' M. Gl. 350. of þâm gelfcóstan gescade
'simillima collatione.' M. Gl. 336. Zu Grunde liegt das Verbum
gescadan, gesceadan (Z. 3433. 3533.) 'separare dividere,' wovon das
subst. neutr. gescad 'distinctio, divisio, discretio.' Gr. Gr. I, 358.
2, 740. Thorpe (in der Note zu unserer Stelle) will dem Worte
ungescead die Bedeutung 'ungeheuer' beilegen. — ófen onhâted.

- isen eall þurhgleded. hine þær êsnas mænige
 vurpon vudu on innan, svâ him væs on vordum gedêmed.
 bâron brandas on bryne blâcan fýres.
3765. Volde vulfheort cyning vall onstellan
 íserne ymb âfæste, ôð þæt upgevât
 lig ofer leófum and þurh lust geslôh
 micle mâre, þonne gemet vâre.
 Ðâ se lig gevand on lâðe men,
3770. hæðne of hâlgum. hyssas vâron
 bliðemôde. (232.) burnon scealcas
 ymb ofn útan. alet gehvearf
 teónfullum on teso, [187.] þær tógeseah
 Babilône brego. bliðe vâron
3775. eorlas Ebrêa. ôfestum heredon
 drihten on dreáme. dydon svâ hie cûðon
 ofne on innan aldre generede.
 guman glædmôde god vurðedon,
 under þæs fæðme þe geflýmmed veařð
3780. frêcne fýres hæto. freóbearn vurdon
 âlâten lîges gange. ne hie him þær lâð gedydon,
 næs him se svêg tô sorge, þon mâ þe sunnan scîma;

3762. isen — esne, goth. asneis, (*μισθωτός*) ahd. asanari, asneri (Gr. Gr. 1, 640. 2, 161.) 'servus.' Psalm 115, 6.: 'eálâ! ic eom þín âgen êsne, Drihten, and þín svylce eom scealcombehte, and þínre þeóvan sunu, on þe âcenned.' — 3763. vórdum gedêmed. — 3764. brýne blâcan fýres. — 3765. onstealle Jun. Th. onsteallan Th. N. — 3766. æfæste Jun. íserne æfeste. gevât Th. — 3767. lig. — 3768. mâre. vâre. — 3769. lig gevând. lâðe. — 3772. útan. âlét. — alet (= æled Z. 2895. 3761.) altn. eldr 'ignis, pabulum ignis' Lye s. v. — 3773. on teso in dextram Lye, der es mit goth. 'taihsvo, δεξιá' zusammenstellt; die Bedeutung ist dem Zusammenhange wenig angemessen, und die ganze Stelle von Thorpe, der teso = teosu (Cod. Exon. 362, 9: 'on teosu tyhtað') nimmt, in den Noten zum Cod. Exon. S. 525. berichtigend also übersetzt: 'to the hurt (on teso) of the wicked.' Sollte das Wort mit teorian (Cod. Ex. 469, 21.) 'deficere' oder teran (Gr. Gr. I, 334.) 'lacerare' sich verbinden lassen? — 3774. vâron. — 3780. fýres — 3781. alâten lîges. — gang, gong 'iter; turma.' Z. 3569. 4140. Andr. Z. 455: 'under svegles gang.' Z. 869: 'svegles gong.' Z. 1694: '(þær næfre feóndes ne bið) gâstes gramhydiges gang on lande.' El. Z. 1256: '(svâ ic on bôcum fand) vyrda gangum on gevritum cýðan.' lâð. — 3782. má. scîma.

ne se bryne beot mægum, þen * in þám beóte væron; * Jun p. 81.
ac þæt fyr scyde tó þám, þe þá scylde vorhton.

3785. Hveorfon þá hæðenan hæftas fram þám hálgan cnihton.
vêrigra vlite minsode, þá þe þy vorce gefægon.

(233.) Geseah þá svîð [188.] môd cyning, þá he his
sefan ontrevde,

vundor on vite âgangen — him þæt vræclíc þuhte —
hyssas hâle hvurfon in þám hâtan ofne

3790. ealle âfæste þrý. him eac þær væs
ân on gesyhðe engel ælmihtiges.

him þær ôviht ne derede; ac væs þærinne
ealles gelicôst efne þonne
on sumera sunne scîneð

3795. and deávdropan on dæge veorðeð
vinde geondsaven. þæt væs vuldres god,
þe hie generede við þám niðhete.

Ðâ Azarias ingeþancum
hleóðrade hâlig þurh hâtnæ lig,

3800. dâda georn; drihten herede
ver vomma leás, and þá vord âcvæð:
'metod alvihta! hvæt, þú eart mihtum svîð,
(234.) niðas tó nergenne. is þîn nama mâre,
vlitig and vuldorfæst, ofer verþeode.

3805. siendon þîne dômas in daga gehvâm
sôðe and gesvîðde and gesigefæste,
svâ þú eac sylfa eart. * *

3784. þæt fyr fyrscyde Ms. Jun. âc. fyr Th. — scyde 'læsit, nocuit.' Andr. Z. 1561. (Erl. S. 135): 'ús seó vurd scyðeð.' Dasselbe sceððan (Gr. D. M. II. Aug. S. 378) El. Z. 311: 'sceðpeð.' C. II, Z. 147: '(ne ic þám sâvlum ne môl) ânigum sceððan.' — 3786. gefægon. — 3787. svîðmôd. — 3788. vite. — 3789. hâtan. — 3790. âfæste ðrý. — 3791. ân. — 3792. âc. — 3793. gelicost. — 3794. scîneð. — 3795. deávdrias 'ros agri' Lye; deávdripas 'guttæ roris' Th. N. — 3798. Hier beginnen die Lesarten des Codex Exoniensis ed. Thorpe S. 187 ff. — him þa azarias Cod. Ex. in-geþancum. Cod. Ex. n geþancum Th. — 3799. hleoprede. þurh-hatne lig Cod. Ex. hâtnæ lig Th. 3800. dreag dædum georn Cod. Ex. dâda Th. — 3801. vis in veorcum 7 þas vord acvæð Cod. Ex. 7 þa vord Th. — 3802. meotud all-vihta. meahum Cod. Ex. — 3803 nerganne. noma Cod. Ex. þîn. mâre Th. — 3805. sindon þine domas on dæda gehvam Cod. Ex. þine dômas Th. — 3806. sóðe Th. — 3807. fehlt im Cod. Ex.

- syndon þine villan on voruldspêdum
rihte and gerúme, rodora valdend!
3810. geóca úser georne nú, gásta scippend,
and þurh [hyldo] help, hálig drihten!’
Nú ve þec for þreáum and for þreánýdum
and for eáðmêdum árna bidðað,
lige belegde. ve þæs lifgende
3815. vorhton on vorulde. eác þon vom dydon
úser yldran, for oferhygdum
bræcon bebodo (235.) burhsittende,
hád oferhokedon hálgan lífes.
Siendon ve [189.] tóvrecene geond vídne grund,
3820. heápum tóhvorfene. hyldeleáse
is úser líf geónd landa fela,
fracoð and gefræge folca manegum,
þá ús éc bevræcon tó þæs vyrrestan
eorðcýninga æhtgevealde,
3825. on hæft heoru grimra. and ve nú háðenra
þeóvned þoliað. Þæs þe þanc sie,
vereda vuldorcýning, þæt þú ús þás vrace teódest.
[190.] ne forlêt þú úsic ána, éce drihten,

3808. eac þine villan in voruld-spedum Cod. Ex þine Th. — 3809. ryhte mid ræde rodora v. Cod. Ex. gerúme Th. — 3810. geoca us georne gæsta scyppend. — 3811. hyldo ist aus dem Cod. Exon. von Thorpe ergänzt. — 3812. þearfum Cod. Ex. ðeo nydum Ms. Jun. — 3813. arena. — 3814. lege bilegde. Nach einer von Thorpe in der Vorrede zu seiner Ausgabe des Cod. Ex. p. V. (Nota 2.) bemerkten Eigenthümlichkeit setzt diese Handschrift unter andern bi- für be-, e für æ. — leg = líg. S. Z. 44. 3657; legdraca für ligdraca Gr. Gr. 2, 465. 491. — lige. lífgende Th. — 3815. in vorulde. dyde. Ms. Jun. Th. dydon Cod. Ex. Th. N. — 3816. yldran usse. in oferhygdum Cod. Ex. — 3817. þin bibodu bræcon burhsittende Cod. Ex. burh-sittendum Ms. Jun. — 3818. hád Jun. Th. — lífes Th. — 3819. vurdon ve Cod. Ex. vídne grúnd Th. — 3820. tohvorfne. hylða Cod. Ex. — 3821. væs ure líf [líf Th.] geond londa Cod. Ex. — 3822. fracuð. fold-buendum Cod. Ex. — 3823. nu þu usic bevræce in þas vyrrestan Cod. Ex. þa us éc bevræcon to þæs Jun. Th. — 3824. æht-gevealda Cod. Ex. æhta gevealde Jun. Th. — 3825. in hæft heoro grimmes sceolon ve þær hæpenra Cod. Ex. — 3826. þrea-nyd Cod. Ex. Die Worte von þoliað (þolian) bis Z. 3831. genumen fehlen im Cod. Ex., weil die obersten Zeilen auf S. 53b. der Handschrift abgeschnitten sind. — 3828. ána éce Th.

- for þám miltsu, þe þec men hní* gað, * Jun. p. 82.
 3830. and for þám treóvum, þe þú tirum fæst,
 niða nergend, genumen hæfdest
 tó Abrahame (236.) and tó Isaace
 and tó Iacobe, gâsta scyppend!
 Þú him þæt gehête þurh hleoðorcvyde,
 3835. þæt þú hyra frumcyn in fyrndagum
 ŷcan volde, þætte æfter him
 on cneórissum cenned vurde,
 and seó mænigeo mâre vâre
 hâd tó hebbanne, svâ heofonsteorran;
 3840. bebûgað brâdne hvyrft, ôð brimflodas,
 svâ sâfaroða sand geond sealtne vâg
 in eargrynde, þæt þus his unrima
 in vintra vorn vurðan sceolde.
 Fyl nú frumspræce, þeah heora feá lifigen.
 3845. vlitiga þinne vordevyde and þin vuldor on ús.
 gecýð cræft and miht, þæt þa Caldêas
 and folca fela gefrigen habbað,
 þa þe under heofenum hæðene lifigeað,
 (237.) and þæt þú âna cart êce drihten,

3829. hligað Jun. Th. hnígað, nach Lye's Vorschlag in der Note bei Th. Vgl. Z. 739. nebst der Anmerkung. — 3831. hæfdes Cod. Ex. Nach Thorpe l. c. lässet der Cod. Ex. das t der 2. sing. aus und schreibt z. B. gehogdes für gehogdest, hæfdes für hæfdest. — 3832. isace Cod. Ex. isáace Th. — 3833. gæsta Cod. Ey. — 3834. hleoþor-cvidas Cod. Ex. gehête hleoðor-cvyde Th. — 3835. from-cynn on Cod. Ex. — 3836. ycan Cod. Ex. ican Ms. Jun. ican Th. þæt hit æfter him Cod. Ex. — 3837. on cyne-ryce Cod. Ex. cenned Th. — 3838. mâre vâre Th. yced on eorþan, þæt sva unrima Cod. Ex. — 3839. had to hebban Cod. Ex. hat Ms. Jun. Th. — 3840. bebugað brâdne Th. bugað bradne hvearft oð þ brim-flodas Cod. Ex. oð þ brim-faro Ms. Jun. Th. — 3841. þæs sæ-faroða sand Ms. Jun. Th. vâg Th. svâ varoða sond ymb sealt vâter Cod. Ex. Den Unterschied zwischen varoð und faroð gibt Grimm an, unter Zuziehung unserer Stelle, Andr. und El. S. 101. f. — 3842. yþe geond ear-grund, þæt sva unrima Cod. Ex. me âre gryndeð þ Jun. Th. únrima Th. — 3843. ymb vintra hvearft veorðan sceolde. — 3844. þa frumspræce, þeah þe user fea lifigen Cod. Exon. frum-spræce. feá Th. — 3845. vlitiga þine vordevidas ꝥ ðin vuldor us Cod. Ex. þinne vórd-cvyde. þin Th. — 3846. meah, nu þec Cod. Ex. miht þ þ Ms. Jun. Th. þa Th. N. — 3847. ꝥ eac fela folca gefregen habban Cod. Ex. — 3848. lässet Cod. Ex. aus. — 3849. âna. Jun. Th. êce Th.

3850. veroda valdend, voruldgesceafta,
sigora settend, sôðfæst metod.
Svá se hálga ver hergende væs
metodes miltse, and his mihta spêd
rehte þurh reorde. Ðâ of roderum væs
3855. engel ælbeorht ufan onsended,
vlitescýne ver on his vuldorhaman,
se him cvom tô frôfre and tô feorhnere
mid lufan and mid lisse; se þone lig tósceáf,
hâlig and heofonbeorht, hâtan [191.] fýres.
3860. tósveóp hine and tósvende þurh þá sviðan miht
liges leóma[n], þæt hyra líce ne væs
ôviht geegled; ac he on andan slôh
fýr on feóndas for fyrendædum.
Þá væs on þám ofne, þær se engel becvom,
3865. vindig and vynsum, vedere gelicôst,
(238.) þonne hit on sumeres tíð sended veorðeð
dropena drearung on dægges hvíle,
vearmlic volcna scúr. Svyle bíð vedera cyst,
svyle væs on þám fýre freán mihtum
3870. hâlgum tô helpe. vearð se háta lig
tôdrifen and tódvæsced. Þær þá dædhvatan
geond þone ofen eódon, and se engel mid
feorhnerigende, se þær feorða væs:

3850. im Cod. Ex. nach 3851. vuldres valdend 7 voruld. —sceafta Cod. Ex. —
3851. sóð-fæst Th. sige-rof settend 7 soð meotod Cod. Ex. — 3853.
meotudes miltse 7 his mod-sefan Cod. Ex. — 3854. ða of roderum
vearð Cod. Ex. — 3855. ælbeorhta ufan Cod. Ex. — 3856. vlite scýne-
vuldor-háman Th. vuldor-homan Cod. Ex. — 3857. cvóm Th. cvom
him þa to are 7 to ealdor-nere Cod. Ex. — 3858. þurh lufan 7
þurh lisse Cod. Ex. lig Th. — 3859. hâtan fýres Th. — Vor 3860.
schaltet Cod. Ex. ein: 'þ se bittra bryne beorgan sceolde for þæs engles
ege æfæstum þrím.' — 3860. tosveop 7 tosvengde þurh sviðes meah-
— 3861. ligges leoma Ms. Jun. liges leoman Cod. Ex. — sva hyra líce
ne scod Cod. Exon. hyre líce Ms. Jun. hyra líce Th. — 3862. ac Th.
— 3863. fýr. dædum Th. — 3862. und 3863. fehlen im Cod. Ex. —
3864. ac væs in þam ofne þa se engel cvom Cod. Ex. ófne becvóm Th.
— 3865. vedere onlicust Cod. Ex. gelicost Th. — 3866. þon on Cod.
Ex. tíð. Th. — 3867. hvíle Th. dreorung mid Cod. Ex. — 3868. fehlt
im Cod. Ex. scúr Jun. Th. — 3869. se væs in þam fire for frean meah-
tum Cod. Ex. fýre freán Th. — 3870. háta lig Th. — 3871. to-
dvæscæd Jun. — 3872. bis 3875. incl. fehlen. — 3872. ófen. mid Th.

Annianias and Azarias

3875. and Misael. Þær þá môdhvatan
þrý on geþancum þeóden heredon,
bædon bletsian bearn * Israêla,
eall landgesceaft, êcne drihten,
þeóda valdend. Svá hie þrý cvædon
3880. môdum horsce þurh gemâne vord:

* Jun. p. 83.

‘Ðe gebletsige, bylyvit fæder,
(239.) voruldcrafta vlite, and veorca gehvile,
heofonas and englas, and hlúttor væter,
þá þe on roderum, on rihtne gesceaft,

3874. azarias Th. — 3875. mód Th. — 3876. þry mid geþoncum Cod. Ex. —
3877. bædon Th. bædon bletsunge bearn in vorulde Cod. Ex. — 3878.
ealle gesceafte Cod. Ex. êcne Th. — 3879. hi Cod. Ex. — 3880.
môdum vórd Th. — 3881. bletsige þec bilvit fæder Cod. Ex. — 3882.
voruld-sceafta vuldor Cod. Ex. — Von 3884. an weicht der Gesang
des Azarias im Cod. Ex. so bedeutend ab, dass eine wörtliche
Vergleichung unthunlich, dagegen angemessen erschien, ihn hier
vollständig bis zu Ende folgen zu lassen.

1. Ƿ eal mægen eorðan gesceafta
bletsige þec, sóðfæst cyning, sunne, Ƿ mōnan
leóhte leóman, lifgende god,
hædre Ƿ hlútre, Ƿ heofondreáme
5. væstem veorðian. Ful oft þú vuldor-cyning
þurh lyft lætest leódum tó freme
mildne morgenren. monig sceal siððan
vyrt onvæcnan, eác þon vudu-bearvas
tānum tȳdrað. trymmað eorð-velan,
10. hleoð Ƿ hlútrað. Næfre hlisan áh
meotud þan máran, þon he við monna bearn
vyrceð vel-dædum. Vís bið se þe con
ongytan þone geóccend, þe ús eall góod
syleð, þe ve habbað, þenden ve hēr beóð,
15. Ƿ ús milde meotod máre geháteð,
gif ve geearniað, elne villað,
þon feran sceal, þurh freán hæse,
sundor ánra gehvæs sávl of lice.
Ƿ þec, god dryhten, gæstas hergen,
20. byrnende fȳr Ƿ beorht sumor,
vearme veder-dagas, valdend manna,
freán, on ferhðe. Fremest eorð-velan,
þurh monigne hád, milde dryhten;
Ƿ þec dæg Ƿ niht, dōmfæst cyning,

3885. vuniað in vuldre, þá þec vurðiað,
and þec, ælmihtig, ealle gesceafte,
rodorbeorhtan tunglu, þá þe ryne healdað,

25. lofigen 7 lifigen, lux 7 tenebre,
þe þás verþeóða veardum healdað.
deóp dryhtnes bibod drugon hi, 7 longe.
7 þec, crist cyning, ceolas veorðian,
fæder, forst 7 snav, folca valdend,
30. vinter-biter veder, 7 volcna genipu;
7 þec liexende lfgetta hergen,
bláce breahnum hvate, brytenrices veard,
dýrne drihten, á þin dóm sy
gód 7 genge þú þæs geornlice
35. vyrcest, vuldor-cyning; væstum herge
bletsien blédum; 7 þin bléd vese
á forð éce, ælmihtig god.
Vesað 7 veaxað ealle verþeóde,
lifgað bi þám lissum, þe se leofa cyning,
40. éce dryhten, ær gesette
stnum bearnum tó bríce, bremen dryhten.
Ond þec, hálga god, heá dūna
geond middangeard miltsum hergen,
fæger folde, 7 fæderrice;
45. forðon valdend scóp vudige móras,
lofe leánige leóhtes hyrde.
Bletsige þec, sóðfæst cyning, sæs 7 vætra,
heá holmas, háligne dryhten,
dómlíce deóp væter, 7 dryhtnes bibod
50. geofonflóða gehvylc georne bihealdeð,
þon merestreámas meotudes ræsvum,
væter, onvealcað. Viton eald gecynd,
7 ær gescóp éce dryhten
laguflóða bigong, leóhtes hyrde,
55. on þám vuniað vídferende
siðe on sunde seldlice fela.
Bletsien þec þá ealle, éce dryhten,
þurh þinne villan, vuldorfæst cyning.
7 þec ealle æsprynge, éce dryhten,
60. heanne hergen. Ful oft þú hlúttor lætest
væter vynlico tó voruldhyste
of clife clænum, 7 ús se cyning gescóp
monnum tó miltse, 7 tó mægeneácan.
Bletsien þec, bilvit fæder,
65. fiscas 7 fuglas, felameahigne þe
ealle, þá þe onhrærað hreó vægas

sunna and mōna, sundor ānra [192] gehvile,
herige in hāde; and heofonsteorran,

- on þām brādan brime, bremen dryhten,
hergen hāligne, ⁊ heofonfuglas,
þā þe lācende geond lyft farað.
70. Bletsien þec, dryhten, deór ⁊ nýten,
meotud monna bearn miltsum hergen,
⁊ écne god Israhēla cynn.
Bletsien þe þine sacerdos, sóðfæst cyning,
milde mæsseras mārne dryhten,
75. ⁊ þine þās, þeóda hyrde,
svylce hāligra hlúttre sáule
⁊, éce god, eáðmódheorte.
Nú þec Ananias ⁊ Azarias,
⁊ Misahel, meotud, miltsum hergað,
80. nú ve geónge þrý god bletsiað,
felameahtigne fæder in heofonum,
þone sóðan sunu, ⁊ þone sigefæstan gæst;
forþon ús onsende sigora valdend
engel tó áre, seðe ús bearg
85. fýr ⁊ feóndas, ⁊ mid fiðrum bevreáh
við bryne brógan.' Breahmum hvurfun
ymb þ̅ hāte hús hāðne leóde,
þā þæt ongeaton godes andsacan,
þ̅ hi ne meahtan, ne meotod volde,
90. ácvellan cnyhta æ, ac hy crist scilde.
Hvearf þā tó healle, svá he hraðóst meahite,
eorl acolmód, þæt he ofer his ealdre gestód,
ábeád þā for þære duguðe deóp ærende,
hāligra gehyld — hlyst væs þærinne —
95. gromhydig guma: 'þæt ic geare viste,
þæt ve III. hæfdon þeóda vísan,
geónge cniehtas, for gæstlufan
gebunden tó bæle in byrnendes
fýres leóman. nú ic þær IIII. men
100. sēnde tó siðe; nales me sylfa gerád.
Hveorfað nú æfter heorðe, nāngum hát sceðed
ofnes æled; ac him is engel mid.
hafað beorhtne blæd, ne mæg him bryne sceððan
vlitigne vuldorhoman.' Ðá þām vordum sveálg
105. brego Caldêa, gevát þā tó þām bryne gongan
ánhydig eorl, þ̅ he ofer þām áde gestód.
hēt þā of þām líge lifgende bearn
3888. ānra Jun. Th. — 3889. hāde Th.

3890. deáv and deór scúr, þá þec dómige.
and þec, mihtig god, gáostas lofige;
byrnende fýr and beorht sumor
nergend hergað; niht somod and dæg,
and þec landa gehvilc, leóht and þeóstro,
3895. herige on háde, somod hát and ceald.
and þec, freá mihtig, forstas and snâvas,
vinterbiter veder and volcenfaru
(240.) lofige on lyfte. and þec ligetu
bláce berhtmhvate, þá þec bletsige.
3900. eall eorðan grund, éce drihten,
hyllas and hrusan and heábeorgas,
sealte sâvâgas, sóðfæst metod,
eástreámýða, and upcyme
væterspryncvylla, þá þec vurðiað.
3905. hvalas þec herigað, and hefonfugolas
lyftlácende; þá þe lagostreámas,
væterscipe, vecgað, and vildu deór
and neáta gehvilc naman bletsie.
and manna bearn môdum lufiað,

Nabocodonossor neár ætgongan.

Ne forhogodon þæt þá hálgan, siððan hi hvætmode

110. voruldcyniges veorn gehýrdon;
ac eódon of þám fýre feorh unvenne,
vuldre gevlitegad, svá hyra vâdum ne scôd
gífre glêda; ac hi mid gâstlufan
synne gesvencton ⁊ gesigefæston,
115. môdum gleáve, in monþeávas.
þurh foreþoncas fýr gedygdon:—

[Cod. Exon. ed. Thorpe p. 190, 20 - 197, 17.]

3890. scúr. dómige Th. — 3892. fýr Th. — 3895. háde Jun. Th. hát Th. —
3899. bláce Th. — 3900. éce Th. — 3901. hruse terra, mons. Gr. Gr.
I, 341. 2, 22. D. M. II. Aug. S. 230, wo hruse mitags. rind = cortex
zusammengestellt wird. El. Z. 218: '(hvâr se vuldres beám) hálig
under hrusan hýded vâre.' Z. 624: '(hvâr seó rôd vunige rador-
cyniges) hálig under hrusan.' Z. 842: '(siððan beácening) háligre
under hrusan he mid handum befêng (vuldres vynbeám).' Im An-
dreas ist mir das Wort nicht aufgestossen. — heá Th. — 3902. sæ-
vâgas sóðfæst Th. — 3903. eá-stream-ýða Th. — 3905. hefon
Jun. — 3908. neáta. naman Th — 3909. môdum Th.

3910. and þec Israêla, æhta scyppend,
herigað in hâde, herran þinne.
and þec hâligra heortan cræftas,
sôðfæstra gehvâs sâvle and gâstas
lofiað, liffreán, leán sellende eallum,
3915. (241.) éce drihten. Annanias þec
and Azarias and Misael, metod, dómige
breóstgeþancum. ve þec bletsiað,
freá folca gehvâs, fæder ælmihtig,
sôð sunu methodes, sâvla nergend,
3920. hæleða helpend, and þec, hâlig gâst,
vurðað in vuldre, vitig drihten;
ve þec herigað, hâlig drihten,
and gebedum bremað. þu gebletsad eart,
[193.] gevurðad ferhð[e], ofer vorulde hrôf,
3925. heáhcyning heofones, hâlgum mihtum,
lifes leóhtfruma ofer landa gehvilc.
Ðá þæt ehtode* ealde þeode
Nabochodonossor við þâm nêhstum
folgesifðum (242.) 'þæt eóver fela geseah,
3930. þeóden míne, þæt ve þrý syndon
geboden tô bære in byrnende
fýres leóman. nú ic þær feóver men
geseó tô sôðe, nales me selfa leogeð.'
Ðá cvæð se þe væs cyninges ræsva,
3935. vís and vordgleáv: 'þæt is vundra sum,
þæt ve þær eágum onlôciað.
geþenc, þeóden mîn, þíne gerysna.
ongyt georne, hvá þá gyfe sealde
gingum gædelinge. hie god herigað
3940. áne écne, and ealles him

* Jun. p. 84.

3913. sóðfæstra Th. — 3914. lif-freán Th. — 3915. éce. annanias Th. —
3916. Adzarias Jun. Th. dómige Th. — 3919. sóð Th. — 3924. ferhð
Ms. Jun. Th. hróf Th. — 3930. míne Th. — 3931. bære Th — 3932.
fýres Th — 3933. sôðe Th. — 3935. vís J vord-gleav Th. — 3936.
onlôciað Th. — 3937. mîn. þíne Th. — 3939. gædeling, 'socius,
sodalis;' ahd. kadulinc, katalinc, gatiling, alts. gaduling, gado-
ling 'affinis, cognatus, popularis' Gr. Gr. 2, 352. Beov. Z. 5230:
'his gædelinges (gúðgevædu).' — gingum Th. — 3940. áne écne Th.

- be naman gehvâm on neôd sprecað;
þanciað þrymmes þristum vordum,
cveðað, he sie âna ælmihtig god,
vitig vuldorcýning vorlde and heofona.
3945. ában þú þá beornas, brego Caldêa,
út of ofne. (243.) nis hit ôvihtes gôð,
þæt hie sien on þâm láðe leng, þonne þú þurfe.
[195.] Hêt þá se cýning tó him cnihtas gangan.
hyssas hearde hýrdon láre,
3950. cyrdon cynegôðe, svâ hie gecýðde vâron.
hurfon hæleð geonge tó þâm hæðenan foran.
vâron þá bendas forburnene, þe him on bânnum lagon,
láð searo leóða cýninges, and hyra líce geborgen.
næs hyra vlite gevemmed, ne nânig vrôht on hrægle,
3955. ne feax fyre besvæled; ac hie on friðe drihtnes
of þâm grimman grýre glade treddedon,
gleávmôðe guman, on gâstes hyld.
[196.] Ðâ gevât se engel up (244.) sêcan him éce
dreámas,
on heanne hrôf heofona rices.
3960. hêhþegen and hold hâlgum metode
hæfde on þâm vundre gevrðod þe þá gevrhto áhton.
hyssas heredon drihten for þâm hæðenan folce,
stêpton hine sôðcvidum and him sædon fela
sôðra tæcna, ôð þæt he sylfa gelýfde,
3965. þæt se vâre mihta valdend, se þe hie of þâm mirce generede.
Gebeád þá se bræsna Babilône veard,
sviðmôð sînum leóðum, þæt se vâre his aldre scyldig,

3942. vórdum Th. — 3943. âna Jun. Th. — 3945. ában Th. — 3946. út.
ôvihtes gôð Th. — 3947. láðe Th. — 3949. láre Th. — 3950. góðe
vâron Th. — 3951. tó Th. — 3952. benne Jun. Th. bendas Th. N.
bânnum lagon. — 3953. láð. líce Th. líce Jun. — 3954. nânig. — 3955.
fyre. ac. — 3957. gleav-môðe. — 3958. gevât up. sêcan. éce. — 3959.
hrôf. rices. — 3960. þegn Jun. — 3962. heredo Ms. Jun. — 3963.
hie Ms. Jun. cvydum Jun. — 3964. tæcna. — 3965. vâre. — mirc,
myrc 'obscurus, tenebrosus,' alts. mirki Gr. Gr. I, 343. Gr. Andr. und
El. S. XIX. Andr. Z. 1219: '(þeáh þú drype þolige) myrce manslaga.'
— Hierjedoch ist es das subst. mirce 'tenebræ, carcer,' nach Lye
s. v.; das Wort ist sonst nicht nachgewiesen — 3966. babilône. —
3967. sviðmôð sînum.

- se þæs onsóce, þætte sóð vāre
 mære mihta valdend, se hie of þām morðre álýsde.
3970. ágæf him þā his leóda láfe, þe þær gelæd * de vāron, * Jun. p. 85.
 and nahte ealdfeóndum, þæt hie áre hæfdon.
 Væs heora blæd in Babilône, siððan hie þone bryne
 fandedon.
 (245.) dóm veaŕð æfter duguðe gecýðed, siððan hie
 drihtne gehýrdon;
 vāron hyra rádas ríce, siððan hie rodera valdend,
 3975. hálig heofonríces veard, við þone hearm gescylde.
 [197.] Ðá ic sēcan gefrægn
 sóðum vordum, siððan he vundor onget,
 Babilône veard, þurh fýres bryne,
 hú þā hyssas þrý hátan ofnes
 3980. fær grýre, fýres, oferfaren hæfdon,
 vylm þurhvódon, svá him viht ne sceód
 grim glêda nið, godes spelbódan,
 frecnan fýres; ac him frið drihtnes
 við þæs egesan grýre aldor gescylde.
 3985. Ðá se þeóden ongan geþinges vyrcan.
 hét þā tósomne síne leóde,
 and þā on þām meðle ofer menigo bebeád
 vurd geordene and vundor godes,
 þætte on þām cnihtum (246.) gecýðed vās:
 3990. ‘onhicgað nú hálige mihte,
 víse vundor godes. ve gesávon, þæt he
 við cvealme gebearh cnihtum on ofne,

3968. onsóce. sóð vāre. — 3970. agaf Jun. — 3971. nægan „poetice, ut videtur, pro hnigan, inclinare se, morem gerere“ Lye, mit Bezugnahme auf Z. 2952: ‘þæt hine veroda god vordum nægde.’ Es müsste nahte eine Nebenform zu nægde sein; es auf nāgan d. i. ne āgan zurückzuführen, verbietet der Sinn. — áre. — 3973. dóm. — gehýrdon. — 3974. rádas ríce. — 3976. sécan. sóðum vórdum. — 3978. fýres. — 3979. þrý hátan ófnes. — 3980. fær. fýres. — 3981. þurhvódon. — 3982. ac godes spelbódan Jun. Th. — 3983. fýres. ác. — 3986. síne. — 3987. meðel ‘concio,’ zu maðelian (Z. 346. 519. 1814.) gehörig. El. Z. 280. Andr. Z. 262. C. Z. 3184. Andr. Z. 1436. 1626. El. Z. 592. 785. Vgl. meðelstede ‘consilium.’ Z. 3326. 3471. 3663. Andr. Z. 658. El. Z. 553 — bebeád. — 3992. ófne.

- lácende líg þám þe his [198.] lóf báron.
forþám he is ána ælmihtig,
3995. éce drihten, se þe him dóm forgeaf,
spôvende spêd þám þe his spel berað;
forþon vitigað þurh vundor monig
hâlgum gâstum þe his hyld curon.
cúð is, þæt me Daniel dyglan svefnes
4000. sôðe gesæde, þæt ár svîðe ôðstôd
manegum on môde mînra leóda,
forþám ælmihtig eácenne gâst
in sefan sende, snyttro cræftas.
Svá vordum spræc verodes ræsva,
4005. Babilône veard, siððan he beácen onget,
svútol tácn godes. no þý sêl dyde;
ac þám æðelinge (247.) oferhygd gesceód.
vearð him hyrra hyge and on heortan geþanc
máran módsefan, þonne gemet vâre,
4010. ôð þæt hine mid nýde nyðor ásette
metod ælmihtig, svá he manegum dêð
þára þe þurh oferhyd upástigeð.
[199.] Þá him veard on slápe svefen ætýved,
Nabocho donossor; him þæt nêh geveard.
- * Jun. p. 86. 4015. þuhte him, þæt on fol* dan fægre stóde
vudubeám vlitig, se væs vurtum fæst,
beorht on blædum. næs he bearve gelic;
ac he hlifode tó hefontunglum,
svilce he oferfæðmde foldan sceátas,
4020. ealne middangeard, ôð merestreámas,
tvígum and telgum. Þær he tógeseah,
þuhte him, þæt se vudubeám vild [200.] deór scylde,
áne áte (248.) eallum heolde,

3993. líg. lóf báron. — 3994. ána Jun. ána éce Th. ece drihten ælmihtig
Jun. Th. — 3995. dóm. — 3996. spôvende. S. Z. 2109. Anm. Die-
selbe Wendung Cod. Ex. 117, 16. — spêd. — 3998. hýld. — 4000.
sôðe gesæde. ár. ôðstôd. — 4001. móde. mînra. — 4004. vórdum —
4006. tacen Jun. tácn Th. S. Z. 4032. 4235. þý sêl; sêl 'melius.'
El. Z. 795: 'ic gelýfe þê sêl (and þý fæstlicôr).' — 4007. oferhygd. —
4009. máran mód-sefan. vâre. — 4012. úp. — 4013. ætýved. —
4015. stóde. — 4017. gelic. — 4018. ác. — 4020. mére-streamas. —
4021. tvígum. — 4023. áne áte Th. áne Jun.

- svylce fuglas eác heora feorhnere
 4025. on þæs beames blêdum nâme.
 þuhte him, þæt engel ufan of roderum
 stigan cvôme, and stefne ábeád,
 torhtan reorde hêt þæt treóv ceorfan
 and þâ vildeór on veg fleón,
 4030. svylce eác þâ fugolas, þonne his fyll côme.
 hêt þonne besnêdan seolfes blêdum,
 tvîgum and telgum, and þêh tácen vesan,
 vunian vyrtruman þæs vudubeames
 eorðan fæstne, ôð þæt eft cýme
 4035. grêne blêda, þonne god sylle.
 hêt eác gebindan beám þone miclan
 ârenum clammum and îsernum,
 and gesâledne in súsl dôn,
 þæt his môd vite, þæt migtigra vîte vealdeð,
 4040. (249.) þonne he him við mæge.
 [201.] þâ of slæpe onvóc (svefn væs æt ende)
 eorðlic æðeling. him þæs egesa stód,
 grýre fram þâm gâste, þe þyder god sende.
 Hêt þâ tósomne síne leóde,
 4045. folctogan. frægn ofer ealle
 sviðmôd cyning, hvæt þæt svefen bude:
 nalles þy he vênde, þæt hie hit viston,
 ac he cunnode, hú hie cveðan voldon.
 Ðâ væs tô þâm dôme Daniel hâten,
 4050. godes spelboda. him væs gæst geseald
 hâlig of heofonum, se his hyge trymede.
 on þâm drihtenveard deópne visse
 sefan sídne geþanc and snytro cræft,
 [202.] visne vorðcvide. eft he vundor manig
 4055. metodes mihte for men ætbær.
 þâ he secgan ongan svefnes vôman,
 (250.) heáhheort and hâðen heriges vísa,

4026. róderum. — 4027. ábeád. — 4029. fleón. — 4030. côme. — 4031.
 besnêdan. — 4032. tácen. — 4035. ville (statt sylle) Th. N. — 4038.
 dón. — 4039. mód. — 4041. onvóc. — 4042. stód. — 4044. síne. —
 4046. sviðmód. — 4047. vênde. — 4048. ác. — 4049. dôme. — 4053.
 sídne. — 4054. visne vorð-cvide. — 4055. mihta Jun. Th. mihtum
 Th. N. ætbær. — 4056. ongan. — 4057. vísa.

- ealne þone egesan, þe him eóved væs;
 bād hine áreccan, hvæt seó rún bude,
 4060. hófe háligu vord and in hige funde
 tó gesecganne sóðum vordum,
 hvæt se beám bude, þe he blican geseah,
 * Jun. p. 87. and him vitgode* vyrda geþingu.
 He þá svígode; hvæðere sóð ongeat
 4065. Daniel æt þám dôme, þæt his drihten væs,
 gumena aldor, við god scyldig.
 vandode se vísa; hvæðre he vorde cvæð,
 árcræftig ár, tó þám æðelinge:
 'þæt is, veredes veard, vundor unlytel,
 4070. þæt þú gesáve þurh svefen cuman
 heofonheáne beám and þá hálgan vord,
 yrre and egeslicu, þá se engel cvæð,
 þæt þæt treóv sceolde telgum besnæded
 (251.) foran áfeallan, þæt ár fæste stód,
 4075. and þonne mid deórum dreámleás beón,
 vésten vunian, and his vyrtruman
 foldan befolen fyrstmearc vesan
 stille on staðole, svá seó stefn gecvæð;
 ymb seofon tída sáde eft onfón:
 4080. svá þín blæd bið; svá se beám geveóx
 heáh tó heofonum, svá þú hæleðum eart
 ána eallum eorðbúendum
 veard and vísa. nis þe viðerbreca
 man on moldan, nymðe metod ána,
 4085. se þec áceorfeð of cyningdôme
 and þec [203.] vineleásne on vræc sendeð,
 and þonne onhveorfeð heortan þíne,

4059. rún. — 4060. hófe. vórd. — 4061. sóðum vórdum. — 4062. blican
 Jun. Th. — 4063. vyrda. — 4064. sóð. — 4065. dôme. — 4067.
 vandode se vísa. vórde. — 4068. árcræftig ár Jun. Th. — 4069. ún-
 lytel. — 4071. heane Ms. Jun. — beám. — 4073. besnæded. — 4074.
 áfeallan. ár. stód. — 4075. beón. — 4076. vésten. — 4079. onfón
 Jun. — tída. sáde. onfón. — 4080. þín blæd lið Th. bið Th. N.
 — beám. — 4082. ána Jun. Th. — 4083. vísa. nis. — 4084. ána
 Jun. Th. — 4085. áceorfeð. cyningdôme. — 4086. vineleasne. —
 4087. þíne.

- þæt þú ne gemyndgast æfter mândreame,
 (252.) ne gevittes vást, butan vildeóra þeáv;
 4090. ac þú lifgende lange þrage
 heorta hlýpum geond holt vunast.
 ne bið þec málmete, nymðe môres græs,
 ne rest vitod; ac þec regna scúr
 véceð and vreceð, svá vildu deór,
 4095. ôð þæt þú ymb seofon vinter sôð gelýfest,
 þæt sie ân metod eallum mannum
 reccend and ríce, se on roderum is.
 Is me svá þeáh villa, þæt se vyrtruma
 stille væs on staðole, svá seó stefn gecvæð,
 4100. and ymbe seofan tíde sáde onfênge;
 svá þín ríce restende bið
 ánvloh for eorlum, ôð þæt þú eft cymst.
 Gehyge þú, freá mín, fæstlicne ráð,
 syle ælmyssan, ves earmra hleó,
 4105. þinga for þeódne, ær þám seó þrah cýme,
 (253.) þæt he þec ávorpe of voruldríce.
 [205.] Oft metod álæt monige þeode
 vyrcan, þonne hie voldon sylfe
 fyrene fæstan, ær him fær godes
 4110. þurh egesan grýre aldre gesceode.
 No þæs fela Da* niel tô his drihtne gespræc * Jun. p. 88.
 sôðra vorda þurh snytro cræft,
 þæt þæs á se ríca reccan volde
 middangeardes veard; ac his môd ástáh
 4115. heáh fram heortan. he þæs hearde ongeald.

4088. gemydgast Mscr. mán-dreame Th. — 4090. lifgende. — 4092. mál-
 mete. môres. — 4093. rést. ác. scúr. — 4095. sóð. — 4096. án.
 — 4097. ríce. sé. — 4100. tíde. sáde. — 4101. þín ríce. — 4102.
 ánvloh. Jun. Th. án vloh „[ab ân privativa et vloh fimbria; orna-
 mentum, decus] ‘inornatus, invenustus, deformis, incultus, negle-
 ctus.’ Lye Suppl. s. v. — Andr. Z. 1471. ff: ‘næs him gevemmed vlite,
 ne vloh of hrægle lungre álýsed, ne loc of heáfde, ne bán gebrocen.’
 Juliana (Cod. Ex. 277, 32 ff.): ‘þá gën seó hálge stód ungevemde
 vlite; næs hyre vloh ne hrægl, ne feax ne fel fyre gemæled.’ — 4103.
 mín. ráð. — 4105. ár. — 4106. voruld-ríce. — 4107. alæt. — 4109.
 ár. — 4112. sôðra vorda. — 4113. á Jun. á se ríca Th. — 4114.
 ác. mód.

- Ongan þá gyddigan, þurh gylp micel,
 Caldêa cyning, þá he ceastre veold,
 Babilône burh, on his blæde geseah
 Sennera feld sídne bevindan,
 4120. heáh[burh] hlifigan, þæt se heretyma
 verede gevorhte þurh vundor micel.
 (254.) veaƿð þá ánhydig, ofer ealle men
 sviðmôd in sefan, for þære sundorgife,
 þe him god sealde, gumena rice,
 4125. world tô gevealde in vera life.
 'þû earð seó micle and min seó mære burh,
 þe ic gevorhte tô vurðmyndum,
 rúme rice; ic reste on þe,
 eard and êðel ágan vylle.'
4130. Ðá for þám gylpe gumena drihten
 forfangen veaƿð and on fleám gevát,
 ána on oferhyd ofer ealle men,
 (svá vóð vera on gevindagum)
 geócrôstne síð (255.) in godes vîte,
 4135. þára þe eft lifigende leóde begete.
 [206.] Nabochodonossor, siððan him nið godes
 hrêð of heofonum hete gesceóde,

4118 blæde. — 4119. sídne. — 4120. heahburh hlifigan Th. N. — 4121. vúndor Jun. — 4122. ánhydig Jun. Th. — 4123. sviðmôd. — 4124. rice. — 4125. life. — 4126. mín. mære. — 4128. rúme rice. — 4129. ágan. — 4131. gevát. — 4132. ána. vóð = vâð 'iter,' nach Thorpe's Annahme in der Note zu unserer Stelle. Anders Lye s. v.: „in fugam abiit singularis in arrogantia super omnes homines, sicut effatum hominum in tyrannidis diebus prædixerat i. e. Expulsus est regno omnium arrogantissimus Nebucadnezzar, juxta prophetiam apud homines divulgatam, ipso adhuc imperante; Cæd. 88, 11.“ — Sicher hat vóð die Bedeutung von 'sonus, vox, carmen.' El. Z. 748: (Erl. S. 155.) 'vóða vlitegaste, carminum pulcherrimum.' Cod. Exon. 118, 4: 'vóð upástág (sonus ascendit), cearfulra cirm.' — 125, 30 ff.: 'vróht onvilleð, vóð (sonus) oðerne lythvon hleoðode.' 156, 8: 'vóðe hófun.' — vóðbora 'propheta, orator' (Cod. Exon. 19, 18. 295, 19. 346, 21. 489, 17.); vóðcræft poesis Gr. Gr. I, 364. Cod. Exon. 234, 30. 360, 7. vóðsong 'propheticum carmen.' Cod. Exon. 4, 1: 'vitgena vóðsong.' — 4134. vîte. — 4135. lifigende Th. be-rehte Th. N.

- seofon vinter samod sùsl þrôvode,
vildeóra vésten, vinburge cyning.
4140. Ðá se earfoð mæcg uplôcode,
vildeóra gevíta, þurh volcna gang,
gemunde þá on môde, þæt metod vâre
heofona heáhcyning, hæleða bearnum
ána éce gâst. þá he eft onhvearf
4145. vóðan gevittes, þær þe he ár vîde bær
herevôsan hige, heortan getenge;
þá his gâst áhvearf in godes gemynd,
môd tô mannum, siððan he metod onget.
gevát þá earmsceapen eftsiðian,
4150. nacod nýdgenga [207.] nið gefasian,
(256.) vundorlic vræcca and vâða leás,
mætra on môdgeþanc tô mancynne,
þonne gumena veard in gylpe vâs.
Stôd middangeard æfter mandrihtne,
4155. eard and êðel æfter þâm æðelinge,
seofon vinter samod, svâ no svîðrode
rice under roderum, ôð þæt se ræsva com.
[208.] þá vâs eft geseted in aldordôm
Babilône veard. hæf* de beteran þeáv,
4160. leóhtran geleáfan in liffruman:
þætte god sealde gumena gehvilcum
velan svâ vîte, svâ he volde sylf.
Ne lengde þá leóða aldor
vitegena vorðcvyde; ac he vîde beád
4165. metodes mihte, þær he meld áhte.
siðfæt sægde sínum leóðum,

* Jun. p. 89.

4139. vild deora Jun. vildeora vésten. vín-burge Th. — vinburg dilecta urbs' Lye; oder 'Freudenburg?' (Gr. Andr. und El. XXXVII.) C. Z 3576. Andr. Z. 1637. vinbyrig Andr. Z 1672. — 4140. úp. — 4141. vilddeora Jun. — 4142. móde. — 4144. ána Jun. ána éce Th. — 4145. vóðan. ár vîde. — 4148. môd. — 4149. gevát. — 4150. nýd-genga. geðavian Th. geþolian Th. N. — 4151. vâða. — 4152. mæte 'mediocris; modestus.' „mætra on môðgeþanc 'moderatio in animo;' Cædm. 88, 21.“ Lye s. v. — 4154. stóð. — 4157. rice. cóm. — 4160. lif-fruman. — 4162. vîte Jun. Th. — 4163. lengian 'prolongare, differre.' Lye s. v. — 4164. ac he vîde. — 4166. sínum.

- vide váðe, þe he mid vilddeórum áteáh,
 (257.) ôð þæt him freán godes in gâst becvom
 râdfæst sefa, þá he tô roderum beseah.
4170. vurd væs gevorden, vundor gecýðed,
 svefn gesêðed, sùsl ávunnen,
 dóm gedêmed, svá ær Daniel cvæð,
 þæt se folctoga findan sceolde
 earfoðsîðas for his ofermêdlan,
4175. svá he ôfstlîce god spellode
 metodes mihtum for mancynne.
 Siððan in Babilône burhsittendum
 lange hvíle láre sægde
 Daniel dómas. siððan deóra gesîð,
4180. vildra værgenga of váðe cvom,
 Nabochodonossor of niðvracum,
 siððan veardode vide rice,
 heold hæleða gestreón and þá heán burh, -
 frôd foremihtig folca ræsva,
4185. Caldêa cyning, ôð þæt him cvelm gesceód.
 (258.) svá him ofer eorðan andsaca ne væs
 gumena ænig, ôð þæt him god volde
 þurh hrýre hreddan heárice.
 Siððan þær his aferan eád bryttedon,
4190. velan, vunden gold in þære vídan byrig,

4167. vide. — 4168. becvóm. — 4171. gesêðan 'probare, wahrnehmen'
 von sôð verus. Gr. Gr. I, 361. Erl. S. 151. El. Z. 581: 'ne magon
 ge þá vord gesêðan.' Cod. Exon. 15, 28: 'sveótule gesêðan.' 'ge-
 sêðendum attestante' Gl. M. 358. — 4172. dóm gedêmed. — 4178.
 hvíle. láre. — 4179. dómas. — 4180. værgenga = vergenga 'advena'
 Lye. Cod. Ex. 137, 29: 'þæt ge his vergengan (in þone láðan
 leg láðan mótan)' his recluse Thorpe. 144, 28: 'on his vergen-
 gan (vîte legdon)' on his recluse laid torment Thorpe, der das
 Wort ver mit ahd. wer latibulum?? zusammenstellt (Cod Exon.
 Notes S. 505). cvóm -- 4182. vide rice. — 4183. heán. — 4184.
 frôd. — 4188. heá rice. — 4190. Ueber velan vunden gold (Z.
 1925.) und vunden gold (Z. 2064. 2122.) lese man die ausführ-
 liche Note in Grimm's Grammatik 4, 752. nach. Es ist jedoch zu
 merken, dass in beiden obigen Stellen es 'velan vunden gold' heisst,
 und nicht 'gold velan vunden,' es auch nicht nöthig scheint velan
 als dat. zu fassen und ihm einen 'ältern noch unerklärten' Begriff bei-

ealhstede eorla, [209.] unváclice,
heah hordmægen, þá hyra hláford lág :

Ðá in þære þeóde ávóc his þæt þridde cneóv,
væs Baldazar burga aldor.

4195. veold vera rices, óð þæt him vlenco gesceód,
oferhyd egle. þá væs endedæg,
þæs þe Caldêas cýningdóm áhton,
þá metod onláh Medum and Persum
aldordômes. ymb litel fæc

4200. lét Babilône bláð sviðrian,
þone þá hæleð healdan sceoldon.
(259.) viste he ealdormen in unrihtum,
þá þe þy rice ráðan sceoldon.

Ðá þæt gehogode hámsittende

4205. Meda aldor, þæt ár man ne ongan,
þæt he Babilône ábreca volde,
alhstede eorla, þær æðelingas
under vealla hleó velan brytnedon.

þæt væs þára fæstna folcum cúðost
4210. mást and mærost þára* þe men bún,
Babilon burga, óð þæt Baldazar
þurh gylp grome godes freá sæde.

* Jun. p. 90.

Sæton him æt víne vealle belocene;
ne onêgdon na orlegra nið,

4215. þeah þe feónda folc fêran cvóme

zulegen. Der Ausdruck vunden gold (auch Hel. 16, 24.: 'wundan gold,' und Hild. 32: 'wuntanê bougá') erklärt sich leicht von gewundenen, aus Gold gefertigten Armbändern. Gr. Gr. 4, 963. — vídan. — 4191. ealhstedas Gr. Andr. und El. S. 137. alhstede (Z. 4207.). ealhstede 'palatium, ædes regia, templum;' Andr. Z. 1642: 'ealde eolhstedas.' D. M. II. Ausg. S. 58. Vgl. Z. 3321: 'alh hâligne.' — unváclice. — 4192. hórd-mægen. — 4193. avóc. — 4195. rices. — 4197. caldêas. cýningdóm. — 4199. ym Ms. Jun. ymb Th. — ymb litel fæc 'per parvum intervallum.' Ebenso: El. Z. 273. 384. — El. Z. 959: 'on svá lytlum fæce.' Cod. Exon. 115, 6: 'þurh lytel fæc.' Beov. Z. 4475: 'lytel fæc.' — fæc fem. 'spatium, intervallum, tempus.' Gr. Gr I, 331. 3, 429. — Andr. Z. 1371. (Erl. S. 131.) und Cod. Ex. 454, 32. erscheint der gen. plur. faca: 'unfyrn faca.' — 4200. bláð. — 4202. únrihtum. — 4203. rice ráðan — 4204. hámsittende. — 4205. ár. — 4210. mást J mærost. bún. — 4213. sæton. vine. belócene.

- herega geráðum tô þære heáhbyrig,
 þæt hie Babilône ábreca mihton.
 Gesæt þá tô symble síðestan dæge
 Caldêa cyning mid cneómagum.
4220. (260.) þær medugál veaḥ mægenes vísa.
 hêt þá beran Israêla gestreón,
 húslfatu hálegu, on hand verum,
 þá ár Caldêas mid cyneþrymme,
 [210.] cempan, in ceastre clæne genámon,
4225. gold in Gerusalem, þá hie Judêa
 bláð forbrácon billa ecgum
 and þurh hleóðorcyme herige genámon
 torhte frætve, þá hie tempel strúdon
 Salomanes seld. sviðe gulpon.
4230. Ðá veaḥ bliðemôð burga aldor.
 gealp gramlice gode on andan;
 cvæð, þæt his hergas hyrran væron
 and mihtigran mannum tô friðe,
 þonne Israêla éce drihten.
4235. him þæt tácen veaḥ, þær he tôstarude
 egeslic for eorlum (261.) innan healle,
 þæt he for leóðum ligevord gecvæð,
 þá þær in egesan engel drihtnes
 lét his hand cuman in þæt heáseld.
4240. vrát þá in vage vorda gerýnu,
 basve bôcstafas, burhsittendum.
 Ðá veaḥ folctoga forht on môðe,
 ácul for þám egesan. geseah he engles hand
 in sele vritan Sennara vite.
4245. þæt gyddedon gumena mænigeo,

4216. geráðum. — 4218. síðestan. — 4220. vísa. — 4221. hêt. — 4223. ár. — 4224. genámon. — 4226. bláð forbrácon. — 4228. torhte, der Alliteration wegen, nach Thorpe's Verbesserung. beorhte Ms. Jun. Th. im Text. — 4230. bliðe-môð. — 4231. gramlice. — 4234. éce. — 4235. tácen. tôstarude. — 4237. vórd. — 4240. vrát. vage. vorda. — vag 'paries.' Beov. Z. 1983: '(goldfág scinon) veb æfter vagum.' Z. 3322: '(ac me geúðe ylða valdend,) þæt ic on vage geseah (vli-tig hangian eald sveord eácen.)' — 4241. bôc-stafas. — 4242. môðe. — 4243. ácul. — 4244. sennara Jun. vritan sennara vite Th.

hæleð in healle, hvæt seó hand vrite.

Tô þám beácne burhsittendum
verede cōmon on þæt vundor seón.

[212.] sóhton þá sviðe in sefan gehýdum,

4250. hvæt seó hand vrite háliges gástes.

Ne mihton árædan rúncræftige men
engles ærendbéc, æðelinga cyn,
ôð þæt Daniel com, drihtne gecoren,
snotor and sóðfæst, (262.) in þæt seld gangan,

4255. þám væs on gáste godes cræft micel.
tô þám ic georne gefrægn gyfum ceápian
burhgeveardas, þæt he him bōcstafas
árædde and árehte, hvæt seó rún bude.

Him æcræftig andsvarode

4260. godes spelboda, gleáv * geþances:
‘no ic við feohsceattum ofer folc bere
drihtnes dōmas, ne þe dugeðe can,
ac þe unceápunga orlæg secge,
vorda gerýnu, þá þú vendan ne miht.

* Jun. p. 91.

4265. Ðú for ánméðlan in æht bere
húslfatu hálegu on hand verum,
on þám ge deóflu drincan ongunnon,
þá ær Israêla in æ hæfdon
æt godes earce, ôð þæt hie gylp besvác,

4270. vindruncen gevit. svá þe vurðan sceal.
no þæt þin aldor æfre volde
godes goldfatu (263.) in gylp beran;
he þý hraðor hremde, þeah þe here brohte

4248. seón. — 4251. arædan. rúncræftige. — 4252. ærend-béc. — 4253. cōm. gecóren. — 4254. sóðfæst. — 4257. bōc-stafas. — 4258. rún. — 4259. æ-cræftig. — 4262. dōmas. — 4263. órlæg. — 4264. vórda. — 4268. ár. á. — 4269. æt godes earce; dieselbe Verbindung El. Z. 400. — earc ‘cista,’ goth. arka, ahd. arha, wird nicht blos von Noah’s Arche (Z. 1308. 1361. 1384. 1418. ‘earc Noes;’ 1445. 1456. 1483.) gebraucht, sondern auch von jedem andern Schrein Cod. Ex. 479, 3. Vgl. earcebord Z. 1328. 1349. 1352. 1398. — besvác. — 4271. þin. — 4273. ne Ms. Jun. Th. he Th. N. — hremman ‘impedire,’ zu unterscheiden von hrêman ‘clamare,’ wovon hrêmig ‘clarus, famosus.’ Gr. Gr. I, 361. Andr. Z. 864. 1699. El. Z. 1138.

Israêla gestreón in his æhtegeveald.

4275. ac þæt oftor gecvæð aldor þeóda
sôðum vordum ofer sîn mægen,
siððan him vuldres veard vundor gecýðde,
þæt he være ána ealra gesceafta
drihten and valdend, se him dóm forgeaf,
4280. unscyndne blæd eorðan rices.
and þû lignest nû, þæt sie lifgende
se ofer deóflum dugeðum vealdeð.

* * *

-
4276. sóðum vórdum. sîn. — 4278. ána. — 4279. dóm. — 4280. rices. —
4281. lifgende. — 4282. „Hactenus omnia in Codice MS° elegantiore
manu sunt exarata; sequentia vero, a pagina 213. usque ad finem,
minore cum cura sunt perscripta, videnturque adjecta ab aliquo, qui
(quemadmodum ex fine libri colligitur) hunc veluti *Librum Secundum*
prioribus putavit adiiciendum.“ Junius p. 91. — Um die Richtigkeit der
obigen Bemerkung über die zweite Hand prüfen zu können, habe
ich ein Facsimile eines Theils von Pag. 1. und Pag. 213. des Codex
(Bodl. Jun. XI.) beigegeben. Jenes ist aus „H. Ellis' Account of
Cædmon's metrical Paraphrase of Scripture History, an illuminated
Manuscript of the tenth Century“ entnommen; dieses von meinem
Collegen, dem Herrn Dr. Ihne, in Oxford durchgezeichnet worden.

II.

- [213.] (265.) þæt veaƿð underne eorðe búendum,
 þæt meotod hæfde miht and strengðo,
 þá he gefestnade foldan sceátas.
 seolfa he gesette sunnan and mōnan,
 5. stānas and eorðan, streām úton,
 sǣvæter and volcen þurh his vundra miht.
 deópne ymblyt clēne ymbhaldeð
 meotod on mihtum, and alne middangeard.
 he selfa mæg sǣ geondvlitan
 10. grundas in heofene, godes ágen bearn.
 and he áríman mæg rægnas scúran
 dropena gehvelcne, daga enderím.
 Seolua he gesette, þurh his sôðan miht,
 svá se vyrhta, þurh his vuldres gást,
 15. serede and sette (266.) on six dagum
 eorðan dǣlas, upon heofonas,
 heánne holme. Hvá is þæt þe cunne,
 orþonc clá *ne, nymðe éce god?
 dreámas he gedælde duguðe and geteóde
 20. Adam árest, and þæt æðele cyn,
 engla ordfuman, þætte eft forveaƿð.
 þuhte heom on móde, þæt hit mihte svá,

* Jun. p. 92.

2. miht and stréngðo. — 3. hé. fóldan. — 4. gesétte. mōnan. — 5. stānas. úton. — 6. volcn Jun. sǣ-væter ꝛ volcen Th. — 7. uphaldeð Th. N. — 8. sǣ geónd-vlitan. — 9. ágen. — 10. aríman. rægnas scúran. — 11. énde-rím. — 12. sóðan miht. — 13. gást. — 14. serian 'concinare'; serede ꝛ sette concinnavit et disposuit. serian ymb deliberare super: me seredon ymb (II, Z. 499.) 'me deliberarunt super' Lye s. v. — six. — 15. dǣles Jun. Th. dalas Th. N. up on heofonum Th. — 16. hvá is. — 17. clene Jun. clāne Th. éce Th. — 18. dreámas. dúguðe ꝛ gepeode Jun. Th. geteode Th. N. — 19. ádam árest. cyn. — 20. órd-fruman ꝥ þe Th. ꝥ te Jun. — 21. him Jun. heom móde, ꝥ hit mihte svá Th.

- þæt hie vëron seolfe svegles brytan,
vuldres valdend. him þær vors gelamp.
25. þá heó in helle hám staðeledon
án æfter ôðrum in þæt atole scref,
þær heó brynevelme bídan sceolden,
sáran sorge, nales svegles leóht
habban in heofnum heáhgetimbrad,
30. ac gedúfan sceolun in þone deópan vælm,
niðær undær nessas (267.) in þone neóvlan grund,
grédige and gifre. God ána vát,
hú he þæt scyldige verud forscrifen hefde.
Cleopað þonne se alda út of helle,
35. vriceð vordcvedas vëregan reorde

-
24. vise gelamp Jun. vors gelamp. — 25. hëlle. hám. — 26. án. átole scréf. — 27. héo. bídan. — 28. sáran. — 30. ác. — 31. niðer under Jun. niðær undær næssas Th. „nessa, a ness, promontorium. v. næssas (II., Z. 91. 136.), profunda, locus depressus. niðer under næssas in þone neóvlan grund ‘infra, sub profunda, in imis terræ partibus’ Lye s. v. Cod. Exon. 136, 2: ‘(in þæt atule hús) niðer under næssas,’ down under earth’s foundations Thorpe. El. Z. 831: ‘under neólum niðer næsse gehýdde (in þeóstorcofan)’ sub terra profunda, ima (Erl. S. 157.). Andr. Z. 1306: ‘under niflan næs’ (‘hinter dem tiefen Berge oder Erdrand’ Gr. I. c). Andr. Z. 1710: ‘hie þá gebrohton æt brimes næsse (on vægþele vigan unslavne).’ Beov. Z. 444: ‘(land gesávon, brimclifu blícan, beorgas steápe) síde sãnæssas.’ Z. 1136: ‘þæt ic sãnæssas (geseón mihte).’ Vgl. noch Beov. Z. 2716 ff.: ‘vindige næssas, frecne fengelád, þær firgenstreám under næssa genipu niðer gevíteð, flód under foldan.’ — neóvol, neól nívol ‘pronus, imus; præceps.’ Gr. Gr. I, 370. — 32. ána. — 33. scyldiverud Jun. scyldige verud Th. forscrifan ‘condemnare.’ Beov. Z. 212: ‘(siððan him scyppend) forscrifen hæfde.’ — scrifan ‘confessionem accipere’ (Gr. Gr. I, 363. 1, 896.); ‘iudicare, punire’ Kemble Gl. Beov.; ‘ordinare’ D. M. II. Aug. S. 378. Beov. Z. 1952: ‘(hú him scirmetod) scrifan ville.’ Cod. Exon. 353, 14: ‘scrifen scrad glad.’ — gescrifan dasselbe; C. Z. 3068: ‘on nied gescráf.’ El. Z. 1047: (Erl. S. 161) ‘vyrd gescráf.’ Beov. Z. 5145: ‘svá him vyrd ne gescráf.’ Andr. Z. 787: ‘(svá him freá mihtig) scippend vera gescrifen hæfde.’ Andr. Z. 297: ‘(siððan ge eóvre gafulrædenne ágifen habbað sceattas gescrifene.’ — scrift engl. shrift ‘confessio, die Beichte.’ Gr. Gr. 2, 196. — 34. út. — 35. vrican = vrecan, recan, reccan Z. 3288. 3677. 4113. Andr. 1489. El. 282. u. s. f.) ‘narrare, exponere.’ Andr. 1548: ‘geómorgidd vrecen gehðo mænan’ (Erl. S.

- eisegan stefne: 'hvær com engla þrym,
þá þe ve on heofnum habban sceoldan?
þis is þeostræ hám þearle gebunden,
fæstum fýrclommum. flór is on velme,
40. áttre onæled. nis nú ende feor,
þæt ve sceolun ætsomne súsle þróvian
veán and vergum, nalles vulres blæd
habban in heofnum, héhselda vyn.
Hvæt! ve for dryhtene iu [214.] dreámas hefdon,
45. song on svegle, sêlrum tíðum;
þær nú ymb þone écan æðele stondað
hæleð ymb héhseld. herigað drihten
vordum and vercum, (268.) and ic in vîte sceal
bíðan in bendum, and me bætran hám
50. for oferhygdum áfre ne véne.
Ðá him andsveradan atole gástas,
svarte and synfulle súsle begrorenne:
'þú ús gelærdæst þurh lyge þinne,
þæt ve helende heran ne scealdon.
55. þuhte þe ánum, þæt þú áhtest alles gevald,
heofnes and eorðan, vâre hálig god,
scypend seolfa. nú eart tú earmsceaða
in fýrlócan feste gebunden.
véndes þú þurh vuldor, þæt þú voruld áhtest,
60. alra onvald, and ve englas mid þec.
atol is þin onseón. Habbað ve alle svá

134). Beov. Z. 1739: 'and on spéd vrecan spel geráde.' gid vrecan, 'verba facere, loqui' Beov. Z. 2124. 4304. 4888. 6338. — 36. eisega stefn 'ferrea vox' Lye. — 38. se ðeostræ Jun. in den Erratis: þis is ðeostræ hám. — þearle adv. 'vehementer, valde' Gl. M. 341. Gr. Gr. I, 351. Beov. Z. 1114. C. II, Z. 422. Das Adj. þearl 'validus, fortis, audax' Andr. Z. 1116: '(hungre vâron) þearle gepreátod.' Z. 1598. (Erl. S. 135.): 'þearlra geþinga.' El. Z. 703: 'þreánýð þes þearl.' C. Z. 76: 'þearl æfterleán.' — 39. fýr-clommum. flór. — 40. nú. — 42. veán. — 43. héh-selda. — 44. iú. — 45. tíðum. — 46. écan. — 47. héh-seld. — 48. vórdum. vîte. — 49. bíðan in béndum. hám. — 50. áfre ne véne. — 51. átole. — 53. gelærdæst. ðinne. — 54. héran. — 55. ánum. — 57. ðu earm] sceaða Jun. tu earm sceaða Th. tú hier, und unten Z. 64, für þú du. — 58. fýr-lócan. — 59. vendes Jun. véndes Th. C. II, Z. 677: 'þú véndest.' — 60. vé. — 61 þin. svá.

for þinum leásungum lýðre geféred.
segdest ús tó sóðe, þæt þin sunu vāre
meotod moncynnes. hafus tū nū māre sūsel.'

- * Jun. p. 93. 65. * Svá firenfulle fācnum vordum
heora aldorþægn (269.) unreordadon
on ceorum euidum. Crist heó áfirde,
dreámum bedælde. hæfdan dryhtnes leóht
for oferhygdum ufan forlétan.
70. hæfdon hym tó hyhte helleflóras,
beornende bealo. bláce hvorfon
scínnan forsecene, sceaðan hvearfdon
earme æglécan geond þæt atole scref
for þám ánmédlan, þe hie ár drugon :
75. Eft reordade óðre síðe
feónda aldor; vās þá forvorht agên,
seoððan he þæs vites vorn gefelde.
he sveartade, þonne he spreocan ongan,
fýre and áttre; ne bið svelc fæger dreám,
80. þonne he in vitum vord indráf:
'ic vās iu in heofnum hálig ængel,
dryhtene deóre. hefde me dreám mid gode

62. ðinum. — leásung 'mendacium, fallacia,' zu leásian 'mentiri' (Gr. Gr. 2, 22. 267.) und leás 'falsus, fallax, mendax' (Gr. Gr. 2, 22. 267. 278. Gloss. Beov. s. v.) gehörend. El. Z. 688: 'butan þú forlāte þā leásunga.' El. Z. 1123: 'mid leásingum.' — Vgl. unten Z. 727: 'leás viht' diabolus. D. M. II. Ausg. S. 410. — 63. sóðe. þin. — 64. māre. — 65. vórdum. — 66. „unreordian sermocinari, disserere, disceptare, sermone divellere. Idem etenim valere videtur particula ista 'un' quod nostra 'dis' in 'discourse' cet. heora aldor þægn unreordadon eorum principem Thanum sermone divellebant“ Lye s. v. Vielmehr scheint 'unreordian' für 'onreordian' zu stehen in derselben Bedeutung wie Z. 3727 'onmælan' alloqui, compellare. — 68. liht Jun. bedælde. leóht Th. — 70. helle-flóras. — 71. beálo. bláce. — 72. scínnan 'dæmonium' Gr. Gr. I, 327. N. 336. Beov. Z. 1871: 'scuccum ('dæmonibus' von 'scucca' Gr. Gr. I, 357.) and scínnum.' Cod. Exon. 362, 4 f.: 'svá bið scínnan þeáv, deólla vise.' Thorpe's Uebersetzung unserer Stelle ist hiernach zu bessern. — 73. ægléca für æglæca (II, Z. 162. 581. 715. Andr. Z. 1132. 1313.) 'miser, pravus;' El. Z. 901: 'eatol æclæca.' — 74. ánmédlan. ár. — 76. ágen. — 77. þes vites Jun. ðæs vites vorn gefelde Th. — 79. fýre. dreám. — 80. vórd. — 81. iú Jun. Th.

- micelne for meotode (270.) and þeós menego svá some.
þá ic in môde mínum hogade,
85. þæt ic volde tóverpan vulres leóman,
bearn helendes, [215.] ágan me burga gevald,
eall tó áhte, and þeós earne heáp,
þe ic hebbe tó helle hám gelêdde,
véne ge þæt tácen sûtól and værgðu *
90. * * * þá ic ofáseald ves
niðer under næssas in þone neóvlan grund.
nú ic eóv hebbe tó hæftum hám gefærde
alle of earde. nis hêr eádiges tír,
vloncra vinsele, ne vorulde dreám,
95. ne ængla þreát, ne ve upheofon
ágan ne móten. is þes atola hám
fýre onæled. ic eom fáh við god.
éce æt helle duru dracan eardigað,
(271.) háte on rêðre; heó ús helpan ne magon.
100. is þes válica hám vites áfýlled.
Nágan ve þæs heólstres, þæt ve ús gehýdan magon
in þissum neóvlan genipe. hêr is nedran svêg,
vyrmas gevunade. is þis vites clom
feste gebunden, feónd seondon rêðe,
105. dimme and deorce. ne hêr dæg lýhteð,
for scedes scíman, sceppendes leóht.
iu áhte ic gevald ealles vuldres,
þær ic móste * * *
in þeossum atolan æðele gebídan.

84. móde minum hógade. — 85. vulres Th. vuldres Jun. — 86. ágan. —
87. eáll. — 88. hám. — 89. véne. tácen. — 89. und 90. Der gestörte
Zusammenhang und die unterbrochene Alliteration weisen auf eine
Lücke. — 91. undernessas Jun. under næssas Th. — 92. hám. —
93. eadiges Th. eadigra Th. N. tír. — 95. 96. ne up heofon ágan moten
Jun. ne ve up-heofon ágan ne moton Th. átola hám. — 97. fýre. —
98. éce. — 100. válica hám vites. — 101. nágan. ús gehýdan. — 102.
genipe. hêr. svêg. — nedre für nædre (I, Z. 894. 900.), næddre
(II, Z. 339. 413.) 'vipera.' Gr. Gr. I, 331. 2, 134. — El. Z. 119. und
141: 'hilde nædran.' — 103. gevúnade. vites. — 104. feondon Jun.
seondon. rêðe Th. — 106. scíman Th. scuvan Th. N. — 107. iú Jun.
Th. — 108. Scheinen wiederum einige Worte zu fehlen. — 109. eðele
Jun. æðele gebídan Th.

110. hvæt! me drihten god dêman ville
fêgum on flôre, nú ic feran com
deófla menego tô þissum dimman hám;
* Jun. p. 94. ac ic sceal on flýge and on flyhte * þragum
(272.) earda neósan and eóver má þe
115. þes oferhydes ord onstaldon.
Ne þurfon ve þæs vënan, þæt ús vuldorcýning
æfre ville eard álêfan,
êðel tô æhte, svá he ær dyde,
écne onvald. áh him alles gevald,
120. vuldres and víta, valdendes sunu;
forðon ic sceal heán and earm hveorfan þý vídor,
vádan vræclástas vuldre benemed,
duguðum bedêled; nánigne dreám ágan
uppe mid ænglum, þæs þe ic ær gecvæð,
125. þæt ic vâre seolfa svægles brytta,
vihta vealdend.' ac hit him vyrse gelomp :

[216.] Svá se vërega gâst vordum sæde
his earfoðo ealle ætsomne.

- fâh in fyrnum fýrleóma stôd
130. geond þæt atole scræf áttre geblonden.
(273.) 'ic eom limvæstmum, þæt ic gelútian ne mæg
on þýssum sídan sele, synnum forvundod.
hvæðer hát and ceald hvílum mencgað;
hvílum ic gehêre hellescealcas,
135. gnorniende cynn, grundas mænan
niðer under næssum; hvílum nacode men

110. flora Jun. dêman. Th. — 111. fâgum on flora Th. flore Th. N. féran.
— 112. hám. — 114. má. — 115. órd onstaldon Jun. Th. — S. den
hymnus Z. 4. 'ece drihten ord onsteald.' — 116. vënan. — 117. æfre.
alêfan. — 118. ær. — 119. écne. — 120. víta. — 121. ic hean Ƿ earma
Jun. ic sceal heán Ƿ earm. vídor. — 122. vádan. benémed. — vræc-
lástas (vreclástas II, Z. 189. 260.) 'exulis gressus, exilium;'
vádan vræclástas 'calcare exulis gressus, ire in exilium' Lye s. v.
Beov. Z. 2704: '(óðer earsceapen on veres væstmum) vræclástas
træd.' Cod. Exon. 286, 23. nochmals 'vádan vræclástas' „go in exile
tracks" Thorpe. Cod. Ex. 420, 24: 'vræccan láste.' 306, 30: 'vræccan la-
stum.' — 123. nánigne dreám ágan. — 127. vórdum. — 128. fýr-
leoma stód. — 130. geónd. — 131. sídan. — 133. hát. hvílum. — 134. hvi-
lum. — 135. grúndas mænan. — 136. undernæssum Jun. hvílum Th.

- vinnað ymbe vyrmas. is þæs vindiga sele
eall inneveard atole gefylled.
ne môt ic hihtlicran hámes brúcan,
140. burga ne bolda, ne on þá beorhtan gescæft
ne môt ic æfre má eágum starian.
Is me nú vursæ, þæt ic vuldres leóht
uppe mid englum æfre cūðe,
song on svegle, þær sunu meotodes
145. hahbað, eádigne bearn, ealle ymbfangen
seolfa mid sange. ne ic þám sávlum ne môt
ænigum sceððan, butan þám ánum,
(274.) þe he tóágan nyle * * *
þá ic môt tó hæftum hám geferian,
150. bringan tó bolde in þone biteran grund.
ealle ve syndon ungelice,
þonne þe ve iu in heofonum hæfdon árror
vlite and veorðmynt. ful oft vuldres
brohton tó bearme bearn hælendes,
155. þær ve ymb hine útan ealle hófan,
leómu ymb leófne lofsonga vord
drihtne sædon. Nú ic eom dædum fáh,
gevundod mid vommum. sceal nú þysne vites clom
beoran beornende in bæce mínum,
160. hát on helle, hyhtvillan leás.
 Þá gyt feola cvi*de firna herede,
 atol æglæca út of helle,
 vitum vêrig. vord spearcum fleáh
 áttre gelicost, þonne he út þurhdráf:
165. 'eálá drihtenes þrym! eálá duguða helm!
(275.) eálá meotodes miht! eálá middaneard!
 eálá dægleóhta! eálá dreám godes!
 eálá, engla þreát! eálá upheofon!
 eálá þæt ic eam ealles leás écan dreámes!

* Jun. p. 95.

137. ymb Jun. þés. — 139. hámes. — 141. má Jun. Th. — 142. vursa Jun.
— 143. úppe. — 146. mót. — 147. ánum Jun. Th. — 148. tó-agan.
— 149. þá. mót. hám. — 150. grúnd. — 151. úngelice. — 152. iú
Jun. Th. — 155. útan. — 156. lóf-songa vord. — 157. nú. dædum
fáh Th. fáh Jun. — 158. vites. — 159. mínum. — 160. hát. — 161.
firna. — 162. út. — 163. vitum vêrig. — 164. gelicost. út þurh-dráf.
— 167. dreám. — 168. þreát. — 169. eám. leás. écan dreámes.

170. þæt ic mid handum ne mæg heofon gerácan,
 ne mid eágum ne môt úplócian,
 ne húru mid eárum ne sceal áfre gehêran
 þære [217.] byrhtestan bêman stefne,
 þæs ic volde of selde sunu meotodes,
 175. drihten, ádrifan and ágan me þæs dreámes gevald
 vuldres and vynne! me þær vyrse gelamp,
 þonne ic tô hihte ágan môste.
 nú ic eom ásceáden fram þære scíran driht,
 áláded fram leóhte in þone láðan hám;
 180. ne mæg ic þæt gehicgan, hú ic in þám becvom,
 in þis neóvle genip, niðsynnum fáh.
 ávorpen of vorulde vát ic þæt nú þá,
 (276.) þæt bið alles leás écan dreámes
 se þe heofencyninge hêran ne þenceð,
 185. meotode cvêman. ic þæt morðre sceal
 veán and vîtu and vrace dreógan,
 góða bedæled, iudædum fáh,
 þæs þe ic geþohte ádrifan drihten of selde,
 veoroda valdend; sceal nú vreclástas
 190. settan sorhgcearig, siðas vîde :·'

Hvearf þá tô helle, þá he gehéned væs,
 godes andsaca. dydon his gingran svá,
 gifre and gráðige, þá hig god bedráf
 in þæt háte hof, þám is hel nama.

195. For þan sceal gehycgan hæleða ághvylc,
 þæt he ne ábælige bearn valdendes,
 læte him tô bysne, hú þá blácan feónd
 for oferhygdum (277.) ealle forvurdon;
 neoman ús tô vynne veoroda drihten,

170. gerácan. — 171. mót. lócian. — 172. eárum. sceál. gehéran. — 173. bêman. — 175. adrifan. ágan. — 177. ágan. — 178. asceáden Th. — Vgl. El. Z. 1313.: '(svá bið þára manna ælc) áscyred and ásceáden [separatus] scylda gehvilcre.' El. Z. 470.: '(ac ic simla mec) áscéd þára scylda.' — scíran. — 179. aláded. láðan hám. — 180. becvóm. — 181. mid synnum fáh Jun. Th. — 182. vát. nú. — 183. bið. écan. — 186. veán ʒ vîtu. — 187. iú . fáh Jun. góða bedæled iú-ðædum fáh. — 188. adrifan. — 190. sidas Ms. Jun siðas vîde Th. — 191. gehéned. — 192. In der Handschrift steht über svá als Glosse: some. — 193. hie Jun. — 197. blácan.

200. upne êcne gefeán, engla valdend.
 he þæt gecýðde, þæt he mægen-cræft hæfde,
 mihta miccle, þá he þá mænego ádráf
 hæftas of þæm heán selde. Gemunan ve þone hálgan drihten,
 êcne in vudra. mid alra gescefta
205. [eorðan] ceósan ús eard in vuldre,
 mid ealra cyninga cyninge, se is Crist genemned.
 beoran on breóstum bliðe geþohtas,
 * sibbe and snytero. gemunan sôð and riht, * Jun. p. 96.
 þonne ve tô hêhselde hnîgan þencað,
 210. and þone alvaldan ára biddan,
 þonne behôfað [218.] seðe hêr vunað
 veorulde vynnum, þæt him vlite scîne,
 þonne he ôðer lif eft gesêceð,
 mycele fægre land þonne þeós folde,
 215. seó is vlitig and vynsum, væstmas scínað
 (278.) beorhte ofer burgum. þær is bráde lond,
 hyhtlicra hám in heofonrice,
 Criste gecvémra. uton ácerran þider,
 þær he sylfa sit sigora valdend,
 220. drihten hælend, in þæm deóran hám.
 and ymb þæt hêhsetl hvite standað
 engla fêðan, and eádigra
 hálige heofenþreátas herigað drihten
 vordum and veorcum. heora vlite scîneð
 225. geond ealra vorulda voruld mid vuldorcyninge :

Ðá get ic furðor gefregen feónda[s] ondetan.
 væs him eall ful strang * * *
 vom and vîtu. hæfdon vuldorcyning
 for oferhigdum ânforlâten.

200. gefeán Jun. êcne gefeán Th. — 201. gecyðde Jun. Th. — 202. adráf.
 — 203. heán. — 204. êcne Jun. Th. — 206. genemned. — 207. ón. —
 208. sóð. — 209. hnîgan. — 210. ára. — 212. scîne. — 213. lif.
 gesêceð. — 214. Jun. lässt mycele aus. mycele . . . þeós Th. — 215.
 Ueber 'seó is' steht in der Handschrift das Wort 'þær' übergeschrieben.
 Th. N. — scínað Th. — 216. bráde. — 217. hyhtlicra Jun. hyhtlicra
 hám. heofon-ric Th. — 218. gecvémra. ácerran. — 220. hám. —
 221. hvite. — 222. eadigre Jun. eadrigra Th. — 224. vórdum. scîneð.
 — 226. feonda Ms. Jun. Th. N. feond Th. — 229. ânforlâten Jun. Th.

230. cvædon eft hraðe ôðrum vordum:
 'nú is gesêne, þæt ve gesyngodon
 (279.) uppe on earde. sceolon nú æfre þæs
 dreógan dómleáse gevinn drihtnes mihtum.
 Hvæt! ve in vuldres vliete vunian môston,
235. þær ve hálgan gode heran voldon,
 and him sang ymb seld secgan sceoldon
 [þegnas ymb þeóden] þúsendamælum.
 þá ve þær vunodon on vynnum, gehêrdon vuldres svêg,
 bêman stefne. byrhtvord ârás,
240. engla ordfruma, and tô þám æðelan
 hnígan him sanctas. sigetorht ârás
 êce drihten, ofer ús gestôd,
 and gebletsode bilevitne heáp
 dôgra gehvilcne; and his se deóra sunu,
245. gâsta scyppend, god seolfa væs,
 eallum andfeng, þe þær úpbecom,
 and hine on eorðan âr gelêfde.
 Þá þæs ofþuhte, þæt se þeóden væs
 strang and stíðmód. ongan ic þá steppan forð
250. (280.) âna við englum and tô him eallum spræc:
 'ic can [219.] eóv lêran langsumne ræd,
 gif ge villað mínre mihte gelêfan.
 utan oferhycgan helm þone micclan,
 veroda valdend, ágan ús þis vuldres leóht
255. eall tô áhte. þis is idel gylp,
 þæt ve âr drugon ealle hvíle.
- * Jun. p. 97. * Ðá gevearð úsic, þæt ve voldon svá
 drihten ádrífan of þám deóran hám,
 cyning of cestre. cúð is víde,
260. þæt vreclástas vunian môton

230. vórdum. — 231. syngodon Jun. — 233. dómlease. — 234. ve vuldres
 vliete Jun. — 239. byrht-vórd arás. — 241. hnígan. scas. arás. —
 242. êce. ús gestód. — 247. ár. — 248. ofþyncan 'poenitere, ægre
 ferre' Gr. Gr. 2, 905. Beov. Z. 4059. Vergleiche I, Z. 2231. 'æfþancum.'
 — 249. stíðmód. — 250. âna Jun. Th. — 251. lêran. ræd. — 252.
 ve. mínre. — 254. ágan. — 256. ár. hvíle. — 257. svá. — 258. adri-
 fan. hám. — 259. víde.

- grimme grundas. god seolfa him
rice haldeð: he is ána cyning,
þe ús eorre gevearð, éce drihten,
meotod mihtum svilc. sceal nú þeós menego hêr
265. licgan on leahtrum; sume on lyft scacan,
fleógan ofer foldan. fýr bið ymbútan
(281.) on ághvylcum. þeah he uppe seó,
ne môt he þám sávlum, þe þær sêcað úp,
eádige of eorðan áfre gehrinan;
270. ah ic be hondum môt hæðenne sceal[c]
grípan tô grunde, godes andsacan.
sume sceolon hveorfan geond hæleða land
and unsibbe oft onstyrian
monna mægðum geond middaneard.
275. ic hêr geþolian sceal þinga ághvylces
bitres in þæs beala gnornian * *
seóc and sorhful, þæs ic seolfa veold,
þonne ic on heofonum hám staðelode,
hvæðer ús se éca áfre ville
280. on heofona rice hám álêfan,
êðel tô áhte, svâ he ár dyde.
(282.) Svâ gnornedon godes andsacan
háte on helle. him vâs hælend god
vráð gevorden for vomevidum.
285. forþon mæg gehycgan seðe his heorte deáh,
þæt he him áfirre frécne geþohtas,
láðe leahtras; lifigendra gehvyle
gemunan symle on môde meotodes strengðo,
gearvian ús tógênes grêne strâte
290. úp tô englum, þær is se ælmihtiga god,
and ús befæðman vile freóbearn godes,
gif ve þæt on eorðan ár geþencað

261. grúndas. — 262. rice. ána Th. ána Jun. — 263. éce. — 266. fýr. —
267. þeah Jun. Th. — 268. mót. sêcað. — 269. áfre gehrinan. — 270.
mót hæþenre sceal Jun. Th. hæðene scealcas Th. N. — 271. grípan
to grúnde. — 273. únsibbe. onstýrian. — 276. bitre in þas bealu gnorn-
nian Th. N. — 277. sic Jun. seoc ʒ sorhful Th. sylfa Jun. seolfa Th.
— 278. hám. — 279. éca Jun. Th. — 280. rice hám alêfan. — 281.
eðle Jun. Th. eðel Th. N. — ár. — 283. háte. — 287. láðe. lifigendra.
— 288. móde. — 289. tógênes. strâte. — 292. ár.

- and ús tô þám hálgan helpe geléfáð;
 þonne he ús no forlæted, ah lif syleð
295. uppe mid englum, eádigne dreám.
 tæceð ús se [220.] torhta trumlicne hám,
 beorhte burhveallas. beorhte scínað
 gesælige sávle sorgum bedælde,
 þær heó æfre forð vunian môtén
300. (283.) cestre and cynestól. uton cýðan þæt
 déman ve on eorðan ærror lifigendon,
 lucan mid listum locen valdendes,
 ongeotan gástlice. ús ongean cumað
 þúsend engla, gif * þider môtén,
 and þæt on eorðan ær gevyrcað.
- * Jun. p. 98.
305. Forþon se bið eádig, seðe æfre vile
 mân oferhycgen, meotode cvêman,
 synne ádvæscan, svâ he sylfa cvæð.
 Sôðfæste men, sunnan gelíce,
310. fægre gefrætevod in heora fæderrice
 scínað in sceldbyrig, þær heó sceppend
 seolf befæðmeð, fæder mancynnes
 áhefeð holdlice in heofones leóht,
 þær heó mid vuldorcyninge vunian môtén
315. áva tô aldre [unsvíciende,]
 ágan dreáma dreám mid drihtne gode
 (284.) á tô vorulde, á buton ende:·

- Eála, hvæt se ávyrgda vráðe geþohte,
 þæt he heofencynige háran ne volde,
320. fæder frêfergendum! flôr áttre veól,
 hát under hæftum hreóvan deófla.
 vîde geond vindsele veá cvánedon,
 mân and morður. væs seó menego þær
 svylce onæled. væs þæt eall full strong.

294. líf. — 296. hám. — 297. scínað. — 298. bedælde. — 300. cyne-stól. — 301. déman. lifigendon. — 305. ár. — 306. bið. — 307. mân. — 309. sóðfæste. gelíce. — 310. fæder-ricce. — 311. scínað. — 315. áva Jun. Th. — 316. ágan dreáma dreám. — 317. á Jun. á. . ábuton Th. — 318. Eála. — 320. flór. — 322. vinsele veá Jun. vîde. vind-sele vea-cvanedon Th. — 323. mân Jun. Th. þær menego þær Jun. Th. seo menego Th. N.

325. Þonne væs heora aldor, þe þær ærest com
forð on fêðan, fæste gebunden
fýre and lige; þæt væs fæstlic þreát.
êc sceoldon his þegnas þær gevunian
atolan êðles, nalles ùp þanon
330. gehêran in heofonum hâligne dreám,
þær heó oft fægerne folgað hæfdon
uppe mid englum. vâron þâ alles þæs
(285.) gôða leáse; ah nymðe gryndes
vunian [ne] môtén, and þone verigan sele,
335. þær is vom and vóp víde gehêred,
and gristbítunge, and gnornunge mecga.
nabbað ve tô hyhte nymðe cyle and fýr,
veán and vítu, and vyrma [221.] þreát,
dracan and næddran, and þone dimman hám.
340. Forðon mihte gehêran seðe æt hylle væs
tvelf mílum nêh, þæt þær væs tôða geheáv
hlúde and geómre. Godes andsacan
hveorfan geond helle, háte onæled
ufan and útan. him væs æghvâr vá,
345. vitum vérige, vuldres bescyrede,
dreámum bedælde. Heófon deóp gehygd,
þâ heó on heofonum (286.) hám staðelodon,
þæt hie voldon benæman nergendne Crist
rodera ríces; ah he on riht geheold
350. híred heofona and þæt hâlige seld.
Nis nânig svâ snotor, ne svâ cræftig,
ne þæs svâ gleáv, * nymðe god seolfa,
þæt ásecgan mæge svegles leóman,
hú sunnu þær scíneð ymbútan
355. meotodes mihte geond þæt mære cynn,

* Jun. p. 99.

325. ærest cóm. — 327. fýre ʒ lige. — 333. góða. — 334. [ne] von
Thorpe ergänzt. — 335. vóp víde. — 336. grist-bítunge. — 337.
fýr. — 338. veán Jun. veán ʒ vítu Th. — 339. hám. — 341. mílum,
tóða. — 342. hlúde. — 343. hveorfon Jun. hveorfan . . háte onæled
Th. — 344. vá Jun. Th. — 346. bedælde. — 347. hám. — 348.
benáman. nérgendne. — 349. ríces. — 351. nânig. — 352. þæs. —
353. leóman. — 354. þær scíneð.

- þær habbað englas eádigne dreám,
 sanctas singað, þæt is seolfa for god.
 Þonne beóð þá eádigan, þe of eorðan cumað.
 bringað tô bearme blôstman stences,
 360. vyrte vynsume; þæt synd vord godes.
 þonne hie befæðmeð, fæder mancynnes,
 and hie geseгнаð (287.) mid his sviðran hond,
 lædað tô lihte, þær hie lif ágon
 á tô aldre, uplicne hám,
 365. beorhtne burhstede: bláð bið æghvám,
 þæm þe hælende hêran þenceð,
 and vel is þám, þe þæt môt :

- Væs þæt encgelcyn, ær genemned,
 Lucifer háten, leóhtberende
 370. on geárdagum in godes rice.
 Þá he in vuldre vrôhte onstalde,
 þæt he oferhyda ágan volde,
 Satanus svearte gesôhte, þæt he volde
 on heofonum héhseld vyrcean
 375. uppe mid þám écan. þæt væs ealdor heora,
 (288.) yfeles ordfruma. him þæt eft gehreáv,
 þá he tô helle hnigan sceolde
 and his hired mid hine intô geglidan
 nergendes nið, and no seoððan
 380. þæt hi môsten in þone écan andvlitan
 buton ende. Þá him egsa becom
 dyne for dêman, þá he duru in helle
 bræc and bégde. blis veařð monnum,
 þá hi hælendes heáfod [222.] gesávon.
 385. Þonne væs þám atolan, þe ve ær nêmdon

* * *

360. vord. — 363. lif ágon. — 364. á Jun. á. uplicne hám Th. — 365. byrhtne Jun. — 368. ær genemned — 370. rice. — 371. vroht Jun. — 372. ágan. — 373. gepohte Ms. Jun. gesohte Th., der Alliteration wegen. — 375. écan. — 376. ordfruman Ms. Jun. — 377. hnigan. — 378. into geglidan. — 380. écan Jun. écan andvlitan Th. onvlitan Th. N. — 382. dêman. — 384. he Jun. — 385. ær nêmdon. Da der Zusammenhang offenbar unterbrochen ist, so muss hier eine Lücke angenommen werden.

þá vâron mid egsan ealle áfyrhte,
vide geond vindsele. vordum mândon:
'þis is stronglic; nú þes storm becom
þegen mid þreáte. þeóden engla,
390. him beforan fêreð fægere leoht,
þonne ve áfre âr eágum gesávon,
(289.) buton þá ve mid englum uppe vâron.

vile nú úre vîtu þurh his vuldres cræft
eall tôveorpan. nú þes egsa com,
395. dyne for drihtne, sceal þes dreórga heáp
ungeara nú atol þrôvian.

Hit is se seolfa, sunu valdendes,
engla drihten. vile uppe heonan
sávla ládan, and ve seoððan á
400. þæs yrre veorces hênðo gepoliað.'

Hvearf þá tô helle hæleða bearnum
meotod* þurh mihte. volde manna rim,
fela þúsenda, forðgeládan,
úp tô êðle. þá com engla svêg,

405. dyne on dægrêd. hæfde drihten seolf
feónd oferfohten. væs seó fæhðe þá gyt
open on uhtan, þá se egsa becom.

Lêt þá upfaran eádige sávle,
Adames cyn; (290.) ac ne môste Efe þá gyt
410. vlitan in vulder, âr heó vordum cvæð:

'ic þe âne âbealh, êce drihten,
þá vit Adam tvá eaples þigdon
þurh næddran nið, svâ vit nâ ne sceoldon.
Gelârde unc se atola, seðe áfre nú

415. beorneð on bendum, þæt vit blâd áhton,
hâligne hâm, heofon tô gevealde.

* Jun. p. 100.

387. vinsele Jun. vide. vind-sele. vordum Th. — 388. þes storm Jun. —
390. fêreð. — 391. âr. — 393. nú. — 394. nú. — 396. nú. — 399.
á Jun. ládan. á Th. — 400. hênðo = hÿnðo (I, Z. 773. 3252.)
'opprobrium, perniciës' Beov. Z. 330. Andr. Z. 117: '(þæt þú) hveor-
fest of hênðum in gehyld godes.' El. Z. 210: 'þæs hie in hÿnðum
sculon (tô vîdan feore vergðu dreógan.)' — 402. rím. — 407. becvom
Jun. — 409. adames. J Th. ac Th. N. — éfe. — 410. vlitan. âr. vordum
Th. vuldre Jun. Th. vulder Th. N. — 411. âne. êce. — 413. nane
Jun. — 414. gelârde. nú. — 416. gevealde Jun. hâm. gevalde Th.

- þá vit þæs áværgdan vordum gelýfdon,
namon mid handum on þám hálgan treó
beorhte bláda. unc þæs bitere forgeald,
420. þá vit in þis háte scræf hveorfan sceoldon
and vintra rím vunian seoððan,
þúsenda feolo, þearle onæled.
Nú ic þe halsige, heofonrices veard,
for þan hírede, þe þú hider lāddest,
425. (291.) engla þreátas, þæt ic úp heonon
mæge and móte mid mínre mægðe . .
* * *
- and ymb þreó niht com þegen hælendes
hám tô helle. is nú hæftum strong,
vítum vêrig, svylce him vuldorcýning
430. for onmædian eorre gevorden:
'Segdest ús tô sóðe, þæt seolfa god
volde helvarum hám gelihtan.'
Árás þá ánra gehvylc and við earm ge [223] sæt,
hleónade við handa, þeah hyllegrýre
435. (292.) egeslic þuhte. vâron ealle þæs
fægen in firnum, þæt freó drihten
volde him tô helpe helle gesêcan.
ræhte þá mid handum tô heofoncýninge,
bæd meotod miltse þurh Marian hád:
440. 'hvæt! þú fram mínre dôhtor, drihten, onvóce
in middangeard mannum tô helpe.
nú is gesêne, þæt þú eart sylfa god,
éce ordfruma ealra gescafta : .'
- Lêt þá upfaran, éce drihten.
445. vuldre hæfde vites clomma[s]

417. vórdum. — 420. háte. — 421. rím. — 423. heofenrices Jun. nú.
heofon-rices Th. — 426. móte. mínre. — 427. Von dieser Zeile an bis
Z. 443. ist der Zusammenhang mehrfach so gestört, dass nicht un-
bedeutende Lücken anzunehmen sind, obschon die Handschrift un-
unterbrochen fortläuft. — 428. hám. nú. — 431. sóðe. — 432. hám.
— 433. arás þa ánra gehvylc ǀ við earm gesæt Th. ǀ við earm-
gerec Jun. — 436. heora Jun. Th. — 439. hád Jnn. Th. — 440.
mínre. onvóce. — 442. nú. — 443. ǀ éce Jun. éce Th. — 444. éce
Jun. Th. — 445. clommas Th. N.

- feóndum ôðfæsted, and heó furðor sceáf
in þæt neóvle genip, nearve gebêged,
þær nú Satanus svearte þingað,
(293.) earm æglâca, and þá atolan mid him
450. vitum vêri * ge. nalles vuldres leóht
habban môton, ah in helle grund...
ne hi edcerres âfre môton vênan,
seoððan him væs drihten god * *
vrâð gevorden. sealde him vîtes clom,
455. atole tô âhte and egsan grýre,
dimne and deorcne deáðes scûvan,
hátne hellegrund, hinsið grýre.
 Þæt lá væs fæger, þá se fêða com
up tô earde, and se éca mid him
460. meotod mancynnes in þá máran burh.
hófon hine mid him handum hálige,
vitigan, úp tô êðle Abrahames cynn.
Hæfde þá drihten seolf deáð ofervunnen,
feónd geflêmed. þæt in fyrndagum
465. vitegan sâdon, (294.) þæt he sávla volde...
 Þis væs on uhtan eall gevorden,
âr dægrêde, þæt se dyne becom
hlúd of heofonum, þá he helleduru
forbræc and forbêgde. ban veornodon,
470. þá hie svâ leóhtne leóman gesávon.
 Gesæt þá mid þære fyrde frumbearn godes,
sæde sôðcvidum: 'snotre gâstas,
ic eóv þurh míne mihte gevorhte,
Adam árest and þæt æðele víf.
475. þá hie begeton, on godes villan,
feóvertig bearna, þæt forð þonon
[geond] middangeard menio onveôcon,
and vintra feola vunian môston

* Jun. p. 101

448. nú. — 452. vênan. — 456. dimme Ms. Jun Th. dimue Th. N. —
457. in sið Ms. Jun. von Th. verbessert: hinsið. hátne. grúnd Th. —
458. þ se fêða cóm Th. þá Th. N. — 459. éca Jun. Th. — 460.
máran. — 461. hófon. — 467. ár. — 468. hlúd. — 469. ban Jun.
Th. bendas Th. N. — 470. leóman. — 472. sóð-cvidum. — 473.
míne. — 474. ádam árest. víf.

- eorlas on êðle; ôð þæt eft gelamp,
 480. * * * (295.) þæt he áfyrhte eft;
 feónd in firenum fáh is æghvær.
 Ic on neorxnavonge nive ásette
 treóv mid telgum, þæt þá tãnas úp [224.]
 æpla bâron; and git æton þá
 485. beorhtan blâda, svá inc se baleva hét,
 handþegen helle. hæfdon forþon hátne grund
 þæs git oferhýrdon hælendes vord.
 æten þá egsan. væs se atola beforan,
 se inc bãm forgeaf baleve geþohtas.
 490. þá me gereáv, þæt mín handveorc * * *
 carcernes clom þrôvade * * *
 Næs þá monna gemet, ne mægen engla,
 ne vitegena veorc, ne vera snytero,
 þæt eóv mihte helpan, nimðe hælend god,
 495. se þæt vite ær tô vrece gesette.
 Ferde tô foldan (296.) þurh fæmnan hád
 ufan from êðle, and on eorðan gebád
 tintregan fela and teónan micelne.
 me seredon ymb secgas monige
 * Jun. p 102. 500. dægés and nihtes, hù heó me deá *ðes cvealm,
 rices boran, hrefnan mihten.
 þá væs þæs mâles mearc ágangen,
 þæt on vorulde væs vintra gerimes
 þreó and þritig geára, ær ic þrôvode,
 505. gemunde ic þæs mænego and þá mínan hãm lange,
 þæs þe ic of hæstum hãm gelædde
 úp tô earde, þæt heó ágan
 drihtnes dômas and duguðe þrym,
 vuniað in vynnum, habbað vuldræs blâd

81. fáh Jun. Th. — 486. hátne. — 487. ofergymdon Jun. Th. — vórd. Th.
 490. mín. — 493. snytro Jun. — 495. ær. — 496. hád Jun. Th. —
 497. gebád. — 498. tintregan ʒ fela teonan Ms. Jun. — 501. rices.
 — 583. gerimes. — 504. ær. — 505. hãm lange Th. — „lange
 may possibly be an error for 'lædde,' and 'þa minan' may be the
 Ger. 'die Meinigen.' In the Ms. 'þa' is nearly obliterated, and
 'minan' has been altered to 'minnan' by the superscription of an
 'n.' Thorpe ad h. l. — and þa minan ham lange Jun. — 506. hãm.
 — 507. ágan. — 508. dômas.

510. þúsendmælum. ic eóv þingade,
þá me on beáme (297.) beornas sticedon
gárum on galgum, heóv se giunga þær,
and ic eft úþbecom
éce dreámas tó háligum drihtne : .’
515. Svá vuldres veard vordum sæde,
meotod moncynnes, ár on morgen
þæs þe drihten god of deáðe árás.
Næs nán þæs stronglic Satan gefæstnod,
þeah he vāre mid írne eall ymbfangen,
520. þæt mihte þám miclan mægne viðhabban;
ac he úteóde, engla drihten,
on þám fæstene and gefætian hēt
englas eallbeorhte * * *
and leófan gingran vinum [georne],
525. and húru secgan hēt Simon Petre,
þæt he mōste in Galiléam god sceáavian
écne and trumne, svá he ár dyde.
(298.) Þá ic gongan gefregn gingran ætsomne
ealle tó Galiléam; hæfdon gāstes blēd
530. * * * háligne godes sunu;
svá heó gesêgon, hvær sunu meotodes,
þá [225.] gingran, on upp stód, éce drihten,
god in Galiléam, tó þæs gingran þider
ealle urnon, þær se éca vās,
535. feóllon on foldan and tó fótum hnigon,
þanceden þeódne, þæt hit þus gelomp,
þæt hi sceávodon scyppend engla.
Þá sōna spræc Simon Petrus:
‘eart þú þis, drihten, dōme gevrðad?
540. ve þe gesávon, æt sumum cyrre,
þec gelegdon on láðne bend

510. ic. — 514. éce Jun. Th. — 515. svá. vórdum. — 516. ár. — 517.
arás. — 518. nán. — 519. þea he Jun. — 527. trumme Ms. Jun. écne
J trumne. ár Th. — 528. gefrægn Jun — 529. blæd Jun. — 532.
éce Jun. upp stód éce Th. — 533. Galileam þæs gingran Jun. —
534. éca Jun. Th. — 535. fótum. — 539. þis.. gevrðað Ms. Jun.
þus. dōme gevrðad Th. — 541. láðne Th.

hæðenne mid hondum. him þæt gehreóvan mæg,
þonne heó endestæf est gesceáviað.

Sume hit ne mihton mōd[e] oncnávan;

545. (299.) þæt væs se deóra, Didimus væs háten,
ær he mid hondum hælend genom
sylfne be sídan, þær he his svát forlét.
feollon tō foldan fulvihtes bæðe.

550. Fæger væs þæt ongin, þæt freódrihten
geþrôvode, þeóden úre.

* Jun. p. 103.

* he on beáme ástáh and his blód ageát,
god on galgan, þurh his gâstes mægen.
forþon men sceolon mæla gehvylce
secgan drihtne þanc dædum and veorcum,

555. þæs þe he ús of hæftum hám geládde,
úp tō êðle, þær ve ágan
drihtnes dômas [and duguðe þrym,]
and ve in vynnum vunian mōton. ús is vuldres leóht
torht ontýned, þám þe teala þenceð :

560. [226.] (300.) Ðá væs on eorðan éce drihten
feovertig daga, folgad folcum,
gecýðed mancynnes, ær he in þá máran gesceaft,
burhleóda fruma, bringan volde
háligne gâst, tō heofonrice.

565. Ástáh úp on heofonum engla scyppend,
veoroda valdend, þá com volcna svég
hálig of heofonum; mid væs hond godes.
onfèng freódrihten and hine forðlædde
tō þám hálgan hám heofna ealdor.

570. him ymbflugon engla þreátas
þúsendmælum. þá hit þus gelomp,

544. hie Jun. Th. móde Th. mód Jun. Ms. — 545. deóra. — 546. ær. —
547. sídan. — 551. blód. — 554. dædum. — 555. hám. — 556. ágan.
— 557. dômas Th. — 559. ontýnan 'aperire.' Gr. Gr. 2, 815. Andr.
Z. 105: '(hálegum mihtum) torht ontýned.' Andr. Z. 1612: '(eóv
is vuldres leóht) torht ontýned.' El. Z. 1230: '(sie þára manna
gehvám) behliden helle duru, heofones ontýned.' — Unten Z. 596:
'(þær is vuldres blæd) torht ontýned.' — El. Z. 1249: 'torht ontýnde,
ttdum gerýmde.' Cod. Ex. 131, 19: '(væs me svegles leóht) torht
ontýned.' — 560. éce. — 562. ær. máran. — 564. heofon-ric. —
569. hám.

- þá gyt nergende Crist * * *
 þæt he þæs ymb áne niht twelf apostolas
 mid his gâstes gife, gingran, gesviðde.
575. Hæfde þá gesette sávla unrîm
 god lifigende. Þá væs Judas of . .
 (301.) seðe ár on tífre torhtne gesalde
 drihten hælend. him seó dâd ne geþeáh,
 þæs he bebôhte bearn vealdendes
580. on seolfres sinc. him þæt svearte forgeald
 earm æglâca innon helle.
 Siteð nú on þá sviðran hond sunu his fæderes,
 dæleð dôgra gehvæm drihten veoroda
 help and hælo hæleða bearnum
585. geond middangeard. þæt is monegum cûð,
 þæt he ána is ealra gescefta
 vyrhta and valdend þurh his vuldres cræft.
 Siteð him on heofnum, hâlig encgel,
 valdend mid vitegum. hafað vuldres bearn
590. his seolfes seld sveglbehealden.
 laðað ús þider tô leóhte þurh his læcedôm,
 þær ve môton seolfe sittan mid drihtne,
 uppe mid englum, habban þæt ilce leóht.
 (302.) þær his hîred nú hâlig eardað,
 595. vunað in vynnum. þær is vuldres bléd
 torht ontýned, [gif ve teala þencað].
 Uton hycgan, þæt ve hælende hêran georne,
 Criste cvêman! þær is cûðre lif,
 * þonne ve on eorðan mægen áfre gestreónan : .
600. Hafað nú geþingod tô ús þeóden mæra,
 ælmihtig god * * *
 [227.] on dômdæge, drihten seolfa.
 hâteð hêhenglas hlúddre stefne
 bêman blávan ofer burga geseotu

* Jun. p. 104.

573. áne. — 575. unrîm. — 576. lifigende Th. — 577. ár. — 578. dâd.
 — 582. nú. — 583. dæleð. — 586. ána. gescefta Th. gescefta Jun.
 — 590. sveglbefalden Jun. — 591. læcedom. — 592. móton. — 594.
 nú. — 595. bléd. — 598. lif. — 599. áfre. — 600. nú. mæra.
 Thorpe meint, nach Z. 601. wäre ein Blatt ausgeschnitten. —
 602. dóm-dæge.

605. geond foldan sceátas * * *
þonne of þisse moldan men onvecniað,
deade of duste árisað þurh drihtnes miht.
(303.) Þæt bið daga lengust and dynna mæst
hlúd gehýred, þonne hælend cymeð,
610. valdend mid volcnum in þás voruld færeð.
vile þonne gesceádan vlitige and unclæne
on tvá healfe, tile and ifle.
him þá sóðsæstan on þá sviðran hond
mid rodera veard reste gestigað.
615. þonne beóð bliðe þá [þe] in burh mōton
gongan, in godes rice, [gumena bearn,]
and heó gesēnað mid his sviðran hond
cynincg alvihta, cleopað ofer ealle:
‘ge sind vilcuman; gâð in vuldres leóht
620. tō heofona rice. þær ge habbað
á to aldre éce reste.’
þonne stondað þá forvorhtan, þá þe firnedon,
beóð beófigende, hvonne him bearn godes
(304.) dēman ville þurh his dæda spéd.
625. venað, þæt heó mōten tō þære mæran byrig
úp tō englum, svá ôðre dydon;
ac him bið reordierende [rodera valdend,]
éce drihten, ofer ealle gecvyð:
‘ástigað nú, ávyrgde, in þæt vitehús
630. ôfestum miclum. nú ic eóv ne con.’
Sōna æfter þæm vordum vérige gāstas,
hellehæftas, hvyrftum scrīðað
þúsendmælum and þider læðað

606. onvecnað Jun. — 607. arisað. — 608. dimma mæst Jun. bið.. dimma mæst Th. dinna Th. N. — 609. gehered Jun. hlúd gehýred Th. — 611. gesceavian Jun. Th. gesceadan Th. N. — 613. sóðsæstan. — ‘614. gestigað. — 615. ‘þe’ ist von einer alten Hand im Ms. zwischen ‘þá’ und ‘in’ eingeschaltet, überdem zum Verständnisse unentbehrlich. — mōton. — 616. rice. — 620. rice. — 621. á Jun. á.. éce Th. — 623. ðonne Jun. — 624. dēman. dæda. — 625. venað. mōten. mæran. — 627. ah Jun. [rodera valdend] von Thorpe N. ergänzt. — 628. éce Jun. Th. gecvæð Jun. gecvyð Th. — 629. astigað nú. vite-hús. — 630. ôfestum. eóv. — 631. vórdum. — 633.] hi ðider læðað Jun.

- in þæt sceaðena scræf, scūfað tō grunde
 635. in þæt nearve nið; and no seoððan,
 þæt hie up þonan áfre móton;
 ah þær geþolian sceolon earmlic vīte,
 clom and carcern and þone caldan grund
 deópne ádreógan and deóflles spellunge.
640. hū hie him on edvit oft ásettað
 (305.) svarte sūslbonan! stæleð fæhðe
 in firne . . . , þæs þe hie drihten,
 écne anvaldan, oft forgeaton,
 þone hie him tō hihte habban sceoldon.
645. Uton lâ geþencan, geond þás vorulde,
 þæt ve hælende hêran onginnen,
 georne þurh godes * gife gemunan gâstes blêd, * Jun p. 105.
 hū eádige þær uppe sittað,
 selfe mid svegeltorht sunu hælendes.
650. Þær is geat gylden, gimum gefrætevod,
 vynnum bevunden þàm þe in vuldres leóht
 gongan móten tō godes rice,
 and ymb þá veallas vlitige scínað
 engla gâstas and eádige [228.] sávla,
655. þá þe heonon fêrað [heofonrice tō,]
 þær martiras meotode cvêmað,
 and herigað hêhfæder hâlgum stefnum,
 (306.) cyning in cestre. cveðað ealle þus:
 'þū eart hæleða helm and heofondêma,
660. engla ordfruma and eorðan tudor
 * * * tō þissum eádigan hâm.'
 Svá vuldres veard vordum herigað
 þegnas ymb þeóden. þær is þrym micel,
 sang æt selde. is sylf cyning
665. ealra aldor in þære écan gesceft.
 þæt is se drihten, seðe deáð for ús
 geþrôvode, þeóden engla.

634. grunde. — 635. nið. — 636. áfre móton. — 637. vīte. — 638. grund.
 — 640. edvit. — 642. J. . . ðær Jun. Th. — 643. écne. — 649. svegle.
 torht Jun. — 650. gyldenne Jun. — 652. rice. — 653. scínað. —
 655. fêrað — 659. deman Jun. heofen-dêma Th. — 660. ordfruman
 Jun. — 661. hâm. — 665. aðor Jun. aldor. écan Th. — 666. ús.

- svylce he fæste feovertig daga,
 metod mancynnes, þurh his mildsa spêd.
670. Þá gevearð þone véregan, þe ær ávorpen væs
 of heofonum, þæt he in helle gedeáf, —
 þá costode cyning alvihta,
 brohte him tô bearne bráde stánas,
 (307.) bæd him for hungre hláfas vycan:
675. 'gif þú svá micle mihte hæbbe.'
 Þá him andsvarode éce drihten:
 'véndest þú ávyrgda, þæt ávriten náre
 * * * nymðe me ænne?
 ac geseted hafast, sigores ágend,
680. lifigendum liht, leán butan ende
 on heofenríce, hálige dreámas.' þá he mid hondum genom
 atol þurh edvít, and on esle áhóf
 hermbealoves gást, and on beorh ástáh,
 ásette on dûne drihten hælend.
685. 'lôca nú ful víde ofer londbúende.
 ic þe geselle þínes seolfes dôm
 (308.) folc and foldan, (feoll niðer tô me)
 burh and beorhtne bold tô gevealde,
 rodora ríces gif þú seó riht cyning,
690. engla and monna, svá þú ær myntest.'
 Þá him andsvarode éce drihten:
 'gevít þú ávyrgda in þæt vitescráf,
 Satanus seolf. þe is súsl veotod,
 gearo tôgegnes, nalles godes ríce;

668. dæga Jun. — 670. ár. — 671. gedeáf. — 673. bráde stánas. — 674. hláfas. — 676. éce Jun. Th. — 677. véndest. náre. — 678. ænne. — 679. ágend. — 681. heofen-ríce. — 682. ahóf. — 683. herbealoves Jun. — 684. dûne. — 685. bevende Jun. víde. lond-buende Th. — 686. ðines seoferdum Ms. Jun þínes seoferdum Th. „seoferdum Cæd. 105, 20. suspicor errorem scribæ vel typographi; et pro 'ðines seoferdum' legendum omnino 'ðines seolfes dom' i. e. in tui ipsius potestatem.“ Lye (Manning) Suppl. s. v. — 687. foh hider to me Ms. Jun. Th. — 688. breoton bold gevealde Jun. breotone Th. — Vgl. Andr. Z. 524. und Cod. Exon. 272, 22: 'beorhtne boldvelan.' — 689. ríces. — 690. ár. — 691. éce. — 692. vîte-scráf. — 694. geara Jun. géaro. ríce Th.

695. ah ic þe háte, þurh þá hêhstan miht,
 þæt þú hellvarum hyht ne ábeode,
 ah þú * him secgan miht sorga mæste,
 þæt þú gemêttes meotod alvihta,
 cyning moncynnes. cer þe on bæcling.
700. vîte þú eác, ávyrgda, hú vid and síd
 helheóðo dreórig, and mid hondum ámet,
 gríp við þæs grundes. gang þonne svá,
 óð þæt þú þone ymbhvyrft alne cunne;
 (309.) and árest ámet ufan tô grunde,
705. and hú síd [and vid] se svartá eðm seó.
 vást þú þonne þê geornor, þæt þú við god vunne.
 seoððan þú þonne hafast handum ámetene,
 hú hêh and deóp hell inneveard seó,
 grim græfhús, gong ricene tô...
710. ár tvá seondon tída ágongene,
 þæt þú merced hús ámeten hæbbe!
 [229.] Ðá þám vêrigan veard vracu getenge.
 Sata n seolua ran and on súsle gefeól.
 earm æglæce hvílum mid folmum mæt
715. veán and vîtu, hvílum se vonna lêg
 læhte við þes láðan, hvílum he licgan geseah
 hæftas in hylle, hvílum hreám ástáh,
 þonne hie on þone atolan (310.) eágum gesávan.
 hæfdon gevunnon godes andsacan
720. blác bealoves gást. Þá he on botme stóð,
 þá him þuhte, þæt þanon være
 tô helleduru hund þúsenda míla
 gemearcodes; svá hine se mihtige hêt,
 þæt þurh synne cræft súsle ámete.

* Jun. p. 106.

700. eác. vid] síd. — 702. grundes. — 704. árest. grunde. — 705. síd Th. — síd [] vid] Th. N. — 706. vást. — 709. græf-hús. Nach Z. 709. nimmt Thorpe eine grosse Lücke an. — 710. seond Jun. ár. seonden tída Th. — 711. hús. — 712. Ða þa verga veard vrece getenge Jun. — 714. áglæce. hvílum. — 715. veán Jun. læg Jun. veán. hvílum se vonna lêg Th. — 716. hvílum. — 717. hvílum hreám astah Th. astag Jun. — 718. ðonne he Jun. — 719. ándsacan. — 720. bealove gast þæt Jun. bealoves gast. þa . . stóð Th. — 721. være. — 722. míla.

725. þá he gemunde, þá he on grunde stód;
 lôcade leás viht geond þæt láðe scræf,
 atol, mid êgum, oð þæt egsan grýre
 deófla mænego * * *
 þonne upástág * * *
730. vordum invítum ongunnon þá verigan gâstas
 reordian and cveðan * * *
 'lá! þus beó nú on yfele; noldæs ær teala :·'

FINIT LIBER II. AMEN.

-
725. grunde stód. — 730. ongunnon þa on þa verigan gastas Ms. Jun.
 vórdum. ongunnon þa verigan gastas Th. — 732. lá. nú. ær Th.

„Cædmonianæ huic paraphrasi omnino videntur híc adiiciendæ preces Anglo-Saxonicae, genium stylumque Cædmonis probe referentes, prout eae nobis exhibentur in antiquissimis membranis codicis Cottoniani, cui titulus Julius A, 2.“ Jun. Vgl. Wanleii Catal. S. 183. und 103.

I.

- Aelâ, drihten leóf! ælá, dêma god!
 geara me, êce valdend!
 Ic vât mine saule synnum forvundod;
 gehæl þú hy, heofena drihten,
 5. and gelácna þú hy, lífes ealdor;
 forþan þú êðest miht ealra læca,
 þæra þe gevurde síde oððe výde :·

II.

- Aelâ, freá beorhta, folkes scippend!
 gemilsa þin môd, me tô gôde;
 10. sile þýne âre þýne earminge.

- Se býð earming, [se] þe on eorðan hêr
 dages and nihtes deoflon campað
 and hys villan vycð. vâ him þære mirigðe,
 þonne he þâ handleán hafað and sceávað,
 15. bute he þæs yfeles âr gesvÿce.
 Se býð eádig, seðe on eorðan hêr
 dages and nyhtes drihtne hÿræð
 and á hys villan vycð. vel hym þæs geveorces,
 þonne he þâ handleán hafað and sceávað,
 20. gyf he ealteavne ende gedreógeð :·

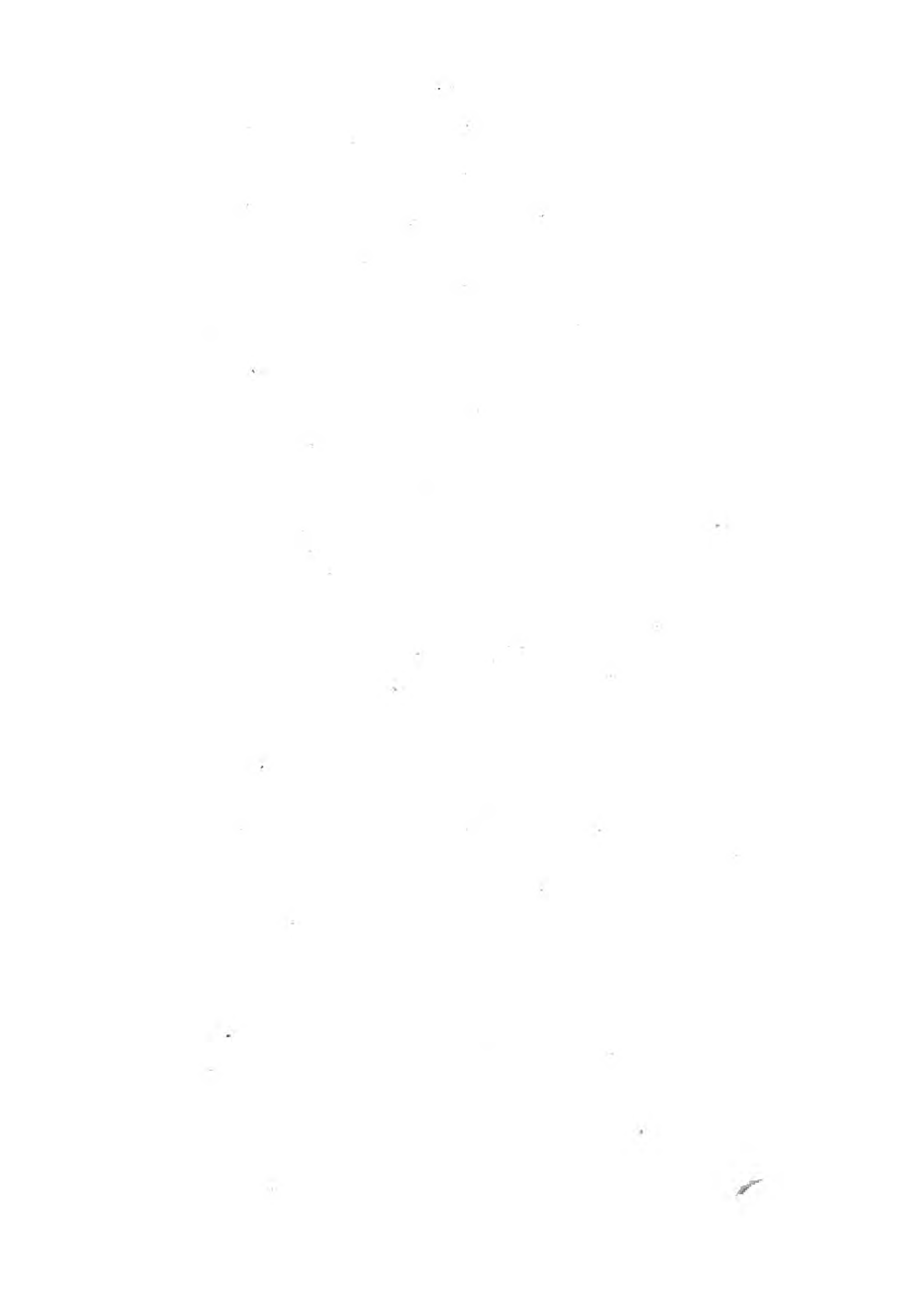
III.

- Aelá, leóhtes leóht! ælá, lÿfes vynn!
 getiða me, tîreádig kyning,
 þonne ic mínre sávle svegles bydde,
 êce âre; þú eart eáðe god
 25. âna ofer ealle eorðan and heofonas
 sÿddra gesceafta. þú eart sôð meotod
 âna ofer ealle eorðbúgende;
 svilce on heofonum úp þú eart hælend god.
 Ne mæg þe áherian hæleða ânig,
 30. þêh ús gesomnie geond sídne grund
 men ofer moldan, geond ealne middaneard;
 ne mæge ve nâfre âsecgan ne þæt sôðe vitan,
 hú þú æðele eart, êce drihten.
 Ne þeáh engla verod úp on heofenum
 35. snotra tósomne sæcgan ongunnon,
 ne magon hy nâfre âreccean,
 ne þæt gerim vitan, hú þú mære eart,
 mihtig drihten; ac is vunder mycel,
 vealdend engla, gif þú hit sylf ávátst,
 40. sigores ealdor, hú þú mære eart,
 mihtig and mægenstrang,
 ealra kyninga kyning, Crist lifend,
 ealra vorulda scippend, vealdend engla,
 ealra dugeða duguð, drihten hælend.
 45. Þú eart se æðela, þe on ârdagum
 ealra fæmnena vyn fægere ácende

25. hæfst] valdest ana ofer . . Jun.

- on Bethleem þære byrig, beornum tô frôfre,
eallum tô âre ylda bearnum,
þâm þe gelýfað on lyfiendne god
50. and on þæt êce leóht uppe on roderum.
Þýn mægen ys svâ mære, mihtig drihten,
svâ þæt ænig ne vât engla hádes
þâ heáhnisse heofena cyninges.
Ic þe andette, ælmihtig god,
55. þæt ic gelýfe on þe, leófa hælend,
þæt þú eart se miccla and se mægenstranga
and se eádmôda ealra gôda, and se êce kyning
ealra gesceafta; and ic eom
se litla for þe and se lýðra man,
60. se hêr syngige sviðe genehhe
dæges and nihtes, dô svâ ic ne sceolde,
hvile mid veorce, hvile mid vorde,
hvile mid geþohte, þearle scyldi,
invitniðas oft and gelôme.
65. Ac ic þe halsige nû, heofena drihten,
and gebidde me to þe, bearna sêlôst,
þæt þú gemilsige me, mihtig drihten,
heofena heáhkýning, and se hálga gâst,
and gefylste me, fæder ælmihtig,
70. þæt ic þinne villan gevyrcean mæge,
ær ic of þysum hlænan life gehveorfe.
Ne forveorn þú me, vuldres drihten,
ac getyða me, týreádig kyning;
lât me mid englum upsiðian,
75. sittan on svegle, * *
herian heofones god háligum reorde,
â butan ende. Amen:·

Cædmon's
des Angelsachsen
biblische Dichtungen.

Herausgegeben

von

K. W. Bouterwek.

Zweiter Theil.

Elberfeld 1851.

Julius Bædeker.

London.

Dulau & Co. — D. Nutt. — Williams & Norgate.

Ein
angelsächsisches Glossar

von

K. W. Bouterwek.

Elberfeld 1851.

Julius Bädeler.

London.

Dulau & Co. — D. Nutt. — Williams & Norgate.

Jacob Grimm

gewidmet.

Das angelsächsische Glossar, welches ich den Freunden alter deutscher Sprache hiermit übergebe, hat einen grösseren Umfang gewonnen, als Anfangs beabsichtigt wurde. Der Grund hiervon liegt zum geringeren Theile in dem zufälligen Umstande, dass eine ziemlich reichhaltige Sammlung angelsächsischer Wörter, die ich zu meinem Gebrauche angelegt habe, zu grösserer Ausführlichkeit einlud; weit mehr forderten die Dichtungen Cædmon's selbst, deren Verständniss meine Arbeit zunächst dienen will, dazu auf, die ohnehin nur unbestimmt gezogenen Grenzen eines sogenannten Glossars zu überschreiten. Ich habe schon früher Gelegenheit gehabt auf die Verschiedenheit aufmerksam zu machen, welche in den einzelnen Theilen der von Cædmon's Namen zusammengehaltenen Poesieen besteht. Neben erhabenen Stellen, die dem Besten an die Seite treten dürfen, was angelsächsische Epiker hervorgebracht haben, finden sich grosse Abschnitte chronikenartiger Nacherzählung biblischer Geschichten. Als ein drittes Element dieser Dichtungen müssen noch andere, zum Theil grosse Episoden erwähnt werden, welche sich in Haltung und Ton den vielen noch vorhandenen Resten der reichen geistlichen lyrischen und Legenden-Poesie der angelsächsischen Bischöfe und Mönche so genau anschliessen, dass bei der Ausarbeitung eines Glossars zu Cædmon jene Dichtungen nicht übersehen werden durften. Endlich lag es nahe, die saure Mühe, welche die Zusammentragung des Glossars verursachte, wo möglich, auch für das leichtere Verständniss anderer Schriften, z. B. der durch Grimm's vortreffliche Bearbeitung in Deutschland verbreiteten Legenden Elene und Andreas, nutzbar zu machen.

Die Zahl derjenigen Schriften, die ich, unter günstigen Umständen zu meinem Zwecke hätte gebrauchen können, ist allerdings nicht unbedeutend. Schon Hickesius, der berühmte Herausgeber des kostbaren 'Linguarum veterum Septentrionalium Thesaurus', erwähnt unter den handschriftlichen Schätzen, die der unermüdliche Franciscus Junius, der Cædmon's Paraphrase zuerst an's Tageslicht zog, der Bodleianischen Bibliothek vermachte, ausser einem Linguae Anglicanae Etymologicum magnum ein Glossarium Latino-Saxonicum, das, ohne Zweifel, auch die von ihm in einem besonderen Index zusammengestellten im Cædmon vorkommenden Wörter in sich schloss. Die Handschrift dieses Index ist, mit der Nummer '5225. (Jun. 113.)' bezeichnet, auf der Oxforder Bibliothek noch vorhanden, wie J. Grimm in seiner Auslegung von XXVI. altdeutschen Hymnen angiebt. Auch thut der zweite Herausgeber Cædmon's, der gelehrte Benjamin Thorpe, dieses alphabetischen Verzeichnisses Erwähnung, legt indessen demselben keinen besonderen Werth bei, weil es nach den Seitenzahlen der Junius'schen Ausgabe eingerichtet, also nur für diese brauchbar sei. Immerhin thut es mir leid, dass ich weder über das Glossarium Latino-Saxonicum des Junius, noch über seinen Index etwas Näheres erfahren, geschweige sie benutzen konnte. Schon früher als Thorpe durch die Munificenz der 'Society of Antiquaries of London' in den Stand gesetzt wurde, Cædmon, in vortrefflicher Ausstattung, erscheinen zu lassen, hatte W. D. Conybeare in den 'Illustrations of Anglo-Saxon Poetry' eine neue, mit einer Uebersetzung versehene Ausgabe verheissen, welche indessen nicht erschienen ist. Aus Thorpe's Vorrede zu seiner Ausgabe ist ersichtlich, dass sie nicht zu Ende gebracht war. Thorpe's Index zu Cædmon endlich ist zwar nicht vollständig, jedoch, beim Mangel eines Glossars, von grossem Nutzen.

Der Junius'sche Cædmon erschien bekanntlich 1655. Manchen Exemplaren dieses höchst seltenen Buches sind zwei im Jahre 1752, also fast hundert Jahre später, aus dem Colleg. Reg. Oxon. veröffentlichte Blätter beigegeben, auf deren erstem der Leser benachrichtigt wird, dass Junius die auf dem zweiten Blatte enthaltenen Noten zu Cædmon mit seinem anderweitigen Nachlasse der Bodleianischen Bibliothek vermacht habe. Ich theile diese „Notæ“ hier mit, um sie etwaiger Benutzung zu erhalten.

Notæ.

- Pag. 1. l. 1. 1. rodera veard] roder, firmamentum; *Aelfr. Gloss.* hroder, æther; *Gloss. R.* p. 94. occurrunt iterum p. 4. l. 20. et p. 46. l. 17.
- l. 10. dêmdon] ic dême vel âsmeage, Censeo; *Aelfr. Gramm.*
- Pag. 2. l. 13. gesacum] gesaca vel gevinna, Aemulus; *Gloss. R.* p. 114.
- Pag. 3. l. 10. forhealdene] forðheald, Præcēps; *Aelfr. Gramm.* forðheald, Pronus; *Bed.* IV, 31. hushleov, Hospitium; *Can. sub Edgardo R. cap. de satisfactione*, §. 15.
- l. 14, 19. vonn] vann, Brunius; *Gloss. R.* p. 79. inter colores. iterum occurrit vonne p. 30. l. 12. et p. 33. l. 1, 17. vonnan, p. 32. l. 2.
- l. 25. vlite] vlat, Turpis, fastidiosus, foeditate sua movens nauseam. me vlatað, Nauseo; *Aelfr. Gramm.* butan hlâfe ælc mete tô vlættan býð gehvyrfed, Sine pane cibus omnis in nauseam convertitur; *Colloqu. Monasticum.* iterum p. 5. l. 4, 20. et p. 38. l. 24.
- Pag. 4. l. 4. genip] genip vel mist, Nebula; *Gloss. R.* p. 94.
- l. 22. vraðe] vraðe. vræðe. vreðe, Tignum parietem ruiturum sustinens; *Bed.* III, 17. ic undervreðige vel underlecge, Fulcio; *Aelfr. Gramm.* âvreðed beon, suffulciri; *Bed.* II, 3. mid his crycce hine âvreðiende, Baculo innitens; *Bed.* IV. 31.
- Pag. 33. l. 10. hreáv] lic ôðþe hreáv, Funus; *Aelfr. Gloss.* deádra hrævum p. 64. l. 2.
- Pag. 34. l. 16. tiedrað] ic tyddrige, Propago, as. tyddrung ôðþe bôh, Propago, inis; *Aelfr. Gramm.*
- Pag. 36. l. 3. geóce] geóc, Salus; *Bed.* V, 14. — iterum p. 80. l. 5. et p. 81. l. 15. ubi pro geo causer legendum geóca úser.
- Pag. 58. l. 24. on edvit] þý læs him æt vite] on edvit sette his geþofta. ꝥ he for êge þæs deáþes þá þing dyde. þe he âr gesund dôn nolde. Ne exprobrarent sibi sodales, quod timore mortis faceret ea, quæ sospes facere noluerat. *Bed.* V, 14.
- Pag. 70. l. 11. pro folcum lege volcnum.
- Pag. 71. l. 2. pro gelirde lege gelâdde.

Zu bedauern ist, dass Junius, anstatt seines Index, nicht ein Glossar ausgearbeitet hat, das, wie obige Proben zeigen,

nicht nur Parallelstellen aus dem Cædmon, sondern auch andere erwünschte Beiträge zur richtigen Deutung schwieriger Wörter würde enthalten haben. — Ein wichtiges Hülfsmittel zum Verständnisse Cædmon's erschien im Jahre 1772. Es ist dies das grosse 'Dictionarium Saxonico - et Gothico - Latinum', welches Edward Lye mit rastlosem Eifer zusammentrug, ohne seine Veröffentlichung erleben zu können. Die Herausgabe seiner mühevollen Arbeit hatte er auf Owen Manning testamentarisch übertragen. Manning entledigte sich des ehrenvollen Auftrages mit Gewissenhaftigkeit und versah das Werk seines Freundes mit einem umfangreichen Supplementum und mehreren Beigaben, welche den Werth dieses theuern Buches erhöhen. Cædmon wird von Lye fleissig angeführt; er citirt Seiten- und Linienzahl nach Junius' Ausgabe; Grimm, dessen Citate in den ersten Bänden seiner Grammatik auf den Lye'schen fussen, führt nur die Junius'sche Seitenzahl an; im 4. Bande der Grammatik und im 1. dritter Auflage (von mir mit Gr. I. bezeichnet) folgt er Thorpe's Ausgabe, nach Seiten- und Verszahl. Die Mängel des unentbehrlichen Buches von Lye sind bekannt. Zwar sagt Manning in der Vorrede: *'adhibui exempla innumera; præsertim vero in variis Præpositionum sensibus explicandis, quo facilius innotesceret antiquæ istius linguæ idiotismus. Vereor equidem, ne in his nimius videar. Malui tamen, dum interpretem agerem, in tyronum præcipue gratiam et utilitatem, nihil prætermittere eorum, per quæ sensus verborum confirmaretur, quam committere ut, dum brevis esse laborarem, obscurus fierem'*; es findet sich indessen, schon bei oberflächlicher Benützung, dass weder der angelsächsische Sprachgebrauch, noch auch die Grammatik in einigermaßen genügendem Grade berücksichtigt sind. Das genus bei den Substantiven ist nie angegeben, an eine regelmässige gehörige Unterordnung der Verbalformen unter die ihnen zuständigen Infinitive, oder selbst der Declinationsformen unter ihre Substantive, ist nicht zu denken, noch weniger sind die syntactischen Verhältnisse oder die eigenthümliche Anwendung mancher Wortarten, wie mehrerer Pronomina und Conjunctionen, berücksichtigt. Dagegen fehlt nie eine meist getreue lateinische Uebersetzung der angeführten Beispiele, wie denn auch die ganze Einrichtung des Buches sehr übersichtlich und einfach ist, alles Ueberladene meidet, mithin sich zum Gebrauche empfiehlt. Wie viel aus Somner's *Dictionarium Saxonico - Latino - Anglicum* (Oxon. 1659.), und aus Benson's *Vocabularium Anglo - Saxonicum*

(Oxon. 1701.) in das Lye'sche übergegangen ist, vermag ich nicht zu bestimmen, da ich beide Bücher nie gesehen habe. Auch Lye konnte ich erst nach dem Drucke des 8. Bogens meines Glossar's auf längere Zeit zur Benutzung erhalten.

Seit Lye war für angelsächsische Lexicographie wenig oder gar nichts geschehen. Da trat 1838. Bosworth mit seinem grossen Wörterbuche, an welchem er über sieben Jahre lang gearbeitet hatte, hervor. Es wurde von allen Freunden der angelsächsischen Studien mit grosser Freude begrüsst und erhielt anfänglich den ungetheiltesten Beifall. Nach einer Einleitung von CCVIII. Seiten, welche, in einer ziemlich ausführlichen Darstellung aller Hauptdialecte des germanischen Stammes, viel Brauchbares neben manchem Entbehrlichen, dazu auch einen kurzen Abriss der angelsächsischen Grammatik (Auszüge aus Bosworth's zwei angelsächsischen, mir unzugänglich gebliebenen Grammatiken) nebst den „Essentials“ aus Rask und Grimm enthält, beginnt das in drei Columnen eng gedruckte Wörterbuch selbst, auf dessen Schluss (S. 522.) ein sehr reichhaltiger auf die Columnen im Buche selbst verweisender englischer und ein dergleichen lateinischer Index folgt. Ein Supplement (S. 669—721.), das ich als „Bosw. Appendix“ citire, schliesst dies umfangreiche Werk, das freilich, je nach den sprachlichen Grundsätzen, welche man für Wörterbücher als die richtigen anerkennt, einer sehr verschiedenen Beurtheilung unterliegen kann, indessen unstreitig das reichste Material enthält und alle früheren Arbeiten dieser Art bei weitem übertrifft. Was Bosworth geleistet hat, setzt er in einem besonderen Abschnitte der langen Einleitung selbst auseinander; wen es interessirt, der kann das Nähere dort nachlesen. Hier fragt es sich nur, ob das Verständniss Cædmon's durch dies umfangreiche Buch besonders gefördert worden ist. Zwar sagt Bosworth auf S. CLXXVI. seiner Einleitung: „Citations from Cædmon have always been made from Mr. Thorpe's improved text, through whom the perusal of some sheets was allowed before the work was published“; bei genauerer Einsicht indessen zeigt es sich, dass erst in dem Appendix ein allerdings erheblicher und für das Verständniss Cædmon's erspriesslicher Gebrauch von Thorpe's Ausgabe gemacht worden ist. Folgende Zusammenstellung einiger Wörter aus dem Buchstaben A wird zeigen, in welchem Verhältnisse Lye's Anführungen aus Cædmon zu denen Bosworth's stehen:

- abælian i. abylgæan. Cædm. 95, 19. Lye. abæligan, to be angry, Cd. 217, Th. 276, 27, v. belgan. Bosw. Appendix.
- abal, robur corporis, vires; Cædm. 12, 25. Lye.
- „ ability, power of body, strength; robur corporis: Cd. 25.
- abannan, iubere, præcipere; Cdm. 84, 9. Lye.
- „ to command, order; mandare. aban þu þa beornas, command thou the children, Cd. 193. Dagegen Thorpe S. 242, 32: order thou those men . . out of the oven.
- abealh Cædm. 100, 5. Refer ad abylgæan. Lye. abealh, was angry, v. belgan. Bosw. Dict. Unter 'belgan' findet sich zwar 'abelgan, gebelgan' mit aufgeführt, das Citat aus Cædm. aber nicht. — abelgan; v. a. to anger, etc. Bosw. App. Zwar wird im Dict. auch noch 'abelgan' aufgeführt, aber ohne Citat aus Cædmon.
- abeodan, offerre; Cædm. 57, 16. abead, obtulit, annuntiavit; Cædm. 22, 23. 39, 20. 42, 18. Lye. — Bosw. führt unter 'abeodan' Cædm. nicht an.
- abiddan, precari, deprecari; Cædm. 57, 15. Lye. — 'abiddan', to ask, pray, pray to, v. biddan. Bosw. Dict. Unter 'biddan' findet sich 'abiddan'; die Stelle aus Cædm. aber ist nicht angegeben.
- abolgan, irasci. 'abolgen beon', offendi. 'habbað' Cædm. 11, 9. Lye. — 'abolgen', angry. v. belgan. Bosw. Dict.
- abrægd Cædm. 63, 4. V. abregdan. Lye. — Bosw. Dict. verweist auf 'abredian', bei welchem Worte das Citat aus Cædm. fehlt. Dagegen citirt Lye s. v. 'abregdan' nochmals Cædm. 57, 4. 54, 3. 49, 22. 62, 20.

Aus diesen wenigen Proben geht hervor, dass Lye für Cædmon von grösserer Bedeutung ist als Bosworth, wenn man auf die grössere Anzahl von Citaten Rücksicht nimmt. Thorpe's Index, den Bosworth, nach seiner eigenen Angabe, ebenfalls benutzt hat, führt alle oben ausgeschriebenen Wörter auf, ja sogar ausser 'abregdan' noch die Formen 'abroden, abrugdon' insbesondere. Die Brauchbarkeit Lye's für die Lectüre Cædmon's wird durch Manning's Supplementum, der Cædmon auch fleissig citirt, noch erhöht, so dass dem alten Wörterbuche von dieser Seite her sein Vorzug gelassen werden muss. Bosworth citirt Cædm. aus Junius' Ausgabe, nach den Seitenzahlen des Manuscripts, was auch weniger genau ist, als Lye's Verfahren.

An die grösseren Wörterbücher der angelsächsischen Sprache reihen sich die Glossarien. Sind diese wirklich, was ihr Name verheisst, Eigenwörterbücher für ein bestimmtes Schriftwerk, so dass sie mit erschöpfenden Nachweisen Bedeutung und Gebrauch der aufgenommenen Wörter, zunächst für den behandelten Schriftsteller, aufführen; so bilden sie die wichtigste Grundlage für Gesamtwörterbücher, ja diese sind, ohne Beihülfe von Glossen und Glossarien, gar nicht denkbar. Wie gross unter den Angelsachsen das Bedürfniss nach glossirten Schriften, Interlinearversionen und Vocabularien, schon zu practischen Schulzwecken, von dem ersten Beginne der Ausbreitung des Christenthums unter ihnen, bis zur Blüthe der Klöster und ihrer Schulen gewesen ist, weist der Bildungsgang nach, den sie einhielten, und beurkunden die vielen handschriftlichen Ueberreste solcher Sammlungen. Von diesen reichen Hülfsmitteln war ich gänzlich ausgeschlossen, was ich lebhaft bedauere, da die von Mone mitgetheilten, bald näher zu besprechenden Glossen zu Feststellung oder Annahme einer Bedeutung oder Wortform mir sehr dienlich schienen. Unter den von englischen Gelehrten bearbeiteten Glossarien habe ich nur das von Thorpe seinen 'Analectis' beigegebene, und das mit seiner zweiten Auflage 'Beóvulf's' erschienene Glossar Kemble's erreichen können; ob überhaupt, ausser dem Apollonius von Tyrus, den Thorpe mit einem Glossare versehen hat, noch eine andere angelsächsische Schrift eine solche Bearbeitung gefunden hat, ist mir gänzlich unbekannt, doch nicht wahrscheinlich. Thorpe liess seine *Analecta Anglo-Saxonica* im Jahre 1834 erscheinen. Sie sind dem grösseren Publikum besonders durch „Leo's altsächsische und angelsächsische Sprachproben (Halle 1838)“, bekannter geworden, und es ist nur zu bedauern, dass Leo in der den Sprachproben beigefügten „Erklärung der angelsächsischen Wörter“ dem Beispiele Thorpe's nicht gefolgt ist, sondern, anstatt eines alphabetisch geordneten, nur dem Sprachgebrauche folgenden Glossars, ein Wörterverzeichnis zusammengetragen hat, das des Willkürlichen zu viel enthält, um zuverlässig zu sein und die angelsächsischen Studien wirklich zu fördern. Thorpe hat das unbestrittene Verdienst, die Angabe des *genus* und der Declination bei den Substantiven durchgeführt und, bei aller Kürze, manches Unhaltbare hinweggeräumt zu haben. Wie hoch er Grimm's deutsche Grammatik, *that noblest monument of Teutonic philology*, zu schätzen weiss, lässt der Schluss seiner Vorrede zu den *Analecten* erkennen. Da Thorpe

überhaupt keine Stellen anführt; so wird Cædmon nur ganz gelegentlich (z. B. s. v. 'gesleán') citirt. Ich bezeichne das Glossar Thorpe's mit Gl. AA. und Gl. A. S.

Ein Glossar, im eigentlichsten und besten Sinne des Wortes, hat Kemble seiner zweiten Ausgabe Beóvulf's (1835. 1837.) beigegeben. Er hat den wissenschaftlichen Grund zu seinen Sprachstudien in Deutschland gelegt, und spricht es offen aus, wie viel er Jacob Grimm verdankt, dem er seinen Beóvulf widmet. Eine so liebenswürdige Dankbarkeit, wie sie leider! unter Gelehrten nur selten gefunden wird, verdient die vollste Anerkennung und Bekanntwerden in weiteren Kreisen. Ich gebe daher Kemble's Worten aus der Vorrede hier gern einen Platz. „But most (*thanks* nämlich) of all to him“, sagt er, „whose name it is my pride and pleasure to place at the head of this book; to whom I owe all the knowledge I possess, such as it is; and who has during the preparation of this work, expressed to me the liveliest interest, and afforded the friendliest assistance. The founder of that school of philology, which has converted etymological researches, once a chaos of accidents, into a logical and scientific system, will not refuse this tribute of admiration and respect from perhaps the first Englishman who has adopted and acted upon his views“. Kemble hat Grimm's deutsche Grammatik studirt, und wenn er sie nennt „one of the most wonderful specimens of industry and philological acumen that are preserved in the records of man“, so weiss er, dass er keine hohle Schmeichelei sagt. Schon dem ersten Bande Beóvulf's hatte Kemble ein Glossar beigegeben, das nur 23 Wörter, freilich sehr ausführlich, behandelt. Unter den reichhaltigen Citaten erscheint auch Cædmon einigemal; für die Wörter 'franca, gombe' und andere enthält dieses kurze Glossar interessante Nachweise.

Von der grössten Bedeutung indessen, und als Grundlage eines grossen Wörterbuchs zu betrachten, ist das dem 2. Bande Beóvulf's von Kemble beigegefügte Glossar, welches; sowohl in Beziehung auf Anlage wie auf Ausführung, obschon es anfänglich noch umfangreicher erscheinen sollte, befriedigen kann. Auf die verwandten Mundarten ist sehr häufig, bisweilen selbst ausführlich, immer aber mit masshaltender Beschränkung Rücksicht genommen, und es macht einen höchst erfreulichen Eindruck, die für das Auge eines Engländers gewiss überraschenden Abkürzungen „Ohd. Mhd. und Nhd.“ so oft wiederkehren zu sehen.

Das genus ist überall angegeben, Cædmon verhältnissmässig oft angeführt und hin und wieder sogar eingehend berücksichtigt. Ich verdanke diesem Glossare sehr viele Belehrung und ziehe es unbedingt, in seinem Masse, dem grossen Wörterbuche von Bosworth vor. Sollte daher Kemble sein Vorhaben ausführen und ein angelsächsisches Dictionarium ausarbeiten, wie Thorpe's Bemerkung in der Vorrede zum Codex Exonienses hoffen lässt; dann werden wir ohne Zweifel bewundern können, was auf deutschem Grund und Boden von der Hand eines englischen Meisters Grosses und Haltbares erbaut werden kann. Für Kemble's Glossar habe ich die Abkürzung Gl. Bv. gewählt.

Ich komme nun zu den von Mone, in den „Quellen und Forschungen zur Geschichte der deutschen Literatur und Sprache, S. 310 bis 343.“ mitgetheilten, sehr wichtigen „angelsächsischen Glossen“, die theils naturhistorischen, theils theologisch-philosophischen Inhaltes sind. Das „Glossarium zur Naturgeschichte“ ist aus der Brüsseler Handschrift Nro. 539. entnommen. Diese enthält zuerst „Aratoris historia sacra, versibus exposita“, aus dem 12. Jahrhundert; darauf folgen mehrere Glossare von angelsächsischen Händen, nämlich 1) hermeneumata, griechisch-deutsches Wörterbuch zur Naturgeschichte; 2) gemischtes Wörterbuch und Synonymik, meistens zur Bibel; 3) angelsächsisches Vocabular zur Naturgeschichte, das von Mone unter den Nummern 1—141. abgedruckt ist; 4) Glossarius, eine lateinische Synonymik, worin sehr wenig Angelsächsisches vorkommt; 5) drei andere Glossarien, welche vorzüglich die Bedeutung griechischer und hebräischer Namen in der Bibel enthalten; 6) Erklärungen griechischer und lateinischer seltener Wörter; 7) de membris hominum, nomina piscium, angelsächsische Glossare, welche bei Mone unter Nro. 142—556. abgedruckt sind; 8) über die Dialectik, von jüngerer Hand; 9) Bruchstücke kleiner Glossare; 10) Bücherkatalog des Klosters, in welchem diese Handschrift gefertigt wurde. Unter den bei Nro. 10. aufgeführten Büchern befand sich sehr wahrscheinlich manches angelsächsische Denkmal. Auf dem letzten Blatte (109.) stehen lateinische Zahlwörter und darüber das angelsächsische Wort „ælfmær“. Der angelsächsische Theil der Handschrift gehört ins 10. Jahrhundert; Zusätze und Correcturen jüngerer Schreiber hat Mone ebenfalls angemerkt. Lye sind diese Glossen nicht bekannt gewesen; er hat allerdings ähnliche Sammlungen benutzt; z. B. das Herbarium des L. Apuleius

von Madaura und den Liber Medicinalis, in welchen beiden natürlich hin und wieder dieselben Wörter erscheinen; so lesen wir z. B. bei Lye s. v. hæven: 'hævenhyþele, — hydele, herba Britannica; Herbal. 30.'; in den Mone'schen Glossen S. 320: 'britannice, hævenhydele (hævenydele, manus alia)'.

Noch wichtiger und interessanter sind die, dem Jesuiten Schott bereits bekannt gewesenen „Glossen im Aldhelm“, 6518 an der Zahl, von Mone a. a. O. S. 323—442. mitgetheilt. Die Handschrift, aus welcher diese Glossen gezogen sind, hefindet sich in der Burgundischen Bibliothek zu Brüssel, Nro. 471. Sie enthält Aldhelm's Buch „de laude virginitatis“, und war, schon durch den weiten Zwischenraum der Zeilen, ursprünglich darauf angelegt glossirt zu werden; eine nothwendige Einrichtung, da dies, in schwülstiger phrasenreicher Sprache, zunächst für Nonnen geschriebene Buch einer Aufhellung durch Glossen, besonders in vaterländischer Sprache, wohl vertragen konnte. Aus dem Umstande übrigens, dass Nonnen dieses dunkle Buch des über Verdienst gepriesenen, nachmals unter die Heiligen versetzten Abtes von Malmesbury († 719) lesen konnten, schliesst Lingard auf die hohe Bildung der Klosterfrauen; mit welchem Rechte, mag dahin gestellt bleiben. Für uns sind jedenfalls die von fünf verschiedenen Glossatoren herrührenden, theils lateinischen, theils angelsächsischen Glossen wichtiger als der Text, den sie erläutern. Häufig übersetzten diese Glossatoren in einem andern genus, numerus u. s. f. als das lateinische Wort darbot; sehr oft, ferner, ist nicht das Textwort glossirt, sondern die lateinische Glosse übersetzt, wesshalb bei Benutzung der angelsächsischen Wörter Vorsicht zu gebrauchen ist, die ich wahrscheinlich nicht immer ausreichend beobachtet habe. Es war mir übrigens wichtig, diese Glossen, so viele ich davon brauchbar fand, meinem Glossare einzuverleiben und ihnen dadurch lexicalischen Werth zu geben. Auch hat Bosworth die Mone'schen Glossen, von mir mit 'M. gl.' oder 'gl. M.' bezeichnet, nicht unbenutzt gelassen. Eine ruhige Vergleichung derselben mit den Textworten, deren ich leider! nicht habhaft werden konnte, würde uns lehren, wie geeignet die angelsächsische Sprache selbst zum Ausdrucke der abstractesten Begriffe gewesen ist, und wie sehr die Schule auf ihre Heranbildung zu solchem Gebrauche mitgewirkt hatte. Ohne Zweifel wird die Kenntniss der angelsächsischen Sprache durch die Veröffentlichung von solchen Glossen mehr bereichert, als durch die kostbaren Werke, welche die 'Chartæ Anglosaxo-

nicæ' und die 'Leges Anglosaxonum' enthalten, Unternehmungen, deren grossen Werth nach einer andern Seite hin ich gar nicht verkenne.

So viel von den benutzten und unbenutzten Glossaren und Dictionarien.

Ich habe nun noch von denjenigen Büchern zu sprechen, die nicht als lexicalische Hülfsmittel bezeichnet werden können, ohne die ich aber gleichwohl nicht im Stande gewesen wäre, selbst das Wenige zu leisten, was ich geleistet habe. Wenn ich hier Jacob Grimm's deutsche Grammatik und seine Ausgabe von 'Andreas und Elene' zuerst nenne; so geschieht dies nicht aus Nachahmung der Vielen, die Grimm's Namen gewohnheitsmässig überall an die Spitze stellen, wo von Forschungen auf dem weiten Gebiete germanischer Sprachen die Rede ist; sondern aus der wohlbegründetsten durch Jahre langes Studium seiner Arbeiten, insbesondere der zwei genannten Werke, gewonnenen Ueberzeugung, dass kein anderer unserer gelehrten Zeitgenossen in der vergleichenden Sprachkunde solche Meisterschaft bekundet hat. Die deutsche Grammatik, von mir geradezu nur mit Gr. bezeichnet, konnte für meine Zwecke weit mehr ausgebeutet werden, als dies geschehen ist. Wie sehr ich mich auch versucht sah, wenigstens die altsächsischen, altnordischen und gothischen Synonymen mit anzuführen, so riethen doch mancherlei Bedenken hiervon ab, und ich begnügte mich damit, für Freunde des vergleichenden Sprachstudiums die deutsche Grammatik, auch nach ihrem syntactischen Theile, so häufig anzuführen, wie ich dieselbe bei meinen Vorarbeiten angemerkt hatte. Wer sich die Mühe nicht verdriessen lässt, wird finden, dass mein Glossar Anhaltspunkte für manche weitere Forschung bietet, wenn es auch an Zeit und Kräften fehlte, meinen Wunsch auszuführen und namentlich die syntactischen Verhältnisse der angelsächsischen Sprache vollständiger zu berücksichtigen.

Wie viel ich Grimm's Erläuterungen, so wie seiner Einleitung zu Andreas und Elene verdanke, kann man an der häufigen Anführung derselben nur zum Theil abnehmen. Grimm selbst nennt Andreas und Elene, nächst Beóvulf, die ältesten und reichsten Erzeugnisse der angelsächsischen Poesie. Ich wünschte, durch die Berücksichtigung eines grossen Theils des in Andreas und Elene enthaltenen Wortvorrathes, wodurch dieselben zum erstenmale in die Wörterbücher eingeführt werden, den Verehrern alter Sprache einen erwünschten Dienst zu leisten und verlange

sehnlich danach, ein Exemplar des auf Veranlassung der 'Commission on the Public Records', als Anhang zu einem beabsichtigten Berichte über 'Rymer's Foedera', von Thorpe schon im Jahre 1834 herausgegebenen, von Blume in Vercelli entdeckten angelsächsischen Codex, wenn auch nur leihweise benutzen zu können. Einstweilen war es mir sehr willkommen, dass ich wenigstens auf Andreas und Elene verweisen durfte.

Eigentlich ausgebeutet habe ich das Exeterbuch, den Codex Exoniensis. Diese reichhaltige, bereits von Humfred Wanley, im 'Catalogus librorum veterum Septentrionalium, qui in Angliæ Bibliothecis extant, Oxon. 1705.' S. 279. u. f. beschriebene Handschrift bildete einen Theil der Bücher, welche der Bischof Leofric, zwischen den Jahren 1046 und 1073, seiner Kathedrale zu Exeter schenkte, und wird, in einem gleichzeitigen Verzeichnisse seiner Schenkungen an dieselbe Kirche, aufgeführt als 'I. mycel Englisc bôc of gehvylcum þingum on leoðvisan gevorht', d. i. ein grosses englisches Buch von allerlei Dingen in Liedweisen gefertigt. Dieser Schatz, über hundert Jahre fast unbeachtet, wurde erst im Jahre 1826 dadurch allgemein bekannt, dass Will. Conybeare, der Herausgeber der von seinem Bruder John Josias Conybeare hinterlassenen „Illustrations of Anglo-Saxon Poetry“ in einem Appendix zu diesem Buche eine ausführliche Inhaltsanzeige des Codex Exoniensis mittheilte und dadurch die Aufmerksamkeit der Gelehrten aufs neue anregte. Zwar führt Lye unter den von ihm benutzten Codices auch den Codex Exoniensis auf; es finden sich indessen in seinem Wörterbuche nur sehr wenige Spuren seiner Lectüre dieses an ungewöhnlichen Wörtern so reichen Manuscripts. (Vgl. z. B. s. v. 'hryre': hægles hryre, grandinis prolapso. Cod. Exon. 56. a.) Den vollen Werth desselben zu würdigen, wurde erst im Jahre 1842 möglich, wo Benj. Thorpe, im Auftrage der antiquarischen Gesellschaft von London, das Exeterbuch, in gleicher Ausstattung wie früher den Cædmon, mit einer englischen Uebersetzung, Anmerkungen und einem doppelten Index herausgab. Der durch schöne Schrift wie seltene Correctheit ausgezeichnete Codex, der mehrere Eigenthümlichkeiten in Schreibart und Formenbildung aufweist, enthält in seinem ersten Theile Dichtungen ausschliesslich religiösen Inhaltes: an Christus, an die Jungfrau Maria, an die Dreieinigkeit, auf die Geburt, die Himmel- und Höllenfahrt Christi; Lobgesänge; über das jüngste Gericht, die Kreuzigung, Schilderungen des Zustandes der Seelen

nach dem Tode, — Alles Gegenstände, die dem sogenannten 2. Theile Cædmon's sehr verwandt sind und für das Verständniss desselben Bedeutung haben. Dies gilt in noch höherem Masse von der Recension der Geschichte der drei Männer im feurigen Ofen, welche die eigentlich religiösen Gedichte im Cod. Exon. beschliesst. Ohne Zweifel waren die alttestamentlichen und auch einzelne neutestamentliche Apocryphen unter den Angelsachsen verbreitet, was sich aus Hickes und Wanley leicht erweisen lässt. Die in ihnen enthaltenen Erzählungen wurden theils in die canonischen geradezu eingereiht, wie dies mit dem Gesange des Azarias und seiner Gefährten im 1. Theile Cædmon's (Z. 3798 — 3926.), und mit einzelnen Stellen aus dem Evangelium Nicodemi, im 2. Theile Cædmons, der Fall ist; theils selbstständig behandelt, wie jener Gesang im Codex Exoniensis, wie das Fragment von Judith in den Analecten (S. 131.) und manche andere Geschichten. Wenn daher auch Thorpe auf diese Recension keinen besonderen Werth legt; so ist doch einleuchtend, dass sie, wie aus meinem Glossare ersichtlich ist, zur Erläuterung des angeführten Abschnittes aus dem ersten Theile Cædmon's wesentlich beiträgt und deshalb Beachtung verdient. Ausserdem giebt dieses Vorhandensein einer doppelten Bearbeitung desselben apokryphischen Buches zu manchen interessanten Vermuthungen Raum. — Die hierauf folgende 'Legende vom heiligen Gūðlác', eine poetische Uebersetzung der Vita S. Guthlaci von Felix, einem Mönche der Abtei Croyland, ist reich an dichterischen Schönheiten und in einer edlen Sprache verfasst. Eine prosaische angelsächsische Uebersetzung der lateinischen Vita ist von Charles Wycliffe Goodwin herausgegeben worden.

Auch aus den übrigen Theilen des Exeterbuches: dem Phönix, der Legende von der heiligen Juliana, dem Wanderer, den moralischen Gedichten, dem, nach Conybeare's und Kemble's Vorgang, auch von Ettmüller (1839) herausgegebenen, von ihm mit dem Namen 'Scôpes vîdsið' bedachten Gedichte, das Thorpe 'the Scôp or Scald's Tale' überschreibt; so wie aus allen folgenden Gedichten, unter denen der 'Panther' und der 'Walfisch', wegen ihres moralisirenden Inhaltes nach Art des althochdeutschen Physiologus, besondere Aufmerksamkeit verdienen, habe ich Alles zusammengetragen, was zur Feststellung von Wortformen und Wortbedeutung zweckmässig schien. Selbst die „Räthsel“, an sich oft unverständlich, oft der Uebersetzung nicht werth, haben mir einzelne ungewöhnliche Wörter geliefert.

Das letzte Buch endlich, das ausführlich zu benutzen mir gestattet war, ist das von Thorpe im Jahre 1835 herausgegebene Psalterium. Es führt den Titel: „*Libri Psalmorum versio antiqua latina, cum paraphrasi Anglo-Saxonica, partim soluta oratione, partim metricè composita.*“ Der glückliche Auffinder des Heliand, Gerard Gley, hatte in seiner Schrift: „*Langue et Litterature des Anciens Francs*“ (1814) auf ein in der königl. Bibliothek zu Paris befindliches angelsächsisches Psalterium aufmerksam gemacht, das früher ein Eigenthum des Herzogs Johann von Berry gewesen war und, nach Gley's Vermuthung, von den Herzögen der Normandie herrührt. Nach langer Mühe fand Thorpe endlich, durch Vermittelung von Freunden, den von Gley bezeichneten Codex auf, schrieb ihn ab und gab ihn, auf Kosten der Universität Oxford, heraus. Diese Uebertragung der Psalmen verdient die allergrösste Beachtung. Bis zum 50. Psalm, einschliesslich, ist sie in freier paraphrasirender Prosa verfasst; auch gehen die oft sehr eigenthümlichen und langen angelsächsischen Ueberschriften nur bis dahin. Der Merkwürdigkeit wegen setze ich die Ueberschrift des 50. Psalmes hierher: „*Dauid sang þysne fiftigþan sealm hreóvsinde for þám ærendum, þe Nathan, se vitga, him sæde; þæt væs, þ he hæfde gesyngod við Ureus, þone Cyðþiscan, þá he hine besvác for his vífes þingum, þære nama væs Bersabe. and eác he vitgode on þám sealme be Israëla folce, hú hý sceoldon hreóvsian hýra hæftnyd on Babilonia, and eác be Sancte Petre þám Apostle, and be ælcum rihtvísium man he vitgode, hú hý sceoldon syngian, and eft hreóvsian.*“ Durch diese Einleitung sind die Gesichtspunkte der Auslegung bereits festgestellt, in ähnlicher Weise, wie an vielen Stellen erklärende Einschiesel einen bestimmten Weg der Auffassung vorschreiben. So lautet z. B. der 16. Vers des 44. Psalmes: „*mid blisse 7 mid fægnuncge hý bióð gelædde in tô þinum temple. þæt synt þá savla, þe heóra mægðhád gehealdað 7 þá hreóvsindan, and þá þe gevitnode beóð for hióra scyldum, óðþeheóra v illum, óðþe heóra unvillum.*“ Mit dem 51. Psalm beginnt eine ganz andere Behandlungsweise des lateinischen, der *vetus Itala* am meisten sich nähernden Textes. Die angelsächsischen Ueberschriften hören auf, und nur die kurzen lateinischen bleiben. Der Sinn der einzelnen Verse wird, mit noch mehr Freiheit, in gebundener Rede wiedergegeben, so dass überhaupt zweifelhaft erscheinen kann, ob der beige-schriebene Text der von dem Verfasser ursprünglich benutzte ist. Die überaus vielen Fehler, im

Lateinischen, wie im Angelsächsischen, bekunden einen nachlässigen, in beiden Sprachen wenig unterrichteten Abschreiber, der sich, am Ende des Buches, 'Wulfvinus Cada' nennt. Die Vermuthung Thorpe's, dieser Codex möchte ursprünglich nicht von Wulfvin herrühren, sondern nur eine von einem gallischen, des Angelsächsischen unkundigen Mönche gefertigte Abschrift sein, hat mehr für sich, als die schwachen Gründe, mit welchen er die Annahme, Aldhelm sei der Verfasser wenigstens des poetischen Theiles, in etwa zu unterstützen sucht, obschon, nach seiner eigenen Angabe, die Handschrift eher aus dem 12. als aus dem 11. Jahrhundert stammen mag. So viel scheint wohl gewiss, dass diese Zusammenstellung der Psalmen einem praktischen Bedürfnisse seinen Ursprung verdankt und von zwei verschiedenen Compilatoren zu verschiedenen Zeiten ausgeführt wurde, was aus einer sorgfältigen Vergleichung der Schriftzüge und der in beiden Theilen vorkommenden Fehler zu erweisen wäre. Der Werth dieses burgundischen Psalteriums aber wird durch eine Vergleichung mit andern angelsächsischen Psalmenbüchern, z. B. dem von Johann Spelman im Jahre 1640. nach drei Handschriften herausgegebenen, bedeutend erhöht, wesshalb eine kritische Bearbeitung der angelsächsischen Uebertragung eine verdienstliche Unternehmung sein würde.

Die von mir, bei Citaten, gebrauchten Abkürzungen stelle ich hier zusammen:

A. bezeichnet Grimm's Andreas.

Anal. „ Analecta Anglo-Saxonica. A selection in prose and verse, from Anglo-Saxon Authors of various ages; with a Glossary. By Benjamin Thorpe. F. S. A. London, 1834.

Bergm. = Poèmes Islandais tirés de l'Edda de Sæmund, publiés par F. G. Bergmann. Paris, 1838.

Bv. = The Anglo-Saxon Poems of Beowulf, the traveller's song and the battle of Finnesburh, edited by John M. Kemble Esq. M. A. of Trinity College, Cambridge. Second edition. London, 1835.

Cod. Verc. = Codex Vercellensis in den Anführungen bei Grimm und Thorpe.

Diefenb. oder Dfnb. = Vergleichendes Wörterbuch der gothischen Sprache von Dr. Lorenz Diefenbach. Erster Band. Frankfurt, 1846.

- D. M.** = Deutsche Mythologie von Jacob Grimm. 2. Ausgabe. Göttingen, 1844. Einigemal ist die erste Auflage citirt und dann besonders bezeichnet.
- El.** = Grimm's Elene.
- Erl.** = Grimm's Erläuterungen und Einleitung zu Andreas und Elene.
- Ex.** = Codex Exoniensis. A collection of Anglo-Saxon Poetry, from a manuscript in the library of the Dean and Chapter of Exeter, with an english translation, notes and indexes, by Benjamin Thorpe, F. S. A. London, published for the Society of Antiquaries of London, 1842.
- Gl. A. S. oder Gl. AA.** = das Glossar zu Thorpe's Analecta.
- Gl. Bv.** = das Glossar zu Beowulf; es erschien in folgendem Buche: A translation of the Anglo-Saxon Poem of Beowulf, with a copious glossary, preface and philological notes by John M. Kemble Esq. M. A. of Trinity College, Cambridge. London, 1837.
- Gl. Ul.** = Glossarium der gothischen Sprache von H. C. v. d. Gabelentz und Dr. J. Löbe. Leipzig, 1843.
- Gr.** = Deutsche Grammatik von Dr. Jacob Grimm. 1. Theil 2. Ausgabe, Göttingen, 1822. und 3. Ausgabe, Göttingen, 1840. 2. bis 4. Theil, Göttingen 1826—1837.
- Graff** = Althochdeutscher Sprachschatz von Dr. E. G. Graff. 6 Thle. Berlin 1834—42.
- Haupt** = Zeitschrift für deutsches Alterthum. Herausgegeben von Moritz Haupt, seit 1841. Es sind bisher 7 Bände vollständig erschienen; vom 8. das erste Heft.
- Illustr. oder Conyb. Illustr.** = Illustrations of Anglo-Saxon Poetry by John Josias Conybeare, M. A. & c., edited by his brother W. Dan. Conybeare, M. A. & c. London, 1826.
- Jud.** = Judith, a fragment, in Thorpe's Analecten S. 131—141.
- Jun.** = Cædmonis Monachi Paraphrasis Poetica Genesios et præcipuarum Sacræ paginæ Historiarum, abhinc annos M. LXX. Anglo-Saxonice conscripta, et nunc primum edita a Francisco Junio F. F. Amstelodami, apud Christophorum Cunradi, Typis et sumptibus Editoris. CICIICLV. Prostant Hagæ-Comitum apud Adrianum Vlacq.

- M. gl. oder gl. M. = die in Mone's Quellen und Forschungen zur Geschichte der deutschen Literatur und Sprache, Aachen, 1830, von S. 314—S. 443. abgedruckten angelsächsischen Glossen.
- Mscr. = Cod. Bodl. Jun. XI., welcher die Dichtungen Cædmon's enthält.
- Ps. = Libri Psalmorum versio antiqua latina, cum paraphrasi Anglo-Saxonica; ed. Benjamin Thorpe, S. A. S., Oxonii, e typographeo academico 1835.
- Psalt. Spelm. = Psalterium Davidis Latino-Saxonicum vetus a Johanne Spelmanno D. Hen. fil. editum. E vetustissimo exemplari Ms. in Bibliotheca ipsius Henrici, et cum tribus aliis non multo minus vetustis collatum. Londini, 1640.
- R. Gr. = A grammar of the Anglo-Saxon Tongue, with a praxis, by Erasmus Rask. A new edition, translated from the Danish by Benjamin Thorpe, Copenhagen, 1830.
- RW. = Runen-Sprachschatz, oder Wörterbuch über die ältesten Sprachdenkmale Scandinaviens, in Beziehung auf Abstammung und Begriffsbildung, von Dr. Udo Waldemar Dieterich. Stockholm und Leipzig, o. J.
- Schm. = Heliand. Poema Saxonicum seculi noni; primum edidit J. Andreas Schmeller. Monachii, 1830; insbesondere aber desselben „Glossarium Saxonicum e poemate Heliand collectum“ Monachii, 1840.
- Th. N. = die Noten in: Cædmon's metrical paraphrase of parts of the holy Scriptures, in Anglo-Saxon; with an english translation, notes and a verbal Index, by Benjamin Thorpe, T. S. A. London, published by the Society of Antiquaries of London, 1832.

Bei Anlegung meines Glossars zum Cædmon bin ich besonders darauf bedacht gewesen, aus den ausführlich besprochenen Hilfsmitteln Alles sorgfältig zusammenzutragen, was zur Feststellung der in dem Schriftsteller vorkommenden Wörter, nach Form und Inhalt, dienlich schien. Diese Wörter sind, mit wenigen unabsichtlichen Auslassungen, alle verzeichnet; die Flexionsformen unter die ihnen zustehenden Nominative und Infinitive

sorgfältig untergeordnet und durch Beispiele erläutert; das **genus** angegeben; die **Bedeutung** möglichst festgestellt; kein **Fleiss** gespart, um diese durch geeignete **Citate** zu belegen. So möge denn auch diese Arbeit, die ich mit Freuden, wenn auch in aufrichtiger **Bescheidenheit**, dem mir persönlich unbekanntem und doch von mir so hochverehrtem **Meister** widme, — möge sie dazu beitragen, dass der **Reichthum** und die **Fülle** der edlen **angelsächsischen** **Mundart** auch auf dem deutschen Festlande bekannter werde und namentlich die **Jüngerem** anreize, aus den **Schachten** derselben des **echten** **Sprachgoldes** recht viel ans **Tageslicht** zu fördern.

ELBERFELD, den 21. August 1850.

Bouterwek.

A.

- Ā**, *semper, in perpetuum*. 7. 478. 912. 1275. 1601. 2369. 2693. 3707. 4113.
 ~ būtan ende II, 317. El. 801. 893. Ex. 26, 9. 253, 20. ~ tō
 aldre II, 364; 621. ~ tō feore Ex. 102, 25. ~ tō vīdan feore Ex.
 469, 11. s. feorh. ~ tō vorulde II, 317. ~ tō vorulde forð Ex. 7, 15.
 ~ worlda world Ps. 21, 25. ~ forð éce Ex. 192, 28. ~ forð heonan
 Ex. 36, 27. S. āva.
- abal** (n) *vigor, robur corporis*. sg. nom. 497. Diefenb. 1, 2. b. Bergm.
 Poëmes Island. S. 408. altn. afl. Von Grimm (Gr. 2, 43. Wurzel
 aban) wird das Wort als altsächsisch aufgeführt. Vgl. R. W. v. aflaji.
- ābannan**, mit ūt: *vocare, evocare; convocare ad bellum* Ex. 120, 12; das-
 selbe, ohne ūt, El. 34: *ābannan tō beadve. imperat. āban* 3945.
- ābelgan**, *irritare, iratum reddere*, præs. coni. sg. 3. ꝥ he ne ābælige II,
 196. præt. sg. 1. ābealh II, 411. pl. 3. ābulgan 'exacerbarunt' Ps.
 77, 41. part. præt. abolgen 428. 549. 555. 1252. Vgl. El. 402. und 513.
 das Subst. ābylgð. ābylignes 'indignatio' Ps. 68, 25. Gr. 2, 821.
- ābeōdan**, *offerre, referre; nunciare, annunciare*. ~ (ārende þīn) 2656.
 (chǣl) El. 1003; præs. coni. 2. (ꝥ þū hyht ne) ābeōde II, 696. præt. sg.
 1. 3. abeād 922. 1357. 1765. 1863. 1913. 4027. A. 96. Ex. 14, 34. 111,
 24. 143, 7. part. præt. āboden Ex. 120, 31. 145, 16. Gr. 2, 826.
- ābiddan**, *deprecari* 2654. Gr. 2, 830.
- ābreccan**, *frangere, effringere*. 2485. 4206. 4217. A. 150. præt. sg. 3. (ār
 he helvara burg) ābræce Ex. 437, 13. part. præt. ābrocen 780. 2968.
 3581. A. 1241 = Ex. 184, 8. 329, 17.
- ābregdan**, *trahere, extrahere, retrahere; stringere gladium cet.* 2632. præt.
 sg. 3. ābrægð 2925. ābræd Jud. 133, 41. (hvonne sāvle) ābregde
 2271. Vgl. II. XI, 115: 'ἀπαλόν τέ σφ' ἦτορ ἀπηύρα'. pl. 3. ābrug-
 don 2480. A. 865. imperat. ābregd 2908. part. præt. ābroden 3198.
 ābrogden Ps. 108, 28.
- ābreótan**, *penitus frangere, destruere; cædere, occidere* 3128. El. 510. Ex.
 328, 12. 337, 18. præt. sg. 3. ābreát Bv. 2597. pl. 3. ābruton A. 51.
 Gr. Erl. 96. 150.
- ac, sed; s. ah.
- ācennan**, *gignere*. præt. sg. 2. ācendest Ex. 464, 10. part. præt. ācenned
 A. 566. El. 178. 340. Ex. 7, 31. 14, 12. 28, 9. 26. 151, 19. 214, 19.
 424, 25. 433, 24. 491, 19. Ps. 2, 7. 21, 29. 57, 3. 104, 31. 115, 6.
 pl. (vurdon) ācende 1700. Gr. 2, 826.
- āceorfan**, *excindere*. præs. sg. 1. ic āceorfe 'concidam' Ps. 88, 20. sg. 3.
 āceorfeð 4085. imperat. āceorfi (āveorp!) Matth. in Gr. 4, 205. 2, 826.
- ācerran**, *ācyrran, locum repetere, reverti* II, 218.

- acol, acul, pavidus, consternatus. acol 1949. 3642. acul 4243. Vgl. acol-mód A. 377. 1595. Ex. 195, 36. pl. dat. aclum stefnum 3507.
- ácsian, poscere, postulare, exigere; interrogare 2447. ácsigan A. 1135. áhsian 860. præs. sg. 1. (þeah) ic áhsige Ps. 14, 2. sg. 3. u. pl. 2. áhsað Ps. 10, 5. 6. præt. sg. 3. áhsode Ps. 9, 35. áscian Ps. 48, 4. præs. sg. 1. ic áscige Ex. 90, 16. 347, 23. Auch áxian, áxigean.
- ácuman, venire; egredi, aggredi. præt. sg. 1. (ic), ácom, campede 'certavi' M. gl. 358. part. præt. (væs) ácumen (of fére) 1539.
- ácvellan, necare, occidere; interficere, interimere. 1278. 1291. 1348. Ex. 195, 32. 260, 26. præt. sg. 3. ácvealde 1398. Ps. 77, 51. 108, 16. pl. 3. ácvealdon Ps. 93, 6.
- ácveðan, dicere, proloqui; respondere. præt. sg. 3. ácvæð (vord) 1106. Ex. 281, 3. (þ vord) ácvæð 635. Ex. 20, 12. 30, 3. 45, 5. 245, 15. 251, 11. 280, 19. Jud. 133, 47. s. 135, 59. ácvæð (hine fram . . .), removit, relegavit 304. S. Gr. 2, 826.
- ád (m.) rokus, pyra; ignis. sg. nom. ád 2916. M. gl. 402. 'incendia' M. gl. 412. Ex. 142, 6. gen. ádes, 'rogi' M. gl. 403. El. 584. Ex. 216, 21. dat. áde El. 950. Ex. 232, 7. (of) ~ 2908. (of þám) ~ Ex. 213, 25. (in þám) ~ El. 1290. (ofer þám) ~ Ex. 196, 29. acc. ád 2849. 2895. (on) ~ 2923. pl. gen. áda, 'rogorum' M. gl. 403. dat. ádum 'torribus' M. gl. 413. S. Gr. 2, 45; 231. I, 358; 369.
- ádælan, partiri, separare. part. præt. ádæled 2316. ~ (væs) 150. (væron) ádælede 218.
- ádêman, adiudicare, examinare. præs. sg. 2. (þú) ádêmost (me fram duguðe) iudicio facto, tu me relegas a patrimonio, me expellis. 1028.
- ádfýr (m.) ignis rogi. sg. acc. ádfýr 3327. Vgl. ádlég Ex. 213, 9. Gr. 2, 493.
- ádl (f.) morbus D. M. 1106. sg. nom. 934. Ps. 57, 6. Ex. 158, 21. 310, 5. 334, 2. 335, 10. 430, 7. seó ádl Ex. 160, 30. þeós ~ Ex. 166, 4. dat. ádle Ex. 83, 17. 155, 11. 159, 17. 163, 8. 17. 170, 10. (mid) ~, 'morbo' M. gl. 426. Ps. 102, 3. S. Gr. 2, 518. I, 358.
- ádrencan, aquis immergere. præt. sg. 3. (flód) ádrencde Ps. 105, 10. pass. (væs) ádrenced 3387. S. Gr. 2, 826.
- ádreógan, tolerare, perferre; pati. II, 639. A. 369. El. 704. 1291. Ex. 458, 20. præs. sg. con. 1. þ ic ádreóge Ex. 457, 9. præt. sg. 1. 3. ádreág A. 1482. Ex. 74, 6. 90, 19. 134, 6. 20. 463, 15. ádreáh A. 1486. 'exegit' M. gl. 382. ádréh 'gessi' M. gl. 371. gerund. ió ádreó-ganne A. 73.
- ádrifan, expellere II, 175. 188. 258. præs. sg. 2. (þú) ádrifest 1028. præt. sg. 3. ádráf II, 202. pl. 3. þe hi ádrifon 'abegerunt' M. gl. 406. part. præt. ádrifen 2317. Ps. 43, 11. ádrifene Ps. 48, 14. 87, 5. S. Gr. 2, 826.
- ádrincan, ebibere, suffocari. præt. sg. 3. ádranc 3006. S. Gr. 2, 826.
- ádvæscan, extinguere II, 308. præs. sg. 3. (Godes vord) ádvæscð (fýres líg) Ps. 28, 6. (svá lég) ádvæsce Ex. 467, 23. part. præt. ádvæsced. (sunne veað) ~ Ex. 70, 4. 'advæsced, ádræfed, explodatur' M. gl. 348.
- â (anom. f.) lex; testamentum Gr. 1, 647. sg. dat. â (in) ~ 4268. (from Cristes) ~ Ex. 267, 7. acc. â 3624. 3736. Ex. 42, 11. 103, 15. 105, 21. 195, 32. dryhtnes ~ Ex. 243, 20. 'matrimonium' Ex. 260, 14. (meotudes) ~ Ex. 229, 19. In den Psalmen besonders häufig.

- æcræft** (m.) disciplina, instituta legis. pl. acc. æcræftas 3527. Vgl. 'cræftas, disciplinas' M. gl. 332.
- æcræftig**, legis peritus 4259.
- ædre** (f.) vena; fons. 'æddre, arteria' M. gl. 317. pl. nom. 'æddran, renes' M. gl. 317. gen. ædra 1369. (þurh) ~ (vylm) Ex. 271, 6. dat. ædrum. 'væteræddrum, cataractis' M. gl. 342. '(forsvelgendum) æddrum, cataractis vorantibus' M. gl. 342. acc. ædran Ps. 7, 10. 72, 17. 77, 17.
- ædre**, mox, statim, confestim, illico Gr. 4, 669. A. und El. XLI. 869. 1002. 2131. 2179. 2288. 2391. 2898. A. 110. Ex. 184, 29; 256, 13.
- æfæst**, pius 1177. pl. nom. æfæste 1796. gen. æfæstra Ex. 133, 30. dat. æfæstum Ex. 189, 12.
- æfen** (m.) vespera D. M. 710. sg. nom. A. 1246. Ps. 89, 6. 129, 6. dat. (on) æfenne 1456. Ps. 54, 17. 58, 15. (æt) æfene Ps. 58, 6. acc. æfen 138. (on) ~ Ps. 29, 5. óð þæt ~ forð El. 39. óð ~ forð Ex. 178, 29. pl. gen. æfena 3037.
- æfenleóð** (n.) cantilena vespertina. sg. acc. æfenleóð 3094. 3130.
- æfenscīma** (m.) crepusculum 2442.
- æfentīd** (f.) tempus vespertinum. on ~ 2418.
- æflást** (m.) 'orbita sinuosa', nach Grimm's Vermuthung. ~ um 3402.
- æfre**, semper, unquam; mit der Negation 'nunquam'. 5. 593. A. 493. 1058. Ex. 5, 22. 27. 6, 5. 11, 30. 471, 29. 491, 27. Ps. 54, 20. 105, 10. siððan æfre 141. 1576. Ex. 154, 6. æfre tó aldre 817. æfre tó ealdre Ex. 169, 9. 200, 13. 203, 12. 235, 24.
- æfst** (?n.) invidia, odium; æmulatio Gr. 3, 708. — 29. El. 309; 524; auch æfest Ex. 226, 5. gen. æfestes 'livoris' M. gl. 386; 391; 439. acc. æfeste Ex. 113, 15. 302, 14. pl. nom. æfstu Ps. 69, 4. Ziemlich häufig der Dativ mit und ohne Präpositionen; auch adverbial: æfstum El. 207. Ex. 315, 26. æfestum Ex. 455, 7. for æfstum 979. A. 610. El. 496. fore æfstum Ex. 144, 27. butan æfestum Ex. 101, 16. Vgl. ófest, ófestum.
- æfter**, pr. c. dat., post; him ~ 1138. ~ dæde 961. adv. postea: 136. 619. 958. 1219. ~ siððan 547. ~ þon 1002. ár oððe ~ Ex. 103, 22. 'igitur' M. gl. 443. — (æfter) adi. comp. æftere, æftre; superl. æftermest (Rask Gr. §. 130.) posterus, secundus. seó æftre 228.
- æfterleán** (n.) præmium 76.
- æfyn** 312 = æfen.
- æfþanc** (m.) offensio. pl. gen. (b1ð þæt) æfþanca (eal gefylled) Ex. 315, 4 f. pl. dat. æfþancum 2231. Vgl. Ps. 98, 9: þú heóra æfþancan ealle gevræce 'vindicans in omnia studia eorum'. Hierzu vgl. ferner das Verb. ofþyncan II, 248. ofþanc 'invidia' M. gl. 443. æfterþanc Ex. 112, 7.
- ægflota** (m.)? nauta. S. die Bemerkung zu 3402.
- æghvâ**, neutr. æghvæt, æghvæs 'quisque, quicumque'. gen. æghvæs 3625. Ex. 87, 6. 92, 8. dat. æghvæm II, 365.
- æghvâr**, ubique II, 344. ~ eorðan 2699. ~ landes Ps. 58, 5.
- æghvæðer**, uterque 3024. Dasselbe ægðer Ex. 421, 1.
- æghvilc**, unusquisque, quisque, quilibet 462. 1688; auch æghvylc geschrieben A. 26. Ex. 81, 4. 333, 2. 349, 10. 418, 24. Ps. 75, 9.

- æglæca** (m.) miser, pravus. sg. nom. æglæca II, 162. A. 1313. (earm) ~ II, 581. (earm) æglæce II, 714. acc. æglæcan A. 1132. pl. nom. (earme) æglæcan II, 73. Vgl. unten aglác und aglæca. Ausserdem: aglæcea Bv. 5035. und öfter; s. Gr. 2, 94; 503. Auch æclæca kommt vor.
- ægnian**, habere, tenere 3194. S. ágan.
- æht** (f.) patrimonium, substantia; pecora; opes Gr. 1, 642; das Wort wird gern mit 'lædan' verbunden. sg. acc. æhte 970. 1761. 1867. 1888. 2615. 'in æht forgeaf' 2940. pl. dat. æhtum 1494. 1796. 1839. 2007. 2080. acc. æhta 1203. 1348. 1430. 1643. 2671. Grimm vermuthet, dass 'æht besittan' A. 410; 473; 608. 'concionem habere' bedeute. Dazu würde Cædm. 4265. stimmen: 'þú for ánmédlan in æht bære húslfatu hálegu' aus Uebermuth brachtest du die heiligen Opfergefässe in die Versammlung.
- æhtgeveald**, æhtageveald (m.) possessio. Junius und Thorpe lesen 3824: æhta gevealde, der Cod. Exon. dagegen: æhtgevealda. Z. 4274. aber lesen beide: æhtgeveald. Die richtigste Form scheint æhtgeveald (A. 1111.). Aehnlich gebildet sind: æhtgesteald Ex. 249, 22. æhtgestreón Ex. 232, 13. æhtspédig Ex. 248, 26. æhtvela Ex. 125, 24. æhtvelig Ex. 243, 29.
- ælbeorht**, valde splendidus, splendidissimus 3855; Nebenform: eallbeorht II, 523; beidemaal von Engeln gebraucht. Ebenso: englas ælbeorhte Ex. 32, 1 f. 34, 26 f. 55, 9. '(heofonengla þreat ymbútan farað) ælbeorhtra (scólu)' Ex. 58, 2. ællbeorht Ex. 78, 20.
- ælc**, quisque, quivis 1516. 1525. Ex. 344, 5. sg. gen. ælces 1333. dat. ælcum.
- æled** (m.) ignis 3761. Ex. 196, 20. 233, 9. Bv. 6025. gen. ældes Ex. 62, 24. acc. æled 2895. Vgl. alet 3772.
- ælf** 2995. S. die Anmerkung daselbst. ælfere a. a. O. übersetzt Lye durch fossa.
- ælfsciène**, splendidus ut genius; 'schön wie ein Elb, Geist' Gr. 2, 575. D. M. 418. (mæg) ~ o 1821; 2724. (ides) ælfsctnu Jud. 131, 26.
- ælgrêne**, viridissimus. sg. nom. (eorðe) ~ 1512; 1781. ebenfalls von der Erde. acc. ~ (eorðan) 197. ~ (foldan) 1745.
- æلميhtig**, æلميhteg, omnipotens 949. æلميhtig 310. ælmehtig Ex. 47, 22. se æلميhtiga Ex. 225, 23. nom. (valdend) ~ 1834. ~ (god) 310. 841. 846. 884. 1504. án is æلميhtig god Ex. 116, 26. (freá) ~ 5. 116. 150. 173. 849. 901. 1354. 1422. 2345. Ps. 69, 6. (fæder) ~ Ex. 20, 20. 75, 9. 134, 8. ~ (drihten) 1356. 2246. 'drihten ána æلميhtig' Ex. 135, 20. — gen. æلميhtiges 691. dat. tó þám æلميhtegan (gode) 541. (fæder) æلميhtigum Ex. 8, 22. acc. æلميhtigne Ex. 334, 3. voc. (ece) æلميhtig Ex. 258, 30. — Nebenform: allmihtig, ealmihtig.
- ælmysse** (f.) eleemosyne 4104.
- æne**, solus II, 411. adv. semel Ps. 61, 11. Ex. 21, 3.
- æneg** s. ânig.
- æng**, angustus. (þes) ænga (stede) 355. S. enge.
- ængel** (m.) angelus. sg. nom. ~ II, 81. pl. gen. ængla (þreat) II, 95. dat. (mid) ænglum II, 124. S. engel.
- ânig**, ullus, quisquam 180. 945. 2209. gen. âniges 500. 833. ânigre 1019. dat. ânegum 536. æfter ~ 291. acc. ânig 537.
- æppel**, æpel (m.) malum, pomum. gen. æples Ex. 213, 26. dat. (on) æple 934. acc. æppel 633. 877. Ex. 226, 9. pl. gen. æpla II, 484. Ps. 77, 47. dat. þám æplum (on his eágum) 'pupillam oculi' Ps. 16, 8.

ær; **æror**, **ærror**; **ærest**, **æryst**, prior, prius; primus, primo. — ær prius, antea, dudum 320. 321. 337. 348. 356. 536. 604. 633. 800. 841. 854. 934. 1230. 1257. 1503. 1834. ~ 'dudum' M. gl. 369. ~ 'iam' M. gl. 441. **antequam**, priusquam 1142. 1153. 1208. 1657. **olim**, antiquitus, quondam 1877. Ps. 77, 3. 91, 8. — **æror** II, 152; 301. **ærur** Ps. 115, 3. **ærest**, primus 1055. 1075. 1081. 1131. 1524. 1628. **dæg** ~ a 133. **æfen ærest** 138. **se** ~ a 1051. — **ærest**, primo 30. 112. 129. 1057. 1144. 1516. 1571. 3651. — **ær þon** 1636. **ær þý** 2759 u. s. f. s. þon, þý.

ær, præp. c. dat., ante 1216. S. Gr. 4, 788.

ær, **ær** (n.) æs. gen. **æres** 1084.

ærboren, primogenitus 970.

ærdæg (m.) tempus primum, matutinum, mane; tempus pristinum, olim; so im Plural. D. M. 709. sg. dat. (tó þám) **ærdæge** 3127. (mid) ~ 2569. A. 220; 1525. Ex. 350, 11. (on uhtan mid) ~ A. 1388. El. 105. pl. dat. (on) **ærdagum** 2537. Ex. 473, 15. 475, 23. (in) ~ Ex. 6, 4; 226, 32. Vgl. **geárdagum** 1951. II, 370 und Gr. A. u. El. S. 133. — Das Wort scheint nur in den Dativen vorzukommen.

ærdeáð (m.) mors immatura 3468. Vgl. Ex. 101, 4: líf bútan endedeáðe 'life without final death' Thorpe. 'endelives on vénan' El. 584.

æren, aheneus. sg. acc. **ærenne** A. 1063. Ps. 17, 33. **æren** Ps. 106, 15. pl. dat. **ærenum** 4037. **ærnum** 3145.

ærendbôc (irreg f.) literæ, nuncius. pl. acc. **ærendbêc** 4252. Vgl. **ærendgevrta** 'epistolas' M. gl. 429.

ærende (n.) mandatum, negotium (s. **ær**, nuncius). sg. dat. (on his) **ærende** 494. acc. **ærende** 552. 554. 923. 2655. 2876. 3447.

ærendgást (m.) nuncius spiritus, angelus 2290.

ætendian, annunciare, nuncium afferre 661.

ærendra (m.) nuncius. pl. nom. **ærendran** 2428.

ærendsecg (m.) nuncius 654. Vgl. **ambyhtsecg**.

ærgestreón (f.) divitiæ tempore antiquo paratæ, opes, res pretiosæ antiquitus acquisitiæ. sg. acc. **ærgestreón** Ex. 62, 5. — pl. dat. ~ um 2141. Vgl. die Ausdrücke **ærvela** Bv. 5491. **ealdgestreón** Ex. 51, 8. 96, 8. **ærgeveorc** A. 2466. Gr. M. 501. u. zu A. S. 129. **ærgevyrht** El. 1301. Ex. 76, 18. 161, 17. 166, 34. 284, 2. und Aehnliches.

æsc (m.) fraxinus, hasta Gr. 2, 276. 3, 369; 437; 443. I, 331. pl. gen. ~ a tír 2102. Gr. 2, 448. D. M. 177. = **æscftr.** dat. ~ um (dealle) Ex. 404, 22.

æscherend, hastifer A. 47; 1077; 1537. Gr. 2, 589. M. 875. pl. gen. ~ ra 2036.

æscftr (m.) hastæ gloria, hasta gloriosa 2063. Gr. M. 177.

æschpræc (m. vielleicht neutr. S. Gr. 3, 481.) pugna hastarum. sg. dat. (æt) **æschpræce** 2147.

æt, præp., ad, apud. Gr. 4, 779.

æt s. etan.

ætberan, afferre, proferre; ostendere. præf. sg. 3. (he) **ætber** 4055. Gr. 2, 903.

æte (m.) cibus. sg. gen. **ættes** 1551. 3094. Ps. 103, 25. Ex. 425, 32. dat. (tó heóra) **æt** 1356. **æfter** ~ e Ex. 226, 13. **tó** ~ e A. 132. 'ad manducandum' Ps. 58, 15. acc. **æte** 4023. Ex. 146, 12. **æt** Ex. 226, 6.

æteóvian, apparere, se ostendere. præf. sg. 3. **æteóvde** 165. imperat. **æteóv** 'ostende' Ps. 84, 6 pass. (býð) **æteáved** 'manifestabitur' Ps. 16, 15. S. **ætývian**.

- ætfeohthan, oppugnare aliquem; contrectare; handum sīnum 2110. folmum Ex. 328, 15. vom Blinden gesagt.
- ætgædere, una, simul 2118. 3119. A. 992. Die Form ætgædere ist auch in den Psalmen die gangbare; der Cod. Exon. liest, so viel ich bemerkt, ausschliesslich ætgædre Ex. 260, 5. 436, 8. 437, 21. 467, 2.
- ætniman, eripere, 3343. S. Gr. 2, 903.
- ætsomne, uná, simul 162. 835. 844. 1719. II, 41. Daneben Ps. 48, 8: ætsamne.
- ætvist (f.) victus, substantia. sg. gen. ~ e Ex. 24, 29. acc. ~ 1203. Ex. 132, 11. Vgl. ætvela Ex. 374, 8.
- ætývan, ostendere; se ostendere, apparere, manifestari 1476. præs. (þ ic) ætýve 'et apparebo' Ps. 41, 2. præt. sg. 3. ætývdest Ex. 465, 34. Ps. 70, 19. sg. 3. ætývde A. 1169. 1297. 1662. pass. (vearð) ætýved 4013. El. 69. (ne bið) ~ Ex. 96, 19. S. Gr. 2, 903; 907.
- æviscmôð dedecoratus; obscœnus Gr. 2, 572. — 893. Ex. 157, 23. 302, 16.
- æðan 1275. inundare? Vgl. êðan 3575. u. æðmian Diefb. I, 6. Gr. 2, 149.
- æðel (n.) allodium, patria, domicilium. (Gr. 4, 635. 637.) 63. sg. dat. æðele. Von Grimm (Gr. I, 377.) wird diese Form als nordenglisch bezeichnet, für êðel; æ für ê ist im zweiten Theile Cædmon's ziemlich häufig zu finden. S. die Einleitung.
- æðele, nobilis Gr. I, 331. 332. 2, 44.; nicht eðele Gr. 2, 103. sg. nom. ~ 1177. se ~ a 2439. þ æðele (vif) II, 474. dat. ~ um 1528. pl. nom. æðele 216. 2428. 2766. dat. ~ um 1435. 1613. 3115. acc. ~ e 1223. æðele, adv. II, 46.
- æðeling (m.) homo nobilis. sg. nom. ~ 1656. gen. ~ es 1283. 2437. dat. ~ e 1700. 1847. 2630. — pl. nom. ~ as 1055. 1641. gen. ~ a 1067. 1156. 1232. 1273. 1628. 1648. 1692. 1731. 1820. 1852. 1997. 2085. 2125. 2189. 2456. 2603. 2613. acc. ~ as 1862.
- æðelu, æðelo (f.) nobilitas, natura, indoles, genus. Gr. 1, 642. — acc. æðelo 1385. 3268. 3282. Byrhtn. 127, 32. æðelu Ex. 108, 5. 437, 16. pl. dat. æðelum 1050. 3711. Ex. 73, 5. A. 689. Ausser der femininen ist eine neutrale Form 'æðele' anzunehmen, von welcher die folgenden Casus stammen: sg. gen. æðeles 'indolis' M. gl. 388. A. 756. pl. nom. æðelu 1710. Ex. 259, 23. A. 683. — Ex. 104, 28. scheint æðela für æðelena zu stehen, und die Form auf das fem. æðelu zurückzuführen.
- áfæran, terrere. Gr. 1, 905. part. præt. áfæred Ex. 233, 15. (væs) ~ 3375. hvý sceal ic beón áfærd? 'a quo trepidabo?' Ps. 26, 2. býð áfæred 'non timebit' Ps. 26, 4. — pl. áfærde Ex. 55, 33. (væron) ~ Ps. 30, 10. 45, 3.
- áfæstnian, figere, affigere. part. præt. áfæstnod 3558. ~ (væs) 3014. (sýn) ~ e 'infixæ sunt' Ps. 9, 14.
- áfandian, experiri, tentare; probare, comprobare Gr. 2, 826. — imperat. áfanda 2223. part. præt. áfandod Ps. 16, 3. áfanded M. gl. 354.
- áfaran, exire, in útáfáron 3524. Gr. 2, 828.
- áfeallan, decidere 4074. — præs. sg. 3. áfylð Ps. 27, 1. præt. sg. 1. (ic) áfeoll 'excidi' Ps. 30, 14. pl. 3. (hi) áfeollon 'ceciderunt' Ps. 19, 8.
- áfédan, educare, alere, nutrire Ps. 77, 22. præs. sg. 3. áfèdeð Ps. 83, 3. Ex. 216, 4. præt. sg. 3. (he) áfédde A. 589. Ps. 94, 7; 99, 3. —

pass. (væs) áfæded A. 684. El. 913. (vearð) ~ 1598. 1635. (vurdon) ~ 1701. S. fædan.

afera 2048. 4189. und afora 964 = eafora, w. m. s.

áferian, subducere. præs. coni. sg. 2. (þ þú þe) áferige (of..) 2471.

áfirran, áfyrrian, elongare, removere, expellere; excludere, abscindere. — præs. sg. 2. (þú þe) áfyrst Ps. 13, 11. sg. 3. (he) áfierð 'auferens' Ps. 45, 8. (þ he) áfirre II, 286. præt. sg. 2. (þú) áfyrdest 'avertisti' Ps. 84, 1. sg. 3. (Crist) áfirde II, 67. (he) áfyrde 'elongavit' Ps. 102, 12. (se þe) ~ Ex. 147, 1. imperat. áfyrri 'libera' Ps. 68, 14. 142, 10. áfyr þú 'aufer' Ps. 118, 22. ~ 'amove' Ps. 118, 29. áfyr 'averte' Ps. 53, 5. (ne) áfyr 'ne longe facias' Ps. 21, 17. inf. (nele) áfyrrian 'numquid abscindet' Ps. 76, 7. part. præt., und pass. áfyrred 378. Ex. 198, 5; 84, 10; 142, 9. (hió him væs) ~ 'prolongabitur ab eo' Ps. 108, 17.

áfyllan, implere. inf. Ps. 128, 5. pass. (is vîtes) áfyllad II, 100. (b1ð fýres) ~ Ex. 95, 26.

áfyrht, adi., perterritus; vgl. forht timidus. sg. (onsyne beóð egsan) áfyrhte Ex. 63, 16. pl. ~ e (væron) II, 386.

ágan, habere, tenere, possidere;? donare (2741.) præs. sg. 3. (þec Sarre) áh 2264. ~ II, 119. pl. 3. ágon 2287. II, 363. águn Ex. 106, 33. Ps. 121, 6. coni. sg. 2. (gif þú) áge 2492. præt. sg. 1. (ic) áhte 387. II, 107. sg. 2. áhtest Ps. 147, 3. sg. 3. (he) áhte 1715. 3442. 4165. pl. 3. áhton 2552. coni. áhte (ic) 367. (þ þú) áhtest II, 55; 59. (þ hie ne) áhton 1680. inf. ágan 34. 48. 358. 420. 470. 716. 2136. 2204. 2244. 2319. 2465. 2718. 2741. II, 86.

ágân, præterire, evanescere. part. præt. ágongen 1713. pl. ~ e II, 710.

ágen, proprius. Gr. 4, 360. 795. sg. nom. ágen 2123. 2181. dat. ~ um 1300. 1574. ~ re 'propria' M. gl. 358. acc. ágen 149. 2251. 2607. ~ e 2761. pl. dat. ~ um 1361. Ps. 71, 7. águnum Ex. 234, 7.

ágên, iterum II, 76.

ágend (m.) dominus, princeps. sg. nom. ágend 3224. (sigores) ~ II, 679. Ex. 26, 22. 32, 16. (svegles) ~ Ex. 34, 17. A. 760. (vuldres) ~ A. 210. Ex. 73, 32. 255, 33. (lífes) ~ Ex. 29, 32. 349, 33. acc. ágend 1348. (svegles) ~ A. 760.

ágendfreá (m.) possessor, dominus, dominus iustus. sg. nom. ~ 2135. acc. ~ n 2231. Vgl. Gr. M. 191. S. freádryhten, folcfreá.

áreldan, rependere, retribuere Gr. 2, 823. præt. sg. 3. ágeald 2003. Ex. 226, 19.

ágeótan, effundere; prosternere. Gr. 2, 826. præt. sg. 3. ágeát 981. 1026. II, 551. pl. 3. águton A. 32 (Cod. Verc. ágetan). águtun Ps. 105, 27. imperat. ágeót Ps. 78, 6. inf. ágeótan A. 1144. Ps. 68, 25. 93, 20. ágétan Ex. 328, 11.

ágitan, cognoscere Gr. 2, 826; 831. præt. sg. 3. ágeát 3443.

aglác (n.)-miseria Gr. 2, 503, wo man die Note nicht übersehe. sg. acc. 3756.

aglæca (m.) miser. Gr. 2, 503; auch aglæcea Gr. 2, 94; 503. sg. nom. (earm) ~ II, 449. Ex. 268, 10. (earm) aglæce II, 714. se ~ a Ex. 258, 21. 261, 22. pl. nom. (earme) aglæcan Ex. 228, 22. acc. (earme) ~ Ex. 136, 26.

ah, sed. II, 270; 294; 349; 451; 637; 697. A. 23.

áh s. ágan.

áhebban, elevare, allevare, exaltare, extollere; surgere; excitare. præs. sg. 2. áhefst Ps. 3, 2. 17, 46. sg. 3. áhefeð II, 313. Ps. 74, 7. 144, 15. præt. sg. 3. áhóf 148. 1192. 1383. 2380. 2897. 2923. II, 682. ~ hine 263. pl. 3. áhófon 3510. El. 837. 867. ~ an Ex. 324, 34. ~ un Ex. 31, 28. part. præt. áhafen 1396. 'vectus' M. gl. 331. El. 975. Ex. 41, 20. Ps. 56, 13. 88, 12. 21. 71, 7. 16. 137, 6. pl. ~ e Ps. 74, 9. 65, 6. 87, 15. 88, 14. 107, 4. 130, 1. 139, 8. Nebenformen: áhafen El. 10. Ex. 43, 21. áhefen Ps. 8, 2. áhefed Ex. 351, 32. imperat. áhefe Ps. 60, 1. 93, 2. ~ upp Ps. 9, 32. inf. áhebban 294. S. Gr. 2, 821; 903.

áhicgan, áhyccgan, excogitare, investigare. inf. áhicgan 2026. 3645. 3665. áhyccgan 2175. Ex. 56, 20. 296, 1.

áhleahhan, ridere; cachinnari, cachinum tollere Gr. 2, 828. præs. sg. 3. áhlyhheð 'lætetur' Ps. 85, 11. præt. sg. 3. áhlöh 2374. A. 454. áhlög Ex. 253, 32.

áhleápan, salire, exsilire, accurrere Gr. 2, 821. — præt. sg. 3. áhleóp 3181. A. 736. ~ (on) A. 1203.

áhreddan, eripere, liberare Gr. 1, 254; 905. præt. sg. 1. (ic) áhrédde 2138. Ps. 104, 34. sg. 2. (þú) ~ est 2121. sg. 3. (he) áhredde Ex. 3, 10; 412, 4. part. præt. áhreded 2079 und 2027, wo auch áhred stehen bleiben konnte. Vgl. Ps. 17, 3: fram mínum feóndum veorðe áhredd 'et ab inimicis meis salvus ero'. imperat. áhrede Ps. 16, 12. 21, 18. 31, 8. 58, 1. 118, 134. inf. áhreddan 2107. Ex. 2, 9.

áhsian, exigere Gr. 1, 907. S. ácsian.

áhúðan, spoliare, populari, diripere. præt. pl. 3. áhúdon 2002, was Grimm A. und El. S. 141. in áhýðdon zu verändern vorschlägt. Das Citat, in der Anmerkung zu Z. 2002, 'áhýðan' ist unrichtig; s. das Wort. Man vergleiche vielmehr húð 'præda, captura' 2060. 2107. 2143. 3583. und áhýðan El. 41.

áhveorfan, vertere, convertere, verti; avertere, averti. præs. sg. 3. áhvyrfð his eágan 'avertit faciem suam' Ps. 9, 31. coni. sg. 3. þ he áhveorfe 'in convertendo' Ps. 125, 1. præt. sg. 3. áhvearfi (of) 2061. ~ (in) 4147. pl. 3. áhvurfon (of) 25. coni. sg. 3. (þe þec) áhvyrfdde Ex. 264, 6. imperat. (ne) áhvyrfi 'ne avertas' Ps. 89, 3. inf. (ne læt þe) áhveorfan A. 957. (hú lange vilt þú) áhvyrfan 'usque quo avertes?' Ps. 12, 1. Ex. 262, 3. 264, 6. part. præt. áhverfedum síðe 'versa vice' M. gl. 343.

áhvettan, ? eiicere, expellere; prohibere, recusare, detrectare. præs. sg. 1. (ic eóv ést) áhvette A. 339. sg. 3. áhvet (f. áhvetteð) from 404. inf. (lust) áhvettan A. 303. s. hvetan.

áhyccgan s. áhicgan.

áhýðan, celare; abscondere. 3044. præt. sg. 1. (ic ne) áhýdde 'non abscondi' Ps. 39, 11. coni. (þ ic ne) áhýdde Ps. 39, 10. pass. (tungol beóð) áhýded Ex. 204, 12. Neuengl. 'to hide'.

áláðan, educere; verstärkt durch út 'útáláðan' dasselbe. Gr. 2, 826; 932. præs. sg. 3. áláðeð Ps. 148, 9. coni. áláðe Ex. 336, 13. præt. sg. 1. áládde (of) Ps. 80, 10. sg. 2. áláddeð 'educes' Ps. 142, 12. sg. 3. áládde (of) 1490. ~ (of) 2194; 2690. Ps. 106, 13. — útáládde

3116. imperat. álæde (of) 2495. álæd (of) Ps. 30, 5. inf. álædan (of) 'producens' Ps. 103, 13. Ex. 215, 11. part. præt. (ic eom) álæded (from) II, 179. S. forlædan.
- álætan** *permittere, remittere, liberare; renunciare; relinquere?* Gr. 2, 823. præs. sg. 3. álæt 4107. pl. 3. álætað Ex. 448, 27. imperat. álæt Ps. 44, 12. inf. álætan Ex. 11, 7. gerund. tó álætanne 619. pass. (vurdon) álæten (liberati, servati sunt) liges gange 3781.
- ald**, *vetus. s. eald. sg. nom. se alda* II, 34. *ald* (enmedla) El. 1266. *dat. alde* (mæce) 3423. *pl. acc. neutr. ald* (ýðhofu) El. 252.
- aldor** (m.) *senior, princeps; patronus, parens. sg. nom. (bám) aldor* 1705. (verodes) ~ 1109. 1226. 1637. 2960. (burga) ~ 4230. (ealra) ~ II, 665. (gumena) ~ 1857. 4066. *Jud. 132, 13. (leóda) ~ 2941. (liffes) ~ 2756. (Sodoma) ~ 2118. (svegles) ~ 859. 999. 2802. 2872. (vuldres) ~ 635. 2567. A. 70; 913. ~ (þeóda) 4275. — (þín) ~ 4271. (his) ~ 1572. 2729. (heóra) ~ II, 325. dat. (mid heóra) aldor 30. acc. (vuldres) aldor 3199. A. 55; 805. (svegles) ~ 2534. ~ (Elamitarna) 1955. 1975. S. Gr. 2, 141. I, 329.*
- aldor** (m.) *vita. sg. gen. aldres* 2650. *dat. aldre* 1037. 2618. 2637. 2695. 4110. *on ~ unquam* 400. *tó ~ in perpetuum, in æternum* 425. *æfter tó ~ 425. æfre tó ~ 817. áva tó ~ 3353. tó vídan ~ 1012. A. 938. Jud. 141, 49. Vgl. feorh und ealdor.*
- aldorbana** (m.) *homicida, parricida. sg. dat. tó ~ n* 1029. S. feorhbana.
- aldordæma** (m.) *supremus iudex* 1151. 2475.
- aldordóm** (m.) *principatus* Gr. 2, 491. *sg. gen. ~ es* 4199. *~ e* El. 767. *acc. (in) aldordóm* 4158.
- aldorduguð** (f.) *iuventus nobilis, princeps nobilis. pl. nom. ~ e* 2075.
- aldorfreá** (m.) *princeps nobilis* Gr. M. 191. *sg. nom. (vera) ~ 3564.*
- aldorgedál** (?n.) *vitæ divortium, obitus, mors* Gr. 2, 490. *ealdorgedál* 1954. *sg. acc. ~ (fremman) 1067. Vgl. feorhgedál, friðgedál, gástgedál, lífgedál.*
- aldorlege** (?n.) *vitæ decretum. sg. acc. ~ 3657. æfter ealdorlege, post mortem* Ex. 177, 29. *alts. aldarlagu, aldargilagu* Schm. Gl. und Gr. M. S. 817. *Vgl. feorhlege* El. 458. Gr. 1, 640.
- aldornere** (m.) *vitæ securitas, refugium* Gr. 2, 512. *sg. acc. ~ (gesécan) 2506. ~ (sécan) 2513. Vgl. Ex. 189, 4: 'tó ealdornere'. S. feorhnere.*
- aldorvís** (m.) *dux principalis; imperator* Gr. 2, 536. *sg. nom. (æðe-linga) ~ 1232.*
- aldorþegn** (m.) *miles principalis, dux, imperator* Gr. 2, 532. *sg. nom. (heóra) aldorþegn* II, 66.
- álecgan**, *ponere, collocare* Gr. 2, 826; *subiicere, imminuere, deprimere. prs. sg. 3. (se næfre þá leán) álegeð, imminuit* Ex. 107, 23. *præt. sg. 3. (he) áléde 'subiecit'* Ps. 46, 3. (and mec þá on þeóstre) álegde Ex. 87, 11. — *pl. 3. (hleahor) álegdon 'deposuerunt'* Ex. 116, 1.
- áleáfan, álýfan** (s. d.) *permittere. Dasselbe 'áléfan'. (eard) ~ (tó æhte) II, 117. (hám) ~ (tó æhte) II, 280.*
- áleoðian**, *resecare, amputare; nur* 177.
- álesan**, *eligere, deligere* Gr. 2, 821. — *part. præt. álesen. (þær on rime væs þreó þúsend) álesen* El. 287. (væs) ~ (líftig cista) 3157. (fundon þá fífhund) ~ El. 381. *hæfde him ~ (tvá þúsendo) 3112.*

- alet** (m.) ignis, st. æled. 3772.
- alh**, ealh (f.) templum, palatium Gr. 2, 311. 3, 428. I, 329. Gr. M. 58. sg. acc. alh (håligne) 3321. alhn Jun. Th.
- alhstede**, ealhstede (s. d.), eolhstede, (m.) palatium. sg. acc. alhstede (eorla) 4207.
- all**, eall (s. d.) omnis, quivis; diese Form kommt besonders im zweiten Theile Cædmon's vor; im ersten nur einmal sg. gen. alles II, 55; 119; 332. acc. alne II, 9; 704. pl. nom. alle II, 61. gen. alra II, 60; 204. acc. alle 308. II, 93.
- alvalda** (m.) omnipotens, Deus 292. S. alvalda, alvealda, ealvalda.
- allviht** (f.) quævis creatura, omne creatum; s. alviht, ealviht. pl. gen. (helm) allvihta 1285.
- alvalda** (m.) omnipotens, Deus Gr. I, 346. sg. nom. alvalda 510. 2820. (éce) ~ 2940. ~ (god) Ex. 73, 17; 83, 33. gen. alvaldan 596. éces ~ Ex. 9, 25. ~ bearn Jud. 133, 50. dat. tó þám ~ n 661. acc. (pone) ~ n II, 210.
- alvealda** = alvalda, ealvalda. sg. gen. ~ n 327. dat. (for þám) ~ n 358.
- alviht** = allviht, ealviht. pl. gen. (cyning) alvihta 3349. II, 618; 672. Ex. 43, 11. (meotod) ~ II, 699. (metod) ~ 193. 3532. 3802. (helm) ~ Ex. 17, 22; 25, 23. se hálga helm ælvihta A. 118.
- álýfan**, permittere, tradere. præs. sg. 3. ꝥ álýfe Ex. 454, 15. præter. sg. 3. þeah þe eov álýfde Ex. 131, 7. part. præter. álýfed 2973. 3461. Ex. 96, 12; 100, 8; 127, 30; 138, 31; 177, 5; 242, 2; 340, 13. — imperat. ne álýf þú! 'ne tradas me' Ps. 139, 8.
- álynnan**, eripere, liberare. ~ (of láðscipe) 2042.
- álýsan**, solvere, redimere Gr. 2, 823; in den Psalmen sehr häufig. — præter. sg. 3. álýsde 3969.
- ámætan**, emetiri; s. ámetan. præter. sg. 2. þú ámæte (ealne ymbhvyrt ꝥ uprador) El. 729. sg. 3. ꝥ ámæte II, 724. præter. sg. 1. mægencyning ámæt 'summum regem emensus sum, cogitatione comprehendi' El. 1248. und die Erläuterung dazu S. 169.
- ambiht** s. ombiht.
- ambyhto** (f.) officium, ministerium; alts. ambaht servitium cet. sg. acc. ambyhto 515.
- ambyhtsecg** (m.) nuncius Gr. 2, 447; 518. sg. nom. ~ 579. Vgl. ærendsecg.
- ámetan**, mensurare, metiri Gr. 2, 826. — imperat. ámet! 'metire!' II, 701; 704. part. præter. (þ þú) ámeten (hæbbe) II, 711. (hafast) ámetene II, 707.
- ámyrran**, impedire; corrumpere, seducere Gr. 2, 826. alts. ámerrian. inf. ámyrran 'seducerè' Ex. 314, 8. part. præter. (me habbað) siðes ámyrred, c. gen., in der Bedeutung 'impedire'. an 1834. und 2909. s. unnan.
- án**, unus Gr. I, 358. sg. nom. án 1468. 1630. 1639. án æfter óðrum II, 26. gen. ánes 272. 3234. dat. ánum 219. 1073.? ánön 3242. acc. án 572. f. áne 1473. 368. 369. áne 394. Ex. 494, 25. Ps. 83, 10. on án, semper 2886. in unum Ps. 132, 1. ahd. in ein Gr. 3, 107. pl. gen. ána (gehvylc) 3116. II, 433. S. ánon.

- anbid** = onbid (? n.) expectatio. sg. nom. (earmra) aubid 3462. dat. ~ e. næs ic on nauht idlum anbide 'expectans expectavi' Ps. 39, 1. væs on anbide 'wartete darauf, wörtlich in expectatione erat, eine gangbare Phrase' El. 884. Erläut. S. 159.
- and** = ond, et. Gr. 4, 795.
- anda** (m.) ira, zelus, odium, invidia Gr. 2, 228. dat. (on) andan 3862. (gode on) ~ 4231. (manigum on) ~ El. 969. (hæleðum on) ~ Ex. 292, 27. acc. andan 397.
- ândæge**, diurnus, unius diei Gr. 2, 952; 954. sg. nom. ~ n1ð Ex. 345, 25. acc. ândægne (fyrst) 3233.
- andfeng**, anfeng, susceptus, acceptus, gratus Gr. 2, 715. — II, 246. 'þin ælmesse sý andfengu' Ps. 19, 3.
- andgiettlácen** (n.) signum, insigne, nota, von andgit 'intellectus' und tácen 'signum'; also Kennzeichen, Wahrzeichen 1534; vgl. unten frifðotácen. Gr. 2, 529. ist unser Wort nachzutragen.
- andlifn** (n.) victus, alimentum Gr. 2, 715. (= andleofen Ex. 214, 22.) sg. acc. andlifne 930.
- andræðan** 3195. s. ondræðan.
- andsáca** (m.) hostis, adversarius, apostata Gr. 2, 715. sg. nom. ~ 440. 4186. II, 192. acc. ~ n II, 271; 719. pl. nom. ~ n 2944. II, 282; 342. dat. (mid þám) andsacum 319.
- andsvaru** (f.) responsum Gr. 2, 715. sg. dat. ~ e 554. acc. ~ e 'increpationes' Ps. 37, 14. pl. nom. acc. 'andsvara, ræðas, consulta' M. gl. 382.
- andsvarian**, respondere Gr. 1, 907. 2, 715. præt. sg. 3. andsvarode 824. 879. 893. 1002. 1019. 2130. 2166. 2179. 2248. 2265. 2272. 2346. 2469. 2505. 2684; einmal andsvarede 869. pl. 3. andsvarodon 2428. andsvaredon 2519.
- andsverian** = andsvarian. præt. pl. 3. andsveradan II, 51. ~ edon El. 397.
- andveard**, præsens Gr. 2, 239; 715. sg. nom. ~ Ex. 65, 11; 66, 14; 67, 8; 84, 19; 96, 23; 167, 7. Ps. 60, 5. acc. ~ ne 868. Ex. 57, 30. c. dat. andveard gode Ex. 95, 29. þú me andveard sittest Ps. 138, 6. S. forðveard. Vgl. andveardlice El. 1141.
- andveorc** (n.) materies, substantia Gr. 2, 715. acc. ~ 176. 2714.
- andvlita** (m.) facies. vultus Gr. 2, 715. sg. nom. ~ Ps. 33, 16; 68, 30. acc. (on) ~ n 1343. pl. acc. ~ n 1579.
- andvlitan?** = onvlitan II, 380.
- andvyrde** (n.) responsum Gr. 2, 715. acc. ~ 570. El. 544 618.
- âne**, tantum 2128. âne Ps. 118, 92; auch âna.
- anfôn** = onfôn, accipere. præt. sg. 2. þú anfênge 872. sg. 3. anfêng Ex. 429, 12.
- ánforlætán**, relinquere, derelinquere. Erläuterungen zu Andr. S. 131. præt. sg. 1. ic ánfórlet Ex. 85, 27. sg. 3. he ánfórlet 570. præt. sg. 1. (ðþæt) ic ánfórlet Ex. 485, 4. pl. 3. (hie) ánfórleton 3537. Ex. 228, 15. 272, 21. Ps. 118, 53. ánfórletun Ex. 79, 26. ánfórleton Ps. 58, 10. (þ hie) ánfórleten 691. þ þú án ne forlæte Ex. 248, 32. (ge he) ánfórleté El. 629. ánnefórlet Ex. 89, 7. inf. ánfórletan A. 1288. 1642. 1669. Ex. 113, 16. 140, 21. Ps. 118, 87. part. præt. (hæfdon) ánfórleten II, 229.
- ánga**, unicus. nom. se ánga (hyht) Ex. 227, 14. ánga Ex. 496, 12. acc. ángan 3332.

- angin** (n.) initium, actio, inceptum, facinus. sg. dat. (bútan) auginne Ex. 8, 1. 'from þæm anginne óð þæne ende' Ps. 48, 7. acc. þ angin 575. vord ne angin 3643. 'angin, iocus' M. gl. 389 'tó anginum, ad lumina' M. gl. 420.
- anginnan, onginnan, incipere.** præt. sg. 3. angan 440.
- ánhydig** für ánhýgdig, constans, perversus, arrogans Gr. 2, 302; 953. Erl. zu El. S. 157. sg. nom. ~ 4122. ~ (eorl) Ex. 196, 28; mit dem gen. verbunden: elnes ~ Ex. 156, 3; 160, 29. und El. 828.
- anlædan, onlædan, ducere, exercitum ducere.** præt. pl. 3. anlæddon 3123.
- anlætun, vitare; abstinere ab aliqua re.** 640.
- anlicnes** (f.) similitudo, simulacrum, effigies. dat. ~ se 1523. (on) ~ 2559. acc. ~ se A. 713. svá þeáh ælc man hæfð Godes anlicnesse on him, 'quanquam in imagine ambulet homo' Ps. 38, 7. 'anlicnissa, anlicnyssa, imagines' M. gl. 407. 'anlicnyssa, simulacrorum' M. gl. 402.
- ánmédla** (m.) superbia Gr. 2, 954. dat. (for) ~ n 4265. II, 74.
- ánmód, constans, obstinatus; unanimitas** Gr. 2, 952; 953. sg. nom. ~ 1644. 1656. 3132. 3741. eádig J ánmód A. 54. pl. nom. ~ e A. 1565. 1638. El. 397. Vgl. 'ánmódlíce unanimiter' M. gl. 383. Ex. 21, 25.
- ánon** 3242. = on án! S. án.
- ánpæð** (m.) semita angusta, Einpfad Gr. 2, 954. pl. acc. (enge) ~ as 2987. und Bv. 2819.
- ansien, ansýn** (n.) visus, aspectus, conspectus, vultus. ~ 1256. In den Psalmen sehr oft ansýn; z. B. 67, 1. 3. 5. 9; 68, 20; 72, 16; 82, 12; 88, 14. 20; 103, 27; 108, 14; 113, 7; 118, 58. 135.
- anvadan, invadere.** præt. sg. 3. anvóð 3535.
- ánvalda** (m.) gubernator, μοναρχάτωρ (ánvald, ánveald monarchia Gr. 2, 954). sg. nom. (ealra) ~ Ex. 422, 10. acc. ~ n II, 643.
- ánvlôh, inornatus, neglectus** 4102. und die Bemerkung dazu.
- apostol** (m.) apostolus. pl. acc. ~ as II, 573.
- âr** (m.) nuncius Gr. 1, 638. vgl. ærende. sg. nom. 680. 4068. gen. ~ es 2904. pl. acc. ~ as 2418. 2450.
- âr** (f.) honor, benedictio, misericordia Gr. 1, 642. ? refugium 2513. sg. gen. ~ e 1019. 1585. dat. ~ e 1574. 1836. acc. ~ e* 2513. 3971. pl. gen. ára 1343. 1504. 1528. 1883. 1893. 2119. 2275. II, 219. árra 2744. árna (für arena) 950. 2157. 2251. 2429. 2453. 3813.
- ære, ár, honor** Gr. 3, 489. sg. dat. áran 3174.
- árædan, conicere, coniectura assequi; interpretari, explicare; legere.** præt. sg. 3. þ he árædde 4258. inf. árædan 4251.
- áræman, excitare, erigere.** præt. sg. 3. áræmde 2870. mit úp. S. upáræmde 3340.
- áræran, erigere, suscitare; vgl. ársan.** Gr. 2, 16; 821. præs. ic árære Ex. 491, 7. þ ic ~ Ex. 453, 13. præt. sg. 2. árærddest A. 1319. sg. 3. árærde 114. 3693. við 50. Ex. 111, 2; 112, 27. 'suscitavit' M. gl. 368. 402. pl. 3. 'árærdan construxere' M. gl. 401. imperat. árære (me) 'suscita me' Ps. 40, 10. árær Ex. 469, 15. inf. 'áræran suscitare' M. gl. 373. gerund. 'tó áræranne attolenda' M. gl. 338. part. præt. áræred 984. 3249. A. 967. 1645. Ex. 66, 3; 180, 27; 246, 8. 24. 272, 12. 419, 18. 'árærede elevata' M. gl. 364. 'editam' M. gl. 415. 'áræredne porrectam' M. gl. 422.

- ârcraftig**, honestus, reverendus 4068.
âreáflán, diripere. part. præt. âreáfod 3219.
âreccan, exponere, narrare, explicare Gr. 2, 826. præt. sg. 3. (þ he) ârehte 4258. 'ârehton dixerunt' M. gl. 389. imperat. ârece Ex. 5, 24. inf. âreccan 4059. 3651. El. 634. A. 546.
ârfæst, honestus, probus Gr. 2, 550; 559. sg. nom. ~ 2399. 2819. pl. nom. ~ e 1888. 2480. 2519. Vgl. ârfæst.
âriman, dinumerare II, 11. Ps. 89, 13; 146, 5.
ârisan, surgere Gr. 2, 16; 700; 867. I. 363. D. Spr. 664. præs. pl. 3. ârísað 2328. II, 607. præt. sg. 3. ârás 2423. 2454. II, 239; 241; 433. inf. ârisan 3146.
ârléas, infamis, impius Gr. 2, 566. sg. nom. ~ 1016. ~ e (cyn) 2469, pl. nom. ~ e 1928. gen. ~ ra 1380.
ârlíce, honorifice Gr. 3, 102. 1864. 2099. 2580. 2679.
âsæled, vinctus A. 168. (sorgum) ~ 2189. (searvum) ~ 3399. (synnum) ~ El. 1244.
âsceádan, separare. part. præt. (ic eom) âsceáden (fram) II, 178. âscyred ǝ âsceáden El. 1313.
âsceapian, dare, formare, creare. præt. sg. 3. âsceóp 3310.
âscúfan, expellere. præt. sg. 3. âsceáf (of) 1111. imperat. (ne) âscúfl 'ne auferas.' Ps. 140, 10. S. forscúfan.
âsealcan, deprimere 2161.
âsecgan, annunciare, narrare. præs. sg. 1. (ôð þæt) ic âsecge 'donec annunciem' Ps. 70, 17. ǝ ic ~ 'ut annunciem' Ps. 72, 24. præt. sg. 3. âsægðe 3674. inf. âsecgan II, 313. 'elfari, edicere' M. gl. 401. âsecgean Ps. 65, 7. gerund. tó âsecganne 3647.
âsendan, mittere, dimittere, emittere. præs. sg. 2. âsendest 2784. pass. âsend[ed is] 'intromittitur' M. gl. 435.
âsettan, ponere, constituere, destituere, instituere. præs. pl. 3. âsettað (on) II, 640. præt. sg. 1. âsette II, 482. ~ (siðe) A. 1704. ~ 'ponam' Ps. 88, 24. sg. 2. âsettest (on) 'statuisti' Ps. 30, 9. þú ús ~ on sârsevide 'posuisti nos in contradictione' Ps. 79, 6. sg. 3. âsette (on) 442. 4010. II, 684. pl. 3. âsetton (on) 'posuerunt in' Ps. 87, 6. inf. âsettan Ex. 256, 14. ~ (sele) Ex. 296, 6. ~ (búr) Ex. 411, 27. ~ (siðe) Ex. 456, 26. part. præt. âseted (on) A. 208.
âslúpan, elabi, dissolvi Gr. I, 365. (of) 2790.
âspringan, assurgere; deficere, imminuere, dissipare Gr. 2, 821. præs. sg. 3. (ne) âspringeð (him nân góðð) 'non deficient omni bono' Ps. 33, 10. (lif) ~ Ex. 103, 8. (nest) Ex. 335, 23. pl. 3. âspringað Ex. 94, 11. con. sg. 3. (hvænne his nama) âspringe 'et peribit nomen ejus' Ps. 40, 5. (veá) ~ Ps. 54, 10. inf. âspringan Ps. 30, 21. part. præt. âsprungen 83.
ástígan, surgere, ascendere Gr. 2, 821. præt. sg. 3. ástáh. (he) ~ II, 551; 683. ~ (úp on heofonum) II, 565. ~ (tó heofonum) El. 188. (sorh) ~ 3636. (móð) ~ 2229. 4114. (sàveall) ~ 3231. (holmveall) ~ 3036. 3396. (vælmist) ~ 3379. (hreám) ~ II, 717. cyrm upp ástáh A. 1126. imperat. pl. ástígaðl II, 629. Die Form ástág ist mir im Cædmon nicht aufgefallen; häufig findet sie sich im Cod. Exon. (z. B.

- 44, 14. 45, 17. 31. 46, 15. 49, 16. 54, 12. 125, 33. 141, 27. 168, 14.).
 Auch aus Andreas habe ich sie mir angemerkt: Z. 708. vordhleóðor
 ástág.
- ástrienan**, gignere, generare, procreare 963. præt. sg. 3. ástrýnde 1143.
ásvánian, tabescere; recedere, dispergi Gr. 2, 12 = ásvindan Gr. 2, 828.
 præs. sg. 3. ásvániað 375.
- ásvefan**, sopire, sedare Gr. 2, 827. præt. sg. 3. ásvefede 3265. pass. '(bíð
 storma gehvylc) ásvefed (under svegle)' Ex. 210. 15.
- áteón**, trahere; tractare (behandeln); ire, proficisci Gr. 2, 827. præt. sg. 3.
 áteáh (of) 177. 182. ~ (on vígsíð) 2088. ~ (víde váðe) 4167. inf.
 áteón 2252. part. præt. átógen. 'átógene prolatas' M. gl. 418.
- atol**, turpis, deformis, dirus; miser, = atul, eatol Gr. I, 328. 347. 2, 118.
 A. und El. 96. sg. nom. atol (deófol) 'the fell devil' Ex. 78, 25. ~
 ægláca A. 1313. ~ æfenleóð 3130. ~ (ýða gevealc) 3384, nochmals
 Ex. 306, 11. ~ (ýða geþræc) Ex. 404, 13. ~ (onseón) II, 61. þes
 atola (hám) II, 96. se atola II, 414. acc. (on) þone atolan II, 718.
 (in) þ atole (scref) II, 26. atol (æfenleóð) 3094. pl. nom. atole
 (gástas) II, 51.
- átor** und **áttor** (n.) venenum; auch áter, átter Gr. 2, 141. I, 359. D. M.
 528. sg. nom. áttor A. 770. Ps. 13, 5. gen. átres (drync) A. 53. (se)
 áttres (ord), 'the envenom'd point' Ex. 48, 7. (þurh) áttres (ord)
 Ex. 270, 26. dat. áttre (onæled) II, 40; 79; 164; 320. A. 1332. ~
 (geblonden) Ex. 142, 7. instrum. 'áttre (spiovdon)' Ex. 156, 34.
- áurnen** s. **áyrnan**.
- áva**, unquam, semper. vgl. á. Gr. I, 358. áva, ohne Zusatz, Ps. 70, 16.
 118, 89. 138, 15. 143, 13. und sonst öfter; áva tó aldre 3353. II,
 315. Jud. 134, 59. ~ tó ealdre 'for evermore' Ex. 30, 13. 310, 23.
 348, 22. ~ tó feore, in den Psalmen sehr häufig; z. B. Ps. 51, 8.
 60, 3. 68, 37. 70, 16. 77, 66. 80, 14. 90, 1. 101, 21. 104, 9. 40.
 108, 15. 118, 111. 142. 144, 9. 21. 145, 9. ~ tó vorulde Ps. 71,
 19. 72, 21. 130, 5. 132, 4. 144, 1.
- ávacian**, vilescere, deficere; mit dem dat. præs. sg. 3. 'ávacað vilescehit'
 M. gl. 373. præt. pl. 3. ávacodon (drihtne) 3737.
- ávæcan**, nasci, oriri, suscitari. præt. sg. 3. ávóc 1697. 4193. pl. 3. ávó-
 con 2609.
- ávæcnian**, surgere, originem ducere. præs. sg. 3. ávæcnið (of) 2285.
- áværged**, **áverged** s. **ávyrged** unter **ávyrgian**.
- áveccan**, excitare, expergefacerere; suscitare, gignere liberos Gr. 2, 821.
 præt. sg. 2. (þú of deáðe hine) áveahte El. 781. sg. 3. áveahte 174.
 1272. ávehte Ps. 3, 4. ~ (hlýn) 1076. ~ (þone vælníð) 3564. ~
 (manige men of deáðe) A. 584. ~ (voruld of deáðe) El. 305. ~
 (deádra feala) El. 945.
- ávendan**, avertere, mutare, commutare Gr. 2, 827. præs. sg. 2. ávendest
 Ps. 103, 27. præt. sg. 3. ávende 259. pl. 3. 'ávendan, vertant' M.
 gl. 347. — imperat. 'ne ávend, ne avertas' Ps. 142, 7. part. præt.
 'ávend, versus' M. gl. 405. 'ávendre, transformati' M. gl. 334. Vgl.
 'ávendennessa, permutationes' M. gl. 335.
- áveorpan**, **ávyrpan**, proicere, propellere, repellere Gr. 2, 827. præs. sg.
 2. ávyrpst 'repulisti' Ps. 41, 11. sg. 3. ávyrpð (gebeda) 'sprevit'

Ps. 21, 22. coni. sg. 3. (þ he þec) ávorpe (of) 4106. præt. sg. 1. (his rihtvisnessa ic ne) ávearp (fram me) Ps. 17, 22. sg. 2. þú ávurpe Ps. 72, 14. El. 762. pl. 2. ge ávurpon Ps. 61, 3. pl. 3. ávurpan 'reprobaverunt' Ps. 117, 21. — imperat. áveorp Ps. 70, 8. inf. áveorpan (þín vord) El. 770. ~ (heóra geocu of ús) Ps. 2, 3. ávyrpan. gerund. tó ávyrpanne 'ut auferant' Ps. 39, 16. part. præt. áveorpen (of) II, 182; 670.

áviht, ávuht, aliquid Gr. 3, 52. áviht 290. 1899. ávuht 493.

ávinnan, superare, debellare Gr. 2, 827. part. præt. ávunnen 4171.

ávritan, scribere, conscribere Gr. 2, 827. part. præt. ávriten II, 677. A. 726. Ps. 101, 16. 149, 9. ávritenum gesettnessum 'scriptis decretalibus' M. gl. 370.

ávyrgian, exsecrari, maledicere Gr. 2, 830. part. præt. ávyrged 1012. 1030. 3461. þú ávyrgda II, 677; 692; 700. als Anrede an den Satan. se ávyrgda d. i. der Teufel (II, 318.) findet sich häufig im Cod. Exoniensis und den Psalmen.

áyrnan, præterire, elabi. part. præt. áurnen 1620. 'aurnenum, ámetenum, emenso, numerato' M. gl. 350. áirnan, excurrere, emetiri Gr. 2, 829.

axe (f.) cinis Gr. 1, 255. 3, 353. sg. dat. (tó) axan 2547.

áð (m.) iusiurandum Gr. 1, 251; 252; 253; 638. 3, 488. sg. acc. áð 3360.

ápencan, excogitare. inf. ápencan 398. ápencean 3664; beidemaal mit vihte verbunden.

áðsvar (m.) iusiurandum, iuramentum. sg. dat. (mid) áðsvare 3487.

B.

Bá und bátvá, ambo. S. begen, bú, bütú.

bád s. bidan.

bæc (n.) tergum, dorsum Gr. 1, 643. 3, 405. I, 331. sg. dat. (ín) bæce (mínum) II, 159.

bæd s. biddan.

bæl (n.) rokus, incendium Gr. 2, 449. 3, 352. I, 360. D. M. 1210. sg. dat. (tó) bæle 3931. acc. (on) bæl 2897.

bælblyse (f.) flamma Gr. 2, 449. = bælblæse Ex. 142, 22. sg. acc. (in) ~ 3330. und 3750. Ex. l. c. 'in bælblæsan'.

bælc (n.) superbia. sg. acc. ~ (forbidge), superbiam depressit, fregit 54. 'bælc forbided' Jud. 139, 24. Vgl. belgan und bælcen (Ex. 315, 8.)

bælc (m.) alts. balco trabs, tigillum, tectum. sg. dat. ~ e oferbrædde byrnende heofon 'tectum superinduxit ardenti coelo' 3002.

bælfýr (n.) = bælblyse, flamma, ignis rogi Gr. 2, 449; 493. sg. acc. ~ (gegærvan) 2850. pl. gen. bælfýra. 'ongunnon þá on beorge ~ mæst vigend veccan' Bv. 6280 f.

bær s. beran.

bær, nudus s. bar.

bærnan, urere, comburere Gr. 1, 905. I, 331. inf. ~ 3760. præs. sg. 3. bærneð Ex. 60, 15. pl. 3. (gleda) bærnað Ps. 140, 2. præt. pl. 3. bærndon Ex. 44, 25; 243, 26. gerund. tó bærnenne Ex. 99, 10. part. præs. '[bærnen]des, ardentis' M. gl. 379.

bæron s. beran.

bætān, frenare Gr. 1, 905. I, 359. inf. ~ (his esolas) 2860. Vgl. das pass. '(hors væs) gebætēd' Bv. 2798, nach Kemble's Coniectur.

bætter (II, 49.) s. bet, bêtān.

bæð (n.) balneum, fons Gr. 1, 253; 643. 2, 603 I, 331; 347. sg. nom. ~ Ex. 277, 16. dat. (fulvihtes) ~ e II, 548.

bæðveg (m.) via balnei, dichterische Benennung des Oceans Gr. 2, 537. besonders aber Andr. und El. S. XXXIV. 147. sg. gen. ~ es (blæst) 3219.

bald, audax Gr. 1, 252. 732. sg. nom. ~ (beóhata) 3182. El. 413; 592. 1073. balde, audacter. ~ (gecvædon) 3718. ~ bletsigað Ps. 113, 25 und 133, 3. = beald.

baldor (m.) princeps, = bealdor Gr. 1, 639. 2, 141; 602. I, 329. voc. (gumena) ~ 2687. sg. nom. (vigona) ~ El. 345.

balu, scelestus. se baleva i. e. Satanas II, 485. pl. acc. baleve (gepoh-tas) II, 489. S. auch bealu.

bâm s. begen.

bân (n.) os Gr. 1, 643. 2, 219. 3, 408. I, 358; 359. sg. acc. ~ 182. ? II 469, wo Thorpe 'bendas' zu lesen vorschlägt. pl. dat. (on) ~ um 3951.

bana (m.) interfector, occisor; mors. Gr. 1, 645. 3, 491. I, 327. Andr. und El. S. 113. sg. nom. ~ 2968.

bânhus (n.) ossium domus i. e. corpus Gr. 2, 500. Andr. und El. S. XL. sg. gen. ~ es (veard) 3452.

bar, bær, nudus. pl. (dual.) nom. (vit) baru. 808. 835. acc. ~ e 780.

barenian, nudare. præt. pl. 3. barenodon 3399.

barn s. birnan.

bâsnian, expectare Gr. I, 359. Andr. und El. S. 107. præt. sg. 3. bâs-node A. 447; 1066. pl. 3. bâsnedon 2411.

basu, coccineus, purpureus. pl. acc. basve (bôcstafas) 4241. Vgl. Ex. 218, 17: 'sum brún, sum basu' und M. gl. 319: 'baso popig, astula regia'.

be, per 595. s. bi.

beácen (n.) signum, prodigium Gr. 1, 643. 2, 160. I, 368. sg. dat. beácne 1660. 4247. acc. (þ) beácen 1674. ~ 2762. 3249. 4005. pl. gen. beácna 3274. dat. beácnum 3148. S. freoðobeácen.

beád s. beódan.

beadosearo (n.) apparatus bellicus, machina bellica Gr. 2, 518. sg. acc. ~ 3501.

beadumægen (m.) exercitus, copiæ, Kriegesmacht Gr. 2, 449; 506. sg. gen. ~ nes 3258.

beág, beáh (m.) corona, annulus, torques Gr. 1, 246; 259; 638. 2, 23; 82. 3, 453. I, 368. sg. nom. beág Ex. 341, 24. (se beorhta) ~ Ex. 238, 10. acc. beág Ex. 69, 27; 88, 23; 322, 19; 324, 5. pl. gen. ~ a 1967. 2776. acc. ~ as 1924. 3485. bégas 1870. M. gl. 437: 'bégas, dextralia'.

bealo (n.) noxa, malum, miseria, tribulatio = bealu, Gr. 1, 639. 2, 187; 449. sg. gen. bealoves (gâst) II, 720. pl. gen. bealva 991. neuengl. bale.

- bealospel** (n.) *sermo exitiosus, nuncius mali s. calamitatis* Gr. 2, 525. pl. gen. *bealospella* (mæst) 3439.
- bealuben** (f.) *vulnus letale, pestiferum*. sg. acc. ~ *benne* 3167. *bealoben* Gr. 2, 449.
- bealusið** (m.) *iter exitiosum, perniciosum*. sg. dat. ~ *e* 2934. *bealostið* Ex. 307, 24.
- beám** (m.) *arbor, lignum, trabs, crux, columna, radius* Gr. 2, 66; 146. 3, 368. (se) ~ 4080. (lifes) ~ 465. (deáðes) ~ 475. 642. (vuldres) ~, die Wolken- und Feuersäule 3496. gen. ~ *es* 4025. (deáðes) ~ 590. dat. (on þám) ~ *e* 480. (on) ~ II, 511. und 551., beidemaal vom Kreuze. acc. *beám* 899. (þone deáðes) ~ 489. (þone áinne) ~ 235. (byrnende) ~ 3040. (fýrenne) ~ Ps. 104, 34; Beides von der Feuersäule. (heofonheáinne) ~ 4070. (on þone deáðes) ~ 525. (on) ~ 888. 1463. pl. nom. *beámas* (tvegen) 457. 3023. pl. gen. ~ *a* (beorhtest) 3178. pl. acc. (*bláce*) *beámas* 3050.
- beámsceado** (m.) *umbra arboris* Gr. 2, 519. sg. acc. (under) ~ *e* 856.
- bearh**; s. *beorgan*.
- bearhtm**, **beorhtm** (m.) *motus subitaneus, ictus oculi, momentum; fragor, impetus* Gr. 2, 146. 3, 136; 161. I, 351. D. M. 751. Dfb. 316. Andr. und El. S. 141. zu El. 39. sg. nom. (*eágena*) *bearhtm* Bv. 3530. dat. (*verodes*) ~ *e* 2994. El. 864. (on) ~ Ex. 70, 27. acc. *bearhtm* 2400. pl. gen. ~ *a* Ex. 59, 12. Vgl. unten 'berhtmhvæt'.
- bearm** (m.) *gremium, sinus* Gr. 2, 146. 3, 406. I, 346; 355. sg. dat. (*tó*) ~ *e* II, 154; 359; 673. *bearm* 904. acc. (on *eorðan*) ~ 1483. (on) ~ (*scipes*) 3304.
- bearn** (n.) *infans, filius* Gr. 1, 643. 2, 160. 3, 323. I, 346; 350. sg. nom. ~ (of *brýde*) 2190. (*his*) ~ 853. ~ (*æfter bearne*) 1066. ~ (*Arones*) als voc. 1908. (*þin ágen*) ~ 2181. (*godes ágen*) ~ II, 10. (*áinig*) ~ 2210. (*vuldres*) ~ II, 589. gen. (*óðres strienan*) *bearnes* 1115. dat. (*bearn æfter*) *bearne* 1066. ~ 2356. acc. (*þ hæleða*) *bearn* 749. (*his selfes*) ~ 1587. ~ (*be brýde þinre*) 2320. — pl. nom. *bearn* 1058. ~ (*vurdon áfæded*) 1701. (*gumþeóða*) ~ 226. (*folca*) ~ 1083. ~ (*godes*) 1243. (*Sethes*) 1252. (*æðelinga*) 1648; 1692; 1731; 1997; 2085. (*fullvona*) ~ 1945. gen. (*niðða*) *bearna* (*árest*) 1130. ~ (*strýnan*) 1166. 1234. ~ (*strýnde*) 1196; 1228. ~ (*strýndon*) 1597. (*freóra*) ~ 1636. dat. *bearnum* 2741. (*monna*) ~ 401; 1548. (*drihta*) ~ 990; 1712. (*niðða*) ~ 1279. (*mid*) ~ 1364. 1602. acc. *bearn* 1373. 2178. ~ (*strienan*) 963. ~ (*ástrýnde*) 1143. (*his*) ~ 1500. (*foldan*) ~ 1658. (*æðelinga*) ~ 2125.
- bearo** (m.) *arbor, lucus = bearu*, gen. *bearves* Gr. 1, 250; 639. 2, 187. I, 345; 346. sg. dat. *bearve* (*gelfc*) 4016. (*beám on*) ~ 899. (on) ~ Ex. 435, 15; 489, 12. acc. *bearo* 2834. Ex. 202, 10. pl. nom. *bearvas* 2546. acc. (*gréne*) *bearvas* 1475.
- beátan**, *tundere, contundere, quaterere, quassare; lædere* Gr. 1, 896. I, 368. præs. pl. 3. (*væter, svearte sástreámas*) *beátað* 1321. (*streámvælm*) ~ (*brimstæðo*) A. 496. part. præs. *beátende* (*brim*) A. 1543; auch

Ex. 490, 9: 'streámas beátað' von der Strömung und Brandung des Wassers gebraucht; ebenso A. 239: 'beóton brimstreámas' und A. 442: 'eágorstreámas beóton bordstæðu'. Ps. 60, 1. von der Sorge: 'nú me caru beáteð heard æt heortan'. S. noch M. gl. 331. und 341. præf. sg. 3. (se byrne) beót 'læsit' 3783, von des Feuers Gewalt.

bebeóðan, nunciare, annunciare, iubere; mandare, commendare; offerre (sacrificium) Gr. 2, 805. inf. (lác) ~ 3852. præf. sg. 3. (svá se vyrhta) bebeád 125. (svá se hálga) ~ 161. 2289. (svá him metod) ~ 963; 2865; 2762. (svá him drihten) ~ 3449. (svá him se éce) ~ 2362. (svá him seó stefn) ~ 1489. (he me self) ~ 532. (he unc self) ~ 797. (mid his vorde) ~ 403. (óð Moyses) ~ (folc sommi-gean) 3144. ~ (vyrð gevordene) 3987. (in gehyld) ~ 3311. Construit mit þ oder dem inf., in der Bedeutung von iubere.

bebod (n.) mandatum, præceptum Gr. 2, 720. 3, 486. sg. gen. ~ es 3600. pl. acc. ~ u (healdan) 523. ~ (fullian) 2310. (bræcon) bebodo 3817.

bebohte, s. bebycgan.

bebúgan, amplecti, circumdare; circum incolere; vitare, evitare. Andr. und El. XXXIX. 160. præf. sg. 3. (Fison: . . sæfoldan dæl bráde) bebúgeð 223; vom umgebenden Wasser auch sonst: 'svá vide svá væter bebúgeð' A. 333. 'svá væter ~' Beov. 186. 'svá sæ ~' Beov. 2447; pl. 3. bebúgað (brádne hvyrf) 3840. inf. (ne meahte he þá gehðu) bebúgan El. 608. Vgl. M. gl. 348: 'beeóde, búgeðe, incoluit'. S. búgan.

bebycgan, vendere Gr. 2, 800. præf. coni. 3. (þ he) bebohte.

bêc, libri, s. bôc.

becuman, venire, supervenire, accidere, superare Gr. 2, 805. præf. sg. 3. becom 2975. (se dyne) ~ (of heofonum) II, 468. (storm) ~ (þegen) II, 388. (him þæs grim leán) ~ 46. sg. 1. (ic in þæm) becvom II, 180. sg. 3. ~ (tó háme) 3384. (dægvóma) ~ (ofer . .) 3273. (in gást) ~ 4168. (fær spell) ~ 3064. (flódegsa) ~ (gástas) 3375.

bedælan, privare, orbare Gr. 4, 635; 637; 639. part. præf. bedæled. (máð-num) ~ A. 309. (dugeðum) ~ 927. (duguðum) bedæled II, 123. (góða) ~ II, 187. sg. acc. 'bedæledne, expertem' M. gl. 375. inf. (góde) bedælan Ps. 83, 13. pl. nom. (dreámum) bedæld II, 68. und 346. (sorgum) ~ II, 298. S. noch 'bidæled' Ex. 88, 1. 86, 15. 265, 33. 321, 27.

bedd (n.) lectus = bed Gr. 1, 254; 2, 736; I, 333. D. M. 853. sg. acc. (on) ~ (gán) 2228. (on þ níó) ~ 342.

bedðled, privatus, s. bedælan.

beddrest (f.) lectus, cubile. sg. acc. ~ e (gestáh) 2242. 2709.

bedragan, decipere, fallere. præf. sg. 3. bedróg 599. alts. bidriogan, bedreogan Schm. gl.

bedreósan, decipere, fraudare, privare aliquem aliqua re Gr. 2, 807. Das partic. præf. 'bedroren' wird in der Bedeutung 'deceptus', wie es scheint, mit 'on' construiert: 525. 820; in der Bedeutung 'privatus' mit dem dat. — sg. nom. bedroren (eorlum) 2093. pl. nom. ~ e

- (fyrdgesteallum) 1993. ~ (dóme) 2076. Unser Wort war Gr. 4, 700. unter 14. zu erläutern. Vgl. unten befyllan; bidroren im Cod. Exon. 139, 24. 291, 8. 306, 31.
- bedrifan**, adigere, cogere, compellere Gr. 2, 800. præt. sg. 3. bedráf (on helle) 743. ~ (in þ háte hof) II, 193.
- bedyrnan**, celare, occultare (M. gl. 351.) part. præt. bedyrned 261, mit folg. þ. ~ (in legere) El. 601.
- befæðman**, amplecti, complecti, amplexari. præs. sg. 3. befæðmeð II, 312; 361. inf. befæðman 3357. II, 291.
- befangan**, s. befón.
- befaran**, peragrarere; circumvenire, intercludere, irretire Gr. 2, 805. part. præt. pl. nom. befarene 3426.
- befeallan** = befyllan, cædere, prosternere. præt. sg. 2. befealdest 1007.
- befeallan**, cadere, corruere, proiici Gr. 2, 805. part. præt. pl. befallene 329.
- befeolan**, sepelire. Ex. 340, 23: 'under eorðan befeolan' bury under earth Th. part. præt. befolen 4077. Gehört 'befolen in fyrhðe' El. 196. hieher?
- befeore** 3619 = beforan. S. fore.
- befón**, comprehendere, tenere, circumdare, amplecti Gr. 2, 800. svá ic mæg befón vordum, 'narrabo' Ps. 74, 2. præt. sg. 2. þú befenge Ex. 6, 7. sg. 3. he befeng, 'circumdedit' M. gl. 419. (mid handa) ~ 3344. (he mid handum) ~ El. 842. (veal eall) ~ Ex. 478, 13. part. præt. (fýre) befangen Bv. 4541. D. M. II, 653. (habbað me helle clommas) befangen 373.
- beforan**, præp. c. dat., ante, coram. 809. 3022. II, 390; 488.
- befyllan**, proicere, prosternere, detrudere; privare, orbare. part. præt. (hæfð) befyllad 360. (secgum) ~ 2118.
- bêgan** = bûgan, curvare; frangere, deprimere. præt. sg. 3. bêgde II, 383.
- bêgas** s. -beág.
- begen**, bâ, bâ; båt vá, ambo Gr. 1, 765. nom. begen 973. 1581. båt vá 762. 837. gen. bega 2594. begra 722. 800. 1887. 1908. dat. bâm 128. 191. 1705. II, 489. bâm tvâm 559.
- begeotan**, begêtan, obtinere, adipisci, acquirere, invenire Gr. 2, 800. præt. sg. 3. (víf) begeát 1125. (land) ~ 1474. (vîte) ~, poenas dedit 2561. pl. 3. begêton (feóvertig bearna) II, 475. con. sg. 3. (þ he lifgende land) begête A.-378; ähnlich 4134.
- begrindan**, separare, privare Gr. 2, 807. præs. sg. 3. (hine selfa) begrindeð (dugeðum) 1516. Die Bedeutung steht noch nicht fest; das præt. pl. 3. kommt im Cod. Ex. 408, 3. vor, in folgender dunkeln Stelle eines Räthsels: 'sindrum begrundon fingras feoldan'.
- begroren**, ? horrens, stridens. pl. nom. (súsle) begrorene II, 52.
- begrorean**, moerere. gerund. tó ~ ne 243.
- behabban**, cingere, circumdare, comprehendere. behabban on hreðre Ex. 347, 9. præt. sg. 3. behæfde heápa vyn hælandes burg Ex. 460, 16. pl. 3. (þ hie) behæfdon 2448.

- behealdan**, servare, observare, custodire, obtinere. Gr. 2, 801. A. und El. S. 145. (stól) ~ 365. præt. sg. 3. beheold (stove), oculis observavit, intuitus est 107. (þá menigeo) ~, tuitus est 3134.
- beheóvian**, abscindere, privare. (aldre) ~ 2638. præs. coní. sg. 3. (hvonne me vráðra sum aldre) beheóve 2695.
- behindan**, pone, a tergo; alts. bi hindan. 3385. Gr. A. und El. XXVI. Ex. 10, 19.
- behôfian**, egere Gr. I, 364; auch decere. præs. sg. 3. behófað II, 211. (lêfmon læces) ~ Ex. 336, 8.
- behvylfan**, ? subvertere, evertere, delere 3355. Im Altsächsischen bedeutet 'bihuelbian' camerare. Schm. Gl.
- beleósan**, privare, orbare Gr. 2, 807. præt. sg. 1. ic beleás (hêrum) Ex. 407, 35. part. præt. pl. nom. (leóhte) belorene 86. (luste) ~ A. 1080.
- belicgan**, imponere, cingere, circumdare, afficere; situm esse. præs. sg. 3. beligeð 229. belið 232. præt. sg. 3. belegde (húsce) 2376. pl. 3. (þ ve clommum) belegdon. part. præt. pl. nom. (lige) belegde 3814.
- bell** (m.) clamor. sg. nom. ~ (egsan) clamor terroris. 3050.
- belúcán**, claudere, obserare, includere Gr. 2, 806. præt. sg. 3. (þá he þ scip) beleác 1386. (beorhtum streámum) he beleác (útan) 224. (behindan) ~ (vyrd mid vâge) 3385. (on láste) ~ (lifes êðel) 1570. (him on láste) ~ (hihtfulne hám) 942. (him on hoh) ~ (merehúses múð) 11358. imperat. belúc (heóra vegas mid þinum sveorde) 'conclude adversus eos' Ps. 34, 3. inf. (locum) belúcán El. 1027. part. præt. pl. nom. (vealle) belocene 4213. (vâron handa) ~ 2972.
- bême**, býme (f.) tuba D. M. 849. sg. gen. bêman Ps. 150, 3. ~ (stefne) II, 173. und 239. pl. dat. (ârnun) bêmunum 3145. acc. bêman (blávan) II, 604. S. býme.
- bemeornan**, lamentari, lugere, dolere Gr. 2, 801. præt. sg. 3. (þin ferhð) bemearn 2303.
- ben** (f) vulnus. Gr. 1, 642. sg. dat. benne 181. pl. dat. bennum (seoce) 1967.
- bên** (f) supplicatio, preces Gr. 1, 642. D. M. 27. sg. nom. 'min bên, postulatio mea' Ps. 118, 170. gen. þære bêne (tiðra veorðan) 2520. acc. ~ e A. 476. 1028. 1613. El. 1089., und so gewöhnlich; auffallend kommt mir der acc. 'bên' Ex. 148, 23. vor.
- bêna** (m.) rogans, supplex Gr. 1, 645. D. M. 27. sg. nom. (svá ic) ~ (væs) 2242. (svá þú) ~ (eart) 2351. pl. nom. (svá ge) bênan (sint) A. 348.
- benæman**, privare, spoliare Gr. 2, 807. 4, 635; 639. I, 361. mit folgendem gen. oder dat. der Sache. (rodera ríces) ~ II, 348. (rihte) ~ 2146. part. præt. (vuldre) benemed II, 122. S. beniman.
- bend** (m.) vinculum Gr. 1, 642. 2, 227. Das genus scheint zwischen masc. und fem. zu schwanken. S. Kemble's Gloss. s. v. Sg. acc. (on láðne) bend II, 541. neben dem acc. 'bende' Ex. 402, 15. pl. dat. bendum II, 49; 415. Der plur. nom. acc. bendas ist häufig; z. B. 3952. M. gl. 398. Ps. 2, 3; 106, 13; 115, 7. 149, 8.

beneotan, privare Gr. 2, 807. 4, 639. mit folg. Dat. der Sache. præs. coni. sg. 3. (þ me vráðra sum feore) beneote 1825. ind. (aldre) beneoteð 1037.

beniman, demere, spoliare, privare, mit folg. Dat. der Sache, wenn nicht 'beniman dreámas' 481. zu behalten oder besser in den Gen. 'dreámes' zu verändern ist. præt. sg. 3. (dreáme) benam 56. part. præt. (þ he ús hæfð heofonrice) benumen 361.

beó; s. vesan.

beóðan, offerre; afferre (nuncium), annunciare, imperare, iubere; accire, accersere Gr. 1, 897. præt. sg. 2. (þára þe þú unc) bude 2429. sg. 3. beád (nihtfeormunge) 2426. ~ (reste ǝ gereorda ǝ his recedes hleóv ǝ þegnunge) 2434. ~ (metodes mihte) 4164. pl. 3. beodon (árendé) 555. beodan 3095. budon (visdóm) 3545. coni. sg. 3. (visdóm) bude 3650. (hvæt seó rún) ~ 4257. (hvæt þ svefen) ~ 4046. part. præt. (þá væs beácen) boden A. 1202. (væs hild) ~ El. 18.

beóðgereord (n.) epulæ, convivium, coena. pl. acc. ~ u 1513. Vgl. beóðgast A. 1089.

beofian, tremere, pavere. part. præt. pl. beofigende II, 622. S. bifian.

beóháta (m.) dux 3182. S. die Anmerkung daselbst.

beón, esse; s. vesan.

beoran = beran, ferre, tolerare Gr. I, 348. — ~ II, 159; 207.

beorg, beorh (m.) mons Gr. 1, 246; 348. 2, 287; 3, 395; aber auch = burh, arx, urbs munita. 'æfter beorgum' 3061. = 'æfter burgum' 3439. — sg. acc. (stigan on Seone) beorh 3315. (on) ~ (ástág) II, 683.

beorgan, bergan, abscondere, servare, tueri; mit folgendem Dativ. Præs. sg. 3. 'svá svá man byrhð þám æplum on his eágum' Ps. 16, 8. pl. 3. beorgað (him) Ex. 150, 19. (sávlum) ~ Ex. 335, 19. part. sg. 3. bearh (his aldre) 2618.

beorhhleoð, beorhhlið (n.) fastigium montis, locus declivis, declivitas. sg. dat. (under) beorhhliðe El. 787. (on þám) ~ El. 1009. pl. nom. beorhhliðu 3377. dat. (under) beorhhleoðum 2153. Vgl. Ex. 438, 27: 'ofer beorghleoða.'

beorht, bearht, birht, lucidus, clarus, illustris Gr. 1, 732. 2, 206. 3, 579. I, 348; 351. sg. nom. beorht 89. ~ (vela) 1597. ~ (gebedda) 1822. (þeós) ~ e (sunne) 808. ~ e (blisse) 14. acc. beorht (searo) 3148. pl. dat. ~ um (streámum) 223. acc. (on þá) ~ an (gescæft) II, 140. ~ an (bláda) II, 485. ~ e (bláda) II, 419. ~ e (burhveallas) II, 297. beorhte, adv. ~ (blican) 1816. (scinað) ~ II, 216. ~ (scinan) 2186. superl. (beáma) ~ est 3178. (beácna) beorhtóst A. 242. (leóhta) ~ El. 947. S. vlitebeorht byrht.

beorn (m.) vir, vir fortis, miles Gr. 1, 638. 2, 156. I, 348; 350. sg. nom. beorn 1115. 1577. 1794. 2114. ~ (mid brýde) 1807; 2028. dat. beorne 978. (brýde æt) ~ 2632. (brýd tó) ~ 2776. acc. beorn 2420. pl. nom. beornas 3304. II, 511. gen. beorna 1674. 1822. 2461. 3330. 3492. acc. beornas 3750.

- beornan**, ardere = byrnan, birnan st. brinnan. præs. sg. 3. beorneð II, 415. partic. præs. pl. acc. beornende (bealo) II, 71.
- beórsele** (m.) aula cerevisiaria Gr. 2, 518. pl. nom. acc. beórselas 3492.
- beót** (n.) minæ, comminatio, periculum, poena Gr. I, 370. sg. nom. beót (væs forborsten) 70. dat. (in þám) ~ e 3783. S. auch bót.
- beóð**, zu beón und vesan.
- beran**, ferre, afferre. præs. sg. ic bere (drihtnes dōmas) 4261. þú bere (on hand) 4265. sg. 3. (þá þe visdōm) bereð 3660. pl. 3. (þám þe his spel) berað 3995. præt. sg. 3. bæR 632. 641. (vudu) ~ (sunu) 2880. ~ (bitres fela) 476. pl. 3. bāron 213. (hine ýða vide) ~ 1425. (volcnu regnas) ~ 213. inf. beran (on hand) 4221. ~ 731. (in gylp) ~ 4272. part. præt. boren (z. B. in ārboren). 'heofonveardes gāst væs boren ofer holm' 120. part. præs. berend (z. B. in æsberend).
- bereáfan**, berýfan (Ex. 317, 9.), diripere, spoliare, populari Gr. 2, 801; mit dem acc. der Person und dem dat. (oder gen.) der Sache. 'bereáfen, ávęstan, vastare' M. gl. 439. præs. coni. 3. þ he bereáfige (þone earman) Ps. 9, 30. præt. sg. 3. 'bereáfode, populabatur' M. gl. 424. pl. 3. bereáfodon (receda vuldor reádan golde since J seolfre) 3577. (golde) berófan 2072. part. præt. bereáfed M. gl. 363. (væs) bereáfod 2974. (blāde) ~ 856. (duguðum) ~ A. 1315. (dōme) ~ Ex. 11, 10. (hafað mec) ~ (rihta gehvylces feohgestreóna) El. 909. berófen. pl. nom. (since) ~ e 2965. (gāste) ~ e A. 1085.
- beręnian**, ?struere. S. Kemble im Gloss. zu Bv., und Gr. zu A. und El. S. 158. præt. pl. 3. (vróht) beręnedon 3076. Vgl. vróht vebban A. 672. El. 310.
- berhtmhvæt**, oculi nutu celerior, celerrimus Gr. 2, 564. pl. nom. (ligetu blāce) berhtmhvate 3898. S. bearhtm.
- berófen** s. berýfan, unter bereáfan.
- berstan**, rumpi, dirumpi, scindi Gr. 1, 245. præt. pl. 3. (vāgas) burston 3412. part. præs. (brim) berstende 3406. S. forberstan.
- bescyrian**, fraudare, spoliare, orbare Gr. 2, 807; 4, 635; 637. mit dem gen. oder dat. der Sache verbunden. præt. sg. 3. (āðele) bescyrede (his viðerbrecan) 63. (ac me) ~ (scyppend eallum) Ex. 427, 34. part. præt. bescyred. sg. acc. (scyldum) bescyredne Ex. 314, 2. pl. nom. (vuldres) bescyrede II, 345. (duguða) ~ Ex. 155, 29. 'nāron hi bescyrede sceattes villan' non sunt fraudati a desiderio suo Ps. 77, 29. (vilna) biscirede Ex. 166, 24. (éðle) bescyrede Ex. 3, 7. Im Cod. Exon. ist b i scyrian häufiger; z. B. 'þ hine se ārgifa ealles biscyrge módes crāfta' Ex. 294, 7. 'dreámum biscyred' Ex. 330, 23. (vuldre) bescyrede Ex. 142, 17. (dreámes) ~ Ex. 93, 3. pl. acc. (leóhtes) bescyrede 391; 393.
- beseald** s. besyllan.
- beseón**, biseón (Ex. 67, 13.), adspicere, respicere, prospicere, intueri Gr. 2, 801. præt. sg. 3. beseah (on Abeles gield) 973. ~ (tó roderum) 4168. ~ (við þæs vælfylles) 2556. 'he beseah við mín, re-

spexit me' Ps. 39, 1. 'of heofenum ~, de coelo prospexit' Ps. 52, 3. imperat. beseoh 'aspice' Ps. 83, 9. ~ (vingeard þisne) 'visita vineam istam' Ps. 79, 14. ~ (þú me on fultum) 'in auxilium meum respice' Ps. 70, 11. ~ (me tó fultume) 'intende in adiutorium meum' Ps. 37, 21; mit tó Ps. 12, 3; 21, 1. Ex. 180, 8. El. 83; mit on Ps. 85, 15. 89, 18; mit ongeán Ex. 280, 11.

besleán, **beslagan**, percutere; spoliare, orbare Gr. 2, 801. mit dem Dat. der Sache. Prät. sg. 3. beslöh (synsceaðan sigore Ƿ gevealde) 55. part. prät. beslægen. pl. nom. (freóndum) ~ e 2005.

besmítan, inquinare, contaminare Gr. 2, 801. præs. sg. 2. (forhvan þú unsyfre) bismite Ex. 90, 34. pl. 3. heó besmitað 'contaminaverunt' Ps. 54, 20. inf. (vylme) besmitan Ex. 305, 8. (synnum) ~ 2675. part. prät. besmiten (mid synne) 1515. pl. nom. ~ e. 'heó onsceoniendlice syndon gevordene Ƿ heóra villan vráðe besmitene, corrupti sunt et abominabiles facti sunt in voluntatibus suis' Ps. 52, 1. (vráðe) ~ Ps. 106, 16. 'besmittod, caccabatum' M. gl. 416. Vgl. 'besmitenysse, squaloris; spurcitiá'. M. gl. 362. 402.

besnâdan, amputare, privare. inf. besnâdan (seolfes blædum) 4031. part. prät. besnâded (telgum) 4073. Vgl. besnÿðan, privare (Gr. 2, 807. und zu A. u. El. S. 131.); die Verbindung 'ealdre besnÿðede,' vita privavit (El. 1325.), findet sich auch Bv. 5844.

bestêman, **bestÿman**, circumfundere. part. prät. bestêmed. (blóde) ~ 3377. Ex. 67, 10. und Bv. 967. (hier 'bestÿmed'). (sváte) ~ A. 1240. (dreóre) ~ A. 1475. sg. acc. (være) bestêmdan (sâhengeste) A. 487. und hiezu Gr. Erläuterungen S. 103.

bestrudan, rapere, diripere, vastare, spoliare, mit dem dat. Prät. pl. 3. bestrudon (stigvitum) 2073. Vgl. unten 'strudan' 2550. 4228. El. 904.

besvelan, urere, adurere, ustulare. part. prät. fyre (besvæled) 3955. (glêdum) ~ Bv. 6078.

besvîcan, decipere, fraudare Gr. 2, 801. D. M. 378. præs. coni. pl. 2. (hú ge hi) besvîcen 431. prät. sg. 3. besvác 326. 598. 894. 3547. 4269. inf. besvîcan 449. part. prät. besvîcen 526.

besyllan, dare, tradere; instruere, exornare. part. prät. (sinnihte) beseald 42.

besyrvan, insidiari, insidiis irretire. (fácne) ~ 2674., wo man die Bemerkung nachlesen wolle. Vgl. Haupt's Zeitschrift für deutsches Alterthum, Band 5. S. 227.

bet, **betr**; s. góð.

bêtan, reparare, emendare; damnum alicui sarcire Gr. 1, 905; auch 'mederi, dem Uebel abhelfen, heilen' D. M. 988. præs. coni. sg. 2. (þ þú him hygeteónan) bête 2726. part. pl. 3. (hyra mægen) bêton 3060. inf. bêtan (hearmcvyde) 621.

betst 792. = betest. S. góð.

betuh, præp. mit dem dat. und acc., inter. (him) ~ 763. Vgl. 'betveoh brúvum, intercilium' M. gl. 316. betvux, inter' M. gl. 341.

- beūtan**, extra. ~ (earcebordum) 1349. 'vundorlic is geworden þin visdóm eall, se is beūtan me' mirabilis facta est scientia tua ex me Ps. 138, 4. S. auch būtan.
- bevarigan**, arcere, avertere, defendere, propulsare, mit dem dat. der Person und dem acc. der Sache: (ᚷ þú inc bām tvám meah̄t vite) ~ 564 = beverian, beværian. 'beverede, protexit' M. gl. 432. cf. Ps. 55, 11. 82, 1.
- beveorpan**, protrudere, proicere; expellere, eiicere. præs. sg. 3. 'oft ūtan beveorpeᚾ ānre þecene,' oft casts out from a house Ex. 493, 20. part. præt. (he hæfᚾ ūs) bevorpen (on ealra vita mæste) 392.
- bevidan**, involvere, revolvere, includere; circumdare Gr. 2, 801. præs. sg. 3. 'svā þas foldan fæðme bevindeᚾ þes east rodor ȝ æfter vest' quantum distat ortus ab occasu Ps. 102, 12. (móde) bevindeᚾ Ex. 298, 18. (heafe) ~ Ex. 343, 1. pl. 3. (streámum) bevindeᚾ 2206. part. sg. 3. (mid hūsce) bevand (on hige sinum) 2331. inf. (blæde) bevidan 4119. part. præt. (mid velan) bevunden 418. (velan) ~ 664. (vynnum) ~ II, 651. (mid vuldre) ~ Ex. 412, 18. (life) ~ Ex. 490, 20. 'hi habbaᚾ ealle heóra fætnesse . . . ūtan bevunden, adipem suum concluderunt' Ps. 16, 9. Andere Verbindungen mit 'bevunden' lese man nach in Gr. 2, 591. und Gr. zu A. u. El. S. 94. u. 103. Vgl. gebindan.
- bevlitan**, videre, prospicere. præt. sg. 3. bevlāt (ofer exle) 2919.
- bevrecan**, propellere, expellere. præt. sg. 2. (nū þú ūsic) bevræce (in) Ex. 186, 25. pl. 3. (þā ūs êc) bevræcon (tó.. æhtgevealde) 3823. part. præt. (være) bevrecen A. 269. pl. nom. (ceólas sande) bevrecene El. 251. S. noch Grimm's Erläuterung zu A. und El. auf S. 103.
- bevrīhan**, operire, tegere; protegere. præt. sg. 3. (mid fiðrum) bevreah Ex. 195, 23. (he hi volcne) ~, 'expandit nubem in protectionem eorum' Ps. 104, 34. part. præt. sg. nom. bevrigen (mid flóde) 156. pl. nom. (væron) ~ (mid vætrum) 1455. (væron) ~ e (mid veorcum) 3562. (heortan) ~ e (orþoncendum) Ex. 429, 34. 'þær ve væron bevrigene mid deáðes sceade' operuit nos umbra mortis Ps. 43, 20. 'mid minum bysmre ic eom bevrogen' confusio vultus mei operuit me Ps. 43, 17.
- beþeccan**, contegere, cooperire; protegere. præt. sg. 3. (fæðmum) beþeacte 3757. pl. 3. (leáfum) beþeahton 842. part. præt. sg. nom. (eofurcumble) beþeaht El. 76. pl. nom. (lyfthelme) beþeaht 2989. (þýstrum) ~ e 76. (þrósme) beþehte El. 1298.
- bī, bŷ** = be, præp. c. dat., iuxta, prope, in, cet. (him) bī 457. ~ (his heortan) 527.
- bīdan**, expectare, opperiri, manere Gr. 1, 896. 4, 660. mit dem gen. der Sache, oder absolut; der acc. scheint indessen nicht unerhört (z. B. 'bīdan gesceapu' 839., wobei freilich zu beachten, dass 'gesceap' in der Bedeutung von 'fatum, decreta fati,' wie im Altsächsischen (s. Schm. gl. s. v. und Gr. D. M. (I.) 500.), nur im plur. nom. und acc. vorkommt. Schmeller nimmt gradezu an, dass Hel. 6, 13: 'bèd

þat víf vurdigiscapu' (béd ist præt. von bidan) und Hel. 147, 11: 'béd metodo giscapu' der acc. für den gen. zu stehen scheine. S. gesceapu 1567. 2463. 2821., nebst der Bemerkung daselbst, und unten s. v. Præt. sg. 3. båd 3229. (here stille) ~ (vitodes villan) 3479. (he þæs þrage) ~ 2768. ~ (mæran mægenes) 3142. ~ (sóðra gehâta) 1419; (ähnlich: pl. 3. 'hidon þeódnes gehâta' Ex. 34, 11. u. sonst). (se þæs vordes) ~ A. 261. inf. bidan El. 253. Ex. 149, 9. und öfter absolut: manere, remanere, habitare. ~ (selfes gesceapu heofoncyniges) 839. (vræcna) ~ 39. (deáðes) ~ 919. (vitodes) ~ 2269. (vyrde) ~ 2564. ~ (sáran sorg) II, 27.

bidan, rogare, flagitare, precibus adire s. fatigare, obsecrare Gr. 1, 897. 4, 655; mit dem gen. der Sache; oft auch reflexiv; mit folg. ꝥ oder dem inf. — præs. sg. 1. (ic.. liffreán lissa) bidde 3200. (ic þè) ~ (nú, ꝥ..) 2809. 'ic bène tó þè bidde' Ps. 140, 1. (dò, svá ic þè) ~ 2219. (dòð, svá ic|eóv) ~ 2459. præt. sg. 1. (ic) bæd (ꝥ he vorhte) 813. sg. 3. bæd (ꝥ..) 1656. ~ (meotod miltse) II, 439. ~ (him fultumes) 2020. (svá hine Abraham) ~ 2752. ~ (hine áreccan) 4059. ~ (him þræcrófe.. þæs ræd áhicgan) 2025. ~ (him hláfas vyrcan) II, 674. pl. 3. (hine) bædon (ꝥ..) 777. ~ (mihtigne, ꝥ..) 845. ~ (bletsian) 3877.

bifian, tremere. part. præs. (ides) bifiende 1965. 'bifiend, tremebunda' M. gl. 431. 'biuiende, tremebundus' M. gl. 391. S. auch beofian.

bigstandan, adstare, adsistere, adesse, adiuuare Gr. 2, 903. præs. pl. 3. bigstandað (me strange geneátas) 284. præt. pl. 3. (him) bigstóðan Bv. 6089.

bil (n.) securis Gr. 1, 643. sg. dat. (mid þy) bille 2925. acc. bil (indufon) El. 122. pl. gen. billa (ecgum) 4226. pl. dat. billum (ábreótan) 3128.

bilevit, simplex, mitis, comis, mansuetus. sg. acc. ~ ne II, 243. S. bilvit, bylyvit.

bilsvaðe (n.) vulnus securi factum 3258. Gr. 2, 528., wo man ausserdem die aus Beovulf beigebrachten Composita mit svaðu nachlese. Ueber 'svaðe' (vestigium, cæsura; orbita, via) Z. 1996. 2071. 2108. A. 673. Ex. 487, 23. S. das Nähere unten s. v.

bilvit = bilevit. Gr. 1, 733. sg. nom. bilvit (fæder d. i. Gott) 853. acc. '(þá se hálga gebæd) bilvitne (fæder)' A. 997. Vgl. D. M. S. 442.

bindan, ligare, impeditum tenere aliquem, coëcere Gr. 1, 251. præt. sg. 3. (Faraónes cyn gyrdvite) band 2944. S. gebindan.

birnan, ardere Gr. 1, 245; 898. præt. sg. 3. (heofoncandel) barn 3044. S. beornan, byrnan.

bisceop, biscop (m.) episcopus. sg. nom. (leóða) bisceop 2097. dat. (godes) bisceope 2117.

bisen, bysen (f.) exemplum, norma, præceptum. sg. acc. 'bisne, normam' M. gl. 377. pl. acc. bisne 568. S. bysen.

bisgian = bysgian, occupatum esse. præt. pl. 3. (vræce) bisgódon 1259.

bítan, mordere, manducare. imperat. sg. bit (hit ꝥ byrge) 516.

- biter**, amarus; tristis Gr. 1, 254. sg. nom. se bitera (deáð) 3740. gen. bitres 476. II, 276. acc. (in þone) biteran (grund) II, 150. pl. acc. þá biteran (rêcas) 324. superl. (boda) bitresta 760. — bitre, bitere, adv. amare. bitre 800. ~ (gehugod) 722. ~ (gefylled, amaritudine?) 641. bitere II, 419. A. 33.
- bið**, býð, est, erit; s. vesan.
- blác**, pallidus; splendidus, fulgens Gr. 1, 732; 2, 16. I, 358. und zu A. und El. S. 124. S. unten 'blican'; eine Nebenform ist 'blæc' (A. 1263. 'lêg onetteð blæc-byrnende' Ex. 448, 18., wie Ex. 467, 25: blæc-byrnende); ob ein adi. 'blæc, pl. blace' in der Bedeutung von 'obscurus, niger' anzunehmen sei ('in blacum reáfum' 3141.), steht dahin. Sg. nom. se bláca (beám) El. 91. gen blácan (fýres) 3764. dat. ~ (lýge) A. 1541. acc. blác (bealoves gást) II, 720. pl. nom. bláce II, 71. ~ (stódon scire leóman) 3040. (ligetu) ~ 3899. þá blácan (feónd) II, 197. dat. (in) blácum (reáfum) 3141. acc. bláce (be-ámas) 3050.
- bláchleór**, genis candidis, pulcher Gr. 2, 630; 649. sg. nom. ~ ides 1965; nochmals Jud. 135, 12.
- blad** (n.) folium, ramus Gr. 3, 411; pl. nom. (brád) blado 991.
- blæd** (m.) flatus venti secundus; gloria, prosperitas, beatitudo; excellentia, præstantia, potentia; vitæ voluptatis usura Gr. 1, 683. sg. nom. ~ 14. 3972. 4080. II, 365. (bið eóver) ~ (micel) 3492. gen. blædes (brúcan) 1887. und A. 17. dat. blæde (bereáfod) 856. (on his) ~ 4118. acc. blæd 1602. 2577. 3682. 4200. 4226. (his væstma) blæd 207. (cneóvmaga) ~ 3247. (lissa) ~ 3474. (unscýndne) ~ 4280. pl. nom. (eorðan) blædas Ex. 447, 28. 'blædas, spiracula' M. gl. 430. S. bléd.
- blæd** (f.) fructus; ramus. sg. acc. (grêne) blæde 1469. pl. gen. blæda 888. 899. dat. (beorht on) blædum 4017. ~ 4031. acc. blæda 880. II, 419. S. bléd.
- blæddæg** (m.) dies faustus, felix; prosperitas. pl. gen. (breác) blæddaga 1196. (brúcað) ~ 200. (brúcan) ~ Ex. 242, 16.
- blæst** (m.) flatus, ventus secundus. sg. nom. (bæðveges) blæst 3219. (fýres) ~ Ex. 198, 25. acc. (þurh liges) ~ Ex. 228, 6.
- bland** (?m.) mixtio. (sances) bland|'alternus cantus, carmen amoebæum' 3238. Thorpe schlägt vor, anstatt bland, 'blan' (von blinnan, cessare) zu lesen, und übersetzt dann: 'he ceased from song'.
- blátende** = blát, livens, lividus. Gr. Erl. zu A. u. El. S. 125. ~ (nið) 978. Ex. 48, 13: 'þ bið frecne vund, blátást benna', that is a perilous wound, of sores most deadly, nach Thorpe's Uebersetzung, der blát = bleát 'pauper, miser' (blutt und blós, Gr. I, 368.) genommen zu haben scheint, das er anderswo (Ex. 161, 24. 'bibúgan þone bleátan drync') durch 'livid' übersetzt, Kemble aber (im Gl. zu Bd. I. seines Beóvulf) durch 'potus letalis' wiedergibt.
- blávan**, flare Gr. 1, 249. Haupt 3, 70. præ. sg. 3. bláveð (beorhtlice) Ps. 147, 7. plur. 3. (englas ælbeorhte on esen) blávað (býman on

- brehtme), tubá canunt Ex. 55, 10 (svógað vindas,) blávað (brecende) Ex. 59, 11. inf. (háteð bémán) blávan II, 604.
- bléd** (f.) fructus, ubertas, id quod optimum, nobilissimum est: ramus; flatus, inspiratio. Gr. 1, 255; 642. Dfnb. 313. sg. nom. (vuldres) ~ II, 595. acc. (gástes) ~ II, 529; 647. pl. nom. (gréne) bléda 4035. dat. (on þæs beámes blédum) 4025. S. blæd. In der Bedeutung von 'fructus, ramus, folium' u. Aehn. kommt die Form 'bléd' im Cod. Exon. häufig vor; z. B. 72, 10; 153, 1; 192, 26. 200, 3; 9. 202, 18. 212, 9. 226, 7. 230, 2.
- bletsian, blessian, prædicare; benedicere** (segnen) Gr. 1, 255; 908. 2, 272. Dfnb. 313. præ. pl. 1. ve bletsiað 3917. pl. 3. (þá þec) bletsige 3899. 3908. inf. blétsian 2351.
- bletsung** (f.) benedictio. 'bletsunge, crucis signacula' M. gl. 381. — sg. dat. ~ e 1755. 2325. acc. ~ e 2100. pl. gen. bletsunga (leán) 2114. Das Wort kommt in den Psalmen häufig vor.
- blícan, lucere, fulgere, splendere, nitere** Gr. 1, 896. 2, 16. Erl. zu A. u. El. S. 116. præ. sg. 3. blicð (þeós beorhte sunne) 808. præ. pl. 3. blicon (bordhreoðan) 3088. inf. (beorhte) blícan 1816.
- blind, cæcus** Gr. 1, 252; 732; 735. 2, 228. sg. nom. ~ 2485.
- blis** (f.) gaudium Gr. 1, 255; 642. sg. nom. ~ II, 383. A. 1014. gen. 'blisse, iubilationis' M. gl. 383. dat. 'blisse, tripudio' M. gl. 358. 'plausu' M. gl. 430. ~ 1755. 2325. acc. blisse 14. pl. dat. blissum (hrémig) A. 1699.
- blíðe, lætus** Gr. 1, 253; 735. sg. nom. blið 652. (milde ʝ) bliðe Ps. 144, 9. ~ 748. pl. nom. bliðe 3511. II, 615. acc. bliðe (geþohtas) II, 207. dat. 'bliðum, voti compositibus' M. gl. 347.
- blíðemôð, lætus animo, hilaris** Gr. 2, 664. sg. nom. ~ 1463. 1794. 4230. pl. nom. ~ e 3771.
- blíðheort, lætus corde** Gr. 2, 657. sg. nom. ~ (cynig) 192.
- blôð** (n.) sanguis Gr. 1, 252. sg. nom. blôð 181. 1009. flôð blôð gevôð 3391. dat. ~ e 1513. 2926. 3377. acc. blôð 981. 1026. II, 551.
- blóðegesa** (m.) tempestas sanguinolenta, wie 'ligelesa' und ähnliche gebildet. sg. acc. ~ n 3406; s. jedoch auch Gr. Erl. 143.
- blóðgyte** (? f.) cædes, occisio, internecio, Blutvergiessen. sg. nom. ~ (veorðeð mongum gemeldad) Ex. 448, 19. acc. 'þæs þe blóðgyte vâpnnum gespêdeð' quod sanguinem armis fudit 1521 ~ (vorhtan) Ex. 44, 26. 'ne sceal þes vong gode þurh blóðgyte gebûen veorðan' Ex. 120, 23.
- blóðig, cruentus** Gr. 2, 291; 302. pl. nom. ~ 2153. (bilsvaðu) blóðige 3258.
- blondenfeax, 'qui comam mixtam, i. e. griseam, habet'** Kemble s. v. feax, also *μειραιπόλιος*, II. XIII, 361. Grimm dagegen (Gr. 2, 691.) übersetzt das Wort durch 'flavicomus'. Kemble's Uebersetzung scheint begründeter; Z. 2335. wird die hochbetagte Sarah 'brýð blondenfeax' genannt; Z. 2594. Loth; und Bv. 3188. heisst es ausdrücklich 'blondenfeaxe gomele', ist also von Greisen gebraucht; ebenso: 'volde blondenfeax beddes neósan gamela Scylding' Bv. 3579.

- 'hráron him (þeódne Scyldinga) teáras blondenfeáxum' Bv. 3741.
Vgl. auch Bv. 5919. S. feax.
- blóstma** (m.) flos. sg. nom. 'ofer hine scir cymeð minre segnunga sóð-
fæst blóstma' super ipsum autem florebit sanctificatio mea Ps. 131,
19. dat. (beorht on) ~ n Ex. 423, 26. (eorðan) ~ Ps. 102, 14. pl.
nom. (fealve) blóstman Ex. 202, 24. dat. blóstmum (geblóven) Ex.
199, 5. (bearvas) ~ (nimað) Ex. 308, 31. ~ (fægere) Ps. 71, 16.
acc. blóstman (stences) II, 359.
- blótan**, immolare, sacrificare D. M. 32. ~ (sunu mid sveordes ecge) 2850.
'ongunnan heóra bearn blótan feóndum, sceuccum onsæcgean suna Ƿ
dohter' et immolaverunt filios suos et filias suas dæmoniis Ps. 105, 27.
- bóc** (irreg. fem.) liber Gr. 1, 264; 646. 'bóc, opusculum' M. gl. 424.
R. Gr. §. 106. sg. dat. '(on forevardre þyssere) béc (ys ávriten be
me)' Ps. 39, 8. pl. nom. (þæs þe ús secgað) béc 227. 1717. Ex. 49,
14. (ús cýðað) ~ 966. (þæs þe) ~ (eveðað) 1234. (godcunde) ~
2606. 'béc, opuscula' M. gl. 423. ~ (leornere) Ex. 341, 25. gen.
(hvile gleávóst väre) bóca (bebodes) 3600. 'bóca gleáv' El. 1212;
Ex. 298, 33. 313, 22. (beorht) ~ (bibod) Ex. 99, 27. dat. (in) bó-
cum El. 825. (svá ic on) ~ (fand) El. 1255. 'on godes bécum' El.
204; 291. 'of bécum, bibliothecis' M. gl. 372. acc. béc (fore) Ex.
133, 34. 'þurh hálige béc' El. 365; 669; 852.
- bócere** (m.) vir doctus, eruditus; magus; doctor. pl. nom. (nú ús) bóceras
(secgað) 3459. (sume) ~ (veorðað visfæste) Ex. 331, 21. dat. (mid)
bocerum 3682.
- bócestaf** (m.) litera Gr. 2, 525. D. M. 1174. pl. dat. bécstafum (ávriten)
El. 91. acc. (basve) ~ as 4240. ~ 4257.
- boda** (m.) nuncius Gr. 1, 339. 2, 21; 421. sg. nom. ~ 487. 530. 555. 652.
678. 684. 722. 760. gen. bodan 708. acc. ~ n 660. pl. nom. bodan 507.
- bodian**, bodigean, nunciare, annunciare Gr. 1, 907. præt. sg. 3. (þone
dæg villan) bodóde 2770. imperat. pl. bodiað (æfter burgum) A. 535.
inf. bodigean (æfter burgum) 3439. part. præt. bodod El. 1141.
- bodscipe** (m.) nuncius, Botschaft; præceptum Gr. 2, 521. sg. acc. ~ 549. 780.
- bóg** (m.) arcus, curvatura; ramus; sinus Gr. 1, 23; 339. 2, 82. 3, 403;
411; 454. acc. 'heálicne bó h þúfbæres pintreóves, altum frondentis
pini stipitem' M. gl. 376. pl. gen. 'bóga, arcuum' M. gl. 342. 'ramo-
rum' M. gl. 393. dat. bógum 3100. (on) ~ 641. 3427. acc. 'bógas,
propagines' M. gl. 372.
- bold** (n.) domus, atrium; prædium. sg. gen. boldes (brytta) El. 162. dat.
(bringan tó) bolde II, 150. acc. bold II, 688. (gevát in) ~ A. 656.
(brúcan burga ne) bolda II, 140.
- bolgenmôð**, iratus animo; superbus Gr. 2, 691. sg. nom. ~ (Babilóne
veard) 3726. ~ e A. 1222. S. belgan.
- bora** (m.) is, qui fert, gerit; lator; sonst nur in Zusammensetzungen, wess-
halb auch 'rices boran' II, 501. (the rulers of the state, nach Thorpe)
zu verändern sein möchte, etwa in 'ræsboran' bellatores (1805. A.
139. 385.)

- bord** (n.) tabula, tabulatum, latera navis; clypeus Gr. 1, 252; 2, 227. sg. nom. 'scip sceal genægled, scyld gebunden, leoht linden) bord' Ex. 339, 16. ~ (stunað) Ex. 295, 29. gen. bordes (on ende) Ex. 496, 18. dat. (on) borde Ex. 345, 5. 'drugað his ar on borde' Ex. 345, 15. acc. bord (upáhóf) 3182. 'he bord ongeán hefeð' Ex. 265, 23. pl. nom. 'bord, tabulæ' M. gl. 316. gen. 'þær væs borda gebrec ȝ beorna geþrec' El. 114. dat. 'vordum ȝ bordum' El. 24. 'ordum ȝ bordum' A. 1206. acc. (nægled) bord 1413. (under salved) ~ 1476. (under) ~ (gestáh) 1364. (ofer nægled) ~ (stæppan) 1428. (ofer ceóles) ~ Ex. 54, 2. Vgl. earcebeord.
- bordhreóða** (m.) clypeus, testudo Gr. 1, 267. 2, 499. zu A. u. El. S. 100. 'clypei defensio', nach Kemble (im Gl. zu Bd. I.), der 'hreóð = hleóð' protectio, defensio, setzt. pl. nom. (blicon) ~ an 3088. (bræcon) ~ El. 122. acc. (under) ~ an 3165; A. 128. (ofer) ~ 3249.
- bôsm** (m.) sinus; alveus navis Gr. 1, 639. 2, 150. 3, 406. sg. dat. (on scipes) bôsm 1301. (on lides) ~ 1327; 1405. pl. dat. 'bôsmum, gremiis' M. gl. 403.
- bôt** (f.) emendatio, reparatio, compensatio; præmium Gr. 1, 642. sg. nom. (earfoðsiða) bôt 1471. dat. '(tô) bôte' (? adv. ultro, insuper) 3718. (sealde him tô) ~ 2712. acc. bôte (gesávon) 3511. ~ (lifes) 2934.
- botl** (n.) ædes, domus, domicilium Gr. 2, 100; 738. sg. nom. botl (velig) 1793. gen. botles Ex. 122, 4. ~ (brúceð) Ex. 125, 14.
- botlgestreón** (n.) opes domesticæ, patrimonium Gr. 2, 528; 926. sg. acc. ~ 1924. pl. gen. ~ a (brytta) 1615. dat. (onfèng) ~ um 1071.
- botlvela** (m.) = botlgestreón, boldvela (A. 103. 524. Ex. 272, 22.) Gr. 2, 537. sg. nom. ~ 1793; nach Jun. und Th.
- botm** (m.) fundus Gr. 2, 146; 151; 154. 3, 395. sg. dat. (fýre tô) botme 329; 360. (on) ~ (stód) II, 720.
- brád**, expansus, latus Gr. 1, 916; 732. 2, 15; 1015. sg. nom. bråde (lond) II, 216. acc. brádne (hvyrf) 3840. bråde (eorðan) 904. ~ (foldan) 1746. pl. nom. bråde (gréne geardas) 507. brád (blado) 991. ~ (folc) 2327. acc. bråde (stánas) II, 673. ~ (ligas) 324. (burh ȝ beágas) ~ 3485. brádan (ligas) 760. (ofer) brád (brymu) 2186. (cynn) ~ (ȝ bresne) 2795.
- brádan**, expandere, dilatare; diffundi, spargi; secedere, recedere Gr. 1, 905. mit dem dat., in der Bedeutung 'sich entfernen, zurückziehen'; sonst mit dem acc. Præt. pl. 3. bráddon (flotan feldhúsum) 3061; dagegen Ex. 287, 13: 'gesihð baðian brimfluglas, brádan feðra'. Das Wort berührt sich mit 'brédan, bræd, brúdon', das, wie 'bregdan' zuweilen (Ex. 156, 22. u. S. 506.), mit dem dat. construiert zu werden scheint (3151.) Auf weitere Belege ist zu achten. Anders verhält es sich mit oferbrádan 'operire' 3002. A. 1541. u. Erl. 134.
- bræsen**, bresne, æneus, potens, firmus. sg. nom. se bræsna (Babilóne veard) 3966. bresne (Babilónie) 3691. pl. acc. bresne 2795.
- brand** (m.) titio, incendium Gr. 2, 226. sg. acc. brand 324. pl. acc. (bæron) brandas 3764. = brond, das im Cod. Ex. häufig ist.

breac s. brúcan.

breacan, frangere, rumpere, violare Dfb. 318. præs. pl. 3. hie brecað (his gebodscipe) 428. præt. sg. 3. bræc (vord ʒ villan) 596. (leóht ofer lindum lyftedoras) ~ 3180. (duru) ~ II, 383. pl. 3. (villan) bræcon 684.

brêdan = brâdan.

bregdan, trahere; stringere (gladium). præt. pl. 3. 'handum brugdon hæleð of scâðum hringmæld sveord' 1986. S. âbregdan.

brego, breogo (m.) rex, princeps, dominus Gr. 2, 450; 602. zu A. u. El. S. 97. D. M. 215; meist nur im nom. sg. bräuchlich. Ausnahmen machen Ex. 236, 3: 'me þæs vên næfre forbirsteð in breóstum, þe ic in brego engla, forðveardne gefeán, fæste hæbbe', spem, quam ego in domino angelorum firmiter pono; und Ex. 457, 3: 'gode ic hæbbe ábolgen, brego moncynnes', 'Deum ego iratum reddidi, dominum generis humani'. nom. brego (engla) 181. 973. 1005. 2577. 2758. Ex. 231, 30. 282, 24. ~ (heáhengla) Ex. 25, 20. 'se brego mæra' Ex. 29, 1. d. i. Christus. ~ (hálig, helm allvihta) 1284. ~ (moncynnes) Ex. 445, 14. ~ (Egypto) 1860. (Babylónes) ~ 3565. ~ (Caldæa) Ex. 196, 26.

bregoveard (m.) princeps, dominus; herus Gr. 2, 450; 533. pl. gen. ~ a (fela) 2327. acc. ~ as (2741).

brember (m.) = brembel, rubus Gr. 1, 246. 2, 139; 143. pl. dat. brembrum 2922.

breme, celebrare, famosus Gr. I, 334. sg. nom. ~ (Babylône veard) 3622. 'sviðe breme cyning on Basane' Ps. 135, 21. 'se þe æror væs on Basane breme ʒ mære' Ps. 134, 11. — ? adv. A. 1719. superl. 'se bremesta, vurðfulleste, celeberrimus' M. gl. 332. Vgl. 'bremendlicum, celebrandis' M. gl. 329.

breman, celebrare. præs. pl. 1. (ve þec gebedum) bremað 3923.

breóst (f.) pectus, animus, φρένες Gr. 1, 245; 642. 2, 200. 3, 406. zu A. u. El. XXXIX; häufig im plural. Sg. acc. ~ 2918. pl. gen. ~ a (hord, gást) 1602. dat. (mód, sorh, hyge, hygesorh, gehyge, egesa u. dgl. o n) breóstum 191. 516. 559. 568. 652. 712. 731. 748. 774. 800. 903. 978. 2860. (âbregdan o f) ~ 2632. (âbroden o f) ~ 3198.

breóstcôfa (m.) cubile mentis; pectus, animus Gr. 2, 450. sg. dat. (on) ~ n 571. acc. ~ n Ex. 305, 24.

breóstgehygd (n.) cogitatio animi. pl. dat. ~ um 1284. 2310. Ex. 16, 33. 301, 20. = breósthyge. Gr. zu A. u. El. S. XXXIX.

breóstgeþanc (m.) cogitatio animi, animus. Gr. 2, 451; 531. pl. dat. ~ um 3917. Ex. 302, 8.

breóstloca (m.) claustrum, septum pectoris; id quod includitur in pectore, animus Gr. 2, 451; 506. zu A. u. El. S. XXXIX. sg. dat. (in) ~ n 3685. El. 1250.

breóstnet (n.) rete pectoris Gr. 2, 451; 512. sg. acc. ~ (vera) 3165.

breótan, frangere. In der Stelle II, 689. lesen Jun. u. Thorpe 'breótone bold', was mir keinen Sinn zu geben schien, aber zu breótan (part.

præt. broten) gehören kann; auch 'beorhtne' verstösst gegen das genus, da 'bold' neutr. ist. Im Cod. Ex. finde ich: 'breótað' præs. pl. 3. und 'breótun' præt. pl. 3. S. ábreótan.

bresne s. bræsen.

brim (n.) æquor, mare Gr. 1, 643. 'die brausende See, von 'briman' rugire' Gr. 2, 450. 3, 383. zu A. u. El. S. XXXIII. S. auch brym. sg. nom. brim (berstende hveóp) 3406. ~ (is áreáfod) 3219. pl. nom. (ealle) brimu 3501.

brimfaro, 3840., wofür der Cod. Exon. 187, 30. das aufgenommene 'brimflódas' pl. acc. von brimflód (f.) fluctus maris, diluvium Gr. 2, 450., gibt.

brimhlæst (f.) onus maris i. e. pisces Gr. 2, 450. sg. gen. (brúcað) ~ e 200.

bringan, afferre, offerre; ducere, adducere; in lucem edere ('sunu, eaforan, yrfeveard' u. s. f. 'on voruld, tó monnum, tó moncynne); uxorem ducere (idese tó háme); occupare, potiri, sibi vindicare. Gr. 1, 268. 960. R. Gr. §. 214. Dfb. 318. Præs. pl. 3. bringað 507. II, 359. præt. sg. 1. bróhte 612. 'ic hi bróhte, attuli' M. gl. 411. sg. 3. (him brýd sunu meóvle tó monnum) bróhte 1167. (his víf sunu on voruld) ~ 1182. (ær hine tó monnum módor) ~ 1208; und ähnlich: 1722. 2764. ~ (elebeámes tvig án tó handa) 1467. (væstmas) ~ 1554. ~ (sveordvigendra side hergas) 3188. ~ (in his æhtegeveald) 4273. ~ (him tó bearne bráde stánas) II, 673. 'him Abraham idese bróhte víf tó háme' 1714. pl. 3. bróhtan (on voruld) 2600. (drihtne lác) bróhton 973. ~ II, 154. — inf. bringan (on voruld sunu) 2278. 2335. 2347. (héht) ~ 2622. ~ (háligne gást) II, 563. 'tiber bringan torhtgode tó þám brynegielde' 2885. ~ (tó bolde) II, 150. part. præt. broht (from his bysene) 678. Von dem starken Verbo 'bringan, brang, brungon, brungen' erscheint das part. præt. 'brungen' 647. 3600. Ex. 403, 13. 409, 16.

brittian s. bryttian.

brôga (m.) terror, horror, timor Gr. 1, 645; 2, 3; 3, 487. D. M. 189. zu A. u. El. XXXII. Dfb. 266. sg. gen. (væteres) ~ n 1390. dat. (deáðes) ~ n 1033. (bryne J) ~ 2546. S. auch vitebrôga 45.

brôhþreá (f.) calamitas terroris plena. sg. nom. ~ 1807.

bróðor, bróðer (irreg. m.) frater Gr. 1, 253; 646. 3, 321. sg. gen. bróðer (mines) 1005. (his) bróðor (sunu) 1794. (fæderne) bréðer 1622. acc. bróðor 981. 1009. pl. nom. bróðor (þrý) 2028. gen. hyra bróðor gyld 3128. für 'bróðra'. dat. bróðrum 1066. 1577. 1615.

bróðorbana (m.) fratris occisor, fratricida. sg. dat. ~ n 1521.

bróðorcvealm (m.) fratris interfectio, fratricidium. sg. gen. ~ es 1026.

brúcan, uti, frui; mit folg. gen. Præt. sg. 3. breác. (lissa) ~ 1170. (blæddaga) ~ 1196. (vorulddreäma) ~ 1215. 'moniges breác vintres' 1225. (vilna) ~ 1806. (eardes) ~ 1946. imperat. pl. (vilna) brúcað 1527. Ex. 411, 9. (yrfes) ~ El. 1320. (tires) ~ 1507. ~ (blæddaga) 200. inf. brúcan (æres J isernes) 1085. (blædes) ~ 1887. (duguða) ~ 2658. (hihtlicran hámes) ~ II, 139.

- brún**, fuscus, fulvus; obscurus. sg. nom. ~ yppinge 3427. 'ŷ̅ sió brúne' Ex. 471, 25. 'niht helmade brún vann oferbræd beorgas steápe' A. 1307. pl. nom. brúne (leóde) 2999. ~ (helmas) Jud. 140, 58. acc. ~ (ŷ̅a) A. 519. — Auch in der Bedeutung 'purpureus' kommt 'brún' vor. 'brún, purpureá' M. gl. 342. 'purpureis' M. gl. 352. 'brúnbasere readnysse, rodnyse, purpureo ostro' M. gl. 434. 'brúnbasne, cocci-neum' M. gl. 435. S. noch M. gl. 333. 435. und Ex. 218, 17., wo ebenfalls 'brún' und 'basu' (s. oben s. v.) verbunden vorkommt.
- brýd** (f.) sponsa, uxor, coniux Gr. 1, 642; 2, 236. sg. nom. ~ 186. 880. 1166. 2335. 2380. 2556. 2776. gen. ~ e 2228. dat. ~ e 1058. 1115. 1807. 2028. 2178. 2190. 2320. 2596. 2614. 2758. 2792. acc. brýd 523. 1816. 1860. 1870. 2526. 2531. 2712. ~ e 2632. 2654. pl. gen. brýda 1071. 1967. acc. brýda 1243. 2084.
- brýdelast** (m.) vestigium, gressus coniugis. sg. dat. ~ e 2709.
- brym, brim** (n.) mare. pl. acc. (ofer brád) brymu 2186.
- bryne** (m.) incendium, ignis Gr. 1, 640; 2, 210; 3, 498. sg. nom. se bryne 3783. dat. bryne 2546. 3978. acc. (þone) bryne 3972. ~ 3001. 3764. S. færbryne.
- brynegield** (n.) holocaustum Gr. 2, 495. D. M. 50. sg. dat. ~ e 2885. acc. brynegield 2925.
- brynevelm** (m.) incendii fervor, æstus Gr. 2, 537. sg. dat. ~ e II, 27. 'bry-nevylm, burning heat' Ex. 142, 14.
- brytnian**, dispensare, distribuere. Gr. zu A. und El. XXVI. præt. pl. 3. (velan) brytnedon 4208. S. bryttian.
- brytta** (m.) distributor, donator, dominus Gr. 2, 602. zu A. u. El. 146. sg. nom. (lifes) ~ 122; 129; Ex. 21, 14. (vilna) ~ 1614. (sinces) ~ 1851; 2635; 2721. (svægles) ~ II, 125. (goldes) ~ 2861. (tires) ~ Ex. 29, 14. gen. (svægles) bryttan Ex. 18, 10. pl. nom. (goldes) bryttan 1992. (svægles) bryttan II, 23.
- bryttian**, bryttigean, distribuere, dispensare, erogare; uti, frui; regere, regnare. præs. sg. 3. (his giefe) bryttað Ex. 43, 2; 299, 21. pl. 3. bryttigað 3305. præt. sg. 3. (voruld) bryttade 1221. (land) ~ 1231. '(gold) brittade 1176. pl. 3. (eád) bryttedon 1596. 1885. 4189. (vo-ruld) ~ 1718. inf. (velan) bryttian 2172. (giefe) ~ Ex. 324, 30. (mægyn) bryttigan 52. Vgl. M. gl. 375: 'bryttniendum, erogantem'.
- bú**, (Dualform) ambo Gr. zu A. und El. 152. — 187. 476. 1693. 2250. 2596. Vgl. 'begen, bà, bà' und unten 'bütú'.
- búan**, bún, búgan, búian, occupare, habitare, colere Gr. 1, 909. (ŷ̅ land) búan 239. (svègl) ~ 82. (men) bún (þone heán heofon) 732. (þára fæstna mærost þára þe men) ~ 4210. Die Form búgian findet sich öfter im Cod. Exon.; z. B. 120, 10: 'þe þa vic búgað' 208, 18: 'þær nó men búgað'. 125, 17: 'þonne hit men búge'. 'bú-gendra, accolarum' M. gl. 376. — Die Form 'búian' gewähren die Psalmen: 'drihten ús gedyde, ŷ̅ ve móston búian æfter þám folce' Ps. 28, 8. 'ealle þá þe on eorðan búiað' Ps. 32, 7. 48, 1. 'he vlit ofer ealle, þá þe ealre eorðan ymbhvyrft búiað' respexit super omnes,

qui habitant orbem. Ps. 32, 12. Das. Wort berührt sich mit *búgan* (s. *bebúgan*) 'amplecti; flecti'; ganz ähnlich wie in der angezogenen Psalmstelle heisst es Ex. 187, 29: 'svá hefonsteorran búgað bráðne hvearft óð brimflóðas'. part. præs. búende, habitans Gr. 2, 589. pl. gen búendra (leás) 89.

bufon, supra 3178.

búgan, flecti; se submittere alicui, cedere alicui; mit dem dat. der Person 283: 'hvÿ sceal ic búgan him svilces geóngordomes?' Vgl. *hnigan*.

búr (m.) cubiculum, ædes Gr. 2, 736. sg. dat. (on) búre 2380. '~, triclinio' M. gl. 346. 'thalamo' M. gl. 423. (vgl. *brýðbúr* Ps. 18, 5.) acc. *búr* (*átimbran*) Ex. 411, 26.

burg (f.) arx, urbs munita, urbs Gr. 1, 642. 2, 288. sg. gen. 'burge, fæstenys, municipii' M. gl. 435. acc. *burg* 2396. pl. gen. *burga* 4194. 4211. II, 86; 140; 604. (ofer) *burgum* 3151. II, 216. (on) ~ 2556. 2577. (æfter) ~ 3439; Ex. 155, 4. 243, 15. 'from town to town' Th.; es steht dem 'ofer *burgum*' ziemlich gleich; wie wir ähnlich sagen: über das Land hin d. i. überall. S. auch 'beorg' und 'burh'.

burgeveard, *burhveard*, urbis custos 3691., wo auch getrennt geschrieben werden konnte 'burge veard'.

burghleoð = *beorghleoð*; s. dieses und *burhhleoð*. pl. dat. (under) *burghleoðum* 2153. (of) ~, 'from mountain-heights' Ex. 409, 17. Thorpe.

burgsittende, (nomen plurale) arcis, urbis incolæ; auch im weitern Sinne wie 'eorðbúende' (z. B. Ex. 21, 20.) ~ 1085. gen. *burgsittendra* Ex. 407, 10. dat. *burgsittendum* El. 277. S. *burhsittende*.

burh = *burg* (anom. f.) Gr. 1, 647. R. Gr. §. 106. sg. nom. (seó *steápe*) *burh* 1694. (seó *micle*) ~ 4126. dat. *byrig* 2008. 2400. 2552. 2586. 3556. 4189. acc. *burh* 2520. 3485. 4118. II, 688. (in *pá mæran*) ~ II, 460. ~ (gevorhte) 1660. ~ (*ræran*) 1874. ~ (*verian*) 1970. ~ (*timbrede*) 2834. pl. acc. *byrig* 2995 (?). Vgl. 'on *pá burh*, in territorium' M. gl. 430.

burhfæsten (n.) turrus, locus munitus, munimentum. sg. acc. ~ 1674. S. *fæsten*.

burhgeat (n.) claustrum; porta urbis. sg. dat. *burhgeate* 2420. S. den pl. dat. *burggeatum* Ex. 461, 20.

burhhleoð = *burghleoð*, *beorghleoð* w. m. s. pl. acc. *burhhleoðu* 2999.

burhleód (m.) civis, pl. gen. ~ a (*fruma*) II, 563. Vgl. 'burhleóðas, municipes' M. gl. 430. 'burhleóðum, municipibus' M. gl. 438.

burhloca (m.) murus, septum arcis Gr. 2, 506. sg. acc. (*gelædde under*) *burhlocan* 2531.

burhsittende = *burgsittende*. nom. ~ 2320. 3817. (*veras*) ~ 2832. dat. *burhsittendum* 2809. 4177. 4241.

burhstede, *burgstede* (m.) locus urbis; habitatio, sedes. sg. nom. se *burgstede* Ex. 181, 10. dat. *burhstede* 1058. 3565. acc. (*beorhtne*) ~ II, 365. pl. nom. *burgstede* (*berstað*) Ex. 51, 6.

burhvare (m. pl.) cives Gr. 1, 641. acc. (ofer) ~ 3697. S. *vare*.

burhvaru (f.) cives, civitas, die Bürgerschaft Gr. 1, 641; Nota. pl. gen. *burhvarena* (*here*) 2485. ~ (*fruma*) Ex. 324, 6.

- burhveall** (m.) vallum, murus urbis Gr. 2, 532. pl. acc. (beorhte) ~ as II, 297.
- burhveard** (m.) custos urbis; munimentum. pl. acc. (ábrocene) ~ as 2968.
- butan**, **buton** (præp. mit dem dat., und adv. coni.) præter, sine; præterea, nisi, excepto (quod, quum u. s. f. mit þ, þá) tantum, sed. buton (dæle) 2144. 'butan ende' II, 381; 680.; auch sonst häufig mit und ohne 'á' (s. dieses); z. B. Ex. 27, 32. 37, 27. 142, 27. 240, 11. 241, 5. 253, 20. 446, 24. u. s. f. El. 810. — butan (heó godes villan lengest læsten) 243. buton (svá þés ár sægeð) 680. buton (þ earcebord heóld heofona freá) 1398.
- bútú**, (Dualform nom. u. acc.) ambo; eine Verbindung aus bú = bá (s. oben) und tú = tvá (s. 1702. 2798. El. 753; 604.); also eigentlich 'zwei beide.' Gr. zu A. und El. S. 152. vit bútú 571. 835. hie bútú 844. 2773. 'hér synt bútú gedón' 748. (hát) ~ (áveg feran) 2792.
- byht** (n.) domus, domicilium. pl. acc. (folcmægða) byht 2207. Vgl. Ex. 389, 26: 'hæleða byht'; und Ex. 404, 23: 'ofer vætres byht'. S. gebihðum im Cod. Ex. 154, 22. und Thorpe's Note dazu auf S. 505.
- bylyvit** = bilevit. (bylyvit) fæder 3881.
- býme** = bême (f.) tuba Gr. 1, 646. sg. nom. býme (sang) 3061. gen. 'býman, salpingis' M. gl. 437. ~ (stefne) 3697. pl. nom 'býman, classica' M. gl. 346. ~ (sungon) 3088. 3710. gen. býmena Ps. 46, 5. dat. 'býmum, here, classibus' M. gl. 383.
- byras** (m. pl.) filii, posteri; sonst 'byre' (Gr. 1, 641. Ex. 161, 14. 206, 18). nom. ~ (vócon) 1228.
- byrgan**, gustare; mit dem acc. Gr. 4, 612. præ. sg. 2. (þonne þú þnes gevinnes væstme) byrgest Ps. 127, 2. præ. sg. 2. (æppel áne) byrgdest 877. pl. 3. (æppel) byrgdon (forbodene) Ex. 226, 11. imperat. (bit hit J) byrge 516. Vgl. auch 'byrignes, gustus' M. gl. 316.
- byrht** = beorht. (þære) byrhtestan (bêman stefne) II, 173.
- byrhtvord** (n.) voce clarus. sg. nom. ~ (árás) II, 239.
- byrnan**, birnan, beornan, ardere. præ. pl. 3. (higesorga) burnon (on breóstum) 774. part. præ. sg. nom. byrnende (lufu) 191. ~ (fýr) 3892. acc. byrnendne (heofon) 3002. pl. acc. (in) byrnende (fýres leóman) 3931.
- bysen**, bisen (f.) præceptum, norma, exemplum Gr. 2, 158. sg. dat. (from his) bysene, 'iussu eius' 678. bysne II, 197. acc. bysene 647. pl. gen. (ic þínra) bysna (ne mæg) 530. dat. 'bysnum, exemplis' M. gl. 431.
- bytlian**, extruere, ædificare. 1874. (yrfestól) ~ 2170.
- býð**, bíð; s. vesan.

C.

- Cæge** (f.) clavis Gr. 1, 261. I, 360. sg. gen. cægan (cræfte) Ex. 429, 29. pl. dat. (gástes) cægon (= cægum) 3453. Vgl. Z. 762: simon gesæled. Ps. 72, 19: mid þínnon villan.
- cald**, ceald, frigidus Gr. 1, 732. sg. nom. (forst fyrnum) cald, 'frost bitter-cold' 315. Th. acc. (þone) ~ an (grund) II, 638.

- camp** (m.) pugna, agon, certamen Gr. 1, 257. 2, 59. sg. dat. (ofercom mid þy) ~ e, 'quibuscum pugnans victor evasit' 2950.
- can, cann; s. cunnan.**
- carcern** (n.) carcer, Gr. 2, 317; 338. Gr. zu A. u. El. S. 135. sg. gen. ~ es (clom) 2, 491. acc. (clom J) carcern II, 638.
- carleás, cearleás, improvidus, securus** Gr. 2, 566. pl. nom. ~ an (deór) 3095.
- ceald = cald.** (fyrnum) ceald 806.
- ceáp** (m.) pecus; (pretium, negotium) Gr. 1, 638. sg. dat. (cyrran mid) ~ e 1913. pl. acc. ceápas (lædan) 1741 u. 1766. ~ (læddon) 1913. Ps. 49, 11: forþám min synt ealra vûða vildeór J ealra dûna ceáp J nytenu J oxan, 'iumenta in montibus et boves'.
- ceáþian, emere, mercari, redimere.** præf. sg. 3. 'þær he leóflíce lifes ceáþode þeóden moncynne' Ex. 67, 30., wo der gen. zu beachten und Thorpe's Uebersetzung unrichtig ist. inf. ceáþian (gifum) 4256. part. præf. 'ceapiendum, mercantibus' M. gl. 365.
- cear, anxius, sollicitus; angore plenus.** pl. dat. cearum (on clommum) 2788. (on) ~ (cvidum) II, 67. Vgl. cearig. 'cleopode cearegan reorde' A. 1109. 'bunden fæste cearian clomme' Ex. 449, 6. 'hvonne bearn godes cvome tó cearigum', to the afflicted Th. Ex. 10, 6. M. sehe auch noch Haupt's Zeitschr. 5, 229.
- cearian** (auch ceorian Gr. 1, 907.) sollicitum esse, ægre ferre Gr. 2, 57; refl. mit folg. Infinitiv. imperat. 'ne ceara incit. . sécan' 2726. 'ne ceara þú . . dælan' 2273. Vgl. Gr. 1, 910.
- cearsorh** (f.) cura, sollicitudo, anxietas Gr. 2, 463; 518. sg. acc. cearsorge (ásceáf) 1110.
- ceaster** (f.) arx, urbs munita Gr. 1, 643. 2, 123. 3, 418; 562. R. Gr. §. 81. sg. gen. ceastre 4117. dat. ceastre 2194. 4224. acc. ceastre 2419. 2512. ~ (timbrian) 1053. ~ (vorhton) 1668. pl. dat. (on) ceastrum 2501. 2540. acc. ceastra 2004. S. cester.
- cempa** (m.) miles, pugil Gr. 1, 645. 2, 59. D. M. 317. sg. dat. 'cempan, milite' M. gl. 358. pl. nom. 'cempan, milites' M. gl. 349. 4224. dat. 'cempum, tirunculis' M. gl. 346. acc. 'þá tvegen foresæde cempan, prædictos tirunculos' M. gl. 392. Im Cod. Exon. sehr häufig; z. B. 35, 25. 107, 21. 111, 9. 113, 2. 121, 28. 126, 18. 128, 25. 133, 4. 135, 27. 136, 28. 137, 1. 143, 13. 145, 24. 149, 29. 155, 16. 156, 12. 229, 9. 243, 27. 260, 1. 265, 19. 266, 9. 341, 22., aus welchen Stellen man die dem Worte beigegebenen Prädicate ersehen kann.
- cêne, audax, acer** Gr. 1, 735. D. M. 317. sg. nom. ~ (collenferð) A. 1578. dat. (þriste mid) cênum Ex. 337, 8. pl. nom. (vigend) cêne A. 1205. gen. cênra (manna) 3285. compar. cênra Ex. 423, 9. superl. sg. acc. (gyldene leon, deóra) cênôst 3251.
- cennan, parere, gignere, procreare** Gr. 1, 904. I, 334. præf. sg. 3. cende 3285. inf. (on voruld) cennan 920; Ex. 334, 31. partic. præf. cenned. ~ (vearð) 1144. (væron) ~ 965; 1633. (væron on voruld) ~ 188. cende (vurdon) 1609.

- ceorfan**, secare, scindere, cædere, succidere; findere Gr. 1, 898. 2, 38. I, 348; 350. 'hæt þæt treóv ceorfan', arborem cædi iussit 4028. præt. pl. 3. 'hi mid æxum duru curfan', securibus exciderunt ianuas Ps. 73, 6.
- ceósan**, eligere Gr. 1, 897. I, 370. præt. pl. 3. (vif) curon 1245. ~ (æðelinges ést) 2436. (vig) ~ 3172. ~ (deóflæs cræft) 3550. (hyld) ~ 3998. inf. (héht him vine) ceósan (ellor æðelingas) 1861. ~ (eard) II, 205.
- cester** = ceaster, sg. gen. 'óð þ̅ hi cūðlice onbecvoman tó hióra cestre eardungstove, in civitatem habitationis' Ps. 106, 6. dat. cestre II, 259; 658. acc. cestre II, 300.
- cigan**, cýgan, cêgan, ceigan, vocare, invocare, advocare, convocare Gr. 1, 905. I, 377; in den Psalmen gewöhnlich. præs. sg. 1. 'tó minum Gode ic cige, ad Deum meum clamavi' Ps. 17, 5. sg. 3. (his blóð tó me cleopað þ̅) cigeð 1010. 'glom óþer cig'ð' Ex. 350, 30. pl. 1. 3. 'naman þinne neóde ciegan' Ps. 74, 1. præt. sg. 3. (he vordum god torhtum) cigde 1801. (engla sum Abraham hlúde stefne) cýgde 2903; so noch 'cigde' Ps. 90, 15. 114, 2. 4. 117, 5. u. s. f. inf. (beácnum) cigean (sveót), turmam convocare 3148. 'ne hió God villað georne ciegan, Deum non invocaverunt' Ps. 52, 5.
- cildisc**, puerilis Gr. 1, 733. 2, 375. ~ 2312.
- cime** (m.) adventus Gr. I, 338. sg. acc. (þurh mánne) cime 615. S. cyme.
- cinberg** (f.) tegmen genarum Gr. 2, 486. Das Wort ist zweifelhaft; Visir, nach Th. sg. acc. (gespeón cining) cinberge 3104. 'clasped his visor' Thorpe l. c.
- cining** (m.) rex Gr. I, 338. für cyning 107; so noch öfter, und zweimal in heáhcing 50; 124.
- cirm** (m.) clamor, strepitus. sg. nom. ~ (vearð) 2541. (þær væs) ~ (micel) A. 41. ~ (reótað) Ex. 52, 19. (þær bið) ~ (þ̅ cearu) Ex. 62, 7. (vöð upástág, cearfulra) ~ Ex. 118, 5. (in lyft ástág ceargêsta) ~ Ex. 125, 34. (breahtme stigeð) ~ (on corðre) Ex. 314, 26. Merkwürdig, dass in allen angeführten und den unter 'cym' noch anzuführenden Stellen nur der sing. (und zwar nom.; einmal der acc.) auftritt. Den plur. (dat.) finde ich in einer Glosse bei Mone (S. 437): 'cyrnum, clangoribus'. S. cym.
- cist** (f.) cohors, caterva, delecta manus. pl. gen. (ffftig) cista 3158. ~ (gehvilc) 3159. S. cyst.
- clæne**, purus, limpidus Gr. 1, 246; 735. 2, 653. 3, 611. I, 360. sg. nom. (voc.): (orþonc) clæne II, 18.; als adv. penitus, ganz und gar Gr. 3, 102. clæne (genámon) 4224. S. clêne.
- clam**, clom (m.) vinculum, uncus, unguis Gr. I, 327. pl. dat. (ærenum) clammum 4037. S. clom.
- clêne** = clæne adv. penitus II, 7.
- cleopian**, vocare. præs. sg. 3. cleopað II, 34; 618. ~ (þ̅ cigeð) 1010. præt. pl. 3. cleopodon (þ̅ cvæden) A. 1716. inf. cleopigan (ongan) El. 695. S. clypian; auch 'clipian' begegnet in den Psalmen und im Cod. Exon.

- clom** = clam, vinculum, catena, compes; unguis, ungula. sg. nom. (vites) clom II, 103. dat. (on pissum fæstum) clomme 406. acc. (vites) clom II, 158 und II, 454. (carcernes) ~ II, 491. ~ (ǝ carcern) II, 638. pl. nom. (helle) clommas 372. dat. (cearum on) clomum 2788. (fyrnum) ~ A. 1378. (caldan) ~ A. 1213. (of gromra) ~ (åbrugdon) 2480. ~ (beclungen) El, 695; auch im Cod. Exon. findet sich das Wort ziemlich häufig.
- clustor** (n.) claustrum, carceres, cancelli. sg. nom. 'ac þá locu feóllan, clustor, of þám ceastrum' Ex. 461, 23. dat. 'þá væs mid clustre carcernes duru behliden' Ex. 256, 23. acc. (þæs ceasterhlides) clustor (onlucan) Ex. 20, 8. pl. acc. clustro 414. S. clyster Gr. 1, 643.
- clypan, clyppan, amplecti, complecti; corripere.** præs. sg. 3. 'hine sybbe lufu svylce clyppeð', iustitia et pax complexæ sunt se Ps. 84, 9. præter. sg. 3. (him heáfodsvíma heortan) clypte, vertigo cor ei corripuit 1563.
- cneómæg** (m.) descendens recta linea, filius Gr. 2, 463; im plur. propinqui, affinitatis vinculo inter se coniuncti; gens, tribus. pl. gen. cneómaga (fela folcrist) 2950. dat. cneómagam Ps. 104, 23. (mid) ~ 1053. 4219. S. cneóvmæg.
- cneórim** (m.) progenies, genus, stirps Gr. 2, 463. sg. nom. cneórim (micel) 1633. acc. ~ (icte), progeniem auxit 1185. S. cneóvrím.
- cneóris** (f.) stirps, genus; tribus, gens Gr. 2, 325. sg. gen. (vera) cneórisse 1944. 1150. 2312. dat. cneórisse 1631. 1698. pl. gen. (vera) cneórisa 1673. dat. (on) cneórissum 3837. (vera) ~ 1269. 2282. 2932. In Prosa auch 'cneóvris' Gr. I. c.
- cneórisn** (?n.) = cneóris 1251.
- cneóv** (n.) genu und genus, generatio Gr. 1, 249; 644. 3, 405. I, 370. sg. nom. 'ávóc his ƿ þridde cneóv', tertia generatio 4193. dat. (on ánum) cneóve, 'in generatione una' Ps. 108, 13. pl. nom. cneóvu, 'genua' Ps. 108, 24. dat. (on) cneóvum (sætton) 3698, von Anbetenden gesagt; ebenso: 'cvene villa heó on cneóv sette, regina ultro in genua se flexit' El. 1136. Erl. 164.
- cneóvmæg** = cneómæg, Gr. 2, 509. pl. nom. cneóvmægas 1727. und cneóvmagas 3114. gen. cneóvmaga 3247. dat. cneóvmagam El. 687. Ps. 88, 3. Vgl. mæg. Vielleicht kommt das Wort nur im plur. vor.
- cneóvrím** 1061. = cneórim.
- cneóvsib** (f.) progenies, stirps; consanguinitas. sg. acc. (cende) ~ sibbe 3285.
- cniht** (m.) puer, servus; comes, puer nobilis a ministerio regis Gr. 2, 203; 210. 3, 320. sg. nom. cniht 2765. acc. cniht 2794. 2908. 3335. pl. nom. cnihtas 3601. 3714. dat. cnihton 3785. cnihtum 3989. 3992. acc. cnihtas 2126.
- cnósl** (m.) genus, propago, progenies Gr. 2, 100; 106. I, 364. sg. gen. ~ es Ex. 430, 15. dat. ~ e, 'stirpe, genere' M. gl. 363. 1045. 1724. 1741.
- côfa** (m.) cubile; cubiculum, conclave Gr. 1, 645. 3, 429. I, 364. sg. dat. (væs culufre eft of) cōfan (sended) 1459. (on) ~ Ex. 480, 18. pl. dat. (on cyninga) cōfum, 'in cubilibus regum' Ps. 104, 26. Vgl. ferhðcōfa.

com, cōmon; s. cuman.

con; s. cunnan.

corþer (n.) multitudo, grex, agmen, turma, cohors, pompa Gr. 2, 124; 240. 3, 473; 475. D. Spr. I, 29. sg. nom. corþer ôðrum getang, 'ein Haufe drängte den andern' A. 138. Erl. 100. gen. corðres (georn) 3613. dat. corðre (zu Hauf, alle zumal) A. 1122; auch 3120. ist 'on corðre' so viel wie das vorhergehende 'ætgædere'; eben so A. 1716; anders El. 70. 690. — 'on vera corðre' findet sich El. 305. und 542. pl. dat. corðrum (miclum) 1646. und 2447. Auch im Cod. Exon. kommt das Wort einigemal vor.

costian, probare, tentare; mit dem gen. der Person (II, 672. mit dem acc.). Gr. 1, 907; 2, 22. præ. sg. 3. 'þonne bryne costað.. hū gehealdne sind sáve við synnum' Ex. 65, 24. præ. sg. 3. 'úre costade God' Ps. 65, 9. pl. 3. (hi geornlice Godes) costadan Ps. 77, 20. (hi grimlice Godes) ~ Ps. 77, 41. (gramlice heóra Godes) costedan Ps. 105, 12. 'heóra costedan cūðe feóndas, tribulaverunt eos inimici eorum' Ps. 105, 31. — Dagegen II, 672: costode cyning alvihta, tentavit regem omnium quæ vivunt. — inf. (þá þæs rinces se rica ongan cyning) costigan 2840.

cræft (m.) robur, vis, potentia; scientia, ars, artificium u. dgl. Gr. 1, 638. 2, 51; 196. I, 331; 332; 347; 375. Erl. 151. sg. nom. ~, 'ingenium' M. gl. 333. (abal J) ~ 497. (godes) ~ (micel) 4255. dat. (instrum.), (on deóflæs) cræft f. cræfte 820. (feóndes) cræfte 447. (ealle) ~ 3013 u. 3365 (mid his engla) ~ 400. acc. cræft 414. (mægyn J) ~ 269 (mægnes) ~ 3174. ~ (leornedon) 3601. ~ (J miht) 3846. (deóflæs) ~ 3550; besonders häufig mit þurh und einem eingeschobenen gen. verbunden: (þurh his ánes) ~ 272. und Ex. 264, 5. (þurh deóflæs) ~ 489. (þurh feóndes) 451. (þurh snytro) cræft 4112. (þurh synne) ~ II, 724. (þurh his vuldres) ~ II, 393 und 587. pl. nom. (heortan) cræftas 3912. gen. cræfta 615. dat. (herges) cræftum 2121. (sóðum) ~ 2959. acc. cræftas, 'disciplinas' M. gl. 332. 'machinas' M. gl. 365. — 3743. (snytro) ~ 4003. Vgl. noch M. gl. 330: 'lareovlfcum cræftum, gymnycis artibus'.

cræftæg, cræftig, potens, gnarus Gr. 2, 302. 3, 579. cræftig II, 351. (smið) cræftega 1080; auch mit dem gen. verbunden: 'veras visfæste, vordes cræftige' El. 315. S. æcræftig.

cringan, cadere, procumbere, occumbere, perire Gr. 2, 37. præ. con. sg. 3. (ærþon hrá) crunge, 'priusquam corpus occumberet' A. 1031. Erl. 123. præ. pl. 3. (fæge) crungon 3410. '~ valo vide, they perished in wide slaughter' Ex. 477, 17. Thorpe. ~ (hergas tó hrusan), procubuerunt ad terram Ex. 477, 24.

cuc; s. cvic. Gr. 1, 341.

culufre (f.) columba Gr. 1, 646. 2, 134. sg. nom. ~ 1459. 'culfre, eolumba' M. gl. 314. gen. (fiðera) culfran Ps. 67, 13. acc. (hásvæ) culfran 1446. (vilde) ~ 1472. Vgl. 'vuduculfre, palumba' M. gl. 314.

cuma (m.) advena Gr. 1, 645. I, 340. pl. nom. cuman (árfæste) 2480. acc. cuman 2425. 2447.

cuman, venire Gr. 1, 897. constr. mit tó; mit dem folg. inf.; verbunden mit veorðan (Gr. 4, 7; 8; 778.) præs. sg. 1. ic cume 550. sg. 3. (secgan) cymeð 436. 805. 1037. 1095. II, 609. cymð 6. 314. 803. 2313. pl. 1. (vit eft) cumað 2875. pl. 3. cumað 2327. II, 303; 358. præt. sg. 2. þú côme 2815. sg. 3. com 143. 180. 255. 595. 599. 720. 1878. 2442. cvom 3667. pl. 3. cōmon (tó þeódne foran) 3611. sg. 3. coní. (þ hit) cōme 677; 681. 623. (þeáh þe fēran) cvōme 4215. — com, cvom und cōmon mit folg. inf.: com (feran) 849. 2753. ~ fleó-gan) 1473. ~ (gangan) 4253. ~ (hvurfan) 3628. ~ instíðian) 1571. ~ (lædan) 1767. ~ (siðian) 154; 1838. cvom (vicsteal metan) 3020. cōmon (cuman ácsian) 2445. — inf. cuman 414. 4239. part. præt. (væs) cumen 1470. (veorþeð) ~ 2190., 'venturus est' Gr. 4, 7. pl. gen. (feorren) cumenra 1830. (feorran) ~ A. 24.

cumbol (n.) signum; tessera militaris, vexillum Gr. 2, 318. Erl. 92. sg. dat. (for þám) cumble (on cneóvum sæton) 3698. pl. nom. cumbol (lixton) 3104.

cunnan, novisse, gnarum esse. Gr. 1, 244; 257. R. Gr. §. 218. præs. sg. 1. ic can 1003. 4262. ic cann 539. 580. ic con II, 630. sg. 2. þú cunne II, 703. (þú vást ʒ) canst 913. sg. 3. can 2460. con Ex. 347, 8. 446, 23; auch 'con hi m, novit, eigentlich novit sibi' A. 195 und Erl. 101. pl. 2. ge cunnon 3659. præt. sg. 1. ic cūðe (coni.) 825. pl. 1. ve cūðon 356. pl. 3. cūðon 18. 74. 189. 454. 1084. Das part. præt. 'cūð' fällt mit dem adi. zusammen.

cūsc, castus Gr. 1, 732. 2, 277. sg. acc. (þurh) cūscne (siodo) 615.

cūð, notus, certus, celebrer, nobilis Gr. 1, 732. 2, 239; 257; 391. I, 365. cūð, celebrer 3120. cūð (dyde-nergend) 1498; ~ (dydon) 1845. (ne væs me on móde) ~ 2703. (þ is víde) ~ 2808. sg. gen. cūðes (verodes) 3159. acc. (on) cūðe (víc) 1871. compar. (þær is) cūðre (lf) II, 598. superlat. (folcum) cūðóst 4209.

cūðlice adv. certo; familiariter, comiter. (grétan eóde cuman) ~ 2425. In den Psalmen sehr häufig; z. B. 54, 16. 82, 4. 89, 3. 90, 15. 103, 16. 118, 146 und 154. 121, 1.

cvalu (f.) mors; caedes. 'hú nyt is þe min slæge, óððe min cvalu, óðþe min rötung on byrgenne?' Ps. 29, 8. sg. dat. tó cvale 3743. Ex. 279, 14. tó ~ (syllan), tradere mortí, ad cædendum Ex. 259, 29.

cvánian, languere, lugere, plorare Gr. 2, 13. I, 358. Erl. S. 134. præt. pl. 3. (veá) cvánedon II, 322. inf. (sár) cvánian Ex. 274, 23. und 328, 18. part. præs. pl. gen. cvánendra Ex. 52, 19.

cvealm (m.) nex, excidium, pestis Gr. I, 346. 2, 29; 146. sg. nom. cvealm 1617. gen. cvealmes (vyrhta) 1001. ~ (vifte vinnan) 1010. ~ (on ðre) 2541. dat. (mid morðes) cvealme 755. (on) ~ 1091. (on) ~ (gefe-terod) 3397. (við) ~ (gebearh) 3992. S. cvelm, feorhcvealm.

cvealmdreór (m.) sanguis caede profusus. dat. cvealmdreóre 982.

cvealmþreá (f.) vindicta caede petita, ultio fatalis. dat. (mid) ~ 2501. S. þreá.

- cvellan**, interimere, necare, trucidare Gr. 1, 904. 2, 29. I, 333. præt. sg. 3. (þá áþr geofon) cvealde A. 1624. inf. cvellan 2899. gerund. 'tò cvellene, decollanda' M. gl. 423. S. ácvellan.
- cvelm** = cvealm. sg. nom. (óð þ̅ him) ~ (gesceód) 4185.
- cvêman**, placere; indulgere, morem gerere, propitiare; celebrare, exaltare; gern mit 'lác, lácum' verbunden (sacrificare), wird mit dem dat. der Person construiert; bisweilen tritt noch ein instrumental. der Sache, mit oder ohne 'mid' hinzu. præs. sg. 1. 'ic þe lustum láce cvême, voluntarié sacrificabo tibi' Ps. 53, 6. (þ̅ ic Gode) cvême, 'cantabo' Ps. 56, 9. und Ps. 107, 1. sg. 3. (hlaforde hèreð̅) cvêmeð̅ Ps. 122, 2. pl. 3. (meotode) cvêmað̅ II, 656. (ealle him leóða lácum) ~ Ps. 71, 10. ~ (vista vynnum) Ex. 130, 5. præt. sg. 1. (þám ic georne gæstgerynum, dædum) cvêmdē (móde ȝ mægne) Ex. 167, 11. pl. 3. (him lófsangum lustum) cvêmdan, 'cantaverunt laudes eius' Ps. 105, 11. inf. (metode) cvêman II, 185; 307. (Criste) ~ II, 598. (þe mid harpan hlyste) ~ Ps. 91, 3. 'vutun cvêman Gode, exaltemus Domino' Ps. 94, 1. 'ac ic mīnum Criste cvêman þence leófran láce' Ex. 120, 26. (godum) ~ Ex. 257, 25. (hæleðum) ~ Ex. 331, 33. gerund. 'heó on lást tiliað̅ tó cvêmanne Gode ȝ mannum mid vordum, næs mid veorcum' Ps. 48, 12.
- cvên** (f.) mulier, regina; uxor Gr. 1, 362. 3, 322. I, 334; 361. D. M. 279. sg. nom. (Abrahames) cvên 2253. plur. dat. (hæleða) cvênum 3440; der acc. sg. wird Ex. 73, 34. 'cvenn' geschrieben.
- cveðan**, loqui; dicere Gr. 1, 897. 3, 761. I, 337. meist mit folgendem 'þæt', oder der oratio obliqua, gern auch mit 'vord, vorde, vordum' verbunden. præs. sg. 2. coni. (þ̅ læs þú eft) cvêðe 2139. sg. 3. cvyð̅ (þæt) 578. pl. 3. (bēc) cveðað̅ 1234. ~ (ealle þus) II, 658. præt. sg. 3. cvæð̅ (tó Noe) 1290; 1322. ~ 278. 1684. 2381. ~ (þæt) 265; 274; 343; 497; 500; 526; 546; 1274; 2023; 2051. (vorde) ~ 195; 902; 1249. (vordum) ~ A. 62. ~ (vord tó Noe) 1505. (vord æfter) ~ Ex. 440, 20. ~ (him tveóþuhte) 276. ~ (he vesan sceolde) 1588. pl. 3. cvædon (þæt) 47. (vordum) ~ (þæt) 2451. cvæden (þus) A. 1715. inf. (reordian ȝ) cveðan II, 731. cviðan 993.
- cvic**, vivus = cuc, cucu; Gr. 1, 250; 257. 2, 52. I, 326; 336. sg. acc. cvicne 2908. 2919. El. 690. pl. gen. cucra (vuhta) 1292. — adv. alacriter, celeriter 1292. = cvice Ps. 105, 5: 've cvice lifgen'.
- cviclifgend**, vivus, vivens. pl. gen. ~ ra (cynna gehvilces) 1306.
- cvide** (n.) dictum Gr. 1, 640. 3, 498. I, 336. = cvyde. sg. dat. (for þám) cvyde Ps. 13, 1. pl. dat. (on ceorum) cvidum II, 67. S. cvyðe.
- cviðan** = cveðan.
- cvyldrôf**, pestiferus, perniciosus Gr. 2, 573. ~ 3095. Vgl. cvild, pestis Gr. 2, 29; 227.
- cvyðe** (n.) dictum, verbum. pl. nom. þá cvyðe 1590.
- cýgde** 2903. von cýgan = cýgan, w. m. s.
- cyle** (m.) algor, frigus Gr. I, 344. sg. acc. cyle (ȝ fýr) II, 337. Vgl. 'færcyle' 43.

- cyme** (m.) adventus Gr. 2, 210. I, 342. acc. (landmanna) cyme 3108.
- cyn, cynn, gen. cynnes** (n.) genus, gens, familia Gr. I, 342. 2, 464. 3, 490. sg. nom. cyn 2469. cynn 1240. 1251. 1319. 2612. ~ æfter cynne 3280; gen. cynnes 193. 1061. 1185. 2542. dat. cynne 197. 707; 747. 1808. 1244. acc. cyn 66. cynn 2501. 2525. pl. nom. (feorheáceno) cyn 204. gen. cynna 1292. 1306. ~ (riht ȝ gerisno) 2425.
- cynde** (n.) indoles, natura, generatio. pl. nom. svá him cynde vâron æþele 2765. = gecynde, genus, natura Ex. 221, 4. 223, 8. und gecynd A. 588. El. 734. auch 'gecynde' 3521. möchte ich eher für ein Subst. halten, als adiectivisch (genuinus Gr. 1, 735.) fassen. S. gecynde s. v.
- cynebearn** (n.) regia proles Gr. 2, 464. pl. gen. cynebearna (rfm) 1698.
- cynegôd**, origine nobili, nobilis, clarus Gr. 2, 561. sg. dat. (him) cynegôdum 1584. pl. nom. cynegôde 3950. Ex. 321, 24. ~ (bearn) 1730. (cnihtas ~ 3714.
- cyneríce** (n.) regnum Gr. 2, 464. sg. dat. ~ Ex. 187, 27. pl. gen. cynerica (mâst) Ex. 321, 1. acc. (ofer) cynerfca 3247.
- cynestôl** (m.) sedes regia, thronus; aber auch domicilium regis, urbs regia Gr. 2, 464; 528. sg. acc. (vunian cestre ȝ) ~ II, 300. dat. (þær on þrymme båd in) cynestôle (câseres mæg) El. 331. (þonne Crist siteð on his) ~ (on heáhsetle) Ex. 75, 6. pl. gen. 'sca hierusalem, cynestôla cyst, Cristes burglond!' Ex. 4, 11.
- cyneprym** (m.) comitatus regis, stipatio, exercitus; magnificentia, pompa regis Gr. 2, 464. sg. nom. ~ Ex. 240, 5. dat. (mid) cyneprymme 4223. (geseah þa Johannis sigebearn Godes mid þy) ~ (cuman tó helle) Ex. 462, 12. (forþon he cvom on) ~ (ȝ he þas eorðan ealle dēme) Ps. 95, 12. pl. gen. cyneprymma (cyst) Ex. 463, 23. S. þrym.
- cyning, cynincg, kynincg, cyninc** (m.) rex Gr. 1, 639. 2, 351; 501. 3, 320. I, 342. sg. nom. (bliðheort) ~ (metod alvihta) 192. (dóm-fæst) ~ 2370. (se ofer môda) ~ 337. (sôð) ~ 2629. stíðferhð) ~ 241; 1401; 1677. (stíðmôd) ~ 2417. ~ (eallvihta) 975. ~ (engla) 1778; 1940; 2788. cynincg II, 618. gen. ~ es 1845. dat. ~ e (engla) 1498. (mid) cyning (engla), st. ~ e 1205. pl. nom. ~ as 3394. gen. ~ a (cyning) A. 1193. — Vgl. noch heáhcyning, |vuldorcyning, beorht cyning (A. 145.) und andere Bezeichnungen Gottes durch cyning, von denen einige schon oben angeführt sind.
- cyningdôm** (m.) regnum, imperium Gr. 2, 464; 491. sg. dat. ~ e 4085. acc. cyningdôm 3521. 4197.
- cynn**; s. cyn.
- cyre, cyrr** (m.) ? reversio, fuga. sg. nom. cyre 3394. dat. (æt sumum) cyrr, vice quadam II, 540. Dagegen: 'cyre, arbitrio' M. gl. 358. 385. 440.
- cyrn** = cirm, w. m. s. sg. nom. 3036. acc. 2401. 'cyrn, dyne, fragor' M. gl. 421. 'cyrnum, clangoribus' M. gl. 437.
- cyrman**, tumultuari; clamitare, clamores tollere. præt. pl. 3. (herevôpa mâst láðe) cyrmdon 3390. cirmdon (caldheorte) A. 138.
- cyrran, cirran, cerran**, vertere, verti; convertere, se convertere. præt. sg. 2. (on lyge) cyrrest El. 665. pl. 3. (hi on hinderlincg hveorfað ȝ) cyrrað, 'avertantur retrorsum' Ps. 69, 3. præt. pl. 3. cyrdon 3949.

- cyrdan, 'conversi sunt' Ps. 77, 57. inf. cyrran 1913. Das Wort begegnet auch im Cod. Exon.
- cyst (f.) delectus, electio, excellentia, largitas Gr. 1, 257. 2, 22; 200, besonders 602. I, 343; 375. sg. nom. (vedera) cyst 3868. acc. ~ 1903. (on landa) cyst 1789. Der dat. pl. wird adverbial gebraucht: 'egregie' Gr. 3, 137. (gum) cystum (gód) 1762, wo gum von cystum zu trennen ist. (gum) ~ (til) 1804. S. cist.
- cystleás, miser, reprobus Gr. 2, 566. (se) cystleása (cvealmes vyrhta) 1001.
- cýðan, nunciare, annunciare; testari, manifestare Gr. 1, 905. 2, 240. præs. pl. 2. cýðað 2509. pl. 3. cýðað 966. præt. sg. 3. cýðde 2859. pl. 3. cýðdon 1668. inf. cýðan 1585. II, 300. part. præs. 'cýpende, indicans' M. gl. 374. 'cýpendes, narrantis' M. gl. 420.
- cýððe (f.) patria, Heimat Gr. 2, 245. Erl. 114. 130. sg. dat. (on) cýððe 2794; in dem Cod. Exon. und den Ps. öfter.

D.

- Dæd (f.) facinus, actio Gr. 1, 642. 2, 236. 3, 522. I, 360; 375. sg. nom. ~ 591. II, 578. dat. ~ e 961. 2633; 2644. acc. dæd 295. 683. ~ (ǝ vord) 308; 504. pl. gen. dæda (spéd) II, 624. ~ (gødvild) 919. dat. dædum 599. 1502. ~ (fah) 3470. ~ (from) 2300. ~ (scyldig) 1262. (móde ǝ) ~ 1952. ~ (ǝ vordum) 2243; 2344. (vordum óððe) ~ 2806. ~ (ǝ veorcum) II, 554.
- dædfruma (m.) qui facinus patravit, perpetrans Gr. 2, 452; 493. sg. nom. dædfruma A. 1455. pl. nom. dædfruman 967.
- dædhvæt, acer, fortis, strenuus Gr. 2, 551; 564. pl. nom. dædhvæte El. 293. Ex. 24, 15. (déma) dædhvate Ex. 242, 26. þá dædhvatan 3871. Ex. 190, 3.
- dædleán (n.) præmium virtutis Gr. 2, 452; 504. sg. acc. ~ (gyfan) 3192.
- dædróf, rebus gestis clarus, famosus Gr. 2, 550; 551; 573. sg. nom. dædróf 2167. ~ (hæle) 2583.
- dædveorc (n.) facinus Gr. 2, 452. sg. dat. (for) þám dædveorce 3504.
- dæg (m.) dies Gr. 1, 260 (Nota); 264; 638. 2, 489; 490. 3, 351. sg. nom. dæg 130. 133. 143. gen. dæges (per diem Gr. 3, 131). ~ (ǝ nihtes) 2343. II, 500. Ex. 138, 27. Ps. 54, 8. u. sonst. Gr. 3, 133. dat. (tó ful monegum) dæge 725. (on lást) ~ 2443. 'tó dæge þissum', hodie 1027. 3192. Gr. 3, 148. acc. dæg 682. 850. ~ (villan) 2770. pl. gen. daga. (feóvertig) ~ 1346; 1377. (þrage) ~ 1416. (ymb voru) ~ 1433. Zu dem schwachen pl. gen. 'dagana' El. 193. und den in den Erläut. 147. von Grimm aufgeführten Beispielen, füge noch hinzu Ps. 118, 84: 'ealra dagena'. Ex. 29, 24: 'ymb feóvertig dagena rímes'. Ex. 97, 8: 'his dagena rím'. Ex. 159, 5: 'on his dagena tíð'. dat. dagum. on ~ 2358; 2658. tempore; in posterum. ~ (ǝ nihtum) die noctuqne 3026. acc. dagas 307.
- dægleohta (m.) is, qui lumen diei est (vgl. Bosw. Dict. im Anhang); ein eigenthümlicher Ausdruck, der nur II, 167. vorkommt; passender

- wäre, getrennt zu lesen: 'eálá dæg leóhta', o dies luminum, d. i. clarus, luminosus; oder mit dem Nachfolgenden verbunden: 'eálá dægleóhta, eálá dreám godes!', in welchem Falle 'dreám' auch auf dægleóhta' (pl. gen. von dægleóht (n.) lux diurna) zu beziehen wäre.
- dægrêd** (n.) aurora, diluculum Gr. 2, 253 (Nota); 421; 515. D. M. (I) 431. A. und El. XXX. XXXI. dat. (æþr) dægrêde II, 467. acc. (on) dægrêd II, 405. und Ex. 204, 15.
- dægrîm** (m.) numerus dierum v. annorum; ætas, dies vitæ. Gr. 2, 429; 451. sg. gen. dægrîmes (vorn) 972; 1326. und 2591. dat. dægrîme (frôd) 2167. S. frôd und vorn.
- dægsceald** (m.) nubes; umbraculum. sg. gen. ~ es (hleó) 3008; eigentlich Tagschild (sceald, sceld für scyld). Lye schlägt l. c. die Aenderung 'dægsceades' vor; ohne Grund.
- dægtîd** (f.) tempus diurnum; tempus. sg. dat. (on þære) dægtîde 1653. pl. dat. dægtîdum Ex. 484, 23.
- dægveorc** (n.) pensum, opus diurnum Gr. 2, 429; 451; 535. sg. gen. (þæs) ~ es (deóp leán) 3244. und 3435. dat. (æt þám) ~ e El. 146. (von dem *νόμος ἀνδρῶν*, der Kriegesarbeit, gesagt). acc. dægveorc 3080. 3447; ungewiss, was in der letzten Stelle gemeint ist; möglicherweise der Decalog.
- dægvôma** (m.) eigentl. fragor diei; aurora, prima lux. Gr. A. und El. XXX. D. M. 131. (dægrêdvôma A. 125. Ex. 179, 24: 'the rush of dawn' Thorpe). sg. nom. 'dægvôma becvom ofer gârsecges gin, morgen mære torht', aurora ingruit super oceani hiatum, prima lux clara et splendens 3273. dat. 'dægvôman bitveón', between the rush of day. Thorpe.
- dæl** (m.) pl. dælas, pars, portio, aliquid Gr. 1, 638. I, 359; 360; 361. 3, 74; 75. sg. nom. (unlytel) ~ 1608 und 2544. dat. (búton) dæle 2144. acc. dæl 1494. ~ (ænigne) 1448. pl. acc. (eorðan) dælas II, 16.
- dælan**, dividere, partiri, distribuere; distribui, separari Gr. 1, 905. I, 359. Erl. 121. 171. præs. sg. 3. dæleð (yrfe) 2782. ~ (help ʝ hælo hæleða bearnum) II, 583. pl. 3. (vuldorfæstne vlíte vide) ~ 2185. (rîce) ~ 3467. præter. sg. 3. (holmas) dælde 146. ~ (magum æðelinga gestreón) 1065. (fæder flettgesteald freóndum) ~ 1605. inf. dælan (vuldorfæstan víc) 26. (fleáme) ~ (sómvist) 2273. (frætva) ~ 2823. ~ (ealde madmas) 3513. (goldhord) ~ 3520. (gástes lufan við gode) ~ 3539.
- dal** (m.) pars, divisio, vallis. Bv. gl. s. v. pl. dat. 'is þés middangeard dalum gedæled', est hæc tellus in partes divisa Ex. 105, 18. acc. (on þá deópan) dalas, in abyssum 305.
- dalu**, o (f.) = dal, pars, vallis, abyssus. sg. nom. (ne dene, ne) dalu, (ne dúnscrafu) Ex. 199, 11. acc. (on þás deópan) dalo 419.
- deád**, mortuus Gr. 1, 732. 2, 239; 262. 3, 522. I, 368. pl. nom. deáde 2127. II, 607. gen. deádra 2970. acc. deáde (fêðan) 3195.
- deáh**; s. dūgan.

- deal**, superbus, superbiens; clarus Gr. I, 345; 346. Erl. S. 126. zu A. 1097. sg. nom. (fugel feðrum) deal Ex. 216, 10. (bærbeágum) deall 'with bearing-rings accoutred' Ex. 414, 18. Thorpe. acc. (fiðrum) dealne Ex. 332, 21. pl. nom. (dugeðum) dealle 1843. (æscum) ~ 'arm'd with spears' Ex. 404, 22. Thorpe.
- dearnenga**, occulte, clam Gr. 2, 357. ~ (bedróg) 599. ~ (fordón) 625. dearninga (hogde) Ex. 177, 13.
- dearninga** = dearnenga Gr. I, 336. ~ (besvican) 448.
- dearran**, audere. R. Gr. §. 218. præs. sg. 1. dear 867. præt. sg. 3. dorste 1042. 2583.
- deáv** (m.) ros Gr. I, 367. 3, 388. sg. nom. ~ 3890. 'dreóseð deáv ǵ rên' Ex. 38, 19. ~ (feoll on eorðan) Ex. 412, 11. (svá æðele) ~ (on Hermone) Ps. 132, 3.
- deávdrias**, 3795. 'ros agri' nach Lye; besser ist die Vermuthung Thorpe's 'deávdripas', guttæ roris.
- deávig**, roscidus. ~ (feþere) 3092. ~ (sceaftum) 3273. S. das folg. Wort.
- deávigfeðera** = úrigfeðera (A. 29; 111.) Erl. S. 140. 'madidus pennas, poëtisches Epitheton für den Adler und Raben' Gr. I. c. (sang se vanna fugel) ~ 1979.
- deáð** (m.) mors Gr. I, 368. 2, 234; 262. D. M. 393. sg. nom. ~ 480. 2633. 3468., wo eigentlich 'ærdeáð' zu lesen ist; s. das Wort. gen. ~ es (beám) 475; 489; 525; 642. ~ (beámes) 590. ~ (svefn) 717. ~ (brógan) 1033. ~ (scúvan) II, 456. ~ (bidan) 919. dat. (nales) deáðe (svealt middangeardes), non obiit mortem terræ i. e. terrestrem 1200. (geofon) ~ (hveóp), oceanus resonuit morte i. e. moribundis 3376. acc. deáð II, 463; 666.
- deáðbeám** (m.) arbor mortifera Gr. 2, 451; 613. sg. gen. ~ es (ofet) 634.
- deáðdrepe** (m.) ictus fatalis, letalis, Todesstreich. dat. deáðdrepe (drihte svæfon) 3424. drepe bedeutet 'ictus', von 'drepan' percutere, ferrere. 'syððan he, æfter deáðe, drepe þróvade, he suffered a blow' Kemble Beov. 3178.
- deáðstede** (m.) locus pugnæ, die Walstatt. sg. dat. (on) ~ 3518.
- déma** (m.) iudex. sg. dat. (for) déman II, 382. pl. nom. 'dëman, presbyteri' M. gl. 418. '~ , satrapæ' M. gl. 429.
- dëman**, iudicare; imperare, imperium agere Gr. 1, 905. 2, 41. I, 361. mit dem dat. der Person; vgl. Gr. 4, 692., wo 'dëman' eine Stelle finden konnte. præs. sg. 3. dëmeð (manegum) 3471. pl. 3. dëmað (drihta bearnum) 1712. præt. sg. 3. 'he dëmde, taxaverat' M. gl. 371. pl. 3. dëmdon 17. inf. dëman II, 110. (uton) ~ (ve) II, 301. In den Psalmen sehr häufig.
- deófol** (m.) diabolus Gr. I, 370. D. M. (I) 551. R. Gr. §. 98. sg. gen. deóflæs (boda) 487. (þurh) ~ (cræft) 489. (þurh þæs) ~ (searo) 628. ~ (gespon) 717. (on) ~ (cræft) 820. (curon) ~ (cræft) 3550. ~ (spellunge) II, 639. dat. deófle 305. 584. pl. gen. deófla II, 321. ~ (menego) II, 112; 728. dat. deóflum 4267. (forsceóp tó) deóflum 308. ~ 4282.

- deófoldæd** (f.) facinus diabolicum, nefandum Gr. 2, 491. pl. dat. ~um 3536.
- deófolgyld, deófulgild, deófolgiæld** (n.) idola, simulacra; idolatria Gr. 2, 495. D. M. 72. (druron) ~, corruerunt idola 2976. (þá væron) deófugild (deorce hæðenra) Ps. 113, 12. deófolgyld (dysigra þeóða) Ps. 134, 15. dat. (viðsóç) deófulgildum El. 1041. 'þ ic leasingum, dumbum Ƿ deáfum deófolgiældum, gæstegeniðlum gaful onhâte' Ex. 251, 25. acc. deófulgild (tódráf) A. 1688. (þurh) deófolgiæld Ex. 245, 29. Das Wort scheint ein plurale tantum zu sein. S. noch diofulgild A. 141.
- deófolvitga** (m.) vates diabolicus, magus, veneficus. pl. nom. ~n 3646.
- deóp**, profundus Gr. 1, 732. Erl. 165. sg. nom. deóp 40. ~ (Ƿ dim) 105. (fiftena monnes elna) ~ 1393. ~ (leán), magnum præmium 3435. Gr. 2, 626. (hú hêh Ƿ) ~ II, 708. (þæs) ~, tam profundus 829. acc. neutr. deóp (væter) 1326; 2869. ~ (ærende), solemnem nuncium 3447. masc. deópne (geþanc) 4052. pl. acc. (on þá) deópan (dalas) 305. superl. sg. acc. masc. (þone) deópestan (drençflóða) 3293.
- deóp** (n.) profunditas. sg. acc. (garsecges) ~, maris profunditatem 3210.
- deópe**, adv. profunde, magnopere Gr. 3, 102. deópe (bête), magnopere rependam 2726.
- deór** (n.) animal, fera, bestia Gr. 1, 244; 643. 2, 266; 3, 359. I, 370. D. Spr. I, 28. sg. gen. 'deóres, bestia' M. gl. 381. pl. nom. (vildu) deór 1511; 3907; 4094. (carleásan) ~ 3095. gen. deóra (cênóst) 3251. ~ (gesið) 4179. dat. deórum 4075.
- deór, deóre**, gratus, carus, pretiosus Gr. 1, 735. I, 370. sg. nom. deór (scúr) 3890. se ~ a II, 545. deóre 261. 948. II, 82. dat. (in þæm) deóran (hám) II, 220. pl. nom. deóre 3115. acc. ~ 2738. S. dýr.
- deorc**, tenebrosus, obscurus Gr. 1, 732. 2, 281. I, 348. sg. gen. 'deorces, nigra' M. gl. 416. acc. deorc 108. 133. deorcne (deáðes scúvan) II, 456. pl. nom. deorce II, 105.
- deoreðsceaft** (m.) iaculum, hasta Gr. 2, 520; 521. pl. dat. (under) ~um 1979. Vgl. dareð, daroð, deoreð, 'iaculum'. D. M. 397.
- deórmód**, carus, dilectus; illustris Gr. 2, 572. Erl. 113. sg. nom. ~ A. 626. Ex. 159, 11. (sum bið) ~ (deóflæs gevinnes), 'fond of' Ex. 298, 22. Thorpe. acc. ~ (drohtað) Ex. 203, 22. pl. nom. ~ e 3689. A. 1233. gen. deórmóðra (sið) 3026.
- derian**, nocere, lædere, perdere Gr. I, 333. 4, 690. præt. sg. 3. derede 468. 3792. gerund. (me tó) derianne Ps. 26, 3.
- dêð**; s. dôn.
- dihtig**, valens Gr. I, 338. (ecgum) ~ 1988.
- dim**, dimmes, obscurus; nefandus Gr. I, 335; 336; 348. 2, 59. sg. nom. ~ (Ƿ deóp) 105. ~ (Ƿ þýstre) 475. dat. (tò þissum) dimman (hám) II, 112. acc. dimne (deáðes scúvan) II, 456. (on þá) dimman (dæd) 683. (þone) ~ (hám) II, 339. pl. nom. dimme II, 105.
- din** (f.) tintinnus; strepitus, fragor. pl. gen. dinna (mæst) II, 608. S. dyne.

- dogor** (m.) semissis diei; dies; vita Gr. I, 364. 2, 44. Erl. 154. Cod. Ex. 503, sg. nom. (þonne) dogor (beóð on moldvege min forðscriþen) Ex. 164, 14. pl. gen. dogora (rim) 1619; 2565. ~ (gehvám), quovis die 2243. dogra (gehvám) II, 583. ~ gehvám Ex. 27, 9. 121, 21. 290, 10. ~ (gehvylce) Ex. 105, 23. ~ (gehvílce) II, 244. dat. (æfter) dogrum Ex. 455, 17.
- dôhte**; s. dūgan.
- dôhter**, **dôhtor** (anom. f.) dat. dêhter Gr. 1, 646. sg. nom. dôhter 2604. dôhtor (voc.) 885. dat. dêhter. (fæder við) ~ Ex. 251, 7; aber auch 'dôhtor'. 'fram minre dôhtor' II, 440. acc. dôhtor. (sunu J) ~ 921; 1224. pl. nom. dôhtor. 'tvá ~ mine' 2459. 'his dôhtor tvá' 2591. gen. dôhtra. (vorn suna J) ~ 1216; 1634. (heorðverod suna J) ~ 1600. (strýnde suna J) ~ 1134; 1148, in welchen zwei letzten Stellen allenfalls auch der acc. stehen könnte, welcher ebenso lautet; s. indessen 'strienan bearnes' 414. 'strýnan bearna' 1166; 1234. 'strýnde bearna' 1196; 1228. 'bearna strýndon 1597. u. s. w. unter 'strýnan' und 'gestrýnan'; dagegen heisst es 'bearn ástrienan' (s. das Wort), nicht 'bearna'. dat. dôhtrum. (sunum J) ~ 198; 1128; 1239; 1758.
- dol** (m.) stultitia, error; adi. stolidus, hæreticus Gr. I, 338. sg. nom. dol Ex. 303, 18. 402, 19. 408, 25. dat. (in) dolum (dreáme) Ex. 130, 8. sg. nom. (tô)dole, nimis stolidi, stolidissimi 339. acc. (esnas binde) ~ Ex. 410, 16. 'ne læt þu dole æfre þin æbebod áhvær tóveorpan' Ps. 118, 126.
- dollice**, stulte Gr. 3, 102. ~ 295. 'hi dollice þinre ægeban ánforlæton' Ps. 58, 10.
- dôm** (m.) iudicium, decretum; maiestas, imperium, potestas; victoria. Gr. 1, 638. I, 364. 2, 41; 441. 3, 488. sg. nom. dóm 3646. 3973. gen. dômes 2565. dat. dôme 56. 1604. 2076. 2132. 3499. II, 539. acc. dóm 3661. 3681. 3708. 3995. pl. gen. dôma 3449. acc. dômas 1619. 2576. 2931. S. aldordôm.
- dômdæg** (m.) dies iudicii, neuengl. 'doomsday' Gr. 2, 452; 489. sg. dat. (on) dômdæge II, 602. (æt) ~ Ex. 99, 3. ~ Ex. 100, 5.
- dômeádig**, potestate instructus, potens, nobilis, beatus Gr. 2, 551; 574. sg. nom. ~ 1242. S. auch Ex. 101, 11. 145, 23. 159, 12. 259, 26. 503.
- dômfæst**, qui firmi iudicii est, qui sibi constat; potens = dômeádig Gr. 2, 551; 559. sg. nom. ~ 1282. 1505. ~ (cyning) 1780; 2370; Ex. 192, 1. acc. dômfæstne (bláð) Ex. 469, 1. pl. gen. dômfæstra (dreám) Ex. 167, 6.
- dômian**, exaltare, extollere, celebrare. præ. pl. 3. dómige 3890. 3916.
- dômleás**, dignitatis, potentiæ expers Gr. 2, 551. Bv. Gl. -- pl. nom. dômleáse II, 233.
- dôn**, facere, agere; reddere. R. Gr. §. 212. præ. sg. 3. dêð 297. 823. pl. 3. dðð 990. 1201. dôn 2405. præ. sg. 3. dyde 705. 853. 1498. 1834. pl. 3. dydon 142. 1845. dædon (tô mete) 719. imperat. pl. 2. dðð 2317. inf. dôn 190. (hvyrft) ~ 1912. S. gedôn.

draca (m.) draco Gr. 2, 491. D. M. 652. sg. gen. ~ n Ps. 73, 13. 14. (in) ~ (fæðme) El. 765. acc. ~ n. 'þú ofer aspide miht eáðe gangan, Ƿ bealde nú basiliscan tredan, Ƿ leon Ƿ dracan liste gebygean' Ps. 90, 13. ~ Ps. 103, 25. pl. nom. dracan II, 98. acc. ~ (Ƿ næddran) II, 339.

dráf; s. drifan.

dreáh; s. dreógan.

dreám (m.) iubilum, gaudium; canor, modulatio, concentus Gr. 1, 638. 2, 146. 3, 488. I, 355; 368. sg. nom. (lâne) ~ 3460. (fæger) ~ II, 79. ~ (mid gode) II, 82. (voc.) 'eálá dreám godes!' II, 167. gen. 'dreámes, psalmodiæ' M. gl. 351. dat. 'dreáme, harmoniá, modulatione' M. gl. 383. ~ (benam) 56. (on) ~ (herigað) 3475. acc. 'dreám, concentum' M. gl. 426. (gleám Ƿ) ~ 12. (dreáma) ~ II, 316. pl. 'dreámas, concentus' M. gl. 431. (sváfön) ~ 2965. (eorðan) ~ 3548. gen. dreáma (leás) 40; 108; Gr. 2, 566. acc. 'dreámas, melodias' M. gl. 393. ~ 257. 482. (éce) ~ (sécán) 3958.

dreámhæbbend, lætabundus Gr. 2, 589. pl. gen. dreámhæbbendra 81.

dreámleás, gaudii expers; moestus Gr. 2, 566. sg. nom. ~ 4075. 'Ƿ is dreámleás hús' Ex. 99, 22.

dreáring (f-) destillatio. sg. nom. (dropena) ~ 3867. = 'dropena dreóring' Ex. 189, 23.

drécan, dreccan, dreccean, vexare, affligere Gr. 1, 905. I, 361. Erl. 95. præs. sg. 3. (mec sorg) dréceð 2173. (ne hine viht) ~ Ex. 334, 1. pl. 3. (míne fynd me) drecceað, 'affligit me inimicus' Ps. 42, 2. præt. sg. 3. dréhte 2243. S. noch 'gedréhte' A. 39.

drencflód (m.) diluvium. pl. gen. (þone deópestan) ~ a 3293.

dreógan, exercere, agere, patrare; ferre, pati, tolerare Gr. 1, 896. 2, 24. I, 368; 370; 371. Erl. 129. 169. præt. sg. 1. ic dreáh 2701. sg. 2. þú drúge 885. sg. 3. dreáh (? reste) 1423. (sibbe) ~ 2732. (Ƿ fæsten) ~, vincula toleravit 2978. pl. 1. ve drugon II, 256. pl. 3. drugon (drihtnes villan) 142. ~ (écne unræd) 1930. ~ (Ƿ aglác) 3756. inf. dreógan (ræd) 23. ~ (mân) 190. (siðas) ~ 2264. ~ (æfter dugeðum) 2276. (veán Ƿ vítu Ƿ vrace) ~ II, 186. (gevin) ~ II, 233. gerund. tó dreóganne (villan) 2343. Die Form 'dreág' für 'dreáh', die mir im Cædmon nicht aufgestossen ist, kommt einigemal im Cod. Exoniensis vor; z. B. 'hú ic bendum fæst bisga unrim earfeða, dreág, yfel ormætu' Ex. 280, 9. 'dreág unstillu vinnende víga' Ex. 434, 24. 'óðer bisgo dreág' Ex. 438, 14. 'þurhhátne líg dreág' Ex. 185, 5. (im Gesange des Azarias).

dreór (m.) ? stillicidium; cruor, sanguis Gr. 3, 388. I, 370 dat. (mæges) dreóre 2901. ~ (gebóhte) 3080. (hlútran) ~ Ex. 67. 12. ~ (druncene) A. 1003. ~ (bestémed) A. 1475. acc. (ágeát) dreór 1027. (svát útgótan) ~ (tó foldan) Ex. 88, 34.

dreórig, cruentus; lugubris, tristis, moestus Gr. 2, 302. sg. nom. (helheóðo) ~ II, 701. (þes dreórgra heáp) II, 395. acc. 'dreórig[ne], tristem' M. gl. 344.

dreórigmód, tristis, moestus. pl. acc. dreórigmód tú 2798. für dreórigmóde:

- dreósan**, cadere, ruere. præt. pl. 3. druron (deófolgyld) 2976. ~ (dómleáse) El. 995. Vgl. gedreás 3428.
- drifan**, pellere Gr. 1, 896. I, 363; 358. præs. coni. sg. 3. (þ he on vræc) drife, ut in exilium mitteret 2785. præt. sg. 3. dráf (of vicum dreórigmód tú) 2798. S. ádrifan.
- drîg**, drî, aridus Gr. 1, 736. sg. dat. (on) drigum Ps. 105, 9. acc. (vorhte his folme eác foldan) drige Ps. 94, 5. pl. acc. drige (stove) 164. S. auch drýg.
- driht**, dryht (f.) comitatus, cohors; familia, multitudo, populus Gr. 2, 736. I, 343. sg. dat. (ásceáden fram þære scíran) driht II, 178. pl. nom. drihte (svæfon) 3424. ? dryht Ex. 441, 2. gen. drihta 3008. dat. dryhtum Ex. 221, 14. 433, 25. S. dróhtað, folcdriht.
- driht**, dryht (m.) homo, vir, dominus, princeps (vgl. drihten, dryhten). sg. nom. dryht (scóp) Ex. 494, 3. pl. gen. dryhta Ex. 411, 3. dryhta (bearn) Ex. 428, 21. ~ (bearna) Ex. 169, 31. drihta (bearnum) 990. 1712. Es fällt bisweilen schwer, die beiden 'driht' auseinanderzuhalten. S. auch die folgenden Wörter.
- drihten**, dryhten (m.) dominus, princeps. Gr. 1, 639; 2, 69; 170; 602. 3, 330. I, 338; 343. D. M. 20; 35. sg. nom. drihten 40. 240. 247. 251. 308. 512. 638. 642. 922. 1032. 1282. 1357. 1366. 1406. 1495. 1505. 1739. 1832. 1853. 2052. 2219. (voc.) 2297. 2346. 2820. 4279. dryhten 3605. gen. drihtenes II, 165. drihtnes 7. 130. 142. 190. 218. 256. 351. 529. 590. 683. 858. 1146. 1200. 1879. 2261. 2374. 2565. 2576. dryhtnes II, 68. dat. drihtne 105. 255. 257. 261. 339. 584. 739. 948. 972. 1242. 1812. 2276. 2413. dryhtene II, 44; 82. acc. drihten 295. 487. 504. 2537. 2745. pl. gen. drihtna (drihten) 634; 2247. dryhtna (dryhtne) A. 1152; Ex. 278, 7. dryhten hælend A. 1407. drihten god 'der Herrgott' II, 453. Vgl. freádrihten, freódrihten.
- drihtenveard**, dominus custos Gr. 2, 533. sg. nom. ~ 4052.
- drihtfolc** (n.) comitatus, comites, stipatio principis; multitudo, gens, natio Gr. 2, 452. sg. nom. 'micel áriseð dryhtfolc tó dóme' Ex. 64, 23. pl. gen. drihtfolca (mæst) 3251; 3518. dryhtfolca (helm) Ex. 408, 24.
- drihtlic**, drihtenlic, principalis, dominicus; nobilis Gr. 2, 568. sg. nom. drihtlécu (mæg) 2775. ~ licu (mæg) 1843. dat. 'on dryhtlicestum dóme lifdon' Ex. 310, 35.
- drihtlice**, (adv.) ut principem, dominum decet, principaliter 2132. Ex. 14, 32.
- drihtneas** (m. pl.) cadavera. Gr. Erl. XXVI. ofer drihtneum, super cadaveribus 3092.
- drihtscipe** (m.) principatus, dominatio, imperium Gr. 2, 452. sg. nom. ~ El. 451. gen. ~s 482. acc. drihtscipe 1194.
- drihtveras** (m. pl.) viri eiusdem tribus, gentis; gentiles, propinqui Gr. 2, 452. nom. ~ 1792. gen. drihtvera 2144.
- drincan**, bibere Gr. 1, 898. inf. ~ 4267. præt. pl. 3. druncon 2775. part. præt. druncen 1557. 2592. 2599. 2628. 3536.
- drohtað** (m.) sedes, deversorium u. s. f.; Aufenthaltsort; refugium. S. die Anmerkung zu 1812. und droht Gr. 2, 204; auch M. gl. 350. 381. sg. acc. ~ (sécán) 1812.

ropa (m.) gutta Gr. 1, 645. 2, 18. 3, 388. I, 339. sg. nom. 'svá fæger dropa, þe on þas eorðan upon dreopað', sicut stillicidia stillantia super terram Ps. 71, 6. pl. gen. dropena (dreárunǵ) 3867. ~ II, 12. Vgl. Ex. 189, 23.

rýg = drig, aridus. pl. nom. drýge 3212.

rýman, iubilare Gr. 2, 149. I, 366. præs. sg. 3: drýmeð Ex. 303, 19. præt. pl. 3: drýmdon 2775. inf. drýman Ex. 102, 27. part. præs. pl. gen. drýmendra Ex. 222, 13.

rýrmian, lugere. præt. sg. 3: drýrmyde 2969.

úgan, valere, probum esse. R. Gr. §. 218. præt. sg. 3. (seðe his heorte) deáh. præt. sg. 3. (ellen) dóhte 1283.

lugoð, duguð (f.) valor, virtus; commodum, honor; bona, opes; comitatus, satellites, socii; nobilitas, nobiles Gr. 1, 643. 2, 23; 257; 345. I, 341. Erl. XLIII. sg. nom. dugoð (forðgevát) 2970. 3475. ~ (Israhéla) 3020. dat. duǵeðe 56. 4262. duguðe 1028. 1200. 1653. 3605. ?acc. dugoð (Egypta) 3429. duguðe 2018. pl. gen. duǵeða 885. 967. 1505. 2358. 2576. dugoða 164. 3555. duguða 81. ~ (brúcan) 2658. ~ (helm) II, 165. dat. duǵeðum 17. 927. 948. 1366. 1495. 1517. 2226. ~ (dèmað) 1712. ~ (dealle) 1843. ~ (iecte) 2370. ~ (vealdeð) 4282. dugoðum El. 1160. duguðum (stépan) 1853. (ic þe) ~ (stépe) 2300. ~ 2317. 'tó duguðum þe', dir zu Gute, in tuum commodum 2814. ~ (vlance) 2413. ~ (bedèled) II, 123. Der dat. pl. wird bisweilen auch adverbial gebraucht; z. B. 'duguðum gefóran' prospere 1792. 'ealra þára vundra, þe he duǵeðum gefremede', honeste Ex. 155, 25. Vgl. 'mihtum', unter 'miht'.

dún (f.) mons, collis. Gr. 1, 642. I, 365. Haupt's Zeitschr. 5, 216. sg. gen. (heáre) dúne 2588. acc. (steápe) dúne 2847. 2890. (heá) ~ 2871. (on) ~ II, 685. (on þá) ~ (up) El. 716. pl. nom. (heá) dúna Ex. 193, 6. ~ (up heá) Ex. 443, 15. gen. (ealra) dúna Ps. 49, 11. acc. dúna (briceð) Ex. 420, 6. — 'of dúne', deorsum Gr. 3, 151.

duru (anom. f.) porta Gr. 1, 641; 647. I, 340. sg. acc. duru II, 382.

dust (m.) pulvis Gr. 2, 199. I, 341. (nach Thorpe ist es neutr. Gl. AA. s. v.) sg. dat. (deáde of) duste (árisað) II, 607.

dvelan = dvelian, gedvelian (Ps. 118, 176.), errare. Gr. 1, 255. præt. sg. 3: dveal 23. S. auch Haupt's Zeitschrift 5, 225.

dygel, digel, secretus, obscurus; profundus. sg. nom. seó dygle (stov) Ex. 115, 7. gen. dyglan (svefnes) 3999. dat. dygle (stove) Ex. 111, 21. (on) digle A. 626. (þeáh ge hy in) dygle (fremme) Ex. 130, 13. acc. (ymb svá) digle (vyrd) El. 540. pl. gen. dygelra (geðceafta) Ex. 347, 26.

dygle, adv. secreto, profunde. (svá) ~ (áhicǵan) 3648. (ic tó þe) ~ (cleopode) Ps. 87, 1. Vgl. deogollice A. 621. dygollice Ps. 9, 28. 10, 2.

dyne (m.) sonitus, fragor Gr. 2, 210. I, 342. Erl. XXX. Haupt 5, 216. sg. nom. dyne (com) II, 395; 405. ~ (becom) II, 382. se ~ (becom) II, 467. Füge 'sveghleoðor cymeð' Ex. 358, 8. zu den in Grimm's Erl. angeführten Beispielen.

- dȳr**, **dȳre** = **deóre**, **carus**. sg. nom. (**drihtne**) **dȳre** 339; 1242. acc. (**hæfst þe vi 8 drihten**) **dȳrne** (**gevorhtne**) 504. pl. dat. (**dugeðum**) **dȳrum** 1366. superlat. **dȳrust** 3554. 3555.
- dȳran**, **carum habere** Gr. I, 366. inf. **dȳran** 257.
- dyrnan**, **occultare**, **celare** Gr. 2, 168. Erl. 159. mit dem dat. der Person. præt. sg. 1. (**ic þegnum þinum**) **dyrnde** 2706. pl. 2. (**seó rōd hālig, þe ge mannum**) **dyrndun** El. 625. inf. (**dryhtnes æ**) **dyrnan** El. 970. (**his milde mōd monnum**) ~ Ps. 76, 8. (**noldan hi heóra synna**) ~ Ps. 77, 4.
- dyrne**, **occultus**, **secretus**; **obscurus**, **tenebrosus**, mit dem dat. der Person. sg. nom. **dyrne** (**deóflæs boda**) 487. (**leóðum**) ~ El. 722. ~ (**Ʒ degol**) Ex. 40, 17. acc. (**þurh**) **dyrne** (**geþanc**) 529. (**þurh**) ~ (**geþoht**) Ex. 442, 13. pl. nom. '**dyrne, abdita**' M. gl. 417. (**ne sindon him dāda**) ~ Ex. 65, 5. (**dāda**) ~ Ex. 130, 12; 131, 32. gen. **dyrnra** (**gedvilda**) Ex. 264, 22. dat. '**dyrnum, secretis**' M. gl. 426. (Vgl. M. gl. 408. und das Subst. '**dyrne, secretum**' Ex. 338, 16.). acc. (**ne dō þu me**) **dyrne** (**þine þa deóran bebodu**), '**ne abscondas a me mandata tua**' Ps. 118, 19. (**þær he**) ~ (**vāt deorce grundas**) Ps. 134, 6. — **dyrne**, adv. **secreto**; Ps. 104, 2: '**þa ic þe dyrne cigde**'.

E.

- Eá** (anom. f.) **aqua**, **flumen**, **fluvius** Gr. 1, 647. 3, 381. I, 367. R. Gr. §. 85. D. M. 549. sg. nom. '**eá in flēde**' 232; A. 1504.
- eác**, **etiam**, **porro** Gr. I, 368; 369. **eác** 751. 922. 1121. 1157. 1160. 1181. 1188. 1212. 1227. 1367. 1435. 1595. 1736. 2037. **svylce eác**, **ita etiam**, **item**, **eodem modo** 324. S. **éc**.
- eácan**, **augere**, **augeri**; **accrescere**, **intumescere** Gr. 1, 896. Hievon kommt häufig vor das part. præt. **eácen**, **auctus**, **magnus**, **tumidus**, **turgens**, **impletus**; besonders **prægnans**, Gr. 2, 166. I, 368. Erl. XXVI. Haupt 3, 146. Die Construction weisen die folg. Beispiele nach. **eácen** (**feoh**) 1512. (**dōhtor**) ~ Ex. 416, 13. (**cræfte**) ~ Ex. 492, 26. (**heó væs magotimbre be Abrahame**) ~ (**vorden**) 2230. (**þurh bearnes gebyrd brȳd**) ~ (**vearð**) Ex. 3, 19. '**bearn eácen godes, mighty child of God**' Ex. 13, 20. Thorpe; richtiger wohl: das gott-erfüllte Kind. So steht auch anderwärts der gen. bei **eácen**. '**næron ge svá eácne mōdgeþances**' 3654. — (**ær þȳ magotudre mōdor være**) ~ (**be eorle**) 2760. acc. **eácenne** (**gást**) 4002. pl. nom. **eácne** (**fuglas**) 2152. (**idesa vurdon**) ~ 2600. Vgl. **eácnian**, **concupere** Haupt I. c.; '**for eácniendlicum, pro augendis**' M. gl. 353. Diefb. 426. **eáca**, **additamentum**, **incrementum** Gr. I, 368. Ex. 125, 10. und unten s. v. **feorheácen** 204.
- eád** (m) **possessio**, **opes**, **divitiæ**, **felicitas** Gr. I, 368; 369. 2, 442. sg. gen. **eádes** 400. Jud. 139, 6. acc. (**ágeaf eorðcunde**) **eád** 1621. 2750. 3268. ~ (**brylledon**) 1596; 1885; 4189. Für das von Grimm (D. M. 638.) vermuthete '**eád**', mit der Bedeutung **proles**, ist bisher noch kein Beleg aufgefunden worden. Ebenso zweifelhaft ist. was Z. 3115.

unter 'eáde riht' zu verstehen ist. Thorpe, der annimmt, dass mehrere Theile der Handschrift dictirt und deshalb von dem Schreiber wiederholt Fehler gemacht worden sind, schlägt vor zu lesen: 'on þám eorðrice' oder 'eardrice', was mir nicht genügt. Ich übersetze einstweilen: 'ad hoc (d. i. præterea) geniturá iusti, stirpe cari', und gebe dem fem. 'eád' die Bedeutung: Geburt.

- eádeg**, eádig, felix, opulentus, dives, fortunatus Gr. 1, 733. 2, 291; 302; 574. I, 368. sg. nom. eádig 1103. ~ (on eorðan ærgestreónum) 2141. se eádga 1879. ~ (Abraham) 2856. se eadega (ver) 1471; 1556; 2226. ~ (Loth) 2589. ~ (eafora Thares) 2827. acc. eádge (eorðvelan) 1872. eádigne (bearn)! II, 145. pl. acc. eádige (gástas) 3473.
- eador**, edor, eder (m.) sepes, domus Gr. 1, 639. I, 351. 2, 122. Erl. 129. sg. nom. (eall) ~ A. 1637. acc. (eall) ~ (f) ? n. 2551. S. edor, und vgl. eadorgearð 1182.
- eafera**, eafora (m.) proles mascula, natus, filius Gr. 1, 347; 350; 645. 2, 43; 133. sg. nom. eafora 1101. 1124. 1128. 1145. 1154. 1183. 1186. 1229. 1572. 1623. 1640. 1706. 2181. 2386. gen. eaforan 2321. dat. eaforan 1174. 1209. 2170. 2355. eaferan 3341. pl. nom. eaforan 619. 1057. 1246. 1596. 1610. 1676. 1700. 2127. 2177. 2204. dat. eaforum 547. 1343. 1410. 1540. 2216. eafrum 397. S. afera, afora.
- eáge** (n.) oculus Gr. 1, 646. 2, 421. I, 368. M. gl. 316. sg. dat. eágan 3108. pl. nom. eágan 561. gen. eágena A. 30. dat. eágum (oft verbunden mit vlitán, seón, onlócian u. s. f.) 107. 817. 974. 1788. 1818. 2102. 2423. 3936. II, 718. S. ége.
- eahta**, octo Gr. 1, 762. I, 337; 347. ~ hund, octingenti 1118; 1135; 1145; 1156; 1174; 1186.
- eal**, eall, omnis Gr. 1, 245; 732. — eall 753. 1275. 1277. 1348. 1509. u. s. f. u. s. f. — ealles, omnino 1865. (Gr. 3, 92). S. unten 'nales, nalles, nalæs', non minus, non.
- eálá** (Ausrufpartikel) o! (lá! II, 458; 645; 732. El. 902. vá lá! 367.) Gr. 3, 289. — eálá II, 165—169. neunmal! II, 318. Im Cod. Exon. und den Psalmen häufig.
- eald**, vetus (ealdra, ealdóst Gr. 3, 618.) Gr. 1, 252; 732. 2, 228. I, 346. S. auch yld. sg. nom. se ealda (feónd) El. 207. d. i. der Teufel. Vgl. se alda II, 34. se ealda deófol D. M. 941. dat. ealdan (fæder) 2602. pl. nom. (geóunge J) ealde 1202; 2446.
- ealdfeónd** (m.) hostis antiquus Gr. 2, 629. sg. nom. ~ Ex. 124, 7. gen. ~ es Ex. 114, 18. pl. nom. ~ as Ex. 115, 13; auch ealdfind Ex. 464, 18. gen. ealdfeónda Ex. 130, 30. ~ (cyn) 3575. ~ (nið) Ex. 110, 24; 125, 29. dat. ~ um 3970. El. 493. Jud. 140, 53.
- ealdor** (m.) princeps, dominus Gr. 1, 639. 2, 602. sg. nom. ealdor II, 375. (vuldres) ~ 1506. (heofna) ~ II, 569. (lifes) ~ Ps. 105, 10. dat. 'ealdre, tribuno' M. gl. 382. pl. nom. ealdras, parentes, patres Ps. 108, 14. S. aldor.
- ealdor** (m.) vita. sg. acc. (þin) ealdor (nere) 2496. Das Subst. 'ealdornere, vitæ salus', findet sich Ex. 189, 4. — á tó ealdre, in perpetuum Ex.

- 446, 28. áva tó ~ Ex. 149, 7; 348, 22. æfre tó ~ Ex. 200, 13; 203, 12. éce tó ~ Ex. 237, 22. 281, 14. u. s. f. S. aldor.
- ealdordóm** (m.) auctoritas, principatus, magistratus. sg. dat. 'ealdordóme, auctoritate' M. gl. 383. ~ 'municipatu' M. gl. 392. acc. 'ealdordóm, auctoritatem' M. gl. 389. ~ 'tribunatum, principatum' M. gl. 349. ~ (áhóf) 1192. ~ (ágan) 3246. ~ (synnum ásvefede) 3264. S. aldordóm.
- ealdorgedál** (n.) separatio vitæ, mors 1954 = aldorgedál (w. m. s.)
- ealdorman** (m.) princeps, senator, subregulus, magistratus. sg. nom. ~ 'comes' M. gl. 427. dat. 'ealdormen, iudice, præside' M. gl. 401. pl. gen. 'ealdormanna, prætorum' M. gl. 423. 'procerum, iudicum' M. gl. 424. acc. ealdormen 4202.
- ealdvêrig**, malignus, miser (wie ealdfeond; s. übrigens. 'vêrig' El. 295. 388. vêrg 903.) ~ 2979.
- ealhstede** (m.) templum, delubrum; palatium, ædes regia Gr. 2, 527. D. M. 58. Erl. 137. Dfnb. 36. sg. dat. ~ 4192. Vgl. eolhstedas A. 1642.
- eallbeorht** = ælbeorht, (w. m. s.) pl. nom. (englas) eallbeorhte II, 523.
- eallenga**, omnino, prorsus Gr. 2, 357; 358. ~ (sveart) 474. Vgl. eallunga Dfnb. 41. Ex. 57, 23. Ps. 13, 2. 4. 15, 7. 8. 77, 45. 'svá eallunga, ita prorsus' M. gl. 389. 414.
- eallviht** = allviht, (w. m. s.) pl. gen. (helm) ~ a 113. (cyning) ~ a 975.
- eallvundor** (n.) omne miraculum. pl. gen. eallvundra 3507.
- ealogâl**, cerevisiâ inebriatus Gr. 2, 560. pl. gen. ~ ra (gylp) 2402. Vgl. gâlmôd, lascivus Gr. 2, 664. An. A. S. 139, 3.
- ealvalda** = alvalda, (w. m. s.) ~ 246.
- eapel** = æppel. sg. gen. eaples (þigdon) II, 412.
- earc** (f.) cista, arca Gr. 1, 642. sg. nom. ~ 1308. 1418. dat. (of) ~ e 1445. (ût of) ~ 1483. (on) ~ Ex. 479, 3. ~ (ealhâligra), 'arca sanctificationis tuæ' Ps. 131, 8. 'æt godes earce', in arca foederis 4269. und El. 400.
- earcebord** (n.) tabulatum, navis; vgl. bord. sg. acc. (under) ~ (lâdan), in navem ducere 1352. (lâd under) ~ 1328. † earcebord (heóld heofona freá) 1398. pl. dat. (beûtan) ~ um 1349.
- eard** (m.) solum, terra, regio, sedes, domicilium, habitatio Gr. 1, 638. 2, 62; 226. 3, 395; 488. I, 346; 350; 353. sg. gen. eardes (breác) 1946. ~ (brûcað) A. 280. dat. (hveorfan of) ~ e 1016. (ádrifest from) ~ 1029. (dráf of) ~ 2799. (of) ~ II, 93. acc. (gesætton) eard († éðyl) 959. ~ († éðel ágan) 4129. ~ (genámon) 1648. Vgl. Ex. 184, 19. Ps. 139, 13. ~ (áléfan tó æhte) II, 117. (ceósan ús) ~ II, 205. (in heofonrice habban) ~ (mid englum) El. 621. pl. gen. earda (neósan) II, 114.
- eardaleás**, exul, extorris 2699. oder earda leás?
- eardfæst**, qui domicilium alicubi habet, incola, indigena Gr. 2, 559. (væs eafora þares in Filistêa folce) ~ 2828. 'þe eardfæst býð on Hierusalem, qui habitat in Hierusalem' Ps. 124, 1. 'þær he simle môt ~ vesan' Ex. 149, 8. acc. (ic vát) ~ ne (ánne standan) Ex. 433, 1.

- eardian**, habitare, colere Gr. 1, 907. 2, 62; 229. inf. eardian Ex. 496, 24.
(on þam fæstene) eardigean 2585. In den Psalmen und dem Cod.
Exon. häufig.
- earre** (n.) auris. Gr. 2, 421. 3, 413. I, 368. Dfb. 62. M. gl. 316. pl. dat.
(mid) eárum (gehêran) II, 172.
- earfoð** (f.) labor, molestia, tribulatio Gr. I, 346. 2, 257. D. Spr. 54. Die
Declination bietet manches Eigenthümliche; ein Uebergehen in Formen
des Neutrums ist unverkennbar. sg. (f. u. n. pl.) nom. (is him óðer)
earfeðu Ex. 78, 13. þ his earfeðu eal gelumpe Ex. 113, 31. (nis
me) earfeðe Ex. 166, 6. gen. earfoðes (feala) Ps. 70, 19. dat.
(tô hyra) earfeða Ex. 115, 27. acc. þá earfeðu 510. earfoðu Ps.
68, 27. þæt earfeðe Ex. 87, 21. pl. nom. þá earfoðu (synd tó-
bræd) Ps. 24, 15. (þá andveardan) earfoða Ps. 31, 7. (deorc) ear-
feðe (cnyssedan) Ps. 85, 6. gen. earfoða Ps. 16, 3. Ex. 457, 19.
~ (dæl), laboris aliquid 180; Gr. 3, 75; Ex. 485, 13. ~ (fela) Ex.
443, 33. earfeða (mæst) Ex. 114, 25. ~ (dæl) Ex. 331, 13. Ex. ~
(unrim) Ex. 280, 9. ~ (gemyndig) Ex. 286, 26. dat. earfeðum El.
699; 1292. Ps. 106, 5. acc. earfoðu Ps. 16, 4. 68, 27. earfeðu Ex.
72, 14. 74, 5. 89, 6. 272, 8. earfoðo II, 128. earfeðo A. 1486.
earfeða Ex. 183, 18. Mehrere der obigen Formen mögen zu dem
folg. Worte gehören.
- earfoð**, laboriosus, miser, ærumnosus Gr. 2, 271. ~ (mæcg) 4140. ear-
foðmæg Gr. 2, 506.
- earfoðsið** (m.) iter molestum; ærumna Gr. 2, 519. sg. acc. ~ (ealne) Ex.
330, 30. pl. gen. ~ a (bót) 1471. acc. (findan) ~ as 4174.
- earg**, earh, pravus, improbus, vecors Gr. 1, 732. 2, 62; 289. pl. gen. eargra
(vorda) 577. 'eargra cempena, timidorum militum' M. gl. 346. dat.
'mid eargum, êgefullum, formidolosis' M. gl. 430. 'meticulosis' M.
gl. 438. Vgl. 'earhlice, nřðlřce, muliebriter' M. gl. 346.
- eargrynd** (m.) oceani, maris fundus. dat. (in) ~ e 3842. acc. 'ýpe geond
eargrund' Ex. 188, 3. Vgl. earhgeblond Erl. XXXIV. u. 147. El. 239.
Vgl. auch 'grynd' II, 333.
- earm** (m.) brachium Gr. 2, 146. 3, 403. M. gl. 317. Dfnb. 67. sg. acc.
(við) earm II, 433. pl. gen. 'earma, lacertorum' M. gl. 441. dat.
earmum 541.
- earm**, pauper, miser Gr. 1, 732. 2, 148. 3, 579. I, 346. Dfnb. 68. sg. nom.
~ II, 121. ~ (æglæce) II, 714. gen. (ordfruma) earmre (láf) 3670.
pl. nom. earmre (æglêcan) II, 73. gen. earmra (anbid) 3462. ~ (hleó)
4104. acc. (geond) earmre (láf) 3598.
- earme** (adv.) misere, miserabiliter. (svá) earmre (gelamp) 1561.
- earmlíc**, miser, miserandus, flebilis, tristis Gr. 2, 659. sg. nom. earmlíc
(ælda gedreag) Ex. 62, 11. ~ (ylda cvealm) A. 182. dat. 'on þære
earmlícan tīde, ea tempestate' M. gl. 411. acc. earmlíc (vřte) II, 637.
- earmlíce** (adv.) misere 1686.
- earmsceapen**, miser Gr. 2, 165; 591. Gl. Beov. unter 'scapan'. nom. 4149.
A. 1130. 1345. (voc.) Ex. 267, 20.

- earmsceaða** (m.) miser latro II, 57; konnte auch getrennt geschrieben werden. S. *sceaða* (Gr. 1, 645. D. M. 317.) 603. II, 72. *synsceaða* 55. *gielpsceaða* 96. u. s. f. unten s. v.
- earnian**, merere, demerere, sibi comparare Dfb. 74; mit folg. gen. Præs. sg. 3. 'earnað, merebitur' M. gl. 358. (écan dreámes, heofona hámes) ~ Ex. 231, 4. pl. 4. *earniað* (écan lifes) Ex. 149, 25. præf. sg. 1. *earnode* (árna) Ex. 455, 11. sg. 3. ~ (éces lifes) Ex. 65, 9. pl. 2. (ge þás) *earnedon* Ex. 83, 2. imperat. *earna* (þé ára) 2275.
- easta** (m.) oriens, dat. *eastan*, ab oriente R. Gr. §. 339. Gr. I, 368. Dfb. 108. *easten* 552. — *eastan* 803. 1643. 1788. 1796. Jud. 137, 5. ~ of Ongle Ex. 319, 6.
- eastern**, orientalis Gr. 2, 181; 388. *easterne* (vind) 314.
- eastland** (n.) terra orientalis; regio orientalis. pl. dat. (on) ~ um 1048.
- eástreám** (m.) torrens aquæ, fluvius (s. égstreám) Gr. 2, 444; 528. pl. nom. ~ as 216.
- eástreámýð** (f.) unda torrentis, maris/pl. nom. ~ a 3903.
- eastveg** (m.) via orientalis. pl. dat. (on) *eastvegum* (síð bihealdan) Ex. 205, 16. acc. (gelæddon on) ~ as 3587. (ofer) ~ (gesóhte) El. 256. (ofer) ~ (brohton) El. 995.
- eáð**, **eáðe** (adv.) facile, facilliter Gr. 3, 102. *eáð* 2052. A. 194. *eáðe* (Dfb. 61.) 48. A. 425. El. 1292 Ex. 117, 9. 314, 5. Ps. 72, 16. 129, 4. u. sonst oft. *eáðóst*, *facillime* 3568. Jud. 133, 33. 134, 24. *eáðúst* Ps. 76, 10.
- eáðfynde**, facile inventu = éðfynde (w. m. s.). ~ 1988. Bv. 275.
- eáðmêdu** (f.) animus facilis, clemens, humilis; humilitas. Das Wort wird gern zu adverbialen Umschreibungen gebraucht; besonders mit Hülfe der Præp. 'for' und 'mid' mit folg. dat. plur.; oder mit 'þurh' u. folg. acc. sg.; auch steht der dat. pl. allein adverbial. sg. acc. (mín) *eáðmêdu*, 'humilitatem meam' Ps. 118, 153. 135, 24. (þurh) ~ *humiliter* Ex. 22, 29. 88, 20. 108, 17. pl. dat. *eáðmêdum* (vgl. Gr. Erl. 121.) *humiliter* A. 321. 979. El. 1088. 1101. Ex. 157, 15. (mid) ~ Ex. 131, 5. Ps. 130, 3. Jud. 136, 30. (for) ~ 3813. Ex. 186, 5. 'on minum eáðmêdum, in humilitate mea' Ps. 118, 50. 'he v as on eine J on eáðmêdum' Ex. 122, 2. *eáðmêdu* = *eáðmetto*. Ps. 9, 13: 'geseóh míne eáðmetto, vide humilitatem meam'; dieselbe Verbindung nochmals Ps. 24, 16.
- eáðmôð**, humilis, facilis, lenis Gr. 2, 664. ~ 2275. pl. acc. þá *eáðmôðan*, 'humiles' Ps. 33, 18.
- ebbian**, recedere, refluere Gr. 1, 907. 3, 384. præf. sg. 3. (lago) *ebbade* 1408.
- êc**, etiam f. *eác* Gr. I, 362. ~ 3123. 3823. II, 328.
- êce**, perpetuus, continuus, æternus; immortalis Gr. 1, 735. 3, 168. sg. nom. *êce* 1107. 1400. se *êca* 2362. 2891. II, 459. se *êcea* (god) 3202. 'án is êce god' A. 1717. 'êce ælmihtig' A. 249. *êce* (feónd) 1256. ~ (god) 593. ~ (drihten) 112. 922. 1739. 2052. 2297. 2346. 2626. 4234. D. M. 19. gen. *êcan* (dreámes) II, 169. ~ (drihtnes) 1879. *êcean*

- (drihtnes) 7. acc. (drihten) *écne* 3713. *èce* (sàule) 185. ~ (lāfe) 3299. 'in *èce*', in *æternum* 3217.
- èce** (adv.) *perpetuo, continuo; æterne* 20. 143. II, 98. '*èce to ealdre*' Ex. 237, 22. '~ *tó aldre*' El. 1218.
- ecg** (f.) *acies, lamina gladii, gladius* Gr. 1, 265; 642. I, 334. D. M. 278. sg. nom. (seaxes) *ecg* Ex. 70, 20. (meces) ~ Ex. 330, 8. 'heard *ecg cvacað*' El. 757. ~ (grymetode) 3337. dat. (vǽpnes) *ecge* 1824. (seaxes) ~ Ex. 408, 2. (mid billes) ~ A. 51. (sveordes under) ~, 'in gladio' Ps. 77, 62. pl. nom. *ecge* (vǽron scearpe) Ex. 415, 29. dat. *ecgum* (dihlig) 1988. ~ (ofpegde) 1997. ~ (sleán) 3342. (billa) ~ 4226. (mid sveordes) ~ Ps. 43, 4. (vǽfna) ~ A. 71. ~ (slógon) Jud. 138, 18.
- ecgval** (n.) *strages gladio cæsorum, corpora cæsorum*. 'fuglas slitan on *ecgvale*' 2083. S. *væl, val*.
- écnis** (f.) *æternitas* Gr. 2, 325. 'on *écnisse*', in *æternum* 466. 'on *écnyse*' Ps. 110, 6; 111, 5. '*écnes*' ist in den Psalmen häufig.
- éd = eád** (w. m. s.), *securitas, salus* Gr. 2, 716. D. M. (I) 476. in der Nota. Noah's Arche heisst Z. 1400: '*éd monne*' Heil, Retterin für den Menschen; Bosw. übersetzt diese Worte durch: 'regeneration of men'. S. Gr. 2, 757; 758.
- edcer** (m.) *reditus* Gr. 2, 758. sg. gen. *edcerres* II, 452. S. *cyre und cerran*.
- edleán** (n.) *retributio, præmium* Gr. 2, 220; 758. sg. nom. ~ Ps. 18, 10. A. 1229. gen. '*edleánes, recompensationis*' M. gl. 354. dat. *edleáne* (*gefeón*) 1518. acc. *edleán* Ps. 27, 5. 6. 49, 22. 68, 23. 118, 112. 141, 9. S. *eftleán* (Ex. 68, 8.), *endeleán, feorhleán*.
- edor = eador** (w. m. s.). Gr. 1, 639. 2, 122. pl. acc. (*inunder*) *edoras* 2439. 2481.
- edsceaft** (f.) *nova creatura; regeneratio* Gr. 2, 758. acc. (óð) ~ e 3630.
- edulstæf** (m.) *sustentaculum* Gr. 2, 525. dat. (*him tó*) ~ e 1114.
- edvihta** (m.)? *opprobrium*. sg. dat. (*æt*) ~ an 1948.
- edvit** (? n.) *probrum, opprobrium; improprium* (Ps.) Gr. 2, 683; 758. acc. (*þe on*) *edvit* (*settan*), ut *probrum obiectare* 2722. (*him on*) ~ (*ásettað*) II, 640. (*þurh*) ~ II, 683. Das Wort findet sich in den Psalmen häufig.
- efnan** (*æfnian, geæfnian* Gl. Bv.) *perpetrare, præstare, facere, committere* Gr. 2, 168. Dfb. 1. præf. sg. 1. (*ic þine bebodu*) *efnde* Ps. 118, 143. (*ic þin bebod*) *efnede*, '*mandata tua desiderabam*' Ps. 118, 131. sg. 3. (*unræd*) *efnde* 3704. pl. 3. *efndon* El. 712. (*unrihtdóm*) ~ 3701. (*his bebodu*) *efnedan*, '*custodiebant præcepta eius*' Ps. 98, 8 inf. *efnan* (*þin æ*) Ps. 70, 3. (*mine bebodu*) ~ Ps. 88, 27. (*his visfæst vord vynnnum*) ~ Ps. 102, 17. (*þfne bebodu*) ~ Ps. 118, 21. (*eáð-médu*) ~ Ps. 118, 107.
- efne** (adv.) *plane, commode; gerade, eben*. Gr. 3, 102. ~ 3005. *æqualiter*. ~ *þonne* (3793.) oder ~ *þá* (2292.) *quum maxime*. ~ 1153. 2338. S. *emnes*.

- efngedálan**, in partes æquales dividere. præt. sg. 3. efngedálide 3024.
- éfstan**, festinare; accelerare. præt. sg. 3. éfste 2866. imperat. 'éfste, þú me gefriðie, accelera, ut eripias me' Ps. 30, 2.
- eft**, iterum; retro (s. die folg. W.) Gr. 3, 626. I, 333. ~ 490. 745. 757. 759. 818. 879. 1113. 1338. 1408. 1410. 2274. 2431. 4079.
- eftgestyrian**, denuo excitare, allicere, imperare 565; konnte auch getrennt geschrieben sein.
- eftsiðian**, iterum ire, redire Gr. 2, 903. ~ 4149.
- êge** = eáge (w. m. s.) oculus. pl. nom. (his) égan (lócíað on his earman þearfan) Ps. 10, 5. dat. (lócade mid) égum II, 727.
- egesa** (m.) horror, terror, timor; tempestas Gr. 1, 645. 2, 271; 484; 528. 3, 526. I, 333. A. und El. XXXII. Erl. 143. D. M. 216. 217. Ðfb. 2. ~ (gásta veardes) 2860. ~ (freán ælmihtiges) 2705. 'forðon him þær egesa angrýslic stóð, quia cecidit timor eorum super eos' Ps. 104, 33. 'ærðon þe him se egesa on ufan sæte' Jud. 138, 60. gen. (við þæs) ~ n (grýre) 3984. (þurh) ~ (grýre) 4110. dat. egesan (stódon) 3130. (for freán) ~ 2584 ~ (geþreád) timore vexatus 2662. (acul for þám) ~ 4243; A. 1267 (wo 'acol' anstatt 'ácól' zu setzen ist); nochmals (acol on þám) ~ 3642. acc. egesan 4058. (in) ~, in terrorem, zum Schrecken 4238. pl. nom. egesan (stódon), tempestas ingruerat 3419. dat. egesum (geþreádne) 1859. S. blódegesa.
- egesful**, egesfull, terribilis Gr. 2, 560. egesful 3624. Ex. 93, 20. 262, 7. 415, 28. egesfull 3434. Jud. 139, 4.
- egeslic**, terribilis. sg. nom. ~ 4236. II, 435. dat. 'egeslicum, horrisono' M. gl. 421. 'egeslicere, minaci' M. gl. 421. pl. acc. egeslicu (vord) 4072. Vgl. noch folg. zum Theil unterhaltende Glossen bei Mone: 'egislíc' M. gl. 334. 346. 347. 368. 370. 376. 391. 402. 405.
- egle**, molestus, difficilis, turbidus, crudelis Gr. Erl. 107. sg. nom. ~ (coferhyd) 4196. 'ne mæg þe ænig yfel egle veorðan' Ps. 90, 10. pl. nom. egle (væron) Ex. 485, 20. dat. eglum (onfengum) Ex. 126, 24.
- êgorhere** (m.) exercitus maritimus; undæ, diluvium. sg. nom. ~ 1397. acc. ~ 1532.
- êgorstreám** (m.) fluctus maris; oceanus Gr. 2, 484; 528. A. und El. XXXIV. pl. nom. ~ as (svearte svógan) 1369.
- egsa** = egesa, Gr. 1, 268. sg. nom. (þæs ealdres) egsa (ne stýreð) Ex. 127, 25. ~ (com) II, 394. se ~ (becom), corripuit, supervenit II, 407. ~ II, 381. gen. (bell) eg-san (hveóp) 3050. (tó) ~ (grýre) II, 455. ~ (grýre) II, 727. ~ (þreá) Ex. 59, 3; 65, 34. 83, 32. dat. ~ (stódon) 3065., wo indessen die Bemerkung nachzulesen ist ~ (ne veorðeð forht on ferhðe) Ex. 57, 26. ~ (áfyrhte) Ex. 63, 16. ~ (geþreád) Ex. 95, 28. (acol for þám) ~ Ex. 143, 20. ~ (geaclad) Ex. 258, 20. (væron mid) ~ (áfyrhte) II, 386. (mid veres) ~ (genearvad) 917. acc. eg-san II, 488. ~ (ondan) Ex. 136, 6. (við ofermægnis) ~ 2111. S. flódeg-sa.
- êgstreám** (m.) torrens horroris; oceanus Gr. 2, 528. Gl. Bv. sg. dat. ~ e (neáh) El. 66. acc. egstreám 1410. 'êhstreám sóhte' Ex. 283, 1.

- ehtan**, ehtian, sequi, persequi, odisse Gr. 1, 905. Dfb. 7. mit dem gen. der Person; aber auch mit dem acc. Præs. sg. 1. ic ehte (minra feónða) Ps. 17, 36. sg. 3. ehteð (þin) El. 927. pl. 3. (min) ehtað Ps. 7, 1; 26, 14. præt. sg. 3. (þæt) ehtode 3927. præt. sg. 3. (Godes engel heóra) ehte Ps. 34, 7. (he þearfendra þrīste) ~ Ps. 103, 16. pl. 3. ehton (elpeóða) El. 139. (úre) ~ Ps. 43, 9.
- eiseg** = egeslic, eislic, terribilis; nach Bosw. 'ferreus'. sg. dat. eisegan stefne II, 36. Vgl. 'mid eislicum, furibundis' M. gl. 429.
- elebeám** (m.) olea. sg. gen. elebeámes (tvlg) 1468.
- ellen** (n.) vis, robur, virtus. (f.) Gr. 1, 643. I, 333. sg. nom. ~ 1283. 2841. gen. elnes 969. El. 828. (Erl. 157. wozu oben 'ánhydig' zu vgl.). dat. elne (gevurþod) 2131.
- ellendæd** (f.) magnum, insigne facinus Gr. 2, 447; 491. pl. gen. ~ a 481.
- ellenrôf**, virtute clarus, fortis Gr. 2, 573. sg. nom. ~ 1776. (beorn) ~ 1115. (eorl) ~ 1838. pl. nom. ellenrôfe 1869. 2031. (collenfyrhðe) ~ A. 350.
- elles**, alioquin, alias, aliter; neuengl. else. Gr. 3, 92; 93; 187. M. gl. 359; 396; 408. Dfnb. 37. ~ 20. 680. 1899.
- ellor**, alias, aliorsum. Dfnb. 16. 37. ~ (scriðan) 770. ~ (ceósan) 1862. ~ (sécán êðseld) 1890. ~ (sécán viras uncúðe) 2727.
- ellorfús**, peregre eundi cupidus, ad iter ingrediendum accinctus Gr. 2, 923. sg. nom. (gást) ~ (gangan sceolde) 1603. acc. ellorfúsne A. 321. (hláford) ~ Ex. 165, 11. (gást onsendan) ~ A. 188. pl. nom. ellorfúse (hálige gástas) 2391. ~ (hveorfað) Ex. 430, 26.
- ellpeódig**, elpeódig, peregrinus; qui peregre est = ælpeódig Gr. 2, 302; 651. sg. nom. ~ 2623. 2673. acc. ~ 2695. pl. gen. ~ ra 1829. A. 16. dat. (eorlum) elpeódigum 3557.
- eln** (f.) ulna M. gl. 317. elne Dfnb. 34. pl. gen. (flftena) elna (monnes) 1394.
- elngemet** (m.) mensura cubitalis; ulna, cubitus. pl. gen. (þreó hund lang) elngemeta 1304.
- emne** (s. efne), æqualiter, plane Gr. 2, 366. ~ 1937. A. 114. 221. 333. Ps. 9, 8. 28, 5.
- encgel** II, 588 = engel, w. m. s.
- encgelcyn** II, 368 = engelcyn, w. m. s.
- ende** (m.) finis, terminus Gr. 1, 252; 640. 3, 498. I, 334. sg. nom. ~ 6. 3633. dat. (á búton) ende II, 317. acc. (ord ǝ) ende 3680. 'ór ǝ ende', initium et finem Ex. 492, 6.
- endedæg** (m.) dies ultimus, supremus Gr. 2, 447; 489. sg. nom. ~ 4196.
- endeleán** (n.) retributio, supplicium Gr. 2, 447; 504. sg. nom. (him þæs æfter becvom) yfel endeleán 3705.
- enderim** (m.) numerus finalis, completus; numerus. sg. acc. (árlman daga) enderim II, 12.
- endestæf** (m.) terminus, finis, mors Gr. 2, 447; 525. sg. nom. (þ hyre) endestæf (of gevindagum veorþan sceolde) Ex. 279, 8. 'se endestæf

- earfeðmecgum veálfæ veorpeð' Ex. 328, 2. 'forþon hira deáðes býð deorc endestæf, quia non est declinatio (l) morti eorum' Ps. 72, 3. acc. ~ II, 543. 'hæfdon hie on rúne] on rímcraefte ávriten vælgráðige vera endestæf' A. 135.
- enge, angustus Gr. I. 334. sg. dat. (fram þám) engan (hofe) El. 711. pl. acc. enge (ánpaðas) 2987. S. æng.
- enge (f.) angustia, locus angustus. dat. (of) enge (út áhta lædan) 1430.
- engel (m.) angelus Gr. 2, 110. I, 334. ~ 292. 348. 579. 653 u. s. f. sehr häufig. Die Form: e n g y l kommt vor 262. und 293. S. auch ængel.
- engelcyn (n.) genus, ordo angelorum. pl. gen. ~ na 246. Vgl. 'cyn engla' 66. eóde, eódon; s. gangan, gán.
- eom; s. vesan.
- eored (n.) agmen, legio, turma, manus Gr. 2, 229; 534. I, 370; 373. Erl. 141. Dfnb. 188. sg. oder pl. nom. eored (lixan) 3086. S. veored, veórod.
- eorl (m.) vir nobilis, comes; vir fortis, miles Gr. 2, 16; 99; 449; 602. I, 348. Gl. Bv. sg. nom. ~ 1177. 1223. 1838. 1881. 2080. 2438. 2529. dat. eorle 1640. 1989. 2016. 2760. pl. nom. eorlas 1820. 2040. gen. eorla 3190. 4191. dat. eorlum 1704. 2093. 2131. 2662.
- eorpverod (u.) exercitus fuscus. 'So wird das Heer der Aegypter (3123.) genannt, im Gegensatze zu dem bleichen (vfgblác 3133.) der Kinder Israel'; nach Grimm in Haupt's Zeitschr. 3, 152; 155. D. M. 1216., wonach die Bemerkung zu 3123. zu vervollständigen ist.
- eorre, iratus Gr. I, 348. Erl. 149. 154. Gl. Bv. sg. nom. (ús) eorre (gevearð) II, 263. ~ (gevorden) II, 430. pl. eorre (væron) A. 47. S. yrre.
- eorðbúend, terram colens; terricolæ Gr. 2, 589. Gl. Bv.; nur als Plural gebräuchlich. nom. (æðelingas ealle) ~ 1642. eorðbúende 3013. ~ (ealle) 1753; 2611. (ylde) ~ 221. (men) ~ 997. gen. pl. ~ ra 1748. dat. ~ um 1630. 1679. 4082.
- eorðcund, terrestris Gr. 2, 565. sg. acc. ~ e (eád) 1621.
- eorðcyn (n.) genus terrestre; creatura Gr. 2, 501. sg. dat. (eallum) eorðcynne 3299.
- eorðcynning (m.) rex, rex terræ, rex magnus Gr. 2, 428; 449; 501. Gl. Bv. pl. nom. (hvý árisað) eorðcynningas, 'astiterunt reges terræ' Ps. 2, 2. (gegaderode væron) eorðcynningas Ps. 47, 4. gen. (se visesta) eorðcynninga 3321. ~ (áhtgevealde) 3824. ~ (áhtgevealda) Ex. 186, 27. dat. eorðcynningum Ps. 76, 9. acc. eorðcynningas Ps. 88, 24.
- eorðe (f.) terra, tellus Gr. 1, 253; 646. 2, 62; 236; 238. I, 350; 355. D. M. 229. D. Spr. 55. ~ 99. 600. 1012. 1139. 1512. 1781. u. s. f. u. s. f.
- eorðlic, terrestris, terrenus Gr. 2, 568. sg. nom. ~ (æðeling) 4042. ~ (dóm) Ex. 25, 25. ~ (êðel) Ex. 117, 30. acc. ~ (æðelu) Ex. 108, 5. pl. nom. 'þá eorðlican feorhæbbendra, terreni cælibes' M. gl. 357. acc. (cliopode) eorðlice (menn tó geleáfan) Ps. 49, 1.

- eorðrice** (n.) tellus, orbis terrarum; solum Gr. 2, 449. sg. dat. (on) eorðrice 417; 452; 545.
- eorðscræf** (n.) caverna, spelunca Gr. 2, 449. Erl. 117. Gl. Bv. sg. dat. eorðscræfe A. 780. Ex. 291, 18. 443, 11. acc. (geond) eorðscræf 2589. pl. dat. (on) eorðscræfum, 'in sepulcris' Ps. 67, 7. acc. (geond) eorðscræfu, 'inferiora terræ' Ps. 62, 8. (geond þás) eorðscrafu Ex. 443, 27. S. scræf, scref.
- eorðvela** (m.) divitiæ terræ; fertilitas, abundantia Gr. 2, 449; 537. sg. dat. (eádge) eorðvelan 1872. Im Cod. Exon. mehrmals.
- eóv**; s. þú.
- eóver**, vester 1329. 1529.
- eóvian**, ostendere, monstrare. præt. sg. 3. eóvde (selfa), apparuit 2158. pl. 3. eóvdon 2050. part. præt. eóved (væs) 4058. S. ývian.
- esl** = eaxl, exl (w. m. s.) ? f. humerus Gr. 2, 110. sg. dat. (on) esle II, 682.
- ésne** (m.) vir, servus Gr. 1, 640. 2, 161. pl. nom. ésnas 3762. In den Psalmen sehr häufig.
- esol** (m.) asinus Gr. 1, 639. I, 334. pl. acc. esolas 2860.
- ést** (m.) favor, gratia, amor Gr. 1, 244; 255; 638. 2, 199. I, 361. sg. acc. (æðelinges) ést 2437. (ofer metodes) ~ 1246; 3692. pl. dat. éstum, libenter, grate (Gl. Bv.) 1946. 2350. Vgl. ésilice, libenter A. 292.
- éste**, mitis, favens (Gl. Bv.) ~ 1504. Bv. 1884. acc. (þurh Andreas) éste (lære) A. 1692.
- etan**, edere; mit dem acc., oder dem gen., construit. Gr. 1, 897. 2, 25. 4, 649. I, 335. Dfnb. 102. præt. sg. 1. (ic þá bláde) æt 899. sg. 2. (þú) æte 890. (þ þú þisses ofætes) ~ 497. sg. 3. (heó þá þæs ofætes) æt 596. pl. 2. (git) æton (beorhtan blæda) II, 484. ? æten II, 488. imperat. æt (þisses ofetes) 561. inf. (greot) etan 906. (þinne hláf) ~ 932.
- exl** = esl (w. m. s.) sg. acc. (ofer) exle 2920. 'eaxla, humeri' M. gl.
- êðan**, ? inundare; improviso opprimere 3575; verschieden von 'eðian', odorari Ps. 113, 14; auch 'exhalare' El. 1107. Erl. 163. (vgl. unten 'êðm'). S. æðan, ýðian.
- êðel** (m. u. n.) prædium avitum, allodium; solum patriæ, patria Gr. 2, 112. I, 361. sg. nom. (eard ȝ) êðel 4155. gen. êðles 2947. II, 329. dat. (on) êðle 1072. 1101. 1145. 1154. 1611. 1946. acc. êðel 924. 3596. (eard ȝ) ~ 4129. (vuldres) ~ (búan) 83. (lifes) ~ 1570. (on) ~ 2125. S. æðel.
- êðeldreám** (m.) patriæ caritas. pl. acc. êpeldreámas (heold) 1601.
- êðeleard** (m.) domicilium avitum. pl. dat. (vunode) ~ um (Cananéa) 1940.
- êðelland** (n.) terra natalis, patria = êðellond Ex. 141, 17. 217, 12. sg. nom. (vera) ~ 1963. acc. (vera) ~ 1374. (on) ~ 3557.
- êðelleás**, patria carens, patria extorris. sg. dat. ~ um 3068. A. 74. pl. nom. ~ e 3462.

- êðelmearc (f.) fines terræ alicuius; termini. sg. dat. (of Egypta) ~ e 1762. 1868. (from Egypta) ~ e 2201.
- êðelriht (n.) ius patrium Gr. 2, 515. sg. gen. (væron orvénan) ~ es 3140. Ex. 115, 10. Vgl. folcriht 2951.
- êðelseld (n.) sedes avita; habitatio, domicilium. sg. acc. ~ (sêcan) 1890.
- êðelsetl (m.) = êðelseld Gr. 2, 519. sg. acc. (him þá eard geceás Ƿ) ~ 1921.
- êðelstaðol (m.) habitatio; der bewohnbare Raum der Erde. pl. acc. ~ as 94.
- êðelstól (m.) sedes avita; domicilium, habitatio natalis. Gl. Bv. Gr. 2, 528. sg. nom. ~ 1480. 1509. (engla) ~ Ex. 4, 13. acc. ~ 1480. (ealdne) ~ Ex. 326, 1.
- êðelstov (f.) sedes, habitatio. sg. acc. ~ e (geceás) 1048. 2718.
- êðelturf (f.) patria, domicilium consuetum. Gl. Bv. sg. acc. (on þá) ~ (lâdan) 1768. (on þás) ~ (lâdan) 2671. S. das folg. W. u. êðyltyrf.
- êðeltyrf (f.) = êðelturf. sg. dat. (of þære) ~ 1729. (of þisse) ~, 'from this region of earth' Ex. 220, 17. Thorpe.
- êðelveard (m.) custos terræ, præfectus terræ. Gr. 2, 533. Gl. Bv. s. v. varian. pl. acc. ~ as 3573. Jud. 141, 63.
- eðelþrym (m.) terræ patriæ maiestas. sg. acc. ~ 1628.
- êðfynde = eaðfynde (w. m. s.) ~ 3508.
- êðm (m.) odor; halitus, vapor. Gr. 1, 639. 'se svarta êðm' II, 705.
- êðne ? adi. servilis, serviens = êsne 3596; oder êðen ?
- êðyl = êðel (w. m. s.) ~ 959. 1487.
- êðylstæf (f.) columen, præsidium patriæ s. familiæ. seó eþylstæf 2217.
- êðyltyrf = êðeltyrf. sg. dat. ~ 224. 2701. 2727.

F.

- Fâcn, fâcen (n.) dolus Gr. 1, 643. 2, 160. I, 358. sg. nom. 'fâcn, fraus' M. gl. 405. dat. fâcne (besyrvan) 2674. ~ (gyldan) 3079. for fâcne (2685) oder tô fâcne (3739), dolose. acc. fâcen (Ƿ fyrene) 1935. ~ (Ƿ invit) 2408. pl. gen. fâcna (ænig) 2645. 'fâcna, mæn, strophas, fraudes' M. gl. 389. S. fâcen.
- fæc (n.) temporis spatium, tempus Gr. 3, 429. I, 331. Erl. 131. 148. M. gl. 421. sg. nom. 'hvil, fæc, intervallum' M. gl. 355. dat. (on svá lytlum) fæce El. 959. acc. (ymb lytel) ~ 4199; El. 293; 384. 'brevi tempore'. (þurh lytel) ~ Ex. 115, 16. 504.
- fâcen, fâcene, dolosus. Gr. 2, 175. I, 359. Erl. 151. sg. acc. (hæfde) fâcne (hyge) 441. pl. dat. fâcnum (vordum) II, 65.
- fæder (anom. m.) pater Gr. 1, 331. 2, 43; 122; 225. 3, 320. D. M. 19. 20. sg. nom. fæder 1092. 1184. 1725. 1733. (ælmihlig) ~ 951. (bilvit) ~ 853. ~ (mancynnes) II, 312 = Ex. 456, 4. gen. fæder (flettgesteald) 1605. ~ (flettgestealdum) 1070. ~ (ælmihliges) 1773. (mines) ~ 2690; auch fæderes II, 582. dat. fæder 2594. ~ (on fultum) 971. ~ (on lâste)

1064. 1616. ~ (ǝ mēder) 1104. (ússum) ~ (ǝ mēder on láste) 1569. (on his ágenum) ~ 1574. (heóra ealdan) ~ 2602. acc. fæder (ǝ móder) 194; 3300. pl. gen. (fród) fædera (cyn) 2958.
- fædera** (m.) avunculus, patruus; propinquus, cognatus. sg. nom. ~ 1894. 2074.
- fæderæðelo** (f.) gens patria, prosapia; maiores nobiles. sg. acc. ~ 3290.
- fæderen**, paternus. ? dat. fæderne brêðer frumbearn, oder ist 'fædernes' zu lesen? Der Erstgeborne von seines Vaters Bruder.
- fæderêðelstól** (m.) regnum paternum; patria. sg. acc. (ofgif) ~ 1742. (eard gestigan) ~ Ex. 32, 22.
- fædergeard** (m.) domus patris, domicilium paternum; patria. pl. dat. ~ um (feor) 1049.
- fæderriçe** (n.) regnum patris; patria. Gr. 2, 517. sg. nom. (fæger folde ǝ) ~ Ex. 193, 10. dat. ~ II, 310. Ex. 30, 6. acc. (ǝ he úsic geferge in) ~ Ex. 22, 2.
- fæderyncyn** (n.) genus patrum; patres, maiores. sg. dat. ~ ne 3488. acc. ǝ fædercyn Ex. 16, 4.
- fæge**, moribundus, devotus; debilis, ignavus. Gr. 1, 359; 360; 735. 2, 648. sg. nom. ~ (gást) 3098. ~ (folc) El. 117. acc. (on) ~ (folc) 1377. pl. nom. fæge (svulton) A. 1530. ~ (crungon) 3410. ~ (þeóða) 1260. dat. fægum (stæfnum) 3391. acc. fæge (ferhðlocan) 3196.
- fægen**, hilaris, lætus. Gr. 2, 173. mit dem gen. oder auch dat. obi. ? ~ (freóbearnum) 2176. (væron ealle þæs) ~ II, 436. A. 1042.
- fæger**, pulcher; suavis, bonus. Gr. 2, 135; 143. 3, 579. I, 331. nom. ~ 1482. II, 79; 458; 549. gen. fægre (foldan) 1652. acc. (við) fæger (ǝ freólic) 1716. (giestliðnysse) fægre 2441. (restestove) fægere 1462. pl. nom. fægre (freóðopeávas) 79. acc. (við scýne ǝ) fægere 1247. (þurh) fægir (vord) 896. — comparat. sg. nom. m. (þý) fægra 3328. acc. f. fægerró (idese) 1846. superlat. sg. acc. f. (freó) fægrróste 454.
- fægere**, fægre (adv.) pulchre, decenter, suaviter, benigne, benevole. fægere 210. 2345. fægre 1894. 1936. 2098. 2491. 2509. 3226.
- fæhð**, fæhðe, fæhðu, o (f.) inimicitia capitalis, odium internecivum; internecio. sg. nom. seó fæhðe II, 406. fæhðo Ex. 473, 22. gen. (se me) fæhðe (gemonige) 1025. dat. (feóvertig daga) fæhðe (ic ville on veras stælan) 1346. ~ (stæleð) II, 641. acc. fæhðe (gevorhte) 897. (þá) fæhðo (gefremede) A. 1386. (þeah ve) fæhðo (við þec gefremed hæbben) Ex. 23, 14. (sceal ic mines fela leófan) fæhðu (dreógan) Ex. 443, 7. Wahrscheinlich ist auch eine neutrale Form 'fæhð' anzunehmen, wozu, ausser den obigen Accusativformen auf o und u (die auch neutrale Pluralformen sein können), auch der acc. 'fehð' bestimmen möchte; 'se þe mec fehð ongeán. ǝ við mægenþisan minre genæsteð' Ex. 410, 1.
- fæle**, vendibilis, acceptus, gratus; auch fidelis, proprius, nach Grimm's Annahme in den Erl. S. 143. u. s. f., wo man das Nähere zu lesen nicht versäume. Gr. I, 331; 332. sg. nom. fæle (freónd) 2719. 2813. ~ (freóðoscealc) 2295. pl. nom. fæle (freóðoscealcas) 2491.

- fæmne** (f.) femina, uxor; auch virgo. Gr. 1, 359; 646. 2, 164. (Anm.) sg. nom. ~ 1716. 2220. (freólicu) ~ 881. 995. gen. (þurh) fæmnan (hád) II, 496. dat. fæmnan 2295. acc. 'fæmnan, virginem' M. gl. 339. ~ 2256. ~ (freólicu) 184. pl. nom. fæmnan 2595. ~ (J vuduvan) 2005. dat. (onfóð þám) fæmnum 2465.
- fær** (n.) vehiculum, navis, receptaculum; iter, expeditio. Gr. 3, 575. Erl. 153. sg. nom. (fýres) ~ (micel) 333. dat. fære (hrinon) 1389. (on) ~ 2372. acc. (þú þæt) ~ (gevyrc) 1302. ~ (Noes) 1318. ~ (sèleste) 1414. S. fër.
- fær** (m.) dolus, timor; periculum. Gr. 3, 481. sg. nom. 'þonne se fær cymeð' Ex. 449, 19. fær (godes) 4109. (þ væs) ~ (micel) EL 645. gen. (þæs) færes (on vënum) 2693. acc. fær (ongeton) 3381. Conyb. Illustr. S. 195. ~ (genam) Ex. 436, 11.
- fær**, subitus, subitaneus; terribilis, horridus; doch, wie es scheint, nur in Zusammensetzungen, wesshalb auch færbryne, færcyle, færspeH u. s. f. zu schreiben ist. Vgl. auch Ausdrücke wie 'fyrnum ceald' 315. 806., und das adv. færinga, subito Ex. 158, 20. 233, 27. 271, 4. 19. Ps. 82, 10; ferner 'færlíc sár', subitus dolor Ps. 47, 6., wovon das adv. færlíce, subito Ex. 290, 6.
- færan**, ire; venire. præ. sg. 3. færeð (forst) 806. (valdend in þás voruld) ~ II, 610.
- færbryne** (m.) magnum, terribile incendium, ardor vehemens. sg. acc. (við) færbryne 3001.
- færcyle** (m.) frigus magnum. sg. dat. færcyle 43.
- færspell** (m.) nuncius horrendus, improvisus, repentinus. sg. nom. færspell (becvom) 3064. gen. færspelles Ex. 165, 4. dat. (þá væs seó fæmne for þám) færspelle (egsan geaclad) Ex. 258, 19. acc. (svá me þæs ár bodað frécne) færspell Ex. 259, 4.
- færvundor** (n.) miraculum repentinum, magnum. pl. gen. færvundra (sum) 3208.
- fæsl** (m.) soboles, proles, proventus, victus. Gr. 2, 52; 99. Graff Spr. 3, 374. sg. nom. ~ (cviçlifigendra) 1305. dat. (tò) fæsle 1354. acc. (feora) fæsl 1325.
- fæst**, firmus, constans, tenax; fixus Gr. 2, 559; 579; 622. I, 331. Gl. Bv.; besonders häufig in der Zusammensetzung und mit dem dat. (instrum.). sg. nom. (on råde) ~ 2639. (vitum) ~ 3069. (tirum) fæst 3830. acc. (rom bremsrum) fæstne 2922. (fyrene) fæstan 4109. pl. dat. fæstum (fyrclommum) II, 39. ~ (fæðmum) 3235.
- fæste**, firmiter, severiter; diligenter, accurate. Gr. 3, 102. ~ (bevriçen) 156. ~ (forbodene) 892. ~ (hel), cela diligenter 1830. ~ (mynteð) 2176. ~ (forsætton) 2483. ~ (genearvod) 2597. ~ (gebunden) II, 326.
- fæstan**, ieiunare. præ. sg. 3. he fæste (feóvertig daga) II, 668.
- fæsten** (n.) firmamentum, locus munitus, castellum; captivitas, servitus. sg. nom. 'fæsten, municipium' M. gl. 380. 400. 412. dat. 'fæstene, municipio' M. gl. 401. 430. 'on fæstene, in claustrum' M. gl. 397. 'loce, fæstene, clustello' M. gl. 440. fæstene 153. 2522. 2527. 2584.

- II, 522. acc. (roderas) fæsten 148. ~ (sêcan) 2001. f̆ ~ (forstandan) 2515. ~ (dreáh) 2978. pl. nom. 'fæstenu, claustra' M. gl. 354. gen. þára fæstna (cúðóst) 4209.
- fæsthydig, constans, fortis, firmus, tenax. sg. acc. ~ ne-1342. pl. gen. (fela bið) ~ ra Ex. 339, 30.
- fæstlic, firmus; pertinax Gr. 2, 659. sg. nom. ~ (þreát) II, 327. acc. ~ ne (ræd) 4103.
- fæstlice, firmiter. ~ (eard genámon) 1647. (f̆ ve) ~ (ferhð staðelien) El. 428. compar. 'ic gelyfe þê sêl ǀ þ̆ fæstlicor' El. 796.
- fæðm, fæðem (m.) amplexus, cubitus, pugnus; sinus, pectus; tutela, custodia, carcer Gr. 1, 639. 2, 43; 146; 150; 602. I, 331. M. gl. 317. dat. (in dracon) fæðme El. 765. (feónða) ~ 3223. (hafað vislfcu vord on) ~ 3455. (under) ~ 3779. acc. (gân on fremdes) fæðm 1966. (bodiað ofer foldan) ~ A. 336. (on) ~ (gebræc) 62. (lâded on fremdes) ~ 2625. pl. dat. fæðmum (þeahle) 1277. ~ (beþeahle) 3757. (vidum) ~ 3004. (fæstum) ~ 3235. (væl) ~ (sveóp) 3409. ~ (hilde gesceádan) 3433.
- fâg, fâh, gen. fâges, versicolor, varius, insignis; inquinatus, pollutus. Gr. 1, 732. 2, 621. 622. I, 358., mit dem dat. der befleckenden oder auszeichnenden Sache. sg. nom. (veorm blæðum) fâg A. 769. (sveord f̆ymælum) ~ A. 1135. Erl. 127. fâh (vurm) 896. (deáðe) ~ Ex. 95, 23. (synnum) ~ Ex. 276, 24. (dædum) ~ 3470; II, 157. (iudædum) ~ II, 187. (in oder iu? firenum) ~ II, 481. (m̆ðsynnum) ~ II, 181. dat. fâgum (vyrme) 901. ~ (mece) Jud. 134, 28. ~ (on flôre) II, 111. pl. dat. fâgum (sveordum) Jud. 137, 13. acc. (ofer) fâge (feldas) 3216.
- fâh, pl. dat. fâum, inimicus, hostilis. Gr. 2, 751. I, 358. Erl. 106. 168. mit dem Personenobject im dat. oder mit við und dem acc. — sg. nom. fâh 910 (Faraone) ~ (ǀ yrre) 1854. ~ (við god) II, 97; A. 1189., wo fâg zu verbessern ist. pl. dat. fâum (folmum) 62; 2478.
- fâhver (m.) vir hostilis, hostis. pl. dat. fâhverum 1286.
- fâmgian, spumare. Gr. 1, 908. 2, 306. præt. sg. 3. (flôd) fâmgode 3410.
- fâmig, spumousus. sg. nom. ~ (scip) 1412. ~ (sæ) 1447. pl. nom. fâmige (flôdas) 2207. ~ (valcan) A. 1524. dat. 'famigum, spumosis' M. gl. 332.
- fâmigbôsm (m.) maris sinus spumans. pl. gen. fâmigbôsma 3422.
- fana (m.) vexillum. Gr. 3, 447. I, 327. Graff Spr. 3, 520. sg. nom. ~ 3177. dat. 'fanan, vexillo' M. gl. 429. pl. nom. 'fanan, labara' M. gl. 366.
- fandian, tentare, experiri, probare; invenire, exquirere, indagare. Gr. 1, 907. 2, 35; 229; 240. Graff 3, 539. mit dem acc.; aber auch mit folg. gen. Præs. pl. 2. (imper.) 'fandiað, gustate' Ps. 33, 8. præt. sg. 3. fandôde 1431. pl. 3. fandôdon (m in) Ps. 40, 6. fandedon (þone bryne) 3971. imperat. 'fanda min, proba me' Ps. 25, 2. inf. fandigan 2404.
- fandung (f.) experimentum, inventio, indignatio. acc. (ôn) fandunge 1447.
- fangan; s. fôn.

faran, ire, vadere, proficisci, perire; versari. Gr. 1, 896. I, 328. Graff 3, 548. præs. sg. 3. (svá þeós voruld) fareð Ex. 469, 23. coni. sg. 2. (þeáh þi mid ligenum) färe 528. sg. 3. (þ he o n þysne sið) färe 511. præter. sg. 3. fôr 1389. 1412. 2977. 3259. 3276. ~ (on fultum) 1959. pl. 3. fôron (tôsomne), concurrerunt 1977. ~ 3035. 3559. fôran 1795. 1969. 3022. 3101. imperat. far 1742. 'vade' M. gl. 431. inf. faran 905. ~ (tô . .) 553. ~ (on þysne sið) 496. (vest) ~ 3571. ~ (ofer vong) Ex. 481, 10. S. færan, feran.

faru (f.) iter, expeditio, agmen; res moventes Gr. 1, 641. 3, 484. acc. (þíne) fare (lædan) 1740. (se þás) ~ (lædeð) 3483. Vgl. volcenfaru 3897.

fáum; s. fäh.

feá, feáva, pauci; nonnulli. Gr. 1, 732. 3, 616. I, 356; 367; mit folg. gen. des plural; dat. feávum, feám. — nóm. feá (âne), pauci tantum 2128. (heóra) feá 3844. dat. 'feám siðum' A. 605; 817; Ex. 456, 11.

fea (n.) = feo, feoh, pecus, pecunia 3584.

feala, multum. Gr. I, 351. 3, 615. Erl. 160; mit folg. gen. ~ (vorda) 271. ~ (gevinnes) 321. ~ (veorna) A. 1490. ~ (mæla) El. 986. ~ (tíða) El. 1044. 'is nú feala siðþan forð gevitentra, fróðra ǵ góðra, þe ús fore væron, gleavra gumena' El. 635. S. fela, feola.

feallan, cadere, rueré. Gr. 1, 895. I, 346; 348. præter. sg. 3. feóll (þá t ô foldan) A. 918. Gr. I, 372. pl. 3. feóllon (t ô gebede) 774. ~ (o n gebed) 844. ~ (o n foldan) II, 535. ~ (t ô foldan) II, 548. (feónða feorh) ~ (þicce) 2059. inf. feallan (lèt dôm ǵ drihtscipe) 1193. (o n væl) ~ 2033.

fealo, fealu, fealva, fulvus, flavus, aureus. Gr. 1, 734. 2, 189. I, 345. sg. nom. se fealva (holen), flava sambucus Ex. 437, 19. acc. (ofer) fealuvne (flód) A. 421. fealone (streám) A. 1538. ~ (væg) Ex. 296, 19. fealo (lig feormað) Ex. 213, 1. pl. nom. fealve (blóstman) Ex. 202, 24. ~ (fôtas) Ex. 219, 22. ~ (vegas) Ex. 289, 11. dat. 'fealvum, fulvis' M. gl. 441. acc. fealve (linde) 2039.

fearme (m.) coena, victus. Gr. 2, 146. Dfb. 96. dat. (mid) fearme 1389. S. feorm.

feásceaft, miser, pauper; privatus, orbatus, mit dem gen. des Mangelnden. — sg. nom. ~ 2169. 2815. 2:30. ~ (hæle) Ex. 459, 5. ~ (hæleð) A. 1556. ~ (ides) 2263. (freónða) ~ 2094; 2473; 2693; A. 1129. acc. feásceafne A. 367. (áfréfran) ~ Ex. 11, 23. pl. acc. (áfréfre) feásceafte Ex. 23, 13. Dasselbe 'feásceaftig' Ex. 307, 19.

feax (n.) cæsaries, comâ; capilli, cincinni. Gr. 2, 63; 266. 3, 408. Graff 3, 446. M. gl. 316. sg. nom. ~ 3955. 'ne feax, ne fel' Ex. 278, 1. dat. 'feaxe, cæsarie' M. gl. 433. (bi) ~ (áhôn ǵ áhebban) Ex. 256, 6. 'genam þá þone hæðenan mannan fæste be feaxe sinum' Jud. 134, 17. S. auch 'fex, cæsaries' M. gl. 422. 'fexe, hære, capillaturá' M. gl. 356. 'fexe, cæsarie' M. gl. 356. 'fexa, cincinnorum' M. gl. 416. 'fexa, hæra, crinibus' M. gl. 356.; ausserdem das adi. 'blondenfeax' und 'feaxhâr, hoary-headed' Ex. 487, 13. Thorpe.

- fēdan**, gignere, procreare, producere, in lucem edere, parere; alere, nutrire, educare Gr. I, 361. præs. sg. 2. (tyhst ús Ƿ) fēdest (teára hláfe) 'cibabis nos pane lacrymarum' Ps. 79, 5. pl. 3. (lādaǷ Ƿ) fēdaǷ 1293. præt. sg. 3. 'fēdde me be vætera staðum, super aquam refectionis educavit me' Ps. 22, 2. (ides eaforan) ~ 1050. pl. 3. (idesa eaforau) fēddon 1072. imperat. fēd (feora vocre) 1337. inf. fēdan 957. part. præt. fēded. (vearǷ eafora) ~ 1101; 1154; 1706. 'svá man æt mèder biǷ fēded, sicut ablactatus super matrem suam' Ps. 130, 4. Das Wort kommt in den Psalmen und im Cod. Exon. oft vor.
- fela** = feala, multum Gr. 3, 120. I, 334; 348; 351. indeclinabel, mit dem gen. verbunden. ~ 279. 443. 454. 476. 576. 619. 705. 785. 1632. 1718. 2193. 2327. 2691. II, 403. S. feola.
- feld** (m.) campus, planities Gr. 1, 638. 2, 226. 3, 395. I, 334; 349. Graff 3, 515. sg. acc. (gesóhton Sennera) feld 1662. (geseáh Sennera) ~ (vǷdne) 4119. pl. gen. (on) felda (þám), in eo camporum f. campo 3688. acc. (ofer fáge) feldas 3216.
- feldhús** (n.) tentorium Gr. 2, 500. pl. gen. ~ a (màst) 3014. dat. ~ um 3062. 3152.
- feng** (m.) amplexus; inclusio, custodia Gr. 2, 602. sg. nom. (fýres) ~ Bv. 3525. acc. (under roderas) feng 98. (in fýres) ~ El. 1287. (þurh fýres) ~ Ex. 212, 24. (feónða) ~ Ex. 128, 20.
- feo** = feoh, pecus, pecunia; armenta, iumenta Graff 3, 428. gen. feos 2714. 'nānes feos ne vilnaǷ' Ps. 14, 6. dat. (mid) feo (Ƿ mid feorme) 2653. (mid) ~ (bicgaǷ) Ex. 436, 37.
- feoh** (n.) pecus, pecunia; iumenta Gr. 1, 644. I, 348; 349. D. Spr. I, 28. nom. feoh 201. (eácen) ~ 1512. acc. feoh 1294. 1644. 2124. 2713. 2719.
- feohsceat** (m.) pecunia, divitiæ Gr. 2, 453. pl. dat. (viǷ) feohsceattum, um Geld 4261.
- feola**, feolo, multum Gr. I, 348; 351. feola (herede) II, 161. ? feolo (þúsenda) II, 422.
- feón**, odisse, odio persequi. præs. sg. 3. (þê þ̅ vif) feóǷ 908. (bryne) feóǷ (firena bearn) Ex. 97, 31. præt. pl. 3. (hie þe) feódon (þurh feóndscipe) El. 357. (þá þe dryhtnes á) ~ (þurh firencraft) Ex. 243, 21. (hi) feódan (Ƿ fylðon) Ex. 44, 27.
- feónd** (m.) hostis, inimicus; dæmon, diabolus (besonders mit dem Artikel 'se feónd, se ealda feónd' u. dgl.) Gr. 1, 573. D. M. 553. sg. nom. (se) ~ 306; 686; 1442 (der Rabe so genannt). (éce) ~ 1256. (se ealda) ~ El. 207. ~ (in firenum fáh) II, 481. gen. feóndes (craft) 447. (þurh) ~ (craft) 451. acc. feónd (geflæmed) II, 464. pl. nom. (þá blácan) feónd (forvurdon) II, 197. ~ (seondon réðe) II, 104. gen. feónda (aldor), princeps dæmonum II, 76. ~ 313. 1041. 1254. 2059. 2092. 4215. dat. feóndum (þeóvian) 485. acc. feónd 57. (slóh Ƿ fylde) ~ 2066. feóndas II, 226.
- feóndræs** (m.) impetus hostilis; facinus nefandum. acc. ~ (gefremede) 897. Vgl. 'beadumægnes ræs' 3258.

- feónðscipe** (f.) inimicitia Graff 3, 383. (purh) ~ 607. 2316; (for) ~ 2685; auch feónðscype Ex. 30, 30. 243, 22.
- feor**, procul Gr. 3, 119; 625. I, 350; mit dem Dat. mit und ohne Präpositionen. ~ 2316. II, 40. ~ (ðððe neáh) 1025; Ex. 262, 19. 211, 4. ~ (heónon) 2273; 2507. (fædergeardum) ~ 1049. (leódmagum) ~ 2688. ~ (from freómagum) 1035.
- feor**, feorh pl. nom. feoras und feorh (m.) homo, vir. pl. nom. (ful freólice) feorh 1612. gen. feora 1325. 1337. 3290. 3313. S. fir.
- feor**, feorh (n.) vita, anima, vis vitalis; tempus vitæ, ævum Gr. 2, 311. D. M. (I) 458; 477. (II) 291. sg. nom. ~ 905. gen. feores 3333. dat. feore (gesceódon) 3533. (þ me vráðra sum) ~ (beneóte) 1825. ~ (gebeorgan) 1832. 'tó vidan feore', in perpetuum 3476; A. 1538. El. 1321. Ex. 82, 25; 152, 21. u. s. f. (S. auch 'vide ferh' Ex. 142, 12; 255, 23; 350, 1. 'vide ferg' Ex. 270, 19. und unten 'ferhð'). acc. feorh 184. 1519. ~ (gesealde) 1733. (nergean þin) ~ 2504. ~ (generigan) 2518. pl. nom. (feónða) feorh 2059. dat. feorum 1157. hæleða bearnum, fira) ~ Ex. 97, 19. acc. feorh 1380. ~ (heóra nergan) 1994. (gesealde) feorh 2946. S. aldor.
- feorhbana** (m.) homicida, interfector Gr. 2, 453. sg. dat. ~ n 1017. pl. gen. 'feorhbanena, carnificum' M. gl. 378. acc. feorhbanan 2082. S. ferhðbana.
- feorhberend**, vivus, vivens. pl. gen. feorhberendra 1949. Ex. 420, 19.
- feorhcvealm** (m.) occisio, cædes Gr. 2, 453; 513. nom. (min fyll ǰ) ~ 1099. acc. ~ 1034. 'þeáh him feónða hloð feorhcvealm bude' Ex. 157, 6.
- feorhdæg**, pl. nom. ~ dagas (m.) dies vitæ, tempus vitæ, vita Gr. 2, 453; 489; 490. pl. gen. feorhdaga (vorn) 2352. = aldordæg Bv.
- feorheácen**, animans, animatus. pl. nom. ~ o cynn, omne genus animantium 204. Vgl. 'feorhcyn, genus viventium' Gl. Bv. s. v. 'cyn'; Gr. 2, 453 und 501. dagegen 'anima'.
- feorhgeborh** (n.) vitæ securitas; refugium. acc. (he gelædde on) ~ 3298.
- feorhleán** (n.) præmium, donum vitæ. acc. þ feorhleán (fácne gyldan) 3079.
- feorhnere** (m.) vitæ servatio, salus, refugium Gr. 2, 453; 512. dat. (tó) ~ 3857; El. 897; Ex. 38, 21; 97, 28. acc. ~ 4024. Ex. 157, 10.
- feorme**, fiorme (m.) victus, prandium, coena Gr. I, 348; 351. Erl. 105. Gl. Bv. 'feorm, fearm' Dfb. 69. dat. (mid cnósle fêran, mid) feorme 1725. (mid feo ǰ mid) ~ 2653. acc. (æhta lædan, feoh ǰ) feorme 144. 'tó fiorme, ad agapen, deliciem' M. gl. 429. Vgl. orfeorm A. 406. 1617. Ex. 255, 20. 316, 16. S. fearme.
- feorran**, e longinquo, eminus Gr. 3, 96; 119. Graff 3, 660. ~ 495. 2473. 2815. (neán ǰ) feorran 225. ~ (ððþe neán) 1043.
- feorren** = feorran. 'feorrenne, de longe' Graff l. c. ~ (cumenra) 1830. = feorran cumenra A. 24.
- feorða**, quartus Gr. 3, 637. (svilce is) seó feorðe 233.
- feóver**, gen. feóvera, quatuor Gr. 1, 762. I, 370. Graff 3, 670. ~ 216. 1329. 1541. 1691. gen. feóvera (sumne) 2195. dat. (from) feóverum (foldan sceátum) Ex. 55, 5. — 'feovere' Ex. 170, 5.* 418, 10.

feóvertig, quadraginta Graff 3, 672. ~ (daga) 1346; 1377. dat. feóvertigum 1157.

fêr = fâr, navis. dat. (of) fêre (âcumen) 1539. — Gr. I, 333. schreibt 'fêre'.

fêran, ire, proficisci Gr. I, 333; 361. præs. sg. 3. fêreð II, 390. pl. 3. (þá þe) fêrað II, 655. præt. sg. 1. fêrde II, 496. sg. 1. fêrde II, 496. sg. 3. fêrede 2095. inf. fêran 849. 1725. 1740. 2392. 2753. 2793. 2843. 3594. 4215. part. præs. (folc) fêrende 1647; 2974.

ferhð (n.) vita; animus, anima Gr. I, 334. Erl. XXXIX. sg. nom. (þin) ~ (bemearn) 2303. dat. ferhðe (forstolen), exanimatus, sui non compos 1573. (gevrþad) ~ 3924. on ferhðe 867; 1250. acc. (vidan) ferhð 903. (ne læt þú þin) ~ (vesan sorgum ásæled) 2188. (viste) ~ (guman cearam on clomnum) 2787. pl. acc. (þý læs him) ~ (getvæfe), nisi animum avertat 3048. Vgl. stiðferhð 107. 241. 1401. 1677.

ferhðbana = feorhbana Gr. 2, 485. sg. nom. (fyrst) ferhðbana 3328.

ferhðcearig, anxious, sollicitus animo 2211.

ferhðcôfa (m.) animi recessus, pectus. dat. (on) ferhðcôfan 2597; Ps. 108, 17. Vgl. ferhðloca, ferðloca.

ferhðloca (m.) animi claustrum; corpus, pectus; vir, homo Gr. 2, 506. Erl. XXXIX. dat. (on) ~ n A. 1671. pl. acc. (fêge) ferhðlocan 3196. = ferðloca Ex. 247, 16. 256, 19. 287, 12. 288, 18.

ferian, vehere, ducere; deducere, comitari. præt. sg. 3. ferede 1392. 2083. pl. 3. feredon 1869. 2060. 3304. inf. ferian 2148. ferigean A. 824.

ferleósan = forleósan, perdere. part. præt. ferlorene 301.

ferð = ferhð, feorh. vîde ferð, in perpetuum, per omnem vitam 2980; Ex. 10, 36. u. s. f. Die Form 'ferð' begegnet überhaupt häufig im Cod. Exon.

feste = fæste (adv.) firmiter, arcte. ~ (gebunden) II, 58; 104.

fêt; s. fôt.

fetian, arcessere. Gl. Bv. inf. (hêht him) fetigean (tô) 2660. fetigan Jud. 132, 19. Vgl. El. 1053: 'Elene hêht Eusebium gefetian on fultum'; und El. 1161: 'hêht þá gefetigean forð snotterne ricene tó rúne'. S. gefætian.

fêða (m.) pedes; phalanx, caterva Gr. 2, 238; 437. I, 361. Erl. 111. und 158. sg. nom. (se) fêða II, 458. (Judisc) ~ 3241. 'eórod sceal getrume rîdan, fæste fêða stondan' Ex. 337, 13; aus welchem Citate man den Gegensatz von eórod (Reitergeschwader, turma) und fêða (Fussvolk, pedites, Infanterie) deutlich erkennt. dat. (on) fêðan II, 326; Ex. 265, 13. (cvið tó þára synfulra sávle) ~ Ex. 93, 1. pl. nom. (engla) fêðan II, 222. (fira cynnes fif þúsendo) fêðan (sætton reómigmóde) A. 591. ~ (trymedon eóredcestum) El. 35. gen. 'feðena, peditum' M. gl. 348. acc. (deáde) ~ 3195. ~ tvelfe 3154. þú here fýsest) ~ (tó gefeohte) A. 1189.

fêðe (n.) pes, passus, gressus; via, semita. Gr. I, 361. Erl. 111. 158. sg. dat. fêðe (eódon) El. 844. ~ (spêdig) Ex. 296, 18. '[sum]sceal on fêðe lif, seónobennum seoc, sár cvánian' Ex. 328, 16. on fêðe (on

- feorvegas nyde gongan) Ex. 328, 33. acc. (min) fêðe 378. ~ (ne sparode eorl) 2528. Ueber die Lesart fêðe 3404. s. m. die Anmerkung.
- fêðegange (m.) pedes, Fussgänger. nom. ~ 2507.
- fêðeleás, sine pede, ἄπους. sg. nom. ~ 905. pl. nom. (mec ýða vrúgon) fêðeleáse Ex. 488, 5.
- feðer (n. und f.) penna, ala Gr. 1, 643. 2, 123. 3, 410. pl. acc. feðera (onsceóðc) 1466. (brædan) feðra Ex. 289, 13.
- feðerhama (m.) pennæ tegentes, alæ. dat. (mid) feðerhaman 666.
- feðerhoma = feðerhama. Gr. 2, 496. nom. ~ Ex. 217, 14. dat. (mid) feðerhoman 415.
- fiersn (f.) calx, calcaneum; insidiæ; goth. fairzna. Gr. I, 352. Gl. Ul. 201. pl. acc. fiersna 910., wo man die Bemerkung nachlese. Vgl. fyrsn bei Bosw. s. v.
- fif, fife, quinque Gr. 1, 762. I, 363. Graff 3, 541. fif 1126. 1164. 1173. 1179. 1225. fife 1736.
- fiftene, quindecim. gen. fiftena (elna) 1392. S. fiftyne.
- fiftig, quinquaginta 1595. gen. fiftiges (elngemeta) 1302.
- fiftyne, quindecim. acc. fityno (hund) 1146.
- findan, invenire, incidere in aliquem, experiri. præ. sg. 3. findeð 2888. pl. 3. findað (gold ǝ gymcyn) 225. (verþeóde on gevritum) ~ 3448. præ. sg. 3. fand 2035. fond 2543. Ex. 171, 2. con. sg. 3. funde 453. (in sige) ~ 4060. pl. 3. (oð þ hie eorðscræf) fundon 2589.
- fir pl. nom. firas = feor, feoras (w. m. s.), homo, vir. Gl. A. S. pl. gen. fira (bearn) 406. (manna bearn) ~ 3325. ~ (flâschoman) A. 24; 160. dat. firum (gefræge) Ex. 197, 22. 'svâ þ is ældum cûð, firum, on folce' Ex. 416, 15.
- firen, firn (f.) crimen, scelus Gr. I, 336. Gl. Bv. Gl. Ul. 201. pl. gen. (feola) firna II, 161. dat. (in) firenum (fâh) II, 481. (fægen in) firnum II, 436. acc. firena (fremman) 19.
- firendæd (f.) facinus scelestum, scelus, crimen Gr. 2, 453; 491. Gl. Bv. pl. gen. firendæda 2574. ~ (fela) Ex. 453, 35. ~ um (fâh) Ex. 62, 13; 99, 31. acc. firendæda Ex. 80, 11.
- fîrenfull, scelestus; peccator. pl. nom. ~ e II, 65. Das Wort kommt in den Psalmen öfter vor; z. B. Ps. 57, 3. 81, 4. 124, 3. 128, 2. 3. 138, 16. 139, 4. 140, 12.; auch Ex. 135, 50.
- fîrnum = fyrnum, horribiliter Bosw. ~ (þæs deóp) 829. S. fær.
- flâsc (n.) caro Gr. 1, 359. 2, 277; 591. M. gl. 316. sg. nom. (þonne þin) ~ (llgeð) 2182.
- flâschoma (m.) tegmen carnis, caro; corpus, corpus mortuum Gr. 2, 496. Erl. XXXIX. sg. dat. (of) flâschoman. S. A. 24. 154. 160. Ex. 79, 29. 89, 32. 124, 29. 137, 13. 163, 35. 271, 28.
- flân (f.) sagitta, iaculum. Gr. 3, 444. I, 358. Erl. 145. Gl. Bv. sg. gen. 'flâne þæs stânes, obelisci' M. gl. 403. acc. (við) flâne (feónða) 3166. pl. nom. (þine) flâna, 'tuæ sagittæ' Ps. 44, 7. gen. 'flâna

scúras' El. 117; Jud. 137, 67. dat. 'fyllað heóra coceras mid flánum, paraverunt sagittas suas in pharetra' Ps. 10, 2. pl. acc. flán Ps. 7, 13. 'ne forhtast þú þé on dæge flán on lyfte' Ps. 90, 6. ~ Ex. 438, 23. Vielleicht ist das Wort auch als neutrum anzusetzen. S. gúðflán.

fleám (m.) fuga Gr. 1, 368. 2, 186. Erl. 131. 134. dat. fleáme (norgan) 1995. ~ (dælan) 2273. (ic) ~ (dæle) Ps. 54, 7. ~ (spóvan) A. 1544. (þá vearð on) ~ A. 1386. (vurdon on) ~ 2068. acc. (on) fleám (gevat) 4131. (on) fleán (sceácan) Ex. 280, 17. (fram me) ~ (gedydan) Ps. 141, 5.

flèd (? n.) = flód, flumen, fluctus. dat. (eá in) flède 232. 'læt nú of þinum stapole streámas veallan eá in flède' A. 1504.

flèma (m.) profugus Gr. 1, 645. nom. ~ 1017. Vgl. 'flýman', und 'flýmena, apostatarum' M. gl. 423.

fleógan, volare Gr. 1, 896; 897. I, 370. præt. sg. 3. fleáh 1451. 1460. II, 163. fleág Ex. 157, 9. ~ (giellende gár) Ex. 326, 12. ~ Ex. 405, 1. inf. fleógan 415. 1436. 1445. 1474. 2572. II, 266.

fleón, fugere Gr. I, 370. præt. sg. 1. fleáh 2266. sg. 3. fleäh 1813. 1933. 3098. flugon 3132. 3381. inf. fleón 2256. 4029. part. præs. fleónde 2074.

fleótan, fluctuare; natare. præs. pl. 3. 'oft scipu scriþende scrinde fleóttað' Ps. 103, 24. part. præs. fleótende, pl. gen. fleótendra (ferð) Ex. 289, 26. acc. fleótende (hreáv) 1442.

flet (n.) atrium, domus, conclave Gr. 2, 453. 3, 429. I, 333. Graff 3, 360. sg. dat. (on) flette 2441; Ex. 429, 16. acc. (on) flet (beran) Ex. 437, 3; 438, 24. pl. acc. flet (ofgeafon) Ex. 290, 7.

fletgesteald (n.) domus, domicilium, sedes Gr. 2, 453; 527. sg. acc. fletgesteald 1605. pl. dat. (onfeng) fletgestealdum 1070.

fletpæð (m.) atrium; semita Gr. 2, 453; 513. pl. acc. fletpæðas 2723., wo die Bemerkung nachzulesen ist.

flit (n.) contentio, certamen; scandalum Gr. 2, 14. (vgl. geflit El. 903. Ex. 271, 18. geflitu ráran El. 443; 953. Erl. 150. on geflit, certatim Gr. 3, 155 = flitmælum Gr. 3, 137. M. gl. 333.) sg. dat. (on) flitte 2066. Vgl. noch: 'flitend, litigans' M. gl. 391. 'flitcræft, dialectica' M. gl. 394. 'mid flitcræftlicum, dialecticis' M. gl. 396. 'flitera, schismaticorum' M. gl. 389. 'flitfulles, dialecticæ' M. gl. 399. 'flitfulra, dialecticorum' M. gl. 396.

flód (n. und m.) flumen, fluctus, currentum maris Gr. 1, 364; 643. 2, 236; 493. 3, 383. sg. nom. flód 204. 1293. 1381. 1393. 1414. ~ (ýðum veóll) A. 1546. ~ (blóde veóll) Bv. 2843. gen. 'flódes, diluvii' M. gl. 381. dat. flóde 157. 167. 1291. 1318. 1452. 1539. 1595. acc. flód 829. flód blód gevóð, sanguis pervasit fluctum 3391. pl. nom. 'flód, fluenta' M. gl. 406. 'flóðas, reóhnyse, flustra' M. gl. 381. (fámige) flóðas 2207. acc. (nive) flóðas 3291. S. drencflód; lagoflód 127., mereflód 1336. 3432.

flóðblác, maris pavidus. ~ (here) 3426.

flóðegsa (m.) horror aquarum, tempestas maris Gr. 2, 484. Gl. Bv. nom. ~ (becvom) 3375.

- flôdvearda** (m.) *custos fluctus*. ~ 3422.
- flôdveg** (m.) *iter maris*, sg. dat. ~ e 3035. pl. acc. ~ as. Ex. 309, 4. 418. 22. = flôtveg Ex. 475, 1.
- flôr**, **flôre** (f.) *atrium, pavimentum; tabulatum* Gr. I, 364. Gl. Bv. nom. flôr II, 39; 320. dat. (on) flôre II, 111. 'ætfealh mîn sával flôre, adhæsît pavimento anima mea' Ps. 118, 25. acc. 'þ̅ him þ̅ heáfod vand forð on þá flôre' Jud. 134, 41.
- flôta** (m.) *nauta; auch navis, classis* Gr. 2, 20. 3, 439. I, 339. Erl. XXXIV. Gl. Bv. sg. nom. flôta 3260. pl. nom. flôtan 3062. 3152; in allen drei Stellen 'nauta'; doch 'navis' z. B. in Folgendem: 'leóf vilcuma Frysan vife, þonne flôta stondeð, bið his ceól cumen ȝ hýre ceorl tó hám' Ex. 339, 19.
- flôtmon** (m.) *nauta* Gr. 2, 507. 'flôtman, vicing, archipirata' M. gl. 414. pl. gen. flôtmonna (freá) 1470.
- flýg** (m.) *fuga; volatus*. gen. flýges (cunnode) Ex. 40, 28. dat. flýge Ex. 123, 10. (on) flýge (ȝ on flyhte) II, 113. 'við flýge gâres' Ex. 297, 11.
- flyht** (f.) *volatus; fuga* Gr. 2, 24; 204; vielleicht nur 'volatus' allein. nom. (þæs fugles) flyht Ex. 40, 15. dat. 'fareð (nämlich der Phönix) feðrum snell flyhte on lyfte' Ex. 206, 8. 'svá þone hálgan (den Vogel Phönix) hringe beteldað (näml. 'fugla cynn') flyhte on lyfte' Ex. 221, 25. 'þe on flyhte á þá þenungc þrymme beveotigað', Subject sind 'vuldres áras six', die Engel, Cherubim; El. 743.
- flýman**, in *exilium mittere* Gr. 2, 149. præt. sg. 3. (ac hie god) flýmde 2109. S. geflýmed 3779.
- fôh**, in der Stelle II, 687., nach Ms. Jun. Th., würde zu 'fôn' gehören, w. m. s.
- folc** (n.) *multitudo, turba, comitatus, comites, tribus, familia, populus* Gr. 2, 280. 3, 473. I, 338; 341. Graff 3, 505. sg. nom. folc 1644. 1647. 2285. gen. folces 1193. 1663. 2308. 2483. 2660. dat. folce 1245. 2123. 2410. 2554. 2620. 2985. acc. folc 1210. 1227. 1291. 1377. 1724. 2017. 2500. pl. nom. folc 2090. ~ (geludon) 1547. (víd) ~ (cenned vâron) 1632. ~ (Canaanâ ȝ Feretia) 1903. (brád) ~ (cumað) 2327. ~ (unrim ávôcon) 2608. gen. folca 153. 666. 744. 2533. 2691. 3208. ~ (bearn) 1083. dat. folcum 2493. 3430. II, 561. acc. (geond) folc (monig) 233. S. gefolc.
- folcbearn** (n.) *populi filius, unus e populo; indigena, vernaculus* Gr. 2, 453. pl. nom. ~ 1754. dat. ~ um 2188.
- folccûð**, *celeber, clarus*. ~ 3336.
- folccýning** (m.) *rex populi, rex* Gr. 2, 453; 454. sg. dat. ~ e 2748. pl. nom. ~ as 1969. 2068.
- folcdriht**, **folcdryht** (f.) *comitatus, multitudo hominum, concilium*. acc. folcdriht (vera) 1257; Ex. 66, 5.
- folcefíren** (f.) *crimen manifestum*. pl. nom. folcefírena 2404.

- folcegetrum** (m.) comitatus, caterva. dat. ~ e 2041. S. 'folcgetrum' und 'getrum' 3263.
- folcfreá** (m.) dominus populi; dominus Gr. 2, 454. D. M. 191. sg. dat. ~ n 1846. S. ágendfreá, freá drihten (unter 'drihten'), liffreá.
- folcgesið** (m.) comes popularis; popularis, contribulis; da 'gesið' später auch als Ehrentitel (= comes) gebraucht wurde; so könnte 'folcgesið' auch 'vir nobilis' bedeuten. pl. nom. folcgesiðas 2128. dat. folcgestiðum 3928. S. gesið; gesiðmægen Ex. 339, 4.
- folcgestealla** (m.) comes militiae, consors, socius belli Gr. 2, 454; 527. Gl. Bv. pl. gen. folcgestealna 271. acc. folcgesteallan 287.
- folcgestreón** (f.) gaza publica; res pretiosæ Gr. 2, 454; 528. pl. dat. ~ um 1976.
- folcgetæl** (? n.) numerus populi; populus totus, multitudo incolarum. dat. (álesen on) folcgetæl 3158. Vgl. 'ríngetæl' 1415. 'getalum myclum' 1682. u. folctal.
- folcgetrum** = folcegetrum. pl. nom. (óðþæt) folcgetrume (gefaren hæfdon) 1982. Vgl. gárgetrum Ex. 42, 18.
- folcmægen** (n.) vis, potentia populi; populus, natio Gr. 2, 454. sg. nom. ~ 3276. 3703.
- folcmægð** (f.) tribus, natio pl. gen. ~ a (fruman) 1272. ~ byht 2207.
- folcmære**, ceber, frequens hominibus. pl. acc. (ofer) folcmære (land) 1795.
- folcriht** (n.) ius populi, ius publicum; iura populi Gr. 2, 454. sg. acc. ~ 2951.
- folcscearu** (f.) sectio populi; gens, tribus, populus, natio; auch 'regio' Gr. 2, 454; 522. "allodium, opposed to beneficium, as 'folc-land' to 'bócland'; provincia, natio Cod. Verç." Gl. Bv. v. sceran. Im Cædmon hat das Wort nur die Bedeutung von 'populus, natio' u. dgl. sg. dat. folcsceare 1866. 2471. 2674. 2823. El. 967. folcscere El. 403.
- folcstede** (m.) locus populi, metropolis, urbs; locus pugnæ, proelii Gr. 2, 454; 527. Gl. Bv. sg. nom. ~ (gumena) A. 20. dat. folcstede A. 179. Jud. 140, 61. acc. folcstede 2195. pl. nom. folcstede 1927.
- folcstyde** = folcstede. sg. dat. (from þám) folcstyde 1995.
- folcsveót** (m.) multitudo populi, caterva, manus Gr. 2, 454. pl. gen. ~ a 3506. S. sveót 3149. 3425.
- folctal** (f.) enumeratio populi, genealogia. dat. ~ e 3308.
- folctoga** (m.) dux populi, dux, princeps Gr. 2, 437; 454; 529. Gl. Bv. sg. nom. (from) ~ 2943; Ex. 156, 13. ~ 4173. 4242. gen. ~ n Jud. 132, 43. dat. ~ n 3626. Ex. 256, 1. acc. (fromne) ~ n 1956. pl. nom. (frome) folctogan A. 8. acc. ~ 3183. 4045. Jud. 137; 12.
- folcveras** (m. pl.) populares; incolæ, homines Gr. 2, 454; 534. nom. ~ 222. 1840.
- fold** (f.) terra. sg. nom. ~ 150. Hiemit zusammengesetzt 'folcbúend' = eorðbúend, e, incola, incolæ (pl.) Ps. 64, 10. Ex. 154, 17. El. 1014. Ex. 54, 14. 72, 25. 465, 9. 17. foldbúendra Ex. 106, 2. foldbúendum

- Ex. 186, 24. foldgræf, sepulcrum, tumulus El. 844. pl. dat. (árisan of) foldgrafum Ex. 63, 27.
- folde** (f.) terra, solum, campus Gr. 1, 646. 2, 228. D. M. 229. Gl. Bv. nom. folde 116. 157. 215. 1015. 1555. 1759. 1964. 2198. II, 214. gen. fol-dan 3298. ~ (sceát) Ex. 5, 21. ~ (sceátas) 1529. Ex. 445, 20. ~ (sceátas), terræ partes, regiones 3357. (fægre) ~ 1652. 'geond ~ bearn' inter terræ filios i. e. homines 1658. (unlytel dæl sídre) ~, 'vastæ terræ' 2545. dat. (ofer) foldan 1083. (on) ~ 1482. (from) ~ (up) 2571. (æfter) ~, wie 'æfter burgum' gebraucht, passim, ubique 3325. (under) ~ 3465. (tò) ~ II, 496; 548. ~ (befolen) 4077. acc. (bráde) foldan 1746. (ofer) ~ 154. II, 266. (on) ~ II, 535. ~ II, 687. Vgl. 'sæfoldan dæl' 222.
- foldveg** (m.) via terræ, iter; terra Gr. 2, 537. 'via terrena' Gl. Bv. dat. foldvege 2504. 2867. ~ (fêran tó Judæum) El. 215. (on) ~ 2044. 'nis þ̅ uneáðe eallvealdan gode tó gefremmanne on ~' A. 206. 'tó ge-cýþenne cvicra ængum on foldvege fira cynnes' Ex. 177, 8. 'and-veard ne mæg on þissum foldvege feónd gebidan', in hac terra Ex. 93, 22. Dieselbe Bedeutung hat 'eorðveg'; 'on eorðvege' El. 1015. Ex. 209, 29. 'of eorðvegum up gefêran' El. 735.
- folgian**, sequi Gr. 1, 907. I, 338. Graff 3, 507. præt. sg. 3. folgade Ex. 419, 8. 495, 4. þ̅ folgode 2378. inf. folgian Ex. 164, 25. part. præt. folgad II, 561.
- folgað**, folgoð (m.) id, quod sequitur, sequela; pompa, comites, sectatores, servitores, pedissequi Gr. 2, 254; aber auch 'is, quem sequimur, dominus'. sg. acc. (fægerne folgað) II, 331. pl. gen. 'habbað folgoða cyst mid cyninge' Ex. 24, 26. Zu der zweiten Bedeutung gehören: Ex. 379, 25: 'áhte ic fela vintra folgað tilne, holdne hláford'; und Ex. 442, 8: 'hæfde ic uhtceare, hvær mfn leód fruma londes være; þá ic me fêran gevát folgað sêcan' Ex. 442, 8.
- folm** (m. und f.) manus Gr. 1, 642. 3, 404. Graff 3, 517. sg. dat. folme A. 1134. acc. (oder pl. acc.?) 'for þám næglum, þe þæs nergendes fêt þurhvôdon ȝ his folme svá some' El. 1066. pl. dat. folmum 980. 1007. 1092. 2165. 2478. 2807. 2900. 3166. 3325. 3336. II, 714. Auch findet sich die masculine Pluralform 'folmās', und ausser der obigen starken Femininalform, noch die schwache 'folme' Gr. 2, 148. I, 338; 78. fêt ȝ folme sg. nom. oder pl. nom.?) Ex. 413, 17.
- fôn**, fangan, capere, prehendere; accipere, incipere. præt. sg. 3. (gár-beámes) fêng? 1175; mit dem gen. wird es auch sonst construiert (z. B. fara fêng, incepti iter Bv. 1150.); dagegen mit dem Dativ in in der Verbindung 'fôn tó þám rice', regnum adire, incipere. Bosw. Th. Gl. AS. imperat. fôh II, 687. inf. fôn 287. Die Composita sind häufiger; z. B. befôn, onfôn.
- fond**; s. findan.
- fôr**; s. faran.
- fôr** (f.) via, iter, expeditio Gr. 2, 736. sg. dat. (fýsan tó) fôre 2854. (svift væs on) ~ Ex. 434, 20. acc. (ôr ne) fôre 1003. 'ne durfon ge on

- þá fóre fræve lædan' A. 337. (frécne) ~, iter periculosum Ex. 136, 8. 'mec min fæder on þás fóre tó þe hider onsende' Ex. 261, 27.
- for** (præp. mit dem dat. und acc.) ante, præ, coram; 'pro, ob' M. gl. 402. 438. Gr. 2, 724; 725; 726; 851. mit dem acc. 'for þe andveardne' in præsentiam tuam 868.
- foran** (præp. mit dem dat., und adv.) ex adverso, ante, præ, præceps Gl. Bv. (him) ~ 3101. ~ (tó þe ódne) 3611. ~ (tó þám hæðenan) 3951. ~ (áfeallan) 4074. S. beforan.
- forbærnan**, comburere, consumere. præt. sg. 3. 'þ he forbærnde 3052. 'forbærnde, exarsit' M. gl. 360. inf. (lic) forbærnan 2852. part. præt. forbærned (beorhhleoðu) 2999. S. bærnan.
- forbêgan**, flectere, deprimere, imminuere, opprimere; confringere. præs. coni. pl. 2. (þ ge gúðfreán gylp) forbêgan! A. 1334. Erl. 131. præt. sg. 3. (he helleduru forbræc Ƿ) forbêgde II, 469. part. præt. (þær væs módigra mægen) forbêged A. 1571. S. bêgan, forbigan.
- forbeóðan**, prohibere, dehortari Gr. 2, 852. præt. sg. 3. forbeáð 633. 642. (vordum) ~ 878. 'forbêd, compescuit' M. gl. 381. inf. 'hvylc hláford mæg ús forbeóðan úrne villan?' Ps. 11, 4. part. præt. pl. (væron inc) forbodene 892. 'forbodene edcyrr, interdictum liminium' M. gl. 385. 'þá forbodenan, vetitos' M. gl. 367. 'forbude prohiberet' M. gl. 435.
- forberstan**, disrumpi, confringi, opprimi Gr. 2, 855. præs. sg. 3. (me þæs vèn næfre) forbirsteð (in breóstum), deficient Ex. 236, 2. præt. sg. 3. (eall) forbærst Ex. 70, 13. part. præt. (beót væs) forborsten 70.
- forbigan**, forbýgan, forbígean = forbêgan. præt. sg. 3. 'he forbeáh, declinavit' M. gl. 432. (bælc) forbigde 54. (heáp) forbýgde Ex. 46, 3. pl. 3. (siðþan hy Ingeldes ord) forbigdan Ex. 321, 19. part. præt. (vearð bælc) forbíged Jud. 139, 24. (væs) ~ (þrym) 70. Vgl. 'forbúgað, declinant' M. gl. 345. Gr. 2, 856.
- forbreacan**, conterere, confringere; violare, rumpere. præt. sg. 3. (helle duru) forbræc II, 469. pl. 1. (vit valdendes vord) forbræcon 795. inf. (volde heofona helm helle veallas) forbreacan Ƿ forbýgan) Ex. 461, 13. part. præt. (hie gebod godes) forbrocen (hæfdon) 696.
- forbyrnan**, ardere; urere, comburere. part. præt. (væron þá bendas) forburnene 3952.
- fordón**, perdere, delere, destruere; reprobare (in kirchlichem Sinne). Gr. 2, 853. præs. sg. 2. þá fordèst, perdes Ps. 5, 5. sg. 3.? 'fordèð, obtundit' M. gl. 366. coni. pl. 3. (þ hime) fordón Ps. 16, 8. imperat. (ne forleós me, ne me ne) fordó, ne perdas me Ps. 27, 4. inf. (þ he mæge) fordón (þá unsceðpendan), ut interficiat innocentes Ps. 9, 28. ~ Ps. 36, 32. gerund. (þá þe sécað mine sávle) tó fordonne Ps. 34, 4. 36, 32. part. præt. 'fordón, fordên', perditus, reprobatus. (þeáh heó) fordón (vurde) 625. pl. nom. (firenum) fordóne Ex. 68, 16. (gesihð þ) ~ (sár þróvian) Ex. 76, 34. (þ hie þær scóma mæste dreógað) ~ Ex. 78, 16. dat. (seópeð svearta lèg on) fordónum Ex. 62, 2. fordên. (firenum) fordên Ex. 74, 15. pl. gen. fordênera (gedræg) A. 43. Erl. 95.

feor (præp. mit dem Dativ) ante, coram Gr. 2, 903. (scineð þe leóht) fore 611.

foregenga (m.) præcursor, prodromus; antecessor, prædecessor; im plur. patres, parentes, 'maiores. 'forgengca, forstæp, antecessor' M. gl. 344. sg. nom. foregenga 3049. Jud. 135, 11. sg. acc. þone foregengan Ex. 134, 7. pl. nom. foregengan Ps. 43, 4. þá ~ (yldran ússe) Ex. 228, 13. 'forþæm he færð þær his foregengan beóð, et introibit usque in progeniem patrum suorum' Ps. 48, 19. gen. (on hióra) foregengena (dagum), 'in diebus antiquis' Ps. 43, 2. acc. foregengan Ps. 43, 3.

foremehtig, foremihtig, præpotens, omnipotens Gr. 2, 727. pl. nom. (þá) foremehtige (folces ræsvan) 1663. 'þá foremeah[tigan], strenua' M. gl. 330. sg. nom. foremihtig (folca ræsva) 4184. (þær he ealdordom onfêhð) foremihtig (ofer fugla cynn) Ex. 208, 2f.

foreveall (m.) munitio, agger; 'moenia temporaria'. Gr. 2, 727. pl. nom. ~ as 3226.

forfôn, præhendere, apprehendere, comprehendere; deprehendere Gr. 2, 857. præp. sg. 3. (þe sorgleáse hæleð semninga) forfêhð Ex. 54, 25. 'forne forfêð, anticipiet' M. gl. 343. præp. sg. 2. (ær þú núþá þá miclan meht mīn ofersvîðdest, fæste) forfênge Ex. 273, 26. sg. 3. (ealle svylt fornam, deáðræs) forfêng A. 995. imperat. forfôh (þone frætgan ǝ fæste geheald) Ex. 259, 18. part. præp. forfangen 4131. forfongen Legg Alfredi II., wo der Ausdruck von Thorpe erklært ist. 'heó sý forne forfangen, forebiscôð, præoccupetur' M. gl. 356.

forgifan, dare, præbere; concedere, permittere. Gr. 2, 857. præp. sg. 3. he forgifð 658. ~ 'reddet' M. gl. 359. præp. sg. 3. forgeaf 250. 523. 638. 746. 841. 2103. 2156. 2576. 2837. 2918. 3995. 4279. II, 489. 'forgeaf, permittet' M. gl. 382. coni. sg. 1. ic forgeafe 408. sg. 3. forgefe 3082. imperat. forgif 2120. 2776. part. præp. 'forgifen befead, concessum' M. gl. 337. ~ 'datum est' M. gl. 358. 'forgifen, dispensans' M. gl. 367. ~ 2929. 'forgifene, brohte, oblatam' M. gl. 404. 'heó væs forgyfen, donabitur' M. gl. 409.

forgildan, retribuere, rependere. præp. sg. 3. (him þæs leán) forgeald 2538. (deóp leán) ~ 3244. ~ II, 419; 580. inf. forgildan Ex. 230, 17. part. præp. (hit is nú Adame eall) forgolden 753. Jud. 137, 59.

forgitan, forgietan (Ex. 345, 4.), forgytan, oblivisci, negligere Gr. 2, 426. mit folgendem Accusativ oder Genitiv. Præs. sg. 2. forgitst (þú mīn) Ps. 41, 11. præp. pl. 3. (hie drihten, écne ânvaldan, oft) forgeaton II, 643; dagegen: (ealles þæs) forgeton 3073. coni. sg. 3. (þ hie ne) forgeate 846. inf. forgitan (mīn) Ps. 12, 1; 118, 109. part. præp. forgiten Ps. 77, 13. 'forgitene, oblita' M. gl. 432.

forgrípan, apprehendere, arripere, aggredi, congredi, in aliquem irruere, pugnam committere Gr. 2, 857. Gl. Bv.; auch mit dem Dativ. Præs. sg. 3. (lig gifre) forgrípeð (londes frætve) Ex. 232, 15. (hi on ende yre) ~ Ps. 58, 12. coni. sg. 3. (æbylignes eác yres þines hi) forgrípe Ps. 68, 25. pl. 1. (hvænne hine God læte, þonne ve hine) forgrípen Ps. 138, 9. inf. forgrípan (gumcynne) 1270.

forġyman, negligere Bosw. Gl. Bv. præt. pl. 3. (hie 'þegnscipe godes) forgýmdon 326. Vgl. forgýmedness, negligentia Gr. 2, 325; 330.

forhabban, forhæbban, abstinere, continere, retinere, cohibere Gr. 2, 853. Gl. Bv. inf. forhabban 3416. part. præs. 'forhæbbendra mædena, continentium virginum' M. gl. 351. 'þá eorðlican forhæbbendra, terreni cælibes' M. gl. 357. part. præt. forhæfed 3665.

forhaten, odiosus, invidiosus. se forhatena 606.

forhealdan, impedire Gl. Beov. desciscere, deficere ab aliquo. Præs. pl. 3. 'þú forleósest þá forhealdað þe, qui fornicantur abs te' Ps. 72, 22. præt. pl. 3. (eall hi) forheoldan (heáh veorc Godes), 'fornicati sunt in adinventionibus suis' Ps. 105, 29. part. præt. pl. acc. forhealdene, abiectos, perditos, reprobos 102. Vgl. fordón.

forhelan, celare, occultare, tegere Gr. 2, 857. præs. sg. 1. forhele (ic incrum hërran) 576. inf. forhelan Ex. 340, 25. part. præt. forholen. 'ne bið þær viht forholen' Ex. 65, 14. 'min gránung þe nis ná forholen, gemitus meus a te non est absconditus' Ps. 37, 9.

forht, timidus, territus, pavidus Gr. 1, 732. 2, 206. Dfnb. 363. Gl. Ul. 203. ~ 1949. 1964. 2165. 2660. 4242. compar. pl. þý forhtran 3188. Vgl. 'forhtra, formidolosorum' M. gl. 427. 'forhtum, tremebundis' M. gl. 408.

forhtian, forhtigan, formidare, pavere Dfnb. 363. part. præs. pl. forhtigende 3381. 'forhtiende, obstupescens' M. gl. 429. Vgl. noch 'forhtige, paveas' M. gl. 400. 'forhtede, formidavit' M. gl. 369. 'forhto[de], expavit' M. gl. 391.

forlâcan, pellicere, fallere Gr. 2, 855. D. M. 378. præt. sg. 3. forlêc (hie mid ligenum) 643. S. die Bemerkung l. c. und 'lâcan'.

forlâdan, seducere, in perniciem ducere Gl. Bv. inf. forlâdan (J forlâran) 450. 690. part. præt. forlâd 626. forlâdd 595. pl. forlâdde 725.

forlâran, male informare, seducere Gr. 2, 853. Erl. 113. D. M. 378. præt. sg. 2. 'hvæt þú leóde feala forleólce J forlârdest!' A. 1364. sg. 3. forlârde (idese sciene) 697. 'hie seó vurd besvác, forleólc J forlârde' A. 614. 'svá se ealda feónd forlârde lygesearvum leóde, fortyhte Judæa cyn' El. 208. [Zu 'fortyhte' pellexit, vgl. die ähnliche Stelle, Ex. 17, 14: 'þonan ús ár þurh synlust se svearta gæst forteáh J fortylde']. inf. forlâran 450. 690. gerund. tó forlâranne 700. part. præt. forlâred (þú me hæfst o n mines hërran heté) 815.

forlâtan, relinquere, derelinquere, deserere Gr. 2, 857. I, 377. præs. sg. 1. ic forlâte 2250. '~ prætereo' M. gl. 399. sg. 3. forlâteð II, 294. con. pl. 1. (þ ve) forlâten 402. pl. 3. (þ hie) ~ 427. præt. sg. 3. forlêt (fleógan) 1445. (his svát) ~ II, 547. pl. 1. (vit) forlêton 735. pl. 3. (hie his lâre) ~ 728. imperat. sg. (ne) forlêt (þú úsic ána) 3828. pl. forlâtað 235. part. præt. forlâten 769. '~ , dimittitur' M. gl. 343. 'ne sý forlâten, forgæged, forgymelæsed, prætermittatur' M. gl. 424. 'forlâtene synderlicnyse, omissa specialitate' M. gl. 338.

forleósan, amittere, perdere, penitus perdere Gr. 1, 897. I, 370. præt. sg. 2. forlûre Ex. 85, 30. inf. forleósan 1276. part. præt. forloren. 'ic

- væs svylce forloren fæt, et factus sum sicut vas perditum' Ps. 30, 14. forleórt Erl. 163.
- forlór** (f.) perditio, pernicies Bosw. Gr. 2, 726. dat. (mid hæleða) forlóre 754. 'ne loc of heáfde tó forlóre vurde' A. 1423.
- forma**, se forma, seó, þæt forme, primus Gr. 2, 152. 3, 635. I, 338. Dfb. 355. sg. nom. forma (sið) 2951. dat. forman (siðe), prima vice 318; Ex. 419, 3. ~ (vorde) 492. acc. (þurh) forman (gylt) 995. pl. acc. (þá) forman (tvá) 194.
- forniman**, comprehendere, abripere, consumere; tollere, auferre, delere, destruere Gr. 2, 856; 857. D. M. 184. præs. sg. 3. (þæt eóv bál) fornimeð El. 577. præt. sg. 3. (geónge on geofene gúðræs) fornam A. 1531. (ealle svylt) 994. (lig eall) ~ 2542. (sælde sægrundas súðvind) ~ 3218. (þ mycle mægen miura handa heóra ehtendas ealle) ~, 'super tribulantes eos immissem manum meam' Ps. 80, 13. pl. 3. fornámon Ps. 77, 47. (ealle þá ýða) ~, 'inimicos eorum operuit mare' Ps. 77, 53. Die Form 'fornom' findet sich Ex. 216, 15. 291, 11. 283, 5. 477, 19. inf. (þú hi eáðe miht tó návihte) forni-man, 'ad nihilum rediges' Ps. 72, 16.
- forod**, labefactatus, debilitatus, evanidus Gr. 2, 230. (væs him gylp) ~ 69. 'mín bán væron gedréfedu Ƿ full neáh forod' Ps. 30, 12.
- forscapan**, transformare. Bosw. Gl. Bv. præt. sg. 3. forsceóp (tó deóflum) 308. part. præt. pl. (scinnan) forscepene II, 72.
- forsceap** (f.) malefactum. sg. dat. (me nædre tó) forsceape (scyhte) 895.
- forscrífan**, prædestinare, ordinare, præordinare, imperare, præcipere. Gl. Bv.: 'condemnare' (man sehe indessen: foregescrifan A. 846. und gescrifan 3068. A. 297. 787. El. 1047.; es begreift die Bedeutungen von 'præscribere' und 'proscribere' in sich). part. præt. forscrifen II, 33.
- forscúfan**, prosternere, depellere, deturbare. præt. sg. 3. forsceáf 3133. Das Simplex 'scúfan' ist häufiger: 136. 1558. 2806. II, 446. 634.
- forsettan**, protrudere, proferre, procrastinare; obstruere, intercludere. præs. sg. 1. coní. (gif ic ne) forsette, 'si non proposuero' Ps. 136, 6. præt. sg. 3. (ne he tid) forsæt Ex. 122, 26. ~ (þy stíðe) 253. pl. 3. (fæste) forsætton (heáfodsiene) 2483.
- forsleán**, percutere, cædere, necare. part. præt. forslegen 2017.
- forspanan**, forspannan, allicere, seducere. Gr. 2, 855. præt. sg. 3. forspeón 349. part. præs. 'forspennende forspenningce, lenocinantes' M. gl. 425. part. præt. pl. 'forspennene, lenocinia' M. gl. 343. 436. Vgl. ferner: 'forspenningce, lenocinio' M. gl. 395. '~ anathemate' M. gl. 435. '~ illecebras' M. gl. 425. '~ lenocinia' M. gl. 432. 'forspennendlice, illecebrosa' M. gl. 336. 'forspænnendlicum, lenocinante' M. gl. 438. 'forspen[ningcum], svæsnyssum, blandimentis' M. gl. 395.
- forst** (m.) gelu. Gr. 1, 639. I, 339. Dfb. 410. sg. nom. forst 315. 806. (hrím Ƿ) ~ A. 1258. ~ (Ƿ snav) Ex. 192, 10. ~ (Ƿ snav eorþan peccað) Ex. 215, 5. (sceal fréosan) Ex. 338, 1. (se hearda) ~ Ex. 425, 11. 'ne se hearda forst caldum cýlegicelum cnýseð ànigne' Ex.

201, 19. 'fyr, forst, hægel, ȝ gefeallen snav, is ȝ yste, ealra gá-stas, þe his vord villað vyrcean georne, ignis, grando, nix, glacies, spiritus procellarum, quæ faciunt verbum eius' Ps. 148, 8. gen. forstes (fnæst) Ex. 198, 24. ~ (fetre) Ex. 338, 9. dat. (væron míne fêt) forste (gebunden, caldum clomum) Ex. 306, 18. (æleð hy mid þy ealdan lige ȝ mid þy egsan) ~ Ex. 94, 29. pl. nom. forstas 3896.

forstælan, surripere, furari. part. præt. forstolen. (ferhðe) ~, exanimatus 1573. (veorþeð se stán) ~ Ex. 345, 18. S. auch 'gestælan' und 'stælan', und vgl. 'forstæl, surripuit' M. gl. 435.

forstandan, forstandan (Ex. 144, 7.), obsistere, resistere, arcere, impedire; defendere, prodesse; intelligere Gr. 2, 855; 858; 859. Gl. Bv. præt. sg. 3. (him þæt metod) forstóð, impedivit, prohibuit 2742; ebenso: 'him þæt engel forstóð' A. 1540. (leódmægne) ~, restitit 3057. (þ̅ him víge) ~ Ex. 317, 14. 'he (Moyses) þæt folc forstóð feónða mægene', defendit populum a potentia hostium Ps. 105, 19. pl. 3. forstódon, intellexerunt? 766. inf. (fæsten fyre) forstandan, defendere 2516.

forsvâpan, everrere, abripere, protrudere; evanidum reddere, delere. Gl. Bv. D. M. 378. præt. sg. 3. (hie vyrd) forsveóp Bv. 948. (ealle vyrd) ~ Bv. 5624. part. præt. forsvápen (o n þás sveartan mistas) 390.

forsvelgan, consumere, absorbere, devorare, deglutire Gr. 2, 855. M. gl. 404. Gl. Bv. præt. sg. 3. (hit eorðe) forsvelgeð Ps. 57, 6. forsvilgeð Ex. 433, 22. forsvylcð Ps. 48, 13. præt. sg. 2. þû forsvulge 935. sg. 3. forsvealg A. 1590. Ex. 432, 8. (fyr) forsvealh 2551. Ps. 77, 50. 105, 15. ~ M. gl. 380. inf. forsvelgan Ex. 113, 29. 311, 20. forsveolgan Ps. 123, 2. part. præt. 'forsvelgendum æddrum, cataractis vorantibus' M. gl. 342. part. præt. pl. forsvelgene Ps. 57, 8. forsvolgene Ps. 140, 8. S. svelgan.

forveard, continuo, protinus 785.

forveorpan, proicere, propellere. præt. sg. 2. þû forvurpe (min vord symle underbæc fram þe), 'proiecisti sermones meos postea' Ps. 49, 18. inf. forveorpan (o n) 689.

forveorðan, perire, interire. Gr. 2, 853. Dfb. 194. præt. con. sg. 2. (þy læs) þû forveorðe 2497. præt. sg. 3. forvearð 2582. II, 21. pl. 3. (ealle) forvurdan II, 198. In den Psalmen sehr häufig.

forvundian, vulnerare. part. præt. (synnum) forvundod II, 132. Vgl. gevundod (mid vomum) II, 158.

forvyrcean, forvyrcean, amittere, perdere, effundere (gratiam) Gr. 2, 853. obstruere, intercludere, præcludere. part. præt. (væs) forvorht II, 76. (ic) forvorht (hæbbe hildo þíne) 1020. (ic hafa hylde) forvorhte 834. (synt þissa heldora vegas) forvorhte 380. (þám þær mid firenum cumað forð) forvorhte, condemnati, reprobati Ex. 57, 20. (bearn) ~ 854. þá forvorhtan II, 622. S. fordón.

forvyrnan, prohibere, denegare, mit dem Dativ der Person und dem Genitiv der verweigerten Sache. Gl. A. S. præt. con. pl. 3. (þy læs e óv viðerfeohend vegas) forvyrnen Ex. 282, 18. præt. sg. 3. (me

þæs) forvyrnde (heofona valdend) 2213., wo man die Bemerkung beachte. (he his lichoman vynna) ~ Ex. 111, 31. pl. 2. (þearfum) forvyrndon (þæt hi under eóvrum þæce mósten ingebúgan) Ex. 92, 4. part. præ. (me hvílum bíð) forvyrned (villan mínes) Ex. 268, 32. 'him nânes villan næs forvyrnd hér, ne nânes lustes on þysse veorulde' Ps. 48, 18. Vgl. 'forveornde, denegatum' M. gl. 429. 'forvurnende, prohibens' M. gl. 367.

forð, inde, ulterius, porro; prorsum, protinus; usque, sine intermissione Gr. 2, 903. I, 339. ~ 319. 347. 564. 621. 848. 1185. 1795. 2044. 2432. 2529. ~ þonon II, 476. ~ butan ende Ex. 240, 11. 'à forð éce' Ex. 192, 28.

forþám, forþám, ideo Gr. I, 327. quoniam, nam Bosw. 'forþám, furþer, eo, quod' M. gl. 413. forþám 773. forþám Ps. 20, 2. 32, 4. 8. 33. 15. 34, 7. 37, 7. 10. 16. 48, 14. 18. u. s. f.

forðbær, fertilis, fecundus. forðbæro (tid) 132. forðberan, proferre, gignere, procreare, in lucem edere Gr. 2, 903. 'svá hi tó vorulde vlite forðberað' Ex. 349, 17. 'leóht forðbereð bronda beorhtóst' Ex. 350, 16. 'sceal se dæg veorþan, þæt ve forðberað firena gehvylce, þeavas Ƿ gepohtas' Ex. 447, 6. 'þonne ic eom forðboren' Ex. 480, 15.

forðceósan, eligere, deligere, præferre, wird, wie ceósan, geceósan, forðgân, forðgevitan u. a., gebraucht, um den Begriff 'sterben' zu umschreiben; z. B. 'ær he bæl cure, antequam rogam eligebat' Bv. 5632. 'þéh þé fell curen, quamvis casum, mortem elegerint' A. 1609. 'geceás écne ráð, consilium æternum elegit' Bv. 'ærþon forðcure vælreste, antequam elegit mortis quietem' 1636.

forðcuman, procedere Gr. 2, 903. ~ 122.

forðfaran, forðferan, progredi, prodire, abire, decedere; mori Gr. 2, 903.; wird reflexiv gebraucht: 'þú meht þe forðfaran' 540. Vgl. forðferende, obeuntem, morientem' M. gl. 414. 'forðfaren' und 'forðfered', mortuus Gl. A. S. forðför, obitus, mors Gr. 2, 730.

forðgân, prodire, procedere; nasci Gr. 2, 903. præ. sg. 3. (ráð) forðgæð 3454. inf. forðgân 2348. A. 775. ~ (for þe andveardne) 867.

forðgang (m.) processus; fluxus et refluxus maris? Gr. 2, 730. gen. ~ es 3398.

forðgeláðan, producere, deducere. præ. sg. 1. (þær ic Dauides horn deórne bringe,) forðgeláðe, 'illuc producam cornu David' Ps. 131, 18. inf. forðgeláðan (úp tó éðle) II, 403. S. geláðan, forðláðan.

forðgevítan, procedere, abire, decedere, elabi; obire, mori (s. gevitán). præ. sg. 3. forðgevát (dægrímes vorn) 971. und (rímgætæl daga) ~, elabi 1416. ~ (æfenscīma), evanuit 2441. (dugoð) ~, flos emarcuit 2970. (mægen) ~, processit, profectus est exercitus 3275. In allen folgenden Stellen steht 'forðgevát' in der Bedeutung: e vita decessit, mortuus est; das part. præ. 'forðgeviten, mortuus', kommt Bv. 2957. vor: 'þ þú me á være forðgevitenum on fæder stæle'. forðgevát, obiit 1064. 1173. 1595. 1736. ~ of líce 1616; vgl. 'gevát of vorulde' 1128. S. gevitán.

- forðhere** (m.) frons exercitus, primum agmen Gr. 2, 730. dat. (on þám) forðherge 3154.
- forðlædan**, producere, deducere Gr. 2, 903. præf. sg. 3. (hine) forðlædde (10 . .) II, 568.
- forþon** = forþám, ideo u. s. f. 929. 1014. 1017.
- forðryne** (m.) cursus continuus 215; 'forð' konnte übrigens richtiger mit 'healdað' verbunden werden. Vgl. heóra ryne healdað 159. þá þe ryne healdað 3887.
- forðsceacan** = forðgevitán, obire, mori. Z. 1099. wird zu verbessern sein: 'þonne ic forðscio[ce]', quum mortem obiero, decessero. Das einfache 'sceacan, sceóc, sceacen, progredi, procedere, abire, decedere, elabi' kommt öfter vor. Man füge zu den Z. 135. in der Anmerkung gegebenen Beispielen noch: 3105. A. 1140: sceócan mó-dige maguþegnas morðres on luste. El. 632: is nú vorn sceacen, tempus est elapsum. Bosworth gibt die Form 'forðscian, to, die'.
- forðsteallian**, procedere, succedere; accidere, evenire. sceal seó vȳrd ~, fatum cursum suum tenebit 2384.
- forðsteppan**, procedere Gr. 2, 903. S. steppan.
- forðtimbran**, forð timbran. S. timbran.
- forðveard**, pronus, promptus, paratus; in conspectu situs; continuus Gr. 2, 730. sg. acc. forðveardne (gefeán) Ex. 236, 4. pl. nom. (grêne vongas him) forðvearde 1652. dat. (fremum) forðveardum 210. S. andveard.
- forðveg** (m.) progressus, abitus, successus, profectio Gr. 2, 730. sg. gen. forðveges, 'viam persequendo, gleichviel mit on forðvegas' Gr. 3, 131. (fús) forðveges Ex. 412, 20; 470, 25. dat. (in) forðvege Ex. 291, 12. acc. (fús on) forðveg 3058; Ex. 158, 31. pl. acc. forðvegas 3177. (scúfeð) ~ 2807. 'on forðvegas' 2961; 3279.
- forðvesan**, continuare, continuum esse 952; konnte auch getrennt geschrieben sein.
- fót** (anom. m.) pes Gr. 1, 646. I, 361; 364; 375. Dfb. 414. pl. nom. fét 378. M. gl. 348. dat. fótum 910. 1452. 2433. 2849. II, 535. acc. fét (Ƿ honda) 2896.
- fracoð**, fracod, invisus, vilis, turpis. Gl. Bv. Gr. 2, 230; 732. Erl. 106. (is úser lif) fracóð (Ƿ gefræge folca manegum) 3822. (ve bióð folcum) fracóðe A. 409. 'fracoð' und 'fracuð' findet sich öfter in den Psalmen und im Codex Exoniensis; die im Beovulf Z. 3150. vorkommende Form 'fracod' dagegen ist mir in beiden nicht aufgestossen. Ein Unterschied zwischen 'fracoð, fracuð, fræcuð' und 'fracod' scheint nicht zu bestehen.
- fracoðlice**, vile, turpiter 896. fracodlice Gr. 3, 102. Vgl. fracuðlic Ex. 256, 2. fracuðlice Ps. 88, 43.
- fræcne**, superbe, atrociter, dure 2256. Ps. 64, 3. 90, 12.
- frægn**; s. fregnan, frignan, frinan.
- frætu** (n. und f.) ornamentum Gl. A. S. frætev, frætevu, ornatus Gr. 2, 188; 193. frætvu (f.) ornatus, thesaurus Gl. Bv. Vgl. auch M. gl.

342: 'fræte, ornamento' und M. gl. 435: 'fræte, ornatu', was auf einen nom. sg. 'fræte' hinweist. [Dass ausser Andr. 571. 1506. (vgl. Erl. 111.) das adi. 'fræt, fræte' sich findet, kann nicht mehr bezweifelt werden. Mone giebt S. 404. die Glosse: 'fræt, gulosa': und der Cod. Exon. 84, 15: 'on þæt fræte folc'; derselbe 316, 14: 'hafað fræte lif'.] pl. dat. (on) frætuum 441. acc. frætva 2124. 2182. 2823. frætve 4228. A. 337.

fram (Präpos. mit dem gen. oder dat.; auch acc.) a, ab Dfnb. 354. Gl. Ul. 207. Gr. 2, 733. ~ (leóhte) II, 179. ~ (þære scíraŋ driht) II, 178.

franca (m.) hostile, missile, iaculum. Gl. AA. Gl. Bv. zum ersten Theile desselben. pl. nom. francan (væron hlúde) 1977. gen. 'gehvearf þá in francna fæðm feorh cyninges' Bv. 2420. Ferner: 'þæt væs Ceólan sunu, þe þoné forman man mid his francan ofsceát' Byrhtnoð's Tod (Anal. A. S. 123, 29; schon Conyb. Illustr. XCI. Nota 2. hatte auf die Bedeutung von 'franca' in jener Stelle aufmerksam gemacht). Gern setze ich aus Kemble's Gl. Bv. noch folgende von ihm angeführten Zeilen her: 'þá stóð his franca fúle begledod mid Julianes blóde binnan þám gesceóte' [Cott. Ms. Jul. E. VII. fol. 17^b]. In dem lateinisch geschriebenen Leben des heiligen Basilius, welches dem angels. Gedichte zu Grunde lag, lautet die angezogene Stelle also: 'invenit lanceam illius sanguine madentem'.

freá (m.) dominus; besonders 'Gott' (so 'freá ælmihtig' 116. 150. 173. 1422. 2704. u. s. f. 'freá engla' 157. 2830. u. s. f.) Gr. 1, 645. I, 367; 377. 2, 492. 3, 320. D. M. 19. 191. 192. 277. Erl. 113. Dfnb. 398. sg. nom. 79. 116. 150. 157. 173. 651. 849. 901. 939. 1041. 1225. 1260. 1277. 1354. 1399. 1422. 1470. 1595. 1705. 1816. 1854. 2223. 2345. 2504. 2554. 2777. 2830. gen. freán 944. 2584. 2689. 2704. dat. freán 182. 1488. acc. freán 1206. S. freó, freólic.

freádrihten (m.) dominus Deus. D. M. 21. 191. Gl. Bv. ~ 881. Ps. 142, 10. S. 'freódryhten' und vgl. mandrihten 2237. 3675. 4154. sigedrihten 520. 775. A. 877. D. M. 24; auch 'drihtengod' unter drihten, dryhten.

frec, vorax Gr. 1, 733. I, 335. Dfnb. 407. audax, improbus Gl. Bv. avarus, protervus Erl. 106. pl. nom. (fírendæda tó) frece 2574. acc. frecan 3146.

frécen (f.) periculum, discrimen. sg. dat. 'frecen[e], discrimine' M. gl. 344. pl. gen. frécna 485. Der Dativ des Sing. fällt mit dem adv. 'frécne' der Form und Bedeutung nach zusammen, und wird daher mit demselben leicht verwechselt. Vgl. frécennes Ps. 9, 26. frécnes Ex. 108, 31. 113, 3. 'frécnyse, discrimen' M. gl. 363. und frécnys Gl. A. S.

frécene, frécne, asper, austerus, dirus, audax, atrox, crudelis, periculosus Gr. I, 361. 2, 165; 166. Erl. 106. Dfnb. 407. sg. nom. (mine sceaðen is me sære) frécne (on ferhðe) 867. gen. frécnan (fýres) 3983. dat. frécne (fýres líge) 3746. acc. frécne (spel) 3132. (on þá) frécnan (fyrd) 687. (on þás ~ (tid) Ex. 225, 17. (in þá) ~ (tid) Ex. 285, 35. pl. gen. frécenra (siða) 1422. acc. frécne (geþohtas) II, 286. S. gefrécnian 3702.

frécne (adv.) audacter, atrociter, crudeliter. ~ 686. 1591. 2967. 3499. Ex. 113, 23. und oft, besonders in den Psalmen.

frēfrian, consolari. part. præs. sg. dat. frēfergendum (fæder) II, 320. Gr. 2, 43; 137.

fregnan = frignan.

fremde, externus, peregrinus, alienus, alienatus Graff 3, 642. Gl. Ul. 208. Gl. Bv. Gr. I, 333. 2, 239. mit dem Dativ. (drihtne) fremde 105. (óðere) ~ 1689. ~ (folcmægen) 3703. gen. (on) fremdes (fæðm) 1966. und 2625. pl. nom. (leódveras) fremde 1828. (him folcveras) ~ (væron) 1840. dat. (mid) fremdum 2830.

freme, bonus, utilis Gl. Bv. Bosw. App. sg. nom. (Noe) freme 1309., wenn nicht fremede zu lesen ist. fremu (folces cvén) Bv. 3860. freme (adv.) bene, benigne, utiliter. (nalles he hie) ~ (lārde) 607. (me help) ~ Ps. 68, 17. S. fremu.

freman, fremman, facere, perficere, committere. Gr. I, 334. Dfnb. 355. Gl. Bv.; auch fremian, fremmian Gl. A. S. — S. gefremman. Præs. sg. 2. þú fremest 575. 2239. pl. 3. hie fremmað (synna) 2406. coni. pl. 2. (ār ge sceonde) fremmen 2463. præt. sg. 3. fremede 1488. 2362. fremman 19. 30. 785. 1068. 1137. 1286. 2373.

fremu (f.) commodum, emolumentum, fructus, beneficium, salus. Gr 1, 641. Dfnb. 354. freme (f.) Gl. Bv. Wenn 'fremu' 1837. der Acc. Plur. ist; so wird ein neutrum 'freme' anzunehmen sein. Auch bei diesem Worte begegnen sich Neutral- und Feminialformen. sg. dat. (ƿe þissum folce tō) freme (stondað) Ex. 250, 7. (leóðum tō) freme Ex. 191, 1. acc. (ne þār) freme (meteð fira ðnig) Ex. 255, 22. pl. gen. fremena 435. 960. 1837. 2683. 2813. dat. fremum 210. 2324. 'he him fremum stēpeð' Ex. 434, 10. ? plur. acc. fremu (sēcan) 1837. S. freom.

freó, liber, sui iuris, ingenuus, liberalis, nobilis = freóh, besonders in Zusammensetzungen. Gr. I, 369. Dfnb. 402. Gl. Ul. 209. sg. nom. (betveox deáðe) freó, 'inter mortuos liber' Ps. 87, 4. pl. gen. freóra (bearna) 1616. ~ (feorhbanan) 2082. ~ († þeóvra) 2747. acc. n. freó (cneórisn) 1250. ~ (æðelinga bearn) 2124. In der Stelle Ex. 40, 9: 'sunu valdendes freó noman cende' ist 'freó', gegen Thorpe's Uebersetzung, Substantiv und steht in Apposition zu 'sunu valdendes'.

freó (f.) ingenua, mulier nobilis; mulier, femina Gr. 1, 647. I, 371. Dfnb. 398. f. Gl. Bv. freó (fægróste) 1250. ~ (ne þeóve), nec domina, nec ancilla 2740.

freóbearn (n.) proles ingenua, filius nobilis Gr. 2, 630. I, 370. sg. nom. (áhangen væs on Caluarie cyninges) freóbearn (godes gástsunu) El. 671. ~ (godes) II, 291. pl. nom. freóbearn 3374. dat. freóbearnum 2176. acc. freóbearn 3757.

freóbrōðor (m.) frater germanus Bosw. App. sg. nom. ~ 3267. Vgl. 'svá se gesveostor' Ex. 431, 29.

freódrihten = freádrihten. ~ II, 549; 568. freódryhten, 'beloved master' Th. Ex. 163, 16. S. drihtengod.

freodu (f.) gaudium, pax, gratia. Thorpe (im Gl. A. S.) setzt ein fragliches masculin. 'freode' an; im Index zum Cædmon führt er als nom.

freod auf. Unser Wort möchte von 'freoðo, freoðu' kaum verschieden sein. dat. (nú þú scealt) freode (gedælan) Ex. 11, 5. acc. (ic forvorht hæbbe hylðo þine, lufan ȝ) freode 1022. (simle healdeð) ~ (on folce) Ex. 317, 23. (svá þú hylðo við me) ~ (gecýðdest) A. 390.

freóh (m.) vir, homo? pl. acc. freós (f. freóhas). Thorpe übersetzt 'captives'.

freóléc, freólic, freóluc (?), liber, ingenuus, liberalis, nobilis; pulcher (z. B. cvên, fæmne, ides, víf). Gr. I, 370; 371. D. M. 279. 372. sg. nom. freólécu (mæg) 892. ~ (fæmne) 995. ~ (mæg) 1049; 2220. (sunu) freólic 1104. ~ (frumbearn) 1184. (bearn) ~ 2211. (sum) freólic bið (vlitig on væstmum) Ex. 295, 17. freólicu (fæmne) 881. ~ meovle, 'a goodly damsel' Ex. 479, 2. Thorpe. dat. 'freólcum, libero' M. gl. 358. acc. ~ (fæmnan 184. (víf fæger ȝ) freólic 1716. pl. nom. freólice (feorh) 1612. freólicu (tvá frumbearn) 965. (bearn) ~ (tú) 1702. freólico (frumbearn) Ex. 431, 31. superl. (fæmne) freólicast Ex. 5, 20. Vgl. drihtenlic.

freólice (adv.) libere, læte, parate. 1337. Ex. 12, 17. (hi ær) ~ (fremedon unriht) Ex. 79, 15. (ferigan) ~ (ofer fises bæð) A. 293.

freom, strenuus, audax, potens. Dfnb. 354. ~, omnipotens 2787. ~ (folctoga) 2941. S. from, freme.

freómæg (m.) propinquus, germanus; pl. germanitas Gr. 2, 509; 631. pl. dat. freómægum (feor) 1035. ~ (leóf) 1178; 3284.

freóman (m.) vir liber, homo liberæ conditionis Bosw. Gr. 2, 631. pl. gen. freómanna (tó frófre) 2169.

freónd (m.) amicus Gr. I, 373. Gl. Bv.; gelegentlich mit dem Dativ verbunden. sg. nom. freónd 1705. (fæle) ~ 2719. acc. (holdne) freónd 2307. ~ (ænigne eác þissum idesum) 2493. pl. nom. frýnd (synd hie mine) 287. gen. freónda 2473. 2620. 2693. dat. freóndum 1605. 2005. 2020. acc. (feógað) frýnd (hiera) El. 361.

freóndlice, amice, amabiliter, benigne Gr. 3, 598. ~ 1573. 2518. 2618. 'onfóh me freóndlice, fæle Drihten' Ps. 118, 116.

freóndlufu (f.) amicitia, caritas. sg. nom. ~ 1828.

freóndmynd (m.) amicitia, amor; animus amore incensus. dat. (for) ~ e 1825.

freóndscipe (m.) amicitia Gr. 2, 521. I, 337. acc. freóndscipe 1754. 2509. 2730.

freóndspêd (f.) successus, multitudo amicorum 2324.

freón, placere, iucundum esse; amare. præ. sg. 3. (svá þín mód) freóð 2252. pl. 3. freóð (hy fremde monnan) Ex. 339, 32.

freoðo (f.) pax, amor, caritas; libertas. Dfnb. 404. 405. nom. freoðo 3351. gen. freoðo 1342. acc. freoðo 1754. 1832. 3739. 'ic eón freoðo healde' A. 336. Vgl. freðo, friðo.

freoðobeácen (n.) signum pacis s. foederis. Gr. 2, 454. sg. acc. ~ 1041.

freoðodryhten (m.) dominus pacis, Deus Gr. 2, 454; 492. Erl. XXXVII. ~ Z. 1832., wo die getrennten Wörter zu verbinden sind.

- freoðoscealc** (m.) nuncius pacis, angelus Gr. 2, 422; 454; 522. A. und El. XXXVII. Erl. 143. sg. nom. (fæle) freoðoscealc 2295. pl. nom. (fæle) freoðoscealcas 2491.
- freoðospêd** (f.) imperium pacis, potestas Gr. 2, 454; 525. acc. (ealdor-dóm áhóf) freoðospêd 1193. 'peaceful happiness' Ex. 440, 16.
- freoðovære** (f.) pactum pacis, foedus Gr. 2, 454. sg. acc. ~ (heold) 3235. 'ic manige geseáh men, þá þe noldan heóra friðovære fæste heal-dan' Ps. 118, 158. 'onfēngon fulvihte ƿ freoðuvære' A. 1630.
- freoðoþeáv** (m.) mos pacis, significatio amoris. pl. nom. (fægre) freoðo-þeávas 79. S. þeáv.
- fretan**, devorare, frangere Gr. 1, 897. I, 335. Dfnb. 102. Gl. Bv. præt. pl. 3. (være) fræton 3076.
- freðo** = freoðo Dfnb. 404. Gr. I, 350. (on) freðo, in pace 1482.
- fricgan**, sciscitari, interrogare, petere Gr. 1, 910. præs. coni. pl. 3. (þonne þe leódveras) fricgen 1828. inf. (þæs) fricgean (ongann vordum) 2881. fricggan El. 157. auch mit dem gen. 'leánes fricgan' Ex. 447, 18. part. præs. pl. nom. fricgende Ex. 347, 17. gen. fricgendra El. 990. S. frignan, frinan.
- friclan**, appetere, mit dem Genitiv. (fremena) friclan 1837.
- frignan** = fricgan. Gr. 1, 910. I, 336. Dfnb. 396. præs. sg. 3. frigneð (ymb þ treó) El. 534. præt. sg. 3. frægn Gr. 2, 167. Nota. ~ 2167. 2262. 3640. 4045. (vorde) ~ 999. inf. frignan El. 443; 569; 849. Ex. 162, 30; 263, 8. Thorpe (Gl. A. S.) setzt die Form 'fregnan, gefregnan' an. S. gefrægn, gefrægen, gefrigen.
- frinan** = frignan. Dfnb. 396. præs. sg. 1. 'ic þe on folcum frine, drihten, confitebor (!) tibi in populis, Domine' Ps. 56, 11. (ne) frine ic (þe for..) A. 633. sg. 2. (hvæt) frinest (þu me vordum vræt-licum?) A. 629. imperat. frine (me), 'interroga me' Ps. 138, 20. inf. frinan (forman vorde) 492.
- frið** (m.) pax Gr. 2, 454. = friðe (m.) pax Gr. 1, 640. nom. frið 3983. friðes 3731. dat. friðe 19. 1257. 1866. 3582. 4233. acc. frið 1294. 2465. friðe (zum nom. 'friðe') 2522. A. 1432.
- friðcandel** (n.) lucerna vitæ v. pacis Gr. 454; 500. Gl. Bv. v. candel. Z. 2533. heisst die Sonne 'friðcandel'; sonst 'heofoncandel' 3044. A. 243. 'heofoncandel' Ex. 38, 19. 349, 30.
- friðgedál** (n.) obitus Gr. 2, 490. acc. (fremman) 1137. Vgl. aldorgedál, lifgedál u. dgl. frið = feorh, firhð.
- friðo** = freoðo. Gr. 2, 454. I, 336; 350. dat. friðo 57. 1146. S. fryðo.
- friðotácn** = freoðotácen. Gr. 2, 529. acc. ~ 2363.
- fród**, ætate provecus, grandævus, prudens, sapiens Dfnb. 394. Gr. 1, 733. I, 364. 2, 10; 239; 648; 622., wo einige Verbindungen mit 'fród' besprochen werden; es führt häufig einen Dativ (Instrum.) bei sich. Gr. 4, 750. fród (hæle) 1217. (vine) ~ 1189. ~ (frumgára) 2571. ~ (fædera cyn) 2958. ~ (foremhtig folca ræsva) 4184. ~ (on ferhðe) 3284. fród (fyrndagum) 1068. ~ (fyrnvintrum) 1149. (misse-

- rum) ~ 1737. (missarum) ~ 2339. (dægrime) ~ 2167. (vintrum) ~ 2347. (gearum) ~ 2375.
- frófor** (f.) solatium Gr. 2, 43; 123; 454. I, 364. Dfnb. 403. nom. frófor 1470. gen. frófre 2303. dat. frófre 952. 1104. 2148. 2169. 2211. 3017. acc. frófre 3333.
- from** = fram; auch in Zusammensetzungen. S. unten. Als adv. loci 'hinweg, fort'; z. B. from hveorfan 940. from gevltan 1250., abire, decedere, deslectere.
- from** = freom, pius, bonus; præstans, strenuus, audax Gr. I, 339. verbindet sich gern mit einem Dativ Plur. (Vgl. fród, róf u. A.) sg. nom. from 2983. Ex. 487, 6. (dædum) ~ (villan mines) 2300. 'dryhtnes cempa, from folctoga' Ex. 156, 13. acc. fromne (folctogan) 1956. 'symle hý Gúðlác in Godes villan fromne fundon' Ex. 123, 9. pl. nom. (folcbearnum) frome 2188. ~ (godes spellbodan) 2487. ~ (folctogan) A. 8. (fydrincas) ~ El. 262. acc. 'he his englas dæð æðele gæstas, 7 his frome þegnas fyr byrnende' Ps. 103, 5. superl. frommast Ex. 493, 1.
- fromcyme** (m.) proles, progenies. sg. dat. fromcyme (gefylled) 1759.
- fromcyn** (n.) origo, proles, progenies Gl. Bv. dat. fromcynne 1529. 1591. 2198. 2308. acc. (nú ic eóver sceal) fromcyn (vitan) Bv. 501. S. fruma; und vgl. 'gumcyn, mancyn' und andere Zusammensetzungen mit 'cyn'.
- fromlåd** (n.) discessus, abitus. sg. nom. ~ 2092. S. gelåd.
- fromlice**, pie, strenue, audacter, constanter; celeriter, festinanter, rapide 2044. 'fromlice, sprinclice, naviter' M. gl. 346. (cyinga vuldor frægn) fromlice (fruma 7 ende) A. 556. (onfón) ~ (fullvihtes bæð) A. 1640. ~ (freóndum tógeanes gongað) Ex. 36, 12. 'sum mæg fromlice ofer sealtne sæ sundvudu drifan' Ex. 42, 22. ~ (freónda lårum hýran) Ex. 129, 20. ~ (þurh briddes håd gebreadad veorþeð est of ascan, edgeong veseð) nämlich der Phönix, der der Asche rasch entsteigt Ex. 224, 6. (eóde þá) ~ (fæmnan tó spræce) Ex. 248, 1. 'nis zefferus (d. i. Zephyrus), se svifta vind, 7 svá fromlice mæg færan æghvâr' Ex. 426, 5. ~ (lindviggende lædan ongunnon þá torhtan mægð) Jud. 132, 31. ~ (læton forðfleógan flána scúras) Jud. 137, 65. ~ (fægum svyrdum hæleð hige rófe herpað vorhton) Jud. 140, 25. ~ (cýðdan) Ps. 104, 23. compar. (ic mæg) fromlicor (fleógan þonne pernex) Ex. 425, 34. superl. (þæt him mon) fromlicast (fæmnan gegyrede, brýd tó bolde) Ex. 245, 5.
- fromsvican** 951. und 1976. s. svican 604. 1991. A. 958.
- fruma** (m.) principium, initium; auctor, causa rei Gr. 1, 340. 3, 487. Gl. Bv. sg. nom. fruma 5. 1083. 1627. II, 563. (ealre synne) ~ El. 771. (liffes) ~ El. 792. dat. (on) fruman 3553. acc. fruman 1272. 2098. S. dædfuma. hildfruma El. 10. 101. 1071. leódfuma. liffruma u. dgl.
- frumbearn** (n.) primogenitus Gr. 2, 631. Gl. Bv. sg. nom. (frólic) frumbearn 1184. ~ 1622. ~ (godes) II, 471. gen. frumbearnes 3267. dat. frumbearne 1210. 2352. pl. nom. (freolicu tvá) frumbearn 965. ~ 1612. gen. frumbearna 2967.

- frumcneov** (n.) progenitor. ~ (gehvæs fæder 7 môder) 3300.
- frumcyn** (n.) origo; proles, genus Gr. 2, 631. Gl. Bv. sg. gen. frumcynnnes (heóra freán svylce), 'primitias omnis laboris (l) eorum' Ps. 104, 31. acc. frumcyn (feora) 3290. (þ þú hýra) ~ (ýcan volde) 3835. 'þ he áhredde þá forhvyrfed væs frumcyn fira' Ex. 3, 12. (ge-svæs) ~ Ps. 77, 67. Vgl. 'frumcynnendre, primitivæ' M. gl. 367.
- frumgár** (m.) princeps, patriarcha Gr. 2, 631. (wo man das Bemerkte nachzulesen nicht unterlasse); 648; 649. Erl. 124. Dietr. R. W. S. 1. v. Furkr. sg. nom. se frumgár 1178. dat. tó þám frumgáre Ex. 283, 24. pl. nom. frumgáras 3619. (folces) ~ 1069.
- frumgára** = frumgár Gr. 2, 648. sg. nom. se frumgára 1164. (fród) ~ 2571. dat. frumgáran 2046. 2653. pl. nom. þá frumgáran 1702. dat. frumgárum 2110. 2285. 2608.
- frumhrægel** (n.) primus vestitus Gr. 2, 631. sg. dat. frumhrægle 940.
- frumsceaft** (?m.) creatio, origo; omnia animantia Gr. 2, 632. Gl. AA. sg. dat. (hvá æt) frumsceaft (furþum teóde eorðan eallgræne 7 up-heofon) A. 797. pl. gen. frumsceafta (freá) 3203. (fæder) ~ Ex. 29, 33; 317, 15.
- frumslæp** (m.) primus somnus. dat. (on) frumslæpe 3626.
- frumspræc** (f.) promissum. sg. acc. (fyl nú) frumspræce 3844. Vgl. Ex. 188, 7: 'fyl nú þá frumspæce, fulfil now that saying of old' Th. und Ps. 86, 5. 'frumsprecend folces' principes.
- frumstól** (m.) prima sedes, sedes principalis Gr. 2, 632. sedes regia Gl. Bv. sg. nom. ~ 960. Vgl. Ex. 349, 24: 'in þám frumstóle, þe him freá sette, in that pristine seat' Th.
- frymð** (m.) = frumð, initium Gr. 2, 241. sg. dat. (æt) frymðe, in initio 951; 2384; 3553; auch sonst häufig. pl. nom. frymðas, primitiæ D. M. 614. Nota. gen. 'frymða god, Deus initiorum, Deus æternus' El. 502. (frumða god El. 346. Erl. 149.); dieselbe Verbindung: Ex. 151, 9. Jud. 133, 48. 137, 3. frymða scyppend Ex. 239, 32. ~ valdend Jud. 131, 8. 'fæder frymða gehvæs' Ex. 211, 13.
- frýnd**; s. freónd.
- fryðo** = freoðo, friðo. 1508.
- fugol**, **fugel** (m.) avis Gr. 1, 639. 2, 99. 3, 360. I, 341. Gl. Bv. Dfnb, 389. Graff 3, 434. sg. nom. (se vilda) fugel 1455; dieselbe Verbindung Ex. 233, 24. (se vanna) ~ 1978. 'se fugel senix' Ex. 235, 16. 'svilce fugel, velut ales' M. gl. 438. fugol (bið gesvigeð) Ex. 207, 22. fugul Ex. 418, 23. pl. nom. 'fugelas, ornithia' M. gl. 314. fugolas 4030. fuglas 2152. acc. fuglas 1294. 2082.
- ful**, **full** gen. fulles, plenus Gr. 1, 340; 733. 2, 652. I, 340. mit dem Gen. verbunden, oder mit dem Dativ. (leódmænes) ful? 3096. (væpna) ~ 3379. (liges) full 332. acc. (unrihte eorðan) fulle 1287.
- ful**, **full**, adv. plene, perfecte, valde, als Steigerungspartikel verwandt; sehr häufig vor Adiectiven, wie Adverbien. ful 702. 725. 1612. II, 227. II, 686. full 442. 630. 686. II, 324.

- fulgangan**, adimplere; perficere Gr. 2, 670. ? ~ 779. Vgl. Ex. 348, 3: 'þ he vislice voruld fulgonge'. Vielleicht ist ein Subst. 'fulganga, fulgenga, perfector, confector' anzunehmen, welches ich freilich sonst nicht nachweisen kann. Doch vergleiche man 'ängenga, ingenga, sängenga, sceedugenga' im Bv.
- fullesta** (m.) adiutor, auxiliator; praesidium, auxilium. 3483. Vgl. 'fullestan', adiuuare Ex. 407, 1. und 457, 31. gefullestan El. 1151. und 'gefylsta, adiutor, sustentator' Gl. AA. fylst = fullæst 'auxilium' Gr. 2, 200. 3, 529. fylstan.
- fullian**, implere; 'bebodu fullian' servare praecipia 2311; verschieden von 'fullian, adiuuare' praet. pl. 3. fulleodon 2147.
- fullvian**, baptizare (s. fulvihte). part. praet. fullvod. 'fullvona bearn, filii baptizatorum' 1945., was zwar für Abrahams Zeiten nicht passt, wohl aber für den kirchlichen Standpunkt Cædmon's, dem dieser Ausdruck gleichbedeutend ist mit 'vera cneóris' d. i. die Menschheit.
- fultum** (m.) auxilium, adiumentum Gr. 2, 150. Gl. Bv. M. gl. 442. gen. fultumes 2020. dat. 'fultume, adiumento' M. gl. 352. acc. fultum 173. häufig 'on fultum' in auxilium, mit dem Dat. verbunden: fæder on fultum 971. him ~ 1959. 2066. com on fultum, venit in axilium 2787.
- fulvihte** (m.) baptismus; später fulluht Gr. 2, 632. Erl. 136. nom. 'æn is fulvihte' Ex. 470. gen. fulvihtes (bæðe) II, 548. (onfæng æfter) ~ (bæð) El. 490. dat. (þurh) fulvihte (lārde væron) El. 172. (onfængon) ~ A. 1630. (mid þy) ~ (fægre onbryrdon ealne þisne mid-dangeard) Ex. 467, 9.
- fundian**, tendere, tentare, contendere, operam dare; quærere; petere locum Gr. I, 340. praes. sg. 1. (nú) ic fundige (tô þe, fæder moncynnes) Ex. 454, 28. sg. 2. (hvider) fundast þú 2263. sg. 3. (tô þam sóðan gefeán savel) fundað Ex. 178, 3. ~ 491, 27. 'se þe on lagu fundað' Ex. 308, 30. '(savul) fundað (of licfate tô þam longan gefeán in eádvælan)' Ex. 167, 19. pl. 3. (vitan) fundiað Ex. 314, 19. coni. sg. 3. (þ he) fundige (him tô lissa blisse) Ex. 352, 20. praet. sg. 2. (þider) þú fundadest Ex. 102, 12. (ne meahton magorincas ofer mere feolan, svà) hi fundedon Ex. 404, 11. inf. fundian Ex. 336, 21. 456, 24.
- furþor**, ultra; amplius, porro Gr. 2, 140. ~ 399. 3658. II, 226; 446. S. furþur, furþum.
- furþum**, porro, primo; item; es entspricht dem neuengl. 'just, first' Gl. Bv. ~ 872. 1126. 1233. 2372. 2533. A. 797. Auch in den Psalmen und sonst häufig; z. B. nis heóra furþum æn, þe eallunga vel dô, 'non est, qui faciat bonum, non est usque ad unum' Ps. 13, 4.
- furþur**, porro, protenus, ulterius = furþor. ~ 2009. A. 1350. 1518. El. 389.
- fûs**; pronus, promptus, cupidus, paratus Gr. 1, 733. 2, 267; 923. I, 365. Graff 3, 543. Dfnb. 369. vgl. fýsan. fûs (hyge) A. 1664. ~ 154. 2863. 3032. 3177. 'is nú fûs þider gæst' Ex. 164, 26. ~ (on frætvm) 441. ~ (on ferþe) Ex. 457, 13. acc. fûsne (hyge) A. 1654. pl. nom. (þider væron) fûse 3125. Das Wort verbindet sich gern mit einem

Genitiv: síðes fús El. 1219; Ex. 166, 30; 212, 10. (vgl. El. 261: 'síðes gefýsde'). forðsíðes fús Ex. 165, 3. fús forðveges Ex. 412, 20. 470, 25; und on forðveg 3058; Ex. 158, 31. módes fús Ex. 309, 1. láde fús Ex. 182, 6. — Andreas 1549. möchte 'fúsleóð' (vgl. Ex. 39, 17. 183, 1. und Gl. Bv.) anstatt: fús leóð zu schreiben sein. fúsleóð bedeutet 'Scheidelied, Todtensang'.

fyligean, fyligan, sequi Gr. 1, 908. = folgian. præt. sg. 3. fylgde (him) 686. pl. 3. (gedvolan) fylgdon El. 372. ~ (me mid firenum) Ex. 88, 16. inf. fylgan Ex. 468, 6. Graff 3, 507. fylgean 706. fyligan 249.

fyll (f.) casus, cædes, mors Gr. I, 344. sg. nom. ~ 1099. 2056. 4030.

fyllan, implere Gr. 1, 905. præt. sg. 3. fylde (helle mid þám andsacum) 318. imper. fyl (nú frumspræce) 3844. plur. fyllað (tudre eorðan) 196. ~ (æðelum foldan sceátas) 1528. ~ (eorðan) 1508. S. gefyllan.

fyllan, sternere, prosterne, proicere Gr. I, 344. præt. sg. 3. fylde (on þ fyr) 744. ~ (mid folmum) 1092. ~ (feónd on flitte) 2065.

fylstan, adiuuare, auxiliari. præt. sg. 3. (him) fylste (éce drihten) 2625. pl. 3. (him) fylston (vel gystas síne) 2478.

fýnd. pl. nom. zu feónd. ~ 321. 333. 2001.

fyorh = feorh, w. m. s. on fyore 1179. = on feore.

fýr (n.) ignis Gr. 1, 643. 2, 124. I, 366. nom. fýr 315. (strúdenne) ~ 2550. gen. fýres 333. dat. fýre 321. 329. 360. 484. 2500. 2515. 2900. II, 327. acc. fýr 744. (vallende) ~ 2536.

fýrclom (m.) vinculum ignitum. pl. dat. fýrclómmum II, 39.

fýrd (f.) agmen, militia, expeditio, exercitus Gr. 2, 454. Dfnb. 365. sg. nom. fýrd 2983. 3017. 3152. dat. fýrde 3260. II, 471. 'saga me, hvæt þær veorudes være ealles on Faraónes fýrde?' Ex. 468, 3. acc. fýrd 1956. 3203. (on þá frecnan) ~ 687. (on) ~ (vegan fealve linde) 2039. ~ 3064. (on) ~ (vigeð cræfte on hæfte) Ex. 486, 21. 'þeah þú, drihten, mid ús ne fáre on fýrd' Ps. 43, 11. fýrde 406. 2991. 3183. pl. gen. (fór) fýrda (mæst) El. 35. Vgl. 'firdinga expeditionum' M. gl. 348. '~ , catervarum' M. gl. 434.

fýrdgestealla (m.) comes militiæ, socius belli, pugnator Gr. 2, 454; 527 pl. dat. fýrdgesteallum 1994.

fýrdgetrum (? n.) caterva, agmen, manus. sg. nom. ~ 3032. acc. ~ 3107.

fýrdleóð (n.) carmen militare s. proeliare Gr. 2, 454; 506. A. u. El. XXV. sg. acc. (veras vuldres sang) fýrdleóð (gálan) 3506. ~ (ágól vulf on valde) El. 27.

fýrdrinc (m.) bellator, pugnator, heros Gr. 2, 454; 517. sg. gen. (ic eom æpelinges eaxlgestealla) fýrdrinces (gefara) Ex. 489, 3. pl. nom. fýrdrincas (frome) El. 262. gen. fýrdrinca (fruman) 2098.

fýrdvíc (n.) tentorium; im pl. castra Gl. AA. Gr. 2, 454. sg. nom. ~ (árás) 3058. pl. dat. (syððan Ebréas under gúðfanum gegân hæfdon tò þám) fýrdvícum Jud. 137, 64.

fýredneóve ? ignis renovatio, ignis renovatus, perpetuus 313. S. edneóve.

- fýren** = **fíren** (w. m. s.) Gr. 1, 343. sg. acc. **fýrene** 1935. pl. dat. (for) **fýrenum** 3684. (fáh in) **fýrnum** II, 129. Der Dativ pl. wird auch adverbial gebraucht, und zwar in der Form 'fýrnum' (s. auch **fírnun**); so 'fýrnum ceald' 315. und 806. Bosworth übersetzt es durch 'horribiliter', vielleicht nach Lye, der mir nicht zur Hand ist.
- fýren**, igneus Gr. 2, 178. sg. dat. **fýrene** (sveorde) 944; nochmals dieselbe Verbindung 1569. pl. acc. **fýrene** (loccas) 3049.
- fýrendæd** = **fírendæd** (w. m. s.) pl. dat. ~ um 3863. Ps. 77, 37.
- fýrenearfeð** (f.) molestia, ærumna. pl. gen. **fýrenearfeða** (svá fela) 706.
- fýrgebræc** (n.) strepitus, fragor ignis 2554. S. gebrec.
- fýrleóma** (m.) radius ignis, flamma Gr. 2, 505. ~ (stód) II, 129.
- fýrloca** (m.) claustrum igneum Gr. 2, 506. sg. dat. (in) **fýrlocan** II, 58.
- fýrmest**, primus; primo; neuengl. 'foremost'. 3239. 'þæs þe hie feónda gefær fýrmest gesægon' El. 68. ~ Ps. 72, 6. 106, 29. 'si on þinum mægene sib mæst ȝ fýrmest' Ps. 121, 7.
- fýrn**, pridem, dudum; olim. Gr. 3, 99. Gl. Ul. 201. ~ 495. 1149. 2690.
- fýrndæg** = **ærdæg**, **geárdæg**, w. m. s.; nur im Dat. Pl. mit und ohne 'on' oder 'in' gebraucht. 1068. 3488. 3835. II, 464. A. 1. Ex. 64, 8. 79, 24. 139, 31. 187, 20. 236, 7. 313, 17.
- fýrr**, procul 2587.
- fýrst** (m.) spatium, spatium temporis; tempus; Frist. Gr. A. und El. 150. nom. **fýrst** (is æt ende) 3196. ~ Ex. 108, 32. 'ne væs se fýrst micel' Ex. 121, 32. dat. (on þám) **fýrste** 3118. (on) ~ Ex. 455, 10. (æfter) ~ Ex. 152, 13. El. 490. acc. (nihtlangne) **fýrst** 3137. und A. 1310. (ándægne) ~ 3233. (þone lytlan) ~ Ex. 81, 13.
- fýrst**, primus Gr. 3, 635. ~ 3328.
- fýrstmearc** (n.) = **fýrst**. Gr. 2, 508. dat. (æfter) **fýrstmearce** Ex. 213, 11. acc. **fýrstmearc** 4077. Dasselbe bedeutet 'fýrstgemearc'; Ex. 164, 9: 'seofon niht fýrstgemearces'. A. 931: 'þreora nihta fýrstgemearces'.
- fýsan**, impellere, incitare, emittere; festinare, in welcher Bedeutung es auch reciproc gebraucht wird. Dfnb. 369. præs. sg. 2. (þú here) **fýsest** (fêðan tó gefeohte) A. 1188. conl. pl. 2. 'ȝ ge recene eóv fýsan tó gefeohte' Jud. 137, 2. præt. sg. 3. 'fýsde hine þá tó fóre freá moncynnes' Ex. 461, 9. inf. (ongan) **fýsan** (tó fóre) 2854. (ongan hine þá) ~ (ȝ tó flóte gyrvan) A. 1698; dagegen El. 226: 'ongan þá ófstlice eorla mengu tó flóte fýsan'. S. noch Gr. I, 366. und Runenwörterbuch S. 89. s. v. Roðfôs; und 'gefýsan'.

G.

- Gád** (f.) mucro, cuspis, stimulus, incitamentum; desiderium, appetentia Gr. 1, 251; 259. 2, 46. I, 358. Erl. 160. sg. nom. (vilna) **gád** 236., wo die Anmerkung zu beachten ist. ~ 3620.
- gædeling** (m.) socius, sodalis Gr. 2, 352. Gl. Bv.; Gl. Ul. 34. sg. gen. (his) **gædelinges** (gúðgevædu) Bv. 5230. dat. (gingum) **gædelinge** 3939.

- gæst** (m.) hospes, Gast. gist, gyst Gr. 1, 639. 2, 199. I, 331. Gl. Bv. Gl. AA. pl. dat. gastum 2424.
- gæst** (m.) = gâst, spiritus. sg. nom. gæst (hálig) 4050. Im Cod. Exon. ist diese Form die vorherrschend, vielleicht allein gebrauchte.
- gafol**, **gaful** (?m) vectigal, tributum Gr. 2, 24; 117. Bergm. 431. Gl. AA. ohne Angabe des Genus. sg. gen. (ealles þæs) gafoles Ex. 35, 16. acc. gafol (sellan) 1973. (nâfre þú gelærest, þ̅ ic deófolgiendum) gaful (onhâte) Ex. 251, 27.
- gâl** (n.) stultitia, malitia, iniquitas, petulantia. sg. nom. ~ 326. Für die Bedeutung vergleiche Ex. 64, 9: 'þæs þe he on foldan, in fyrndagum, gôdes oppe gâles on his gæste gehlôd'. S. unten gâlscipe, und vgl. 'gâlferh̅' Jud. 133, 7. 'gâlmôd' Jud. 139, 3.
- galan**, canere, clamare Gr. I, 328. D. M. 987. Gl. Bv. præ. pl. 3. (fyrdleóð) gâlan f. gôlon 3506. inf. (ongann hearmleóð) galan A. 1128.
- galga** (m.) patibulum, = gealga, gelga Gr. 2, 288. Gl. Bv.; Gl. Ul. 35. sg. dat. (god on) galgan II, 552. 'hû on galgan veard godes âgen bæarn âhangen' El. 179. 'dryhten ær âhangen væs heofonrices veard godbearn on galgan' El. 718. pl. dat. (on) galgum II, 512. Vgl. 'gelgan, gabuli' (sic!) M. gl. 339. 'gelgan, patibulo' M. gl. 393. 'on gelgan, patibulo' M. gl. 339.
- gâlscipe** (m.) luxuria, petulantia, lascivia. fôr gâlscipe, propter amentiam 340. 'of gâlscipe, vrenscipe, petulantia' M. gl. 438. 'gâl, vræne, petulans, luxuriosus' M. gl. 399. 'gâlre, vrenre, petulantis' M. gl. 427. 'gâlunge, galdra, incantationum' M. gl. 431.
- gamel**, **gamol**, vetus, senex Gr. 2, 118. 3, 618. I, 327; 340. Dfnb. 43. Gl. Bv. pl. nom. gamele (heaðorincas) 3169. dat. gamelum (to geóce) El. 1247.
- gamen**, **gæmen**, **gomen** (n.) gaudium, iocus, ludibrium Gr. 2, 160. I, 327. Gl. Bv. sg. acc. (svegles) gamen 672. pl. gen. 'gamenæ, ludorum' M. gl. 389. Vgl. 'gamenlicum, theatralibus' M. gl. 420.
- gamolferh̅**, sapiens, magnanimus. ~ (goldes brytta 2861.
- gân** 836. 2228. = gangan.
- gang** (m.) gressus, iter, cursus; agmen, turma Gr. 2, 287; 602. 3, 481. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. (gâstes gramhydiges) gang A. 1694. dat. (liges) gange 3781. acc. '(mînne) gang, gressus meos' Ps. 139, 5. (þurh gromra) gang 3569. (þurh volcna) gang 4141. Vgl. 'under svegles gang' A. 208. 455. pl. dat. (vyrda) gangum El. 1256. pl. acc. '(mine) gangas, directionem meam' Ps. 138, 2.
- gangan** = **gongan**, **gân**, **gôn**, ire Gr. 1, 909. I, 328; 349. 2, 433. 4, 97. Gl. Bv. præ. sg. 3. gæð 2175. præ. sg. 3. (grétan) eóde 2424. ~ 2455. 2533. 3239. pl. 3. eódon 2437. imperat. sg. gâ A. 1348. gang II, 703. pl. gâð II, 619. inf. gangan 855. 862. 1340. 1482. 1603. 2568. 2586. 3947. 4253. part. præ. gangende (feoh) 2713. 'gangende ǀ fêrende georne vêpað, eúntes ibant et flebant' Ps. 125, 5.
- gâr** (m.) telum, hostile, iaculum Gr. 1, 639. I, 358. 3, 442. Runenw. 146. v. kajr. Gl. AA. sg. nom. gâr 315., wo freilich der Gegensatz von

'fyr' und 'gâr' ('i. e. cold, piercing as a dart' Th. N.) nicht recht erhellt. gen. gâres (orde) 1517. (gylpplêgan) ~ 3169. ~ (ord) A. 1331. dat. 'gâre, vifele, spiculo' M. gl. 354. pl. nom. 'gâras, spicula' M. gl. 331. (scearpe) ~ 2058. ~ (lixton) El. 23. ~ (trymedon) 3087. gen. (ân) gâra (lâf) 2014. ~ (ordum) A. 32. dat. gârum II, 512.

gârbeám (m.) hostile, Speerschaft Gr. 2, 455. 2, 484. sg. gen. gârbeámes (feng) 3175.

gârberend, telifer Gr. 2, 589. D. M. 875. (vgl. æsberend, helmberend Ex. 461, 18. sveordberend 1056.) pl. gen. ~ra 3160.

gârfaru (f.) agmen armatum, exercitus; expeditio. sg. dat. (ofer) gârfære 3272. acc. (ne þearf him ondædan deófla strâlas, gromra) gârfære Ex. 49, 5.

gârheáp (m.) cumulus iaculorum, turma Gr. 2, 455. sg. dat. (in þám) gârheápe 3250.

gârsecg (m.) oceanus M. gl. 442. Gr. 2, 455. Andr. u. El. XXXIV. D. M. 567. Haupt 1, 578. sg. nom. gârsecg 117. 3418. ~ (hlýnede) A. 238. ~ (hlymmeð) A. 392. gen. gârsecges (deóp) 3210. ~ (gin) 3274. und 3359. (vgl. D. M. 297.) ~ (grund) Ex. 427, 18.

gârvudu (m.) hasta, telum Gr. 2, 455; 536. sg. acc. (hie tó gûðe) gârvudu (rærdon) 3254.

gâst (m.) spiritus, auch animus Gr. 1, 639. 2, 46; 199. 3, 390. I, 359. D. M. 408. Gl. Bv. sg. nom. gâst 120. 906. (godspêdig) ~ 1006. 1207. (lifes) ~ 1276. 1603. (âna êce) ~ 4144. gen. gâstes 1517. 2323. dat. gâste 187. 998. 1132. ? acc. (bealoves) gâst II, 720. pl. nom. (geómre) gâstas 69. (vêrige) ~ 90. II, 631. (snotre) ~ II, 472. (þá verigan) ~ II, 730. gen. gâsta (veardum) 12. ~ (veardas) 41. ~ (verode) 1341. ~ (helme) 1787. ~ (valdend) 2168; 2539. ~ (helm) 2414.

gâstcýning (m.) rex spirituum Gr. 2, 501. dat. gâstcýninge 2877.

gâstgedál (n.) obitus Gr. 2, 490. acc. (þurh) gâstgedál 1122; Ex. 153, 32.

gâstlic, spiritualis Gr. 2, 568. (gôð J) gâstlic 209. 'þá væs eall eador leoðolic J gâstlic' A. 1628.

ge . . ge, cum . . tum Gr. 2, 733. 3, 720. ge . . . and, dasselbe, 749.

geaf; s. gifan.

geâgnian (geâhnian Gl. Bv.) Dfnb. 12. Gl. Ul. 5. mit dem Dativ der Person, auch wohl mit einem gen. der Sache, sibi appropriare, vindicare; im pass. 'consecrari' Bosw. App. — præter. sg. 2. (þú his mihta þê) geâgnadest Ps. 79, 16. inf. geâgnian him 1823. part. præter. (vesan) geâgnod (me) 2315. plur. 'geâgnede, usurpatæ' M. gl. 438.

geald; s. geldan.

gealmôð, infestus, infensus, atrox Gr. 2, 572. (grfm J) ~ 3748 = gealgmôð Ex. 274, 10. 278, 15. A. 32; 563. Erl. zu Andr. und El. S. 95.

gealp; s. gelpan, gylpan.

geánþingian, respondere. præter. sg. 3. (him þá brego engla) geánþingade 1006.

- geap**, patens, patulus, latus, Gr. 2, 560. curvus Gl. Bv. (vgl. Ex. 329, 12. 477, 27.); genitiv. Adverb: 'steápes ǝ geapes', longe lateque 2550. dat. 'geapum, gebigedum, pando' M. gl. 381.
- geár** (n.) annus Gr. 2, 489. 3, 490. RW. 231. Gl. Bv. Gl. AA. pl. gen. geára 1720. 1926. II, 504. ~ (gongum) El. 647. dat. geárum (fród) 2375.
- geara**, olim, diu, dudum, neuengl. of yore. Gr. 3, 120. (= gear, olim Gr. 2, 489). ~ 408. A. 1387.
- geard** (m.) aula, domus Gr. I, 346. 2, 226; 544. 3, 427. sepes, terra, patria Gl. Bv. Gl. AA. RW. 143. pl. nom. (gréne) geardas 508. acc. (gódlíce) ~ 737.
- geardæg**, tempus pristinum Gr. 2, 489. Gl. Bv. Erl. 133. Das Wort kommt nur im Dat. Plur., mit und ohne Präposition, vor, und zwar adverbial gebraucht, in der Bedeutung von 'olim'. geárdagum 1651. A. 1519. Ex. 225, 4. on geárdagum II, 370. in ~ Ex. 16, 11. 35, 17. 51, 26. Vgl. árdagum unter árdæg.
- geare**, paratus 41. geare (adv.) = gearve, parate, bene; certo, accurate, prorsus 580.
- gearo**, gearu, gearv, schw. Form gearva, paratus Gr. 2, 189. I, 345. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. gearo 433. 1316. II, 694. gearu 3268. 3646. pl. nom. gearve (báron) 2988. 3122.
- geartorht**, valde splendidus, splendidissimus. sg. acc. geartorhte (gife) 1555.
- gearva** (m.) habitus; vestimentum. sg. dat. gearvan 653. pl. dat. gearvum 1207.
- gearvian**, parare, præparare RW. 134. ~ II, 289.
- geat** (n.) porta, ostium; claustrum Gr. 1, 643. I, 369. 3, 431. Gl. Ul. 36. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. (gylden) geat II, 650.
- gebâd**; s. gebidan.
- gebâdan**, compellere, adigere, adducere aliquem, ut faciat aliquid. inf. gebâdan 3720. Ex. 340, 2. part. præt. (nÿde) gebâded Ex. 263, 2; 474, 30.
- gebed** (n.) oratio, preces Gr. I, 335. 2, 740. 3, 486. Gl. AA. dat. gebede 3720. 'tô gebede feóllon' 774. = 'tô gebede hyldon, ad preces se inclinabant' A. 1027. Erl. 123. und on gebed feóllon 844. pl. gen. (ve þec) gebedum (bremað) 3923. acc. (tô þám beácne) gebedu (rârdon) 3709.
- gebedda** (f.) consors tori, uxor Gl. Bv. sg. nom. (beorht) ~ 1822. dat. 'volde vigfruma Vealþeó sêcan cvên tô gebeddan' Bv. 1323. pl. dat. (his vífum tvæm, leófum) gebeddum 1087. acc. (idese lædan, svæse) gebeddan 1769. Vgl. 'healsgebedda', uxor dilecta, consors thalami (Gr. 2, 458.) = 'healsmægeð' 2149.
- gebedscipe** (m.) concubitus, coitus. acc. (þurh) gebedscipe 1143; 2210; 2461. 'bearnnes þurh gebyrde ǝ þone gebedscipe æfter monvisan' Ex. 5, 29.
- gebêgan** = gebeógan, flectere, curvare Gl. Bv. part. præt. gebêged II, 447.
- gebelgan** = âbelgan, iratum reddere aliquem; indignari Gl. AA. part. præt. gebolgen 54. 299. Ex. 119, 21. 246, 8. 248, 4. 277, 18. 423, 10. Ps. 41, 7. 138, 18.

gebeóðan, mandare, imperare; offerre, committere Gl. Bv. præt. sg. 3. **gebeád** 3966. 'se him át **gebeád**, beámes bléde', qui iis escam obtulit, arboris fructum Ex. 226, 6. inf. 'fyrd **gebeóðan**', exercitum convocare; edicere, ut exercitus conveniat 1956. 'hèht hire þá áras eác **gebeóðan** Constantinus, þæt hió cirican getimbrede' El. 1007. 'úrum hælende hylde **gebeóðan**', gratias offerre Ps. 94, 1. part. præt. **geboden**. 'þeah þe him deáð **geboden** vāre', quamvis eis mors indicta esset 3740. 've syndon **geboden** tó bāle', addiximus, rogo 3931. 'þær þe gúðgevin **geboden** vyrdeð' A. 219. 'gebodnes, concessæ' M. gl. 411. 'gebodene ferscipe, oblatam societatem' M. gl. 404.

gebeorgan, defendere, servare, tueri, protegere Gl. AA.; mit dem Dativ der Person und meist mit dem Acc. der Sache. Gr. 4, 688. præs. sg. 2. 'him yfele dagas **gebeorgan**, ut mitiges eum a diebus malis' Ps. 93, 12. coni. pl. 3. 'þ hi him **gebeorgan** bogan ǀ strāle, ut fugiant a facie arcus' Ps. 59, 4. præt. sg. 1. (ic me gúðbordes sveng lāre) **gebearh** 2688. sg. 3. (við cvealme) ~ (cnihtum on ofne, lācende lig) 3992. inf. (meahte him) **gebeorgan** Ex. 161, 23. part. præt. **gebor-**
gen 3953., wo 'līce' einige Schwierigkeit macht, da der pl. erwartet wird. ~ Ps. 32, 15.

geberan, parere, edere, in lucem edere; proferre. præt. sg. 1. 'ic eall **gebær** vrāðe vróhtas' Ex. 272, 29. sg. 2. þú **gebære** Ex. 6, 14. sg. 3. (þá him víf sunu) ~ 2768. 'þæt seó fámne **gebær**' Ex. 8, 26. ~ Ps. 50, 6. inf. **geberan** (beorhtne sunu) Ex. 13, 19. (blāde) ~ Ex. 132, 5. part. præt. **geboren** 2291. 'sindon him on æðelum óðere tvegen beornas **geborene** bróðorsibbum' A. 690.

gebétan, reparare, emendare, rependere; compensare; meliorem fieri Gl. AA. Gl. Bv. = **bétan**. præs. coni. sg. 3. **gebéte** Ex. 2, 2. pl. 1. (þ ve on Adame andan) **gebétan** 397.

gebíðan, manere, expectare; transigere, sustinere; experiri, frui Gl. AA. Præs. coni. sg. 3. **gebide** 2353. præt. sg. 1. **gebád** II, 497. sg. 3. **gebád** 2903. 3066. 3120. 3333. inf. **gebíðan** II, 109. part. præt. **gebíden** 3167. sg. acc. 'hæfde þá his ende **gebídenne**' Jud. 133, 11. pl. gen. (vintra) **gebídenra** 1180. S. **bíðan**.

gebíndan, ligare, alligare, vinculis iniicere, capere; corripere Gl. AA. præt. sg. 3. **gebánda** 442. inf. **gebíndan** (hét) 3747. 4036. Das part. præt. 'gebunden' (731. II, 58.) hat gern ein Subst. im Dativ bei sich; besonders in übertragener Bedeutung; z. B. 'adle **gebunden**' Ex. 83, 17. 155, 11. (vitum) ~ Jud. 134, 50. (susle) ~ El. 771. A. 1379. (pearle) ~ II, 38. (lêge) Ex. 94, 13. Ausserdem stehen auch Präpositionen dabei; 'gebunden under bealuclommum' Ex. 463, 4., neben 'gebunden bealuve feterum' Ps. 106, 9. '~ tó bāle' Ex. 196, 12. sg. acc. 'gebundene, connexum' M. gl. 422. pl. nom. **gebundene** 378. Vgl. **bevíndan**.

gebláðfast, fertilis, frugifer 89.

gebléndan, miscere, tingere, foedare Gl. AA. præt. pl. 3. 'siððan him **gebléndon** bitere tó somne drýas þurh dvolcræft drync unheórne'

A. 33. 'svylce hi me geblêndon bittre tósomne unsvétne drync ecedes 7 geallan' Ex. 88, 10. part. præt. (heólfre) geblanden 3405. (áltre) geblonden II, 130; Ex. 142, 7. (vurinan) ~ Ex. 218, 14. (spilde) ~ 405, 27. (nŕŕe) ~ Jud. 132, 17. 'sand is geblonden grund viŕ greóte' A. 424.

gebletsian, benedicere, celebrare, prædicare Gl. AA. — præs. pl. 3. gebletsige 3881. præt. sg. 3. gebletsode 192. II, 243. gebletsade 1500. part. præt. gebletsad 1746. 3923. S. bletsian. Im Andreas kommt das part. præt. in der Form 'gebledsod' wiederholt vor; z. B. A. 524. 540. 'beorn gebledsod' A. 937. 'is his miht 7 his æht ofer middangeard breme gebledsod' A. 1719. In den Psalmen begegnen die Formen: 'gebletsad' Ps. 17, 44. 108, 27. 123, 5. 'gebledsod' Ps. 27, 7. 30, 24. 40, 13. 44, 3. und 'gebletsud' Ps. 118, 12. Vgl. auch das folgende Wort.

geblissian, delectare, lætitia afficere, oblectare, lætificare; benedicere; beneficiis augere Gl. AA. — præs. sg. 3. 'he geblissiað' (manna heortan) Ps. 18, 7. imperat. (þú þisne middangeard milde) geblissa Ex. 16, 7. part. præt. (hæfde breóst) geblissad 2918. ~ Ex. 24, 5. 145, 14. (vynnum) ~ Ex. 198, 9. (sælum) ~ Ex. 207, 12. 'vearð þæs mægdnes m ód miclum ~' Ex. 279, 4. 'væs þære fæmnan ferð ~' Ex. 259, 25. (vearð móð) geblissod A. 351. (vearð gá st) ~ A. 468. (væs móðsefa miclum) ~ A. 892. (væs móðgemynd miclum) ~ El. 839. 'þá væs geblissod seó Godes burh on Hierusalem' Ps. 45, 4.

gebod (n.) mandatum, præceptum Gr. 2, 741. Gl. AA. sg. nom. (is þæt þeóðnes) gebod Ex. 202, 12. acc. ~ 568. 696. 'ic þin gebod þá ne volde ánforlætan' Ps. 118, 87. 'gebodum, bebodum, mandatis' M. gl. 415.

gebodscipe (m.) = gebod. sg. acc. (gif hie brecað his) gebodscipe 428.

gebrecan, frangere, confringere, opprimere Gl. Bv. præt. sg. 2. '(þú) gebræce (þæt dracan heáfod), tu contribulasti (sic!) capita draconum' Ps. 73, 13. sg. 3. (on fæðm) gebræc 62. (on geveald) ~ 2105. 'þá he on þám folce feóndgyld gebræc' Ps. 105, 24.

gebringan, afferre, adducere; die Richtung des 'wohin?' oder 'woher?' u. s. f. wird durch Präp. und Adv. angegeben. Gr. 1, 910. Gl. Bv. R. Gr. §. 214. Gl. AA. præs. sg. 3. (ræde) gebringeð Ps. 97, 9. ~ (bân 7 yslan, ádes láfe, eft ætsomne) Ex. 216, 20. (he his sylfes þær bân) ~ Ex. 217, 20. pl. 2. (ac ge on betran) gebringað Ex. 125, 4. præt. sg. 2. (þú) gebrohtest (his feóndas fæcne on blisse), 'lætificasti omnes inimicos eius' Ps. 88, 35. (dagum, on þám þú ús tó eáðmedum) ~, 'diebus, quibus nos humiliasti' Ps. 89, 17. 'þæt þú ús gebrohte ofer hvæles éðel on þære mægþe' A. 273. sg. 3. gebrohte Jud. 135, 7. pl. 3. (hie þá) gebrohton (æt brimes næsse on vægþele vígan unslavne) A. 1710. (hine) ~ (æt heldóre) Ex. 135, 24. (hie hit) ~ (burgum in innan) Ex. 284, 2. (on reste) gebrohten Jud. 132, 57. con. pl. 3. (þ hi hine eft) gebróhten (of þære folcsceare), ut eum iterum abducerent 1865. imperat. (on heah

sælum hraðe) gebringe Ps. 118, 108. part. præt. gebroht (on his bûrgetelde) Jud. 132, 62.

gebycgan, emere, redimere Gl. AA. R. Gr. §. 214. præs. sg. 1. ic gebycge Ex. 458, 11. præt. sg. 1. (ic þe mine deáðe deóre) gebohte Ex. 89, 27. sg. 2. (þín eovde, þæt þú valdend ær blóde) gebohtes Ex. 16, 26. sg. 3. (he þ̅ dægveorc dreóre) gebohte 3080.

gebyrd (n.) gebyrdo, gebyrdu (f) procreatio, nativitas, origo; indoles, natura Gr. 1, 343. 2, 236; 743; 756. Erl. S. 151. Gl. AA. Gl. Bv. sg. nom. gebyrdu Ex. 45, 24., wo aus Versehen 'gebyrda' steht. acc. neutr. (bearn þurh) gebyrd (cumen) 2190. (þurh bearnes) ~ Ex. 3, 18. (cýðdon Cristes) ~ Ex. 5, 5. (þurh clàne) ~ Ex. 19, 9. (ymb þæs fugles) ~ Ex. 223, 16. acc. fem. (engla) gebyrdo 580. gebyrde Ex. 5, 28. pl. gen. 'gebyrda, propinquorum' M. gl. 419. 'gebyrda, freónða, natalitium' M. gl. 419. dat. 'gebyrdum, cunabulis' M. gl. 395. 'sceal viſ ȝ ver in voruld cennan bearn mid ~' Ex. 334, 32. 'þætte ver ȝ viſ in voruld cennað bearn mid ~' Ex. 327, 13. Vgl. æðelu.

gebyrgan, gustare. præs. con. sg. 3. (nemne meledeaves dæl) gebyrge Ex. 215, 30; auch mit folgendem Genitiv: 'svá hvá svá gebyrgde þæs on þám beáme geveóx' 480. S. byrgan und 'gebyrian, gustare, pertinere, ábyrgean, gustare' Graff 3, 163. s. v. burian. Das Wort ist verschieden von 'gebyrgan, tueri, servare'; z. B. Ps. 29, 11: 'þú me gebyrgdest mid gefeán', wo die alte lat. Uebersetzung lautet: 'præcinxisti me lætitiá'.

geceósan = ceósan, eligere, deligere Gl. AA. Gl. Bv. — præt. sg. 1. ic þine mundbyrde) geceás 2703. sg. 3. (him þá vic) geceás 1047. (him þá eard) ~ 1921. (him tó méder) ~ Ex. 3, 15. (he him éce) ~ (meaht ȝ mundbyrd) Ex. 154, 34. (viceard) ~ Ex. 158, 12. (siððan he Marian mundheals) ~ Ex. 28, 14. u. s. f. — imperat. (þe vic) geceós 2716. inf. geceósan Ex. 37, 9. gerund. (svá þe leófre bið tó) geceósanne El. 606. part. præt. '[is]gecoren, eligitur' M. gl. 354. 'drihtne gecoren', a Domino electus 1812; 3668; 4252. acc. (hie habbað me tó hearran) gecorene 285. pl. nom. (metode) gecorene 1728; 3610.

gecvême, conveniens, acceptus, gratus Gr. 2, 747. I, 361. Erl. 162. ~ 'grata' M. gl. 423. 433. — (Criste) gecveme Ex. 258, 2; El. 1050. dat. 'gecvemre, gratuitá' M. gl. 393. vgl. M. gl. 383. comparat. (Criste) gecvemra II, 218. S. cvêman.

gecveðan, dicere, declarare; loqui, proloqui Gl. Bv. Gr. I, 335; 337. præs. sg. 3. gecvyð II, 628. præt. sg. 3. gecvæð 2754. 4078. 'he þ̅ vord ~' Ex. 235, 3. 'svá se hring ~' Ex. 432, 31. pl. 2. ge gecvædon 3656.

gecynde = cynde, naturalis, ingenitus, genuinus; a maioribus acceptus Gr. 1, 735. 2, 745; 750. 4, 930. Gl. Bv. (svá him) gecynde (væs) 3521; Bv. 5389. vgl. 'him gebyrde is', est ei ingenitum El. 592. 'healdað cène men gecynde rice' Ex. 337, 3. 'him væs bàm samod on þám leódscipe lond gecynde' Bv. 4390. Das adi. ist selten: häufig dagegen das subst. neutr. 'gecynd', natura, indoles, genus,

sexus; z. B. Ex. 93, 9; 12. 72, 32. 104, 30. 215, 12; 20. 221, 4. 223, 8. 225, 10. 421, 8. 485, 27. Es könnte Billigung finden, wenn die Form 'gecynde' als adi. aufgegeben und für den dat. des subst. neutr. genommen würde; ähnlich verhält es sich mit 'gebyrde'. S. auch cynd.

gecyran, **gecyrran**, **vertere**, **mutare**; **avertere**; **converti**; **reverti**. Gl. AA. præs. sg. 1. ic gecyre Ex. 475, 15. 'ƿ ic hālige nū on þine gevitnysse vise gecyrre' Ps. 118, 36. pl. 3. 'gecyrraþ ealle tō drihtne, convertentur ad Dominum universi' Ps. 21, 25. 'hi on āfenne eft ~' Ps. 58, 14. imperat. 'gecyr, mīne sāvle, clāne on þine rādes reste, convertere, anima mea, in requiem tuam' Ps. 114, 7. 'gecyr ūs georne tō þe, Crist ælmihtig' Ps. 84, 5. part. præt. (hæfde eft) gecyrred, averterat 1410. 'heōra leásung væs ~ tō heóm sylfum' Ps. 26, 14. 'ne biþ se eādmōda āfre ~, ne avertatur humilis' Ps. 73, 20. S. cyran.

gecýðan, **nunciare**, **annunciare**, **indicare**, **docere**, **edicere**, **iubere**; **revelare**, **ostendere**, **manifestare**. Gl. Bv. Gl. AA. præs. sg. 1. ic gecýðe Ex. 263, 21. sg. 3. (monegum) gecýþeþ Ex. 449, 21. coni. sg. 2. (ƿ þū me) gecýðe Ex. 259, 8. præt. sg. 2. (svá þū hylde viþ me) gecýðdest A. 390. sg. 3. gecýðde 1791. 2016. 3221. 3335. 4277. II, 201. imperat. gecýð 3846. 'ac þū miltse on ūs gecýð cynelice, Crist nergende' Ex. 10, 24. 'þīn vuldor ūs gecýð, cræft ƿ meah't' Ex. 188, 11. inf. (miltse) gecýðan A. 289. ~ A. 784. gerund. (sēlest) tō gecýðanne El. 533. (ālyfed nis) tō gecýþenne Ex. 177, 6. part. præt. gecýðed 3348. 4170. II, 562. (on þām cnihtum) ~ 3989. pl. nom. 'svá hie gecýðde vāron', uti iussi erant 3950. 'synd his dōmas rihte gecýðde' Ps. 118, 137. S. cýðan.

gedælan, **separare**, **dividere**, **partiri**; **distribuere**, **communicare cum**. Gr. I, 360. Erl. S. 93. Gl. Bv. Gl. AA. præt. sg. 3. he gedælde 2738. II, 19. pl. 3. (siððan hie) gedældon (svá him dryhten sylf hlyt getæhte) A. 5. inf. (vorc þæs gevinnes) gedælan 296. part. præt. (sið væs) gedæled 3136. pl. nom. gedælde 1687. M. gl. 365.

gedāl (? n.) **divortium**, **separatio**; **decessus**, **mors** Gr. 2, 490; 741. I, 358. Gl. Bv. sg. nom. gedāl (līces ƿ sāvle) 927. dat. (væs nān tō) gedāle, ? nihil separatum, exceptum erat 1395. acc. (deáða) gedāl Ex. 116, 12. (līces) ~ El. 241, 4. S. aldorgedāl.

gedeáf; s. gedūfan.

gedēfe (adi. und adv.) **congruus**, **conveniēns**, **decens**, **opportunus**, **concinus**; **benevolus**, **honestus**, **liberalis**. Gr. 1, 735. 2, 42; 747. I, 361. Gl. AA. Gl. Bv. (dōmfæst ƿ) gedēfe 1282. 'svá hit ~ væs' Ps. 117, 13; vgl. Ps. 60, 6. 'svá hit ~ væs' Ps. 105, 22. 'ne eart þū ~' Ex. 136, 34. 'þū eart ~ mægen hālo mīnre, virtus salutis meæ' Ps. 139, 7. ~ (deáð) Ex. 340, 26. ~ (cynincg) Ps. 60, 5. 'se gedēfa dæl' Ps. 141, 5. acc. (leorna lāre, lār) gedēfe Ex. 303, 31. (dēþ) ~ Ps. 145, 6. (dyde) ~ (mægen Dryhtnes svyðre) Ps. 117, 16. (dó) ~ (mid me tācen) Ps. 85, 16. (þurh) gedēfne (dóm) Ex. 138, 26. ~ (veg gangaþ) Ps. 127, 1. pl. nom. gedēfe Ps. 124, 4. dat. (līst

- mid) gedēfum) Ex. 345, 17. acc. (mine) gedēfe (vord) Ps. 140, 8. adv. gedēfe Ps. 118, 39. superl. (ealra dēmena þām) gedēfestan Ex. 350, 4. (þīn mildheortnes . . vislic standeð, deórust ǀ) gedēfust Ps. 102, 16.
- gedēman, iudicare, diiudicare, decernere. Gl. AA. præt. pl. 3. 'gedēmdon, gesēttan, sanxerunt' M. gl. 370. inf. gedēman Ex. 33, 13. part. præt. (svá him væs on vordum) gedēmed, uti verbis eis decretum, imperatum erat 3763. (dóm) ~, iudicium latum erat 4172.
- gedôn = dôn, agere, facere, reddere Gl. AA. præs. sg. 1. (ic his cynn) gedò (brád ǀ bresne) 2794. pl. 3. (hie làð) gedóð 620. præt. com. 3. (þ he) gedæde 2887. imperat. gedó (nú fæder engla forð beacen þīn) El. 783. inf. gedôn A. 342. part. præt. gedón 359. 2814. 'hēr synt bütü gedón', hic utrumque factum est 748. 'þām gedónnum, quá peractá' M. gl. 400. 'bīð gedonne, aguntur' M. gl. 332.
- gedrencan, immergere, demergere, submergere aquis. Gl. AA. præt. sg. 3. he gedrencte (dugoð Egypta) 3429. part. præt. gedrenced 2963. S. ádrencan.
- gedreósan, cadere, corruere. præt. sg. 3. gedreás 3428.
- gedriht (f.) agmen, comitatus, manus, multitudo, conventus; gewöhnlicher 'gedryht' geschrieben. Gl. Bv. Gr. 2, 602. RW. 322. unter 'trutin'. Sg. nom. (seó eorla) ~ 3233. acc. (æðelinga) ~ 2456. ~ 3540. Gedryht sehr häufig im Cod. Exoniensis; z. B. 29, 4. 32, 20. 33, 2. 58, 28. 63, 3. 101, 26. 222, 13. 239, 3. 240, 8. 325, 27; auch El. 736. 1290.
- gedrýme, consonus, lætus, iubilans. Gr. 2, 747. superl. gedrýmóðt 3008. Die üblichere Form ist 'gedreme'; man sehe die Glossen bei Mone S. 383. 425. 431 (zweimal). 'beóð on heóra húsum bliðe gedreme, lætabuntur in cubilibus suis'. Ps. 149, 5.
- gedúfan = ingedúfan (A. 1332.), mergere, immergere (vgl. 'indufon', immerserunt El. 123.); urinari, se demittere, descendere. Gr. I, 341; 370. præt. sg. 3. (þ he in helle) gedeáf II, 671. inf. gedúfan (sceolun in þone deópan vælm) II, 30. 'nú þú in helle scealt deópe gedúfan' Ex. 137, 6.
- gedvelan = gedvelian, errare, migrare (iura), delinquere, violare (leges). Von dem starken Verbo 'gedvelan' ist mir nur das part. præt. 'gedvolen' und zwar in der Verbindung 'dædum gedvolene', qui factis aberraverunt sc. a lege divina, also: improbi, 1930. und Exon. 243, 19. vorgekommen. Von dem schwachen Verbo 'gedvelian' habe ich mir aus dem 118. Psalm zwei Stellen angemerkt: v. 30. 'ne veorþe ic þīnra dōma gedveled æfre, iudicia tua non sum oblitus', eigentlich wohl: non migro oder migravi iura tua; und v. 176. 'ic gedvelede svá þæt dysige scep, erravi, sicut ovis, quæ perierat'. Eine andere Participialform des Præt. ist Ex. 69, 29. erhalten: 'blinde on geþoncum, dysge ǀ gedvealde'.
- gedvild (n.) error, hæresis. sg. dat. (dveal on) gedvylde, errore aberravit i. e. improbus factus est. pl. gen. (monigfealde dyrnra) gedvilda Ex. 264, 22. dat. (deorcum) gedvildum Ex. 270, 4. Vgl. 'misgedvield' Ex. 262, 1. Häufiger ist das folgende Wort.

gedvola (m.) error, fraus, dolus, hæresis; hæreticus, corruptor; ? idolum
Gr. 2, 741. Gl. AA. sg. dat. (væron in) gedvolan (lange ácyrrad fram Criste) El. 1119. ~ (fylgest) Ex. 254, 25. (ge) ~ (fylgdon, ofer riht godes) El. 372. acc. (deofulgild tódráf ʒ) gedvolan (fylde) A. 1688. ~ (fylde, unrihte æ) El. 1041. ~ (hýran) Ex. 21, 34. (ne sceal mán gæst mid eóv) ~ (dreógan) Ex. 117, 26. 'in gedvolan hveorfan', ad errorem se convertere 3540. (þurh) ~ (þinne) Ex. 251, 1. (þurh deópne) ~ A. 611; Ex. 260, 22. pl. nom. (ge) gedvolan (lifdon) El. 312. gen. (þurh) gedvolena (rim) Ex. 264, 23. Vgl. 'gedvolmanna, schismaticorum' M. gl. 340.

geearnian, merere, mereri, promereri. Gl. AA. præ. sg. 2. (þonne þú) geeearnast (þ þe bið èce lif) El. 526. pl. 2. ve geeearniað Ex. 191, 20. præ. pl. 3. (god vát, hvylce veg þá rihtvisan) geeearnadon Ps. 1, 7. (gyld nú gramhydigum, svá hi) geeearnadan Ps. 78, 13. gerund. 'tó geeearnienne, ad promerendas' M. gl. 378. part. præ. geeearnod 1503. 'gif ic tó þisum, þe me nú svencað, þæs geeearnod hæbbe', si hoc meritus sum de iis. Ps. 7, 3. 'þonne þæt væron geeearnode, quam ut præmia promererentur' M. gl. 440. Vgl. das Subst. 'geearnung, gearnung, meritum' M. gl. 354. 357. Ps. 44, 13; 15.

geeglan, affligere, lædere; nocere. 'þ þyra lice ne væs óviht geegled', ut corporibus eorum nullo modo noceretur 3862. Eglan ('eglian' bei Dfb. 5.) kommt in gleicher Bedeutung vor Jud. 136, 60: 'þæt he mid læðþum ús eglan móste'.

geeóde; s. gegangan, gegán.

gefægon; gefeón.

gefærian = geferian, w. m. s.

gefæstnian, firmare, confirmare, stabilire; solidare, glutinare; ligare u. dgl.
Gl. AA. præ. sg. 3. 'he gefæstnude foldan stapelas, eorðan eardas, qui fundavit terram super stabilitatem eius' Ps. 103, 6. inf. gefæstnian Ps. 139, 5. part. præ. gefæstnod 1318. ~, armatus, gewappnet II, 518. ~ Ps. 144, 13. 'gefæstnode, fixas' M. gl. 408. gefæstnad Ex. 46, 11. 88, 30. 89, 15. 91, 13. 272, 14. 266, 18. u. öfter. Ps. 57, 7.

gefætian II, 522. = gefetian, w. m. s.

gefáran, ire, iter facere, proficisci. Gl. AA. præ. sg. 3. gefór 2733. pl. 3. gefóran 91. 1792. part. præ. gefáren (hæfde) 687. ~ (hæfdon) 1982. 2046.

gefeá (m.) gaudium, lætitia. Gr. 2, 741. 3, 487. I, 367. Dfb. 349. Gl. Bv. Gl. AA. sg. dat. gefeán 872. 1508. M. gl. 330. acc. (ècne) gefeán II, 200. pt. acc. gefeán 57. Das Wort kommt sehr häufig vor.

gefeah; s. gefeon.

gefeallan, cadere, procidere; incidere, irruere, invadere. Gr. I, 377. Gl. Bv. præ. sg. 3. (svá ealdormann án) gefealleð Ps. 81, 7. pl. 3. (eác) hi gefeallað (on fyres glède) Ps. 139, 10, '~ (nyper under neovulne grund), descendunt usque ad abyssos' Ps. 106, 25. 'þæt on þ deópe dæl deofol gefeallað, in sveartne lèg' Ex. 93, 26.

præt. sg. 3. (lagu land) gefeól 3411. (viteród) ~ (heáh of heofonum) 3420. (Satan on súsle) ~ II, 713. (þær Pharaon) ~ (on þám readan sâ) Ps. 135, 15. ~ (þá vine svá druncen se ríca on his reste middan) Jud. 133, 17. (mín hlyt) gefeoll (ofer ƿ betste) Ps. 15, 6. (he þá lungre) ~ (freorig tó feoldan) Jud. 139, 51. (þær o n greot) ~ Jud. 140, 38. pl. 3. gefeollon 'ceciderunt' Ps. 26, 3. part. præt. gefeallen (snav) Ps. 148, 8.

gefegfæst, compactus, arcte coniunctus; firmus. sg. acc. ~ e 1305.

gefêlan, sentire; tangere, palpare. præt. sg. 3. (þæs vites vorn) gefêlde II, 77. inf. gefêlan (freán þrovinga) Ex. 69, 33. ~ (dryhtnes þrovinga) Ex. 72, 28.

gefeón, lætari, exultare, gaudere. Gr. 1, 897. I, 347. Erl. 145. Dfb. 349. R. Gr. §. 231; mit dem Genitiv oder Dativ verbunden. præt. sg. 3. gefeáh 1463. (hræfn veorces) ~ El. 110. (cven síðes) ~ El. 247. (cven veorces) ~ El. 848. pl. 3. (vorce) gefægon 3786. ~ El. 1116. (rove) gefægon Ex. 115, 4. (geóce) ~ Ex. 146, 16. (reste) ~ A. 592. ~ (burhveardes cyme) A. 659. (leóhte) gefægun Ex. 31, 32. inf. (edleáne) gefeón 1518. — Z. 3498. ist mit Thorpe 'gefeónde' zu lesen, und dies auf 'hálige heápas' zu beziehen. part. præs. (ferð) gefeónde A. 915. (him væs leóht sefa, ferhð) gefeónde El. 174. (is mín sávl svyðe) ~ Ps. 130, 3. pl. (vurdon burgvare ferhð) gefeónde A. 1584.

gefeormian, victum præbere, alere, sustinere, sustentare; hospitio suscipere. præt. pl. 1. (ve þe) gefeormedon 2680. pl. 3. hie (þá behlidenan him tó lfnere) gefeormedon A. 1091. imperat. (gefreoþa hyre ƿ) gefeorma (hy) Ex. 456, 3.

gefêra (m.) comes, socius itineris; socius, sodalis Gr. 2, 750. Dfnb. 361. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. gefêra El. 1261. (se) ~ Ex. 342, 27. sg. acc. (svæsne) gefêran A. 1009. pl. dat. (mid his) gefêrum 306. acc. (genimeð him vulfas tó) gefêran Ex. 342, 25.

gefêran, proficisci, iter facere, vehi. præt. sg. 3. gefêrde 451. inf. gefêran 945. 3215. part. præt. gefêred 495. 'habbað ve alle svá lýðre gefêred', eo peius nobis omnibus hoc cessit II, 62.

geferian, vehere Gl. Bv. (þá ic mót tó hæftum háam) geferian II, 149. (nú ic eóv hebbe tó hæftum háam) gefærde II, 92. 'læt nú gefeferian flotan úserne lid tó lande' A. 397.

gefestnian (gefestnade II, 3.) = gefæstnian.

gefeterian, vincere, devincire Gr. 2, 137; 138. præt. sg. 3. gefeterode 168. ~ (fêt ƿ honda) 2896. part. præt. (væs fæste) gefeterod 3398. pl. (væron) gefeterode (fæste tógædre) Ex. 435, 7. acc. (þá) gefetredan (álýseð) Ps. 145, 7.

gefetian, arcessere, accire, adducere, u. dgl. Gr. Erl. 162. Gl. Bv. Gl. AA. inf. gefetian El. 1053. gefetigan Ex. 246, 11. gefetigean El. 1161. gefetian II, 522.

geflêmed II, 464. = geflýmmed, von geflýmman, w. m. s.

- geflýman**, in fugam vertere, fugare; depellere, abigere. præs. sg. 1. (ic his ehtendas ealle) geflýme Ps. 88, 20. part. præt. geflýmed 3779. (hæfde drihten feónd) geflèmed II, 464. (feónd væs) geflýmed Ex. 110, 13.
- gefræge**, gefrege, notus, manifestus; celebrer, famosus Gr. 2, 747. I, 360. Gl. Bv. (fracuð J) gefræge 3822. (fracuð J) ~ (foldbúendum) Ex. 186, 23. (folcum) ~ Bv. 109; Ex. 151, 8. superl. (hæleðum) gefrægóst 3323. gefrege Gr. Erl. 114. (hæleðum) ~ A. 668. (manegum vearð) ~ A. 961. (væs) ~ (mære morgenspel) El. 967.
- gefræge**, gefrege (f.) percontatio, cognitio; nur in der adverbialen accusativischen Verbindung 'míne gefræge', meines Wissens, so viel mir bekannt geworden, quantum rescivi, quantum audivi (Gr. 3, 142; 155. Erl. 136. Gl. Bv. s. v. frinan), bräuchlich. 'míne gefræge' 1168. 3297. 'míne gefrege' A. 1626.
- gefrægn**, gefrægen; s. gefregnan, gefrignan, gefrinan.
- gefrætevían**, gefrætvian, ornare, exornare Gl. AA. præt. sg. 3. gefrætvide (giofum) A. 1518. part. præt. (væstmum) gefrætvod 215. (fægre) gefrætevod II, 310. (gimmum) ~ II, 650. (golde) ~ Jud. 136, 33. gefrætvad Ex. 205, 22. 214, 14. 413, 8. 414, 27. gefrætved Ex. 217, 2. 237, 4. 436, 2. 478, 1.
- gefrécnian**, ferocem, protervum reddere, corrumpere. part. præt. (móde) gefrécnod 3702.
- gefragen** II, 226. und gefregn II, 528. s. gefregnan.
- gefregnan**, gefrignan, gefrinan, interrogare, inquirere; auditione accipere, discere, audire; in dieser Bedeutung besonders häufig in der ersten Person des Präteritums, jedesmal mit 'þá' eingeleitet und von dem Accusativ mit dem Infinitiv gefolgt; z. B. 'þá ic aldor gefrægn Elamitarna, fromne soľctogan, fyrð gebeóðan' 1955. So noch in folgenden Stellen: 2054. 2236. 2476. 2534. 3027. 3214. 3519. 3575 (wo für 'eác' zu lesen ist 'ic'). 3976. 4256. 'þá ic surþor gefregen feóndas ondetan' II, 226. 'þá ic gongan gefregn gin-gran' II, 528. Doch ist auch der einfache Accusativ nach 'ic gefrægn' nicht unerhört; z. B. Ex. 432, 7: 'þá ic þæt vundor gefrægn', quum fama huius miraculi ad me pervenisset; und ähnlich Ex. 432, 17. Man sehe über die Construction von 'ic gefrægn' Gr. Gr. 4, 120. und füge noch folgende Stellen hinzu: A. 1094. 1706. Ex. 431, 15. Jud. 131, 13. Præt. sg. 3. 'þá þæs Euan gefrægn ælmihtig god', Deus omnipotens hanc rem ex Eva quæsivit 884. pl. 1. mit dem Acc. cum inf.: hvæt! ve gefrunon hæleð cumbol hneótan, En! accepimus, viros fortes pugnassee A. 1. Erl. 91. (vgl. unten das part. præt. 'gefrigen'). 'ne ve sôðlice svylcne gefrunan in ærdagum æfre gelimpan' Ex. 6, 3. Mit einfachem Objectsaccusativ: 've þæt gefrunen, þæt...' Ex. 19, 15. (þá þæt) gefrunon, quum id comperissent El. 172. 'þær sió hálige ród gemeted væs, mærost beáma þára þe gefrunen foldbúende', ubi sancta crux inventa erat, arborum clarissima earum, quæ innotuerunt apud terricolas El. 1014.

'þá þe mægburge mæst gefrunon, frumcyn feora' quibus cognatio maxime nota est, origo viventium i. e. hominum 3289. 'svá hæleð ~', uti homines docti sunt 3317. 'svá þæt mænige ~' 3753. Eigenthümlich ist die Form 'gefreogun' Ex. 199, 22. 'svá ús gefreogun gleáve', uti nos docuerant docti. — part. præt. (nú þec Caldéas) gefregen (habban, þæt þú ána eart éce dryhten), nunc Chaldæi didicerunt, te solum esse Dominum æternum Ex. 188, 14. (þæs ve) gefrægen (habbað) A. 687. 'hæbbe ic gefrugnen', auditione accepi Ex. 197, 18. (þæt þá Caldéas) gefrigen (habbað) 3847. 'þá þe snyttocræft þurh fyrn gevrito ~ hæfdon' El. 155; auch mit folgendem Acc. c. inf.: 'hvætl ve feor 7 neáh gefrigen habbað Moyses dōmas hæleðum secgan 2930. S. 'frignan' u. Gr. 1, 898.

gefreman, gefremman = fremman, efficere, perficere; facere; admittere, committere, perpatrare. Gl. AA. 'gefremian'. — præt. sg. 1. (ic feón-dræs) gefremede 897. sg. 3. (he þá unræden) gefremede 980. (þæs unrædes steore) ~ 1677. (synne við Abrahame ær) ~ 2737. pl. 1. (ve láð) gefremedon 391. pl. 3. con. (þ hie geóce) gefremeden 1581. (gylt, þe við metod áfre men) ~ 996. inf. (vrace) gefremman 392. (fore) ~ (on feorne 'veg) A. 191. gerund. tō gefremmanne A. 206.

gefyllan, implere, complere, supplere; exsequi, persequi (iussa); in erster Bedeutung auch mit folgendem Gen. oder Dat. der füllenden Sache. Præs. con. sg. 3. (þ me hálig god) gefylle (feores ingeþanc, villan mfnne) El. 681. part. præt. (væs) gefylled (heáhcininges hæs) 123. (gifena) ~ 209. (væle picce) ~ 2154. (bitre) ~ 641; s. d. W. — (þæs teámes) ~ 1607. (monna bearnum) ~ 1547. (fromcyme) ~ 1760. (atole) ~ II, 138. 'rim væs gefylled', numerus erat completus 1161.

gefyllan, prosternere, deiicere, detrudere, perdere. 'hæfde mánscéaðan frécne gefylled frumbearna sela', prostraverat 2967. S. befyllan.

gefýsan, properare, celerare, accelerare, maturare (iter, expeditionem). Gl. Bv. part. præt. (fyrd væs) gefýsed 2983. (verod væs) ~ 3150. 'valdend engla gefýsed freá mihtig tō fæderrice', festinans in regnum patris Ex. 30, 5. '(folc hearde) ~' Ex. 55, 30. (flōdas) gefýsde El. 1271. und Erl. S. 170. 'væron æscvigan siðes gefýsde', iter maturaverunt pugiles El. 261.

gegærvan, præparare, struere, extruere. (ád) ~ 2849. S. gegearvian.

gegangan, gegân, ire, inire, introire, intrare; præterire, elabi; transgredi, superare; capere, occupare, sibi subiicere, possidere; accidere, evenire Gl. AA. præs. sg. 1. (ic þine bebodu bealde) gegange, ego autem exercebor in mandatis tuis' Ps. 118, 78. 'þeáh þe ic on mines huses hýld gegange, si introiero in tabernaculum domus meæ' Ps. 131, 3. sg. 3. (ðð þæt seó tîd) gegáð, præterit Ex. 327, 17. (vintra rîm) ~ (in þá geóguðe) Ex. 132, 9. pl. 2. gif ge þ tåcen gegáð, si hoc signum susceperitis 2318. præt. sg. 3. 'þá þæt geeóde', tum hoc accidit 1556. (hú þæt) ~ Ex. 28, 7. [In gleicher Bedeutung præs. sg. 3. 'gegongeð'; z. B. 'ful oft þæt gegongeð' evenit Ex. 327, 9. 'sumum þ gefongeð' Ex. 327,

27. 'þæt gegongeð' Ex. 451, 3. vgl. 'gesæleð, feliciter accidit'. A.J. (vite est on eóvne handa hefige) geeóde Ps. 57, 2. ~, possidebat Ex. 111, 19. pl. 3. (ne) geeódon (úre forengan ná þá s eorðan mid sveorda ecgum), non sibi subiecerunt Ps. 43, 4. (eal þæt þá þeódguman þrymme) ~, omnia hæc ceperunt, rapuerunt Jud. 141, 18. — inf. gegangan. 'ne magon hi ofer gemære mære gegangan', fines transgredi, exire Ps. 103, 9. '(him þe near tó rúne) ~, propius accedere ad eum in consilium' Jud. 132, 56. — gegán. (hám) gegán, occupare Ex. 118, 21. 'ic þine bebodu vylle ~', ego observare volo mandata tua Ps. 118, 40. part. præt. gegán. 'for þinum eágum, éce drihten, þúsend vintra bið þon anlcást, svá geostran dæg gegán være, sicut dies hesterna, quæ præterit' Ps. 89, 4. ~ (hæfdon tó þám vealgate), intraverant Jud. 135, 37.

gegearvian, præparare, parare, instituere, facere. inf. (fela gódes) ge-gearvigean 455. part. præt. (væs brýd gáste) ge-gearvod, spiritu instructa 187. (víte) ~ 429. ge-gearvod Jud. 137, 23. (gáste) ge-gearvad (geador bú samod lic 7 sávl), spiritu, vita instructus; es ist von einem Todten die Rede, der bei Aufhebung des Kreuzes Christi wieder lebendig wurde; auch Ex. 143, 16. ist 'gáste ge-gearvad' zu lesen, anstatt 'gást'. ~ Ex. 93, 8. 253, 1. (hafað vitu) ~ Ex. 257, 21.

gegege, in Z. 740: 'unc gegenge ne væs', findet sich sonst nicht nach Somner (bei Bosworth im Appendix s. v.) bedeutet das Wort 'conventus', was an unserer Stelle nicht passt und daher, dem Zusammenhange entsprechend, von Thorpe durch 'fitting', aptus, decens, übersetzt wird. Genge erscheint zweimal im Cod. Exon. 'vile se valdend, þæt ve vísdom á snyttrum svelgen, þæt his sóð fore ús, on his giefena gyld, genge veorðe' 147, 35. und 'á þin dóm sý gód 7 genge' 192, 20. S. Cædmon S. 148., in dem unter dem Texte aus Cod. Exon. mitgetheilten Gesange, Z. 34. und 35. Thorpe übersetzt genge, in der ersten Stelle, durch 'current', in der zweiten durch 'valid'; ich möchte es durch 'acceptus, gratus' wiedergeben, was auch für 'gegege' passen würde.

gegiran = ge-gearvian, gegirvan, instruere, exornare, vestire u. dgl., mit dem gen. des Mittels. 'þæs ic þec svá gódes gegired hæbbe' 617. 'synd þine sacerdas on sóðfæstnesse góde gegierede' Ps. 131, 9., nach der alten Uebersetzung: 'sacerdotes tui induantur iustitiâ'. Vgl. 'gegyredest, induisti' Ps. 103, 2. 'he hine gegyredede induit se' Ps. 108, 18. 'sýn gegyredede, induantur' Ps. 108, 28. 'værun ymb frætuum útan gegyredede, circumornatæ' Ps. 143, 15. S. ferner Ps. 17, 31. 44, 11; 15. 92, 1. und, wegen des præt., gyran.

geglidan, labi, decidere, incidere in. 'intó geglidan nergendes nið', incidere in invidiam servatoris 378. glidan, 'gleiten', von dem leicht dahin segelnden Schiffe gesagt: 'fereð fámigheals, fugole gelicósf glideð on geofene' A. 498; von der untergehenden Sonne: 'óð þæt sunne gevát tó sete glidan under niflan næs' A. 1305.

gegnunga (auch 'gēnunga' Gr. 3, 120. und 'gegninga' A. 1349.) certe, omnino, plane, prorsus. Gr. 2, 358. Gl. Bv. ~ 668. 681. 3729. Ex. 150, 27.

gegremian, **gegremian** (Gl. AA. s. v.), provocare, irritare, iratum reddere. part. præt. gegremed (grymme) 61.

gegrind (n.), collisio, contritio; stridor, fragor. (gūðflána) ~ 2057. (grfm-helma) ~ 3259. 'geótende gegrind', von der tosenden Fluth A. 1590. und Erl. S. 135.

gegrîpan, comprehendere, corripere, diripere, auch 'animo comprehendere'. præs. pl. 3. (þá þe ús hatiað, hy ús) gegripað Ps. 43, 12. con. sg. 3. 'þý læs he eóv gegripe, nequando rapiat' Ps. 49, 23. part. sg. 3. gegráp (sveord be gehiltum) 2898. Vgl. 'handa hi habbað, ne hió hvæþere magon gegrapian, manus habent et non palpabunt' Ps. 103, 15.

gehæftan, ligare, vincire, devincire, vinculis astringere; corripere. Gl. AA. præs. pl. 3. '(hi sóðfæste sneome) gehæftað, captabunt' Ps. 93, 20. part. præt. (mid þý me god hafað) gehæfted, quibus Deus me ligavit 384. (hungre) ~ El. 612. (vitum gebunden, hearde) ~ Jud. 134, 51. 'gehæft, continetur' M. gl. 440. '~ feasceaftnys, captiva paupertas' M. gl. 355. 'fét synt gebundene, handa gehæfte' 379. 'mid þám hi sint gehæfte, mancipantur' M. gl. 347. 'gehýnde ǀ gehæfte in helle grund', humiliati et vincti in abysso infernorum Ex. 35, 22. 'mêðe stódon hungre gehæfte', fessi stabant fame correpti A. 1159.

gehægan, **gehegan**, sepire; tenere, retinere, cohibere; so Z. 3098: 'folc væs gehæged', populus se continuit oder se congregavit. Gehegan wird gewöhnlich von Versammlungen gebraucht; z. B. 'þing gehegan', concilium habere A. 930. und nochmals: 'þing sceal gehegan fród mid fróðne' Ex. 334, 19. 'vilæ fæder engla, sigora sóð-yning, seo on ð gehegan', synodum, conventum habere Ex. 231, 23; endlich: 'nis þæt lytulu spræc tó geheganne', non parvum concilium est habendum Ex. 445, 17. Ebenso steht hegan: 'mæðel hegende on gemót cuman', concilium habentes in conventum venire El. 280. S. A. 262. 609. 1097. Im præt. steht öfter gehêde, gehêdon für gehegde, gehegdon; z. B. A. 1496: he mæðel gehêde. A. 157: þing gehêdon, wozu man die Erl. S. 101. vergleiche. 'mæðel ~' A. 1050.

gehælan, sanare, reficere. part. præt. (is mîn móð) gehæled 755. In den salmen kommt das Wort besonders häufig vor.

gehât (n.) promissum, stipulatio; votum. Gr. 2, 740. 3, 486. Gl. AA. sg. dat. þám (gehâte getruvode) 703. acc. (? pl.) gehât 1790. pl. gen. (bád snóðra) geháta 1420. acc. (beóð vorn) gehât (mîn gelæsted) 2388., für 'gehátu'? In den Psalmen hat gehât meist die Bedeutung von votum; z. B. Ps. 21, 23. 49, 15. 55, 10. 60, 6. 131, 2. 115, 8.; dagegen: 'áris, Drihten, tó þinum gehâte ǀ dó svá svá þúgehête, exsurge, Domine, in præcepto, quod mandasti' Ps. 7, 7.

gehátan, iubere, vocare, promittere, vovere, testari. Gl. Bv. præs. sg. 1. (ic þe) geháte, promitto, voveo tibi 2133. præt. sg. 1. ic gehét (þe folcstede) 2195. (svá ic þe æt frymðe) ~ 2384. (svá ic þe vordum) ~ 2796. sg. 2. 'þú þæt gehète þurh þfn hálig vord' A. 1418. sg. 3. gehét (treóva) 649. (vordum, þe heó þám vere treóve) ~ 711. S. hátan.

gehealdan, tenere, custodire, servare; auch tractare. Gl. AA. Gl. Bv. præs. pl. 2. (gif) ge gehealdað (hálige láre) 3489. præt. sg. 3. he geheold hired heofona II, 349. con. sg. 3. (þ him land) geheolde 3595.

geheáv (? n.) stridor. 'tóða geheáv', dentium stridor II, 341.

gehêned II, 191. = gehÿned unter gehÿnan. Vgl. 'ærþon ic gehêned heán gevurðe' Ps. 118, 67.

gehêran = gehÿran, im Cædm. nur im zweiten Theile, audire; obedire. Gr. I, 362. præs. sg. 1. ic gehêre (hellescealcas mænna) II, 134. præt. pl. 1. ve gehêrdon (vuldres svêg) II, 238. imperat. gehêr (þú marmanstân meotudes rædum) A. 1498. inf. gehêran II, 340. ~ (háligne dreám) II, 330. (mid eárum) ~ II, 172. part. præt. (þær is vom ǝ vóp) gehêred II, 335. (þá sió stefn gevearð) ~ A. 168.

gehicgan II, 180. = gehycgan, w. m. s.

gehilta (m.) capulus. pl. dat. (gegráp sveord be) gehiltum 2899. Vgl. 'óð þá hiltan, capulotenus' M. gl. 432. hilt wird Gr. 1, 643. als starkes neutr. angesetzt; Thorpe dagegen (im Index zu Cædm. und im Gl. AA.) nimmt einen (? mascul.) nom. 'gehilte, hilde' an.

gehladan, onerare. præt. sg. 3. gehlód Ex. 64, 10. pl. 3. 'gehlódon him tó húðe hordvearda gestreón' sibi imposuerunt in prædam divitias custodum thesauri 3583. pl. 3. gehlódon (hilde sercum) El. 234. part. præt. (vistum) gehladen Ex. 492, 16. acc. æfre ic ne hÿrde þon cymlicór ceól 'gehladene heáhgestreónum' A. 361. pl. nom. (telgan) gehladene Ex. 202, 28. (beámas ofætes) gehlædene 458. acc. (synnum) gehladene 1288.

gehleótan, sortiri, participem fieri. præt. sg. 3. 'he gehleát, sortitus est' M. gl. 405. (he þæs veorc) ~ 2739. (he þæs hæl) ~ Ps. 105, 24.

gehlid, gehleod (n.) tectum, camera, fornix; von 'gehlidan, tegere'. pl. acc. (ic cann heáhheofona) gehlidu 581. (ofer heofona) ~ Ex. 32, 25. (þurh heofona) gehleodu Ex. 56, 23. Auch 'gehyld', was sonst in anderer Bedeutung vorkommt, wird Ex. 34, 20. vom Himmelsgewölbe gebraucht: 'ær þon upstige ealles valdénd on heofona gehyld'; vielleicht ist 'gehild' zu bessern. S. auch das folgende Wort.

gehlið = gehlid. pl. acc. (helle) gehliðo, tecta infernorum, Behausung der Hölle 761.

gehnæst (? n.) contentio, proelium, pugna. dat. (æfter þám) gehnæste 2010. Die Verben 'genæstan', und 'hnossian' scheinen hieher zu gehören; 'sepe mec fehð ongeán ǝ við mægenþisan minre genæsteð', qui contendit Ex. 410, 3. und 388, 13: 'ac mec hnossiað homera láfe', sêd me cædunt gladio. Verschieden von 'gehnæst' scheint, wenigstens nach Thorpe's Uebersetzung, das subst. 'ge-

- hnast' in hopgenast, 'the crew's outcry' Thorpe Ex. 384, 13. und in volcengehnast, 'the din of clouds' Thorpe Ex. 386, 12.
- gehogian = gehugian, gehýgan, gehycgan, cogitare, reputare, agitare mente; curare, intentum esse alicui rei; animatum, affectum esse. præt. sg. 3. gehogode 4204. pl. 2. (ge þæt) gehogodon (þæt ge on færa folc feorh gelæddon) A. 429. part. præt. (hæfde on án) gehogod (þ he gelæde, svá hine drihten hét) 2886.
- gehreóvan, gereóvan, ponitere; mit dem Dativ oder Acc. der Person. præt. sg. 3. (him þæt eft) gehreáv II, 376. 'þá mec þin veá svlþást gehreáv' Ex. 91, 18. inf. (him þæt) gehreóvan (mæg) II, 542. S. 'gereóvan' und 'hreóvan' unten s. v. und Gr. 1, 897.
- gehrinan, tangere, lædere. (ne mót he þám sávlum æfre) gehrinan II, 269. præt. sg. 3. (mê sár) gehrán Ex. 163, 28. Ueber die verschiedenen Constructionen sehe man bei 'hrinan' nach.
- gehugian = gehogian. part. præt. (bitre) gehugod 722.
- gehvá, gehvæs, gehvæm und gehvám, gehvone u. s. f., quisque, quivis, unusquisque Gr. 3, 51.; mit einem voraufgehenden Genitiv (Gr. 4, 738.) verbunden; z. B. þeóða gehvám 637. (of) ædra gehvære 1369. (on) tíða gehvonne 2299. S. auch gehvilc.
- gehveorfan, gehvyrfan, convertere, se convertere, mutari; reverti; ire. præt. sg. 3. gehvearf (tò reste) 3627. ~ (on teso) ad dextram se convertit 3772. (tò bóte) ~, ad poenitentiam se convertit El. 1126. In den Psalmen häufig der imperat. 'gehveorf ús! converte nos'; z. B. Ps. 79, 4; 7; 14; 18. 84, 4. 89, 15. '~ úre hæftnéð, converte captivitatem nostram!' Ps. 125, 4. part. præt. gehvorfen, regressus Gr. I, 339. '~ , conversus' M. gl. 424. S. gehvyrfan.
- gehvile, quivis, quisque, quilibet; mit dem Theilungsgenitiv verbunden. Gr. 3, 51. S. z. B. 297. 477. 543. 845. 956. 960. 991. 1276. 1306. 1331. 2305; auch 'gehvylc' geschrieben.
- gehvyrfan = gehveorfan. part. præt. 'hyra voruld væs gehvyrfeð, mundus (domicilium) eorum mutatus erat 317.
- gehycgan, cogitare, reputare apud se, intentum esse. inf. ~ II, 195; 285.
- gehýð (m.) recessus, 'verborgener Sitz' Haupt Zeitschr. Bd. 5, 218. pl. dat. (in sefan) gehýðum, in recessibus mentis 4249. Vgl. 'in gehýde, proposito' M. gl. 405. S. áhýðan, gehýðan, gehýgd.
- gehýðan, tegere, operire, celare, abscondere Gl. Bv. præs. sg. 2. (þú hi) gehýdst Ps. 30, 22. coni. pl. 3. (þ heó) gehýðen (hælun mfne), 'ipsi calcaneum meum observabunt' Ps. 55, 6. præt. sg. 3. (he me) gehýdde, 'abscondit me' Ps. 26, 6. (sumne eorl) ~ Ex. 291, 19. pl. 3. (hine) gehýddan Ex. 460, 6. imperat. gehýð (me under þinra fípera sceade), 'sub umbra alarum protege me' Ps. 16, 8. inf. gehýðan II, 101. part. præt. gehýðed Ex. 89, 34. 470, 9; und gehýð; z. B. 9, 14; 16, 11; 13. 30, 21. und im pl. nom. acc. gehýdde (für 'gehýdede') El. 831. Ps. 30, 5.
- gehygan = gehycgan. imperat. gehyge! 559. gehyge þú! 4103.

gehygd (? n.) cogitatum, meditatio, consilium. sg. acc. (heófon deóp) gehygd II, 346. pl. dat. (sefan) gehygdum 3567.

gehyld (? n.) protectio, servatio, gratia, favor. Gl. AA. Gl. Bv. sg. acc. (in) gehyld, in protectionem 3311. (þú gehveorfest of hénčum in) gehyld (godes) A. 117. (gevát þá Matheus menigo lædan on) gehyld (godes) A. 1046. (háligra) ~ Ex. 196, 4. Thorpe im Gl. AA. setzt 'gehyld' als fem. an.

gehýuan, gehênan, humiliare, opprimere, contumelia s. ignominia afficere; privare. Gl. AA. Gr. 1, 905. I, 366. part. præ. (hungre) gehýned El. 719. 'ic þurh Judas ær hyhtful veař, ȝ nú gehýned eom' El. 922. gehêned II, 191.

gehýran, gehêran, audire, obedire; auch pertinere, gehören. præ. sg. 1. ic gehýre (synnigra cýrm) 2401. pl. 1. (hvæt! ve nú) gehýrař 936. (vgl. 'hvæt! ve nú gehýrdan' Ex. 36, 34. und 'hvæt! ve gefrunon' A. 1. unter 'gefregnan'). part. sg. 1. ic gehýrde (hine þine dæd ȝ vord lófian) 504. (ic mihtigne god mæřlan) ~ 521. sg. 3. gehýrde 292. 2379. 2555. pl. 3. gehýrdon 858. 3151. 3184. imperat. gehýre (seře ville) 2936. inf. gehýran 640. 673. 791. part. præ. gehýred II, 629.

geícean, augere (vgl. 'eácen' und 'icean' s. vv.). part. sg. 3. (feorum) geicte 1157. imperat. pl. geiceař! 1509. inf. geícean (sunum ȝ dōh-trum) 1127.

geinnod in 'súsle geinnod' 42. übersetzt Grimm (D. M. 767.) durch 'supplicio clausum'; Thorpe: 'with sulphur charged', was dem Zusammenhange besser ansteht. Denkt man an 'innař, innoř, uterus, viscera'; so liesse sich ein Verbum 'geinnian, concipere, gravidam fieri' annehmen, wonach 'geinnod, gravidus, gravidatus, impletus' bedeuten würde. Grimm's Annahme hat die in Elene Z. 771. und A. 1379. vorkommende Phrase 'súsle gebunden' für sich; da man eben so gut 'vitum gebunden' sagte (s. 'gebindan' und 'vite', s. vv.) wie 'súsle gebunden', und selbst ein subst. 'vitebend' A. 108. 1561. gebraucht wurde.

gelád (n.) iter, via, trames. Gl. Bv. S. auch 'fromlád'. sg. acc. (oferfór he uncúř) gelád 2987. (orette uncúř) ~ 3242. ~ ? 3135. 'hú mæg ic ofer deóp gelád fore gefremman?' A. 190. 'geond þás vácan vorúld, vindge holmas, ofer deóp gelád' Ex. 53, 27.

gelædan, ducere, deducere; afferre, adducere, admittere. R. Gr. §. 207. præ. sg. 1. (ȝ ic on..) gelæde 1532. coni. sg. 2. (ærþon þú on Sægor þin bearn) gelæde 2526. sg. 3. (se þe bi his heortan vuht lápes) gelæde, qui in corde improbi quid admittat 528. part. sg. 3. gelædde (þá drihten vind ofer vid land) 1406. Moyses ofer þá fela meoringa fyrde) ~ 2991. ~ (brýd under burhlocan) 2530. ~ (ofer lagustreámas mãřmhorda mãřt) 3296. (tô þám meřelstede magan) ~ 3326. pl. 2. (ge on fära folc feorh) gelæddon A. 430. pl. 3. (hie hine u p) ~ (of carcerne) El. 713. imperat. (under væg-bord) gelæde 1335. part. præ. (on..) gelæded 1307.

- gelæran**, instituere aliquem, docere; inducere, incitare, instigare. præt. gelærde (unc se atola, ꝥ. .) II, 414. sg. 2. (þú ús) gelærdæst (þurh lyge þinne, ꝥ. .) II, 53.
- gelæstan**, efficere, perficere, præstare, complere, persolvere, exsolvere. Gl. Bv. Gl. AA. præs. sg. 1. ic (þá vâre sôðe) gelæste 2302. ic (monnum þás vâre) ~ 1537. sg. 3. (se þe þæt) gelæsteð 433. præt. pl. 3. (þe ær godes hyldo) gelæston 320. inf. gelæstan (þæt he lange gehêt) 3486. (vâre) ~ 2360. part. præt. (beóð gehêt min) gelæsted 2389. (hæfde vordbeót leófum) ~ 2756. (nú hæbbe ic þinne villan) gelæst 724. S. auch M. gl. 371. 379. 419.
- gelamp**, gelomp; s. gelimpan.
- geldan**, gyldan (w. m. s.), pendere, rependere; ulcisci. Gr. I, 334; 337; 346; 349. præt. sg. 3. (him þæt) geald 2073. præt. pl. 3. (drihtne) guldon (gód mid gnyrne) 2413. part. præt. (min sceal mid grimme grýre) golden (vurðan fyll), cædes mea luenda est sævo terrore 1098.
- geleáfa** (m.) consensus, fides; fiducia, spes. Gr. 1, 645. 2, 72; 741; 749. 3, 487. Gl. AA. — acc. geleáfan (nom, ꝥ. .) 646. (fæstne) ~ 540. (sóð) ~ 2319. (leóhtne) ~ El. 491. und 1137. (leóhtran) ~ 4160. (beorhtne) ~ A. 335.
- geleáh**; s. geleógan.
- geleánian**, rependere, pensare. præs. sg. 3. (him þæt þonne) geleánað (lifes valdend) Ex. 450, 9. inf. geleánian (him mid láðes vihte) 393.
- geleggan**, ponere, collocare. præt. pl. 3. (þec) gelegdon (on láðne bend), coniecerunt te in vincula II, 541.
- gelêdan** = gelædan. part. præt. pl. gelêdde II, 88. für 'gelædede'.
- gelêfan**, geleáfan, gelýfan, fidem habere, confidere, credere, permittere, tradere, se committere, se dedere alicui; auch reflexiv. præs. pl. 1. (ve ús tó þám hálgan helpe) gelêfað II, 293. præt. sg. 3. (þe hine on eorðan ær) gelêfde, qui in terra olim se dederat i. e. animam pro iis fuderat II, 247. inf. (gif ge villað minre mihte) gelêfan II, 252. S. gelýfan.
- geleódan**, crescere, progerminare, originem ducere. Gr. 2, 21. Erl. 166. præt. pl. 3. (from gumrincum folc) geludon 1547. part. præt. (þæt þá geóngan leómu) geloden (veorþað), ut membra pueri crescant, ad iustam magnitudinem perveniant Ex. 327, 20. 'mærost beáma þára þe of eorðan up áveóxe geloden under leáfum', clarissima arborum earum, quæ e terra progerminant, creta sub foliis El. 1227. Vgl. 'gelodvyrt, heptaphyllon' M. gl. 321.
- geleógan**, decipere, fallere; mit dem Dativ der Person, wie 'leógan', construit. Gl. Bv. præt. sg. 3. (him seó vên) geleáh, spes ei mentita est, eum decepit; eine häufig wiederkehrende Verbindung: 49; 1441. A. 1075. Bv. 4641.
- gelic**, similis; æqualis. Gr. 1, 363. 2, 110; 735; 750. 3, 579. Gl. AA.; mit dem Dat. — gelic 256. 535. 584. 679. 792. 1917. absolut 463. pl. nom. gelíce 185. superl. gelícôst 1937. 3793. 3865. II, 164.
- gelihtan**, descendere, appropinquare II, 432.

- gelimpan**, contingere, convenire, evenire Gr. 1, 898. 2, 33. Gl. Bv. Gl. AA. præt. sg. 3. (him þær sár) gelamp 28. (him svá earne) ~ 1561. (him þær vors) ~ II, 24. (me þær vyrse) ~ II, 176. ~ II, 479. (hire se villa) ~ El. 962. (svá hit eft) ~ (þinga gehvilces) El. 1155. (hit him vyrse) gelomp II, 126. (hit þus) ~ II, 536; 571. inf. 'gelimpan, quadrare' M. gl. 418. ~ 3632.
- gelôme**, dense; frequenter, sæpe, continuo. Gr. 2, 41; 42; 571. 3, 102. I, 364. Gl. Bv. Gl. AA. ~ 1534. 1664. oft ʒ gelôme Ex. 413, 25; Ps. 122, 5.
- gelutian**, latere, fallere, decipere II, 131. = lutian, Graff 2, 322. goth. luton Gl. Ul. 112.
- gelýfan**=gelêfan. Gr. I, 366. præs. sg. 1. (ne) gelýfe (ic me nú þæs leóhtes furþor), fidem non amplius pono in ea luce 399. ~ 677. præt. sg. 3 gelýfde 2377. pl. (dual) 1. vit gelýfdon II, 417. pl. 3. (hie) gelýfdon 3546. þá vlgan ne gelýfdon, ? quum viri fortes non crederent 3576. inf. gelýfan 2382. part. præt. (hafað Cananêa cyn) gelýfed, tradidit gentem Canaanæorum 3484.
- gemacian**, facere Gl. AA. — part. præt. (is hearm gode, módsorg) gemacod 752.
- gemæcca** (c.) coniux, consors. sg. dat. (mon tó) gemæccan, 'consort to consort' Thorpe, Ex. 343, 10. pl. dat. (him tó nimað mægeð tó) gemæccum 1254. Vgl. 'gemæcscipe' Ex. 13, 7.
- gemæg** (m.) cognatus, propinquus. pl. nom. (ac vit synt) gemagas 1898. S. mæg.
- gemælan**, loqui. præt. sg. 3. (Adam) gemælde (ʒ spræc) 787. S. mælan. Das Wort ist zu unterscheiden von 'gemælan, maculare, notare, violare'; z. B. Ex. 278, 2. 'þá gèn seó hálge stóð, ungevemde vlite; næs hyre vloh ne hrægl, ne feax, ne fel fyre gemæled, ne lfc, ne leoþu'.
- gemâne**, communis. Gr. 1, 735. I, 359; 360. Gl. Bv. Gl. AA. sg. bið gemâne incrum orlegnið, sit invidia fatalis vobis communis 912. (vord væs eorðbændum ân) ~ 1630. (unc) ~ 1898. (him ænig ne veað bearn) ~ 2210. pl. nom. (væter vesan) gemâne 158. (væron teónan veredum) ~ 1891. 'þurh gemâne vord, communi voce, unanimiter' 2468; 3880, eine gangbare Phrase.
- gemætan**, contingere, occurrere, evenire, accidere; mensurare, tribuere; ? somniari. præt. sg. 3. (hvæt hine) gemætte 3640. part. præt. (svá his mandrihten) gemæted veað 3675. S. gemetan.
- gemearc** (n.) terminus, limes; fines. sg. gen. gemearces 2879. = 'gemeare' Gr. 1, 644. landgemæru, fines terræ Ps. 45, 8. 'landgemeares, territorii' M. gl. 348.
- gemearcian**, limitare, notare, signare, describere, constituere, observare, adsignare; Gl. Bv. Gl. AA. præs. sg. 2. (þæs tidlice tid) gemearcast Ps. 144, 16. sg. 3. (symle he twelf sipum tida) gemearcað (dæges ʒ nihtes) Ex. 207, 25. inf. (þonne he gemet ne con) gemearcian (his múþe móde sine), seinem Munde Grenzen setzen Ex. 330, 18.

gerund. (þær sêlást sý sávle minre) tó gemearcenne (meotudes villan), observare creatoris voluntatem Ex. 453, 7. part. præ. ha-
fað hit) gemearcod (mid moncynne tó gesettanne), constituit 362.
~ 394. (ne sceattes viht tó mete) ~, adsignatum 811. (hæfde hire)
~, adsignaverat, tribuerat ei 588. (ne veařð vyrse dâd) ~, non
adnotatum est peius factum 592. (þá hæfst yfele) ~, malo descri-
psisti 788. 'gemearcod, signatus' M. gl. 411. gen. gemearcodes, no-
tati, descripti sc. spatii oder numeri, 'rimes' II, 723. (vuldre)
gemearcad, gloriá insignita (avis) Ex. 220, 11.

gemengan, miscere, unire; contaminare, maculare. Gl. Bv. præ. sg. 3.
he gemengde (hagol ǝ fýres glêda) Ps. 17, 12. part. præ. (máne)
gemenged 3702. 'þanon eorþe veařð eall mid blôde máne gemen-
ged, mid dâdum fâh' Ps. 105, 28. (hrim ǝ snav hagle) ~ Ex.
289, 15. pl. 'míne frýnd synt nú gemengde við mine fýnd' Ex. 37, 11.

gemet (n.) modus, limes, modestia, moderatio; norma, ratio; auch Be-
tragen. Gr. Erl. 104. sg. nom. (næs þá monna) gemet II, 492. (nis
þæt monnes) ~ Ex. 348, 12. dat. (þý læs he of) gemete (hveorfe),
a modestia Ex. 294, 35. (mid) ~, modeste Ex. 434, 8. 'on gemete,
in modum' M. gl. 343. 'mid suman ~, quodammodo' M. gl. 353.
'mid suman gemete, visan, quodammodo' M. gl. 356. 'on vundor-
licum gemete, vise, mirum in modum' M. gl. 357. 'on þám ylcan
~, simili modo' M. gl. 411. acc. (ofer monna) gemet 1671. (me-
restreáma) ~ A. 309. (his ánes) ~ Ex. 125, 25. (þín bebodu healde,
þínes múþes) ~ Ps. 118, 72. 'ús sceal mægenes gemet mihtig
Drihten sóðfæst syllan, in Deo faciemus virtutem' Ps. 59, 11; die-
selben Worte mit derselben Uebersetzung Ps. 107, 12. pl. nom.
(smylte vurdon merestreáma) gemeotu A. 454. (þás miclan) ge-
metu (middangeardes beheófiað), 'these great communities of middle
earth shall wail' Thorpe, Ex. 52, 1. missenlice ~, varios modos
Ex. 349, 14.

gemêt, aptus, conveniens, decens. Gr. 1, 733. 2, 747; neuengl. meet.
(svá him) gemêt (þinceð) 2889. (micle mære, þonne) ~ (være)
2768. (máran móðsefan, þonne) ~ (være) 4009. (má, þonne) ~
(være) A. 1179. Vgl. 'gemæte, geliclic, apta' M. gl. 418.

gemêtan, convenire, congrredi, obviam ire, invenire. Gr. I, 361. Gl. Bv.
Gl. AA. R. §. 205. præ. sg. 2. þú gemêttes (meotod alvihta) II, 698.
sg. 3. siðþan he vidfæðme scip) gemêtte A. 241. (óð þæt he) ge-
mêtte (standan stapul ærenne) A. 1062. pl. 3. hie gemêtton (háligne
hæle) A. 143. part. præ. (sió hálige ród) gemêted (væs), inventa est
El. 1013; 1225. ~ El. 870.

gemítan = gemêtan, præ. sg. 3. gemítte 1024. 2261. pl. 3. gemítton
1681. 2420.

gemonian, admonere, invitare, provocare; mit dem Genitiv der Sache,
oder dem folgenden Infinitiv. Præs. pl. 3. (ealle þá) gemoniað (mó-
des fúsne fêran tó siþe) Ex. 308, 35. con. sg. 3. (se me fæhðe
gemonige 1025. præ. sg. 3. (him þæs vópes bring torne) gemonade
Ex. 182, 22.

- gemunan**, recordari, reminisci, meminisse; commeminisse; contemplari. Gr. I, 340. Gl. Bv. R. Gr. §. 218; bisweilen auch mit dem Genitiv der Sache. pl. 1. gemunan (ve þone hálgan drihten) II, 203. ~ (sóð ǵ riht) II, 208. ~ (meotodes strengðo) II, 288. ~ II, 647. præt. sg. 1. gemunde ic (þæs) II, 505. sg. 3. gemunde 1402. 2425. 2579. 3637. 4142. pl. 3. gemundon 3149. imperat. 'gemun, Drihten, þinra miltsunga' Ps. 24, 5; und: 'þá scylda mines iugoðhádes ne gemun þú' Ps. 24, 6. 'gemun þin mannveorod, memento congregationis tuæ' Ps. 73, 2. 'gemun nú, Dryhten, þines vordes' Ps. 118, 49. inf. gemunan 3603.
- gemundbyrdan**, tueri, protegere. inf. ~ (for eóv), contra vos 2467. Vgl. 'mundbyrd' s. v.
- gemynd** (n.) sensus, intellectus, cogitatio, memoria. Gr. 2, 750. Gl. AA. sg. dat. (móde ǵ) gemynde 2598. acc. (þurh módes) gemynd 1081. (in godes) ~ 4147. pl. gen. (þurh) gemynda (spéd) 1952.
- gemynddrepn** (m.) stupor sensus, animi alienatio 1565. 'drepan, percutere, ferire', und 'drepe, ictus' kommt in Beóvulf vor. 'syðþan he æfter deáðe drepe þróvade, he orosveng heardne' Bv. 3178.
- gemyndian**, memorem esse, reminisci; commemorare. Gl. Bv. præs. sg. 2. (ǵ þú nè) gemyndgast 4088. præt. sg. 3. '(forþon ðre e áðméd u éce Drihten) gemyndgade Ps. 135, 24. part. præt. (symble bið) gemyndgad (eaforan ellorsīð) Bv. 4895.
- gemyndig**, memor, mit dem Genitiv verbunden. Gr. I, 343. 2, 302; 620. Gl. Bv. Gl. AA. (lære) gemyndig 1774. (ára) ~ 1893. (lára) ~ 1937. (árna) ~ 2157. (snytra) 2457. (ræda) ~ 3477.
- gemyntan**, cogitare, decernere, statuere Gr. I, 343. part. præt. (hæfdon hie) gemynted (Israhêla cynn billum ábreótan) 3126. Vgl. Jud. 138, 63: 'mynton ealle, þæt se beorna brego ǵ seó beorhte mægð in þám vlitegan træfe vâron ætsomne', opinabantur. S. ferner 'myntan' (2176. II, 691.) s. v.
- gên**, gêna (verkürzt aus 'gegn, gegna' Gr. 3, 120.), adhuc, insuper, iterum Gl. Bv. Gr. I, 352. gên 2356. 3178. El. 374. þá gên 2158. 3178. A. 601. El. 1063. nú gên Ex. 433, 16. gêna 2240. 2645. nú gêna A. 422.
- genægan**,prehendere, corripere, capere, aggredi, invadere, adoriri, affligere. Gr. Erl. 148; mit einem Genitivus causæ verbunden; z. B. eorlas ungearve yfles genægeð, propter malitiam aggreditur Ex. 54, 28. ve þec niþa genægað, nos te per invidiam odorimur Ex. 119, 27.; daneben steht der instrumentale Dativ: gif me gromra hvylc gú þe genægeð, bello aggreditur Ex. 401, 30. præt. sg. 3. (þa he þone feónd ofercvom) genægde (helle gást) Bv. 2548. pl. 3. 'viste genægdon móðige, mete þegnas', victum ceperunt fortes, cibum milites 3059. Es wird also 'mete' von 'þegnas' zu trennen sein. part. præt. (nearve) genæged Ex. 162, 35. (nearvum) ~ Ex. 171, 13. S. vordum nægde 2952. und El. 386: vordum genegan, compellare.
- genáp**; s. genípan.

genam; s. geniman.

geneahe, adi., sufficiens, abundans. acc. (lác) geneahe, oblationem sufficientem, idoneam 2837. S. genôh. Häufiger ist das adv. geneahe, geneahhe, sufficienter, satis; abundanter. Gr. 1, 347. I, 337. Erl. 162. Zu den aus den Psalmen von Grimm l. c. angeführten Formen füge man noch geneah in der Stelle Ex. 443, 5: 'sceal ic feor geneah mines fela leófan fæhþu dreógan'. Die Verbalform 'geneah, sufficit' findet sich Ex. 337, 26: 'guma þæs on heáhsetle geneah', und Ex. 348, 29: 'gif ús on ferhðe geneah'. S. geniht.

genearvian, constringere, arcere, angere Gl. Bv. part. præt. gearvad 918. Ex. 484, 8. gearvod 2597. Vgl. 'þ vðre generved þreáde, ange-retur' M. gl. 430.

geneat (m.) socius, contubernalis. Gl. Bv. pl. nom. (strange) geneátas 284.

genemnan, vocare, appellare Gl. AA. part. præt. genemned 130. II, 206; 368.

geneóp; s. genipan.

generian, servare, eripere, mit einfachem Accus. des Objects (ic hine nerige Ps. 90, 16.); der Gegenstand, von welchem man errettet, steht im Genitiv: 'þæt þú me generige niþa gehvylces' Ps. 118, 169. und 170. Gr. 4, 634., oder wird von Präpositionen regiert: 'hvylc manna is, þ his ágene fr a m helle locum sávle generige?' Ps. 88, 41. 'álýs me ǀ genere við lagustreámum, manegum væterum ǀ við mánfólum fremdra bearna'. Wie man indessen 'feorh generigan' 2518. oder 'nergean' 2503. feorh generede 3752. þin ealdor nere 2496. und Aehnliches sagte; so war doch der Dativ der geretteten Sache (vgl. auch beorgan, gebeorgan und beneotan) nicht ungebräuchlich; z. B. dydon svà hie cūþon ofne on innan aldre generede (part. præt.), die am Leben erhaltenen, deren Leben gerettet war. Præt. sg. 3. (Loth) generede 2581. (feorh) ~ 3752. S. das folgende Wort.

genesan, sanari, eripi. Gr. 1, 244; 335. I, 331; 360. Gl. Ul. 134., mit dem Accus. des Uebels, von dem man geheilt oder errettet wird. Præt. sg. 3. se þá gúðe genæs 2014. Grimm hat (D. M. 1192. in der Note) auch die Beispiele aus Beóvulf, nach Kemble's Glossar, zusammengestellt; man füge noch hinzu: 'þonne hie þæt yfel ge-seóð óðre dreógan, þæt hi, þurh miltse meotudes, genæson' Ex. 77, 12.

genêþan = nêþan (goth. anananðian, τολμᾶν, ἀποτολμᾶν, gananðian Gl. Ul. 126. Gr. Erl. 120.), audere, bono animo esse, θαρρῆν. Gr. 1, 254. 2, 512. I, 361. Gl. Bv. s. v. nêþan. præt. sg. 3. genêðde Ex. 5, 13. pl. 1. (ve frécne) genêðdon (earfo ð uncūþes), pugnam ausi sumus cum ignoto Bv. 1912. pl. 3. hie hit (? þæt lif) frécne genêðdon, audacter eam (vitam) periculo exposuerunt 3499. S. nêþan.

gêng 3620. = geóng.

gengan = gangan, gân. præs. sg. 1. ic (tó þám grunde) genge 831. præt. sg. 2. (for hvi) gengdest (on bæcling?) Ps. 113, 5. sg. 3. gengde (on hinder) Ps. 113, 3. 'he sum gengde vong sceávia' Bv. 2824.

pl. 3. gengdon 764. (þá hie on Jordane) gengdan Ps. 104, 36. inf. (beornas cōmon, viggendra þreát, vicgum) gengan A. 1096.

geniht (n.) sufficientia, abundantia, copia; completio. Gr. 1, 268. sg. dat. (tō) genihte Ps. 118, 66. 144, 16. acc. (ge) geniht (águn) Ps. 121, 6. 4, 8. (þá him sealdest) geniht (hvætēs) Ps. 4, 8. ? pl. acc. (þá miclan) geniht (þinre vèðnesse) Ps. 144, 7.

genihtsum, sufficiens, abundans, copiosus, uber; mit dem Genitiv. (niþes) genihtsum 1990. (micel ǰ) ~ Ps. 85, 4. (míne ylðo beóð æghvār) Ps. 91, 9. (sib) ~ Ps. 121, 7. 'beóð þines vffes velan gelice svá on vingearde veáxen berigean ǰ on þines húses hvomnum genihtsum' Ps. 127, 3. 'heóra sceáp vārun svylce tydred ǰ on siðfatum svīpe genihtsum, oves eorum foetosæ, abundantes in egressibus suis' Ps. 143, 17. Vgl. 'þá genihtsumestan áfundenessa, uberrima experimenta' M. gl. 333. und von dem Verbo 'genihtsumian, abundare' hergenommen: 'þonne genihtsumiað, exuberant' M. gl. 365. 'genihtsumiendum, exuberante' M. gl. 342. 'þá nihtsumestan, uberrima' M. gl. 354.

geniman, capere, sumere, tenere, obtinere; suscipere Gl. AA.; bisweilen mit dem Theilungsgenitiv verbunden. Præt. sg. 2. þá (idese) genáme 2631. sg. 3. genam (þār þæs ofætēs) 490. ~ (of eallum dæl æhtum sinum) 1493. (his brýd) ~ 2712. (heó on móð) ~ 707. pl. 3. (eard) genámon, domicilium collocaverunt 1648. und 1731. sg. 3. genóm II, 546; 682. imperat. genim 1884. part. præt. genumen 3831. Ex. 187, 12.

genip (n.) turbatio, obscuratio, caligo, tenebræ; nebula, nubes Gr. 1, 644. 2, 741. I, 336. D. M. 714. Dfnb. 87. Gl. Bv. sg. nom. (þýstre) genip 139. dat. (in þissum neóvlan) genipe, in hac profunda caligine II, 102. acc. (in þis neóvle) genip II, 181. (in þæt neóvle) ~ II, 447. (in ƿ vonne) ~ Ex. 351, 12. pl. nom. (nihthelma) genipu Ex. 160, 13. (volcna) ~ Ex. 192, 13. acc. (þurh nihte) genipu Ex. 123, 11. (under næssa) ~ Bv. 2719. (ofer flóða) ~ Bv. 5611.

genipan, nīpan, turbare, obscurare, obducere, celare; protegere, tueri, mit dem Dativ verbunden, wie die Verben des Deckens und Schützens; z. B. beorgan, gebeorgan. Die erste Bedeutung ist aus dem goth. 'ganīpan, betrübt werden, trauern, *στρυγάζειν*' Mc. X, 22. (Gl. Ul. 134.) gewiss; beide sind im Cædmon erhalten. 'him ongén genáp atol ýþu gevealc' Z. 3383. übersetze ich: 'eos iterum textit terribilis fluctuum iactatio'; ferner ziehe ich hierher die Form geneóp Z. 3404: 'seþe feóndum geneóp', qui protexerat hostes. — 'hú seó þrag gevát, genáp under nihthelm, svá heó nó vāre', tempus evanuit Ex. 292, 8. Auch von nīpan finden sich ausser der Beóv. 1088. und 1291. vorkommenden, von Grimm (D. M. 714.) besprochenen Verbindung 'nipende niht, nox caligans' noch weitere Beispiele im Cod. Exoniensis: 'þonne von cymeð, nipeð nihtscúa' 292, 24. und: 'náp nihtscúa' 307, 29. Das Wort ist selten, und deshalb auf sein Vorkommen zu achten.

- genivian**, renovare Gl. B. Gl. AA.; das part. præt. *genivad* ist häufig: 2964. A. 1010. Ex. 33, 22. 159, 14. 217, 13. 236, 27. 279, 2. 289, 19; 29. *genivod* Jud. 134, 15.
- genôg**, *genôh* (adi. u. adv.) sufficiens; satis. Gr. 1, 264. 3, 99. I, 364. 2, 751.; das adv. wird mit dem Theilungsgenitiv verbunden. (*gife ic him þæs leóhtes*) *genôg* 616. Dagegen: adi. '*þær væs ælcum genôg drync sôna gearu*' A. 1535. — pl. acc. *synne genôge* Ex. 77, 32. *genôh* (adi.). pl. gen. (*dugeþa*) *genôhra* 885. *genôh* (adv.) *hafað æghvæs*) *genôh* Ex. 352, 8. '*he genôh hafað rædan go[lides]*' Ex. 474, 23. S. *geneah*, *geneahhe*.
- genýdan**, compellere, cogere; urgere, contendere. præt. pl. 3. (*nearve*) *genýddon* 2997.
- geó**, olim; unquam. Gr. 1, 259. I, 370. Dfb. 123. Gl. Ul. 137. ~ 2302. Ex. 51, 11. 267, 25. Ps. 37, 10. 43, 11.
- geóc** (f.) auxilium, salus, securitas; consolatio, solamen. Gr. 3, 456. I, 370. Erl. 119. Haupt's Zeitschr. VIII, 7. Gl. Bv. Dfnb. 121. nom. (*þá væs forð cumen*) *geóc* (æfter *gyrne*) A. 1584. gen. (*beóð hyra*) *geóce* (*gemyndge*) Ex. 107, 18. dat. (*gnyrna tó*) *geóce* El. 1139. (*gamelum tó*) ~ El. 1247. '*hú sceal min cuman gæst tó geóce*, quomodo perveniet animus meus ad salutem? Ex. 124, 11. '*geóce gefegon*, lætati sunt propter auxilium Ex. 146, 16. '*siðþám frófre gæst in Gúðlácés geóce gevunade*' Ex. 110, 16. (*geómrum tó*) *geóce* Ex. 5, 27. acc. *geóce* (*gefremede*) 3751. ~ (*gefremeden*) 1581. '*þ him gæstbona geóce gefremede við þeóðpreáum*' Bv. 353. '*him geóce bæd*, hælend helpe A. 1030. (*ús þone hálgan helpe biddan*) *geóce* (J *frófre*) A. 1567.
- geócian**, auxiliari, adiuvere, consolari, servare. Gl. Bv., mit folg. Genitiv; auch Dativ. Imperat. *geóca* (úser) 3810. ~ (*mines gæstes!*) Ex. 455, 5. ~ (*minre sávle*) Ex. 455, 34. und: '*geóca ús georne!*' Ex. 185, 23. Häufiger ist das Subst. '*geóce*nd, *salvator*, *sospitator*'; z. B. '*gásta geóce*nd' A. 901; El. 681; 1077. *gæsta* ~ Ex. 13, 5. 170, 3., d. i. nach El. 1077: '*godes ágen bearn*, *nerigend fira*'. Gott wird in dem Gesange der drei Männer im Feuerofen (Ex. 191, 14.) ganz allgemein '*geóce*nd', der Erhalter' genannt.
- geócor**, fortis, asper, atrox; tristis, rigidus, acerbus Gr. I, 370. und in Haupt's Zeitschr. l. c. Erl. l. c., Dfnb. 121. (*þá væs vóp J heáf geóngum*,) *geócor* (*sefa*) Ex. 164, 33. (*he væs*) ~ Bv. 1524. acc. (*ne he sorge væg*) *geócorne* (*sefan gæstgedáles*) Ex. 170, 13. superl. *geócróstne* (*sið*) 4133.
- geócre** (adv.) aspere, rigide. Gl. Bv. — *geócre* (*oncvæð*) 3728.
- geofian**, donare Gr. 2, 24. (*he mæg me*) *geofian* (*mid góða gehvilcum*) 543.
- geofon**, *geofen* (? n.) pelagus, oceanus, mare Gr. I, 348. 2, 156; 175. 3, 382. D. M. 219. sg. nom. *geofon* (*deápe hveóp*) 3376. gen. (*on*) *geofones* (*staþe*) 3509. '*siðþan vuldres gim ofer geofones gong grund gescineð*', ex quo gloriæ gemma super oceani cursum fundum illuminat Ex. 205, 25. (*hêr syndon geferede feorran cumene ofer*)

geofenes (gang) Bv. 721. ymb geofenes stæð El. 227. dat. (fereð fámigheals, glídeð on) geofene A. 497. (fæge svulton geónge on) ~ A. 1531. (þe on) geofene (ær feorh gesealdon) A. 1615. Das Genus dieses Wort ist unbestimmt; ein nom. oder acc. pl., der bisher nicht aufgefunden ist, würde entscheiden.

geofonhús (n.) domus maris, navis. D. M. 219. pl. gen. geofonhúsa (mæst) 1316.

geógoð (f.) iuventus. Gr. 1, 643. 2, 257. Gl. Bv.; auch collectiv: soboles, pueri, adolescentes, iuvenes; vgl. 'dugoð'. nom. (þá veaerð Jafeþe) geógoð (áfèded) 1598. gen. geógoþe (strýnde, suna ʒ dōhtra) 1147. (hvilt þære) geógoþe (gleávōst være) 3599. dat. (hie on) geógoþe (bú væron) (guma on) ~ 1169. (mid bearnum, mid) ~ 1365. S. geóguð.

geógoðhád (m.) iuvenilitas, ætas iuvenilis, iuventus. gen. geógoðhádes (gleám) 1267. dat. (on) geógoðháde 1502. (gáste onfón ʒ) ~ 782. (þæt ic gange tō þám gode, þe me blifne gedýde on minum) ~ Ps. 42, 4. 'geóguðhádes blæst' Ex. 252, 25.

geóguð = geógoð. Gr. 1, 263. 345. 2, 441; I, 353; 370. dat. (for) geóguþe 3164. Diese Form kommt im Cod. Exon. häufig vor.

geómormód 855. = geómormód, w. m. s.

geómor, moestus, tristis, miser; querulus. Gr. 1, 259. 2, 138. Dfnb. 97. Gl. Bv. Gl. AA. sg. geómor 876. 1015. (þeós) geómre (lyft), hic murmurans aer 3359. (væs tōþa geheáv hlúde ʒ) geómre II, 342. geómran (stefne) A. 61. pl. geómre (gástas) 69. 3376.

geómorfród, afflictus, miseriis versatus. ~ 2219.

geómormód, tristis animi, moestus. Gl. AA. — sg. ~ 1046. acc. geómormóde 2262. pl. nom. (hvider hveorfað ve hláfordleáse) geómormóde A. 406. ~ El. 414.

gómrian, suspirare, ingemiscere, dolere Gl. AA. imperat. (ne) geómra þú! 2193. part. præ. geómrende (hyge) Ex. 164, 34.

geond (præp. mit dem acc.) per, trans, versus, ultra Gr. 1, 259. 2, 755; 904. 4, 795. Gl. Bv. Gl. AA. ~ 44. 134. 205. 233. 988. 1239. 1326. 1383. 1424. u. s. f.

geondfolen, repletus, refertus. ~ (fýre) 43.

geondsavan, dispergere; circumspargere. part. præ. geondsaven 3796.

geondsendan, invadere, hostiliter aggredi, bellum inferre. part. præ. (væs gúðhergum vera êðelland vide) geondsended 1963. (unlytel dæl sidre foldan) ~ (væs bryne ʒ brógan) 2545.

geondvlitan, perspicere, perlustrari. Gr. 2, 904. Gl. Bv. præ. sg. 3. (þonne svegles gim voruld) geondvliteð Ex. 212, 16. inf. (sà) geondvlitan II, 9. (rodores hróf rúme) ~ Ex. 4, 30.

geóng, gêng, gióng, giung, ging, iuvenis. Gr. 1, 259; 263; 733. 2, 289. 3, 579; 619. RW. 209. Gl. AA. Gl. Ul. 35. 137. Dfnb. 123. sg. dat. geóngum (bearne) 2356. acc. (Isaac) geóngne 2898. pl. nom. geónge (ʒ ealde) 1202; 2446. ~ (men) 2422. acc. ~ (men) 2861.

- (beornas) ~ 3750. mit instrumentalem Dativ: 'vintrum geóng', jung an Jahren 2882. Gr. 4, 751.
- geóngordôm** (m.) iuvenilis status, conditio discipuli; obsequium, obedientia. gen. (svylces) geóngordômes 283. dat. geóngordôme (þeódne þeóvian) 267. acc. geóngordôm (lâstan) 658. (hnigan hâlgum drihtne þurh) ~ 740.
- geóngra**, discipulus, assecla, sectator. Gr. 1, 645. Gl. AA. sg. nom. (gode) geóngra (veorþan) 277. (his) ~ (vurþan) 291. pl. acc. (volde drihtnes) geóngran (besvican) 448.
- georn**, avidus, cupidus, studiosus; lubens; diligens; mit dem Genitiv. Gr. 1, 259. 2, 165; 561; 620. 3, 579. I, 349. (mânbealves) georn 3563. (corðres) ~ 3613. (dâda) ~ 3800. (sipes) ~ Ex. 164, 27. (forðsipes) ~ Ex. 475, 2. (ûtsipes) ~ Ex. 178, 9. (ælmes) ~ Ex. 297, 13. 'ic beó lâreov georn' Ex. 267, 3. (goddreáma) ~ Ex. 180, 1. u. s. f. u. s. f.; auffallend ist daher der Dativ Z. 578: 'teónum georn', diligens in malo faciendo. pl. nom. georne 287. (mârþa) ~ 1671.
- georne**, avide, libenter, accurate, diligenter, studioso, enixe, bene Gr. 3, 102; 111. Gl. AA. Gl. Bv. Erl. 148. georne 396. 486. 514. 572. 604. 676. 779. 1553. 2262. 2434. 4256. II, 647. comparat. (þe) geornor, eo melius II, 706. Gr. 3, 598.
- geornlice**, libenter, studioso, diligenter. Gl. AA.; adv. zu geornlic Gr. 2, 659. ~ 582. 'geornlicor, rûmelicor, melius' M. gl. 343.
- gerâcan**, pertinere, attingere, extendi; capere, comparare, acquirere. Gl. AA. præt. pl. 3. gerâhton 2549. inf. (andlifne) ~ 931. (mid handum) ~ II, 170.
- gerâd** (f.) apparatus, armamenta, vasa, suppellex, phaleræ. pl. dat. (he-
rega) gerâdum 4216.
- gerâdan**, parare, comparare, struere, dirigere; suadere, hortari ad aliquid. præt. sg. 3. (se him þone teónan) gerâd 771. '(þe unc þisne hearm) ~ 794. imperat. (gerece ǀ) gerâd (þâ rihtvisan), diriges iustum' Ps. 7, 10. 'gerâd (me ǀ gerece) dirige me' Ps. 24, 4. part. præt. 'gerâdedum, ornato' M. gl. 331.
- gerâsan**, ruere, irruere. (þara þe við svâ miclum mægne) gerâsde 2089.
- gere** = geara, dudum; bene, certo. ~ 3220.
- gereáv** II, 490. S. gehreóvan.
- gerecnian**, ? narrare, revelare. part. præt. gerecenod 3454. Vgl. 'gerecenyse, historiam' M. gl. 335. 367. 'mid gâstlicum gerecenyssum, mysticis explanationibus' M. gl. 353.
- gerêfa** (m.) socius, comes, præfectus, villicus. Gr. 2, 750. I, 378. Graff 2, 494. sg. nom. gerêfa (min) 2175. (sum væs âhtvelig æþeles cynnes, rice) ~ Ex. 243, 31. ~ Ex. 274, 9. gen. gerêfan 2180. pl. acc. (sine) gerêfan 3597.
- gereord** (f.) sermo; convivium, prandium; hospitium. Gl. AA. Gr. Erl. 105. pl. acc. gereorda 2435. Vgl. das Verbum gereordian. A. 385: 'þâ

he gereordod vās', quum cibo reffectus esset. Ex. 180, 4: 'āhōf þā his honda, hūsle gereorded', eucharistiā recreatus. 'gereordede, saginantur' M. gl. 351.

gerīm (n.) numerus, computatio. Gr. 2, 740. sg. nom. 'gerim, laterculus' M. gl. 396. gen. (vintra) gerimes II, 503. dat. 'of gerime, laterculo' M. gl. 396. acc. gerim 2183.

gerīman, numerare Gl. Bv. inf. geriman 3368. part. præt. 'svá is gerimed, supputatur' M. gl. 409.

gerisn 2426. = gerysn.

gerisne, gerysne (adi. und adv.) conveniens, decorus, ingenuus. (þis þinceð) gerisne (Ƿ riht micel) 2470. Das Verbum 'gerisan, geras' kommt im Cod. Exon. öfter vor: vel þe geriseð, te decet Ex. 1, 5. fæmne æt hyre bordan geriseð 337, 14. ~ 337, 20. gold geriseð on guman sveorde 341, 14. vera gehvilcum vislicu vord gerisað 343, 34. svá þām þeóde geras 168, 34. — Ps. 32, 1: rihte hit gerist. S. gerysne.

gerūme, amplius, expansus, apertus, laxatus. (is min hyge) gerūme 756. pl. nom. (syndon þine villan rihte Ƿ) gerūme 3809. Vgl. das subst. gerūm in: eódon þā on gerūm El. 321. und: on gerūm sceacan Ex. 401, 20.

gerýman, dilatare, vacuefacere, viam aperire; cedere, concedere, excedere, relinquere. Gl. AA. præs. coni. sg. 3. (Ƿ him dryhten tó hyra earfeþe ende) gerýme Ex. 115, 28. præt. sg. 1. (ontýnde tidum) gerýmde El. 1249. Erl. 169. sg. 2. (on minum earfoþum Ƿ nearonessum þú me) gerýmdes Ps. 4, 1. sg. 3. (sóð metod móð) gerýmde 3408. 'holm gerýmde (so ist zu bessern) ealde stapolas' 3213. (hyht stapelian, þa ús) ~ (rodera valdend), quam nobis concessit Ex. 54, 10. inf. (monegum reste) gerýman 1299. part. præt. (þe is eþelstól) gerýmed 1480. (stræt vās) ~ 1580.

gerýne (n.) mysterium, sacramentum. Gr. 3, 500. I, 366. Gl. AA. sg. nom. (degol dryhtnes) gerýne Ex. 3, 25. (þæt monnum nis cūð) ~ Ex. 7, 2. dat. 'gerýne, sacramento' M. gl. 373; 375. acc. (noldon þæt) gerýne (rihte cýþan) El. 565. (dryhtnes) ~ Ex. 169, 14. (þurh) ~ Ex. 26, 27. (þæt árece ús) ~ Ex. 5, 24. pl. nom. 'gerýna, sacramenta', M. gl. 350; 396., wohl in 'gerýno, gerýnu' zu ändern, so lange keine Femininalform 'gerýn, gerún' aufgefunden ist; das fem. 'rún, concilium, mysterium' ist häufig; z. B. 3454. 4059. 4258. Ex. 293, 5. A. 134. 627. 1162. El. 334. 412. 1162. 1169. u. s. f. S. rún s. v. — gen. 'gerýna, sacramentorum' M. gl. 434. dat. 'gerýnum, sacramentis' M. gl. 389. ~ Ex. 9, 13. acc. (dryhtnes) gerýno (reccan) El. 281. (Ƿ þú me in vrige vyrda) ~ El. 812. (vordum cýðde) ~ A. 1511. (ryht) ~ Ex. 16, 2. (þurh monigfealdra mæгна) ~ Ex. 38, 8. (vyrda) gerýnu 3667. (vorda) ~ 4240; 4264. (rece þá) ~ A. 419. Erl. 106. (þurh monigfealdra mæгна) ~ Ex. 140, 27.

gerysn, gerisn (f.) id quod decet, decencia, honestas. ?sg. acc. (ne fremest þú) gerysnu (Ƿ riht við me) 2239. pl. dat. (ne ásvic sundor-

- vine, ac á symle geheald ryhtum) gerisnum Ex. 302, 2. acc. (geþene þine) gerysna 3937.
- gerysne = gerisne. (ne þuhte þá) gerysne (rodora vearde) 169. 'svá gerysne ne væs' 1559.
- gesaca (m.) adversarius. Gl. Bv. pl. dat. (his torn gevræcon) gesacum 59.
- gesælan, sælan, vincere, ligare. Gl. AA. Erl. 109. inf. gesælan Ex. 123, 6. part. præt. (simon) gesæled 762. (synnum) ~ Ex. 46, 12. acc. gesæledne 4038. Dieses 'gesælan' ist verschieden von dem unpersönlichen 'gesælan, contingere, accidere, feliciter evenire'; z. B. gesæleð A. 511. 515. gesælde A. 438. 661. Bv. 1142. 1773. 2500. S. auch sældē s. v. sælan, fune ligare; Ex. 54, 3: 'hvær ve sælan sceolon sundhengestas, ealde ýðmearas', und nochmals von Schiffen gebraucht El. 228: 'fearoðhengestas ymb geofenes stæð gearve stódon, sælde sáðmearas, sunde getenge'. Vgl. ásælan s. v.
- gesælde 3245 = gesealde, von gesellan.
- gesælig, felix, beatus, fortunatus. Gl. AA. gesælig 1133. 1281. 1764. 2732. pl. nom. gesælige 18. 409. II, 298. dat. 'mid gesæligum, gesælicum, prosperis' M. gl. 416. 'gesæligum, secundis' M. gl. 424.
- gesæliglic = gesælig. sg. nom. (bið hyra meahht ǀ gefeá svipe) gesæliglic Ex. 66, 29. acc. (lif) gesæliglic 2838. pl. acc. (gesett hæfde he hie svá) gesæliglice 252.
- gesæt, gesætton; s. gesittan.
- gesalde II, 577 = gesealde, von gesellan.
- gesamnian, colligere, unire, congregare, convocare. præs. pl. 3. 'hi gesamniað, congregati sunt' Ps. 103, 21. præt. sg. 3. gesamnode (vælhreóv verod) 3570. 'hi of sidfolcum gesamnade, de regionibus congregavit eos' Ps. 106, 2. pl. 3. (sceafas berað, svá) hi gesamnedon Ps. 125, 6. (þá) gesamnedon (side herigeas folces frumgáras tò þam fæstenne) A. 1068. imperat. 'ús gesamna of vidvegum, congrega nos de nationibus' Ps. 105, 36. part. præt. 'tógædere gesamnod, nodatur' M. gl. 360. S. 'gesomnian'; und 'samnian' 3746. 'somnigean' 3146.
- gesáve, gesávon; s. geseón.
- gescæft II, 140. und gescaft II, 443. = gesceaft, w. m. s.
- gesceádan, separare, secernere, seiungere; dividere, tribuere, retribuere, opprimere, destruere, obruere = sceádan (s. die Bemerkung zu Z. 994. und 'sceádan' s. v.); in letzterer Bedeutung, wie die Verba des Scheidens, Raubens, Zerstörens u. dgl. gewöhnlich, mit dem Dativ verbunden. Gr. Erl. 93. præt. sg. 3. (him cvealm) gesceóð 1617. (him cvelm) ~ 4185. (him vlenco) ~ 4195. (þám æpellinge oferhygd) ~ 4007. (he manegum) ~ 3417. (oft him bonena hand) ~ A. 18. (he eóv neón) ~ A. 1177. (ne him viht) gesceóð Ex. 127, 35. (þæt him bām) ~ Ex. 154, 14. (þær him nið) Ex. 226, 4. sg. 3. con. (ær him fār godes aldre) gesceóde 4110. (siðþan him nið godes) ~ 4137. þæt ús heterófra hild ne) ~ A. 1420. pl. 3. (hie oft fela folca feore) gesceódon 3533. (þær him hettende

oft) *gescóðan* Ex. 228, 23. inf. (volde fæðnum hilde) *gesceádan*, nicht decernere, entscheiden, sondern seiungere, componere, trennen, beilegen 3433. ~ (vlitige ǝ unclæne on två healfre) II, 611. part. præ. (hild væs) *gesceáden* El. 149., was von Grimm (Erl. 146.) nicht durch „die Schlacht war entschieden, zwischen ihm und den Feinden war es nun durch die Schlacht entschieden“ übersetzt und ausgelegt werden durfte; denn es geht voran: 'gevát þá heriga helm hám eft þanon hýpe hrémig'; vielmehr: der Streit war beendet. (þæt he bið on þæt vynstre veorud vurs) ~ Ex. 449, 23. Auch die schwache Form des part. præ. 'gesceód' (für *gesceóded*?) 3435. ziehe ich einstweilen hierher: *Egyptum veað deóp leán gesceód*, ward zugetheilt, beschieden.

gesceaft (n. und f.) *creatum, creatura, creatio, natura*. Gr. I, 642. I, 356. R. Gr. §. 93. sg. nom. *gesceaft* 131. (eall vorulde) ~ 199. (vyrda) ~ 3650. gen. (nivre) *gesceafte* 171. dat. 'on *gesceafte* *geveorce, plasticá creaturá*' M. gl. 437. acc. (vyrda) *gesceafte* 3678. (ofer þas vidan) *gesceaft* 672. (þá mæran) ~ 93; II, 562. pl. nom. *gesceaft* 3884. *gesceafta* Ps. 32, 8. (ealle) *gesceafte* 3886. gen. (nivra) *gesceafta* 208; 886. (ealra) ~ 4278. II, 586. (eorþan) ~ 1608. S. *gesceap*.

gesceap (n.) *habitus, natura, forma; creatura, creatio, formatio; decretum, præceptum; fatum* (im plural.) Gr. D. M. 379. 817. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. (fæger fyrn) *gesceap* (ymb þæs fugles gebyrd) Ex. 223, 15. dat. (við) *gesceape* (minum), *contra naturam meam* Ex. 486, 2. acc. *gesceap* (dreógeð) Ex. 469, 25. (on) ~ (þeotan) Ex. 420, 2. (þurh þæt æpele) ~ Ex. 258, 31. (þurh þæt beorhte) ~ El. 789. pl. nom. (þin) *gesceapu* 500. *gesceapo* Ex. 483, 18. (svá) ~ (væron) 1567. (voh vyrda) ~ Ex. 421, 26. dat. *gesceapum* Ex. 326, 28. acc. (bidan selfes) *gesceapu* (heofoncyniges) 839. (við) ~ 2463. (sepe) ~ (healdeð) 2821., wo die Bemerkung nachzulesen ist. *gesceapu dreógeð, formas subit* Ex. 212, 15. *gesceapo* (healdeð), *creaturas sustentat* Ex. 331, 11. Vielleicht ist ein fem. *gesceapu* anzunehmen.

gesceápan, *formare, creare*. Gl. Bv. Gl. AA. præ. sg. 3. *gesceóp* 112. 219. 251.; häufig *gescóp* im Cod. Exoniensis, neben *gesceóp*. part. præ. *gesceápen* 1524. 'þá ic þe svá scienne *gesceápen* hæfde' Ex. 85, 7. sg. acc. *gesceápene* 546. pl. nom. (væron ealle *gesceafta*) *gesceápene* Ps. 32, 8. ~ (værun) Ps. 148, 5.

*gesceávia*n, *videre, conspicerere*. præ. pl. 3. *heó gesceáviað* II, 583. inf. *gesceávia*n 1575. 'ne mæge *gesceávia*n, non considerat' Ps. 93, 9.

gesceft II, 204. II, 265 = *gesceaft*.

gesceran, *tribuere, attribuere; donare, largiri*. præ. sg. 3. (þe he him) *gescerede* 258. S. *gescyran*.

gescrifan, *decernere, ordinare, iudicare; poenam imponere*. (vgl. neuengl. 'shrift', Beichte; 'shrovetide', Fastnacht, Busszeit. Lingard Alterth. S. 304.) Gl. Bv. Gr. Erl. 161. D. M. 377. præ. sg. 3. (him) *gescráf* (veán) 3068. (vyrð) ~, *fatum decrevit* El. 1047. inf. *gescrifan*. 'hió me lytle læs læpe voldan þisses eorðveges ende *gescrifan*, paulo-

minus consumnaverunt me in terra' Ps. 118, 87. part. præt. (gevat he þá fêran, svá him freá) gescrifan (hæfde) A. 787. pl. acc. (sceattas) gescrifene A. 297. Auch 'scrifan, ordinare, adiudicare' D. M. 378. kommt öfter vor; später in der Kirchensprache für: 'Beichte hören, Busse auflegen' (Bosw. s. v.) Ex. 75, 12: 'god folca gehvylcum scrifeð, bi gevyrhtum, eall æfter ryhte'. Ex. 286, 8: 'seó þrýnis scrifeð, bi gevyrhtum, meorde monna gehvám'. 331, 10: 'svá missenlice meahtig dryhten eallum dæleð, scyreð ⁊ sriffeð, sumum eádvellan' u. s. f. 333, 6: 'forþon him ná ealles þonc æghvá secge þæs þe he, for his miltsum, monnum scrifeð'. 353, 15: scrifen. — se scrift, der Beichtiger, confessor, und die Beichte. Ex. 80, 13: 'ne mæg þurh þæt flæse se scrift geseón on þære sávla, hvæper him mon sóð þe lyge sagað on hine sylfæ'.

gescyldan, tueri, defendere, protegere. præs. sg. 2. (þú hi) gescyldst (on þinum temple) Ps. 30, 23. sg. 3. (se mec) gescyldes (við þinum scinlæce) Ex. 255, 14. part. sg. 3. gescyldes (við færbryne) 3001. (við þone hearm) ~ 3975. (við egesan grýre aldor) ~ 3984. inf. (án is ælmihtig god, se mec mæg eápe) gescyldan Ex. 116, 27. part. præt. gescylded Ex. 210, 4. — gescyldend, protector. 'Drihten is mīn scyllumend ⁊ min gescyldend, Dominus adiutor meus et protector meus' Ps. 27, 8.; und öfter in den Psalmen: 27, 9. 30, 5. 32, 17. 39, 21.

gescypan, formare, facere, conficere, fabricari. Gl. AA. imperat. gescype (scyllan), fabricare scamna 1301. S. gesceápan.

gescyran, gescyrian, dividere, separare; attribuere, adiudicare, decernere. præs. coni. 2. (þæt þú me ne) gescyrige (on þone vyrrestan deáð) A. 85. part. præt. gescyred Ex. 324, 9. 468, 10. (is se ræd) gescyred (monna cynne) 422. S. scyrian s. v.

geseáh; s. geseón.

geseald; s. gesellan, gesyllan.

gesêcan, quærere, inquirere, pervegistare, visitare, adire, intrare. Gl. Bv. Gl. AA. R. Gr. §. 214. præs. sg. 3. (þonne he óper líf) gesêces II, 213. part. 1. (ic fela folca) gesóhte 2691. sg. 2. (þú þás verþeóde) gesóhtest 2473. sg. 3. gesóhte (þæt he volde hêhseld vyrcan) II, 373. (siðþan våges helm verode) ~ El. 230. ~ El. 256. (lindvi-gendra land) ~ El. 271. pl. 1. óðþæt ve þissa leóda land) gesóhton A. 268. pl. 3. hie gesóhton (Sennera feld) 1662. (siþe) ~ (Sodoma ceastre) 2419. (þæt hie þæs cnihtes cvealm corðre) ~ A. 1122. (þe hine) gesóhtun (of siðvegum) Ex. 155, 12. coni. pl. 3. (þára þe mid Andreas on eágorstreám ceól) gesóhten A. 380. imperat. (þæt land) gesêc 1744. inf. (siþe) gesêcan 2508; A. 175. (grund) ~ 302. (helle) ~ II, 437. gerund. (tó þám lande, þær þe lust myneð) tó gesecanne A. 295. part. præt. gesóht. sg. acc. (þæt he Marmedonia mægþe hæfde siþe) gesóhte A. 845. Ausser dem ergänzenden Object hat das Wort gern noch ein bestimmendes (besonders der Begleitung) bei sich; z. B. verode, þreáte, corðre; siþe, feorran, of siðvegum u. dgl.

gesecgan, dicere, confiteri, referre, declarare u. s. f. R. Gr. §. 214. præt. sg. 3. (þegn þanc) gesægde A. 384. inf. gesecgan A. 603. gesecggan El. 168. gerund. tó gesecganne (sóþum vordum) 4061. tó gesecgenne (sóþum vordum) 3366. part. præt. 'gesæd, prolatum' M. gl. 423. 'is gesæd, memoratur' M. gl. 387; 421. 'heó væs gesæd, narretur' M. gl. 421. pl. 'gesæde, memorantur' M. gl. 363.

gesegnian, signare, benedicere, consecrare, signo crucis notare. præs. sg. 3. gesegnað II, 362. gesènað II, 617. præt. sg. 1. ic gesegnade Ps. 131, 16. part. præt. pl. 'hâteð hie gesunde ȝ gesènade' Ex. 82, 22.

gesègon; s. geseón.

gesellan, dare. Gl. Bv. = gesyllan. præs. sg. 1. (ic þe) geselle (þines seolfes dóm) II, 687. S. gesyllan.

gesène, visum, manifestum. (sveótol is ȝ) gesène 2800. 'nú is gesène, þæt'.. II, 231; 442. S. gesýne A. 526. 549. 1602. El. 144. 257. und geseón s. v.

geseón, videre. Gr. 1, 249; 902. Gl. AA. Gl. Bv. R. Gr. 231. præs. sg. 1. ic geseó 653. 665. sg. 2. þú gesyhst 789. 874. sg. 3. gesyhð Ps. 21, 6. geseóð 2178. pl. 3. geseóð Ex. 75, 2. A. 1500. præt. sg. 1. ic geseah 374. 533. 536. 817. sg. 3. (he, heó) geseah 108. 133. 163. 769. 1265. 1287. 1315. 1814. 2571. ~ (standan) 544. sg. 3. geseh A. 714; 847. coni. gesége El. 75. pl. 1. ve gesègon A. 455; 891. pl. 3. (heó) gesègon II, 531. A. 581. præt. sg. 2. þú gesáve 827. ~ (cuman) 4070. pl. 3. (hie) gesávon 780. 2081. 2397. 3084. II, 384; 718. inf. geseón 563. 597. 608. 662. 671. 2652. 3012. part. præt. gesegen El. 71. Gr. 1, 249. I, 335. geseven Ex. 184, 2.

geseot, geset (n. und f?) sedes, habitatio, domicilium. pl. acc. (ofer burga) geseotu II, 604. für gesitu Gr. I, 349. pl. nom. (hvær cvom symbla) gesetu Ex. 292, 2., wo 'cvómon' zu lesen sein wird, wenn man einen femininen sg. nom. 'gesetu' nicht nachweisen kann. Mir ist das Wort nur im pl. acc. vorgekommen: 'hæleþa èþel, leóda gesetu' A. 1260. 'ofer burga ~' Ex. 76, 16. 'on sèlran ~' Ex. 178, 10. 'óð þæt fyrr gesetu, ágenne eard, eft gesécað' Ex. 216, 5. 'sunbeorht gesetu sèceð' Ex. 217, 10; dieselbe Verbindung Ex. 228, 10. 'ofer eall beorht ~' Ex. 452, 7. Vgl. M. gl. 391: 'gesetu, coetus, sessiones'. Uebrigens ist die Annahme eines femin. 'gesetu' doch nicht ganz zu verwerfen, wenn 'gesetena' Z. 782. als Apposition zu dem vorhergehenden Worte sælþa (d. i. selda, von seld, domicilium, habitatio) construiert wird; der gen. würde dann von 'næfdon' regiert, was nichts Auffallendes hat. Thorpe's Uebersetzung ist jedenfalls unrichtig.

geseted, geseten; s. gesettan.

gesettan, gesetan, collocare, constituere, destinare, componere; consiruere, creare, reddere; se ponere, occupare. Gl. Bv. Gl. AA. R. Gr. §. 208 præt. sg. 3. gesette für gesetede, gesettede. (hú he) gesette 94. ~ 166. 460. 1464. 'reorde ~ ungelice' 1678. (eorþan

- ymhvyrft ǝ uprodor) ~ 2956. ~ II, 4; (vife) ~ 495. pl. 3. gesetton (Sennar) 1649. 'gesettan, sanxerunt' M. gl. 358. 435. inf. gesettan. 'mid þam he vile eft gesettan heofona ríce, quibus regnum coelorum denuo vult frequentare' 395. 'gesettan, destinare' M. gl. 440. gerund. (mid moncynne) tó gesettanne 363. part. præt. geseted, gesett. (þ eorþe . .) geseted (vurde) 100. (sceal fromcynne folde þine) ~ (vurþan) 2199. ~ (in aldordom) 4158. ~ (lifigendum liht) II, 679. gesett 252. pl. (væron) gesette (vuldres bearnum) 10. hæfde þá gesette sávla unrim god lifigende, animas innumerabiles vivas reddiderat II, 575.
- gesêþan, probare, verificare, asseverare, adstipulari, attestari. Gl. Bv. s. v. sôð. Gr. I, 361. Erl. 151. præs. pl. 1. 've gesêþað, testificabimur' M. gl. 411. inf. (ne magon ge þá vord) gesêþan El. 581. 'nis ænig þæs horsc . . þe þin fromcyn mæge fira bearnum sveotule gesêþan' Ex. 15, 27. part. præs. 'gesependum, attestante' M. gl. 358. part. præt. 'is gesêþed, gereht, adstipulatur' M. gl. 336. (vundor gecýþed, svefn) ~ 4171. 'gecýþed ǝ gesêþed' Beda 4, 8. Erl. l. c. pl. 'ealle þine dómæs synt dædum gesêþde' Ps. 118, 160.
- gesib (m. subst. u. adi.) propinquus, popularis. Gl. AA. sg. dat. 'gesibbum, contribuli populo' M. gl. 412. 'ǝ gesibbere mægenrædene, neán sibbe, et propinquis necessitudinibus' M. gl. 387. pl. gen (habbað freónða þý má svæstra ǝ) gesibbra Ex. 408, 34. dat. (freóndum dæilde svæsum ǝ) gesibbum 1606. 'mid gesibbum sécan volde Cananæa land' 1726. = mid cnóslæ.
- gesigefæst, victor (siegreich), triumphans. sg. acc. '(he þe) gesigefæste (getrymede), qui coronat te' Ps. 102, 5. pl. nom. (siendon þine dómæs sóþe ǝ gesviþde ǝ) gesigefæste 3806. und in der Parallelstelle Ex. 185, 18. Vgl.: 'mægenþrym áráð sigefæst ǝ snottor' Ex. 460, 26. 'þone sigefæstan gæst' Ex. 195, 17. (in der parallelen Stelle Cædmon's steht: 'hálig gást' 3920.). 'sigefæste, triumphales' M. gl. 403. '~ , victricia' M. gl. 366. Von 'gesigefæst' stammt das Verbum 'gesigefæstan, triumphare'. Ex. 197, 13: 'synne gesvencton ǝ gesigefæston'.
- gesihð (f. u. n.) visus, visio, aspectus, præsentia. Gr. 2, 204; 245; 750. I, 352. Gl. AA. sg. dat 'on uplicre gesihþe, in oramate' M. gl. 339. pl. acc. gesihþe 614.; auch 'gesiehð'; z. B. A. 620: 'on vera gesiehþe'. S. gesyhð.
- gesíne = geséne, gesýne, manifestus 3457. S. die Bemerkung daselbst.
- gesittan, sedere, assidere; circumdare, possidere, occupare. Gl. Bv. Gl. AA.; über die Construction s. Gr. 4, 778. præs. pl. 2. ge gesittað (be . .) 3491. pl. 3. hie gesittað 3371. part. sg. 3. (on dúnnum) gesæt 1416. ~ (þá tó symble) 4218. ~ (þá mid þære fyrde) II, 471. 'gesæt him þá se háлга holmvearde neáh' A. 359. pl. 3. gesætton (þá sorgfulre land, eard ǝ éþyl unspédigran) 958.
- gesið, gesiþa (m.) comes itineris, comes, socius. Gr. 2, 238; 519; 542; 737; 749. Gl. Bv. RW. 261. sg. nom. (deóra) gesið 4179. acc. 'ge-

sipān, comitem' M. gl. 355. pl. nom. gesipas Jud. 137, 26. 'gesipān, milites' M. gl. 427. dat. 'mid gesipum, sodalibus' M. gl. 345. gesið-þum 1902. In den beiden Stellen: 'him vās leóhtes mæg sylfa on gesiðþe' 2395. und: 'þæt þê sòð metod on gesiðþe is' 2801. möchte ich Thorpe's Uebersetzung: 'as companion' verlassen und lieber übersetzen: 'in praesentia iis erat, tibi est', so viel wie 'adiutor', als ein Deus praesens. Es würde alsdann ein subst. 'gesið = gesihð, gesiehð' anzunehmen sein, dessen dat. sing. sich in Mone's Glossen findet: 'gesiðþe, visione' M. gl. 373. 'gesiðþe, aspectu' M. gl. 375. Die Bedeutung Gegenwart ist sonst gesichert.

gesleán, percutere, configere; bello capere, auferre, adipisci. Gl. AA. Gl. Bv. præt. sg. 1. (ac þú móst heónon hūpe lædan, þe ic þe æt hilde) geslòh, tibi vero prædam hinc abducere licet, quam ego tibi pugnà cepi 2143. sg. 3. (lig) geslòh, flamma ferebatur 3767. 'geslòh þín fæder fæhþe mæste', pugnavit pugnam maximam Bv. 912. 'Offa geslóg cynerice mæst', adeptus est Ex. 320, 32. 'heóldon forð siðþan Engle ǀ Svæfe, svá hit Offa geslóg', quemadmodum Offa foedus icerat, pepigerat Bv. 5988. pl. 3. 'Apelstán ǀ Eádmund ealdorlangne týr geslóg on æt secce', sempiternam gloriam reportaverunt in pugna; Schlacht bei Brunanburg Z. 4. (Ausc. von L. Ettmüller). part. præt. geslægen. pl. nom. (háte) geslægene (grindlas), vincula cudendo fabricata 382.

gesóme, una; coniunctus. pl. nom. (væron þá) gesóme 82. 'vit væron gesóme sæcce tò fremmanne' Ex. 496, 27.

gesomnian, congregare, convocare, concire. part. præt. (hæfdon hie grimme við god) gesomnod 46. gesomnad Ex. 75, 15. 412, 19. 451, 13. 470, 24. Ps. 103, 26.

gespanan, persuadere, allicere, irretire; fibula iungere. præt. sg. 3. gespeón (cinberge) 3103. S. gespon, gespong.

gespêdan, accelerare, perpetrare. præs. sg. 3. (þæs þe blòdgyte) gespêdeð 1522.

gespon (n.) seductio, illectatio; compago, nexus, fibula, iunctura. sg. nom. (deóflæs) gespon 717. dat. (mid hringa) gesponne, annulorum nexu 579. acc. (searorúna) gespon Ex. 347, 20. 'teáras feóllon ofer vira gespon, die Zähren fielen über die Goldspangen, eigentlich filorum aureorum fibulas' El. 1134. und hiezu Erl. 164. Vgl. 'næbbe ic fæted gold, ne feohgestreón, velan ne viste, ne vira gespann' A. 302.

gespong = gespon. sg. nom. (hringa) gespong 376.

gespornan, calcare, calcitrare, pedibus attingere. præt. sg. 3. (se feónd) gespearn (fleótende hreáv) 1442. 'ǀ se hærnflota sondlond gespearn, grund við greóte' Ex. 182, 11. inf. (fótum ne meahte land) gespornan 1453.

gesprecan, loqui, alloqui, compellare. Gl. Bv. Gl. AA. R. Gr. §. 229. præt. sg. 3. (feala vorda) gespræc 271. (svá fela) ~ (eargra vorda) 577. 'heó gespræc, alloquitur' M. gl. 431. coni. sg. 2. (gif þú him

- vult hearmes) gespræce 657. part. præs. 'gesprecendum, demendum, demendre væfersyne, theatri pulpito concionante' M. gl. 401. part. præt. gesprecen. El. 1285.
- gestælan, imputare, incusare, arguere, coarguere. inf. (he ùs ne mæg ænige synne) gestælan 390. 'ne mæg synne on me fæcnes frumbearn, fyrene gestælan' Ex. 166, 18.
- gestandan, stare, esse, manere; urgere, vexare. Gl. AA. R. Gr. §. 237. præt. sg. 3. gestód 2569. (he on hrófe) ~ 2892. ~ (við) 3232. (ofer ùs) ~ II, 242.
- gestapelian, fundare, ponere, collocare. præt. sg. 3. (þis rúme land) gestapelode (freá) 115. part. præt. gestapelad Ex. 19, 28. 249, 6. 452. 10. 454, 25. Auch in den Psalmen findet sich das Wort ziemlich häufig. Vgl. 'gestapeliend, informator' M. gl. 339.
- gestefnan, ordinare, struere, comparare; exornare. part. præt. sg. acc. (stove) gestefnede 160. 'gestefnede, clavata' M. gl. 438.
- gestepan, exaltare, ornare. part. præt. gesteped. pl. gestepte (f. gestepede) 3226. Vgl. 'he him fremum stepe ð' Ex. 434, 10.
- gestígan, scandere, adscendere, conscendere; ire, intrare; mit einfachem Objectsaccusativ; auch mit einer præp. verbunden. præs. sg. 2. (siðþan) þú gestígest (steápe dune) 2847. pl. 3. (reste) gestigað II, 614. præt. sg. 3. (he under bord) gestáh 1364. (beddreste) ~ 2242; 2709. ~ (steápe dune) 2890. ~ 3431. 'siðþan biorg gestáh eádig oretta' Ex. 112, 20. gestág. 'ic sylf gestág maga in módor' Ex. 87, 3. 'þonne seó óþer (rod) væs, þe ic ær ~' Ex. 91, 15. 'ic þis lond ~' Ex. 120, 28. (þá mihtig god on hira áne) ~ Ex. 72, 13. 'he eft ~ beorg on bearve' Ex. 128, 5. inf. (reste) gestígan 2222. (ceól) ~ A. 222. S. ástígan.
- gestíllan (verschieden von gestýllan Ex. 40, 34. 45, 9.), *παύειν*, sistere, sedare, inhibere. Gl. AA. præt. sg. 3. (þá se vuldormaga vordá) gestíilde Ex. 167, 29., wo der gen. beachtenswerth ist. inf. (fyrde) gestíllan 3183. part. præt. (hæfde sið metod torhtryne regn) gestíilled 1411.
- gestreón (f.; Thorpe führt es als neutrum auf) *acquisitio*, opes, thesaurus; *quæstus*, *fructus*. Gl. Bv. Gl. AA. Gr. 2, 528; 544; 603. gewöhnlich mit vorangehendem gen. des Erwerbers. Sg. gen. 'fæderes gestreónes, patrimonii' M. gl. 404. dat. 'gestreóne, mercatu' M. gl. 384. sg. acc. f. und pl. acc. n. (æpelinga) gestreón 1067. (módigra) ~ 2824. (Josefes) ~ 3516. (hordvearda) ~ 3583. (hæleþa) ~ 4183. (Israéla) ~ 4221; 4271. 'gestreón, negotium' M. gl. 385. 'æfterfiliende gestreón, secutura emolumenta' M. gl. 342. pl. gen. 'gestreóna, facultatum' M. gl. 429. 'gestreónum, emolumento' M. gl. 354. '~ , emolumentis' M. gl. 345. acc. (eorþan) gestreóna 1203. (gestrúdan) ~ 3579. S. ærgestreón, botlgestreón, folcgestreón, voruldgestreón.
- gestreónan, quærere, acquirere, possidere. præs. sg. 3. 'þæt bið eádig mann, se þe him écean Godes tó mundbyrde miht gestreóne ð' Ps. 83, 13. S. gestrýnan. Vgl. 'gestreónendra, adqnisitorum'

M. gl. 347. 'gestriónfulle, sumtuosá' M. gl. 363. 'gestreónfulle vistful-
lunga, sumtuosas opulentias' M. gl. 370. 'gestreónys, yrfes, patri-
monii' M. gl. 395.

gestrúdan, spoliare, prædari, destruere. Gl. AA. præt. pl. 3. gestrúdan
(gestreóna) 3579. S. strúdan.

gestrýnan, acquirere, gignere, procreare. præs. sg. 3. (nænig fira tò fela)
gestrýneð Ex. 342, 17. pl. 3. (him heánne blæd in þám uplican
éðle) gestrýnað Ex. 225, 21. præt. sg. 3. (vorn) gestrýnde (suna ǵ
dóhtra) 1215. Vgl. 'gestrýnendlicra, procreandorum' M. gl. 359.

gesund, salvus, integer, sanus. Gr. 2, 747; 751. I, 340. Gl. Bv. Gl. AA.
sg. acc. gesundne 2659. El. 996. pl. nom. gesunde 2517. '~ sospites'
M. gl. 428. acc. (dó ús) gesunde Ps. 117, 23. Vgl. 'gesund, salvá'
M. gl. 438. '~ , sospitate' M. gl. 329. '~ , sospitatis' M. gl. 433.

gesundrian, separare, dividere. præt. sg. 3. gesundrode 141. ~ (leóht
vi ð þeóstrum, sceade vi ð sciman) 126. part. præt. (þá) gesundrod
(væs lago vi ð lande) 162.

gesvelgan, deglutire, devorare. præt. sg. 3. (þá mægenþreátas meredeáð)
gesvealh 3441. Das einfache svelgan dagegen hat den Dativ bei
sich. Gr. 4, 701. S. die Bemerkung zu Z. 1139. und 'svelgan' s. v.

gesveorc (n.) nebula, nubes. Gr. 2, 39. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. gesveorc
(upfæreð) 804. acc. (deorc) gesveorc 108. Das Verbum 'gesveorcan,
svearcan, obnubilari, caligari' findet sich: Ex. 290, 3: 'forþán ic
geþencan ne mæg, for hván móðsefan mínre gesveorce, þonne
ic eorla lif eal geondþence', cur attristet. El. 855: 'rodor eal ge-
svearc'. 'gesvearc þá sviðferð' Ex. 247, 13. Ps. 17, 9: 'ǵ seó
eorþe væs gesvorcen ǵ áþýstrod under his fótum'. Ex. 165, 8:
'hréþer innan svearc'. M. gl. 366: 'beóð tò svorcenne, áþe-
strede, obscurantur'.

gesvican, cedere, recedere, cessare; deficere, fallere. Gl. Bv. Gl. AA.;
mit dem gen. oder dat. dessen verbunden, wovon man ablässt, oder
dessen, den man hintergeht u. s. f.; auch mit præp. Præs. sg. 2.
(gif þú unrædes ær ne) gesvicast Ex. 250, 1. sg. 3. (gif he un-
rædes ær ne) gesviceð Ex. 410, 7. coni. 1. (þ ic þinum lárum
leófvendum lyt) gesvice A. 1291. pl. 1. (gif ve þæs unrihtes
eft) gesvicað El. 516. pl. 3. 'ne gesvicað, non deficient' M. gl. 344.
præt. sg. 1. 'ic ne gesvác ær hie forvurðan, non convertar, donec
deficiant' Ps. 17, 36. sg. 3. (seó ecg) gesvác (þeódne æt þearfe)
Bv. 3048. (gúðbill) ~ Bv. 5165. 'nægling forbærst, gesvác æt sæcce
sveord Bióvulfes gomol ǵ grægmæl' Bv. 5358. imperat. gesvic (þis-
ses setles) Ex. 119, 3. pl. gesvicað (þære synne) 2462. inf.
(me) gesvican 284. 'ne volde ic fram þinum bebodum gesvican'
Ps. 118, 110. Vgl. noch: 'gesvican, lipian, mitescere' M. gl. 410.
'svá svá gesvicide smyc, ut fumus evanescens' M. gl. 414. 'ge-
svicen, sopierunt' M. gl. 412. S. besvican und svican.

gesvinc (n.) labor, ærumna; fluctuatio. nom. (sár ǵ) gesvinc, 'labor et
dolor' Ps. 9, 28. acc. (heard) gesvinc 316. 'hvý forgytst þú úre

yrmpa ȝ ùre gesvinc, quare oblivisceris inopiam nostram et tribulationem nostram?' Ps. 43, 25. Das Wort gehört zu 'gesvencan', percutere, affligere = gesvingan, wovon gesving, Schlag; 'sealtȝpa gesving' Ex. 356, 7. 'ofer ȝpa gesving' A. 352., von dem Branden des Meeres gesagt.

gesvīpan, confirmare, stabilire, fundare. præt. sg. 3. he gesvīðde II, 574. part. præt. (mihtum) gesvīped A. 697. (hæfde he) ~ 2959. pl. nom. (siendon þine dōmas sōþe ȝ) gesvīðde 3806. und in der Parallelstelle Ex. 185, 17. (dōme) ~ Ex. 24, 16.

gesyhð = gesihð. Gl. AA. sg. nom. 'gesyhð, visus' M. gl. 316. sg. dat. (of, on) gesyhþe 1031. 1046. 3791.

gesyllan, gesellan, dare, donare; prodere, vendere; dimittere, amittere Gl. AA. R. Gr. §. 196. præs. sg. 1. (ic þe þæs mine vāre) gesylle 1324. præt. sg. 3. (me þā blæda on hand brȝd) gesealde 880. (feorh) ~, vitā excessit 1733. (vylme) ~, igni tradidit 1919. 'him gesealde sigora valdend his maga feorh' 2945. gesealde II, 577. gesælde, permisit 3245. inf. (lige fȝre) gesyllan 2500. (lige) ~ 3329. part. præt. geseald. (inc is on geveald) geseald 202; nochmals 'on geveald geseald' 1511. (him væs gæst) ~ 4050.

gesyngian, peccare. Gl. Bv. præt. sg. 1. ic gesyngode (við þe) Ps. 40, 4. 'við þe ænne ic gesyngode, tibi soli peccavi' Ps. 50, 5. pl. 1. ve gesyngodon II, 231.

gesynto (n. pl. tantum) salus, beneficium, prosperitas. Gr. I, 343. Gl. AA. (f.) Gl. Bv. pl. gen. gesynta (bæd) Ex. 122, 9. 'geunne me minra gesynta' Jud. 133, 63. dat. (âlȝs mine nū sāvle on) gesyntum Ps. 114, 5. acc. (sigora) gesynto 3201.

geta, get, adhuc, modo, auch gieta, giet, gyta, gyt (s. unten); neuengl. yet. Gr. 1, 259; 263. 3, 120; 123; 177. Gl. AA. Dfnb. 123. þā get ic gefregen II, 226.

getæcan, docere, declarare, exponere, monstrare, assignare. præs. sg. 1. ic getæce 2848. præt. sg. 2. (þū me þone æpelan beám, rôde rihte) getæhtest El. 1075. coni. (ȝ þū me) getæhte (hū þū vægglotan sund visige) A. 485. sg. 3. (him freá vic) getæhte 2831. (him dryhten hlyt) ~ A. 6. Erl. 93. (ȝ he be þære rôde riht) ~ El. 600. pl. 1. (ve þe vic) getæhton 2681.

getal (u.) numerus, series; computatio. Gr. 2, 741. Gl. AA. lingua, sermo. sg. dat. (væron hyra tungan) getale (ungemet scearpe), 'lingua eorum machæra acuta' Ps. 56, 5. pl. dat. getalum (miclum) 1682. = getel. 'tvām hundredum ȝ seofen ȝ sixtigum fiftene gearas getel, Olympiade CCLXVII.' M. gl. 392. 'geteles, supputationis' M. gl. 362. 'getelcræft, arithmeticæ' M. gl. 394. 'mid getelferse sixfētum, catalectico versu' M. gl. 334. 'seofen getelum, septenis' M. gl. 362.

geteág; s. geteón.

getelan (wohl = getellan; vgl. gesetan, gesettan), numerare, computare. erscheint nur im part. præt. geteled, gewöhnlich mit Beifügung von 'rime, oder rimes, numero, numeri' bei Zahlenangaben, oder ab-

solut: 'gárberendra gúðfremmendra tyn hund geteled' 3161. 'næs þær folces má nemne ellefne orettmæcgas geteled tireádige' A. 665. — geteled rímes 1331. 2338. El. 2. geteled rime 1258. 1735. A. 1035. El. 633. Erl. 123. Vgl. Ps. 90, 7: 'fealleð þe on þá vynstran vérgra þús end 7 eác geteledra tyn þús endo on þine þá sviþran'. S. 'getealde' unter dem folgenden Worte.

getellan, narrare, referre, numerare, computare. Gl. AA. præ. sg. 1. (ic oferhylmend ealle) getealde (þá on eorþan hér yfele vâron), reputavi Ps. 118, 119. pl. 3. (siðþan) hie getealdon (fèþan tvelfe) 3153. part. præ. 'geteald, numeratus' M. gl. 409. '~, denumerari' M. gl. 396. pl. nom. 'sint getealde, deputantur' M. gl. 364. 'getealde, calculantur' M. gl. 362. '~, computabantur' M. gl. 366. 'eall þe þær ofer beóð æfre getealde vintra on vorulde, þá beóð gevinn 7 sâr' Ps. 59, 11. acc. (ve gesêgon eóvic standan tvelfe) getealde (tireádige hæleð) A. 883.

getenge, propinquus, incumbens, gravis, molestus. Gr. 2, 748. I, 334. Erl. 100. mit dem Dativ. (heofone) getenge 805. (heortan) ~ 4146. (vearð cynne) ~ 1808. (vâron heortan) ~ 3077. (þám vérgigan vearð vracu) ~ II, 712. Zu den von Grimm Erl. I. c. angeführten Beispielen füge man noch hinzu: 'þára ôþrum vâs ân getenge' Ex. 435, 10. 'treov vâs getenge þám þær torht anstód' Ex. 438, 17. '7 mec ýþa vrûgon eorþan getenge fêþeleáse' Ex. 488, 6. 'vloncum getenge' Ex. 492, 24.

geteón, trahere, ducere, stringere (gladium); proficisci, ire; creare, procreare, gignere; constituere. Gl. AA. præ. sg. 3. geteág (ealde láfe) 3336. (tô svylte) geteáh Ex. 153, 10. geteóde (Adam ærest) II, 19. (hlyt) geteóde, sortem duxit A. 14. part. præ. geteód. (hú voruld vâre vundrum) ~ 3629. 'hafað him vurd geteód, fatum ei hoc decrevit' Ex. 344, 26.

getigþian, concedere, voti compotem facere. (him engla helm) getigþode 2746. = tþian 2510, wo man die Bemerkung nachlese.

getimbran, getimbrian, ædificare, exstruere. Gr. 2, 137. Gl. AA. præ. sg. 3. getimbrede (tempel gode) 3320. imperat. (him naman mînne on ferðlocan fæste) getimbre A. 1671. inf. ciricean (getimbran) A. 1633. part. præ. (þær) getimbred (vâs tempel dryhtnes) A. 667. 'þ on êcnesse áva vâre þin milde móð micel getimbrad heáh on heofenum' Ps. 88, 2. S. heáhgetimbrad.

getimbre (n.) ædificium, structura. Gr. 1, 644. 2, 132. pl. nom. und acc. getimbro, getimbru. nom. 'þæt sind þá getimbru, þe ná þydríað' Ex. 103, 4. acc. (trymede) getimbro 276. (forlêton heáh) ~ 736. getymbro, septa. D. M. 72, Nota.

getrum (n.) caterva, comitatus, manus, turma. sg. nom. (micel ân) getrum 3263. 'eorl sceal on eós bóge, eórod sceal getrume ridan, a squadron shall ride in a body' Ex. 337, 12. S. 'fyrdgetrum' und vgl. Ps. 26, 4: 'þeáh hi nú gyt vycen getruman 7 scylðridan við me', wo das Spelmansche Psalterium 'veredu' setzt, der Cod. Cantabrig. der Psalmen aber 'fyrdvic' liest; letzteres dem lateinischen Texte (castra) entsprechend. 'turma, cohort of 1100 men, turma' Gl. AA.

- getrúvian**, fiduciam collocare in aliquo, confidere, credere. Gl. AA. præt. sg. 2. (þú mínum vordum) getruvodeſt 610. sg. 3. (þ he þám geháte) getruvode 703. (þám he getrúvode vel, þæt..) 248.
- getryman**, getrymian, firmare, confirmare, munire; confirmare animum; erigere, constituere, ordinare, disponere. Gl. AA. præs. sg. 1. (ic þonne hire svyre symble) getrymme, 'nam et ego confirmavi columnas eius' Ps. 74, 3. con. sg. 3. (eall þin geþeaht) he getrymie, omne consilium tuum confirmet' Ps. 19, 3. præt. sg. 1. (forþán ic þíne gevitnyſſe vel) getrymede, 'quia mandata tua exquisivi' (!); Psalt. Spelm. 'ic sóhte'. sg. 2. (þú his mihta þé geágnadeſt ealle) getrymedeſt Ps. 79, 16. sg. 3. (þá ymbhvyrft eorþan) getrymede, firmavit orbem terræ' Ps. 92, 2. (þé mildheorte móde) ~ Ps. 102, 5. (hió ofer heóra feónd fæſte) ~, 'confirmavit eum super inimicos eius' Ps. 104, 20. (þæs deópne áð Drihten ásvór 7 þone mid sóþe) ~ Ps. 131, 11. (forþon he) ~ (við teónhete þ þú þíne dóru mihtest bedón fæſte), 'quoniam confortavit seras portarum tuarum' Ps. 147, 2. part. præt. getrymed. (býð his heorte gearo, hyhte tó Drihtne) getrymed (7 getyhted) Ps. 109, 7. (forþon his mildheortneſſe is micel ofer ús, torhtlice) ~, 'quoniam confirmata est super nos misericordia eius' Ps. 116, 2. 'hvylc geládeð me on lifes byrig fæſte getrymede? Quis deducet me in civitatem munitam?' Ps. 107, 9. pl. (hæfde ſe ealvalda engelcynna týne) getrymede 248. (vurdan on rihtnyſſe ráda) ~, confirmata Ps. 110, 5.
- getrývan** = getrúvian. præs. sg. 3. (gif he þinum vordum) getrývð 566.
- getváfán**, dividere, separare; deflectere; procidere, excidere; relinquere; oft mit dem gen. der Sache, von welcher man sich trennt. Gl. Bv. præs. sg. 3. (ferhð) getváfæ 3048. præt. sg. 3. (him ſe mára mód) getváfde 53. inf. (ne let þú þec ſiðþan ſiþes) getváfán Ex. 474, 2. part. præt. pl. nom. 'ſvelað ſáfſiſcas ſundes getváfde' Ex. 61, 20.
- getveógan**, getveón, dubitare. præt. sg. 3. þæt his on min mód getveóde; oder him on? 830; man lese die Anmerkung a. a. O. nach. 'nó him, fore egsan earmra gæſta, treóv getveóde' Ex. 122, 25. 'þæt him ne getveóde treóv in breóſtum' Ex. 134, 27.
- gevanan**, invadere, pervadere; penetrare. Grimm (Erl. 129.) legt dem Worte eine stärkere Bedeutung bei: 'ire cum impetu'; mit einfachem Object der Richtung oder mit einer præp. Præt. sg. 3. flóð blóð gevóð, 'sanguis in fluctum penetravit' 3391. Gr. Erl. 165. 'ſefa deóp gevóð, 'mens eius in profundum penetravit' El. 1190. Gr. l. c. 'sár eft gevóð ymb þæs beornes breóſt', 'Schmerz wüthete von neuem in des Helden Brust' Gr. zu A. 1247. Erl. S. 129.
- gevald** = geveald; w. m. s.
- gevanian**, ?lædere, vexare, necare; interire, 'deficere', nach Gl. Bv. s. v. vana, vanigean. part. præt. gevanod 478. 'is min fletverod, vigeaþ gevanod, mein Burgvolk ist, die Wehrschaar, erwürget' Bv. 948., nach Ettmüller's Uebersetzung. — 'gevane, demtá' M. gl. 433.
- gevát**; s. gevitán.

gevealc (n.) volutatio, von der Brandung der Wogen gesagt. Gr. 2, 740.

3, 486. nom. (atol *ÿþa*) *gevealc* 3384; dieselbe Verbindung Ex. 306, 11. acc. (ofer *ÿþa*) *gevealc* A. 259. (ymb *ÿþa*) ~ Ex. 308, 28.

geveald, **gevald** (f.) vis, potestas, potentia, imperium. fem. oder neutrum? Gr. 2, 227; 740. 3, 481. I, 346; nach Thorpe (Gl. AA.) ist das Wort masc. Vgl. 'gevealdes, sponte' Gr. 2, 938. 'his *gevealdes, sponte sua*', 'ures ungevealdes, nobis invitis' Gl. Bv. Gr. 3, 132; 133. — dat. (beslöh *synsceaþan sigore* *Ʒ*) *gevealde* 55. (ic þe *geselle bold tó*) ~ II, 689. (*vesan on*) ~ 917. (*vunian on*) ~ 199. (*ágeaf viþ tó*) ~ 1861. (*ágif viþ Abrahame tó*) ~ 2649. (*gehét þê folcstede vide tó*) ~ 2196. (*hér is fæmne an on*) ~ 2221. (*tó*) ~ (*lædan*) 2451. (*þe him god sealde tó*) ~ 4125. — *gevald* II, 55. II, 86. II, 107. II, 119. II, 175. — acc. (ic *hæbbe*) *geveald* (*micel*) 280. (*þ hie anforlêten heofonrices*) ~ 692. 'þurh *geveald godes*' 11. (*áhte ic minra handa*) ~ 367. (*hæfdon úre setla*) ~ 409. (*he his*) ~ (*hafað*) 631. 'on *geveald geseald*' 202; 1511. (*in verþeóda*) ~ 3312. (*on*) *geveald* (*dón*) 1783. (*on*) ~ (*gebræc*) 2105.

gevearð; s. *geveorþan*, *gevurþan*.

geveáxan, *crescere*, *augeri*. Gl. AA. R. Gr. §. 341. præt. sg. 3. *geveóx* 480. (*se beám*) ~ 4080. (*þæt on bearve*) ~ Ex. 489, 12. inf. (*gúð sceal in eorle, vig*) *geveáxan* Ex. 338, 27. part. præt. (*se fugel is on hive æghvæs ænlic onlicóst þean vynnum*) *geveáxen* Ex. 219, 26.

gevemman, *violare*, *inquinare*, *seducere*, *corrumpere*. Gr. 1, 904. præt. sg. 1. (*ic honda*) *gevemde* (*on Caines cvealme mine*) 1090. inf. (*heora vlíte*) *gevemman* 3758. part. præt. (*vlite væs*) *gevemmed* 71. (*næs hira vlite*) ~ 3953. 'næs him *gevemmed vlite*' A. 1471. pl. acc. (*vidlum*) *gevemde* 1289.

gevendan, *vertere*, *mutare*; *ire*, *verti*, *reverti*. R. Gr. §. 207. præs. sg. con. 3. (*þ he þone stán nime við hungres hleó . .*) *gevende* (*tó vædle*) El. 616. inf. (*gif hit eóver ænig mæge*) *gevendan* 426.

geveorc (n.) *opus*. Gr. 2, 603; 740. D. M. 1192. *figmentum*. Graff Spr. 1, 965. sg. nom. (*hie væs*) *geveorc* (*godes*) 819. pl. nom. *geveorc* (*godes*) 601.

geveorþan, **gevyrþan**, *fieri*, *esse*; *adesse*, *accidere*; auch *impers.* mit dem acc. der Person. Gl. AA. præt. sg. 3. (*seó tid*) *gevearð* 1136; 1222. (*seó sæl*) ~ 1181. (*þeós voruldgesceaft þurh vord*) ~ (*vuldorcyninges*) 111. — 'gevearð *úsic*', *accidit nobis* II, 257. 'þá *gevearð þone veregán, þ . .*' II, 670. 'hú *gevearð þe þæs, þæt þú sæbeorgas sæcan voldes*' A. 307. con. (*þára þe*) *gevurde* 3294. part. præt. *gevorden* II, 284. 'þæt væs *gevorden, that came to pass*' Ex. 3, 16. Thorpe. Vgl. 'gevordenre, *factá*' M. gl. 366. 'gevordene, *began, exerceri*' M. gl. 332. S. *gevurþan*.

geveorþian, **gevyrþian**, *honorare*, *ornare*, *magni facere*, *celebrare*. Gl. AA. præt. sg. 3. (*he mid vuldre*) *geveorþode* (*þeóden holde*) 3015. part. præt. (*golde*) *geveorþod* 3509. (*veallum*) ~ 3559. (*gáste*) *geveorþad* 1132. S. *geveurþian*.

- gevêran**, tegere, obtegere; vestire. S. verian. part. præt. gevêred (mid væstme) 459. pl. (hilde rincas hyrstum) gevêrede El. 264. (in hvitum hræglum) ~ Ex. 28, 16. 'vel þæt gedafenað, þæt tó þære blisse beorhte gevêrede in þæs þeódnes burg þègnas cvóman' Ex. 35, 3.
- gevindæg**, dies contentionis s. tribulationis. pl. dat. (vera on) gevindagum 4133. 'þæt hyre endestæf of gevindagum veorþan sceolde' Ex. 279, 9. S. ærdæg; vindæg Gr. 2, 489.
- gevindan**, volvi, se torquere; circumdare; progredi. Gl. AA. præt. (sg. 3. se lig) gevand (on lāpe men) 3769. part. præt. pl. nom. 'gevundene, involuta' M. gl. 341. S. bevindan.
- gevin** (n.) labor, lucrum; bellum, contentio, pugna; ærumna. Gr. 2, 740. 3, 486. Gl. AA.* Gl. Bv. sg. nom. 'gevin, concertatio' M. gl. 396. gen. (veorc) þæs gevinnes (gedælan) 296. (hæfdon svá feala) þæs gevinnes (vi ð heora valdend) 322. 'gevinnes, militiæ' M. gl. 392. acc. gevin (dreógan) II, 233. 'gevin, militiam' M. gl. 416. pl. dat. 'gevinnum, conflictibus' M. gl. 391.
- gevinna**, vincere, contentione adipisci, consequi. Gr. 2, 867. Gl. Bv. Dfnb. 159. præt. sg. 3. (he ána) gevon Ex. 129, 15. inf. (ne magon ve þæt) gevinna 400. (fremena) ~ 435. (frið) ~ Ex. 62, 14. gerund. (hyldo) tó gevinna 656. part. præt. (hete hæfde he) gevinna (æt . .) 301. (hæfdon) ~ (godes andsacan) II, 719.
- gevisian**, ostendere; instituere, instruere, mit dem Dativ der Person. præt. sg. 3. (him) gevisade (valdend se góda, hú hie libban sceolden) 847.
- gevit** (n.) sensus, intellectus, νοῦς, animus; auch intelligentia, prudentia. Gl. Bv. Gl. AA. nom. (vindruncen) gevit 4270. gen. (ne) gevittes (vást) 4089. (vódan) ~ 4145. dat. (vorde J) gevitte 1953. acc. (he him) gevit (forgeaf) 250. ~ (gifan) 668.
- gêvít**; s. gevitán.
- gevíta** (m.) comes, socius: vildeóra gevíta 4141., von gevitán, zu unterscheiden von dem häufiger vorkommenden subst. m. 'gevita, testis, conscius'.
- gevitán**, ire, proficisci, incipere, procedere, recedere, præterire, interire, mori. Gl. Bv. Gl. AA. Gr. I, 363. 4, 38., häufig medial mit reflex. Dativ, und folgendem Infinitiv, meist von Verben der Bewegung. præs. sg. 3. (svá þeós vorld eall) geviteð El. 1277. con. (hvonne voruld) gevite 2566. præt. sg. 3. (seó tid) gevát (sceacan) 135; s. die Bemerkung l. c. (him þá Cain) ~ (gongan) 1045. (he of vorulde) ~, e vita decessit 1138. ~ (of þyssum lænan life on þám gearvum) 1205. (siðþan Lamech) ~, obiit 1231. (him þá Noe) ~ (eaforan lædan) 1351. ~ (earce sēcan) 1455. D. M. 320. ~ (fleógan) 1466. ~ (him þá fēran) 1724. (him þá Abraham) ~ (æhte lædan) 1761. (him þá fēran) ~ 1773. (him þá) ~ (eastan eágum vlitán) 1787. (him þá) ~ (drohtað sēcan) 1811. (him) ~ (land sceávigán) 1914. ~ (fæsten sēcan) 2000. (him þá) ~ (siþian) 2013. (him þá) ~, revertit 2040. ~ (him þá seón) 2077. ~ (him Abraham sēcan) 2092. ~ (him þá hám siþian) 2155. (heó þá fleón) ~ 2256.

(heó on sið) ~ 2259. (heó þá ædre) ~ (hire hláfordum), zu ihren Herren; mit dem Dativ der Person 2288. (him þá) ~ (ána gangan) 2568. (him) ~ (of byrig gangan) 2585. ~ (lædan) 2863. ~ (him þá vadan) 2878. ~ (sæcan) 3958. (on fleám) ~ 4131. ~ (þá eft sipian) 4149. pl. 3. geviton (him þá æhta lædan) 1643. ~ (him sæcan) 1959. ~ (feorh fleáme nergan) 1994. ~ (him þá fëran) 2391. geviton (him þá gangan) 855. imperat. gevit (þú nú gangan) 1340. ~ (on freþo gangan) 1482. ~ (þú nú fëran 7 þíne fære lædan) 1740. ~ (þú fërian) 2148. ~ (þú sæcan) 2286. ~ (þú nergan þin feorh) 2503. ~ (þú ófestlice fëran) 2843. inf. geviton 1035. (he mægþa sið) ~ (ne meahle) 2599. part. præt. pl. nom. gevitene. gen. 'is nú feala siðþan forð gevitena' El. 635. Zur Construction vgl. unten die von Grimm 4, 38. angeführten Verba; auch D. M. 36.

gevlò, ornatus, decoratus. 'væstmum gevlò' 1783. S. die Bemerkung.

gevorht; s. *gevyrcan*.

gevrecan, *ulcisci, vindicare, puire*. Gl. Bv. Gl. AA. R. Gr. §. 229. Dnfb. 233. Graff I, 1134. præt. sg. 3. (his torn) *gevræc* (on gesacum) 58. pl. 3. (þæt his torn) *gevræcon* (on vrápum 2033. inf. (he þæt unfægere vera cneórissum) *gevreca* (þohte) 1269. part. præt. pl. nom. (ealle synt uncre hearmas) *gevrecone* 756.

gevrit (n.) *litera, scriptura, scriptum*. Gl. AA. pl. nom. (ús) *gevritu* (*segað*) 1117; 1624; 2557; 2605., eine sehr gangbare Formel (vgl. *bóc*). gen. 'gevrita, literarum' M. gl. 371. '~ , schedarum' M. gl. 429. dat. 'on gevritum findað' 3448.; häufig findet sich 'gevritum' oder 'on gevritum cýpan'; z. B. El. 826; 1256. Ex. 199, 24. 221, 10.

gevríxlan, *alternare; commutare, permutare aliquid aliqua re*. part. præt. (hie hæfdon) *gevríxled* (vfta unrim) 334. 'svá sceal *gevríxled* þám þe ær vel heóldon meótudes villan', ita iis commutabitur Ex. 77, 23. — 'vrixl, alternatio' 1985. 'gevríxl, vicissitudine' M. gl. 418. 'mid *gevríxlre, gevríxlre stafena, vicaria literarum*' M. gl. 378.

gevuna, *assuetus*. 'gevune, f. pl., assuetæ' M. gl. 435.; 'æflástum *gevuna* (3402.)' würde dann: 'orbitis sinuosis *assuetus*' bedeuten, was sich allerdings mit dem Strome, der Flut, verbinden lässt. Das subst. 'gevuna' übersetzt: *consuetudo, ritus*. M. gl. 364. 368. 431.

gevundian, *vulnerare*. Graff I, 898. Gl. AA. part. præt. (ic eom) *gevu*ndod (mid vomum) II, 158. 'svá svá *gevu*ndade' (Spelm.: *gevu*ndode), sicut *vulnerati* Ps. 87, 5.

gevunian, *manere, remanere, inesse; incolere, habitare, mit dem Dativ, Accusativ, oder mit einer præp. verbunden*. Graff I, 874. Gr. Erl. 137. præs. pl. 3. (*vyrmas*) *gevu*niað II, 103., wo 'gevundade' keinen Sinn gibt. (*dagas*) ~, *perseverant* Ps. 118, 91. con. (þ hy þis læne lif long) *gevu*nien Ex. 230, 33. præt. sg. 1. (æt *merefarope minum*) *gevu*nade (*frumstapole fæst*) Ex. 471, 17. sg. 2. (hú þú in þære stove stille) *gevu*nadest Ex. 465, 7; 15. sg. 3. (*siðþám frófre gæst in Gúðláces geóce*) *gevu*nade Ex. 110, 16. (ac he on þæs láreóves være) *gevu*nade Ex. 123, 31. pl. 3. (*liðsum*) *gevu*nedon, in *deliciis vixerunt* 1665. imperat. 'ne *gevuna vyrse*' Ex. 301, 22.

inf. (ne mæg leng) *gevunian* (in gebedstove) Ex. 265, 3. ~ A. 279. 'þæt hie se leóðfruma leng ne volde vihte *gevunian*' A. 1661. und Gr. Erl. I. c.

gevrþan = *geveorþan*. 386. 1685.

gevrþian, honorare, revereri, celebrare, ornare. præs. con. pl. 2. (þ ge) *gevrþien* (vuldres aldor) 3199. part. præt. (vær þú) *gevrþod* 2101. 3961. (elne) ~ 2131. acc. *gevrþodne* 2960. *gevrþad* (ferhþe) 3924. (dóme) ~ II, 539. S. *gevrþian*.

gevyrcan, operari, facere, agere; extruere, præparare, comparare. Gl. Bv. Gl. AA. præs. pl. 1. *gevyrcas* II, 305. præt. sg. 1. (ic fahþe) *gevorhte* 897. ~ 2669. (ic eóv) ~ II, 473. sg. 3. *gevorhte* (roderas fæsten) 147. (hú he þim stól) ~ 273. (vundra sum þara þe) ~ (vuldres aldor) 2567. (burh) ~ 1660. (alh hâligne, mæst 7 mærost þara þe manna bearn) ~ 3325. imperat. *gevyrc.* (þú þæt fâr) ~ 1302. (við ýpa) ~ (gefegfæste) 1304. inf. (hêht þa tácen) *gevyrcan* El. 104. (svá fela vundra) *gevyrcan* 280. part. præt. (þe væs of eorþan) *gevorht* 364. acc. (vislice) *gevorht* 453. (æne hæfde he svá sviðne) *gevorhtne* 252. (hæfde he hine svá hvitne) ~ 254. (hæfst þe við drihten dýrne) ~ 504. fem. (hæbbe ic þine hylde me) *gevorhte* 724. (nú þú hæfst hylde) ~ 502.

gevyrht (n.) opus, factum, meritum. Gl. AA. Gl. Bv. pl. dat. *gevyrhtum*. (svylt þróvode vîtu be) ~ A. 1611. (7 þæs deóran hâm vilniað bi) ~ Ex. 106, 14. (scifeð bi) ~ Ex. 286, 8. (þú sylst him edleán be heóra) ~ Ps. 27, 5. 'báton *gevyrhtum*, immerito' Gl. AA. acc. (þe þa) *gevyrhto* (áhton) 3960.

gevrþian = *gevrþan*. 2939.

geþafa (m.) fautor, adiutor; is, qui adsentitur v. confitetur. ~ (vurþan) 412. '~ beón nolde, þæt he untela dyde' Ps. 9, 35.

geþafian, sentire, consentire, confiteri, cedere; concedere, permittere, tradere. præs. sg. 1. (ic mid eáðmêdum eall) *geþafige* Ps. 130, 3. præt. sg. 3. (ver idese lârum) *geþafode* 2227. '(gif ic ná eáðmêdlice) *geþafode*, si non humiliter sentiebam' Ps. 130, 3. Spelm. præt. sg. 2. (forþam ic ongeat, þæt þú hit) *geþafodest* Ps. 38, 11. (þú ús) *geþafodest* (him tó metsianne) Ps. 43, 13. (þú sealdest ús Ps. Spelm. I. c.). (7 þeah þú) *geþafodest* (þ úre stæpas vendon of þinum vege) Ps. 43, 20. inf. (nið) *geþafian* 4150. (ne volde þæt vuldres dêma) ~ Jud. 133, 3. 'geþafien[de], consentiente' M. gl. 413.

geþah, *geþeah*; s. *gepicgan*.

geþâh; s. *geþeón*.

geþanc (m.) cogitatio, mens, gratiæ. Gr. 2, 741. Gl. AA. sg. nom. *geþanc* 4008. dat. (gleáv in) *geþance* El. 806. acc. (þurh dýrne) *geþanc* 529. (þurh þæs vrápan) ~ 627. (þurh gleávne) ~ 1074. (sidne) ~ 4053. pl. nom. (vârun þine) *geþancas* (þearle deópe) Ps. 91, 4. dat. (mynteð in) *geþancum* 2176. (þeávum 7) ~ 2407. acc. (god ealle cann guman) *geþancas* Ps. 93, 11. (he firenfulra fæcne) ~ (vis tóveorþeð) Ps. 128, 3. (ne ályf þú me æfre . . on firenfulra fæcne) ~ Ps. 139, 8.

- geþancmetian**, *mente circumspicere, animo contemplari, deliberare. imperat.*
geþancmeta 1911.
- geþeaht** (n. auch fem.?) *consilium, concilium. Gl. AA. sg. nom. (vyrmes*
geþeaht 587. *gen. oder dat. (þ hie þære) geþeahte (væron) 3723.*
acc. (þurh monnes) geþeaht 602. Vgl. 'geþehte, gemote, concilium'
M. gl. 373.
- geþeccan**, *tegere. part. præ. (hæfde) geþeahte (þþyl) 1487.*
- geþencan**, *cogitare, in animo habere. Gl. AA. Gl. Bv. R. Gr. §. 214. præ. pl. 1. (ve þæt) geþencað II, 292. præ. sg. 1. ic geþohte II, 188. sg. 3. (hvæt se ávyrlda vræpe) geþohte II, 318. imperat. (nú þú) geþenc 1900. ~ (þine gerysna) 3937. inf. (ræd) geþencan 558. ~ II, 645. (ræd) geþencean 286.*
- geþénian**, *servire, famulari. part. præ. (þú hæfst tó þance) geþénod (þínum hearran) 503.*
- geþeón**, *succedere, crescere, florere; augeri, bene procedere, utilem esse. Gl. AA. præ. sg. 3. (þæt he svá micles) geþáh 3072. (landriht) ~ 3283. (him seó dæd ne) geþeah II, 578. part. præ. 'geþogene, sprindne, adultam' M. gl. 405.*
- geþicgan**, *tangere, capere, sumere, percipere, accipere. Gl. AA. Gl. Bv. præ. sg. 1. (þe) ic geþah 882. (þær ic beág) ~ Ex. 322, 19. (oft he flette) geþah (minnecltne maðþum) Ex. 318, 24.*
- geþincan**, *videri. part. pl. 3. (þær him vlitebeorhte vongas) geþuhton 1798.*
- geþing** (n.) *concilium; res, causa, pactum, conditio. Gr. 2, 740. Gl. Bv. sg. gen. geþinges (vyrca), concilium convocare 3985. (bidan beorna) ~ El. 253. pl. gen. (þearlra) geþinga A. 1598. acc. (him vitgode vyrda) geþingu 4063. (vordum sægde æþeles) ~ A. 756.*
- geþingan**, *laudibus tollere, honore afficere, colere; eigentl. gravem facere. Gl. Bv. s. v. þing. S. 'þingan' und 'geþingð'. Das Wort wird mit dem Dativ der Person verbunden. Præ. pl. 3. (þá magorincas metode) geþungon 1708. Häufiger ist das part. præ. 'geþungen, celebratus, illustris, perfectus, integer'. Gl. Bv. Gl. AA.; z. B. geþungen (þegnveórud) Ex. 47, 6. 'ofer fugla cynn geþungen on þeóde' Ex. 208, 23., vom Phönix gesagt. 'þonne he of ascan eft onvæcneð in lîfes lif leomum geþungen', vollständig an Gliedern Ex. 241, 1. (þegn) ~ Ex. 258, 8. (þeávum) ~ Jud. 135, 14. Vgl. 'geþungenesse, perfectionis' M. gl. 365. S. heáhþungen.*
- geþingian**, *mitigare, sedare, compensare; precibus intercedere, conciliare. præ. con. sg. 2. (bútan þú ár við hi) geþingige Ex. 254, 16. sg. 3. (cuning) geþingige Ex. 285, 20. præ. sg. 3. geþingade (þeód-búendum við fæder svæsne fæhþa mæste) Ex. 39, 2. pl. 3. 'geþingedon, mitigarent' M. gl. 427. imperat. geþinga (ús nú þristum vordum) Ex. 21, 29. part. præ. (hafað nú) geþingod (tó ús þeóden mæra) II, 600. 'svá bið sæ smilte, þonne hy vind ne veceð, svá beóð þeóda geþvære, þonne hy geþingad habbað, gesittað him on gesundum þingum' Ex. 336, 29. (hafað him) geþinged (hider þeóden úser) Ex. 445, 9.*

geþingð, geþyngð=geþincð, geþyncð (f. oder n.?) dignitas, gravitas, honor, autoritas, amplitudo. Gr. 2, 245. Gl. Bv. Gl. AA. pl. nom. geþingþo, honores 473. Vgl. 'geþincþe, clānnysse, propositi' M. gl. 401. '~, gradu' M. gl. 375. '~, apice' M. gl. 434. 'tō geþincþe, culmen' M. gl. 365. 'geþinhþe, culmine' M. gl. 401. 'geþinþe, ingehede, æmulatore' M. gl. 350. '~, fastigium' M. gl. 405. '~, ordine' M. gl. 406. '~, arce' M. gl. 414. '~, propositi' M. gl. 418; 433. '~, arce integritatis' M. gl. 429. 'geþincþa, graduum' M. gl. 360; 388; 410. '~, statum' M. gl. 410; 416.

geþoht (m.) = geþeaht, geþanc, geþonc. sg. acc. (vifes vác) geþoht 645. pl. acc. (druncne) geþohtas 3536. (bliþe) ~ II, 207. (frécne) ~ II, 286. (baleve) ~ II, 489.

geþolian, ferre, sustinere, pati. Gl. Bv. Gl. AA. præs. pl. 2. (ve hēnþo) geþoliað II, 400.; auch mit dem gen. Gr. 4, 675. inf. (ic hēr) geþolian (sceal þinga æghvylces bitres) II, 275. ~ (earmlíc vīte) II, 637. gerund. (þæt væs Satane sār) tō geþolienne A. 1689. (þ væs þām veórode veor) tō geþoligenne A. 1659. (nis me earfeþe) tō geþolianne (þeódnes villan) Ex. 166, 7.

geþreátian, cogere, compellere, vexare, affligere, castigare. præs. sg. 2. 'on yrre þú folc eall geþreátast, in ira populos confringes' Ps. 55, 6. ~ Ex. 253, 6. inf. (ne) geþreátian (þe tō gesingan) Ex. 245, 33. part. præf. (hungre) geþreátad Ex. 157, 8.; häufiger ist die zusammengesetzte Form 'geþreád'; (egesan) geþreád 2662. (egsan) ~ Ex. 95, 28. ~ Ex. 263, 3. '~, castigata' M. gl. 413. acc. (egesum) geþreádne 1859. pl. geþreáde A. 391. (egesan) ~ El. 322. (hy þy hýhstan beóð þrymme) ~ Ex. 106, 22. 'beón geþreáde, increpari' M. gl. 439. Vgl. auch die regelmässige Form 'geþreátod'; 'geþýd ǀ geþreátod, repressus et correptus' A. 436. Erl. 106. 'hungre væron þearle geþreátod' A. 1116. 'hungre geþreátod' El. 694.

geþringan, urgere, premere; accedere, supervenire. Gl. Bv. Gl. AA. inf. (verodes breahtme voldon Rómvara rice) geþringan El. 40. Eigenthümlich ist die Verbindung: 'þære tíde is neah geþrunge' 2502., ad hoc tempus prope accessum est, in dem Sinne: die Zeit ist nahe herzugekommen, steht nahe bevor. Ganz ähnlich lautet eine andere Stelle: 'hēr is gesvutelod úre sylfra forvyrd tōveard getácnod, þæt þære tíde ys mid niþum neáh geþrunge, þe ve sculon lósian somod, æt sæcce forveorþan' Judith 139, 63. In anderem Zusammenhange heisst es: 'him færinga ádl ingevód . . . væs þām bāncofan, æfter nihtglóme, neáh geþrunge', was ich vom Eindringen der Krankheit in den Leib verstehe, gegen Thorpe's Uebersetzung: 'he was in body sorely oppress'd' Ex. 158, 28. Auf derselben Seite (Z. 10.) wird von St. Gúðlác gesagt: 'væs gevinnes þá, yrmþa, for eorþan endedogor, þurh nýdgedál, neáh geþrunge', der Tag, an dem seine irdischen Leiden im Tode endeten, war nahe herzugekommen. — 'calde geþrunge væron mina fét' Ex. 306, 16. sg. acc. (þryþum) geþrungne Ex. 495, 3. — 'feorh ætþringan', das Leben bedräuen, in Gefahr bringen, rauben.

- geþrôvian, pati. præt. sg. 3. (seþe de á ð for ús) geþrôvode II, 667. geþrôvade (eallra þrymma god lá ðlic vîte) El. 519.; auch absolut: 'seþe on rôde treó geþrôvade' Ex. 269, 10. 'hvær se þeóden geþrôvade, sô ð sunu meotudes, for sávla lufan' El. 562.
- geþyldig, patients. (þeávfæst J) geþyldig 1936; nochmals dieselbe Verbindung 2656.
- giæld = gild, gyld; w. m. s.; D. M. 34. giæld 101. 947. 1105. 1496.
- giældan 1973 = gildan, gyldan, w. m. s. — S. auch 'brynegiæld'.
- gielp, arrogantia 25. = gilp, gylp, w. m. s.
- gielpsceaþa (m.) arrogans, magniloquus hostis. pl. nom. gielpsceaþan 96.
- gien, giena = gên, gêna, w. m. s.; Gr. I, 352. gien 411. 622. 2189. 2735. giena 2804.
- giest, gist, gyst (m.) hospes; für gæst. Gr. I, 352. sg. acc. (ic vát indryhtne æþelum deórne) giest Ex. 430, 3. pl. dat. þám giestum (hnáh), salutavit 2434. (mid) ~ 2449. — 'hildegïest, hostis' Ex. 436, 5.
- giestliðnys (f.) hospitalitas. acc. (him se æþela geaf) giestliðnysse 2440.
- giet, gieta = get, geta, w. m. s.; Gr. I, 352. giet 615. 2657. þá giet 1240. gieta 990. 2460.
- gif (coni.) si; an. Gr. I, 336. 337. 'gif, quin potius' M. gl. 332.
- gifan, gyfan, dare, donare. Gr. 1, 897. I, 336; 337. Gl. Bv. Gl. AA. RW. 1. præs. sg. 1. ic gife 616. 676. (hvæt) gifest (þú me) 2168. præt. sg. 1. 3. geaf 2439. 3531. 3552. inf. gifan 668. 1356.
- gifeþe, concessus, datus; 'von höheren Gaben des Geschicks' Gr. D. M. 843. Gr. I, 336. Erl. 108. Gl. Bv. s. v. gifan. (nóhvæðre) gifeþe (vearð Abrahame þá gyt, ð.) 1720. (þ u n c seó éþylstæf æfre veorþe) ~ 2218. S. auch A. 489. und Gr. Erl. dazu l. c.
- gïfre = gïfer, vehemens, avidus, cupidus, rapax. Gr. I, 336. Erl. 104. sg. acc. (grædige J) gïfre 790. pl. nom. (grædige J) gïfre II, '32. ~ (J grædige) II, 193. dat. 'gïfrum cupidis' M. gl. 345.
- gifu, gyfu (f.) gratia, donum. Gr. 1, 641; 815. I, 336; 350. 2, 24. 3, 484. Gl. Bv. dat. (mid gâstes) gife II, 574. (ælmhtiges) ~ 691. (geartorhte) ~ 1555. (godcunde) ~ 2323. (þurh godes) ~ II, 647. pl. gen. gifena (gefylled) 209. (ealra þára) ~ 2929. (þæt he þára) ~ (gode þancode) 3604. (grôvendra) gifa 887. dat. (godcundum) gifum 2804; auch adverbial: gifum (grôvende) 88., sponte. Gr. 3, 137; 160; 161.
- gigantmæg (m.) gigas. Gr. 2, 506. D. M. 491. pl. acc. gigantmægas (gode unleófe) 1263.
- gihð, gehð, geohð (?f.), ein seltenes und dunkles Wort, über welches Grimm's ausführliche Erläuterungen zu Andreas Z. 66. nachzulesen sind. Im Suppl. zu Lye heisst es s. v. 'gyhð idem forsan quod gehyht, rnfugium', und die einzige Stelle Cædmon's, in welcher das Wort vorkommt (3463.), wird so übersetzt: 'patria orbi hoc hospitium in refugium tenent'. Nach Grimm bedeutet 'geohþa, cura, sollicitudo' Erl. l. c. Zu den daselbst angeführten Stellen füge man noch:

'hvæt is þeós vundrung, þe ge vafiað ƿ geómrende gehþum mænnað?', murmuring in spirit grieve Ex. 6, 27. Thorpe. 'ic sceal feor þonan heánmód hveorfan, hróþra bidæled, in gleda grípe gehþu mænna', my cares lament Ex. 266, 1. Thorpe. 'sceal se gæst cuman, gehþum hrémig, anxiously moaning' Ex. 367, 18. Th. 'oft mec geómorsefa gehþa gemanode' Ex. 174, 22.

gild (n.) retributio, tributum, debitum; cultus, sacrificium; sodalium; idolum. Gr. 2, 495; 736. I, 336; 352. D. M. 34. RW. 138. Gl. AA. sg. acc. (on þæm glædstede) gild (onsægde), sacrificium obtulit 2836. S. gield, gyld, geldan, und vgl. lác.

gilpan, iactari, gloriari. Gr. I, 340. præt. sg. 3. gealp (gramlice) 4231. pl. 3. (sviþe) gulpon 4229. (sigore) ~ 2012. 'þa gilpað, hafe gulpan, applaudunt' M. gl. 417. 'gilplice, iactanter' M. gl. 350.

gim, gimm (m.) gemma. Gr. I, 335. Gl. Bv. sg. nom. (vuldres) gim, ðe Sonne A. 1269.; dasselbe 'heofones gim' Ex. 210, 9. D. M. 665. 'svegles gim' Ex. 212, 11. u. dgl. pl. nom. gimmas (lixton) El. 90. gen. (eall) gimma (cynn) A. 1519. = gimcynn El. 1024. Gr. 2, 501. gymcynn 226. dat. gimum (gefrætevod) II, 650. Vgl. 'gimbærum, gemmiferis' M. gl. 355. 425. 'heáfodgim, das Auge' A. 31. Ex. 81, 29. 336, 6.

gin (?n.) capedo, intercapedo, amplitudo; rictus. Gr. 2, 811. I, 335. 'gársecges gin', oceani abyssum oder abyssos 3359. S. ginne.

ginfæst, amplus; nach Grimm 'firmissimus' D. M. 297. ~ II, 552; 559. 'min se svétesta sunnan scima, Juliana, hvæt! þu glæm hafast, ginfæste giefe', ample gifts Ex. 252, 24. Th. pl. dat. ginfæstum (gifum) 2913.

ginfæsten (f.) vastum munimentum s. firmamentum, die weite Welt, Erde. — gen. 'ginfæsten god, firmamenti Deus' 3353. 'terræ dominus' D. M. 297., wo das altn. 'ginheilög goð', 'ginregin', das althd. 'kinan, hiare', und ähnliche Ausdrücke zusammengestellt werden. S. ginne.

ging = geóng. Gl. AA. sg. dat. gingum (gædellinge) 3939. acc. (ic up áhóf eaforan) gingne El. 354. ~ (gástleásne) El. 874. pl. dat. gingum 3728. acc. ginge (ƿ góde) 3608. compar. seó gindre 2606. ylða óðþe gingra El. 159.

gingra (m.) dicipulus, apostolus, legatus, cliens. sg. acc. (his) gingran (sent) 512. (his) ~ (ne sende) 543. pl. nom. gingran II, 192; 528; 532; 533. acc. gingran 455. II, 524; 574. A. 427. 'geseh he þa on greóte gingran sine, beornas beadurófe, birihte him svefan on slæpe' A. 847. S. geóngra.

ginne, amplus, vastus. Gl. AA. gin D. M. 297. sg. nom. (eal þes) ginna (grund) Ex. 445, 23. dat. ginnan (grunde) Jud. 131, 2. acc. (geond) ginne (grund) A. 331; nochmals Ex. 321, 24. (hæfde þa forstþod sunu Ecgþeóves under) gynne (grund) Bv. 3101. 'ginne rice' 230. (grundvelan) ~ 954.

gióngra = gingra 405. Vgl. giong = geong, ging Ex. 223, 5. S. giung.

gióngorscipe (m.) = geóngordóm, w. m. s.; status v. munus discipuli; famulatus, servitus. dat. (þ hie his) gióngorscipe (fyligan volden) 249.

gist = giest, gæst. RW. 121. Gr. I, 338. sg. nom. gist 2488. pl. dat. gistum 2486. acc. (lætað frið ágan) gistas (mine) 2466.

git, vos duo; Dual zu þú. Gl. Bv. Gr. I, 336. git 551. 2508. 2515. II, 484; 487.

gitsian, cupere, concupiscere, vehementer appetere. Gr. 1, 908. 2, 272. Gl. Bv.; mit dem Genitiv verbunden. præs. sg. 3. (foðres ne) gitsað Ex. 440, 1. part. præs. gitsiende 887.

giung = gióng, ging, geóng. se giunga II, 512.

gláde (m.) lapsus, occasus. D. M. 702. Gr. 2, 15. dat. 'ær gláde, ante occasum solis' 3222.

glæd, splendens, lætus, hilaris, alacer. Gr. 1, 733; 734. I, 331. Andr. u. El. XXXVIII. RW. 152. sg. nom. glæd (seolfof) 2713. fem. gladu, læta 1475. pl. nom. glæde 3956. Gr. I, 328.

glædlic = glæd. Gr. 2, 659. sg. nom. (leóht) glædlic 612. acc. (me þær Gúðhere forgeaf) glædlicne (maðþum) Ex. 322, 21. glædlice (adv.) Gl. AA. ~ 2375.

glædmód, hilaris. Gr. 2, 664. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. (bisceop) glædmód El. 1096. pl. nom. guman (glædmóde) 3778.

glædstede (m.) bustum, focus; altaria. sg. dat. (on þám) glædstede (lác onsægde) 2836. S. glædstyde.

glæm, glæam (m.) splendor, iubilum, gaudium. sg. nom. (þonne sunnan) glæm (on lenctenne lifes tácen veceð) Ex. 215, 15. gen. glæmes 1015. acc. 'hvæt! þú glæm hafast' Ex. 252, 25. S. glæm.

gléam (m.) iubar, coruscatio, splendor. Gr. 2, 47; 48; 146. 3, 488. I, 363. sg. acc. (hæfdon) gléam (dreám) 12.

gleáv, prudens, sollers, sagax. Gr. 1, 733. 2, 34. I, 356; 367. Gl. Bv. Gl. AA.; zuweilen mit dem Genitiv verbunden, häufiger jedoch mit einem bestimmenden Dativ. sg. nom. gleáv 1365. 1496. 2651. 3694. II, 352. ~ (on móde) 2367. ~ (geþances) 4260. gen. 'gleáves, snoteres, sagacis' M. gl. 394. dat. gleávan (spræce) 2290. (þám) ~ (vere) 2422. gleávum 1190. '~ , sollerti' M. gl. 436. acc. (þurh) gleávne (geþanc) 1074. pl. 'gleáve, prudentes' M. gl. 330. superl. (hvilc) gleávóst (være bôca bebodes) 3599. 'gleávum, uðvitum gymnosophistis' M. gl. 394.

gleávferhð, prudens animo, prudens, sollers; = gleáv; ein ehrendes Beiwort. gleávferhð (hæleð) 1147. und 2440.

gleávmód = gleávferhð. Gr. 2, 664. Gl. Bv. (cène collenferð) gleávmód (gode leóf) A. 1579. pl. nom. gleávmóde (guman) 3957.

glêd (f.) ardor, ignis. Gr. 1, 642. I, 361. Gl. Bv. pl. gen. (grim) glêda (nið) 3982. (lige befæsted . . in) glêda (gripe) El. 1302.

glêdstyde 1804. = glêdstede (Gr. 2, 527.), glædstede.

gnorn, moestus, tristis. Gr. 1, 733. gnorn (sorge væg; auch gnornsorge El. 654. Erl. 142.) Ex. 182, 13. compar. (gylp vearð) gnornra 3383.; auch kommt 'gnorn' als Substantiv vor; z. B. 'ne bíð þær ángum

- gódum gnorn ætýveð' Ex. 96, 19. Das adv. lautet 'gnorne':
 'J leonhvelpas lange svylce grymetigað gnorne' Ps. 103, 20. —
 Vgl. 'gnornhof, ædes mæstitiæ, carcer' A. 1008. 1044. Erl. 123.
- gnornian, gnornngan, lamentari, murmurare, fremere, moerere, lugere.
 Gr. 1, 907. 2, 170. Gl. Bv. Gl. AA. præf. sg. 3. (þæt víf) gnornode
 767. pl. 3. gnornedon (godes andsacan) II, 282. inf. gnornian II, 276.
 part. præf. gnorniende (cynn) II, 135. pl. nom. gnorngende 838.
- gnornung (f.) lamentatio, planctus, moestitia, ærumna. Gr. 2, 362. Gl. AA.
 sg. acc. '(he þa gehýrde heáh) gnornunge (þæra þe gebundene bitere
 væron, ut audiret gemitum vinculatorum' Ps. 101, 18. pl. nom. (grist-
 bítunga J) gnornunga II, 336. (ne him) ~ (gæste scódon) Ex. 134, 29.
- gnornvord (n.) verbum mæstitiam afferens. Gr. 2, 535. pl. nom. (him oft
 betuh) gnornvord (gengdon) 764.
- gnyrn (m.) querimonia, lamentatio, luctus, moestitia. Gr. I, 343. Erl. 128.
 sg. dat. (guldon gód mid) gnyrne 2414. pl. gen. (eallra) gnyrna
 (leás) El. 423.; nicht 'gnyrnra', das adi. wäre; s. gnorn, und gnyrn
 Gr. 2, 166. — gnyrna (tó geóce) El. 1139. — Zu der Stelle El.
 360: 'gnyrnvræcum feógað, odiis prosequuntur' Erl. 149., halte man
 Ex. 128, 16: 'gif hy him ne meahthe máran sárum gyldan gnyrn-
 vræce', wodurch die von Grimm (Erl. 128.) festgehaltene Form
 gnyrn für gnyrn bestätigt ist. Ein anderes 'gnyrn' gehört zu 'gyrian'.
- god (m.) Deus. D. M. 12. Gr. I, 339. Gl. Bv. Gl. AA. RW. 111. nom. und
 acc. god 34. 46. 97. 183. 270. 283. 310. 340. 345. 508. 521. 548.
 593. 669. 737. 776. 811. 813. 828. 841. 846. 869. 884. 915. 1130.
 1202. 1504. 1800. 1897. 1918. 2466. 2553. u. s. f.; auch steht god
 für den dat. gode 264. 1280. gen. godes 11. 25. 88. 243. 320. 325.
 335. 348. 440. 568. 579. 601. 653. 690. 693. 696. 700. 764. 768. 779.
 784. 819. 831. 962. 998. 1243. 1365. 1523. 1604. 1917. 2100., und
 anderwärts. dat. gode 77. 244. 267. 277. 291. 450. 494. 541. 573.
 582. 612. 626. 643. 647. 677. 680. 751. 1046. 1141. 1263. 1496. 1767.
 2446. u. s. f. Die gewöhnlichen Epitheta Gottes, wie: ælmihtig,
 éce, hálig, mihtig, nergend, valdend; auch heofnes oder heofones
 god, nebst den sonstigen Namen, die ihm beigelegt werden, lassen
 sich aus obigen Citaten leicht zusammenstellen. Im plural wird die
 neutrale Form 'godu' gebraucht, sobald falsche Götter, Abgötter, ge-
 meint sind; vgl. D. M. 13. Ex. 247, 18. 250, 2. 254, 9. 278, 16. und
 Ps. 134, 5: 'ic þæt gearve ongeat, þæt is gód J mycel Drihten ðre,
 forþon him dóm standeð ofer ealle godu eorðbúendra'. Auch eine
 schwache masc. Form 'goda' mag bestanden haben, wie die folgende
 Psalmstelle vermuthen lässt: 'eác ic andette þám þe éce is ealra
 godena god' Ps. 135, 2., wo der Spelmansche Psalter übersetzt:
 'andettað gode goda'; und v. 28: 'J ge ealra godena gode
 geara andettað'. Psalt. Spelm.: 'drihtne drihtna'; vgl. das fem. gy-
 den Gr. 1, 643. D. M. 229. 'gyde, furiis' M. gl. 426. 'tó gidenan,
 Proserpinam' M. gl. 417. Vgl. Kemble, im Gloss. zu Beóvulf s. v.
 god. *Εἰδωλον* übersetzt Ulphilas durch 'galiugaguð', während er
 sonst auch 'guð', ohne Beisatz, für 'Götze' braucht. Gl. Ul.

- gôd**, bonus Gr. 1, 733. D. M. 12. sg. nom. gôd 209. 653. 1763. 2651. 3946. se gôda 302. 676. 847. seó gôde 609. gen. gôdes 455. 617. gôdes (Ƿ yfeles) 462; 477. acc. gôdne 776. 1341. gôd 2414. pl. nom. gôde 1581. dat. gôdum (dædum) 1502. compar. bet, bætter (II, 49.), be-tera. sg. nom. (his hyldo is unc) betere (tó gevinnanne) 656. acc. (ic on) beteran (ræd) 3198. ~ (lyst) 3459. ~ (þeáv) 4159. superl. betst. (landa) betst 792. (idesa) seó betste 575.
- gôd** (n.) bonum. Gr. 1, 643. Gl. AA. pl. gen. gôda 543. ~ (leáse) II, 333. ~ (bedæled) II, 187. acc. (leóda) gôd (súðmonna sinc) 2011.
- godcund**, divinus. Gr. 2, 421; 552; 565. Gl. AA. M. gl. 340. sg. acc. godcunde (gife) 2323. pl. nom. godcunde (béc) 2606. dat. godcundum (gifum) 2804.
- gôdléc**, gôdlíc = gôd, bonus, verschieden von godlic, divinus. Gr. 2, 567; 568. M. gl. 357. sg. nom. (micel me þuhte) gôdlíc (gumrinc) Ex. 495, 7. pl. acc. gôdlíce (geardas) 737. compar. sg. acc. (tó gyrvanne) gôdlécra (stól) 281.
- gôdspêdig**, felix bonis, beatus; dives. (brego engla) gôdspêdig (gást) 1006.
- gôdveb** (n.) byssus, purpura, sericum; godvebbe Gr. 2, 421; 536. Dfnb. 148. sg. nom. 'gôdveb, purpura' M. gl. 359. dat. 'gôdvebbe, purpurá' M. gl. 341. 352. 'mid gôdvebbe, sericis' M. gl. 438. acc. (gold Ƿ) gôdveb 3516., wo man die Bemerkung nachlese. pl. dat. 'sidenum gôdvebbum, bombycinis' M. gl. 395.
- gold** (n.) aurum. Gr. 2, 237. I, 338. Gl. AA. gen. goldes (bryttan) 1992. ~ (brytta) 2861. dat. golde (Ƿ seolfre) 1763. ~ (berofan) 2072. ~ (geveorþod) 3509. (reádan) ~ 3577. acc. gold 1176. 2001. 3516. ~ (Ƿ gymcynn) 226. (vunden) ~ 1925; 2064; 2122. (hyrsted) ~ 2149.
- goldburh**, goldburg (f.) arx regis, qui aurum distribuit, aula; urbs divitiis plena. D. M. 780. Andr. und El. XXXVIII. Gr. 2, 456. sg. acc. (sægde his fúsne hyge, þæt he þá) goldburg (ofgifan volde) A. 1655. pl. dat. goldburgum (in) 2543.
- goldfæt** (n.) vas aureum. Gr. 2, 432; 456; 492. dat. (is seó eággebyrd stearc Ƿ hive stáne gelicást, gladum gimme, þonne in) goldfate (smiþa orþoncum biseted veorþeð) Ex. 219, 7. pl. acc. (godes) goldfatu 4372. Ueber 'fæt' s. Gr. 1, 643. 3, 456. I, 328; 331. Gl. Bv.
- goldhord** (n.) auri thesaurus, thesaurus. Gr. 2, 456; 500. Gl. AA. nom. (ús secgað béc, hú æt ærestan eádmód ástág in middangeard mæ gna goldhord (in fæmnan fæðm, freó bearn godes) Ex. 49, 18. dat. (he gesétte þone garsecg on his) goldhorde, 'ponens in thesauris abyssos' Ps. 32, 6. 'settende on goldhordum neovelnysse' Psalt. Spelm. l. c. acc. goldhord (dælan) 3520. (þæt me) þæt goldhord (gásta scyppend geopenie) El. 790.
- gombe** (f.) tributum, vectigal. Gr. 2, 59. I, 339. D. M. 828. Kemble im Gloss. zu Beóvulf, besonders Vol. I. s. v.; auch Vol. II. Dies dunkle Wort ist mit dem alts. 'gambra' zusammenzustellen, das im He-liand in folgender Stelle vorkommt und von Schmeller, im Gloss. s. v., als acc. sing. oder pl. bezeichnet wird. Die Worte aus dem

Heliand (11, 7.) lauten: 'þat im ni mahti ålettean gumono sultca gandra, so im scolda geldan gihve helido fon is hobda', 'freilassend Niemand der Männer vom Zoll, den zahlen sollte ein Jeder als Kopfgeld'. (Kannegiesser. Der Heiland. Berlin 1847. S. 11.). So wird auch im Angelsächsischen gombæ mit gyldan verbunden. 'sceoldon gombon (? gomban) gieldan ȝ gafol sellan', tributum pendere 1973. 'óðþæt him æghvylc þara ymbsettendra ofer hronræde hýran scolde, gomban gyldan' Bv. 21.

gongan = gangan, gån. Gr. 4, 146; im Cod. Exon. häufig. imperat. gong (ricene tó..) II, 710. inf. (him þá gevát) gongan (gode of gesyhþe) 1046. ~ (tò Galiléam) II, 528. (in burh móton) ~ II, 616. ~ (móton tò godes rice) II, 652.

grædig, vorax, inhians. Gr. 2, 291; 302. I, 360. Gl. Bv. Gl. Ul. 39. mit dem gen. verbunden. sg. nom. 'grædig, lascivus' M. gl. 399. '~ , fervidus' M. gl. 399. gen. 'grædigre, voracis' M. gl. 342. 'lig gifre forgrípeð, grædig svelgeð londes frætve' Ex. 232, 16. 'gifre ȝ grædig gielleð ånfloga' Ex. 309, 24. (geóguð myrve) ~ Ex. 419, 23. acc. (þá sveartan helle) grædige (ȝ gifre) 790. pl. nom. (herefugolas hilde) grædige 3091. (gifre ȝ) ~ II, 193. ~ (gúðrincas) A. 155. dat. 'grædigum, devorantibus' M. gl. 345. '~ , avidis' M. gl. 348. '~ , rabidis' M. gl. 361. (leohvelpas .. georne sêcað, ȝ him) grædigum (æt God gedême) Ps. 103, 20. superl. (gífróst ȝ) grædgóst Ex. 493, 2. S. grêdig.

græfhús (n.) antrum, caverna; sepulchrum. sg. nom. (hú hêh ȝ deóp hell seó, grim) græfhús II, 710. Vgl. 'græf deáðum men hungre heófeð' Ex. 342, 29. 'græfe, scrafe, antro' M. gl. 398.

græg, griseus, cinereus. Gr. I, 360. Andr. und El. XXV. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. 'se græga mæv vælgifre vand' A. 371. 'ne húru væl vépeð vulf se græga' Ex. 343, 3. dat. grægan (sveorde) 2859.

græs (n.) gramen. Gr. 1, 643. I, 331. RW. 126. Gl. Ul. 39. sg. nom. (móres) græs 4092. dat. græs f. græse 117. acc. (on grêne) græs 1132.

gram, offensus, iratus, superbus, atrox, sævus, dirus, furens. Gr. 1, 327; 733. D. M. 942. Gl. AA. Gl. Bv. gram (vearð him se góða) 302. 'gram, vráð, furibundus' M. gl. 422. dat. gramum d. i. diabolo 579. pl. nom. grame (vurdon) 3073. S. grim, grom.

gramlice, superbe, atrociter. (gealp) gramlice 4231. 'gramlice heóra Godes þær geara costedan' Ps. 105, 12.

gráp; s. grípan.

greát, magnus, grandis. Gr. 1, 733. 3, 608. RW. 126. pl. nom. (grindlas) greáte 383.

grêdig (II, 32. Gl. AA.) = grædig, w. m. s.

grêne, viridis. Gr. 1, 735. 2, 42. I, 361. D. M. 317. Gl. AA. 'þæt grêne, das Grüne, Grün'; Gl. AA. nom. grêne (folde) 1015; 1555. gen. 'grênes, vernantis' M. gl. 342. (lig eall fornam, þæt he) grênes (fond) 2543. grêne (eorþan) 1449. dat. grêne (tácne) 3210. acc. (ofer) grêne (grund) 3241. (on þone) grênan (veald) 838. (on) grêne

(græs) 1132. ~ (blæde) 1469. ~ (eorþan) 1915. ~ (stræte) II, 289. pl. nom. grêne (geardas) 508. D. M. 783. ~ (vongas) 1651. ~ (blæda) 4035. acc. grêne (bearvas) 1475. (foldveg tredan) grêne (grundas) A. 776.

greot (m.) pulvis, arena. Gr. 3, 379. I, 370; 374. D. M. 1193. Gl. Bv. Gl. AA. gen. (gevite in) greotes (fæðm) Ex. 235, 13. dat. (gangan on) greote A. 238. (on) ~ (stód) A. 254. (sand is geblonden, grund við) ~ A. 425. ~ (beþeah) Ex. 451, 4. (þonne he of) ~ (his licleoþu cræftig somnað) Ex. 216, 13. (hêt þá onsunde ealle árisan geonge of) ~ A. 1624. (grindan við) ~ Ex. 414, 30. acc. (þú scealt) greot (etan) 906. (þær on) ~ (gefeóll se hýhsta dæl heáfodgerimes Assyriæ) Jud. 140, 38.

grêtan, excire, excitare, vocare, compellare, salutare, deplorare, gratulari, obviam ire, aggredi. Gr. 1, 905. 2, 75. I, 361. D. M. 378. R. Gr. §. 207. Gl. AA. Gl. Bv. præs. sg. 3. (gif þe ænig mid veán) grêteð 1749. præt. pl. 3. (sigedrihten góðne) grêtton 776. (herevulfas hilde) ~ 3110. ~ 3162. inf. (mid gúðþræce) grêtan 1042. (mid lácum) ~ 2098. ~ (eóde cuman cúðlice) 2424. (láð sið leóde) ~ 2973.

grim = gram, gen. grimmes. Gr. 1, 733. 2, 33. I, 335; 336. Gl. AA. Gl. Bv. nom. (him þæs) grim (leán becom) 46. ~ (ǵ gealhmód) 3748. ~ (glæda nið) 3982. ~ (græfhús) II, 709. dat. (mid) grimme (grýre) 1098. (of þám) grimman (grýre) 3956. acc. grimme (gúðgemót) 2050. pl. nom. grimme 389. gen. (on hæft) grimma 3825. pl. acc. (vrohtgeteme) grimme 46. ~ (grundas) II, 261.

grimhelm (m.) larva, galea larvata. Gr. 2, 499. Andr. und El. XXVIII. D. M. 195. 432. 997. Gl. Bv. sg. nom. (geatolic gúðscrúd) grimhelm (manig) El. 259. acc. (gúðveard gumena) grimhelm (gespeón) 3103. pl. gen. grímhelma (gegrind) 3259. (hvanon ferigeað ge fætte scyldas, græge syrcan ǵ) grímhelmas? Bv. 666. 'grima, larva, spectrum' Ex. 423, 7. D. M. 902. Vgl. hæleðhelm 442.

grimman, fremere, sævire. Gl. Bv. RW. 130. præt. pl. 3. (gúðmóde) grummon Bv. 609. inf. (nú þú hie) grimman (meaht gehýran) 790. S. grymetian.

grimme (adv.) atrociter, sæviter, crudeliter. Gl. Bv. grimme 1270. 2409. 3728. grymme 61. superl. grimmóst 3745.

grindel (m.) repagulum. Gr. 1, 768. D. M. 222. pl. nom. (heardes irenes háte geslægene) grindlas 383.

grípan, tangere, attingere; rapere, corripere, arripere, proripere, prosternere. Gr. 1, 896. I, 363. R. Gr. §. 247. Gl. AA. præs. sg. 3. (þe tó heortan hearde) gripeð (ádl unliþe) 933. præt. sg. 2. (þú on beám) gripe 888. sg. 3. gráp (fáum folmum) 61. Gr. I, 358. (mere sviþe) ~ (on fæge folc) 1376. ~ (heofonrices veard hergas) 2066. ~ (heáhþreá on hæþencynn) 2539. pl. 3. gripon (under sceátverum sceanpe gáras) 2057.

gristbitung (f.) stridor dentium. II, 336. Vgl. 'gristbite' und 'gristbitian' Gr. 2, 584. Ex. 278, 12.

- grom** = gram, grim. Gr. I, 339. grome Gl. AA. pl. gen. gromra 2091. 2479. 3569.
- grome** (adv.) = grimme, w. m. s. grome 1255. 3751. 4212.
- grôvan**, crescere, virere, florere. Gr. 1, 895. I, 364. Andr. und El. XLIII. R. Gr. §. 234. Gl. Bv. Gl. AA. — part. præs. pl. (gifum) grôvende 88. gen. grôvendra (gifa) 887.
- grund** (m.) solum, fundus, abyssus, terra, pulvis. Gr. 1, 639. 2, 35; 226. 3, 394. I, 340. Gl. Bv. Gl. AA. RW. 126. sg. nom. (þés vîða) grund 104. (þés ginna) ~ Ex. 445, 23. (eall eorþan) ~ 3900. gen. (gymaþæs) grundes 348. (við þæs) ~ II, 703. dat. grunde 831. II, 271; 634; 705; 726. El. 1114. acc. grund (J sund) A. 747. (ofer rûmne) ~ 123; 213. (geond síðne) ~ 134; 1383; 1424; Ex. 262, 14. und sonst oft. (ofer grénne) ~ 3241. (geond víðne) ~ 3819. (in þone neóvlan) ~ II, 31; 91. (in þone biteran) ~ II, 150. (þont caldan) ~ II, 638. (hátne) ~ II, 486. pl. dat. 'on grundum', in terra Ex. 43, 1. 46, 28. 'of grundum, de profundis' Ps. 129, 1. acc. grundas II, 10; 135. (grimme) ~ II, 261. (þás grimman) ~ 405.
- grundleás**, fundo carens, profundissimus. sg. nom. (svá deóp svá) grundleás (pytt) Ps. 5, 10. 'ac þær se deópa seað dreóрге fêðeð, grundleás giemeð gæsta on þeóstre' Ex. 94, 26. pl. nom. grundleáse 389. Auch bedeutet 'grundleás' immensus, infinitus in übertragenem Sinne, wofür ich freilich nur folgende Stelle, aus des Scalden Klage (Ex. 378, 12.), beibringen kann: 've þæt Mæðhilde monge gefrugnon: vurdon grundleáse Geates frige, þ̅ him seó sorglufu sláþ ealle binom', Geates Liebe zu Mæthild war so unermesslich (gross), dass ihm die Liebessorge den Schlaf benahm.
- grundvela** (m.) divitiæ terrestres, opes. Gr. 2, 456; 537. acc. grundvelan 954.
- grymetian**, rugire, mugire, vociferari; fragorem edere. Gl. AA. præter. sg. 3. (ecg) grymetode 3337. grymetade (gealgmód) Ex. 278, 15.
- grymme** = grimme, w. m. s.
- grynd** (II, 333.) = grund, w. m. s.
- grýre** (m.) horror, terror. Gr. I, 342; 366. nom. grýre 4043. dat. (hinsið) grýre II, 457. (mid grimme) grýre (golden) 1098. (við vrápra) ~ 2949. (gyllende) ~ 3418. (of þam grimman) ~ 3956. (við þæs egesan) ~ 3984. acc. (þurh egesan) grýre 4110. (egsan) grýre II, 455; 727. pl. dat. 'grýrum, horride' Gr. 3, 137.
- guldon**; s. geldan, gyldan.
- gulpon**; s. gilpan.
- gum** (m) vir. S. das folgende Wort. gum (cystum gód) 1763. ~ (cystum til) 1804. Gewöhnlich wird 'gumcyst' als ein Substantiv in der Bedeutung von 'munificentia' angegeben (Gl. Bv. Gr. 2, 456; 501.); und Bosworth s. v. gum sagt, nach Somner: 'gum, prefixed to words, denotes 'excellence, eminence', as gumcysta choice, precious, pretiosus; gumcystum gód in wealth abundant; rebus pretiosis abundans, Cd. 85.' Woher 'gum' zu dieser Bedeutung ge-

kommen ist, weiss ich nicht, da *gumrice*, *gumrinc*, *gumþeód*, *gumþegn* (Ex. 298, 11.), *guman* (Bv. 2050.), *gumdreám* (D. M. 755. Bv. 4933.) den Begriff 'ausgezeichnet' nicht in sich schliessen, wohl aber denjenigen von 'vir, homo', wie sonst *guma*. Ich habe mir das Wort 'gumcyst' leider nur noch aus A. 1606. Bv. 2971. und Ex. 265, 14. angemerkt; aber alle diese Stellen sprechen nicht dafür, dass *gum*, an sich, 'excellentia' bedeute, was allerdings 'cyst' heisst. Mit Verweisung auf das unter 'cyst' Gesagte, nehme ich 'cystum' adverbial und übersetze: *cystum gód*, ausgezeichnet gut, reich; *cystum til*, ausgezeichnet wacker. Demnach würden die Worte A. 1606: 'is nú þearf micel, þæt ve gum cystum georne hýran' bedeuten: „es ist also sehr nöthig, dass wir den Mann (þisne ár, den Boten, den Gott gesandt hat) recht willig hören“. Ebenso Bv. 2971: 'mæg þonne on þám golde ongitan Geáta dryhten, geseón sunu Hrædles, þonne he on þæt sinc stárað, þæt ic gum cystum góðne funde, beága bryttan', dass ich einen wohlbegüterten Mann, einen Vertheiler von Ringen gefunden, wo Ettmüller's gelungene Uebersetzung: 'dass ich guten, gabemilden Hortspender fand' nicht genugsam erkennen lässt, wie er 'gum cystum' gefasst hat. Die Stelle aus dem Cod. Exon. fügt sich ebenfalls: 'he siðþan sceal góðra, gum, cysta geasne hveorfan', er soll in Zukunft der Güter, der Reichthümer beraubt, der Mann, leben; die Inversion von 'gum' ist durchaus nach angelsächsischem Dichtergebrauch. Der Belehrung durch Kundigere sehe ich indessen entgegen.

- guma** (m.) vir, homo. Gr. 1, 645. 2, 47; 421. 3, 319. I, 340. Gl. AA. Gl. Bv. RW. 124. sg. nom. (selfsceaft) *guma* 520. ~ (on geógoþe) 1169. gen. (ferhð) *guman* 2787. pl. nom. *guman* 3733. (gleávmóde) ~ 3957. gen. *gumena* 462. ~ (dryhten) 512. ~ (aldor) 1857. ~ (baldor) 2687. D. M. 201. dat. *gumum* (gold brittade) 1176. acc. *guman* 3569.
- gumcyn** (n.) genus humanum. Gr. 2, 421; 456. Gl. Bv. gen. (eom ic) *gumcynnes* (ánga ofer eorþan) Ex. 496, 11. dat. (forgripan) *gumcynne* 1270.
- gumrice** (n.) regnum, terra. Gr. 2, 421; 457. gen. *gumrices* (veard) 3694. dat. (J þá eallum bebeád on) þám *gumrice* (god hêrgendum verum J vifum, þæt hie veorþeden þone mæran dæg) El. 1221.
- gumrinc** (m.) vir, vir fortis, bellator. Gr. 2, 421; 457; 517. sg. nom. *góðlic* (*gumrinc*) Ex. 495, 7. pl. dat. (from) þám *gumrincum* (folc geludon) 1546.
- gumþeód** (f.) genus humanum, homines, populus. Gr. 2, 457. Gl. Bv. pl. gen. *gumþeóða* (bearn) 226.
- gúð** (f.) bellum, pugna, expeditio. Gr. 2, 236. I, 365. D. M. 393. nom. *gúð* (hvearfode) 3087. dat. (þe þe æsca tir æt) *gúþe* (forgeaf) 2103. ~ (spóvan) 2109. acc. (se þá) *gúþe* (genæs) 2014.
- gúðbord** (n.) clypeus, scutum. sg. nom. 'gearo sceal *gúðbord*, gár on sceaft, ecg on sveorde J ord spere, hyge heárdum men' Ex. 346, 11. gen. (*gumena baldor*) *gúðbordes* (sveng) 2687.

- gúðcyning (m.) rex bellicosus. Gr. 2, 457; 501. Gl. Bv.; ein ehrender Beiname der Könige. sg. nom. (þá spræc) gúðcyning (Sodoma aldr) 2117. Vgl. das fem. gúðcvén El. 255. 'þær on þrymme bád in cynestóle cáseres mæg, geatolic gúðcvén golde gehyrsted' El. 332.
- gúðcyst (f.) exercitus delectus, tribus bellicosa. sg. dat. gúðcyste (onþrang, náml. þridde þeódmægen) 3272.
- gúðslán (f.) telum, sagitta. Gr. 2, 457. pl. gen. gúðslána (gegrind) 1057. S. slán.
- gúðfremmende, bellum gerens; pl. gen. gúðfremmendra 3160., besser getrennt zu schreiben: gúð fremmendra.
- gúðgemót (m.) proelii concursus, pugnantium concursus. acc. gúðgemót (eóvdon) 2050.
- gúðhere (m.) exercitus. pl. dat. gúðhergum 1962. Auch als Eigennamen kommt Gúðhere vor. Ex. 322, 20. Haupt 3, 141.
- gúðmyrce (n.) limes belli s. hostium; terra hostilis. acc. (on) gúðmyrce 2988.
- gúðspell (n.) fama belli, nuncius belli. Gr. 2, 457; 525. acc. gúðspell 2091.
- gúðveard (m.) custos belli s. proelii, dux, imperator. Gr. 2, 457; 533. sg. nom. gúðveard (gumena) 3103. 'he væs riht cyning, gúðveard gumena' El. 14., vom Kaiser Constantinus gesagt.
- gúðþræc (f.) robur belli, exercitus; virtus bellica, impetus, impressio. Gr. 2, 457. dat. (mid) gúðþræce (grétan) 1042. (mid) ~ 1968.
- gúðþreát (f.) turma, delecta manus. Gr. 2, 547. sg. nom. gúðþreát (gumena) 3122.
- gyddian, gieddian. canere, cantare; fari, effari, vaticinari, iactare. D. M. 853. Gl. Bv. præf. sg. 3. (svá) gyddode 2100. Vgl. 'gydde, ofspæce, elogio' M. gl. 378. '~ eulogio' M. gl. 437. 'gyddunge, divinationis' M. gl. 382. Die Form 'gieddian' kommt im Cod. Exon. vor; z. B. 236, 8: 'þus fród guma in fyrndagum gieddade gleávmód godes spelboda ymb his æriste in éce lif'; auch das Subst. 'gied, giedd, gydd (326, 35.), verbum, effatum, proverbium'. Gr. Erl. 132. Das Wort gehört zu der Sanscritwurzel 'kath, gad, loqui, eloqui, dicere; narrare, exponere' Westerg. Rad. Sanscr. S. 155. 162.; auch mag es in Beziehung stehen mit dem Sanscritwort 'gitá, cantus' Wilson S. 290. s. v. und Haughton S. 953., der dies Wort auf die Wurzel gai zurückführt, wovon 'gátri, cantor, gátna' u. a. stammen. Ganz verschieden hievon ist gyddian (s. das folg. W.), vertigine corripi, turbari; auch übertragen temeraria consilia agere, das auf die Wurzel 'kad, confundi, turbari, moerere' Westerg. S. 160. zurückzuführen ist.
- gyddian, vertigine corripi, turbari. præf. pl. 3. (þæt) gyddedon (gumena mánigeo, hvæt seó hand vríte) 4245. inf. (ongan þá) gyddigan (þurb gylp micel) 4116.
- gyfan 3192. = gifan.

gyfu = gifu. Gl. AA. sg. acc. (hvá þá) gyfe (sealde) 3938. 'lác, gyfe, munus' M. gl. 417. pl. dat. gyfum (ceápian) 4256.

gyld (n.) = gild, gield. Gr. I, 352. dat. (tó þám) gylde, idolo 3733. (tó þám gyldnan) ~ 3722. acc. gyld (of golde gumum árärde) 3693. (þ hie him) þæt gyld (tó gode noldon habban) 3715. (þ he) þæt gyld (ágifen hæfde), sacrificium 1501. 'on Abeles gyld' in compensationem 1100.

gyldan = gildan, geldan, w. m. s. imperat. gyld (me mid hyldo) 2817. inf. (gife) gyldan 411. (lissum) ~ 2914. (fácne) ~ 3079. 3729.

gylden, aureus. Gr. I, 343. 2, 178. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. (þær is geat) gylden II, 650. dat. (tó þám) gyldnan (gylde) 3722. acc. gyldene (leon) 3250.

gylían, sonare, clamare, vociferari, lamentari. Gl. AA. præ. sg. 3. (þæt mihten fira bearn feorran gehýran, hú se stiðmóda styrnde Ƿ) gylede Jud. 131, 49. Ich ziehe hierher das partic. gyllende 3418., 'gyllende grýre, lamentabilem, miserandum terrorem'. Vgl. 'fleág giellende gár' Ex. 326, 12.

gylp, gielp (m.) gloria, vana gloria, iactatio, arrogantia. Gr. 2, 52. Gl. AA. nom. (væs him) gylp (forod) 69. ~ (vearð gnornra) 3383. (óð þæt hie) ~ (besvác) 4269. (þis is idel) ~ II, 255. 'gylpes, iactantiæ' M. gl. 439. dat. (for þám) gylpe, pro iactatione 4130. (gumena veard in) gylpe (væs) 4153. (þurh) ~ 4116; 4212. (in) ~ 4272. (ealogálra) ~ 2402. (ágeát) ~ (vera) 3443.

gylpplega (m.) ludus gloriosus, certamen gloriosum 3169.; es wære dann gylpplega = gúðplega Ex. 36, 8. S. handplega 2051. 3256. hearmplega 1892. hildplega Bv. 2142. plega 1984. Es kann übrigen plega auch 'ictus, vulnus' bedeuten (πλήγη), da plegan nicht blos ludere, sondern auch pulsare, plaudere ausdrückt; s. plegan, plegian s. v., wonach gylpplegan gâres 3169. sich an die voraufgehenden Worte: licvunde svor besser anschliessen würde. Vgl. licsår Ex. 8725.

gylpvord (n.) verbum insolens, arrogans, iactans. Gl. AA. Gl. Bv. sg. oder pl. acc. gylpvord 264.

gylt (m.) debitum, peccatum. Gr. 2, 213. Gl. AA. sg. acc. (þurh forman) gylt 995. pl. gen. (þæt þú mane sie minra) gylta El. 816. acc. (ná þú úre) gyltas (egsan gevræce) Ps. 84, 3.

gýman, curare, curam habere, observare, custodire, gubernare; mit dem Genitiv verbunden. Gr. 1, 905. 2, 47; 149. I, 366. Gl. AA. Gl. Bv. præ. con. pl. 3. (árna ne) gýmden 2453. inf. (helle grundes) gýman 345. ~ (þæs grundes) 348. Vgl. 'gýmende, gubernaculo' M. gl. 441. 'gýmene, gêmene, operam, studium, curam' M. gl. 363. 'gýmene, regimine' M. gl. 401.

gymcynn (n.) = gimcynn (unter 'gim'), gemmæ. 'gold Ƿ gymcynn' 226.

gyrdan, cingere, accingere. Gr. 1, 905. 2, 229. RW. 143. præ. sg. 3. (hine se hálga ver) gyrde (grâgan sveorde) 2859.; 'gyrde' für 'gyrdede'.

- gyrdvite (n.) ictus ferulæ, castigatio virgæ, verbera. dat. gyrdvite 2944.
Vgl. 'gerde, virgulæ' M. gl. 334.
- gyran, ornare, exornare. præterit. sg. 3. (hie þá vuldres veard vådum) gyrede 938. S. gegiran. Gewöhnlich wird das præterit. gyrede zu gyrvan gezogen, wie syrede zu syrvan.
- gyrvan, parare, exornare, instruere. Gr. 1, 910. 2, 191. Gl. Bv. inf. (angan hine) gyrvan 440. gerund. to gyrvanne (gödlécran stól) 281.
- gyst = gist, gest, hospes. Gl. AA. pl. nom. gystas 2479. dat. gystum 2050.
- gystsele (m.) cubiculum hospitale, atrium. acc. þysne gystsele. Das neutr. gystsæl bedeutet dasselbe; nach Thorpe's Verbesserung Jud. 131, 43. heisst es: 'þá vearð Holofernus, goldvine gumena, on gystesælum'; die Handschrift liest: 'on gysesælum'.
- gyt, git, adhuc. Gl. AA. gyt 152. þá gyt 1184; II, 161. S. geta, gieta, git.
gyt (s. git), vos duo, vos. R. Gr. §. 137. gyt 573.

H.

Habban, hæbba, habere, tenere, retinere; auch verbum auxiliare. Gr. I, 330; 331. 2, 589. 4, 152. Gl. Bv. Gl. AA. R. Gr. §. 216. præterit. sg. 1. ic hæbbe (fæstne geleáfan) 540. ~ (geveald tó gyrvanne) 280. ~ (on handa) 675. ic hafu. ic hafu (gecnáven) El. 807. 'ne ic vearp hafu' Ex. 417, 16. 'ne hafu ic in heáfde hvite loccas' Ex. 427, 28. sg. 2. þú hæfst 614. (geseted) hafast II; 679. hafus tó (nú máre súsel) II, 64. coni. 2. (gif þú svá micle mihte) hæbbe II, 675. sg. 3. he hafað (geveald) 631. ~ (miht ʒ strengþo) 946. pl. 3. hæbbað heó 312. præterit. pl. 3. (svá feala) hæfdon (gevinnes) 321. (væðane) ~ 843. hæfdan (dryhtnes leóht forlæten) II, 68. imperat. hafa (þê), habeas tibi 2122. ~ (árna þanc) 2429. inf. habban 511. 621. 694. 772. 778. 793. 826. 834. 840. 1294. 1355. 1888. 2403. gerund. tó habbanne 279. tó hebbanne 3839. part. præterit. hæbbende 81. — Im zweiten Theile Cædmon's, wo sehr häufig e für æ steht, finden sich die folgenden Formen: ic hebbe gefærde II, 92. ic hebbe gelædde II, 88., für: ic hæbbe gelædde. Ferner: þá he forscifen hefde II, 33. hefde me dreám mid gode II, 82. ve for dryhtene iu dreámas hefdon II, 44. — Mit der Negation verbindet sich habban so genau, dass das h verloren geht und das n der Negation an seine Stelle tritt, also: nabban, non habere. 'næbbe ic synne við hie gefremed' 2644. 'næbbe ic fæted gold' A. 301. 'nafast þê tó frófre hláfes viste' A. 311. 'nafast þú tó manna mægene villan' Ps. 146, 11. 'he næfð nán gemynd Godes dóma beforan his ansýne' Ps. 9, 25. 'næfð nán fæcn on his móde' Ps. 14, 3. 'ne on his múpe næfð náne riht andsvare' Ps. 37, 14. 'nafað he ænig [idese] hær' Ex. 249, 24. næfdon 781. nabban Ex. 247, 12. u. s. f. So von 'ágan' mit ná, nê: nágan II, 101. nâh Ex. 410, 11. 458, 14. u. s. f.: statt 'ne væs, ne være, ne væron' wird 'næs, nære, næron' gesagt. S. ná, nê und vesan s. s. v. v.

hād (m.) ordo, gradus, officium, status, conditio, persona, natura, sexus; die mit hād zusammengesetzten Subst. (Gr. 2, 497.) sind masc.; Gr. 1, 358; 639. 2, 497; 603; 616; 737. Erl. 143. 169. RW. 170. Gl. AA. Gl. Bv. Gl. Ul. 56. sg. nom. (se heánra) hād, sexus humilior Ex. 7, 10. gen. (sume him þæs) hādes (hlfsan villað vegan vordum), status, conditionis famam Ex. 105, 30. 'óðþæt vintra rim gegæð in þā geóguþe, þæt se gæst lufað onsyn ȝ ætvist yldran hādes', provectoris ætatis Ex. 132, 12. dat. 'hāde, nomine, personá' M. gl. 378. 'unlicum hāde, dispari sexu' M. gl. 378. 'on veres hāde', in viri forma, figura El. 72. 'þāra on hāde sint ia sindreáme six genemned', in ordine, gradu El. 739. 'þec landa gehvilc, leóht ȝ þeóstro, herige on hāde, ? in der Reihe, eines nach dem andern, insgesammt 3895. = in hāde 3889. 3911. acc. 'hād oferhogedon hālgan lifes', statum s. conditionem vitæ sanctæ contemserunt 3818.; parallel mit Ex. 186, 15. 'hafað yldran hād', (nämlich der Engel), habet vetustiorē formam i. e. ætate provector est Ex. 102, 8. 'þæt svá untime hād tó hebban, svá heofonsteorran búgað brāde hvyrf', tam innumerum genus eorum te esse aucturum Ex. 187, 27. parallel mit 3839.; häufig mit 'þurh' verbunden: 'þurh Marian hād', per Mariæ naturam i. e. virginitatem (? hād hier = mægðhād Ex. 6, 16: 'nó gebrósnad veað mægðhād se micla', von Maria's Jungfrauschaft gesagt), oder 'per Mariæ personam', was auf die Annahme einer Intercession derselben bei Gott schliessen liesse; II, 439. 'fērde tó foldan þurh fæmnan hād ufan from êðle', descendi in terram per feminæ sexum i. e. per feminam II, 496.; ähnlich umschreibend wird 'hād' gebraucht Ex. 183, 31: 'se sēlesta bi sām tveónum þāra þe ve on Engle æfre gefrunen acennendne þurh cildes hād, gumena cynnes', natum per infantis statum, qui infans natus est; und El. 337: 'hū se liffruma in cildes hād cenned vurde', quemadmodum vitæ auctor infans (homo) sit natus. 'þurh hāligne hād gecýped', ? per sacrum ordinem innotuit Ex. 107, 28.; wenigstens scheint 'þurh leóhtne hād' El. 1246., von Grimm auf den Priesterstand richtig bezogen. þurh monigne hād, per variam formam i. e. vario modo Ex. 191, 34. 'þurh horscne hād', ingeniose Ex. 4, 7. 'ácenned veað þurh clænne hād', virgine natus est Ex. 28, 10. — plur. 'monge sindon geond muddangeard hādas under heofonum', multæ conditiones Ex. 104, 3. dat. 'svilce ágenum hādum, namum, ceu propria' (doch wohl 'nomina') M. gl. 378. acc. 'ealle gesceafte, þe he gesette on siex dagum, þā nū under heofonum hādas cennað micle ȝ mæte', die jetzt unter dem Himmel Wesen (ihres Gleichen) erzeugen, grosse und kleine Ex. 105, 15. — Die Composita mit 'hād' bleiben masculina; im ahd., mhd., nhd. sind die mit 'heit', im mnl. mit 'hêt', im nnl. mit 'heid' sämtlich feminina.

hæft (n.) vinculum, captivitas, carcer; neuengl. haft Gr. 2, 197. I, 331. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. hæft (væs onsæled) 3512. dat. 'hāl of hæfte heardra vita', ereptus e captivitate, vinculo A. 1470. on ~ Ex. 486, 22. acc. sg. und pl. 'in gevealdum vuldorcyniges, se eov gehýnde ȝ in hæft bidráf, under nearone clom', in captivatem

abegit Ex. 138, 1. 'nú þú úsic bevræce.. in hæft heorogrimmes', propulisti in captivatem Ex. 187, 29; in der Parallelstelle 3825. heisst es: 'þá ús êc bevræcon on hæft heorugrimra'. pl. dat. 'ic eóv hebbe tó hæftum hám gefærde', vos in vincula duxi, in captivatem II, 92. 'tó ~ hám geferian' II, 149. 'under ~ hreóvan deófla', inter vincula, in carcere II, 321. ~ strong, vinculis ligatus, alligatus II, 428. 'of ~ hám gelædde' II, 555. 'þæs þe ic of ~ hám gelædde' II, 506.

hæft (m.) captivus, servus; vinctus. Gl. Bv. sg. nom. hæft (hyge giómor) Bv. 4811. pl. nom. hæftas (hearran in þisse heánbyrig). servi domini in hac arce 3724. þá hæþenan hæftas, servi ethnici 3785. gen. 'þ þú gehýre þinra hæfta stæfne, þinra niéd þióva', ut audias vocem captivorum tuorum, servorum tuorum Ex. 22, 32. acc. 'þá he þá mænego ádráf, hæftas of þám heán selde', quum turbam detrunderet, vinctos ex alta sede II, 203. ~ II, 717.

hæft, für hæfted, part. præt. von 'hæftan, figere, ligare, vincire'. (he is on þære sveartan helle) hæft (mid hringa gesponne) 759. Vgl. 'tô hæftenne, mancipando' M. gl. 428.

hægel, hægl (m.) grando, neuengl. hail. Gr. 2, 99. 3, 388. nom. (fýr, forst) hægel (J gefeallen snav, ís J yste) Ps. 148, 8. 'þær ne hægl, ne hrim hreósað tó foldan' Ex. 201. 22. bihongen hrimgicelum hægl scúrum fleág' Ex. 307, 2. ~ (feól on eorþan) Ex. 307, 32. ~ (se hearda J hrim) Ex. 490, 10. gen. hægles (scúr) 805. 'ne hægles hrýre, ne hrimes drýre' Ex. 198, 26. hagol Ps. 17, 12. 104, 28.

hægsteald, heáhsteald, cælebs, tyro; miles, commilito Gr. 2, 226; 421; 457; 527; 545. I, 346. ahd. hagastalt tyro, cælebs. Gl. Bv. s. v. 'gesteald, familia, domus. sg. dat. 'svilce geóngum hægstealde, ut ephebo hircitallo' M. gl. 402. pl. nom. hægsteald (móðige) 3256. für hægstealdas. 'beón ge, hægstealdas J glade fæmnan, ealde J geonge ealle ætsamne, iuvenes et virgines, seniores cum iunioribus' Ps. 148, 12. gen. hægstealdra (vyn) 1856. Vgl. 'hægstealdhâdes, gehealdsumnyse, cælibatus' M. gl. 359. 'hægsteald (m.) cælebs' Gr. 1, 639. 'forþon ic brúcan sceal on hagostealde hæleþa gestreóna' Ex. 402, 17. 'hlôgan helvaran, hagosteald onvôc móðig from moldan' Ex. 460, 23.

hægstealdman (m.) vir cælebs. sg. nom. hægstealdmon Ex. 436, 18. pl. nom. hægstealdmen 3121.

hælan, sanare, curare, salvum præstare; neuengl. to heal. Gr. 1, 905. I, 359; 360. Gl. AA. s. hâl. præt. pl. 3. hældon (hygesorge heardum vordum) 2030. part. præs. hællende Crist! Ex. 16, 9. 'þonne sóðfæstum scineð hællende Crist' Ex. 237, 15. S. hællend.

hæle (m.) vir Gr. 1, 640. I, 331. D. M. 316. Gl. Bv. sg. nom. (fród) hæle 1217. (torhtmód) ~ 1497. (vârfæst) ~ 1734. (gleávferhð) ~ 2440. (dæðrôf) ~ 2583. (snottor) ~ Ex. 170, 28. (gleáv) ~ Ex. 290, 30. (heardsælig) ~ Ex. 295, 12. ~ (sceal visfæst) Ex. 305, 11. (vineleás) ~ Ex. 329, 11. acc. 'hie þá gemétton môdes gleávne hâligne hæle' A. 144. Der Plural scheint gar nicht vorzukommen; vielleicht finden sich auch im sg. nur die angeführten zwei Casus.

hælend (m.) Servator, Salvator; alts. hēliand. In den angelsächsischen Evangelien wird der Name Jesus durch hælend übersetzt (Gl. AA.); doch kommt er auch Gott zu: 'ves þu gebledsod, brego mancynnes, dryhten hælend! à þin dóm lifað, ge nêh ge feor is þin nâma hâlig, vuldre gevlightegad ofer verþeôda miltsom gemærsod' A. 541. hælend drihten Ps. 98, 10. hælend god Ex. 24, 12. Im Cædmon erscheint das Wort nur im zweiten Theile und wird hier, auch in Verbindung mit 'drihten', bald von Christo, bald von Gott gebraucht. drihten hælend II, 220; 578; 684. von Christo. So A. 1406: 'hvæt! þu sigora veard, dryhten hælend, on dæges tide mid Judæum geómor wurde, þa þu of gealgan, god lifigende, fyrnveorca freá, tó fæder cleopodest'. — hælend god II, 283; 494. von Gott gesagt. Eben so wird auch mit 'hælend' ohne Beisatz theils Gott, theils Christus bezeichnet: bearn hælendes II, 154. sunu hælendes, Dei filius II, 649. hælendes vord II, 487. unbestimmt, ob 'Dei oder Christi verbum'. — nom. hælend II, 546; 609. salvator. — So spricht der Teufel El. 911: 'feala me se hælend hearma gefremede nipa nearolicra, sepe in Nazareð áfêded væs'. gen. hælendes (heáfod), salvatoris caput II, 384. (þegen) ~ II, 427. dat. hælende (hêran), Christo obedire II, 366; 646. — Eigenthümlich steht Ps. 112, 1: 'hælynd Drihten'. Ps. 108, 25: 'hælynde Christ'.

hæleð (m.) vir, homo, vir fortis, heros, pugil, miles Gr. 1, 639. 2, 29; 241. I, 332. Kemble (Gl. Bv. s. v.) scheint das Wort von 'hælan, operire, celare' abzuleiten und übersetzt es durch 'homo larvatus, heros galeatus, personatus'. Der pl. nom. acc. lautet sehr häufig 'hæleð' für 'hæleþas' Gl. AA. D. M. 316. sg. nom. (gleávferhð) (hæleð) 1147. (æfæst) ~ 1177. (værfæst) ~ 2021. pl. nom. hæleð (hygerófe) 1544. 1703. ~ (stepton stænenne veall) 1672. ~ (onetton) 1980. 'handum brugdon hæleð of scæþum hringmæled sveord' 1987. ~ (lâgon, on svape sæton) 2070. ~ (vafedon) 3007. ~ (bryttigað) 3305. (gyddedon) ~ 4246. hæleþas (heardmôde) 285. gen. hæleþa (forlor), hominum pernicies 718. ~ (bearn) 749. (mid) ~ (forlore) 754. ~ (valdend) 2133 (þu þe lâpra ne þearft) ~ (hildþræce on-sittan), hominum inimicorum violentia obstupescere 2151. ~ (cvënum), virorum uxoribus 3440. ~ (bearnum) II, 584. ~ (brego) Bv. 3905. D. M. 215. dat. 'þ mid þam hæleþum hæman volden', cum viris coire se velle 2452. ~ 2616. 'åhleóp þa for hæleþum hilde-calla', exsiliit pro militibus bellator 3181. 'vigbord scinon heáh ofer hæleþum', scuta fulserunt sublime super militibus 3396. acc. hæleð. 'þa ic nêþan gefrægn hæleð tó hilde', tunc audiui virum fortem pugnam aggressum esse 2055., nach Grimm's Verbesserung Gr. 4, 120. (læt) ~ (fyllan) 2107. (turfæste) hæleð 2992.

hæleðhelm (m.) galea larvata Gl. Bv. acc. hæleðhelm (on heáfod ásêtte) 442., wo die Anmerkung nachzulesen ist.

hæman, concumbere, coire, nubere; 'on unriht hæman, fornicari, moechari' Gl. AA. Gr. 2, 55; 88. 4, 694. inf. (mid þam hæleþum) hæman 2452. Vgl. 'ic við brýde ne mót hæmed habban' Ex. 402, 11. 'hæ-

- med, stuprum' M. gl. 417. '~, ævunge, connubium' M. gl. 340. 'hæmeda, connubii convenientiā' M. gl. 405. 'hæmedes, forligeres, prostibuli' M. gl. 417. 'hæmede, stupro' M. gl. 390. '~, forligre, stupro' M. gl. 433. 'hæmedru, forspenningce, lenocinia' M. gl. 437. 'hæmedrīmes, lenocinii' M. gl. 433. 'hæmedscipes, hymenei' M. gl. 396.
- hæs** gen. hæse (f.) *mandatum, iussum, imperium* Gr. I, 359. Gl. AA. sg. nom. (væs gefylled heáhcinges) hæs 124. dat. hæse (við hogode) 2358. 'be hæse, auf Geheiss': be freán hæse 944; 1775; 2363; 2730. be godes hæse 962; 1365. acc. 'þurh his hálige hæs' A. 1520. pl. dat. (háliges) hæsum 3314.
- hæste**, *ardens, violentus* Gr. I, 359. Gl. Bv. RW. 246. sg. nom. (sveart lig hát J) hæste 2410. acc. 'þurh hæstne ntð, ardenti ordio' Ex. 246. 3. 'þurh hæstne hād', *violento modo, violenter* Beóv. 2669. pl. nom. 'fære ne mōston vægþipendum vætres brōgan hæste hrinan, non licuit, maris æstus violentos navem tangere s. lødere, quum (ill.) navigarent 1301., wo 'hæste' auch als Adverb. mit 'hrinon' verbunden werden kann: *violenter tangere, hostiliter aggredi*.
- hæto**, hætu (f.) *ardor, calor* Gr. I, 359; 360. neuengl. heat. nom. (þýstro J) hæto 388. (geflýmed veað frécne fýres) ~ 3780. 'ne sunnan hætu, ne sincaldu' Ex. 198, 28.
- hæven**, *coeruleus, azureus*. 'seó hævene lyft' 3405. 'hæven, hyacinthina' M. gl. 438. Vgl. 'hævenhydele, hævenydele, britanice' M. gl. 320, ein Pflanzename; was unter der 'herba britannica (Plin. 25, 3.) zu verstehen sei, weiss ich nicht anzugeben, vielleicht ist eine Art *Isatis* gemeint, ein Färbekraut. Die Pflanze war, wie aus Plin. l. c. erhellt, den Frisen bekannt; ihre Blüthe sollte vor dem Blitzstrahle schützen. Der alte Hieronymus Tragus führt bei der 'Bætunica' an, Antonius Musa nenne sie Britannica, und in dem Abschnitte 'voa Schlüsselblumen' sagt er: „ob dies Kraut das Britannica Plinii, oder Avicennæ Bertanich, sei, darvon er Lib. II. cap. CVI. schreibt, gib ich zu ermessen, will mich hie allenthalben gern weisen lassen.“ Die Bætunica heisst sonst 'byscopyrt' M. gl. 320. Was Grimm (D. M. 1147.) über hævenhydele sagt, will ich hersetzen: 'ags. glossen übersetzen die britannica hæven hýþele; hæven ist glaucus, das zweite wort entweder von hūð præda oder hýþe portus abzuleiten, im letzten Falle läge der Begriff einer blauen seeblume nah. ein wassergewächs war es auf jeden fall, man meint *hydrolapathum*'. Bosworth (im Append.) gibt hæven hudele als 'spoonwort' an, das wäre Löffelkraut, *Alisma*, allerdings eine Wasserpflanze.
- hæð** (f.) die Haide, *campi inculti, loca deserta*; auch die Pflanze: *erica*. Haidekraut Bosw. RW. 12. sg. nom. 'hår hæð, die graue Haide' 3047. Vgl. Gl. Bv. v. stapan: 'hæðstapa, qui per paludes vadit cervus' Beóv. 2735. Gr. 1, 645.; anders Ex. 328, 6: 'sceal hine vull etan, hår hæðstapa'.
- hæþen**, *barbarus, ethnicus* D. M. 1198. M. gl. 414. Gr. 2, 165; 497, Nota I, 359. Gl. Bv. Gl. AA. 'se hæþena cyning' 3612. vgl. hæþencyning. dat. þám hæþenan (hýran) 3671. hæþenum (dēman) 3589. hæðnum

(folce) 2410. acc. hâþenne (scealc?) II, 270. pl. nom. hâþenne II, 542. 'syndon ealle hâþene godu hilde deóful, quoniam omnes dii gentium dæmonia' Ps. 95, 5. [Spelman: 'ealle godas þe óda deófla'.] acc. hâðne (heremæcgas) 2477.

hâþencyn (n.) genus ethnicum; pagani. acc. (gráp heáhþreá on) hâþencynn, corripuit terror ingens paganos 2540.

hâþencynning (m.) rex ethnicus. pl. gen. hâþencynninga 3572.

hâþendóm (m.) paganismus. acc. (in) hâþendóm 3738.

hâþenherg (m.) idolum ethnicorum. sg. gen. hâþenheriges (visa) 3721. S. herg, hearg, herige.

hafa, hafast, hafað, hafus, s. habban, hæbban.

hál, salvus, sanus, integer Gr. 1, 358. Gl. Bv. Gl. AA. RW. 173. Ul. 56. D. M. 233. 'ves þú Andreas hál mid þás villgedryht, ferð gefeonde' A. 914. in der Begrüssung und Anrede formelhaft; so: 'hál ves þú folde, fira mōdor!' D. M. l. c. — pl. nom. 'hyssas hāle hvurfon in þām hātan ofne', illæsi 3789. In den Psalmen kommt das Wort sehr häufig vor, besonders in der Verbindung: 'me hālne gedō, saluum me fac' Ps. 108, 25.

haldan = healdan, (Gr. I, 329.) w. m. s. 'god seolfa him rice healdeð, ipse Deus imperium tenet' II, 262.

hālegu = hāligu, zu 'hālig', w. m. s.

hālgian, sanctificare, consecrare, dedicare Gl. AA. Gr. 2, 193. inf. (þū scealt) hālgian (hired þinne) 2304. part. præter. 'sý þinum veorcum hālgad' Ex. 468, 19.

hālig, hāleg, sacer, sanctus. Gl. AA. D. M. 26. hālig (god) 97; 1391; 1399; 2381. 3000. ~ (drihten) 240; 247; 638. ~ (helm allvihta), sanctus omnium creaturarum protector 1285. ~ (leóht) 124. ~ (engel) 943. hālig (feoh) 201. ~ (on hige) 2774. ~ (Ƿ higefrōd) 1947. hālegu (treóv), sancta fides, foedus 2112. (heó) hālege 1014. (heó) hālige 245. se hāлга, sanctus (nāml. Deus) 161; 2689. Dagegen ist mit se hāлга 2034; 2833. Abraham gemeint. se hāлга (god) 270. se ~ (heofonrices veard) 1738. se ~ (éce drihten) 2051. se ~ (godes ærendgást) 2289. se ~ (ver) 2858. se ~ (sunu Lameches) 1419. se ~ (Abraham) 1892. 2743. se ~ (Ebréa leód) 2156. gen. (on) þæs hālgan (hofe) 1563. dat. hālgum (drihtne) 739. þām hālgan (væs sár on móde) 1586. (for þām) ~ (þe heofona is ágendfreá) 2134. (on þām) ~ (stóle) 260. acc. hālige (spræce) 2159. ~ (hige) 2361. hālgan (reorde) 1479. (hýrdon) þām hālgan (heofoncynninge) 1310. acc. þone hālgan (drihten) II, 203. acc. (sg. oder plur.) hālig (vord gehýrdon) 857. (þurh) ~ (vord) 1790. pl. nom. hālige (gāstas) 2393. dat. hālgum (mihtum) 151; A. 328. ~ (tunglum) 953. pl. acc. hālige (þeávas.) 1526. ~ (áras) 2450. 'húslfatu hālegu, vasa sacrificalia' 4221. superl. (heáhst Ƿ) hāligóst 3323.

halsfæst, pertinax, obstinatus Gr. 2, 559. ~ 2232.

hālsian, supplicare, obsecrare, implorare, adiurare; augurari Gr. 1, 358. 2, 272. Gl. AA. 'healsian, amplecti, obsecrare' Gl. Bv. s. v. ahd.

'heilisón, augurari' D. M. 1060. — præs. sg. 1. (ic þe) hálsige.. þ) II, 423. 'ic eóv hálsie þurh ofona god, þæt ge me of þissum earfeþum up forlâten' El. 698. Erl. 154. 'nú ic þe hálsie.. þ þú ús gemiltsie' Ex. 465, 20.

hálsvurþung (f.) supplicatio. 'hand áhöfon hálsvurþunge', manus sustulerunt ad supplicationem 3510. 'hálsvurþung, supplex odoratio, obsecratio, obtestatio' Lye im Supplem. s. v.

hâm (m.) mansio, domus, vicus, patria. Gr. 1, 358. I, 359. 2, 146. 3, 140; 393. Gl. Bv.; adv. Acc. 'hâm, domum', nach den Verben der Bewegung. Gl. Bv. sg. nom. (hyhtlicra) hâm, sedes iucundior II, 217. gen. (ne mót ic hihtlicran) hâmes (brúcan) II, 139. dat. '(bróhte víf tó) hâme', domum 1715. 'ne þær ánig becvom herges tó ~ 3385. acc. hâm (Ƿ heáhsetl ágan) 33. (sceóp vrælicne) ~ 37. 'beleác hihtfulne ~ hálig engel' 943. ~ (stapelian), sedem figure 1550. ~ (stapeledon) II, 25. (þone dimman) ~ II, 339. — adv. acc. 'gevit þú ferian nú hâm hyrsted gold', domum ducere 2149. ~ (sípian), domum proficisci 2155. — pl. gen. 'neorxna vang, boldvela fægróst, háma hyhtlicóst' A. 104. acc. (voldon here bleáþe) hámas (findan) 3382.

hámsittende, domi manens, domi sedens Gr. 2, 589. sg. nom. hámsittende (Meda aldor) 4204; im plur. 'incolæ'. dat. hámsittendum (verum) 1809.

hand, hond (anom. f.) manus Gr. 1, 647. I, 328; 339. 2, 227; 745. R. Gr. §. 83. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. 'hand, dūma, manus' M. gl. 317. seó hand 4246; 4250. dat. (his ágene) hand, propriá manu 2761. (hæbbe ic on) handa, teneo manu 675. (bróhte tó) handa 1468. acc. (on) hand 515; 880. (þurh his) ~ 1803. (under) ~, sub ditio-nem 3589. pl. gen. (mínra) handa (geveald) 367. (drihtnes) ~ (sveng) 2664. 'handa, palmarum' M. gl. 403. dat. (mid his) handum (ge-sceóp) 251. (mid) ~ (gevyrcan) 279. ~ (gesétte) 460. (vorhte mid) ~ 542. (on) ~ (bær) 632. (mid) ~ (forgeaf) 745. (heó vældreóre svealh of) handum (þinum) 1014. ~ (sinum hlýn ávehte) 1076. (hine) ~ (mid hrægle vrýon) 1566. ~ (brugdon sveord) 1986. ~ (gripan) 2477.

handgesceaft (n.) opus manuum, creatura Gl. Bv. Gr. 2, 438. sg. acc. (óð þ he Adam godes) handgesceaft (gearone funde) 452. S. das folgende Wort.

handgeveorc (n.) manufactura, opus manu factum, creatura Gr. 2, 535. Gl. Bv. neuengl. 'handywork' Gl. AA. sg. nom. handgeveorc 241. ~ (heofoncyninges) 624. 'heofonas bodiað Godes vuldor, Ƿ his handgeveorc bodiað þone rodor, cæli enarrant gloriam Dei, et opera manuum eius annunciat firmamentum' Ps. 18, 1. ~ Ps. 110, 5. dat. 'on his handgeveorce býð gefangen se synfulla, in operibus manuum suarum comprehensus est peccator' Ps. 9, 15. acc. handgeveorc (heofoncyninges) 491. ~ Ps. 8, 6; 89, 19; 142, 5.

handleán (n.) præmium, retributio. nom. (heáh væs) þæt handleán 2948.

handmægen (n.) virtus manuum, potentia manuum Gr. 2, 506. acc. (þurh) handmægen 246.

handplega (m.) manuum ludus; contentio, proelium. nom. (heard) handplega 3256. acc. (heardne) handplegan 2051. Vgl. gūðplega, hildplega, lindplega.

handrôf, manu insignis; fortis, clarus Gr. 2, 573. pl. gen. handrôfra (here) 3176. Vgl. dædrôf, ellenrôf, higerôf.

handveorc = handgeveorc Gr. 2, 438. sg. nom. 'handveorc (godes)' 700; 3421. (min) ~ II, 490.

handþegen (m.) servus, qui ad manum est, qui præsto est, minister; = 'handþeng, hondþeng', neuengl. 'handthane'. — 'svá inc se báleva hêt handþegen helle', minister infernorum, Satanas II, 486.

hâr, canus; neuengl. 'hoar' Gr. 1, 733. I, 358. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. hâr (hâð) 3047. acc. 'hârne stân, griseum, canum lapidem' A. 841. Erl. 118. 'he under hârne stân æpelinges bearn ána genêðde' Bv. 1768. pl. nom. hâre (herevulfas) 3110. ~ (heaporincas) 3170. ~ (hildstapan) A. 1259.

harmscaru; s. hearmscaru.

hâsu, variegatus; lividus; asper. sg. nom. se hâsva (fugel) Ex. 206, 4. acc. þone hâsvan (earn) Ex. 406, 21. (slitan) hâsve (blêde) Ex. 394, 26. ~ (culufrán), variegatam columbam 1446. pl. nom. (vegas syndon drýge) hâsve herestræta, asperæ sunt viæ publicæ 3213. 'rêcas stigað hâsve ofer hrôfum', fumus obscurus Ex. 381, 6. heaseve Ex. 425. Vgl. 'hâsvigfepra', mit buntem Gefieder; Ex. 208, 10. vom Phönix gebraucht. 'hâsofag', versicolor Ex. 392, 23.

hât (?f.) calor, æstus, fervor Gl. AA. Gl. Bv. nom. (lig ne ásvániað) hât (ofer helle) 375. ~ (Ĵ ceald), calor et frigus 3895. dat. hâte 751. 807. 3007.

hât, calidus, ardens, fervidus Gr. 1, 733. I, 358. Gl. AA. Gl. Bv. sg. nom. hât (væs him útan vráðlic vite) 353. ~ (Ĵ hâste) 2410. gen. (helle þære) hâtan 361. 'se þá burh oferbrægd blácan lýge, hâtan heaþovealme' A. 1542. acc. hâtne (heapovelm) 323. (on þá) hâtan (hell) 330. pl. nom. hâte (on hrêþre) II, 99. Ex. 478, 16: hât on hrêþre. dat. hâtum (heofoncolum) 3000. superl. hättôst (heapovelma) El. 578. Vgl. 'hâtum, torrido' M. gl. 367. 371. 385. 397.

hâtan, iubere, accersere; vocare, vocari, nominari; promittere Gr. 1, 895. I, 358. Gl. Bv. Gl. AA. R. Gr. §. 234. hatan, iubere, mit dem Acc. der Person. præ. sg. 1. (dôð, svá) ic hâte 2317. 'ic þê hâte, þæt þú gemettes' 696. 'svá ic þê hâte' 1327; 1742. sg. 3. 'nú þe ælmihtig hâteð heofona cyning, þæt þú onsende' A. 1505. '~ hêhenglas bêman blávan II, 603. Für 'hâtað' kommt auch 'hæt' vor: 'hæt hine, þæt he hine sealde, svá svá bôc' Ps. 49, 5. præ. sg. 3. hêht = hêt Gr. I, 372. Erl. 112. mit dem acc. und inf. construit Gr. 4, 62. hêht (leóht forðcuman) 121. ~ (veáxan vitebrôgan) 44. ~ (Ĵ vitehús vræcna biðan) 39. ~ (veorþan hyhtlic heofontimber) 144. ~ (vesan væter gemæne) 157. So noch: 1850. 1852. 1861. 2034. 2227. 2364. 2498. 2622. 2660. 2992. 3106. 3183. con. 'þeáh he Stephanus hêhte ábreótan on beorge brôpor þinne' El.

509. In der Bedeutung 'accersere' hat hâtan ausser dem Acc. der herbeigerufenen Person, den Dativ der befehlenden oder herbeirufenden Person, als Reflexiv, mit der Präposition tó bei sich: 'hêht him Abraham tó brego Egipta', ad se venire iussit, er beschied zu sich 1859. 'hêht sylf cyning him þá Abraham tó' 2665; sonst heisst es nur: 'svá hine nergend hêht' 1309. 'svá hine his aldor hêht' 2729. — Ebenso oft wird die Form hêt (Gr. I, 362.) gebraucht: 'hêt, inbetur' M. gl. 373. hêt (hine gýman) 344. ~ (me faran) 496. So ferner: 513. 522. 524. 534. 861. 939. 940. 955. 2861. 3597. 3742. 3749. 3760. 4028. 4031. 4036. 4221. II, 522. 'hêt þá tósome', convocavit, congregavit, convenire iussit 3638; 3985; 4043.; vielleicht ist ein Verbum der Bewegung zu ergänzen, in ähnlicher Weise wie bei 'lêt', w. m. s. 'hêt him secgan'; 3644. nicht: iussit eum dicere, sondern: sibi dici, und ebenso: 'secgan hêt Simon Petre' II, 225., wo der Dativ 'Simon Petre' d. i. Petræ, von Petra, durch 'secgan' regiert ist, nicht durch 'hêt'. — 'svá hine nergend ~' 1351. 'svá hine drihten ~' 2887. 'svá hine se mihtiga hêt' II, 723. 'svá inc se baleva hêt' II, 485. coni. sg. 3. (þeáh me vâdan) hête 828. — pl. 3. hêton 1056. 2449. A. 1273. imperat. hât (þe þá recene reste gestigan) 2222. ~ (siþian Agar ellor) 2777. part. præ. '(þá vas tó þám dôme Daniel) hâten', iussus est venire ad iudicium oder palatium 4049. — hâtan, vocare, vocari; auch in der activen Bedeutung hat 'hâtan' den nom. bei sich Gr. 4, 593. R. Gr. §. 392: [es scheint, als finde sich auch bisweilen der Dativ bei 'hâtan': 'þære hâtað ylde eorðbüende Fison', cui (terræ) nomen dant homines terricolæ Fison 221.] 'þá nú æpelingas ealle eorðbüende Ebrêi hâtað' 1642. 'ôpre þára mægpa Moabitare eorðbüende ealle hâtað, ôpre veras nemnað Ammonitare' 2611. 2831. præ. hâtte und hêht, hêt, pl. hêton. þære þeode, þe svá hâtte bresne Babilônne 3690. 'fægere svá svá þæs deóres bearn, þe unicornus hâtte' Ps. 28, 5. 'on felda þám þe deórmode Diran hêton', cui nomen Dira dabant 3690. Offenbar hierher gehört das in den Râthseln im Cod. Exon. öfter vorkommende: 'hvæt ic hâtte', wo 'ic hâtte' schwerlich = sein möchte dem præ. 'ic hâte', vielmehr formelhaft steht, etwa für: was ich heissen möchte d. i. wie ich wohl hiesse. So Ex. 406, 13. und 480, 11: 'saga, hvæt ic hâtte'. 410, 13: 'frige hvæt ic hâtte'. 430, 30: 'cýpe cynevordum, hú se cuma hâtte'. 437, 32: 'nú me þisses gieddes ondsvare ýve se hine onmède vordum secgan, hú se vudu hâtte'. inf. hâtan, activisch und passivisch gebraucht: ~, vocari 343.; dagegen: 'þone sculon burhsittende ealle Isaac hâtan' 2321. Das part. præ. 'hâten, vocatus, nominatus' ist sehr häufig; sg. hâten 715. 1051. 1059. 1078. 1129. 1155. 1169. 1183. 1235. 1639. 1717. 1793. 2280. II, 369; 545. pl. hâtene 1419. 1544. 1611. 1703. S. gehâtan.

hâtian, odisse Gr. 1, 907. Gl. Bv. Gl. Ul. 61. præ. sg. 3. (þe þæt vi feóð) hatað, te odit 909. præ. sg. 1. ic hatode (þá gesamnunge unrihtvîsra) Ps. 25, 5.

hâtvend = hât, torrens, torridus. sg. acc. hâtvendne (lyft) 3003.

he, heó, hit, is, ea, id; ille, illa, illud Gr. 1, 786. I, 334. Gl. Bv. R. Gr. §. 137. sg. nom. he, heó (hió 682. El. 597.), hit. gen. his, masc. und neutr.; hire (hyre), fem. dat. him, masc. und neutr.; hire (hyre), fem. acc. hine, hi, hit. pl. nom. hi (hie, heó, hig). gen. hira (heóra, hióra, hýra). dat. him (heóm) acc. hi (hie, heó, hig).

heá; s. heáh.

heábeorg (m.) mons altus. pl. nom. heábeorgas 3901. acc. ~ 1382. heáhbeorgas Ps. 94, 4.

heáburh (anom. f.) arx, urbs alta. pl. acc. heábyrig 1815. S. burh, heáburh.

heáf (m.) ploratus, lamentatio, ululatus Gl. Bv. Gr. I, 368. 3, 382. sg. nom. heáf (væs genivad) 2964. 'þá væs vóp Ƿ heáf geóngum' Ex. 164, 32. dat. heáfe Ex. 343, 1. acc. 'drihten, þú gehvyrðdest minne heáf Ƿ mine seofunga me tó geseán, convertisti planctum meum in gaudium mihi' Ps. 29, 11. 'ge sceolon ~ in helle habban' Ex. 139, 4. 'þurh vóp Ƿ heáf on voruld cennan' 920. pl. acc. (helle) heáfas 38. Vgl. 'hiófum, murcningum, questibus' M. gl. 388.

heáfan, lugere, plorare, plangere. præt. sg. 3. (Ƿ víf gnornode) hóf 768. = heófan Gl. Bv. part. præt. 'hiófende' Bv. 6278. Man sehe übrigens 'hebban'. Vielleicht ist auch obiges 'hóf' zu hebban zu ziehen, und es besteht nur das schwache Verbum 'heófan'.

heáfdes, heáfde, heáfðum; s. heáfod.

heáfod (n.) caput; princeps u. s. f. Gr. 1, 644. 2, 248; 250. 3, 398. Gl. AA. Gl. Bv. M. gl. 316. 'principalium' M. gl. 347. sg. nom. (he is) heáfod (ealra heáhgesceafta) 4. gen. 'his heáfdes segl ábruton' A. 50. dat. 'svá unguentum mæg heáfde healdan' Ps. 132, 2. acc. heáfod 442. 909. II, 384. pl. gen. heáfda Ex. 494, 21. dat. heáfðum 237. 739. acc. 'hi vecgað heóra heáfdu' Ps. 21, 6. Ex. 418, 20. — Ueber das interessante Wort háfela, heáfela, heáfola (A. 1143.), welches dem griech. 'κεφαλή' buchstäblich entspricht, vergleiche man, aussser dem, was Kemble (im Gloss. Bv. Thl. 1. und im Gl. Bv. s. v. háfela) und Grimm (in den Erläuterungen S. 127.) beigebracht haben, jetzt noch die Stellen aus dem Codex Exoniensis: 'leóhte gefegun, þe of þæs hælendes heáfelan lixte' 31, 34. 'þá tó þám vage geság, heáfelan on hylde' 178, 14. 'se beorhta beág.. ofer heáfde, heáfelan, lixeð þrymme bepeahte' 238, 15., wo 'lixex' anstatt 'lixað' zu lesen und 'bepeahte' mit 'heáfde' zu verbinden ist.

heáfodmæg (m.) propinquus principalis, cognatus principalis heáfodmága Erl. 120. Gl. Bv. heáfodmæg Gr. 2, 509. gen. pl. heáfodmaga 1195. 1599.

heáfodsien (f.) capitis visus; oculorum acies, oculi. acc. (forsætton) heáfodsienne 2484. 'þær him hrefn nimeð heáfodsýne' Ex. 329, 19.

heáfodsvíma (m.) vertigo Gr. 2, 461. nom. 'him heáfodsvíma heortan clypte' 1562. Vgl. 'hie on sviman lágon' Jud. 132, 9.

heáfodvísa (m.) dux principalis, imperator Gr. 2, 461. sg. nom. ~ 1613.

heáh, heá, hêh, altus, excelsus, magnificus. Gr. 1, 733. I, 367; 368. 3, 579. sg. nom. heáh (heofoncýning) 460. 1417. 2638. (voc.). gen. n. heán (landes) 2848. 2892. fem. heáre (dúne) 2588. dat. fem. (mid)

heáre (stemne) Ps. 32, 3. masc. und neutr. (of þám) heán (stóle) 300. ~ (on heofonrice) 357. (of his) ~ (rice) 542. (of þám) ~ (hofs) 1484; 2450. f. (in þysse) ~ (byrig) 3724. acc. (þone) heán (heofon) 473; 733. (on þá) ~ (lyft) 1396. (on) heáne (hróf) 3958. heáh 1303. ~ (segn) 2365. pl. nom. heáh (hliþo) 1434. heá (holmas) Ex. 193, 17. (beorgas) ~ (hlifiað) Ex. 199, 27. (ofras) ~ Ex. 404, 14. dat. heágum (þrymmum) 8. acc. heáh (seld) 97. ~ (getimbro) 736. — compar. R. Gr. §. 51. sg. (stól) heáhran 274. (stól) heárran 282. pl. (hæftas) heáran 3724. (S. auch hearra.) hyrra (hyge) 4008. (hergas) hyrran 4232. þý hyrra Ex. 495, 22. *superl.* heáht 3323. se heáhta Ps. 112, 4. hēht, se hēhta u. s. f. 51. 254. 260. 300. 343. 509. II, 696. heágost Ps. 117, 21. — Nebenformen: heá Ex. 65, 32. 66, 2. 206, 3. 228, 32. 'þu heá god' Ps. 8. 2. 'þu on écnesse áva, Drihten heá, hēhta bist heofonrices veard' Ps. 91, 7. hēh (Ƿ deóp) II, 708.

heáburh = heáburh. sg. dat. heábyrig 4216. acc. heáburh 2511.

heácyning, heácing (m.) rex altus, magnificus, summus. Gr. 2, 634. Gl. Bv.; Bezeichnung Gottes. nom. (heofona) heácing 50. heácyning 172. (heofona) ~ 1021; 2159; 4143. ~ (heofones) 3925. gen. heácinges (hæs) 124.

heáfæder (m.) patriarcha Gr. 2, 634. Gl. AA. pl. gen. heáfædera 3286. 'þær þá líchoman, lange þrage, heáfædera hrá beheled væron' A. 791. '~ nán, ne vitgena' Ex. 273, 11. dat. 'þæt synt apostolas við þám heáfædrum Ƿ við vitgum' Ps. 44, 17. acc. 've þær heáfæderas hálige oncneóvon' A. 875. Nebenform: heáfæder. 'Adam Ƿ Abraham, Isac Ƿ Jacob, monig módig eorl, Moyses Ƿ Dauid, Esaias Ƿ Sacharias, heáfædra fela' Ex. 462, 4. Vgl. 'hēhfæder, archimandrita' M. gl. 407.

heáflód (n. m.) æstus maior maris, malina Lye. Gr. 2, 634. acc. (ofer) heáflód 1437. „Beda Lib. I. de Nat. rerum cap. 29. omnes cursus maris in ledones et malinas i. e. minores et maiores æstus diuidit“. Ducange s. v. malina. Vgl. 'nepflód, ledó' M. gl. 316.

heágesceaft (n. f.) creatio oder creatura magnifica Gr. 2, 634. S. gesceaft. pl. gen. heágesceafta 4.

heágetimbrad. II, 29. ist zu trennen in: 'heáh getimbrad', excelsa, alte constructus und unter 'getimbrian' zu setzen, wenn man nicht vorzieht zu lesen: 'habban in heofnum heáhgetimbro, ædes altas', welches Wort im Cod. Exon. wiederholt vorkommt: 60, 24. 296, 2. 'heofones eác heáhgetimbro' 72, 34., und ganz ähnlich unserer Stelle: 'nú þu in helle scealt deópe gedufan, nales dryhtnes leóht habban in heofonum heáhgetimbru' 137, 9. Gleichbedeutend ist 'heáhhofu' Ex. 472, 29.

heáhheofon (m.) coelum excelsum. pl. gen. 'heáhheofona gehlidu', coelorum tecta 581. S. heáhdor.

heáhheort, elatus animo, magnanimus Lye. Gr. 2, 652; 657. 'heáhheort heriges visa', superbus exercitus dux 4057. Vgl. 'hátheort, furi-bundus' M. gl. 392. Ex. 290, 16.

- weáhrodor** (m.) = heáhheofon. dat. (under) heáhdore 151.
- weáhsetl** (n.) thronus, sedes alta Gr. 2, 634. Gl. AA. Gl. Bv. sg. dat. 'þonne he (nämlich Gott) ofer veoruda gehvylc vuldre scineð of his heáhsetle hlútran lège' Ex. 28, 9. 'cuning þrymlíce of his heáhsetle hálgum scineð vlitig vuldres gim' Ex. 232, 31. 'on heáhsetle, in a high station' Th. Ex. 337, 26. 'on heáhsetle heofones valdend' Ex. 35, 3. acc. (hám J) heáhsetl (heofena rices ágan) 33. 'ic tó vidan feore vyrce siðþan þin heáhsetl' Ps. 88, 26. 'þ he veorðlicne væstm gesette, þe of his innape ágenum cvome, ofer þin heáhsetl' Ps. 131, 12. S. heáhsetl.
- weáhsteáp** 2833. Gr. 2, 634. zu trennen in 'weáh steáp'. S. unten 'steáp, altus, excelsus' Gr. 1, 733. 3, 92. und vgl. 'weáhreced' A. 709.
- weáhtreóv** (f.) foedus magnum oder fidum. sg. acc. (være hie þær fundon, hálige) weáhtreóve 3317.
- weáhþegnung** (f.) eximium servitium, munus. pl. nom. 'weáhþegnunga háliges gastes' 3025. 'þegnung' ist sonst 'servitium, ministerium, Aufwartung, Pflege' 2436. A. 738. 744.; es bezeichnet indessen auch 'die Dienerschaft' z. B. 'þe in roderum up rice bevitigað þeodnes þryðgesteald J his þegnunga', qui gubernet domum Domini et ministros eius Ex. 22, 20. Es würde daher nicht unpassend sein, auch 'weáhþegnunga' l. c. (auf die zwei Säulen, die Feuer- und die Wolkensäule 'beámas tvégen' bezogen) als „Diener des heiligen Geistes“ zu fassen.
- weáhþreá** (? n.) summa poena, supplicium 3539. S. 'þreá' und vgl. weáh vitu Ps. 41, 8.
- weáhþungen**, probus, pius, illustris. ~ (ver) 3446. S. 'geþungen' unter 'geþingian'.
- weal**, heall gen. healle (f.) aula, domus, atrium Gr. 1, 642. I, 345; 346. 2, 31; 458. 3, 427. D. M. 75. Gl. AA. Gl. Bv. RW. 173. 'healle, palatium, triclinium' M. gl. 420. 'healle, cænaculi' M. gl. 437. gen. (innan) healle 4236. dat. (in) healle 4246. 'on his hálgan healle, in aula sancta eius' Ps. 28, 3. 'on his þære hálgan healle, in aula sancta eius' Ps. 95, 7. Vgl. 'þá heallican, palatinas' M. gl. 425.
- wealdan**, tenere, colere, observare, custodire, regere; possidere, servare, tractare, gerere Gr. 1, 895. I, 346; 347. R. Gr. §. 234. Gl. AA. Gl. Bv. — præs. sg. 2. '(treóv, seó þú við rodora veard rihte) wealdest', foedus quod tu in coelorum dominum probe observas 2113. 'se þæt mære lif wealdeð', qui custodit 948. 'þin ágen bearn frætva wealdeð', opes tenebit, possidebit 2182. 'god, se þisne weán heofon wealdeð J vealdeð', qui tenet, habitat et regit Ex. 423, 17. pl. 'vit þe friþe wealdað J mundbyrde', pacem servamus 2522. pl. 3. (væter ryne) wealdað, cursum tenent 159. præt. weóld, tenuit Gr. I, 372. pl. weóldon. sg. 3. (sveglþósmas) weóld 9. (æhte) ~ 970. (épelstól) ~ 1124. ~ (yrfe) 1138. 1213. ~ (land J yrfe) 1162. ~ (leódgeward) 1219. ~ (þæt folc teala) 1227. (þæt earcebord) ~ 1399. ~ (á rice, épeldreámas) 1601. ~ (hæleþa gestreón) 4183. coni. sg.

2. (ƿ þú við valdend vāre) heólde 3350. sg. 3. (āne āte eallum) heólde 4023. præt. pl. 3. heóldon (forð ryne eástreámas) 215. ~ (englas forð heofonrices hēhþe) 319. (sibbe) ~ 1719. Neben 'heóld' erscheint 'heáld' 2990. inf. (hálige vord) healdan 245. (helle) ~ 347. (his bebodu) ~ 523. (þá sveartan helle) ~ 527. (his vord veorþian ƿ vel) ~ 534. ~ (heofonrice) 729. ~ (hálige þeávas) 1526. (mearce) ~, fines custodire 2129. S. haldan.

healdend (m.) sustentator, servator, salvator, protector; custos, dux, princeps Gl. AA. R. Gr. §. 118. sg. nom. (neorxnaviges hyrde ƿ) healdend 172. 'se healdend', dux 2155. (folces hyrde ƿ) ~ 2309. 'hēr lið sveorde geheāven, beheáfod healdend ūre' Jud. 140, 1. 'se hálg healdend ƿ vealdend, engla fruma' A. 225. dat. 'ic hlāfordleás hveorfan mōte from þām healdende, þe me hringas geaf' Ex. 402, 1.

healf (f.) dimidium, divisio, pars, latus Gl. AA. Gl. Bv. Gl. Ul. 58. 'on þá healfe, ex illa parte; on þá sviþran healfe, dextrorsum; on gehvilce healfe, circum quaque' Gr. 3, 155. dat. 'on healfe gehvāre' Ex. 212, 6. 'be healfe', in latere, ad latus Ex. 496, 25. acc. 'healfe, partem, marginem' M. gl. 406. 'on hvilce healfe' quamnam in partem 1912. 'on ālce healfe' Ps. 16, 9. pl. gen. 'on healfa gehvām', quacunque in parte 3138. 'on healfa gehvār' El. 547. 'on tvā ~' Ex. 110, 8. 'on þreó ~' Ex. 78, 3. 'on seofon ~' Ex. 59, 9. 'ymb healfa gehvone', circumcirca Ex. 4, 31; 221, 18. acc. 'on tvā healfe' 2049. II, 612. El. 1180.

heálic, altus, excelsus; superbus, atrox. 'heálic lār, præcipuum documentum' M. gl. 373. 'atrox' M. gl. 345. 'heálicere, præcelso' M. gl. 421. 'mid ~, excelsa' M. gl. 403. 'heálicum, in edito' M. gl. 343. 'mid ~, authenticá' M. gl. 383. 'heálice, sælige, felix' M. gl. 383. 'heálicum, celsis' M. gl. 342. '~ , summis' M. gl. 425. — 'spræc heálic vord við dryhten sinne' 294. — heálice, adv. Ps. 107, 4; 137, 6; 148, 13: áhafen heálice.

heals (m.) collum Gr. I, 346. 2, 264. 3, 402. Gl. Bv. sg. dat. (gehæfted be þām) healse 384. 'beág hæfde on healse' Ex. 485, 10.

healsmægeð (f.) virgo adamata. 'gevit þú ferian nú hām healsmægeð, leóda idesa' 2149. Vgl. 'healsgebetta' unter 'gebetta', und Bv. 126. Gl. Bv. s. v. 'bed'. Richtiger scheint indessen heals = hals, captivus zu setzen: 'hū þæt hælu bearn hals eft forgeaf, gefreóde ƿ gefreopade folc under volcnum' Ex. 37, 3.

heán, depressus, abiectus, humilis, contemptus, vilis, miser Gr. 1, 735. I, 368. Erl. 119. Haupt 3, 145. Gl. Bv. sg. nom. heán 863. 876. 918. 1589. 'heán ƿ earm' II, 121; Ex. 129, 23. pl. nom. heáne 91. 'oft him feorran tó laman, liomseóce, lese cvómon, healte, heorudreórige, hreófe ƿ blinde, heáne, hygegeómre' El. 1216.

heánhyge 876. Es ist zu schreiben heán hygegeómor.

heáp (m.) cumulus, acervus, agger, collectio, multitudo hominum, cetera Gr. 1, 639. I, 368. 2, 49. Gl. AA. Gl. Bv. 'heápas, turmas' M. gl. 363. 'heáþum turmis' M. gl. 348. sg. nom. (þeós earme) heáp II, 87. (þes dreórga) ~ II, 395. (þegna) ~ El. 548. (vlitig

veóroda) ~ A. 870. dat. (on) heápe 3121; Ex. 331, 32; 350, 26. (vigan on) ~ 3240. dat. heápum, cumulativum Gl. Bv. catervativum Gr. 3, 137. = heápmælum Gr. l. c. heápum tóhlódon, turmatim disiecti sunt 1687. 'siendon ve heápum tóhvorfene', confertim dispersi sumus 3820. ~ 3171. A. 126. acc. (hálige) heápas 3311; 3497.

heard, firmus, durus, severus, crudelis, audax, fortis Gr. 1, 733. 2, 62; 228. 3, 579. I, 346. Gl. AA. Gl. Bv. Gl. Ul. 61. sg. nom. (hunger se) hearda 1809. gen. heardes (hellevites) 303. heardre (hilde) El. 83. dat. 'heardum, dirá' M. gl. 349. acc. heardne (handplegan) 2051. heard (gesvinc) 316. pl. nom. (hearmtánas) hearde 989. dat. heardum (vihtum) 1271. (veredum) ~ 1892. ~ (vordum) 2030. acc. hearde (niþas), duras poenas 38. compar. (þý) heardra 1320. superl. heardest Ex. 262, 28. 410, 20. — Gern steht ein Genitiv oder ein Dativ bei heard; so heisst es: 'viges heard' Bv. 1765. Gl. Bv. Gr. 2, 620. 'beadve heard', vundum heard', beides im Bv. Gr. 2, 563; 622. Gl. Bv. l. c. 'scúrum heard' Jud. 133, 40. Gl. Bv. Gr. l. c. = scúrheard Bv. 2059. Man füge noch hinzu: 'viges heard' Ex. 112, 22.

hearde (adv.) dure, severe u. s. f. Gr. 3, 102. ~ 743. 933. 994. 1856.

heardmôð, durus mente, immisericors Lye s. v. Gr. 2, 66. audax, fortis. pl. nom. (hæleþas) heardmôðe 285. Vgl. heardheort Ps. 4, 3. Ex. 444, 6.

heardræd = heard, fortis, constans; Lye übersetzt das Wort, im Suppl., s. v. durch: 'arduis consiliis aptus'; allein 'ræden' verliert in der substantivischen Zusammensetzung seinen ursprünglichen Begriff und sinkt zu einer blossen Ableitungssilbe hinab (Gr. 2, 441; 515 Nota; 543); und mit 'ræd' in der adjectiv. Zusammensetzung mag es ähnlich gehen; 'ánræde, vehemens' gibt Grimm (Gr. 2, 953.), aus Beóvulf, mit der Bemerkung: „doch Beov. 116. 119. steht án-ræd“; 'fæstræd, constans' kommt, ausser im Beóvulf, auch Ps. 134, 3. vor; 'unræd, inconsultus, vehemens' Bv. 3149., wenn die Lesart richtig ist; im Cædmon und in dem Cod. Exon. ist 'unræd' nur Subst. 'pravum consilium' z. B. Cædm. 30. 698. 1676. 1931. 3704. (Z. 979. steht: he þá unræden folmum gefremede); Ex. 249, 31. 410, 6. Der dat. plur., adverbial gebraucht, Ex. 226, 9: 'unrædum, inconsulte'. — 'heardræd hyge' 2342. wird so viel sein wie: 'heardhycgende, fortis animo' Bv.

heárice (n.) altum, magnum imperium. sg. acc. heárice 4188.

hearm (m.) malum, calumnia, dolor, damnum, calamitas, pernicies Gr. 2, 146. I, 346. Gl. AA. Gl. Bv. sg. nom. hearum (is gemacod) 751. gen. hearmes (svá fela gespræc) 576. (gif þú vuht) ~ (gespræce) 657. 'ic vorn for þe vorde hæbbe sidra sorga] sárcvida, hearmes, gehýred' Ex. 11, 15. dat. 'hearme, damno, discrimine' M. gl. 410. acc. hearum (þolian) 367. ~ (geræd) 794. (við þone) ~ (gescylde) 3975. pl. nom. (syn tuncre) hearmas (gevrecene) 756. gen. hearma (svá fela) 705. ~ (mæstne) 799. acc. hearmas (þoliað) 733. S. hermbælo.

- hearmcvide, hearmcvyde (n.)** maledictio, blasphemia Gr. 2, 460; 513. Gl. Bv. acc. (bétan) hearmcvyde 621. 'þurh hearmcvide þróvian edvitspræce' A. 79. pl. 3. (leáse hysptun) hearmcvidum Ex. 69, 15. Davon das Verbum 'hearmcvyddian' Ps. 118, 122: 'þæt me oferhydige áfre ne mótan hearmcvyddian, ne calumnientur mihi superbi'.
- hearmloca (m.)** carcer, claustrum; locus poenæ, claustrum damnosum Gr. 2, 460; 506. Gl. Bv. damnatorum claustrum Lye; dreimal mit 'under' verbunden: 'vræcstove under hearmlocan gefóran' 91. 'he his maguþegne under hearmlocan hælo ábeád' A. 95. 'siomode in sorgum seofon nihta fyrst under hearmlocan' El. 694.
- hearmplega (m.)** contentio; vgl. gúðplega. Gr. 2, 460; 513. sg. nom. ~ 1892.
- hearmscearu (f.)** supplicium Gr. 1, 641. 2, 460; 522. "hearmsceare, damni portio, vindicta, poena, supplicium, animandversio; Cædm. 11. 10: 19. 17: 20. 21. Hinc Francorum et Longobardorum vox 'hearmscare', mulctæ genus. Vide Spelm. Gloss." Lye. sg. nom. (sum heard) hearmscaru 430. dat. (tô) hearmsceare (habban) 826. acc. hearmsceare (habban) 778. S. 'folcscearu', und Gr. deutsche Rechtsalterthümer S. 681. über die 'harmiscara'.
- hearmstæf (m.)** calamitas, damnum; das zweite Wort der Zusammensetzung verliert häufig seine eigentliche Bedeutung und wirkt nur wie eine Ableitungsendung; vgl. z. B., ausser 'hearmstæf', endestæf, épylstæf, edulstæf; s. v. invitstæf Ps. 54, 15. Gr. 2, 460; 525. Gl. Bv. Lye führt auf: 'hearmstæfe, damnationis tabella, sententia'. Bosworth: 'hearmstæf, a writ of evil, a sentence'. Das Wort scheint indessen ein plurale tantum zu sein, in dem der sinnliche Begriff bereits verloren gegangen. pl. nom. hearmstafas (onvócan) 936. acc. 'hý ligesearvum áhófun hearmstafas' Ex. 115, 35.
- hearmtân (m.)** virga miseræ, germen calamitatis Gr. 2, 460; 529. pl. nom. 'hrinon hearmtânas drihta bearnum', tetigerunt virgæ miseræ hominum filios 998., wo die Bemerkung nicht zu übersehen ist.
- hearpe (f.)** harpa, cithara; 'die rauschende vgl. χορὴζαζ, κύρζαζ' Gr. 2, 184. I, 346. Gl. AA. Gl. Bv. sg. gen. hearpan hlýn ávehte, citharæ sonum suscitavit 1075. 'ne magon þám breahrtme býman ne hornas, ne hearpan hlýn' Ex. 207, 1. dat. 'hériað hine mid hearpum] on þære tynstrengian hearpan' Ps. 32, 2.
- hearra (m.)** dominus, magister Gl. AA. sg. nom. hearra 288. 357. 518. 539. 761. gen. hearran 621. 654. 660. 754. 793. dat. hearran 285. 301. 338. 503. 650. 723. acc. hearran 263. 279. 294.
- heáseld, heáhseld (n.)** palatium, sedes alta, thronus. sg. acc. (cuman in þæt) heáseld 4239. 'ymb þæt hálge heáhseld godes' Ex. 239, 11. pl. dat. 'for heáhseldum, gemólstovum, pro rostris in edito stantes' M. gl. 378.
- heávan, cædere, metere, desecare; interficere** Gr. 1, 895. I, 368; 372. R. Gr. §. 234. præf. sg. 3. heóv II, 512.
- heaporing (m.)** vir egregius, nobilis; heros, miles Gr. 2, 460; 517. D. M. 204. Gl. AA. Gl. Bv. zu Vol. I. sg. gen. (hæþenes) heaporinces

- (heáfod) Jud. 136, 48. pl. nom. (háre) heaþorincas 3170. 'stópon heaþorincas, beornas, tó beadove' Jud. 137, 49.
- ieaþove(m) (m.) belli impetus, fervor Gr. 2, 537. D. M. 204. ardor, ira. dat. 'burh oferbrægd blácan lýge, hátan heaþovealme' A. 1542. sg. acc. 'vite þoliað, hátne heaþove(m)' 323. pl. gen. 'þ eov in beorge bæl fornimeð, háttóðt heaþovelma, ʒ eóver hrá bryttað láecende lig' El. 578.
- ieaþovylm, heaþuvylm = heaþove(m). Gr. 2, 460. æstus bellicus Gl. Bv. sg. dat. 'ac hie vorpene beóð of þám heaþuvylme in helle grund tornge(n)ðlan' El. 1305. (væron) heaþovylmas (heortan getenge) 3077.
- iebban (hefan), tollere Gr. 1, 902. I, 334. 2, 346. R. Gr. §. 210. 226. 238. 253. Gl. Ul. 61. præt. pl. 3. heófon (gehygd), consilium inierunt II, 346. hófon (herecyste hvite linde) 3230. ~ (hereþreátas), excierunt turmas 3503. ~ (hine up tó èðle) II, 461. imper. 'hefe þú þne handa, leva manum tuam' Ps. 73, 4. inf. hebban (herebýman) 3028. ? gerund. tó hebbanne 3839. S. áhebban. Auch steht 'hebban' mit stefne, vord und dgl., oder auch mit Auslassung dieser Worte, elliptisch in der Bedeutung: 'vocem tollere, dicere, eloqui, significare'; 'hóf þá hlúde stefne, þá he spræc' 3205. 'bæd hófe háligu vord' 4060. 've hófan' II, 155. S. heáfan.
- ieðan, custodire, curare; asservare; observare, sibi cavere Gr. I, 361.; mit dem Genitiv verbunden. præt. sg. 3. 'ne hédde he þæs heáfolan', 'nicht des Hauptes er hütete' Bv. 5390. Etm. pl. 3. héd-don (herereáfes) 3512. Das Wort is verschieden von 'hýdan, celare, operire' u. dgl. S. áhýdan, gehýdan; also heisst: 'ic me við heóra hete hýde' nicht: ich hüte mich, sondern ich verberge mich vor ihrem Hasse Ps. 54, 12. und; 'hi on hólum hýdað hi', sie bergen sich in ihren Höhlen Ps. 103, 21.; ebenso: 'under hrusan hýded' unter der Erde verborgen. Auch heim alts. huodian und ahd. huotan steht der Genitiv Gr. 4, 658. Schm. Gloss. Hël. s. v. huodian, hódian vihtes. Zu hédan gehört das subst. n. 'hédern, hédern, cellarium' Gr. 2, 338.; zu hýdan dagegen: 'hýd, cutis, die Haut' Gr. I, 306. 'hýdels, latibulum' Gr. 2, 334. S. unten hýdig = hycgdig.
- iefig, gravis, molestus; neuengl. 'heavy' Gl. AA. sg. nom. 'þæt væs torn vere hefig æt heortan' 976. pl. nom. (sint folcefrena) hefige 2404. superl. hefegást (gevinna) Ps. 139, 9.
- iefoncýning 655. = heofoncýning, w. m. s.
- iefonfugol 3905. = heofonfugol, w. m. s.
- iefonrice 638. = heofonrice, w. m. s.
- ieh II, 709. hêhst = heáh, heáhst, w. m. s. unter 'heáh'.
- iehengel, heáhengel, heágengel (m.) archangelus, angelus summus. sg. nom. (Gabrihel, heofones) heágengel Ex. 13, 13. pl. nom. (hálige) heáhenglas A. 885. 'þás vord cveþað þám is Ceraphina: "hálig is se hálgá heáhengla god, veóroda valdend! is þæs vuldres ful heofun ʒ eorþe ʒ eall heáhmægen tire getácnod!" El.

750. heágengla (mægen) Ex. 63, 14. acc. hêhenglas II, 603. S. ængel, engel, engyl.
- hêhfæder** II, 657. = heâhfæder, w. m. s.
- hêhseld** = heâhseld, heâseld, w. m. s. sg. dat. (tô) hêhselde (hnigan) II, 209. acc. hêhseld (vyrca) II, 374. (stondað hæleð ymb) ~ II, 47. pl. gen. hêhselda (vyn) II, 43.
- hêhsetl** II, 221. = heâhsetl, w. m. s.
- hêht**; s. hâtan.
- hêhð**, heâhþu, hêhþu, hêhþo (f.) altitudo, summitas; coelum. sg. dat. (hêredon on) hêhþo (dryhtna dryhten) A. 873. 'on hêhþo' A. 998. (hine god forstôd hâlig) of hêhþo A. 1145. acc. (heôldon heofonrices) hêhþe 320. Sehr häufig findet sich im Cod. Exon. der Dativ pl. mit einer præp.; z. B. in heâhþum, in coelis, ²εν ὑψίστοις Ex. 26, 8. 149, 27. = on heâhþum 31, 19. 54, 11. 167, 16. 276, 2. of heâhþum, de coelo 32, 6. 47, 24. 49, 21. 158, 17. 258, 10. Der acc. pl. scheint neutral gebraucht zu werden: 'heofona heâhþu gereccan', enarrare coelorum summitates Ex. 446, 33. 'heofona heâhþu gestigan' 451, 2., in welchen beiden Fällen 'heâhþu' auch acc. sg. sein könnte, von Thorpe aber nicht so genommen worden ist.
- hel**, hell (f.) inferna, eribus, tartarus; vielleicht auch mors und Dea mortis Gr. 1, 642. I, 333. 2, 422. 3, 354. D. M. 288. 760. Gl. AA. Gl. Bv. Gl. Ul. 58. Westergard stellt in seiner Abhandlung „on the connexion between Sanscrit and Icelandic“ nicht ungeeignet Sanscr. 'kâla, Zeit, Tod, Todesgöttin und kâli, Todesgöttin' mit dem gleichdeutigen isl. Worte hel znsammen. nom. hel (nimeð vârleásra veórud) Ex. 98, 26. 'bið him hel bilocen, heofonrice ágiefen' Ex. 77, 21. 'þonne heofon ȝ hel hæleþa bearnum, fira feorum, fylde veorþe ð' Ex. 97, 17. hell (ȝ hinnsið) 718. II, 708. gen. helle; mehrere der später als mit 'helle' zusammengesetzt aufgeführten Substantiven konnten hier verzeichnet werden. helle (þære hâtan) 361. ~ (gehliþo) 761. handþegen (helle) II, 486. dat. helle (tómiddes) 323. (on þisse) ~ 367. (hie tó) ~ (sculon) 729. (on þære sveartan) ~ 758. 2975. (in) helle (hâm stapeledon) II, 25. acc. (on þa hâtan) hell 330. helle 318. (on) ~ (vearp) 304. (on) ~ (feóllon) 307. (on þa sveartan) ~ 311. ~ (healdan) 347. (þa sveartan) ~ (healdan) 526. (onfêng) ~ (ȝ hinnsið) 715. (ús on) ~ (bedráf) 743. (þa sveartan) ~ 789. (hveorfan geond) helle II, 343.
- helan**, celare; latere Gr. 1, 897. I, 334. RW. 162. præ. sg. 1. (ic morþor) hele Ex. 12, 29. imperat. (þú him fæste) hel (sóþan spræce) 1830. 'ne hele se þe hæbbe holde lare on sefan snyttro' A. 1165. inf. (þa sceonde hleómagum) helan 1576. 'nú ic hit leng ne mæg helan' El. 702. part. præ. helen. 'dyrne bið lengest helen' Ex. 338, 16. Das præ. 'hæl, hælon' ist mir nicht vorgekommen; die schwache Form 'helede' steht Ps. 31, 5: 'min unriht ic ná né helede við þe, iniustitias meas non operui'. Psalt. Spelm... 'ic behýdde'.
- heldoru** (anom. f.) inferni ostium, ostium infernale Gr. 2, 421. S. 'duru' und 'heldoru, helledoru, helleduru'. sg. dat. (æt) heldore Ex. 135, 29. pl. gen. heldora (vegas) 379.

- hélend = hælend**, w. m. s. gen. (bearn) *hélendes* II, 86. dat. 'hélende hëran' II, 54. d. i. 'hælende hýran'.
- helldoru = heldoru**, w. m. s. sg. dat. 'is min feorh svylce tó helldore hyldeð geneahhe, vita mea in infernum appropinquavit' Ps. 87, 3. pl. acc. (hvearf him þurh þá) *helldora* 445.
- helleduru = helldoru**. sg. nom. 'sie þá þára manna gehvám behliden helle duru' El. 1230. dat. (æt) *helleduru* II, 98. (tò) ~ 722. acc. *helleduru* (forbræc) II, 468. 'geseah he helle duru hæðre scinan' Ex. 462, 16. — *helledoru*. 've under helle doru sceoldon bidan' Ex. 464, 14. S. *hearmloca*.
- helleflór** (f.) *inferni atrium* Gr. 2, 458. pl. acc. *helleflóras* II, 70., mit masculiner Endung. S. *flór*.
- hellegrund** (m.) *inferni abyssus*. gen. *helle grundes* (gýman) 345. dat. (in) *helle grund* II, 451. acc. (hátne) *hellegrund* II, 457.
- hellehæft** (m.) 'ab inferno captus' Gl. Bv. etwa: *captivus Tartareus* oder *proles Tartarea, incola inferni*. pl. nom. (vêrige gâstas) *hellehæftas* II, 632. Vgl. A. 1342: 'ongan eft svá ær eald geniðla helle hæftling *hearmleóð galan*'; und Ex. 257, 12: 'gæstgeniðla, *helle hæftling*'.
- helleheáf** (m.) *planctus s. ululatus damnatorum* Gr. 2, 458. pl. acc. *helle heáfas* 38. S. 'heáf'; und *heóf* Gr. 1, 639.
- hellenið** (m.) *malitia infernalis*. acc. *hellenið* (*habban*) 772.
- hellescealc** (m.) *inferni famulus* Gr. 2, 458; 522. pl. acc. *hellescealcas* II, 134.
- hellevite** (n.) *supplicium inferni* Gr. 2, 458. D. M. 764. Dfnb 218. sg. gen. *heardes* (*hellevites*) 303. dat. 'helle vite, *tartari tormento*' M. gl. 376. 'on deorce *cvissusle, hellevite, in terra tartara*' M. gl. 357.
- hellgeþvin** (? n.) 'inferni tormenta' Lye. acc. 'þ hie godes yrre *habban sceoldon* þ *hellegeþvin*' 694.
- hellsceaþa** (m.) 'Tartareus hostis, diabolus' Lye. Gr. 2, 458; 523. D. M. 941. 'hellmiscreant' Gl. AA. nom. se *hellsceaþa* 692. *hellsceaþa* Ex. 23, 5.
- helltrega** (m.) *inferni tormentum s. dolor* Gr. 2, 458. pl. dat. *helltregum* (vêrige) 73. S. *tintrega* und *trega*.
- hellvara** (m.) *inferni incola*; daneben besteht die femin. Form 'hellvaru pl. *hellvara*, Einwohnerschaft der Hölle' R. Gr. §. 104. Gl. AA. S. *burhvaru, helvaru*, und 'varu, *complexus incolarum*' Gr. 1, 641. pl. nom. (ealle) *hellvara* (*hergað* þ *lofiað*) Ex. 466, 18. gen. *hellverena* (*heáp*) Ex. 46, 2. *hellvarena* (*cyning*) Ex. 261, 28; 268, 24. dat. *hellvarum* II, 696.
- helm** (m.) *cassis, galea, operculum, protectio*; überhaupt *protector, princeps, imperator*; auch *corona, cacumen arboris*; häufig wird Gott 'helm *alvihta, gâsta helm, engla helm, hâligra helm*' u. s. f. genannt. Gr. 1, 639. I, 334. 2, 146; 602, wo des Gebrauchs von 'helm' mit vorangehendem Genitive ausführlicher gedacht wird; 3, 445. Gl. AA.

Gl. Bv. Gl. Ul. 62. 'helm, corona' M. gl. 316. sg. nom. 'helm eall-vihta' 113. 'helm allvihta' 1285. 'helm alvihta' Ex. 17, 22. 25, 33. 'helm ælvihta' A. 118. 'gâsta helm' 2414. 'engla helm' 2745. 'hæleþa helm' II, 659. d. i. Christus. 'hâligra helm' Ex. 33, 21. 'heofonrices ~ Ex. 35, 30. 'heofona helm', Ex. 285, 30. 'vuldres ~' Ex. 29, 15. voc. 'eâlâ duguþa ~' II, 165. (æþelinga) ~ 1852. 2139. 2650. 2715. (dryhtfolca) ~ Ex. 408, 24. (heriga) ~ El. 148. (veoruda) ~ (byrnviggendra) El. 223. 'ful oft unc holt vrugon, vudubeâma helm' Ex. 496, 2. gen. 'helmes, cassidis' M. gl. 433. dat. 'helme, hamele, posticulo' M. gl. 331. 'helme, verticis, capitis' M. gl. 363. (lâc onsægde gâsta) helme 1787. '~ gedygled, biþeaht vel treóvum' Ex. 470, 10. acc. helm (þone micclan, veroda valdend) II, 253. (sunu meotudes âhêngon) ~ (vera) El. 475. 'þonne he gevyrceð tô vera hilde helm ôðþe hupseax', galeam vel pugionem Ex. 297, 6. 'þâ þû me gesealdest sveord 7 byrnan helm 7 heoro sceorp', 'helm and martial vést' Th. Ex. 463, 20. pl. dat. helmum (þeabte) 1984. (heriges) ~ 3534. 'of liþevácum helmum, lentis frondibus' M. gl. 350. 'helmum, frondibus' M. gl. 333. acc. 'læddon tô þære beorhtan byrig Bethuliam helmas 7 hupseax, hære byrnan, gûðsceorp gumena' Jud. 141, 9. Helm ist auch nom. prop. Ex. 320, 15. Vgl. Wilhelm.

help (f.) auxilium Gl. AA. Gl. Bv. dat. 'helpe, auxilio' M. gl. 393. '~ , suffragio' M. gl. 347; 364. 'væs him on helpe' 700. oder 'tô helpe' 3870; II, 441. 'ús tô þâm hâlgan helpe gelêfað' II, 293. acc. help (geteóde) 3754. ~ (7 hâlo) II, 584. helpe (gefremede) A. 91. 'þe sende þás helpe' 518.

helpan, iuvare, adiuvere Gr. 1, 898. I, 334; 337. Gl. Bv. RW. 171. R. Gr. §. 242. Gl. Ul. 62.; wird mit dem Dativ oder Genitiv construit. præt. sg. 3. coni. 'me þín â ânne hulpe' Ps. 118, 92. præt. pl. 2. ind. 'þonne ge hyra hulpon', eos adiuvistis Ex. 83, 10. coni. 'earmra hulpen' Ex. 92, 2. imperat. (þurh hylðo) help 3814. und in der Parallelstelle Ex. 186, 1. ~ (min) Ps. 60, 1. (hreóvcearigum) ~ Ex. 23, 11. inf. (ús) helpan II, 99. (eóv) ~ II, 494. 'nú ic his helpan môt' Ex. 145, 4. par. pl. gen. helpendra 3416. ~ (leás) Ex. 86, 27. Vgl. 'halpende, prosperos' M. gl. 424. 'halpende cliþon, læcedóm, medicinale, salutiferum cataplasma' M. gl. 370. 'halpende, hælendlic, salvatrix' M. gl. 362.

helpend (m.) adiutor, salvator, servator nom. (hæleþa) helpend, hominum Salvator 3920. 'helpend 7 hælend' Ex. 252, 2. 'gehæle mec, helpend gâsta' Ex. 432, 25. ~ (vera) Ex. 469, 3. acc. 'nafað æt gefeohte fælnne helpend' Ps. 88, 36.

helvara, helvaru = hellvara, hellvaru, w. m. s. pl. nom. (hlógan) helvaran Ex. 460, 22. gen. (hlæfdige) helvara Ex. 18, 20. ~ (burg) Ex. 437, 12. gen. helverena (cyning) Ex. 275, 3. (of) helvarena (hinderþeóstrum), 'ex inferno inferiori' Ps. 85, 12. (be) ~ (hæfte) Ps. 140, 9. dat. helvarum II, 432. Ex. 136, 21. 460, 28.

hênþo, hênþu (f.) opprobrium, damnum, iniuria, poena, castigatio. sg. dat. 'hênþe, detrimento' M. gl. 395. acc. hênþo (þoliað) II, 400.

pl. nom. 'hēnþa, damna rerum' M. gl. 391. dat. 'hveorfest of hēnþum in gehyld godes' A. 117. 'ne scealt þú in hēnþum á leng searo hæbbendra sár þróvian' A. 1467.

heó, ea; ii, eos; Letzteres für hie, hi; s. he.

heódæg, hodie. Gr. 3, 138. 139. I, 370; 371.; später 'igdæg' Gr. I. c. ~ 657.

heófan, plorare, lamentari, plangere, eloqui, dicere, significare. præs. sg.

3. 'græf deadum men hungre) heófeð Ex. 342, 30. S. heáfan, hebban.

heofen = heofon, w. m. s. Gr. 2, 156. 3, 393. Gl. Bv.

heofencyning = heofoncyning, w. m. s. dat. heofencyninge II, 184; 319.

heofendēma (m.) iudex coelestis, coeli gubernator II, 659.

heofenrice II, 681. = heofonrice, w. m. s.

heofenstol (m.) coeli thronus Gl. Bv. heofonstól Gr. 2, 528; 462. pl. acc. (ofer) heofenstólas 8.

heofentorht, heofontorht, coeli splendorem habens, ~ 3007. heofontorht

A. 1270. Ex. 351, 1. = svegltorht 28. II, 649. vuldortorht 119. 2763.

2868. Gr. 2, 552; 576. D. M. 662.

heofenþreat (m.) exercitus coelestis. pl. nom. (hálige) heofenþreatas II, 223.

heofon, heofen (m. anom.) coelum Gr. 1, 577; 639; 647. I, 348; 349;

350. 2, 175; 462. 3, 393. R. Gr. §. 71. D. M. 661. 662. — Gl. AA.

Gl. Bv., führen noch eine femin. Form 'heofene' auf. sg. nom. acc.

heofon 85. 113. 473. 600. 733. 2183. 2975. gen. heofones, heofnes:

heofones (valdend) 300; 670; 777. D. M. 19. ~ (god) 828. (heáh-

cyning) ~ 3925. ~ leóht II, 313. heofnes (vealdend) 260; 303. ~

(god) 813. ~ (ǝ eorþan) II, 56. dat. heofone, heofene, heofne:

heofone 805. heofene II, 10. heofne 282. 338. 349. pl. nom. acc.

heofonas, heofenas: heofonas Ps. 32, 5. Ex. 239, 25. 482, 24.

heofenas Ps. 88, 4. 95, 11. 138, 6. 143, 6. gen. heofona, heo-

fena, heofna: 254. 509. 1021. 1399. 2134. 2159. 2213. 2379. heo-

fena 33. heofna (ealdor) II, 569. dat. heofonum, heofenum,

heofnum: heofonum 161. 613. 1382. 3305. 3345. II, 152; 565; 567.

heofenum 97. 240. 3848. heofnum 66. 78. 255. 257. 274. 306. 307.

530. 673. 909. 1589. 1669. 2535. II, 29; 43; 81; 588.

heofonbeácen (n.) signum coeleste Gr. 2, 462. ~ 3036. Ich verbinde

jetzt, wie folgt: 'folc væs on sálum, hlúd herges cyrm. heofon

beácen ástáh æfena gehvám, 'ad coelum ascendit signum (näm-

lich die Wolkensäule) quoquo vespere', im Gegensatz zu Z. 3027:

þá ic on morgen gefrægn' u. s. f.

heofonbearht, lucidus sicut coelum Gr. 2, 552; 556. D. M. 662. hálig ǝ

heofonbeorht 3859. und in der Parallelstelle Ex. 189, 7. 'hvit ǝ heo-

fonbeorht' Ex. 63, 13. S. 'beorht' und 'rodorbeorht' 3887.

heofoncandel (n.) lampas coeli Gr. 2, 462; 500. Andr. und El. XXXVI.

nom. heofoncandel (barn) 3044. ~ (blác ofer lagoflédas) A. 243.

Es fragt sich, ob 'candel' nicht fem. ist. Ex. 349, 30. lesen wir den

acc. sg. 'heofoncondelle'; und der pl. nom. 'heofoncondelle', auf

'sunne ǝ mōna' sich beziehend, Ex. 38, 17. Die Form 'candel'

- scheint dem Cod. Exon. eigenthümlich: heofonlic condel 179, 20. vuldres condel Ex. 269, 23., von Juliana gesagt.
- heofoncol** (? n.) carbo de coelo cadens Gr. 2, 462. solis ardor. pl. dat. (hátum) heofoncolum 3000.
- heofoncýning** (m.) coeli rector, Deus. nom. heofoncýning 460. gen. heofoncýninges 437. 471. 491. 502. 624. 644. 709. 765. 796. 840. 2911. dat. heofoncýninge 237. 662. 1310. 3339. II, 438.; auch der pl. gen. kommt vor: heofoncýninga hýhst Ex. 451, 23. d. i. nichts mehr als „den höchsten Himmelskönig“.
- heofonfugol**, heofonfugel (m.), wohl nur im Plural bräuchlich, coeli volucres Lye. Gr. 2, 462. pl. nom. ‘of þán heofonfugelas healdað eardas, super ea volucres coeli habitabunt’ Ps. 103, 11. heofonfuglas (þá þe lácende geond lyft farað) Ex. 194, 23. gen. (brúcað) heofonfugla 201. ~ 1510. S. fugol.
- heofonheáh**, ad coelum pertingens Lye; altissimus Gr. 2, 552. acc. heofonheáanne (beám) 4071.
- heofonríce** (n.) coeli regnum Gr. 2, 462; 613. Gl. AA. nom. heofonrice 791. gen. heofonríces 320. 629. 692. 749. 1358. 1479. 1738. 2067. dat. heofonríce 357. 361. 518. 736. 738. 745. II, 564. acc. heofonrice 606. 729.
- heofonsteorra** (m.) coeli stella; gewöhnlich im Plural gebraucht. pl. nom. heofonsteorran 3839. 3889. El. 1113. Ex. 64, 27. 187, 28.
- heofontimber** (n.) structura coelestis, sedes coelestis Gr. 2, 462; 529. sg. nom. hyhtlic (heofontimber) 146. S. getimbre.
- heofontungol** (n.) coeli sidus, Phoebus, sol Lye; D. M. 663. heofontungel, sidus Gr. 2, 432; 462; heofontungl Gr. 2, 531. pl. nom. heofontungol: ‘hálge gimmas, hædre heofontungol, sunne ǀ móna’ Ex. 43, 23. dat. heofontunglum 4018. (under) ~ Ex. 199, 28.
- heofonveard** (m.) coeli custos, Deus Gr. 2, 462; 534; 613. gen. heofonveardes (gást) 120. ~ (gehát) 1790.
- heolfor**, heolfer (n.) virus, tabum Gl. Bv. sg. dat. (holm) heolfre (spáv) 3378. (væs seó hævene lyft) ~ (geblanden) 3405. ‘blód ýpum veóll hát of heolfre’ A. 1242. ‘blód lífrum svealg hátan heolfre’ A. 1278. Hiervon: ‘heolfrig, sanguine pollutus, cruentatus’ Jud. 135, 16. 140, 55.
- heolstersceado** (m.) Chaos, tenebræ Lye. Gr. 2, 519. nom. ~ 103.
- heolstor**, heolster (n.) tenebræ; latebra, antrum, caverna. Gr. 2, 124. I, 370. Gl. AA. Gl. Bv. ‘heolster, latebrum’ M. gl. 398. ‘heolstre, digelnysse, latibulo’ M. gl. 399. ‘heolstrum, latebris’ M. gl. 417. ‘on heolstrige, in latebrosum’ M. gl. 398. sg. gen. (nágan ve) þæs heolstres II, 101. dat. (hýddon hie on) heolstre 857. A. 243. ~ behýded El. 1082; Ex. 227, 4. ~ (bihelmad) Ex. 257, 2. ~ (gehýded) Ex. 470, 9. pl. nom. heolstor 3044., wo es in Apposition steht zu ‘nihtscávan’. sg. oder pl. acc. heolstor (besceáf) A. 1192. pl. dat. ‘sume þá vurniað.. hámas on heolstrum’, in cavernis Ex. 107, 5. M. gl. 391. Auch ein adi. ‘heolster’ ist im Gebrauch: ‘in þám heolstran háam’ Jud. 134, 61. ‘heolstrum, cavernosis’ M. gl. 348.

- eom**, illis, iis Gr. I, 348; 353.; für 'him'. S. he. heom II, 22. Ps. 26, 14. 27, 5. 6. 53, 3. 54, 9. 57, 4. und sonst öfter. 'heom sylfum, sibique' M. gl. 350.
- eonan**, heonane, heonon, heonone, hinc, abhinc Gl. AA. Gl. Bv. 'heonan, istinc' M. gl. 402. heonane 791. Gr. I, 348. heonon 473. 662. 1198. 2273. Gr. 3, 179. heonone 828.
- eononveard**, retrorsum, retroversum cedens Bosw. App. holm væs heononveard, mare retrocessit, resedit 1426.
- eoora** = hiera, eorum, earum; ipsorum, ipsarum. Gr. I, 351; 352. R. Gr. §. 144. M. gl. 332. s. he, heó. — heóra 621. 683. 765. 781. 842. 1202. 1204. 1541. 1579. 1650. 1668. 1846. 1873. 1874. 1887. 1905. 2412. 2602. II, 66.
- eorot**, heort (m.) cervus, neuengl. hart Gr. 1, 349. 639. I, 348. 2, 220. 3, 326. Gl. AA. pl. gen. heorta (hlȳpum), cervi saltibus, saliens ut cervus 4091. Hilda, die Aebtissin von Streonesalh, dem Kloster, in welchem Cædmon lebte, hatte früher dem Kloster Heorteá (eigentlich 'cervi aqua') heute Hartlepool in Durham vorgestanden.
- eoorte** (f.) cor Gr. 1, 646. I, 348; 373. 2, 421. 3, 399; 553. Gl. AA. Gl. Bv. Gl. Ul. 57. M. gl. 318. sg. nom. heorte 713. dat (bi) heortan 527. (ymb) ~ 353. 756. (æt) ~ 632. 721. 823. 977. (10) ~ 933. (of) ~ 2270. acc. heortan 1563. 2342. 4087. pl. nom. heortan 3912.
- eorogrim**, heorugrim, atrox, ferus, sævus Gr. 1, 640. Erl. 95; 120.; 'heoru (m.) ensis, cardo' Gr. 1, 640. Gl. Bv. = heoro Ex. 346, 10. pl. nom. (hettend) heorogrimme A. 31. (hettend) heorugrimme El. 119. pl. gen. heorugrimra 3825. Das Wort 'heoro' schliesst übrigens, in vielen Zusammensetzungen, nur den Begriff des Feindlichen, Kriegerischen, Gewaltigen und Grossen in sich, wie in heorogrim Ex. 93, 10. 98, 25. 161, 1. 186, 29. heorogifre Ex. 60, 29. 276, 16. 277, 25. heorugifre Ex. 65, 25. heoruǵrædig A. 79. heorovord Ex. 305, 7. heorosceorp Ex. 463, 20. heorucumbul Ex. 107.; während in anderen die Bedeutung 'ensis, gladius' haftet: 'heorudolg, vulnus gladio factum' A. 942. 'heorudreórig, gladio cruentatus' El. 1215 Ex. 212, 28. 'heorusveng, gladii ictus' A. 952.
- eorðverod** (n.) 'focarius coetus, familia, stirps, cognatio' L.y.e. heorðveorod, turma domestica Gl. Bv. heorðverud Ex. 352, 1. vasalli, clientela Gl. AA. sg. nom. (hyhtlic) heorðverod 1599; 2070. acc. heorðverod 2034.
- eoóv**; s. heávan.
- hér**, hic, ἧρα Gr. 3, 192. 'hoc tempore v. anno' Gl. Bv. hér 675. 732. 748. 752. 808. 864. 932. 1134. 1141.
- hêran**, audire, obedire; nur im zweiten Theile Cædmon's für 'hȳran'; wird mit dem dat. construit und ist nicht zu verwechseln mit 'herian' w. m. s. inf. (hælende) hêran II, 54; 366; 597; 646. (heofencynninge) ~ II, 184; 319. (hálgan gode) ~ II, 235.
- hêrbüende**, terricolæ; konnte auch getrennt geschrieben werden. pl. gen. (hêrbüendra) ærest 1075. S. eorðbüend, foldbüend.

- here**, herge (m.) multitudo, turma, exercitus Gr. 1, 640. 3, 472; 498. I, 333. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. here 2484. 3176. gen. herges (cræftum) 2121. ~ (mægne) 2448. dat. herge 51. 2002. acc. (lāðvendne) here 68. pl. nom. hergas 2067. 2975. gen. (hettendra) hergā 2104. herega (geraðum) 4216. dat. hergum 3205. S. herige. Die Form 'here' scheint nur dem nom. und acc. sg. zu Grunde zu liegen; die übrigen Flexionsformen weisen auf einen nom. herg oder herge, welcher der Bedeutung 'simulacrum, idolum' verblieben ist; s. unten. Nach Bosw. App. führt Somner einen nom. 'herghe' auf; der gen. dat. heres, here ist später.
- herebleáþe**, so scheint Grimm zu lesen für 'here bleáþe' 3382. Gr. I, 368. heisst es: 'bleáþe, timidus C. 206, 17., wo herebleáþe einem ahd. heriplōdi entsprechen würde, in exercitu fugax'. Thorpe bemerkt zu here bleáþe: „probably a provincial variation, or an error, for bliþe“, und übersetzt das Wort durch 'gladly'; offenbar irrig. Es ist bleáþe zu verbinden mit 'here' und dies, als Collectivum, zu 'voldon' zu nehmen: voluerunt exercitus timidi domum reverti. bleáþe ist oben, nach blávan (S. 27.) nachzutragen.
- herebýme** (f.) classicum Gr. 2, 459. acc. (hebban) herebýman, classicum canere 3028.
- herecist**, herecyst (f.) manus delecta, cohors, turma Gr. 2, 459; 501. sg. acc. hereciste 3106. 3186. ? pl. nom. herecyste 3230.
- heredon**; s. hergan, herian.
- herefugol** (m.) avis exercitum sequens, vultur, corvus Gr. Erl. XXVI. Gr. 2, 459. pl. nom. herefugolas (hilde grædige) 3091.
- heremæcg** (m.) 'principalis homo' Lye s. v.; dux. Gr. 2, 459. pl. acc. (hæðne) heremæcgas 2477.
- herepað** (m.) via militaris, publica; via Gl. AA. sg. acc. (visode him) herepað (tó þære byrig) 3556.
- herereáf** (n.) spolia, præda. Gr. 2, 459; 515. Gl. AA. sg. nom. (heolfrig) herereáf Jud. 140, 55. gen. herereáfes 3512. pl. acc. 'herereáf, prædas' M. gl. 370.
- herestræt** (f.) = herepað Gr. 2, 459; 528. pl. nom. (hásve) herestræta 3213. 'ne me herestræta ofer cald vater cūþe sindon' A. 200.
- hereteám** (n.) 'exercitus conductio. Sæpius tamen intelligitur de prædatoriæ catervæ conductione. It. Spolia, manubiæ' Lye s. v. Gr. 2, 459. 'conductio exercitus, copiæ, Heerzug' Erl. 135. sg. nom. (heardlic) hereteám A. 1551. gen. 'þæs hereteámes ealles teóþan sceat Abraham sealde godes bisceope' 2115. dat. hereteáme 2156.
- heretýma**, heretéma (m.) dux, imperator Gr. 2, 459. = heretoga Erl. 135. sg. nom. se heretýma 4120. dat. 'he Rómvara in rice vearð áhæfen hildfruma tó heretéma' El. 10.
- herevíc** (n.) vicus militaris, statio, castra, præsidium Lye s. v. Gr. 2, 459. pl. dat. herevicum (neh) 2045.

- herevīsa** (m.) exercitus dux Gr. I, 365. 2, 459; 536. Gl. Bv. RW. 39. sg. dat. herevisan 3252. S. herevōsa, und vgl. Ariovist.
- herevōp** (f.) exercitus clamor. pl. gen. herevōpa (māst lāþe cyrmdon) 3389., wenn nicht getrennt zu lesen ist: here vōpa.
- herevōsa** (m.) = herevīsa Gr. 2, 536. I, 365. sg. gen. herevōsan (hige) 4146. pl. nom. herevōsan 85.
- herevulf** (m.) lupus belli Gr. 2, 459; 421; 537. pl. nom. (hāre) herevulfas 3110. gen. herevulfa (st̥) 2010. S. hildevulf.
- hereþreāt** (m.) cohors, turma Gr. 2, 459. sg. dat. hereþreāte 3051. pl. acc. hereþreātas 3503.
- herg**, **hearg** (m.) idolum; fanum Gl. Bv. Gr. 2, 297. 3, 428. D. M. 59. 72. Gr. D. Spr. 45. hearh Gr. I, 346.; auch herge, herige und herga gen. hergan; vgl. 'herga, hergana, sacellorum' M. gl. 369. 'herga, simulacrorum, idolorum' M. gl. 361. sg. acc. hergan 3724., wenn Thorpe's Verbesserung zu halten ist. pl. nom. acc. hergas Ex. 30, 28. dat. 'ic ne clypige tō heóra godum, ne tō heargum ne gebidde mid mine mūþe' Ps. 15, 4. Vgl. noch 'herige, herge, deofelgeld, delubro' M. gl. 406. und herige s. v.
- hêrgan**, **hêrgean**, **hêrian**, laudare, celebrare, adorare Gr. 1, 907. I, 333. Gl. Bv. RW. 179. præs. pl. 3. hergað 3893. hêrigað 3475. 3905. 3911. II, 47; 223; 657; 662. hêrige 3889. 3895. coni. pl. 1. hêrigen 2. præt. sg. 3. hêrede II, 161. pl. 3. heredon 15. (vordum) ~ 1849. (hlūde stefne drihten) ~ 3504. inf. hêrian Ps. 73, 20. hêrgan Ex. 4, 8. 298, 30. u. s. f. Gerund. tō hêrianne Ps. 47, 1. part. præs. hêrgende (væs) 3852; Ex. 188, 22. pl. gen. (god) hêrgendra Ex. 243, 6.
- herian**, **hergian**, 'vastare, spoliare, prædas agere' Lye s. v. Præt. sg. 3. (hof) hergode 1375. inf. herian, ? vexare 2232.
- herige** (m.) turma, cohors, exercitus = here M. gl. 333. Gl. AA. sg. gen. heriges 3436. 3534. dat. herige 4227., wenn nicht das Wort hier zu 'herige, idolum 'zu ziehen ist.' óðþæt hie becōmon út of þām herige' Jud. 135, 27. pl. gen. herigea (māste) A. 1501. acc. 'herigeas þreāde' A. 1687. übersetzt Grimm in den Erl. S. 13. durch 'turmas bellatorum corripuit'; der Zusammenhang rechtfertigt indessen diese Uebertragung nicht. S. das folg. Wort.
- herige** = herg, herge, simulacrum, idolum. sg. dat. (onhnigon tō þām) herige, se inclinarunt idolo, inclinato corpore coluerunt idolum 3699. ? 3710. pl. acc. se hálga herigeas þreāde, sanctus idola increpavit A. 1687. Vgl. 'hvæt þu mec þreādes', cur me castigavisti? Ex. 275, 7. 'þu oferhydige ealle þreādest, increpasti superbos' Ps. 118, 21.
- hermbealo** (n.) malum noxium. sg. gen. hermbealoves (gást), spiritus maxime noxiosus II, 684. = bealoves gást II, 720. S. bealo. 'herm' steht für 'hearm', wie A. 671: 'huscvorde ongan ealdorsacerd herme hyspan'.
- herra** (m.) = hearra, dominus, herus. sg. nom. (yoc.) herra (se gōða) 676. gen. (selfes stól) herran (þnes) 564. (on mines) ~ (hete) 816. (heóra) ~ (hete) 765. dat. (incrum) herran 576. ~ (minum)

583. acc. *herran* (þinne) 3911. S. *hierra*. Auch steht 'herra' für 'heára', altior, excelsior; z. B. Ex. 199, 20: 'is þæt torhte lond tvefum herra, folde, fæðmrimes, þonne ænig þara beorga'.
- hêt*, *hête*, *hêton*; s. *hátan*.
- hete* (m.) odium Gr. I, 333. Erl. 98., wo bemerkt und nachgewiesen wird, dass 'hete' sich gern mit andern Substantiven bindet; Gl. AA. Gl. Bv. dat. (mid *hearran*) *hete* 754. (se væs on) *hete* 644. acc. (godes him ondrêdon) *hete* 765. (ic fleáh hlæfdigan) ~ 2267. (þú me forlæred hæfst on mines harran) ~ 816.
- hetespræc* (f.) calumnia, oratio malitiosa. acc. (sóhte) *hetespræce* 263.
- hettend* (m.) und *hettende* gen. *hettendra*, zu *hatian*, *hettan* gehörig, Gl. Bv. s. v. 'hatian', Erl. 95. inimici. *hettend* 2006. 3138. A. 31. 'þær him hettende oft gescôdan', ubi inimici sæpe eos oppresserunt Ex. 228, 21. gen. *hettendra* (herga þrymmas gebræc), hostilium exercituum turmas confregit 2104. 'við hettendra hilde vóman', contra hostium pugnae tumultum Ex. 282, 14.
- hi*, *hie*, *hig*; s. *he*; *hi* II, 363; 380; 384; 452; 537.
- hicgan*; s. *hycgan*.
- hider*, *huc* Gr. I, 336. 3, 179. Gl. Bv. 'hider 7 þideres, hinc et inde' M. gl. 352. 'hider 7 þider, ultro, citroque' M. gl. 415. 'he his spræce hider on þæs eorþan sendeð' Ps. 174, 4. 'þ sió ceaster hider áseted vyrpe' A. 208. *hider* (gefêred) 494. ~ (bringað) 506. ~ (sendeð) 552.
- hieran* = *hýran*, audire, obedire Gr. I, 373. præt. sg. 2. (þú þám ne) *hierde*, ei non obedivisti 794. S. *hýran*.
- hierra* = *hearra*, *herra*. sg. gen. *hierran* (hylde) 629.
- hige*, *hyge* (m.) mens, animus Gr. I, 338. Gl. AA. nom. *hige* 274. ongan his *hige* hveorfan, animus eius se vertere incepit 703. dat. æt his *hige* findan, animum' inducere 266. (on) ~ 673. 2332. ~ 2361. *hige* (þrype væg) animo, mente contumeliam agitavit 2232. acc. (vácran) *hige*, animum imbecillioem 587.
- higecræft* (m.) animi vis, facultas; scientia, prudentia. dat. 'handa me þine holde gevorhton 7 gehivedan mid *higecræfte*', formaverunt sapienter, cum prudentia Ps. 118, 73. acc. *higecræft* (heáne), consilium grave 3616.
- higefrôd*, animo prudens, sapiens Lye. (hálig 7) *higefrôd* 1947.
- higerôf*, animo insignis, magnanimus Gl. AA. (hæleð) *higerôfe* 1703.
- higesorh* (f.) animi cura, sollicitudo, anxietas = *cearsorh*, w. m. s.; gen. *higesorge*. pl. nom. (him) *higesorga* (burnon on breóstum) 773.
- higeteóna* (m.) animi iniuria, calumnia. acc. *higeteónan* (spræc) 2255.
- higepancol*, *higepocol*, animo providus, cautus, cogitabundus Lye. Gl. Bv. v. þencean; wohl auch 'constans, animo firmatus' = *pancolmôd* 1699. Jud. 136, 35: 'þá seó gleáve hêt hyre þinene þancolmôde þæs herevæpan heáfod onvripan'. S. *pancolmôd* s. v. und 'þoncmôd, memor' Ex. 457, 19. — pl. (hearde 7) *higepancle* 3612.

- hiht**, **hyht** (f.) spes Gl. AA. expectatio, gaudium, exsultatio. dat. (tô) hihte (âgan), expectare II, 177. (tô) ~ (habban), in gaudio habere II, 644. acc. hiht 3334. 'ealle þa þe hiht on hine habbað', omnes, qui spem collocant in eo Ps. 129, 7. 'ic hiht on þe hæbbe', spero in te Ps. 143, 3. 'his hiht on God hæfde' Ps. 145, 4.
- hihtful**, plenus spei Gr. 2, 560. gaudii plenus, iucundus Lye. sg. acc. hihtfulne (hâm) 943.
- hihtleás**, gaudio vacuus, diffidens Lye. Gr. 2, 566. exspes, spe carens. sg. acc. hihtleásne (hleahfor) 2381.
- hihtlic**, Jætus, iucundus Lye hihtlic (heorðverod) 2070. compar. hihtlicran (hámes brúcan) II, 139.
- hild** (f.) bellum, pugna Gr. 1, 642. I, 336. 2, 227; 499. D. M. 393. Gl. AA. Gl. Bv. sg. gen. hilde (grådige) 3091. dat. (æt) hilde 2143. acc. hilde (grætton) 3110. ~ (onþeón), pugnam inire 3170. ~ (ge-sceádan) 3433.
- hild** 3497. = **hyld**, w. m. s.
- hildecalla** (m.) vir bellicus, militaris Lye. heros Gr. 2, 461. 'der Rufer im Streit' Leo. sg. nom. (áhleóp) hildecalla 3181.
- hildespell** (n.) belli fama s. nuncius = gúðspell, w. m. s. dat. hildespelle hrêðdon, superbierunt belli famâ 3502.
- hildesvêg** (m.) belli tumultus s. fragor, sonitus. nom. (vigcyrm micel, hlúd) hildesvêg 1986. = hildevôma A. 218. Ex. 282, 15. D. M. 131.
- hildevulf** (m.) belli lupus; miles acer Gr. 2, 461; 462; 537. pl. nom. hildvulfas 2045.
- hildþræc**, **hildeþræc** (f.) belli impetus = gúðþræc, w. m. s. Gr. 2, 461. dat. hildþræce (onsittan), belli impetu affligi 2151.
- him**, **hine**; s. **he**.
- hina** (m.) domesticus; servus, famulus, wahrscheinlich zu 'hige, higu = hiv, familia' gehörig. Gr. I, 371. sg. nom. (gehvilcne þe his) hina (væs) 2365. S. **hfred**.
- hinsið**, **hinnsið** (m.) abitus, decessus, mors Gr. 2, 757. Gl. Bv. nom. (hell J) hinnsið 718. 'ræst væs ácôlad, heard væs hinsið' Ex. 459, 29. dat. (hearde gehæsted in helle bryne, æfter) hinsipe Jud. 134, 53. acc. hinsið II, 457., wo vielleicht 'hinsiðgrýre, mortis terrorem' zu verbinden ist; s. indessen 'grýre'. 'helle J hinnsið' 715. 'ic sviþe ne þearf hinsið behlehhan', mortem ridere Ex. 183, 22. 'hinsið þonne módor bimurneð', tunc mortem eius mater lugebit Ex. 328, 7. hinsið ist = hingong Ex. 86, 24; 95, 10; 150, 24.
- hió**, **hióra**, **hire**, **his**, **hit**; s. **he**.
- hiovbeorht**, **hivbeorht**, forma splendidus Gr. 2, 566. (hvft J) hiovbeorht 266; dieselbe Verbindung El. 73., wozu Gr. Erl. 143. die Bemerkung macht: 'hivbeorht facie, specie lucidus = vlitebeorht, hiv species'. S. **hiv**.
- hirde**; s. **hyrde**.

- hiréd** (m.) familia, conventus Gr. 1, 644. 2, 516. Gl. AA. sg. nom. hīred II, 378; 594. hirède II, 424. 'in hirède, gepeódnesse, clientela, societate' M. gl. 387. acc. hiréd 2304. he geheöld hiréd heófona, tenuit, rexit conventum coelestem II, 350. '~, familiam' M. gl. 348. 'álæt pin folc ȝ þæt hūs ȝ þone hiréd þines leásan fæder' Ps. 41, 12. ? pl. acc. 'hiréd, patres familias' M. gl. 400.
- hīva** (m.) familiaris, domesticus; nur im pl. hīvan, die Hausgenossen. Gl. AA. Vgl. sinhivan 775. 786. 955. nom. hīvan 2774. dat. (mid) hīvam 1340. 1856. 2616. 'hiv familia' ist zu unterscheiden von 'hiv, forma'.
- hladan**, onerare, congerere, exstruere, haurire. Gr. 1, 896. pl. 1. 'svá ve veorcum hlóðun', ?quemadmodum operibus meriti sumus Ex. 49, 12. præt. pl. 3. 'hyra vicg hlóðan', equos suos onerabant Ex. 404, 19. inf. (ád) hladan, rogum exstruere. 2895. Vgl. 'mid hlædele, antliá' M. gl. 341.
- hlæder** gen. hlædre (f.) scala. sg. acc. hlædre (rærdon), scalam erigebant 1669. 'ús tó roderum úp hlædre rærdre' Ex. 437, 11.
- hlæfdige** (f.) hera, domina; regina Gr. 1, 646. I, 359. Gl. AA. hlæfdige Gr. 2, 405. Bergm. 426. sg. nom. (voc.) hlæfdige El. 401. 655. Ex. 18, 15. 274, 27. gen. hlæfdigan 2267. 'svá eágan gáð earmere þeivenan, þonne heó on hire hlæfdigean handa lócað' Ps. 122, 3.
- hlæst** (m.) onus, onus navis, Ladung Gr. 2, 10; 200. Gl. Bv. Gl. AA. Kemble bezeichnet das Wort als neutrum. sg. nom. (holmes) hlæst oceani proventus 1510. dat. hlæste 1417.
- hláf** (m.) panis Gr. 3, 461. I, 358. sg. gen. hláfes (vist), panis victus. victus A. 21; 312. 'vurdon menn væðlan hláfes', pane carentes Ps. 104, 14. acc. hláf 932. El. 612. pl. acc. hláfas (vyrca), panes comparare II, 674. 'me væran mine teáras for hláfas, fuerunt mihi lacrymæ meæ panes' Ps. 41, 3.
- hláford** (m.) dominus, herus Gr. 1, 639. 2, 339; 405. Gl. AA. Dfnb. 190. sg. nom. hláford 4192. dat. hláforde 2743. acc. hláford 2307. 'hláford eallna engla ȝ elda', dominum omnium angelorum et hominum El. 475. pl. dat. hláfordum 2289.
- hleahor** (m.) risus, irrisio Gr. I, 337; 347. 2, 141. Gl. Bv. nom. hleahor (væs grýrelic) Ex. 415, 27. dat. hleahre Ex. 46, 19. 'ic þá róde ne þearf hleahre herigea', irridere, ludibrio habere El. 919. 'þú ús geséttest tó hleahre' Ps. 43, 15. acc. (áhóf) hleahor 2381. '~ álegdon', risum deposuerunt Ex. 116, 1. 'fore ~ vera', ad oblectamentum hominum Ex. 307, 10.
- hleahorsmið** (m.) risus excitator Gr. 2, 523; 524. Erl. 99.; 'wie wir noch sagen Lügenschmied' Gr. 1. c. Vgl. vígsmið, bellator 2697. Ex. 314. 14. pl. dat. hleahorsmiþum 2972.
- hlence**, fortis, acer, superbus. pl. acc. hlencan 3147. S. væhlencan 3105. S. Gr. Erl. 139., und vgl. vlenc.
- hleó** (m.) umbraculum, protectio, asylum, refugium; protector Gr. I, 370. 2, 602. R. Gr. §. 103. Gl. Bv. Gl. AA.; von Kemble als masc. von Thorpe als fragliches fem. aufgeführt; das Wort hat gern eines

Genitiv vor sich und wird häufig von Personen gebraucht, besonders in der Anrede. nom. (ves earmra) hleó, sis miserorum protector 4104. (dægscealdes) ~, nubis umbraculum 3008. (duguþa) hleó Ex. 165, 26. nom. voc. (vigendra) hleó A. 506; 1450; 1672. Ex. 25, 31. (vigena) ~ El. 150. (æþelinga) ~ El. 99. (beorna) Ex. 258, 28. (eorla) ~ 1074. (freónda) ~ Ex. 162, 33. (gæsta) ~ Ex. 245, 23. dat. þara þe forhealdene of hleó sende, damnatos, quos ex asylo dimiserat i. e. in exilium miserat 102. Formelhaft ist der Ausdruck 'tò hleó 7 hrôpre', in refugium et solamen Ex. 73, 29; A. 111. (under vealla) hleó 4208. (under hrôfes) ~ Ex. 409, 22. (under svegles) ~ Ex. 38, 13; 224, 11. (holtes) ~ 837. Ex. 227, 26. S. hleóv.

hleómæg gen. hleómægges und hleómæg gen. hleómages (m.) consanguineus, germanus; hospes Gr. 2, 462; 509. gen. hleómægges (sið), fratris germani iter 1004. pl. gen. hleómæga Ex. 307, 18. hleómaga (þeóv), consanguineorum servus 1589. dat. hleómagum 1550. 1576.

hleónian, inclinare, incumbere, recumbere Lye s. v.; impendere Gl. Bv. Præs. sg. 3. 'þá þe him godes egsa hleónað ofer heafdum', illi, quorum cervicibus metus Dei impendet Ex. 106, 20. 'né þær hleónað on unsmeþes viht' Ex. 199, 14. præter. sg. 3. hleónade (við handa), recubuit in manu II, 433. inf. hleónian. 'óð þ he færinga fyrgebeámas ofer hárne stán hleónian funde' Beóv. 2830. hleónian = hlýnian. Das Subst. 'hleónað, mansio, statio' ist bisher nur aus Ex. 117, 10. bekannt, wo die Worte lauten: 'ic me ánum hér eápe getimbre hús 7 hleónað', domum et domicilium.

hleór (n.) maxilla, gena, vultus, facies Gr. I, 370; 373. 3, 401. Erl. 163. Gl. Bv. Dfnb. 242. sg. nom. (heáfod hearmslege) hleór (geþolade) Ex. 88, 5. acc. (legde) hleór (on eorþan), inclinavit faciem ad terram, i. e. precatus est Deum 2331. Die Ausdrücke 'svätig hleór' 931. und 'teárig hleór' 2268. werden zu betrachten sein wie deávigfeþer (s. d.), urigfeþer, und könnten am besten zu einem Worte verbunden werden: 'svätighleór', qui faciem habet sudantem, was dem Sinne der Stelle zusagt: du sollst im Schweisse deines Angesichts dein Brod essen. Aehnlich hiesse dann 'teárihgeór', faciem habens lacrimis offusam. S. svätig und teárig. — 'hleór onhylde', faciem inclinabat i. e. precabatur El. 1099.; vollständig ist die Redensart Ex. 122, 13. erhalten: 'gesynta bæd sávla gehvylcre, þonne he tò eorþan, on þám ánade, hleór onhylde'.

hleorlora 1947. ein dunkles, höchst wahrscheinlich entstelltes Wort. Was die Wörterbücher angeben, ist Folgendes: 'hleor, frater, socius, consors: homo. hleorlora, hominum iactura' Lye. hleor. pro 'hominum iactura' lege 'homo discens; discipulus' Lye Suppl. Mann., dem Bosworth gefolgt ist. hleor die Bedeutung von 'homo' zu geben, ist durchaus willkürlich. Möglicherweise ist zu lesen 'hleorlora, qui oracula discit, ea audit, iis paret', worin sich eine Beziehung auf Abraham's Gehorsam (he freán hýrde) finden liesse.

hleóv = hleó, umbraculum, protectio; wohl nicht verschieden von 'hláv, agger, collis, tumulus' Ex. 199, 13: 'ne dene ne dalu, ne dúnscrafu,

- hlævas ne hincas'. Gr. 2, 462. I, 370. Graff 2, 192. gen. 'þonne hi tó his húse hleóves vilnian' Ps. 108, 10. acc. (his recedes) hleóv, domus suæ asylum 2435.
- hleóvfeþer (f.) ala obumbrans Gr. 2, 462. pl. dat. hleóvfeþrum (þeaht), umbra alarum eius tectus 2734. Lye.
- hleóvstól (m.) locus defensus, habitatio; asylum; vgl. êpelstól. pl. dat. hleóvstóle 2006.
- hleóþor (m.) sonus, sonitus, strepitus; oraculum, revelatio, vox divina Gr. I, 370. 2, 141; 239. Erl. 99. Gl. AA. sg. nom. (vuldres) hleóþor, gloriae sonus 3346. ~ (cvom býman stefne ofer burhvare), quum clangor vocis tubæ veniret super incolas 3696. dat. (æt) hleóþre, per revelationem 1265. pl. dat. hleóþrum (gedælde), sonis divisi 1687.
- hleóþorcvide (m.) oraculum, vaticinium Gr. 2, 513. Gl. Bv. = hleóþorcvyde. sg. acc. þone hleóþorcvyde 2376. (þurh) ~ 3673; 3834. pl. dat. 'æfter hleóþorcvidum háliges gâstes, secundum vaticinia spiritus sancti' A. 1621. acc. hleóþorcvydas 2332.
- hleóþorcyme (m.) oraculum 4227., wenn nicht gradezu 'hleóþorcvyde' zu lesen ist, wie Thorpe vorschlägt. Vgl. fromcyme.
- hleóþorstede (m.) oraculi locus, tabernaculum, adytum. dat. (of þam) hleóþorstede (háliges gâstes) 2393.
- hleóþrian, personare, perstreperere, resonare; loqui, canere, clamare, vociferari Gr. 1, 908. 2, 138. præt. sg. 3. hleóþrade 863. 3799. 'he væs þara vorda vel gemyndig hálig heofenes veard, þe he hleóþrade tó Abrahame, quia memor fuit verbi sancti sui, quod locutus est ad Abraham' Ps. 104, 37. 'svá ~ hálig cempa' Ex. 133, 3. 'stefn of volcnum vord ~' Ex. 259, 17. hleóþrede Ex. 185, 3. 'svá hleóþrode hálig cempa' A. 461. pl. 3. 'þonne hleóþria 8 hálge gâstas, sávla sôðfæste song áhebbas' Ex. 234, 12. inf. 'múð habbas 7 ne mágon viht hleóþrian, os habent et non loquentur' Ps. 113, 13. part. præs. 'hleóþrigende, resonans' M. gl. 369. 'on hleóþriendum tidum, tonis temporibus' M. gl. 335. 'hleóþriende, concrepantes' M. gl. 431.
- hleóþu (n. plur.) clivi, montes Gr. I, 349. S. hlið, hliþo. Das Wort scheint nur im plural vorzukommen. acc. (veallsteápan) hleóþu, alta montium iuga 1797. 'ofer heáh hleóþu æfter muntum, over high steeps from mount to mount' Ex. 46, 30. Th.
- hlifian, eminere, se erigere, se tollere Gl. Bv. præs. sg. 3. hlifað (ofer heáfde) Ex. 238, 14. pl. 3. (stánclifu heáh) hlifað Ex. 199, 9; 27. præt. sg. 3. 'he hlifode tó heofontunglum', se sustulit ad coeli sidera 4018. pl. 3. hlifedon (hálige seglas), se attollebant sacra velamina 3018. inf. hlifian 2397. hlifigan 2871. 4120. hlifigean 1316.
- hligan, ? condescendere facere, inclinare, wenn anders Z. 3829. die Lesart des Manuscripts und Junius' beibehalten werden soll. Ein weiterer Beleg für die Bedeutung des Wortes, ausser der Parallelstelle im Cod. Exon. 187, 8., ist mir nicht vorgekommen. Bosworth führt, nach Lye's Vorgang, 'hligan' als wahrscheinlich gleichbedeutend mit 'hnigan' auf, das jedoch nicht mit dem blossen acc. construiert wird.

hlihan, ridere Gr. I, 364. Gl. Ul. 63. præs. pl. 1. 'he gedêð, þ ve hlih-hað on morgen' Ps. 29, 5. præt. sg. 3. hlôh 721. '~ ʒ hlydde', risit et tumultuavit Jüd. 131, 45. pl. 3. hlôgan Ex. 460, 22. inf. hlihhan 73. part. præs. hlihende 1576. 2060. — hlyhhan Ex. 456, 21. hlyhhende Ex. 460, 29.

hlioþo = hleoþu, w. m. s. nom. (heáh) hlioþo 1434.

hlið (n.) ingum montis Gr. 1, 643. I, 350. operculum; clivus Gl. Bv. Gr. I, 336. clivus Erl. 117. sg. gen. (on) hliþes (ðran), in montis summitate Ex. 473, 28. dat. (be) hliþe 2588.

hlôh, von hlihan, w. m. s.

hlúd, sonorus, canorus, clarisonus Gr. 1, 733. I, 365. 2, 239. Gl. Bv. sg. hlúd 1986. 3036. II, 609. þær væs tóþa geheáv hlúde ʒ geómre, erat ibi dentium fremitus acute sonans et flebilis II, 342. hlúddre stefne II, 603. hlúdan stefne 3479. (ic gehýre cyrm) hlúdne 2401. (hóf) hlúde (stefne), sustulit claram vocem 3205. plur. (francan væron) hlúde, lanceæ clangorem ediderunt 1977. hlúde, adv., clare, distincte 73. 1977. 2902. superl. 'vinde gelicôst, þonne he for hælepum hlúdash igeð', vento similis, quum ante homines magno cum strepitu irrumpit El. 1273.

hlúttor, limpidus, purus, clarus, simplex Gr. I, 141. 2, 564. 'hlutter, splendidus' M. gl. 341. Gl. AA. sg. nom. hlúttor (væter) 3883. dat. 'fram hlúttrom vine, a merulento vino' M. gl. 442. 'hlúttre, claro' M. gl. 434. pl. dat. (mid) hlúttrom (sáulum) 396. — 'svá hlúttur svá þæt seolfor' Ps. 11, 7. 'hlúttur gást' Ps. 113, 16.

hlýn (m.) sonus, clangor, strepitus Gr. I, 342. Gl. Bv. nom. hlýn (vearð scylda ʒ sceasta), strepitus excitatus est clypeorum et lancearum 2055. hlýnn (vearð on ceastrum), strepitus erat in arcibus 2540. (hearpan) hlýn Ex. 207, 1. acc. (hearpan) hlýn (ávehte), harpæ sonum suscitavit 1076.

hlyp (m.) cursus, saltus Gr. I, 366. sg. nom. hlyp Ex. 45, 16; 29. 46, 1; 13. pl. dat. (heorta) hlýpum, cervorum saltibus 4091. ~ (stylde), cursu delatus est Ex. 46, 31. ~ (styllan) Ex. 46, 35.

hlyst (n.) auditus, auscultatio, attentio. Ul. 64. nom. (þá vearð hæleþa) hlyst 3696. dat. 'hú ic þe on psalterio singan mihte, óðþe þe mid hearpan hlyste cveman, te citharæ sono celebrare Ps. 91, 4. 'on hlyste, ab auditione' Ps. 111, 6. acc. þonne sviað he ʒ hlyst gefeð, tunc silet et attendit Ex. 207, 17. Auch als adi. wird 'hlyst' gebraucht, in der Bedeutung von attentus. 'hlyst væs þærinne gromhydíg guma' Ex. 196, 5. Hierzu gehört das Verbum 'hlystan, audire, auscultare, neuengl. listen' Gl. AA. 'hlystendum, auditoribus' M. gl. 378.

hnâh; s. hnigan.

hneáv, parcus, avarus; tenax Gr. 1, 733. mit folgendem gen. hneáv (landes ʒ lissa), terræ parcus et opum 2817.

hneávlice, parce Gr. 3, 102. nalles hneávlice, minime parce 1803.

hnigan, inclinare, se inclinare, inclinato corpore colere aliquem; ascendere, descendere, abire; mit dem Dativ der Person, vor der man sich

- verneigt, und oft einem 'ongeán' oder 'tó' der Richtung u. dgl. Gr. 1, 896. I, 336; 363. Gl. Bv. RW. 190. Gl. Ul. 64. præt. sg. 3. (tó fótum) hnáh (þám giestum) 2434. inf. hnigan (hálgum drihtne) 739. (tó hêhselde) hnigan II, 209. (tó helle) ~ II, 377.; auch reflexiv? 'tó þâm æþelan hnigan him sanctas' II, 241. part. præs. 'on hni-gendre, grassante' M. gl. 344. Das Factitiv heisst 'hnâgan, ge-hnâgan, subigere, humiliare, prosternere' Gl. Bv. A. 1330. 1320. pl. 3. hnigon (þa heofoncyninge tógeánes) 237. (tó fótum) ~ II, 535.
- hof (n.) habitatio, domus, ædes, palatium, aula, basilica Gr. I, 339. 3, 409; 427. Gl. Bv. sg. nom. 'hof sêleste, domus optima, maxime egregia' 1388.; die Arche wird so genannt. dat. hofe 1484. 1563. 2450. 2864. 'tó hofe eódon' El. 556. acc. hof 44. 1340. II, 194. 'þæt hof vȳrcan, micle merecieste, domum construere, magnam cistam marinam', die grosse Seekiste, das Seehaus = die Arche. vera êpelland hof her-gode, hominum terras et domos diripuit 1375. pl. nom. acc. hofu. 'þas hofu dreórgiað, hæ aulæ tristes sunt' Ex. 477, 26. 'þa com vederes blâst hádor heofonleóma ofer hofu blican', resplenduit super domos A. 838. Vgl. 'tó hoflican, tó heallicum, hyrdlicum, cynelicum, ad palatinas' M. gl. 391. 'hof' bedeutet auch 'orbis': 'hofum, orbibus' M. gl. 331. 'hofringas, orbis' M. gl. 331. Vgl. Hof um den Mond, halo.
- hogian, meditari, cogitare, studere, moliri Gr. 1, 917. I, 339. Gl. AA. præs. sg. 3. 'hogað, satagit' M. gl. 356. pl. 3. 'hogiað, satagunt' M. gl. 435. præt. sg. 1. ic hogade, þæt. . II, 84. sg. 1. 3. hogode 688. A. 622. Ps. 108, 16. 'hogede, curavit' M. gl. 435. '~ , moli-retur' M. gl. 401; 417. '~ , cogitaret' M. gl. 409. '~ , iudicaverat' M. gl. 417. hogde Ex. 177, 14. pl. hogedon 3735. 'hi hogeden, studeant' M. gl. 358. 'hogdun heofonrices þrym', contemserunt regni coelestis gloriam Ex. 99, 33. part. præs. 'hogiende, cogitantes' M. gl. 390. 'hogiendum, nitentibus' M. gl. 420.
- hoh, hô gen. hôs (m.) calx, calcaneum, neuengl. hough Gr. I, 364. 3, 404. Dfnb. S. 44. 'him on hoh', in eius vestigium, post eum 1358. S. lást. pl. gen. hōa. 'unrihtvisnes minna hōa, iniquitas calcanei mei' Ps. 48, 5. Das Psalter. Spelm. übersetzt l. c. 'unrihtvȳsnys hōs mines; der Cod. Cantabrig. dagegen liesst: 'hellspuran' von 'hel-spura, hellspura, vestigium, calcaneum'. So Ps. 55, 6.: 'hī hōs mine begȳmað, ipsi calcaneum meum observabunt' Spelm.; hel-spuran Cod. Cantabr.; hâlung mine Psalt. Burgund.
- hold, fridus, fidelis; favens, propitius, carus Gr. 1, 733. I, 333. 3, 579. Gl. AA. Gl. Bv.; mit dem Dat. der Person: him vās þeóden hold 1197. ves drihtne ~ 2276. 2361. 2948. acc. 'þurh holdne hyge', propter animum propitium i. e. favorem 583; 705. ~ (hyge) 650. ~ (freónd) 2307. pl. nom. holde 288. gen. holdra 2037.
- holm (m.) mare profundum, pelagus, oceanus Gr. I, 338. A. und El. XXXIII. 147. Gl. Bv.; auch in Zusammensetzungen: 'sâholm' A. 529. 'vâgholm' Bv. 432., wofür El. 230. 'vâges holm'. sg. nom. holm 161. 1426. 3213. 3378. gen. 'ofer holmes hrincg', super oceani

ambitum s. orbem 1388. ~ hlæst, oceani onus, d. i. id, quod oceanum implet, oceani proventus 1510. acc. 'heanne holme, mare profundum' II, 17., von einem nom. holme? 'ofer holm boren', super oceanum latus 120. pl. gen. 'ofer holma begang', trans cursum maris, trans mare Ps. 138, 8. Vgl. 'þurh volcna gang' unter 'gang'. acc. holmas (dælde) 146.

holmærn, holmern (n.) domus marina, navis Gr. 2, 338. pl. gen. holmærna (mæst earc Noes), navium maxima, arca Noæ 1417. S. 'earc' und 'mreciste' s. v.

holmeg, pluviosus, procellosus Lye; clivus Somner. pl. dat. 'holmegum vederum, procellosis tempestatibus' 3047. L.

holmveall (m.) vallum marinum, litus 3396. Gr. 2, 532., wenn nicht holmvealm = holmvylm, æstus maris Bv. 4818. zu lesen ist, was zu dem folgenden 'merestreám' sich schicklich fügte. Wird holmveall bei behalten, so ist zu interpungiren: 'holmveall ástáh merestreám módig, und zu übersetzen: oceanus litus maris supergressus est.

holt (n.) sylvia, lignum, materies, ὕλη Gr. 1, 338; 341. 2, 214; 223. 3, 368. Gl. AA. Gl. Bv. nom. 'nó gebrocen veorpeð holt', non cæditur sylvia Ex. 203, 8. gen. 'uton gân on þysne veald innan, on þisses holt es hleó', eamus in hanc sylvam, in huius luci umbram 837. acc. 'geond holt vunast', sylvam habitas 4091. 'ofer holt vegan', trans sylvam duci 3086.

holunge, nequicquam, frustra 994. = holenga, holinga.

hond (anom. f.) = hand, manus Gr. I, 339. 3, 403. A. und El. XLIII. sg. nom. hond (Godes) II, 567. dat. 'mid his sviþran hond, manu suá dextrá II, 362; 617. (mid) honda 1672. (tò) honda Ex. 110, 3. 157, 7. acc. (on þá sviþran) hond II, 582; 613. 'on þá vinstran hond', ad manum lævam Ex. 75, 28. pl. dat. hondum II, 270; 542; 546; 682; 702. acc. honda (gevemde), manus polluit 1090. ~ (árærde), manus sustulit 50.

hord (m.) thesaurus, gazophylacium Gr. I, 329. 2, 62; 226. 3, 452. D. M. 653. Gl. Bv. sg. nom. (breósta) hord, quod pectore continetur, mens 1602. dat. horde (onfèngon), thesaurum acceperant oder exceperant; denn es ist von dér Arche und ihrem Inhalt die Rede, 1434. pl. nom. acc. 'hordas, gerýna, arcana' M. gl. 417.

hordburh (f.) urbs, in quâ thesaurus adservatur Gr. 2, 463. Gl. Bv. sg. acc. 'áhúdan hordburh vora', spoliaverunt urbem opulentam virorum 2002.

hordmægen (n.) thesaurus Gr. 2, 463; 506. acc. (heáh) hordmægen 4192.

hordveard (m.) thesauri custos, der Hortwächter Gr. 2, 463; 534. D. M. (I) 543. Gl. Bv. pl. gen. hordvearda 2964. 3440. 3583.

horn (m.) cornu, pinnaculum Gr. I, 339; 341. 2, 160; 622. 3, 409. Gl. Bv. Gl. Ul. 60. sg. acc. horn 3121, pl. nom. acc. hornas, also masc. 'býman ne hornas' Ex. 206, 30. 'ealra fyrenfulra hornas ic gebrece' Ps. 74, 9. 'ðð vigbedes hornas' Ps. 117, 25. So auch im Singular: 'þú eart se horn minre hælo' Ps. 17, 3. 'þær ic Dauides

horn deórne bringe, forð geláde' Ps. 131, 18. Danach ist Gr. 3, 409. und Gl. Bv. s. v. das genus zu berichtigen.

hornsele (m.) und **hornsel** (n.) domus pinnaculis instructa Gr. 2, 461; 518. A. und El. XXXVIII. sg. acc. (geseáh, Egypta) hornsele (hvite), vidit Aegypti pinnacula candida, splendentia; ? Pyramiden 1815. pl. nom. 'hornsalu vagiað, vera vicstede', aulae pinnaculis instructae vacillant, hominum sedes Ex. 383, 10. acc. 'hornsalu vunedon' A. 1159.

horsc, prudens, callidus Gr. I, 339. 2, 277; 278. sg. nom. horsc (visa), dux prudens 2942. ~ Ex. 15, 24. acc. 'þurh horscne háð', propter prudens ingenium Ex. 4, 7. pl. nom. 'módum horsce', mente sagaces 3880. und in der Parallelstelle Ex. 190, 12.

hræs; s. hræv.

hrægl (n.) vestis, amiculum, spolium Gr. I, 331; 332; 333. 2, 357; 499. Gl. Bv. Gl. AA. sg. gen. hrægles (þearfa), vestimento carens 863. ~ (þearf) 876. dat. hrægle 1566. 3953. 'næs him vlöh of hrægle álysed', villus a veste ei solutus non est A. 1471. pl. dat. 'on hrægllum, væfelsum, sabanis' M. gl. 404. S. hregel.

hræv (m.) cadaver, funus Gr. 1, 639. D. M. 801. Gl. AA., wo bemerkt wird, dass 'hræv' auch im Plural gebraucht wird, anstatt 'hrævas'. sg. gen. hræ's st. hrævs. 'hræ's on vénan', in expectatione praedae 1980. pl. nom. reocende hræv Jud. 140, 49. dat. 'land drýrmyde deádra hrævum', terra lugebat ob mortuorum funera 2970.

hraþe, subito, cito Gr. I, 328. 3, 102. Gl. AA. Gl. Bv. S. raþe. hraþe 160. 1469. 2013. 2454. compar. hraþor 4273. S. raþe.

hreám (m.) clamor, tumultus; exsultatio, iubilum; auch lamentatio, planctus. 'svá mid dryhtne dreám, svá mid deóflum hreám' Ex. 37, 17. 'hreám væs on ýpum', clamor exstitit in undis 3378. 'hreám ástáh' II, 717. Gr. I, 368. 2, 146. Gl. Bv. S. hréman, hrémig.

hreáv; s. hreóvan.

hreáv = hræv. 'ac se feónd gespearn fleótende hreáv', sed inimicus calcitravit cadavera natantia 1442. S. Erl. 117.

hreddan, eripere, liberare; auch demere 4187. 'bútan þú úsic æt þám leódsceaþan hreddan ville', 'nisi tu a perditore servare nos velis' Ex. 17, 23.

hrefn, **hræfn** (m.) corvus Gr. I, 335. D. M. 637. Gl. AA. sg. dat. (sveartum) hrefne 1444. acc. (sveartne) hrefn 1435.

hrefnan, **ræfnan**, tolerare, pati; exsequi, obedire; aber auch 'supplicium de aliquo sumere, aliquem morte afficere', wenigstens in der Stelle II, 501. Vgl. 'þeáh he deáþes cvealm on rôdetreóv ræfnan sceolde', quamquam mortis cruciatum pati debebat Ex. 240, 24.

hréman, **hrýman**, clamare, exsultare Gr. I, 361. Gl. AA. præt. sg. 3. hrémde 4273., wovon hrémig, rémig, exsultans Gl. Bv. clarus, famosus Gr. I, 361. 2, 302; 622. A. 748; 864; 1699. El. 1138. Erl. 419.

hreó, **hreóh**, **hreóv**, **reóh**, trux, sævus, ferus, crudelis; turbidus. Gr. I, 370. Gl. AA.; besonders vom Meere gebraucht: hreóh (væter), mare impetuosum 1320. ~ (flód) 1382. 'ýþa ongin eft oncyrde, hreóh

holmþracu, undarum conatus se convertit, atrox maris impetus' A. 467. '∼ væs þær inne beátende brim' A. 1542. 'hreó vægas' A. 748. Ex. 194, 19. 'hreó hæglfare' Ex. 292, 26. 'ofer hreóne hrycg, super turbidum mare' Ex. 53, 31.; 'ne vintergeveorp, ne vedra gebregd hreóh under heofonum', tempestatum terror sævus Ex. 201, 18.; aber auch von der Gesinnung: 'hreóh on móde' Jud. 139, 54. '∼ ʒ hyge blind' Ex. 246, 13. 'sumne sceal ∼ fordrifan' Ex. 328, 10. '∼ ʒ reþe' Ex. 491, 20. 'svá se þeódsceaþa hreóv ricsoðe' A. 1117.

hreóhmód = hreóh, sævus, atrox. ∼ 3760.

hreópon; s. hrépan.

hreóvan, poenitere Gr. 1, 897. I, 370. præ. sg. 3. me hreóveð, poenitet me 424. præ. sg. 3. hreáv hine 1271. inf. hreóvan 813. 816. 823. II, 321.

hreóvig, poenitens, afflicto, tristis, lassus Gr. 2, 302. vit hreóvige 796.; es kann indessen auch = hreóv 'sævus' bedeuten.

hreóvigmód = hreóvig Gr. 2, 664.; ∼ 768. 'hi þá hreóvigmóde vurpon hyra væpen ofdúne, gevftan him vèrigferhþe on fleám sceacan' Jud. 140, 2. Man vergleiche: 'hreóvlice earm, calamitosum vulgus' M. gl. 430. 'veorþan his ágene bearn ealle steópcild, ʒ his víf vyrþe vydeve hreóvlic' Ps. 108, 9. Ebenso wird 'reónig' und 'reónigmód' verwandt: 'á mfn hyge sorgað reónig reóteð ʒ geresteð nó' El. 1083. 'in þám reóngan hám', in tristi domo Ex. 274, 8. 'in þám reónian hofe' El. 833. 'væs him ræste neód reónigmóðum' Ex. 167, 32. reónigmóðe Ex. 361, 21. 'eódon þá on gerúm reónigmóðe eorlas ágleáve, egesan geþreáde, gehþum geómre' El. 321.

hrépan, clamare Gr. 1, 895., verschieden von 'hrepan, repa, tangere' Gl. AA.; das præ. und der inf. sind mir noch nicht vorgekommen. Præt. pl. 3. hreópon (herefugolas) 3090. ∼ (mearcveardas) 3097. 'hleóvon hornboran, hreópon friccan', intonabant cornicines, clamabant audaces El. 54. '∼ friccan cáseres bodan' El. 549. 'þá vróhtsmiþas vóp áhófun, hreópun hréðleáse', scelesti clamorem ediderunt, ulularunt miserabiliter Ex. 156, 21.

hréð, réð (m.) crudelitas, ferocitas; odium Gr. I, 361. Gl. Bv. sg. nom. (nfð godes) hréð 4137.

hréð, hréþe, crudelis, truculentus; vielleicht 'victoriosus' D. M. 267. 'sigorvorca hréð' 3245. heard ʒ hréþe 2255. 'deáð neálæcte stóp stálgongum strong ʒ hréþe, sóhte sávelhús' Ex. 170, 18. superl. 'þám hréþestum feóndum, sævissimis hostibus' M. gl. 346. = réð, réþe.

hrépan; gaudere, exhilarari, exsultare. præ. pl. 3 hréðdon hildespelle, exhilarati sunt famá pugnæ 3502., wo indessen richtiger 'hrétton' zu lesen sein möchte. Ueber 'rétan' s. Erl. 135. und A. 1608: 'þá se hálga ongann hæleð blissigean, vigendra þreát vordum rétan'.

hréþer (m.) pectus, animus Gr. I, 361. 2, 122. 3, 406. Andr. und El. XXXIX. Gl. Bv. sg. dat. (on) hréþre 1562; 3295.

hréþergleáv, prudens animo, prudens. (væs) hréþergleáv (herges visa) 2942.

- hrīnan**, tangere, sonare facere u. s. f. Gr. 1, 896. 2, 12. I, 363. Erl. 120. Gl. Bv. Gl. AA. R. Gr. §. 395., wird mit dem gen. oder mit dem acc. verbunden, selbst mit dem dat., mit und ohne Präposition. Prät. sg. 3. hrān æt heortan 721. Gr. I, 358.; mit dem Genitiv: 'nū þú his hrīnan meah't' 613.; mit dem Dativ: 'hý him mid hondum hrīnan mōsten' Ex. 127, 5. 'nāfre hió heofonum hrān' Ex. 421, 18. 'grundum ic hrīne' Ex. 482, 22. 'hrīnon drihta bearnum' 989. 'vāgliþendum hrīnon' 1391. mit dem Acc.: 'ne sceolon ge mine þā hālgan hrīnan' Ps. 104, 13. hīne hrīneð Ex. 406, 4. 'he mid his mihte muntas hrīneð' Ps. 103, 30. S. gehrīnan.
- hrīncg**, hring (m.) orbis, annulus, circulus, circuitus Gr. 1, 639. I, 336. 2, 37; 287. 3, 446; 453. Erl. 130. Gl. Bv. Gl. AA. 'ofer holmes hrīncg', super maris ambitum 1388. 'þú gestigest steápe dūne, hrīncg þæs heán landes', adscendis altum montem, qui circumcludit excelsam terram 2848; pl. gen. (mid) hringa (gesponne) 769. ~ (gespong) 376. dat. 'hrīngum, spiris' M. gl. 432. Vgl. 'hrīncgsetles, ludi circi' M. gl. 402. 'hrīncsittendra, circensium' M. gl. 332.
- hrīngmæled**, von hringmæl, ensis annulatus Gl. Bv. Gr. 2, 462; 509., hringmæled sveord, annulos habens circa capulum gladius Lye. Gr. 2, 592.
- hróf** (m.) summitas, tectum, domus, culmen, lacunar Gr. 1, 639. I, 364. 3, 430. Erl. 145. Graff 2, 494; 500. Gl. Bv. Gl. AA. Gl. Ul. 67. 'hróf, tigillum' M. gl. 387. gen. (under) hrófes (hleó) Ex. 409, 22. (under fæstenne folca) ~, sub firmamento tecti nationum 153. dat. (on) hrófe 2892. 'under volcna hrófe', sub nubium tegmine Jud. 133, 16. acc. (rodore) hróf Ex. 4, 29. (ðð volcna) hróf 3227. (ofer vorulde) ~ 3924. (on heáne) ~ 3959. (hyrstedne) ~ 953. pl. acc. (under vætera) hrófas, sub aquarum tecta i. e. ita, ut aquis tege-rentur 3500.
- hrófgeför** 1355., wenn die Lesart richtig ist, könnte, dem Zeile 1353. vor-aufgehenden 'vāgpel' entsprechend, die Arche bedeuten und mit 'domus, navis tecta' übersetzt werden. S. fār. Lye sagt s. v. „tectum mobile, sc. Arca Noæ sic dicta“.
- hrónhrád**, hránhrád (f.) currus balænae i. e. oceanus Gr. 2, 514. Andr. und El. XXXIV., von hrón, hrán, balæna Diefenb. 110. M. gl. 318. Gr. I, 327. Gl. AA. und 'rád, equitatio, currus' Gr. 1, 642. geond hrónhráde 205. 'on hrónhráde' A. 821.
- hroþor** (m.) commodum, beneficium, emolumentum, bonum; solatium Gl. Bv. Bosw. Append. 'heó þe hroþra oftið', bonis te privat, bona tibi denegat 1014., wo man die Anmerkung nachlese.
- hruse** (f.) terra, mons Gr. 1, 646. I, 341. 2, 22. D. M. 230. Gl. Bv. pl. nom. (hyllas ʒ) hrusan (ʒ heábeorgas) 3901.
- hrýre** (m.) ruina, casus, prolapsio, cædes, mors, zu 'hreósan, hrýsan, corruere' Gr. 2, 22; 603. I, 342. Gl. Bv. dat. hrýre 2964. 'þær sðð-fæstra sávla móton æfter líces hrýre lífes brúcan' A. 229. acc. hrýre 3440. 4188.

- û, hvû, quomodo, quam Gr. I, 365. Gl. Bv. hú lá, quid Gl. AA. Gr. 3, 181. hú 967. 802. 848. 914. hühúgu, circiter, ferme Gr. 3, 31.
- ucs, husc, hux (n.) contumelia; mid hucse Jun. Th. 2331. S. 'husc' und die Note l. c.
- und, centum Gr. 1, 764. Gl. Bv. RW. 157. R. Gr. §. 176. In der Bedeutung von 'hundert' wird das ags. 'hund' ähnlich verbunden, wie hundert im Neuhochdeutschen; þreó hund, CCC. 1197; 1212; 1303; 1594. fif hund, D. 1227. syx hund, DC. 1363. eahta hund, DCCC. 1118; 1135; 1156; 1174; 1186. eahta hund ǝ fiftýno, DCCCXV. 1145. nýgon hund 1158; 1188; 1218. und nigen hund 1121: DCCCC; aber: fif ǝ nýgon hund, DCCCCV. 1149. XII. ǝ nýgon hund, DCCCXII. 1136. Das Wort 'hund' wird indessen auch den Zehnern nach 'sixtig, sechzig' präfigirt und entspricht dann dem goth. affigirten 'tehund, hund', dem griechischen *κοῦτα*, lat. — ginta; also: hundseófontig, LXX. 1153; 1219. hundeahatig, LXXX. Ps. 89; 11. hundnigontig LXXXX. 1142. fif ǝ hundnigontig, LXXXV. 1173; 1225. hundteontig ist dann C = hund, centum. tvá ǝ hundteontig 1222. oder tú ǝ hundteontig A. 1035. = CII. fif ǝ hundteontig, CV. 1126; 1179. hundtvelftig, CXX. 1258; aber tvá hundteontig (mit Auslassung von ǝ and) = CC. 1735. hundþúsendo, CCCIǝǝ. II, 723.
- unger (m.), hungor (Ps. 58, 6. 14. 106, 4.), hungur (Ps. 145, 6.), fames Gr. I, 340. 2, 141. sg. nom. 'nú slit me hunger ǝ þurst', nunc fames me vexat et sitis 799. 'hvonne of heortan hunger óðþe vulf sávle ǝ sorga somed ábregde', donec e corde fames vel lupus animam et curam uná extrahat, abripiat 2270. ~ (se hearda) 1809. dat. (for) hungre, ad deleniendam famem II, 674.
- ungrig, oder, nach Abwerfung des g am Ende, häufig hungri, famelicus 1458. sg. gen. 'hungrige, famelicæ' M. gl. 380. 425. acc. 'þone hungrigan, famelicum' M. gl. 406. pl. dat. 'hungrigum, famelicis' M. gl. 409; 410., neben: hungrium Ps. 106, 35; 131, 16. Aehnlich wird geschrieben: æni f. ænig Ps. 44, 4. dri f. drig Ps. 65, 5. seó hálie f. hálige Ex. 276, 17. mihti f. mihtig Ps. 120, 5. u. A.
- ûru, saltem, quidem, tantum Gl. Bv. Gl. AA. húru 1498. 1575. 2042. 2337. 3433. A. 549.
- ûs (n.) domus Gr. I, 365. 2, 544; 737. Erl. XL. Gl. Ul. 66. Gl. Bv. Gl. AA. sg. dat. (of) húse (út) 1437. acc. hús II, 712. 'hús, cellam' M. gl. 426.
- usc = hucs, contumelia, contemptus, opprobrium, convicium. dat. þone hleóþorcýde husce belegde, vaticinio contemptum imposuit i. e. vaticinium contempsit 2376. = husce bevand 2331. Vgl. 'hux, husp, ironia' M. gl. 436. und hosp.
- ûselfæt (n.) vas sacrum Gr. 2, 106; 492. I, 365. D. M. 35 Gl. Ul. 66. von 'húsl, húsol, húsul, goth. hunsl, eucharistia', und 'fæt, vas'. pl. acc. húselfatu (hálegu) 4222; 4265. husulbearn Ex. 135, 28., vom heiligen Gúðlác gebraucht. husulveras, sacræ coenæ participes Ex. 149, 28. húselgong, accessio ad sacram coenam D. M. 35.

húð (f.) *præda, captura* Gr. I, 365; 366. 2, 219; 236. 3, 408. Gl. Bv. M. gl. 336; 434. sg. dat. *húþe* (hrémig) El. 149. (tö) *húþe*, in *prædam* 3583. acc. *húþe* 2060. 2107. 2143.

hvá (m. f.), **hvæt** (n.) pron. interrog., quis, quid Gr. 1, 798. Gl. Bv. R. Gr. §. 157. sg. nom. m. f. *hvá* gen. *hvæs*. dat. *hvám*, *hvæm*. acc. *hvone*. sg. nom. n. *hvæt*. gen. *hvæs*. dat. *hvám*. acc. *hvæt*. *hvá* 668. A. 797. *hvæt*, quid 532. u. s. f. Das neutr. *hvæt* wird auch absolut gesetzt für 'quare, quomodo, itaque, profecto, scilicet' Gr. 3, 180; 180. *hvæt*, τί, cur 277. 1007. u. s. f.

hvædre 2355; s. *hvæþre*.

hvæl (m.) *balæna, cetus* Gr. 1, 639. 2, 140. I, 330; 331; 356; 361. M. gl. 318. Andr. und El. XXXIV. Dfnb. 176. gen. *hvæles* (*éþel*), *oceanus* Ex. 309, 26. A. 274. pl. nom. *hvalas* (*þec hêrigað*) 3905. Zu *hvæles éþel*, eigentlich *balænæ patria*, vgl. 'mæves éþel, lari patria, oceanus; eine Glosse bei Mone S. 314. übersetzt *alcedo* durch *mæv. 'ongin mere sêcan, mæves éþel'* Ex. 474, 6.

hvæl 3105. = *væl*, *cædes*, *strages*. S. *væl*.

hvæ̅l, **hvê̅l**, *circulus, rota*; neuengl. *wheel* Gr. I, 370. 3, 456. RW. 201. M. gl. 319. Haupt's Zeitschr. 5, 224. 'on *hvæ̅l*, *circum*' 3090. = 'on *hveol*' in *orbem* Gr. 3, 155. D. M. 664.

hvær, neuengl. *where*, *ubi* Gl. Bv. Gl. AA, S. *æghvær*. *hvær* 663. 936. *hvær eorþan*, *ubi terrarum* 1000.

hværf, zu *hverfan*, *hveorfan*, w. m. s.

hvæt (interi.) *ecce!* Gr. 4, 448—450. Erl. 91. Gl. Bv. Diese Ausrufpartikel, die mit dem pron. interrog. 'hvæt' nicht zu verwechseln ist, hat ihren Platz fast immer zu Anfange eines Satzes und wird, im allgemeinen, zur Erregung der Aufmerksamkeit gebraucht. Sie findet sich daher sowohl an der Spitze von grösseren Abschnitten und ganzen Gedichten, als auch in der Anrede oder der Erzählung, und wird selbst mit 'eálá!' verbunden angetroffen; vielleicht steht *hvæt!* auch parenthetisch, was erst durch sorgfältigere Beobachtung ausser Zweifel gesetzt werden kann. In der Rede oder Erzählung steht es vor allen Personen. Ich ordne die Beispiele nach folgenden Gesichtspunkten: 1) *hvæt!* in der Anrede; die angeredete Person wird besonders genannt und geht der Partikel voraus, oder nach, ein nicht häufiger Fall: 'ver vomma leás þá vord ácvæð: 'metod alvihta, *hvæt!* þú eart mihtum svið' 3802. 'hý þá se æþeling ærest grétte hyre brýðguma blípum vordum: miñ se svêtesta sunnan scíma Juliana, *hvæt!* þú glæm hafast, geóguðhádes bláð' Ex. 252, 23. 'Adam spræc: *hvæt!* þú, Eue, hæfst yfele gemearcod uncer sylfra sið' 788. Gewöhnlich wird indessen die angeredete Person nur durch das Pronomen (þú, ge) bezeichnet, welches alsdann hinter *hvæt!* tritt: 'sinces brytta spræc: *hvæt!* þú æfre vilt aldre lætan beheóvian' 2636. 'bæd meotod miltsæ: *hvæt!* þú fram minre dóhtor, dryhten, onvóce' II, 440. 'hvæt! þú me þreádes þurh sárslege' Ex. 275, 7. 'he tó leóðum spræc: *hvæt!* ge

nú eágum tóonlócíað' 3207. In der Antwort: 'ágeaf ansvare: hvæt! me min fæder hider onsende' Ex. 261, 26. Sonst in der Rede: 'hvæt! ic þínra býsna ne mæg' 530. — 2) hvæt! in der Erzählung: als erstes Wort eines ganzen Gedichtes: 'hæt! ve Gárdena in geárdagum þeódcyninga þrym gefrunon' Beóvulf 1. Die Legende von Andreas hebt an: 'hvæt! ve gefrunon' A. 1.; die Legende von Juliana: 'hvæt! ve þæt hýrdon' Ex. 242, 24. Formelhaft sind Verbindungen wie: 'hvæt! ve hýrdon oft' Ex. 91, 9; 108, 27; 147, 9. 'hvæt! ve nú gehýrað' 936. 'hvæt! ve feor ǀ neáh gefrigen habbað' 2930., wodurch grössere Abschnitte in Erzählungen eingeleitet werden. Sonst tritt hvæt! in der Erzählung auch vor die erste und dritte Person, die zuweilen durch ein Substantiv noch besonders bezeichnet wird: 'hvæt! ic þæt for vorulde geþólade' Ex. 87, 13. 'hvæt! ic þec árest gevorhte' Ex. 84, 27. 'hvæt! ve dreámas hefdon' II, 44. 'hvæt! me drihten déman ville' II, 110. 'hvæt! se hellsceaþa viste' 692. Zu Anfang eines Psalmverses heisst es: 'hvæt! hi on heofon sétton hyge hýra mýpes' Ps. 72, 7. — 3) hvæt! mit vorausgehendem 'eálá, oh!', in der Anrede; bisweilen tritt die Bezeichnung der angeredeten Person zwischen die beiden Ausrufpartikeln: 'eálá! hvæt! ge sávon, hú égeslice gegaderode væron eorðkyningas' Ps. 47, 4. 'eálá, kyning, hvæt! þe beóð broht manega mædenu' Ps. 44, 15. 'eálá! hvæt! se ávrygda vráþe geþohte' II, 318. — 4) endlich ist es nicht unwahrscheinlich, dass hvæt! auch parenthetisch steht, obschon das anzuführende Beispiel auch eine andere Auffassung zulässt. Ex. 98, 2. heisst es: 'þonne mán, hvæt! him se valdend tó vrace gesétte lāþum leóðum' Ex. 98, 2. Thorpe übersetzt: 'when any evil on them the Lord in vengeance may impose, on the hostile people'. Nun bedeutet hvæt freilich auch 'aliquid, aliquantum' Gr. 3, 182., kann auch seinem Substantive nachgesetzt werden, dieses muss indessen alsdann im Genitiv stehen, z. B. 'þeáh he gódes hvæt onginne', quamvis boni quid incipiat Ex. 266, 13.; es ist mir desshalb nicht unwahrscheinlich, dass hvæt! in jener Stelle seine ursprüngliche Kraft als Ausrufswort behalten hat.

hvæþer, utrum, numquid, *πότερον* Gr. 3, 187; 190. 'hvæþer sincende sæflód þá gyt være under volcnum', utrum maris fluctus residuus adhuc esset sub nubibus 1432. hvæþer þe, utrum an, ob oder ob: 'hvæþer his gæst sie earm þe eádig' Ex. 95, 7. 8.

hvæþere, hvæþre, nihilo minus, tamen, attamen Gr. 3, 187; 191. Gl. Bv. Erl. 96. hvæþere 952. 1853. 1857. hvæðre 214. 949. Ex. 133, 18. 228, 24. 273, 17. 295, 13. 'hvæðre he in breóstum þá git hærede in heortan heofonrices veard, þeáh þe he átres drync atulne onfenge' A. 51. S. n ó hvæðre 949. 1720.

hvanon; s. hvonan.

hvearf; s. hveorfan, hvyrfan.

hvearfian, circumvolitare, glomerari, circumvolvi L y e. verti, progredi, ire, reverti, converti, mutari. præf. sg. 3. (gùð) hvearfode, proe-

lium processit 3087. pl. 3. (sceaþan) hvearfdon (geond þæt atole scref), exules circumerrabant per horridum antrum II, 72. inf. (heán) hvearfian (þonne heonon gangað) A. 891.

hvelc 1036. 2009. = hvilc, hvylc, w. m. s.

hveóp; s. hvópan.

hveorfan, verti, ferri, rotari; reverti, abire u. dgl., wird construiert wie gevitian (w. m. s.), oft mit reflexivem Dativ der Person und mit Präpositionen. Gr. 1, 898. 4, 38. I, 348. D. M. 302. præf. sg. 3. hvearf him þurh þá heldóra, abiit, elatus est per inferni portam 445. hvearf (him eft niðer), denuo deorsum se demisit 759. hværf him tó heofenum 240.; dagegen: hvearf þá tó helle II, 191; 401. præf. pl. 3. hveorfon (fram þám hálgan cnihton) 3785. hvorfon II, 71. hvurfon (on þone grènan veald) 837. 2080. ~ (tó þám hæþenan) 3951. ~ (in þám hátan ofne) 3789. 'gástas hvurfon' A. 640. inf. (ongan hige) hveorfan, sensus mutari incepit 703. (tó þe) ~ ad te reverti 751. (on vræc) ~, in exilium abire 925. 1011. ~ (on neareore lif) 940. ~ (of earde þinum), relinquere sedem tuam, patrimonium 1015. (of gesihþe þinre) ~, e conspectu tuo decedere, vitare adspectum tuum 1031. (from) ~ (médðer 7 magum) 1043. 1218. (in gedvolan) ~, in errorom incurrere, oder auch: in errore versari 3540. (þider) ~, illuc abire 3721. (heár 7 earm) ~, errare, vagari II, 121. ~ (geond hæleþa land), ire per hominum terram II, 272. ~ (geond helle) II, 343. (in þis scræf) ~, in hanc abyssum abire II, 420. S. hvurfan, hvyrfan.

hvider, quorsum Gr. 3, 185. hvider (fundast þú), quorsum festinas, tendis? 2263. 'hvider hveorfað ve?' A. 405. '~ sceal þæs monnes móð ástigan' Ex. 103, 21. '~ hrèþra gehygd hveorfan ville' Ex. 290, 28.

hvil (f.) tempus, spatium temporis, mora Gr. I, 362. Gl. Bv. Gl. AA. RW. 158. 'hvil, fæc, intervallum' M. gl. 333; 355. sg. nom. seó hvil 581. dat. (on dages) hvile 3867. hvile, unquam 2151. 'hvile, modo' M. gl. 333. (tó langre) ~, in longum tempus 486. acc. (ealle) hvile II, 256. (lange) ~ 4177. (lyttle) ~ 483; 3547. (monige) ~, sæpe 630. 'þá hvile, dum, donec; sume hvile, aliquando' Gr. 3, 140. 'sume hvile, paulisper' M. gl. 427. Besonders häufig ist der adverbial gebrauchte pl. dat. 'hvilum, hvilon, quondam, aliquando, interdum, nonnunquam, modo' Gr. 3, 137. Gl. Bv. Gl. AA. hvilum 774. 807. II, 133. 134. 136. 715. 716. 717. 718. hvilon Ps. 75, 5.

hvilc, hvylc, qualis, qualiscunque; quis, aliquis, qui Gl. Bv. Gl. AA. Gr. 1, 800. 3, 31. Vgl. æghvylc. (feónða) hvilc, hostium aliquis 1041. acc. hvilc ærende, qualemcunque nuncium 552. pl. acc. hvilce (gesihþe), quales visiones 614. hvylce (bisne), qualia præcepta, mandata 567.

hvít, candidus, splendens Gr. 1, 267; 733. I, 363. RW. 158. Gl. Bv. Gl. AA. 'hvít, candens' M. gl. 437. hvít 266. 348. 613. dat. hvitan (seolfre) 2725. acc. m. hvitne 254. pl. nom. hvite (fèþan) II, 221. acc. hvite

(hornsele) 1815. ~ (linde) 3230. compar. hvitor. hvítre (heofon ǰ eorpe) 600. superl. hvítóst 338.

hvon, aliquantum, paulum, paululum Gr. 3, 182., mit dem Genitiv construct: bealosipa hvon Ex. 307, 24. tó hvon, quantulumcunque 812. = on hvon Gr. f. l. for hvon, quare 870. 873. lytel hvon, paululum; læs ǰ hvon, minus; hvonlice, parce, hvonlicor, parcius, minus Gr. l. l. 'hvonlice, summam' M. gl. 406. '~ , breviter' M. gl. 410. 'hvonlicor, minus' M. gl. 352. tó hvon Ex. 308, 21. = tó hvæm?

hvonne, quando; ihm entspricht das demonstr. 'þonne' Gr. 3, 182; 190. hvonne wird mit dem Coniunctiv verbunden: 1024. 1260. 1421. 1428. 2270. 3400. Der ind. bræc Z. 3179. wird also zu ändern sein. 'hvonne ús liffrea leóht ontyne' Ex. 2, 30. 'hvonne cvome' Ex. 10, 5. 'þonne fugel on firgenstreám lócað georne, hvonne up cyme svegles leóma' Ex. 204, 23. '~hine guman gedælen' Ex. 337, 24. '~ ve vord godes secan hýrden' Ex. 464, 5.

hvópan, clamare, clamorem edere, resonare, reboare; vociferari, minitari. Ueber dieses Wort sehe man besonders Grimm's Erl. S. 143. nach. Da nunmehr der inf. hvópan aus dem Cod. Exon. bekannt ist; so ist die ohnehin nicht belegte Form 'hvêpan' (Gl. Bv., und aus diesem Bosw. App.) aufzugeben und 'hvópan, hveóp' nicht mit 'vêpan, veóp, flere, dellere' (veóp vèrigferð A. 1400. he vèpende vèregum teárum grétte A. 59. ne vèp þone vræcsfð' A. 1431.) zu verwechseln. Præs. pl. coni. 'þeah þe elþeódige egesan hvópan heardre hilde', quamvis barbari bellum grave terribiliter minentur El. 82. præt. sg. 3. (him) hveóp, ei minitatus est 2630. (bell egsan) ~, clamor terroris editus est 3050. (geofon deáðe) ~, oceanus resonuit moribundis 3376. (brim berstende blódegesan) ~, mare dirumpens tempestate sanguinolenta reboavit 3406. inf. (þær ænig ne mæg) hvópan Ex. 236, 31.

hwurfan = hveorfan, hvyrfan. inf. (com) hwurfan 3628., vielleicht zu ändern in hvyrfan.

hvý, hví, cur, quare = forhví, tóhví Gr. 3, 186; 190.

hvylc 567. = hvile, w. m. s.

hvyrfan = hveorfan Gl. AA. præs. sg. 3. (godes æ) hvyrfð (manna móð), lex domini convertit hominum animos Ps. 18, 7. 'se þe ne hvyrfð his móð æfter idlum gepochtum' Ps. 23, 4. præt. sg. 3. (his hyge) hvyrfde, animus eius mutatus est 713. inf. (hióra heortan he ongan) hvyrfan Ps. 104, 21.

hvyrft, hvearft (m.) orbis, circuitus, reditus, revolutio Gr. 2, 38. I, 343. sg. acc. hvyrft (dón), redire, reverti 1912. 'gif ic on heofenas up heá ástige, gif ic on helle gedó hvyrft ænigne', si descendero in infernum Ps. 138, 6. (náhton máran) ~, reditum amplius non habuerunt; non habuerunt, quo redirent 3139. (bebúgað brádne) ~, incolunt latum orbem 3840. pl. dat. hvyrstum, vicissim II, 632. Gr. 3, 137. = hvearftum Jud. 138, 55.; aber auch als Subst. wird der Dativ gebraucht: 'þá væs ágangen geára hvyrstum tú hund ǰ þreó', an-

norum revolutione, volventibus annis El. 1. — hvearft. 'under heofones hvearfte' Ex. 424, 3. 'hvæt bidað ge Galilesce guman on hvearfte?' quid circumstatis, viri Galilæi, exspectantes? Ex. 32, 12.

hÿ, für hi, hig, von he, w. m. s.

hycgan = hicgan, hogan, studere, cogitare, meditari, niti Gr. 1, 905. 908. Gl. Bv. Gl. AA. 'hycgan, moliri' M. gl. 427.; wird verschieden construiert: mit dem Accusativ; öfter jedoch mit dem Genitiv, wie auch sonst die Wörter des Strebens, Begehrens und der geistigen Thätigkeit überhaupt; auch mit Präpositionen, wie 'ymb, on, tó'; in der Stelle Ps. 61, 8: 'hycge him hálig folc' scheint, durch ein Versehen, on ausgelassen. Præs. sg. 1. 'ic on þe geare hycge, sperabo in te' Ps. 90, 2. 'ic hycge tó þe, in te speravi' Ps. 142, 8. coni. sg. 2. (hú þú ymb módlufan mnes frean) hycge Ex. 473, 5. præs. ind. pl. 3. (vuldres) hycgað, gloriam appetunt Ex. 106, 27. inf. (ver vyrde sceal) hycgan Ex. 303, 22. (ve þæs sculon) ~ 396. ~ (on ellen) 3147. part. præs. (morþor) hycgendne Ex. 442, 30. gerund. tó hycganne Ex. 411, 14. tó hycgenne Ex. 414, 21. S. áhycgan.

hÿdan, operire, abscondere, celare Gl. Bv. præs. sg. 1. ic (me við heóra hete) hÿde, me abdo ab odio eorum Ps. 54, 12. pl. 3. (hi on holum) hÿdað (hf), in antris se abdunt Ps. 103, 21. præf. sg. 1. 'ic on minre heortan hÿdde georne, þ ic þinre spræce spéd gehealde' Ps. 118, 11. pl. 3. hÿddon (hie on heolstre) 857. part. præf. (his módor hêt sêcan, hvær se vuldres beám hálig under hrusan) hÿded være, ubi arbor gloriosa sub terra lateret El. 218. S. áhÿdan, gehÿdan.

hydig, für hydig, cautus Gr. 2, 302. 'þeavum hydig', moribus cautus 1699. lytelhydig, læthydig Ex. 294, 4; 5.

hyge (m.) animus, mens Gr. 1, 640. I, 343. 3, 498; 508. Andr. und El. XXXIX. Gl. Bv. = hige, w. m. s. Nom. (veóll him on innan) hyge (ymb his heortan), æstuavit, ferbuit ei intus animus circum cor suum 353. 'hine his ~ forspeón', pellexit eum animus ipsius 349. (innan breóstum his) ~ (hvyrðe) 713. (is mfn) ~ (ymb heortan gerúme) 756. dat. (on) hyge 743; 823. acc. hyge 644. (fæcne) hyge 441. (strangne) ~ 445. (holdne) ~ 650. (heardrædne) ~ 2342. (þurh holdne) ~, per animum benevolum 583; 705. 'gæst hálig se his hyge trymede', spiritus sanctus, qui animum eius firmabat 4051. Der Genitiv 'hyges' ist mir noch nicht vorgekommen; vielleicht wird auch der Dativ auf den Gebrauch mit Präpositionen beschränkt.

hygeleás, mentis inops, amens Lye. Gr. 2, 566. temerarius. pl. nom. ~ e 51.

hygeleást (f.) temeritas, socordia, scurrilitas Gl. AA. acc. ~ e 330.

hygerôf, animo præstans, insignis, illustris Gr. 2, 573. (heard J) hygerôf A. 233; Ex. 159, 13. pl. nom. (hæleð) hygerôfe 1544. Ex. 33, 31.

hygesceaft (f.) mens, animus, cogitatio Gr. 2, 462; 521. Gl. Bv. pl. dat. (on) hygesceaftum 288.

hygesorh (f.) dolor animi, cura, ægritudo Gr. 2, 462; 518. Gl. Bv. acc. (hældon) hygesorge 2030. 'god eápe mæg gehælan hygesorge heortan

minre' Ex. 11, 21. 'him þ ingefeol hefig æt heortan hygesorge næg micle mōdceare', tulit Ex. 163, 28.

hygeteóna (m.) animi perversitas, impietas, improbitas Gr. 2, 462. acc. hygeteónan (vræc metod) 1375. ~ (bétan) 2725.

hygevælm, hygevelm (m.) ardor animi, iracundia Gr. 2, 537. nom. hygevelm (ofteáh), iracundia exarsit 977. S. die Bemerkung zu dieser Stelle. Manning im Suppl. zu Lye dagegen liest: 'hyge vælm ofteáh' und übersetzt: animam ira distraxit; s. indessen das unter 'ofteón' Gesagte.

hyht, hiht (f.) spes, gaudium, lætitia, solamen Gr. I, 343. Gl. Bv. dat. (hym tó) hyhte, sibi in solatium, in gaudium II, 70. (nabbað ve tó) ~ (nympe cyle Ƿ fýr) II, 337. acc. hyht (abeóðan), spem præbere II, 696. — Von 'hyht' kommt auch ein mascul. oder neutraler Genitiv hyhtes vor: 'full hálgan hyhtes' Ex. 4, 25. 'me hvilum bið forvyrned villan mines, hyhtes' Ex. 268, 34. 'Moab mines hyhtes hvér, Moab olla spei meæ' Ps. 59, 7.

hyhtlic, hihtlic, iucundus, lætus; sublimis. hyhtlic (heorðverod) 1599. ~ (heofontimber) 146. compar. hyhtlicra (hâm) II, 217. '~ is þæt heorðverud' Ex. 352, 1. hyhtlic (gevæde), splendidum vestimentum Ex. 418, 1. ~ (hâm) Ex. 446, 18. superl. hyhtlicost (hâma) A. 104. adv. hyhtlice. 'gehroden hyhtlice', magnifice ornati Ex. 203, 4. S. hihtlic.

hyhtvilla (m.) voluntas exoptata, bonum exoptatum. sg. gen. hyhtvillan (leás) II, 160.

hyld (?n.) protectio; fides, favor, gratia, observantia Gl. AA. = gehyld, w. m. s.; verschieden von dem fem. hyldo, hyldu. Dat. (on gâstes) hyld, protectione spiritus 3957. acc. hyld (hæfde his forlorene) 301. 'þe his hyld curon', qui gratiam eius elegerunt 3998. 'þeah þe ic on mines huses hyld gegange, si introiero in tabernaculum domus meæ' Ps. 131, 3.

hyldeleás, protectione carens, indefensus, sine præsidio. pl. nom. hyldeleáse 3820. In der Parallelstelle im Cod. Exon. 186, 20. steht 'hylda leáse'; hylda müsste dann Genitiv pl. zu hyld sein.

hyldo, hyldu (f.) favor, gratia, reverentia; das Wort wird im Singular nicht flectirt. Gr. 1, 642. R. Gr. §. 103. Gl. Bv. Gl. AA. hyldo 304. 320. 402. 403. 471. 502 539. 564. 621. 629. 655. 660. 709. 723. 768. 834. 1021. 1586. 2510. 2817. 2915. hyldu Ps. 118, 79. Ex. 247, 22.

hyl = hel, hell. dat. (æt) hylle II, 340. (in) ~ II, 717. S. hyllegrýre.

hyll (m.) collis Gr. 1, 639. pl. nom. hyllas 3901. 'munt gestylleð, gehleápeð heádúne, hyllas Ƿ cnollas bevrið mid his vuldre' Ex. 45, 11.

hyllegrýre (m.) inferni terror s. horror. Sg. nom. hyllegrýre (egeslfc þuhte) II, 435. Das Wort konnte auch getrennt werden in 'hylle grýre'. S. grýre.

hym II, 70. = him von he, w. m. s.

hýnð, hýnþo, hýnþu (f.) iniuria, opprobrium, ignominia, contumelia, pernicies Gl. Bv. Gl. AA. acc. hýnþo (þolian) 3252. 'under handum

hȳnpe þoledan, humiliati sunt sub manibus eorum' Ps. 105, 31. pl. gen. hȳnpa (unrīm) 773. dat. (in) hȳnþum El. 210. (me tō) ~ Ex. 92, 24. acc. 'þonne hi hȳnpa drugan' Ps. 105, 34.

hyra 3060. 3064. = heora, von he, w. m. s.

hȳran, hēran, audire, obedire, parere Gr. 1, 905. Gl. Bv. Gl. AA. Gl. Ul. 60.; wird mit dem Dativ verbunden. præs. pl. 3. (inc) hȳrað (eall) 205. 2309. præt. sg. 3. hȳrde (lārum) 708. ~ (heofoncynge) 1310; 3339. ~ (freán) 1488; 1945. ~ (valdende) 2797. ? 3053. pl. 1. 've þæt hȳrdon þurh hālige bēc tǣcnum cȳþan' El. 852., wo die erste Person des pl., wie sonst auch die erste des sg. (Gr. 4, 120.), mit dem acc. c. inf. construit ist. imperat. hȳre (minum lārum) 1744. 2791. S. gehȳran.

hyrde, hirde (m.) custos, pastor; princeps Gr. 2, 94; 226; 602. I, 336. Gl. Bv. Dies Wort hat gern einen Genitiv vor sich, besonders einen gen. pl., und wird zu mancherlei Umschreibungen verwandt. (neorxnaviges) hyrde (Ƿ healdend), paradisi custos et servator, protector d. i. Adam 172. (yrfes) ~, heres 1063; 1540; 2191. (sinces) ~, thesauri custos d. i. rex 2095. = (folces) ~ 2309. = (rices) ~ 3185. ~ (heáfodmaga) 1195. (ne ic) ~ (væs bróþer mines) 1004. (dugopa) ~, d. i. Gott 164. 3529. pl. nom. (rices) hyrdas (voruld-cyningas) 2328.

hyre 1463. = hire, von he, w. m. s.

hȳrêd 2689. Ex. 440, 21. = hīrêd, w. m. s.

hyrra, Compar. zu heáh, w. m. s.

hyrst (f.) ornatus, apparatus; ornamentum Gr. I, 343. 2, 200. Erl. 148. Gl. Bv. Gl. AA. sg. acc. hyrste (gerfm), ornamenta coeli computa 2183. pl. gen. 'þeah he feohgestreón under hordlocan hyrsta unrim æhte ofer eorþan', res pretiosas, gemmas innumeras Ex. 245, 12. acc. 'hyrsta, scȳne bord, Ƿ brád svyrd, brúne helmas, dȳre mádmās hæfdon dómlice' Jud. 140, 56., aus welcher Stelle zu ersehen ist, was der Angelsachse unter Schmuck und Kleinoden begriff. dat. hyrstum Ex. 495, 22. (frætved) ~, ornamentis decoratus Ex. 414, 15; 436, 1. = ~ (gevered) El. 264. Ein anderes 'hyrst' scheint 'Wald, Horst' zu bedeuten: 'ic eom vraðre, þonne vermod sȳ, hēr on hyrstum heaseve stondeð', I am bitterer than wormwood is, which here in the hursts dusky stands' Ex. 425, 24.

hyrstan, gehyrstan, ornare, decorare Gr. 2, 202. part. præt. hyrsted. ornatus, comptus. hyrsted (gold), aurum elaboratum 2149. 'hyrstedne hróf hālgum tunglum', tectum sanctis stellis decoratum 953.

hyss (m.) iuvenis Gr. 1, 639. pl. nom. acc. hyssas 3734. 3749. 3770. 3789. 3948. 3962. Vgl. 'hyse, puer, mas' Gr. I, 343. Erl. 110. 113. homo Gl. Bv.

I.

Ie, pron. person., ego Gr. 1, 781. R. Gr. §. 137. gen. min, dat. me (mec), acc. mec (me). dual. vit, gen. uncer, dat. unc, acc. unc. pl. nom. ve, gen. úser (ûre), dat. ús, acc. ús, úsic, úsih.

- ícan** = eácan, augere, augeri. S. iecan. præt. sg. icte 1185. pl. 3. icton 1061. part. præt. 'beóð his vinter eác v̄ynnum íced' Ps. 60, 5. Vgl. 'he þæt eádige folc êcte svyþe, et auxit populum suum nimis' Ps. 104, 20.
- idel**, vacuus, vanus, inanis Gr. 2, 45; 103. I, 363. 'on idel, frustra' Gr. 3, 107; 161. idel (gylp), vana iactantia II, 255. ~ (ǝ unnyt), vacua et inutilis 106. 'h̄y s̄yn idle ǝ unnytte' Ps. 13, 4.
- ides** (f.) femina, nympa Gr. 1, 643. 2, 45; 351. I, 336. Gl. Bv. Gl. AA.; vielleicht ursprünglich 'formosa, splendida' D. M. 10; 87; 372 sq. Sg. ides (âviscmôd) 893. ~ 1050. (vlitebeorht) ~, splendida femina 1722. (blâchleór) ~ 1965. ~ (Egyptisc) 2221. (feásceaft) ~ 2263. sg. gen. idese 2226. 2241. dat. (of) idese (bið eafora væcned) 2386. acc. idese 586. ~ (sciene) 698. ~ 1714. 1847. 1869. pl. nom. idesa 1072. 1229. 2080. 2600. gen. idesa 2460. ~ (seó betste) 575. ~ (scênôst) 622. ~ (sceónôst) 701. ~ (scienôst) 818. ~ (ansien) 1256. dat. idesum 2494. 2506. 2529. acc. idesa 2150.
- iecan** = ícan. præt. pl. 3. iecað (eorðvelan) Ex. 38, 23. præt. sg. 3. iecte (mægþum ǝ mæcgum mægburg sine), filiabus et filiis familiam suam auxit 1118. (dugeþum) ~ 2370. iecte, auxit, steht für eácte Gr. I, 373. S. ýcte.
- ievian** = eóvian, ývian, (w. m. s.) ostendere, monstrare; apparere. Præs. sg. 1. 'þonne ic scúrboġan m̄inne ieve', quando arcum meum pluuium apparere facio 1536. præt. sg. 3. ievde (hire tácen), ostendit ei signum 649. ~ (ievde) 771. 'hine cyning engla Abrahame ievde sellá', angelorum rector Abrahamo se ipse ostendit i. e. apparuit 1779.
- ilc**, ylc, idem Gr. 3, 50. M. gl. 364. 418. 433. 'on þá iclan tid', eodem tempore 1079. þ̄ ilce leóht, eandem lucem II, 593.
- in** (præp. mit dem Dativ und Acc.) in; allm̄ilig durch on vertreten Gr. 2, 759.
- inbevriġan**, tegere, oculere; das Gegentheíl sagt invriġan El. 812. part. præt. (andvliġan) inbevriġenum (under loþum), facie sub vestibis occulta 1579. Gr. 4, 905.
- inc**, dual. dat. und acc. zu þú, vos duo, vobis duobus R. Gr. §. 137. Gr. I, 336. Gl. Ul. 87. inc 198. 548. 555. 559. 891. S. git, þú.
- inca** steht, nach Lye's Annahme, für incer, den gen. zu 'git, vos duo'. Im Cædm. erscheint es nur Z. 3372.; es muss von dem Subst. 'inca, dubitatio' M. gl. 417. Ex. 11, 29. Ps. 118, 39.; auch ingca geschrieben Ps. 72, 11., sorgfältig geschieden werden, obschon im Begriff des Zweifels auch der des Zweierleiseins liegt: διάνδιχα μερμήριξεν, him tveóþuhte 276. tveóġan: 'tveóġende m̄od' A. 771. tveó: 'þ̄ hit heofoncyniges tácen v̄ære ǝ þ̄ás tveó n̄ære', nec eius rei dubium esset El. 171. Die Bemerkung zu 3372. ist zu tilgen.
- incer**, incre, gen. zu git, vestri duorum; dat. incrum, vobis duobus 912. Es wird ferner nicht blos wie his possessiv gebraucht (197. 554. 2274.); sondern auch als Possessiv (wie úser) flectirt: dat. incrum (valdende), unser Beider Herren 574. ~ (herran) 576.

- incit**, Nebenform zum acc. inc, R. Gr. §. 139. Abimelech spricht zu Abraham und Sarah: 'ne ceara incit', nolite ægre ferre 2726. S. cearian. Abraham spricht zu seinen zwei Dienern: 'rincas mine, restað incit', requiescatis, reficiatis vos 2874.
- indrífan**, incitare, excitare, edere, prodere. præt. sg. 3. (vord) indráf, verbum edidit, prolocutus est II, 80.
- ingedôn**, indere aliquid in aliquam rem, imbuere aliquid aliquâ re. (feorh) ingedyde 184. S. gedôn.
- ingemên**, ? uná; oder ist ingemen 3120. = gemen, milites, copiæ, manus Gl. AA. ? Lye sagt s. v. ingeman: „Idem videtur significare, quod inbyrdling. Væron ingemen ealle ætgædere, erant eiusdem familiæ simul omnes; Cædm. 67, 3.“ Leo führt (S. 197. seiner Sprachproben) unter minan auf: „ingeman, der Einheimische, Landsmann“, auf welche Autorität hin, weiss ich nicht; 'gemana, contubernium, consortium' kommt häufiger vor.
- ingere**, quondam, olim 2962. S. gere.
- ingeþanc**, ingeþonc (m.) mens, intima cogitatio Gr. 2, 760. Erl. 154. 'ingeþanc, præcordia' M. gl. 403. sg. nom. (eorles) ingeþonc Ex. 472, 8. acc. (gevit, vera) ingeþanc A. 35. (feores) ~ El. 679. pl. dat. ingeþancum 3798. ingeþoncum (forhte beofiað) Ex. 63, 4. ~ Ex. 185, 2. acc. (unclâne) ingeþoncas Ex. 80, 34.
- inlende**, incola, indigena. Gr. 2, 760. pl. acc. inlende 3065. Vgl. 'inlendisca, accola' M. gl. 380. Inlende ist adi., nicht subst. In der Ueberschrift über Ps. 2. heisst es: 'mænde tó Drihtne be his feóndum, ægþer ge inlendum ge útlendum'. Das Subst. lautet 'inlenda, habitator, accola, incola' M. gl. 380. 404.
- innan**, adv. intus, intra, intrinsecus, und præp. intra; als præp. mit dem Dativ verbunden, sowohl mit 'on', als ohne dasselbe. R. Gr. §. 406. 407. 409. Gl. AA. innan, adv. 1361. ~ (J útan) 674; 1317. innan, præp.: innan (healle) 4236. ~ (breóstum) 712. on innan, præp.: þe on innan 906. him on innan 352; 720. hire on innan 686. innan .. on 837. on þ morþer innan 341. Gr. 3, 207. S. morþer.
- inne** = innan, intro, intus 2458.
- inne** (n.) domus Gr. 1, 644. = in, inn Gl. AA. sg. dat. (on his) inne 1561.
- inneveard**, intus, intrinsecus Gl. Bv. Gl. AA. ~ II, 138; 708.
- innon** = innan. innôn helle II, 581.
- insípian**, introire, intrare. præt. sg. 2. (siþþan þú tó me) insípadest Ex. 463, 17. inf. insípian 1571.
- intô**, præp. mit dem Dativ, in c. acc. R. Gr. §. 407. Gl. AA. 'ne gâ þú mid þinum êsne intô dôme', ne intres in iudicium cum servo tuo Ps. 142, 2. intô, adv. introrsum II, 378.
- inunder**, præp. c. acc. und c. dat., inter, sub, intra. inunder (edoras), intra tecta 2439; 2481.
- invit** (m.) dolus, fraudatio Gr. 2, 463; 760. Erl. 112. Dfnb. 140. 143. Gl. Ul. 192. sg. acc. invit 2408. Das Wort wird auch invid (Ps. 54, 10.), und invidd (Dfnb. 143.) geschrieben.

- invit**, **invid**, **dolosus** Gr. II. cc. se **invidda** Jud. 132, 4. (vordum) **invitum**, **verbis dolosis** II, 730.
- invitfull**, **dolosus** Gr. 2, 560. Gl. Bv. **invitfull** 945. dat. '(from þære) **invitfullan** (yflan tungan), a lingua dolosa' Ps. 119, 4. pl. nom. **invitfulle** 1268. gen. 'þeah þe me synfulra **invitfulra** mûþas onganian, quia os peccatoris et dolosi super me apertum est' Ps. 108, 1.
- invitspell** (n.) **nuncius doli** s. mali. sg. acc. **invitspell** 2019.
- iren** (n.) **ferrum** Gr. 2, 46; 160; 337. I, 362. Gl. Bv. Gl. AA. RW. 213. Gl. Ul. 51. gen. (heardes) **irenes** 382. dat. (mid) **irne** (eall ymbfangen), **ferro ab omni parte circumdatus** II, 519. S. **isen**, **isern**.
- irenband** (m.) **vinculum ferreum** Gr. 2, 337; 432; 452; 485. Gl. Bv. pl. nom. **licgað** me ymbe **irenbandas**, **vincula ferrea me cingunt** 370.
- irnan**, **yrnan**, **eornan**, **currere** Gr. 1, 898. I, 336; 351. 2, 834., **entspringt aus rinnan** Gr. 2, 389. Gl. Bv. præt. pl. 3. (**gingran pider ealle**) **urnon**, **discipuli illuc omnes cucurrerunt** II, 534.
- is**; s. **vesan**.
- isen** = **iren**. Gl. AA. **væs isen eall þurhgleded**, **ferrum penitus candebat** 3762. **isen** wird auch adjectivisch gebraucht: **isene bandas**, **vincula ferrea** Ps. 149, 8. 'of **isenum** bridlum, **ferratis salivaribus**' M. gl. 375.
- isern** (n.) **ferrum**; adi. **ferreus** Gl. AA. Dfnb. 9. **isern**, **ferrum**. nom. 'oft **mec isern scòd**', **sæpe ferrum me læsit** Ex. 485, 14. gen. **isernes** (**brúcan**) 1084. **isernes** (**dâl**), **ferri pars** Ex. 439, 25. — **isern**, **ferreus** 3277. (vall) **iserne**, **murum ferreum** 3766. **ârenum clammum** 7 **isernum**, **æreis vinculis et ferreis** 4037. 'iserne steng ána gebiges, **vectes ferreos confregit**' Ps. 106, 15.
- iu**, **iam**, **olim**, **quondam**, **antiquitus** Gl. Bv. Gl. AA. ~ II, 81; 107. 'ic **væs on gifeþe iu** 7 **nú**' A. 489.
- iudæd** (f.) **quod olim gestum** s. **actum est**. pl. dat. 'sceal ic **sêcan ôþerne** (eard), **gongan iudædum**', **petere debeo aliam terram, visitare propter ea, quæ olim gessi** Ex. 284, 26. ~ (**fâh**) **inquinatus olim gestis** II, 187.

L.

- Lâ** (interiect.) **eccel ol engl. lol** Gr. 3, 289. Gl. Bv. Gl. AA. **lâ** II, 458; 645; 732. **vâ lâ**, **eheu! utinam!** 367. S. **eâlâ**, **hvæt und vâ**.
- lâc** (n.) **munus, officium, ludus; donum, oblatio, sacrificium** Gr. I, 358. Erl. 164. Graff 2, 152. '~ **donum, xenium** M. gl. 409. **medicina, medicamentum** M. gl. 339; 439. **munificentia** M. gl. 339. **munusculum** M. gl. 440. S. **lâcedôm**. Im Glossar zu den **Analecten** macht Thorpe die Bemerkung, dass **lâc** in allen drei Geschlechtern vorkomme; nach Bosw. **Append.** ist es neutr. und masc. — acc. '**lâc brôhton**', **munus, sacrificium obtulerunt** 972. '~ þe hire brungen **væs, donum, quod ei oblatum erat** El. 1137. So sagte man '**lâc onginnan**' 1492; ~ **bebeódan** 2852. Ex. 179, 35. öfter '**lâc onsecgan**' 1786. 2837. Ex. 168, 28. 254, 19. und sonst; auch '**lâc onblótan**', **hostiam offerre, sa-**

crificare. 'onbleót þæt lác gode' 2927. 'ic þe laces lóf lustum secge, tibi sacrificabo hostiam laudis' Ps. 115, 7. pl. dat. lácum 1467. 2097. S. gild und D. M. S. 35.; vgl. æclæc und æglæc.

lācan, ludere, salire, exsilire, saltare, volitare. Gr. 1, 895. 2, 589. præt. læc und leólc Gr. I, 372; 373. Erl. 112. Gl. Bv. S. forlācan. Præs. sg. 3. læceþ on lyfte Ex. 328, 25. pl. 3. brondas læcaþ, titiones tremula flamma ardent Ex. 448, 23. 'þonne hie (nämlich 'eálipende') on cald væter ceólum læcaþ' A. 253. 'fuglas þá þe þurh lyft læcaþ fíþrum' Ex. 220, 7. præt. sg. 3. leólc (on lyfte), sublimis abiit 446, Ex. 438, 15. '~ ofer laguflód', saliit super fluctum Ex. 283, 2. inf. (vordum) lācan Ex. 414, 13. part. præs. læcende (lig), flamma saltans 3992; El. 1111; 579. oder 'læcende læg' Ex. 97, 23., von der flackernden Flamme gesagt. 'lagu læcende' A. 437. 'on lyft ástáh læcende feónd' El. 899. 'heofonfuglas þá þe læcende geond lyft fáraþ' Ex. 194, 24. S. lyftlæcende.

lād, lāde (f.) via, iter; conventus Gr. 1, 642. I, 358. 2, 15. Gl. Ul. 105. sg. dat. (on þære) lāde 1439. acc. 'se ús þás lāde sceóp', qui nobis hoc iter designavit 1835. S. gelād.

læccan, gelæccan, capere, corripere Gl. AA. Gl. Apoll. Tyr. præt. sg. 3 (se læg) læhte (viþ þes læpan), flamma corripuit scelestum II, 716.

læcedóm (m.) medicina, medicamentum, remedium; sanatio, salus Gr. 2, 491. Graff 2, 101.; 'ursprünglich medela, doctrina medici' Gr. I. c. — acc. þurh his læcedóm, per vim suam salvandi d. i. als Heiland II, 591. 'þæt þær læcedóm findan môte, se þe nú his feore nyle hælo strýnan', ut sanationem ibi inveniat is, qui nunc animæ suæ salutem sibi parare noluerit Ex. 96, 16.

lædan, ducere, engl. to lead Gr. 1, 905. I, 359. Gl. Bv. Gl. AA. R. Gr. §. 207. præs. sg. 3. lædeþ (on uprodor) 3472. se þás fáre lædeþ, qui dux est huius expeditionis 3483. pl. 3. lædaþ 1293. ~ (tó lihte) II, 363. ~ (þider in þæt scræf) II, 633. præt. sg. 2. þú (æhta) læddest 2671. II, 424. sg. 3. (seþe) lædde, qui ducebat i. e. dux 2983. (æhte) ~ 1867. 'hie mid ligenum lædde', eam mendaciis seduxit 595. S. forlædan. pl. 3. (on vic ceápas) læddon 1871. ~ (út of Sodoma byrig) 2006. 2011. imperat. læd (on eorþan bearm) 1484. ~ (under earce bord) 1327. inf. (under earcebord) lædan 1352. (æhta) ~ 1430; 1643. (húpe) ~ 2143. ~ (út of . .) 2449. (æhte) ~ 1761. 2615. '~ mid hie', secum abducere 2779. (fáre) ~ 1740. ~ (víf tó his selfes sele), ducere feminam in suam ipsius domum 1850. 2124. 'vit lædan sculon, teón vit of pisse stove', nosmet abducere debemus, proficisci ex hoc loco 1905. part. præt. læded 2624.

læfan, relinquere, neuengl. to leave Gl. Bv. Gl. AA.; mit dem Dativ. præt. sg. 3. (eaforan) læfde (land ʒ leódveard) 1174. 1190. 1209.

læg; s. licgan.

læhte; s. læccan.

læn (n.) commodatum, mutuo datum, commodum, præmium, donum Gr. 2, 17; 28; 160; 182. Graff 2, 219. Gl. Bv. Thorpe (im Gl. AA.) be-

zeichnet dies Wort als 'semisaxon'; s. leán. acc. lán 598. ~ (godes, ælmihtiges gife) 690.

lānan, mutuari, commodare; dare, præbere Gr. 2, 17. Graff 2, 219. RW. 370. inf. (spède) lānan, successum, victoriam præbere 2053.

lāne, tenuis, fragilis, exilis, vilis, macer, macilentus Gr. 1, 735. I, 359. Erl. 170. Gl. Ul. 108. Gl. Bv. (lāne ǝ sāne, fragilis et segnis Gr. Andr. und El. XLIII). lāne (dreám), iubilum, quod transit 3460. lānes (lifes) 3197. (of þissum) lānan (life) 1206. Das Leben der Menschen wird im Beóvulf Z. 5178. geradezu 'lāndæg, dies exilis' genannt.

lāran, docere, instruere, informare; monere, exhortari Gr. I, 359; 360. Graff 2, 255. Gl. Bv. Gl. AA. S. gelāran; mit dem acc. der Person. præs. sg. 1. (svá ic þe) lāre 2298. præt. sg. 3. (he hie fremē) lārde 607. 'leóde lārde on lifes veg' A. 170. inf. (listas) lāran 514. (his brýd vordum) ~ 1817. (eóv lāran langsumne ràd) II, 251.

lārig 3168. ? docilis, tyro, nach Manning in den Suppl. zu Lye; vielleicht ist 'lārig' zu verbinden mit 'gylpplegan gāres' und zu übersetzen: edocti ludum gloriosum lanceæ; ohne willkürlich zu sein, kann man lārig von lāran nicht wohl trennen.

æs, minor, minus, Compar. zu lytel Gr. 3, 593; 612; 743. R. Gr. p. 51. Gl. AA. Gl. Bv. 'þý læs', quo minus, ne, mit folgendem Coniunctiv 573. 2139. 3046. S. þe, þý und lytel.

lāstan, perficere, complere, exsequi, præstare, observare Gr. I, 359. Graff 2, 251. Gl. Ul. 103. Gl. Bv. præs. sg. 2. (þenden þú mine lāre) lāstest 2163., neben lāstes 569. 611. coni. sg. 3. (þ he þine lāre) lāste 573., neben lāst 616. præt. coni. pl. 3. (butan heó godes vilan) lāsten 244. imperat. lāste 514., neben lāst 2298. ? lāste 3237. inf. lāstan 506. 535. 551. 646. 659. 3173. S. gelāstan.

lātan, sinere, relinquere, dimittere, demittere Gr. 1, 360; 896. 2, 834. Gl. Ul. 108. RW. 372. Gl. Bv. Gl. AA. mit dem inf. verbunden. præs. sg. 1. (sittan) lāte ic 436. 'ic sigan lāte', descendere facio 1344. coni. sg. 3. 'lāte him tó bysne', sinat sibi esse exemplum II, 197. præt. sg. 3. lét, sivit Gr. I, 362. ~ 239. 253. 952. 1193. 1367. 1433. lāt 2105. coni. sg. 3. léte 258. pl. lēton A. 831. Neben dem præt. lét besteht auch die Form leórt Gr. I, 372; 373. Erl. 163., wie von lācan, neben lēc, auch leólc besteht; s. das Wort. imperat. lāt 2124. lātað 2465. inf. lātan 589. 2225. 2637.

lāf (f.) reliquiæ, quod reliquum est; superstes, relictus Gr. I, 358. 1, 642. 2, 503; 603. Gl. Ul. 105. Gl. Bv. Gl. AA. nom. seó (væpna) lāf, qui armis evasit 2000. (án gāra) ~, qui iacula effugit 2014. dat. þære lāfe 1338. (vætra) ~ 1543. 3670. 3970. acc. (vráþra) lāfe 1491; Ex. 484, 6. (éce) ~ 3299. (væpna) ~ 3592. (earme) ~ 3598. 'ealde lāfe, ecg', ensis hereditate acceptus 3337; ähnlich heisst das Schwert Z. 3423: 'alde mece'; Anal. 122, 37: 'eald svurd', und Beóv. Z. 5228: 'eald sveord etonisc', ein alt heidnisch Schwert, zur Bezeichnung der Güte und Kostbarkeit desselben; vielleicht bedeutete

- 'láf' geradezu Schwert; wenigstens übersetzt Thorpe Ex. 438, 20. die Worte: 'ic láfe geseáh' durch: 'I saw the sword'.
- lago** (m.) aqua, æquor Gr. 3, 383. sg. nom. (þá gesundrod væs) lago (við lande), quum seiuncta esset aqua a terra 163. 211. 1408. 1486. S. lagu.
- lagoflôð**, **laguflôð** (m.) aquæ fluentum, aquarum fluctus Gr. 2, 464; 493. sg. dat. lagoflôðe 127.
- lâgon**; s. licgan.
- lagosið** (m.) navigatio, cursus marinus. pl. gen. lagosiþa 1338. 1481.
- lagostreám** (m.) aquarum fluctus, fluentum. sg. dat. (sume drenc fornam on) lagostreáme El. 137. pl. nom. lagostreámas 3906. dat. 'lagostreámmum leoht', nämlich eorþe, terra aquarum fluctibus irrigata 1917. S. lagustreám.
- lagu** (m.) aqua, æquor, unda, profunditas, lacus Gr. 1, 640. I, 328. Andr. und El. XXXIII. Erl. 170. Graff 2, 102. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. 'lagu land gefeól', aqua in terram irruit 2411. S. lago.
- lagustreám** = **lagostreám** Gr. 2, 422; 464; 528. Gl. Bv. Gl. AA. pl. acc. lagustreámas (vreaáh), aquarum fluenta operuit 2443. 3296.
- land** (n.) terra, ager, solum Gr. 1, 643. I, 328. 2, 227. 3, 379; 395. Graff 2, 232. Gl. Ul. 104. Gl. Bv. Gl. AA. sg. pl. nom. acc. land 114. 203. 211. 239. 331. 506. 734. 958. 1162. 1175. 1191. 1231. 1474. 1533. 1645. 1726. 1795. 1914. 2445. 2549. sg. gen. landes 2818. dat. lande 163. 781. 784. 802. 1481. 1886. 2717. pl. gen. landa 484. 792. S. lond.
- landgesceaft** (n. und f.) creatura terrestris. eall landgesceaft, tota natura 3878.
- landman** (m.) incola, indigena; colonus Gr. 2, 507. pl. gen. landmanna 3108.
- landriht** (n.) terræ lex, ius civile s. civium Gr. 2, 465. nom., acc. landriht 1905. 3283.
- landscipe** (m.) provincia Gr. I, 337. 2, 465; 521. Graff 2, 234. Gl. Bv. sg. acc. landscipe 375.
- landsôcn** (f.) investigatio terræ; visitatio terræ. sg. acc. (tófaran on) landsôcne 1659; 1693. Das Simplex 'sôcn' kommt im Beóv. Z. 3551. vor.
- lang**, longus Gr. 1, 733. 2, 289. 3, 579. RW. 362. Gl. Ul. 103. Graff 2, 225. Gl. Bv. Gl. AA. R. Gr. p. 51. lange adv. longe; diu, procul Gr. 3, 102. M. gl. 376. 'svá lange, quamdiu' M. gl. 386. 'lange, feor longius' M. gl. 407. lang 68. 486. 551. 581. 688. 1303. lange 258. 312. 757. 1171. 1220. 1421. Comparativ: leng, longior, longius, diutius Gr. I, 333. 3, 593. Gl. Bv. ~ 23. 170. 291. 728. 986. 1835. 1886. 2415. 2585. 'svá leng, svá má, magis magisque' M. gl. 404. Superlativ lengest 244. 1214. 3352. lengust II, 608. S. long.
- langian**, appetere, desiderare, requirere Gl. Bv. præs. sg. 1. (þá minn hám) lange, ? meos domum reduco II, 505.; unpersönlich gebraucht mit dem acc.: præs. 'langað þe', num te desiderium incessit? 493. præter. 'hæle ð langode', viros fortes tenebat desiderium 1426. Häufiger scheint longian vorzukommen. S. langung.

- lgsum**, longus, diurnus, tardus, tædiosus, desideratus Gr. 2, 653: 664. Graff 2, 229. M. gl. 347. 360. 375. 402. 405. 'langre, langsumere, prolixâ' M. gl. 413. Gl. Bv. Gl. AA. 'micel is tò secganne, langsum leornung þæt he in life ádreág eall æfter orde' A. 1482. langsumu lufu amicitia diurna 1900. langsumne (ræd) 2935. II, 251. ~ (hiht) 3334. S. longsum.
- lung** (f.) desiderium, appetentia, cupiditas; tædium. sg. nom. lungung (hie besvác) 3547. ?pl. acc. 'min sávl áslép for lungunga, dormitavit anima mea præ tædio; Ps. 118, 28. lungung Ex. 308, 29.
- (f.) doctrina, consilium Gr. 1, 642. lære Gr. I, 358. 3, 489. neuengl. lore Gl. Bv. Gl. AA. 'lár, exemplum' M. gl. 360. '~ , discipulatus' M. gl. 332. studium M. gl. 371. documentum M. gl. 353. disciplina M. gl. 330. 377. traditio M. gl. 434. u. s. f. Der gen. pl. lautet oft lárena, lærna für lára; der dat. sg. lære wird adverbial gebraucht: sapienter 2688. 4178. sg. nom. lár (godes) 3197. 'lár ȝ ár', doctrina et honor Ex. 139, 13. dat. lære 2688. 3334. 4177. acc. lære 427. 439. 535. 569. 573. 611. 646. 728. 769. 784. 2163. Man sagt: lære forlætan, gehealdan, fremman, læstan, leornan u. dgl. pl. gen. lára (gemýndig) 1938. 239. '~ , literarum' M. gl. 373. lærna Ex. 450, 17. dat. lárurum 589. 595. 708. 1665. 1744. 2226. 2228. 2288. 2340. 3319. acc. lára 616. 'lára, bodunga, categorias' M. gl. 394.
- leóv** (m.) doctor, magister Gl. AA. '~ , archimandrita' M. gl. 407. rabbites, doctores M. gl. 373. sg. nom. læreóv 2476. 'lifes læreóv' d. i. Gott A. 1466. acc. (leófne) læreóv A. 404; 1707. Vgl. 'læreóvdómum, maiestatibus' M. gl. 424.
- lást** (m.) vestigium, orbita, gressus; ?tractus Gr. 1, 630. I, 359. 2, 46; 199. 3, 396. Graff 2, 251. Gl. Ul. 103. Gl. Bv. Gl. AA. Häufig ist die präpositionelle Verbindung on lást und on láste (on lást Gl. Bv. s. v. lást), in der Bedeutung 'in vestigio, pone, post, a tergo', mit voraufgehendem oder folgendem Dativ: 'lichryre on lást', post cædem 1095. on lást dæge 2443. flóde on láste 1539; him on láste 86; 942; 1123; 1162; 1693; 2069. on láste þe 2783. fæder on láste 1064; 1616. ússum fæder ȝ méder on láste, 1570. lápum on láste El. 30. Erl. 140. Erinnerung an den substantivischen Begriff des Wortes ist es, wenn zwischen on und lást ein Genitiv tritt: on leófes lást, post amatum 3266. on láþra lást, pone inimicos 3096. Auch sonst tritt gern ein Genitiv der näheren Bestimmung vor lást: idese láste, gressu uxoris 2241. (vgl. brýdelást s. v.); vræccan láste, exulis gressu 2472. und 2816. Oefter findet sich die Redensart 'lástas lecgan, gressus ponere' d. i. seine Schritte wohin wenden oder setzen, fortgehen, gehen: 'ic lástas sceal vide lecgan' 1022. 2394. 'he ófstum forð lástas legde' 2530. 2844. 'vræclástas vide lecgas' Ex. 309, 14.; wie man sagte 'vræclástas vadan' II, 122. oder 'settan' II, 189. Vgl. 'hie þá feþeláste forð onettan' Jud. 135, 34.
- lástveard** (m.) successor; qui aliquem sequitur Gr. 2, 534. 'vræcmon gebád láðne lástveard', exul expectabat insequentem hostem 3067. 'pone lástveard his svæsne sunu', successorem, filium suum proprium 3329.

- lätteón, látþeón, lādþeón** (m.) dux, imperator; magister Gr. I, 359. Erl. 159. Gl. AA. 'húre lätteón, pædagogus noster' M. gl. 435. 'lätteóvum pædagogis' M. gl. 399. sg. nom. (lifes) lätteón, vitæ dux d. i. Gott El. 520; 898. vgl. lárreón; ebenso 3033: lifes látþeón. 'on þinum naman ic þe healsige, þæt þú beó min lādþeón, et propter nomen tuum dux mihi eris' Ps. 30, 4. sg. gen. 'þæs lätteóves lárur hýrdon' El. 1210. S. lād, iter; teón gehört zu teón, ducere.
- lāð**, invisus, odiosus, exosus, hostilis, inimicus Gr. 1, 733. 2, 15. I, 358. Graff 2, 170. Gl. Bv. Gl. AA. M. gl. 404. 'se lāpa, der Leidige, der böse Feind' D. M. 904. detestandus M. gl. 419.; wird mit dem Dat. der Person verbunden, z. B. häufig 'lāð gode' 450; 573; 626; 643. (vinemagum) ~ 1018. nom. lāð leódsceaþa 914. ꝥ lāð treóv 640. se lāpa (deólfes boda) 486. 493. lāð æfter lāpum 3124. gen. þæs lāpan (lān) 598. þæs ~ (bodan) 708. ~ (cynnes) 2542. dat. (æt) þām lāpan 589. acc. m. lāðne (lāstveard) 3067. ~ (bend) II, 541. þone lāpan (strið) 569. n. lāð (ærende) 923. pl. nom. acc. (metode) lāpe 1928; 1264. ~ 3390. II, 287. gen. lāðra (monna) 2079. ~ (hæleþa) 2150. Comparativ: sg. acc. m. lāðran (landscape) 375.
- lāð** (n.) malum, molestia Gr. 3, 486. sg. gen. (vuht) lāpes 528. (fela) ~ 619. 757. acc. ~ (gefremedon) 391. ~ (gedóð) 620.
- lāþian**, invitare, evocare, accersere Graff 2, 164. Gl. Ul. 103. præ. sg. 3. lāþað (ús þider tó leóhte) II, 591. '~ hine liþum vordum' Ex. 124, 3. '~ ꝥ lādað' Ex. 349, 32. part. præ. 'tó salore lāþode væron' El. 384. 555.
- lāðlic** = lāð, odiosus; neuengl. loathly Gl. Bv. Graff 2, 173. lāðlic (strið) 659. acc. f. lāðlice (vróhte), crimen odiosum 907; 928; 2677.; es ist nicht nöthig, in der letzten Stelle lāðlice adverbial zu nehmen.
- lāðscipe** (m.) adversitas, fastidium, tædium sg. dat. (álynnan of) lāðscipe 2042.
- lāðvende**, hostilis, molestus, odiosus, Gegensatz von leófvende, gratus, carus (A. 1291. Erl. 172. Ex. 29, 31. 298, 13. 305, 22.) sg. nom. f. lāðvendo 2233. ? dat. lāðvende (mód) 446. acc. lāðvendne (here) 68. pl. nom. lāðvende 986. acc. lāðvende (men, þeódsceaþan) Ex. 97, 24.
- leáf** (n.) folium; frons, neuengl. leaf Gr. 1, 643. I, 356; 368. 3, 411. Graff 2, 65. Gl. Ul. 104. Gl. Bv. Gl. AA. R. Gr. §. 67. sg. acc. (on) leáf (treóves steppan) 1453. pl. dat. leáfum 842. 865. 875. 'geloden under leáfum, cretus sub foliis' El. 1227. Erl. 165. Verschieden hiervon ist das fem. 'leáf, neuengl. leave, permissio' Gl. Apoll. Tyr.
- leahor**, leahter, lehter, probrum, peccatum, vitium, crimen Gr. I, 347. 2, 141; 207. Erl. 129. Graff 2, 98. Gl. Bv. Gl. AA. pl. gen. 'leahtra, conviciorum' M. gl. 439. dat. (liegan on) leahtrum II, 265. acc. (lāpe) leahtras II, 287. Vgl. leahtrung, opprobrium Ps. 21, 5. ~, contemptus Ps. 30, 20. ~, contradictio Ps. 30, 23.
- leán** (n.) præmium, merces, emolumentum, retributio Gr. I, 355; 368. 2, 48. 3, 490. Graff 2, 97; 123; 219. Gl. Ul. 103. 104. RW. 370.

Haupt 3, 145. M. gl. 384. '~, victoria' M. gl. 369. sg. pl. nom. acc. leán 46. 1802. 2114. 2538. 3244. 3435. 3914. II, 680. sg. gen. (þancian þæs) leánes 258. dat. (to) leáne 37. 2813. 'songes to leáne' Ex. 322, 22. 'lifes to leáne' Ex. 285, 2. pl. gen. (sægde) leána (þanc) 2927.

leánian, remunerare; præmio dare Gr. 1, 907. Graff 2, 220. Gl. Bv.; mit dem Dat. der Person, die den Lohn empfängt und dem Acc. des Gegenstandes, für welchen gelohnt wird, und dem Dativ des Lohnes mit oder ohne Präposition. præs. sg. 1. 'ic þe þá fæhþe feo leánige ealdgestreónum' Beov. 2760. sg. 2. þú ús leánest 2682.; den Grund des Lohnes drückt auch ein Satz aus, mit forþon oder þæs þe eingeleitet: præs. pl. 3. 'forþon valdend scôp vudige môras lôfe leánige leóhtes hyrde' Ex. 193, 13. sg. 3. 'þonne beorht cyning leánað, þæs þe hý on eorþan eargum dædum lifdon' Ex. 52, 4. — præt. sg. 3. 'Gúðlâce god leánode ellen mid árum' Ex. 129, 13. part. præs. 'leániendum, remuneratore' M. gl. 347.

leás, fallax, mendax, falsus; liber, solutus, vacuus, expers Gr. 1, 733. I, 344. 2, 22; 566; 620. Gl. Ul. 111. Gl. Bv. Gl. AA. leás, mendax. ~ (viht), diabolus II, 726. D. M. 410. leás, vacuus, wird mit einem vorausgehenden oder nachfolgenden Genitiv verbunden: (dreáma) leás 40; 108. leás (écean dreámes) II, 183. (büendra) leás 89. u. s. f. 332. 864. 2251. II, 169. Zu leás, mendax, gehört leásian, mentiri Gr. 2, 22. Vgl. leásung, hygeleás, rædleás.

leásing, leásung (f.) mendacium, fallacia, fictio, falsitas; neuengl. leasing. Gl. AA. pl. dat. 'þeah ve viðsócun ær mid leásingum' El. 1123. 'þ ic leásingum, deófolgiendum, gaful onhâte' Ex. 251, 23. acc. 'buton þú forlâte þá leásinga, veóhveorþinga' Ex. 253, 13. 'þú fordést, þá þe symle leásinga specað' Ps. 5, 5. — leásung. pl. dat. 'for þinum leásungum', propter mendacia tua II, 62. Ps. 39, 4. acc. 'butan þú forlâte þá leásunga ꝥ me sveotollice sóð gecýpe' El. 688.

leccan, irrigare, adluere, lavare. prt. sg. 3. leohte 210. part. præt. (lago-streámum) leoht 1917.

leccan, ponere, collocare Gr. 1, 905. I, 334. Graff 2, 88. RW. 369. Gl. Bv. Gl. AA. prt. sg. 3. legde (him lustas on), excitavit cupiditates eius 685. ~ (hleór on eorþan) 2330. (he forð lástas) ~, abiit 2530. pl. 3. (lástas) legdon 2394. inf. (lástas vide) leccan 1023; 2844. S. lást.

lêg, lig (m.) flamma, ignis. Graff 2, 151.; im Cod. Exon. besonders häufig. sg. nom. 'se vonna lêg', flamma obscura II, 716. gen. lêges (blæstas veallas ymbvurpon) A. 1552. dat. (reáde) lêge 44. S. lig.

leng, longius, diutius. S. lang, long.

lengian, prolongare, differre; aber auch pertinere, patere, diffundi. prt. sg. 3. 'ne lengde þá leóda aldor vitegena vordcvyde', non cohibuit prophetarum enunciata 4163. 'hyre Jóf lengde geond londa fela', laus eius per multas terras divulgata est Ex. 324, 23.

leó; s. león.

- leód** (m.) vir, princeps Gl. Bv. sg. nom. (Ebréa) leód, Ebræorum princeps 2157; 2829. 'andsvarode v lanc Vedera leód' Beóv. 679. 'sum Healfdenes, leód Scyldinga' Bv. 3304.; vielleicht nur im nom. und acc. bräuchlich, wie brego, w. m. s.
- leód** (f.) gens, populus, provincia Gr. 2, 21; 466. I, 370. Erl. 166. Graff 2, 195. RW. 360. Gl. Bv. Gl. AA. sg. gen. leóde (râsvan), populi duces 2069. acc. (heofonríces) leóde (forlætán) 750. pl. gen. leóda (râsvan) 1650. (geond) ~ (mægpe) 1659. S. leóde und vare.
- leóðan**, crescere, progerminare, enasci. Erl. 166. S. geleóðan. præf. pl. 3 'of þám tvige ludon láðvende' 986.
- leóðburh** (anom. f.) civitas, metropolis Gr. 2, 466. Gl. Bv. dat. leóðbyrig 2495. S. leóðgeard.
- leóde** (m. pl.) homines Gr. 1, 641. Gl. Bv. nom. leóde 1974. gen. leóda 2011. 2018. 2120. 2555. dat. leóðum 486. 2476. 2818. acc. leóde 688.
- leóðfruma** (m.) populi princeps; princeps Gr. 2, 466; 493. Gl. Bv. sg. nom. leóðfruma 3283. El. 191. gen. leóðfruman 1241. dat. leóðfruman 2326.
- leóðgeard** (m.) civitas Gr. 2, 466; 494. ~ 229. 1220. 1767.
- leóðhata** (m.) populi gubernator, dux; tyrannus, exactor Gr. 2, 466; 496; 498. Gl. AA. sg. nom. (láð) leóðhata 2969. acc. (þone vārlogan láðne) leóðhatan (læddon tó bedde) Jud. 133, 26. pl. nom. (ávyr-gede vomsceaþan, leáse) leóðhatan El. 1300. Leóðhata ist zu unterscheiden von 'leóðhete, calamitas, miseria' A. 112. 1139. 1150.
- leóðmæg** (m.) popularis; besonders im plur. leóðmagas Gr. 2, 466. dat. leóðmagum 2688.; daneben besteht pl. nom. leóðmægas El. 381.
- leóðmægen** (n.) copiæ, populi vires; virtus, fortitudo Gr. 2, 466; 506. sg. nom. 'hit siððan gelamp, þæt þ leóðmægen, gúðrófe hæleð. tó Hierusalêm cvómon' El. 273. gen. leóðmægenes 3096. 3124. dat. leóðmægne 3057. pl. nom. (voc.) 'eall his leóðmægen, omnes virtutes eius' Ps. 148, 2.
- leóðscearu** (f.) gens, natio Gr. 2, 466; 522. S. folcscearu. sg. dat. (on) leóðsceare 3266.
- leóðsceaþa**, leóðscaþa (m.) populi destructor, publicus hostis; hostis, diabolus Gr. 2, 466; 523; 542. D. M. (I.) 553. Gl. Bv. sg. nom. voc. (láð) leóðsceaþa 914. sg. dat. 'butan þú úsic æt þám leóðsceaþan hræddan ville' Ex. 17, 20. pl. gen. 'láþra leóðsceaþeana þróvian edvít spræce' A. 80.
- leóðscipe**, leóðscype (m.) gens, natio Gr. 2, 466; 521. I, 337. Gl. Bv. sg. nom. (þes) leóðscype Ex. 255, 2. dat. leóðscipe 3173.
- leóðveard** (? f.) populi custodia; principatus, dominatio; mit 'land' verbunden 1175. 1191. 2986.
- leóðveras** (m. pl.) eiusdem gentis homines; populares, incolæ Gr. 2, 466; 534. nom. leóðveras (fremde) 1827. dat. leóðverum 3039. S. folcveras.
- leóðverod** (n.) populi agmen, exercitus Gr. 2, 466. acc. leóðverod 3006.
- leóðþeáv** (m.) populi mos, mos genticus, mos regionis Gr. 2, 466. pl. dat. þám leóðþeávum onfôn, gentis consuetudines sequi 1932.

leóf, carus, dilectus, gratus Gr. 1, 733. 2, 119. I, 370. Graff 2, 51. Gl. Ul. 109. Gl. Bv. Gl. AA.; mit dem Dativ verbunden: eallum leóf 79. 175. 244. 338. 1087. 1109. 1123. 1141. 1178. 1191. 1241. 1280. 1580. 1650. 1767. 1910. 2246. 2298. 2590. 2731. 2756. 2852. Comparativ: leófra 2914. Superlativ: leófest A. 238; 811. leófast Ex. 247, 25. leóföst 1328. 1743. 2717. A. 935. leófust Ps. 80, 12.

leofian, libban, lybban, vivere Gr. 1, 908. 2, 159. Graff 2, 58. præs. sg. 2. 'þenden þú hér leofast', quamdiu hic vivis 932. sg. 3. leofað 2638.

leóflíc, amatus, gratus Gr. 2, 659. Gl. Bv. Gl. AA. leófltc 1707. 1850.

leogan, mentiri, fallere Gr. 1, 897. I, 370. Graff 2, 130. Gl. Ul. 110. Gl. Bv. Gl. Apoll. Tyr. præs. sg. 3. leogeð 3933. prt. sg. 3. (gif me se vitega ne) leag Ex. 318, 12.

leóht (n.) lux Gr. 1, 643. I, 370; 373. 2, 237; 603. Gl. Bv. Gl. AA. sg. pl. nom. acc. leóht 122. 124. 127. 129. 144. 309. 611. 769. II, 68; 106; 313. gen. leóhtes 332. 616. 848. 2394. dat. leóhte 86. 258. 505.

leóht, lucidus; facilis, leicht Gr. 1, 733. Gl. AA. — leóht, lucidus 561. ~ (J scêne) 265, leóhtum (steorram) 256. Comparativ: leóhtra 499. 4160. — leóhte adv. facile Ex. 69, 12. ~ lucide 673.

leóhtberende, luminosus, lucifer Gr. 2, 589.; auch Uebersetzung des nom. propr. Lucifer II, 369; im Ahd. lihtuaz d. i. ags. leóhtfæt luminar Ps. 17, 26. 135, 7. „do shuof er in deme himele einen engel, der hiz lucifer . . er was ein lihtuaz des hymeles“ Bücher Mos. von Diemer S. 4. „ze ware sagen ich ivv daz: er nant in lichtvaz“ Buochir Mosis von Massmann S. 235.

leohhte; s. léccan.

leóhtfruma (m.) lucis auctor; Deus, Gr. 2, 493. nom. (lifes) leóhtfruma 175; 923; 1405; 2415; 3926. 'dryhten crist, lifes leóhtfruma' Ex. 137, 26. dat. (lifes) leóhtfruman 1786; 1883. acc. (lifes) leóhtfruman Ex. 138, 24. Ausser der Verbindung mit 'lifes' ist mir 'leóhtfruma' nicht vorgekommen. Vgl. liffruma.

leólc; s. lácan.

leóma (m.) lux; flamma, splendor, iubar, fulgur Gr. 2, 148; 505. I, 370. D. M. 162. Graff 2, 33. Gl. Ul. 111. Gl. Bv. sg. nom. leóma El. 1294. dat. leóman Ex. 13, 17. '~ splendore, solis radio, iubare' M. gl. 333. 301. 468. acc. (leóhtne) leóman II, 470. (liges) ~ 3861. (fýres) ~ 3932. pl. nom. acc. (scíre) leóman 3041. (svegles) ~ II, 353.

leomu (n. pl.) membra Gr. I, 348; 350. Erl. 158. Die einzige Stelle, in welcher leomu im Cdm. vorkommt, II, 156., wird so zu bessern sein: 'þær ve, ymb hine útan, ealle hófon leomu, ymb leófne', ibi nos omnes, circum eum, membra movimus, circum dilectum, und ist von dem Chorreigen der seligen Geister zu verstehen. Leomu ist unzweifelhaft neutrum; ein sg. leome, oder fem. leomu ist mir nicht vorgekommen. Dagegen pl. nom. leomu (cólodon) El. 882. 'hveorfan móstan leomu, lic somud J lifes gæst' Ex. 152, 17. ~ (hefedon) Ex. 159, 20. ~ (hefegiað) Ex. 163, 32. 327, 18. acc. leomu Ex. 48, 25. 99, 8. 232, 27. leomo Ex. 2, 6. gen. leoma (lifgedál)

- Ex. 164, 29. dat. 'þá he leomum onfeng' Ex. 39, 26. ~ (geþungen)
 Ex. 241, 1. Kemble, im Gl. Bv., führt ein fem. 'leom, membrum,
 ?virgultum' auf. Leomu wird auch von den Zweigen, Schösslingen,
 Laub u. s. f. gebraucht (vgl. leóðan, crescere und mundartl. 'lode,
 Laub, Schössling' und 'loden, wachsen, spriessen'): 'se ælmihtiga . .
 gefrætvaðe foldan sceátas leomum 7 leáfum' Beóv. 193. 'beám
 sceal on eorþan leáfum liþan, leomum gróvan' Ex. 334, 33.
- leon** gen. leones (m. f.) leo, læna Gl. AA.; der nom. 'leon' wird zu
 unterscheiden sein von leo (Ps. 7, 2. 9, 29. 21, 11. seó leó Ps. 16,
 11.) 'sg. gen. 'gefriþa me of þæs leon mýþe' Ps. 21, 19. 'of leon
 hvelpum' Ps. 56, 4. oder leonhvelpum? — leonhvelpas Ps. 103, 20.
 acc. (gyldene) leon 3250., Mscr. leor. pl. gen. leona (mægen) Ps.
 57, 5. 'hvelpas leona, catuli leonum' Ps. 103, 22. Spelm.; dagegen:
 'gehæl me of mýþe leona, salva me ex ore leonis' Ps. 21, 20.
 Spelm.
- leornian**, discere, erudiri Gr. 1, 907. Gl. AA. prt. pl. 3. (cræft) leornedon
 3601. imper. leorna (þe seolfa) 1910. pl. leorniað, erudimini Ps. 2, 10.
- leóð** (n.) carmen, cantus, cantilena Gr. 1, 643. I, 370. 3, 490. Graff 2,
 199. Gl. Ul. 111. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. leóð 3237.; verschieden
 von 'leoð, lið, membrum'. S. æfenleóð.
- lêt**; s. lætan.
- libban**, lybban = leofian, vivere Gr. 1, 336. inf. libban 479. 784. 802. 848.
- lic** (n.) corpus; caro Gr. 1, 643. I, 363. 3, 897. Graff 2, 103. Gl. Ul. 105.
 Gl. Bv. Gl. AA. sg. pl. nom. acc. lic 265. 488. 875. 2852. gen. lices
 928. 1827. 2677. dat. lice 177. 181. 1140. 1559. 1617. 2783. pl. gen.
 lica 1276.
- licgan**, iacere Gr. 1, 897. I, 336; 359. 2, 834. Gl. Ul. 109. Gl. Bv. Gl.
 AA. R. Gr. §. 229 præ. pl. 3. licgað (me ymbe) 370. ~ (me ym-
 butan) 381. prt. sg. 1. 3. læg 761. 1560. 1572. 2628. 4192. læg (æt
 heortan) 632. pl. 1. 3. lågon (on þám fyre) 321. ~ (on svape) 2070.
 'þær ær vegas lågon', ubi olim viæ fuerant 3386. inf. licgan (on
 leahtrum) II, 265. ~ (in hylle) II, 717. part. præ. 'licgende, latit-
 tantem' M. gl. 431. S. ligan.
- lichama**, lichoma (m.) corpus Gr. 645. 2, 465; 496. Andr. und El. XXXIX.
 RW. 369. Gl. Bv. Gl. AA. lichama. sg. dat. (on) lichaman 1214.
 pl. acc. lichaman 781. lichoma 499. sg. dat. (on) lichoman 1199.
 pl. acc. lichoman 842.
- lichrýre** (m.) corporis destructio, cædes. Gr. 2, 465. sg. dat. þám lichrýre
 (on lást) 1095.
- lician**, placere; delectare; auch unpersönlich gebraucht Gr. 1, 907. Gl.
 Ul. 106. RW. 367. Gl. Bv. Gl. AA. præ. sg. 1. 'ic þám leófan
 Gode licie svipor þonne æpele cealf' Ps. 68, 32. sg. 3. (sprece ic
 þæt þe) licað Ps. 18, 13. 'þe heora ægðrum licað, ge Gode, ge
 eac þám men' Ps. 24, 10. ~ (him) Ps. 40, 1. con. sg. 3. 'licige
 þe, þæt þú me árige, complacet tibi, ut eripias me' Ps. 39, 15.
 præ. sg. 3. (vel) licode (freán) 131. inf. (Gode) lician Ex. 66, 34.

- licvund (f.) vulnus. ?pl. nom. licvunde 3168.
- lid (m.) navis, navigium Gr. 336. sg. gen. (on) lides (bósmæ) 1327; 1405. (æt) lides (stefnan) A. 403. (tó) ~ (stefnan) A. 1707. dat. (tá) lide (fleógan) 1474. acc. 'læt nú geferian flotan úserne lid tó lande' A. 398. S. lād.
- lif (n.) vita Gr. 1, 363. Graff 2, 43. Gl. Bv. Gl. AA. nom. acc. lif 470. 505. 941. 947. 1069. 1621.; gern wird verbunden 'lif ǝ deáð' Ex. 98, 6. 'svá lif, svá deáð' Ex. 37, 20. 133, 25. gen. lifes 465. 483. 1116. 1276. 1594. 1835. 2444. lifes éþel, paradisus 1570. Der Begriff Deus wird häufig mit Hülfe von 'lifes' umschrieben: lifes ágend Ex. 349, 33. lifes aldr 1109. ~ ealdor Ps. 105, 31. lifes brytta 122, 129. lifes lareóv A. 1466. lifes látteóv El. 898. lifes leóhtfruma 175. 923. 1405. 1786. 1883. 2415. A. 387. lifes valdend Ex. 450, 10. lifes veard 144. 163. Ps. 106, 2. 103, 22. — in lifes lif, in æternitatem Ex. 240, 35. dat. 1206. 1707. 2604.
- lifan, lýfan, permittere, concedere. S. leófan, lýfan. præs. sg. 1. 'ic þe selfes dóm life' tibi ipsi iudicium relinquo 1910.
- lifceare, de vita sollicitus Lye. ~ 875. S. cear. Das Substantiv lautet 'lifcearo' A. 1428.
- lifdæg (m.) dies vitæ, vita Gr. 2, 465; 489; 490. Gl. Bv., wohl nur im pl. bräuchlich. S. geardæg, árdæg. pl. nom. acc. lifdagas 907. 3338. Ps. 90, 16. 102, 14. pl. lifdagum 3352. Ex. 75, 22. Ps. 118, 17. 139, 8.
- liffreá (m.) vitæ dominus, Deus Gr. 2, 465. Gl. Bv. D. M. 21. liffreá 865. Ex. 2, 7. 30. gen. liffreán 3200. dat. liffreán 16. 1802. acc. liffreán 3914.
- liffruma (m.) vitæ auctor, Deus Gr. 2, 465; 493. sg. nom. se liffruma El. 336. Ex. 41, 16. 64, 25. dat. (in) liffruman 4160. Ex. 140, 13. acc. liffruman Ex. 31, 31.
- lifgean; s. lifian.
- lifgedál (n.) vitæ separatio, decessus, interitus, mors Gr. 2, 465. nom. acc. lifgedál 2555. Ex. 164, 29. 330, 2. S. aldorgedál.
- lifian, lifgan = leofian, lyfian, vivere Gr. I, 336. Graff 2, 40. Gl. Ul. 108. Gl. Bv. Gl. AA. S. leofian, libban, lybban. præs. pl. 3. lifige 1332. præs. coni. 3. lifge, vivat 2340. Ex. 310, 22. pl. coni. 3. lifigen 3844. pl. 1. lifiað 2250. præter. sg. 3. lifde 1141. 1170. 1179. 1224. pl. 3. lifdon 19. inf. lifgean 3519. lifgan Ex. 81, 22. 118, 23. 319, 13. und sonst oft. lifigan 1747. lifian 914. part. præs. lifigende, vivus, vivens Gl. Bv. Gl. AA. ~ 203. 2163. lifigende 4281. pl. gen. lifigendra 2087. 3206. dat. sg. pl. lifigendum 2657. II, 680. ?lifigendon II, 301.
- lifveg (m.) vitæ cursus Gr. 2, 465; 537. sg. acc. lifveg (metan) 3033. pl. acc. 'he sávlum rýmeð liþe lifvegas' Ex. 148, 5.
- lifvela (m.) vitæ bona, divitiæ Gr. 2, 465; 537. sg. gen. (þurh gitsunga lænes) lifvelan Ex. 111, 5. sg. pl. acc. lifvelan 3574. Ex. 82, 33.
- lig = lêg (m.) flamma, ignis Gr. I, 363. Graff 2, 151. Gl. Bv. ? neutr. 750. lige (m.) flamma Gr. 1, 640. sg. nom. acc. lig 2409. 2535. 2542.

2578. gen. liges 332. 3861. dat. lîge 757. 792. 1920. 2499. 2851. 3329. 3746. pl. nom. acc. ligas 324. 760. gen. 'liga, fulminum' M. gl. 421.
- ligan = licgan, iacere, w. m. s. præs. sg. 2. þú ligst 731. sg. 3. 'þonne þin flæsc lige 8' 2182.
- ligen (f.) mendacium = lige, lyge. pl. dat. (mid) ligenum 493; 528; 585; 598; 626; 643.
- ligenvord (n.) = ligen. pl. dat. (mid) ligenvordum 697. S. ligevord, lygevord.
- liget (n.) fulmen Gr. 1, 644. ligete (n.) coruscatio, fulmen Gr. 3, 526; 214; 392.; dagegen: 'ligetu (fem.) fulmen' im Gl. AA. Nach Grimm (Gr. 3, 526.) steht liget für ligete und bildet demnach den pl. auf — u; ein fem. liget oder ligetu scheint indessen unzweifelhaft: pl. nom. 'þonne ligette lixan cvóman' Ps. 76, 15. 'þec liexende ligetta hêrgen' Ex. 192, 15. 'þine ligetta leóhta8 J beorhta8' Ps. 143, 7. pl. acc. 'gemanigfealdode his ligeta, fulgura multiplicavit' Ps. 17, 14. 'ligetta on rêne dyde, fulgura in pluviam fecit' Ps. 134, 7. Spelm. — Der neutralen Form gehören an: sg. acc. 'vind J liget' Ps. 134, 7. pl. nom. lîgetu 3898. 'J þá (volcnu) urnan svá svá lîgetu beforan his ansýne' Ps. 17, 12. — ? sg. dat. 'ligette, fulmine' M. gl. 360.
- ligevord = lygevord, ligenvord Gr. 2, 535. sg. pl. acc. ligevord (ácvæ8) 4237.
- ligfýr (n.) ignis flamma; ignis Gr. 2, 465; 493. sg. nom. ligfýr 3006.
- lignan, negare, infitias ire. præs. sg. 2. þú lignest 4281.
- liht = leóht, lux Gl. AA. sg. dat. lihte II, 363. acc. liht II, 680.
- lim (m.) gluten, bitumen, argilla, cæmentum, viscum u. dgl. engl. lime Gr. 3, 380. I, 362; 363. Gl. AA. M. gl. 365. sg. dat. (eorþan) lime 1317. Verschieden hiervon ist 'lim (n.) membrum' Ex. 421, 32. 455, 19. S. limnacod und leomu.
- limnacod, membra nuda habens, denudatus Gr. 2, 572. limnacod 1560.
- limvæstm (n.) = lim, membrum. pl. dat. limvæstmum (forvundod) II, 131.
- lind (f.) tilia, scutum e tilia ligno confectum, scutum tilagineum, scutum; ? lancea, iaculum. Vgl. æsc, franca. Gr. 1, 336. 2, 466. 505. 3, 369; 445. R. Gr. præf. p. XLIII. Gl. Bv. Gl. AA. sg. pl. dat. lindum 3157. 3180. Man sagt lindbærend, lindvigend u. dgl. acc. fealve linde (vegan) 2039. (hvite) ~ 3230. 3168. dat. 'gárum gehyrsted lungre under linde' A. 46.
- lindrôða (m.) vexillum, turma Gr. 1, 645. 2, 466. = lindgecrôðe A. 1221. Erl. 129. sg. dat. lindcrôðan 1993.
- linnan, cessare; solvi, liberari Gr. 1, 898. I, 336; 340; 348. Gl. Bv., wird mit dem Gen. oder Dat. verbunden, wie sonst die Verba des Trennens, Beraubens mit dem Dat. (s. gesceádan, befyllan, beniman, alynnan) und die des Befreitwerdens, Entbundenwerdens auch mit dem gen. stehen (blinnan = linnan: 've leófoe Dryhten blitsiga8, ne þæs blinna 8 nú' Ps. 113, 25.): præf. pl. 3. 'sávlum lunnon'

cessarunt vivere 3425. Ganz ähnlich heisst es Beov. 2955: 'gif ic scolde aldre linnan' d. i. mori; und Beov. 4882: 'sceolde hvæðre svà þeah æþeling unvrecen ealdres linnan'; auch A. 1139: 'þa þæt Andrea earmlic þuhte.. þ he svà unscyldig ealdre sceolde lungre linnan? S. Vernon S. 84.

liodan = leodan. ? part. præs. liodende 182. Lye s. v. liodende: „him brego engla of lice áteáh liodende bân, ver unvundod. Ubi suspicor tamen legendum lendenbân i. e.: Ei dux angelorum e corpore extraxit lumborum os, viro invulnerato; Cæd. 5. 1.“ Thorpe schlägt vor zu lesen 'liobende bân'; Bosw. endlich übersetzt s. v. liodende geradezu: jointed d. i. gegliedert. Weniger gezwungen und grammatisch richtiger ist 'liodende' auf 'brego engla' zu beziehen, in welchem Falle dem Verbo 'liodan, leodan' die Bedeutung gignere und gigni beigelegt werden müsste; also würde liodende so viel sein wie 'creaus, creator'.

liobend (n.) = leobend, leobend, vinculum membra constringens, alts. lithubendi Gr. 2, 485. und in den Erl. zu A. 100. S. 99. pl. dat. liobendum.

lis gen. lisse (f.) gratia, favor, felicitas Gr. 1, 642. Gl. Bv. liss Gl. AA. lisse Gr. I, 336. sg. nom. lisse 1481. gen. lisse 1883. dat. lisse 2326. acc. lisse 1199. 1751. 1789. pl. gen. lissa 1170. 2657. 2818. 3200. dat. lissum 1943. 2682. 2731. 2914. S. lys.

list (m.) ars, literæ, consilium, dolus Gr. I, 336. 2, 200. Graff 2, 282. Gl. Ul. 107. Gl. Bv. Gl. AA. pl. gen. lista (Ƿ þara lara) 239. dat. (mid) listum 585. 685. II, 302.; auch adverbial: listum, callide, apte, perite, dextre Gr. 3, 137. Gl. Bv. Gl. AA. listum (áteáh) 177. 1580.

lixan, fulgere, splendere Gr. 1, 905. 2, 268. præt. pl. 3. (scyldas) lixton 3054. (cumbol ~ 3104. El. 23. 125. 1116. inf. lixan 3086. ,

lið, leoð (n.) membrum, artus, articulus Gr. 1, 644. 2, 15. I, 336; 363. Graff 2, 189; 239. M. gl. 317. 363. 403. Gl. Ul. 105. pl. dat. liþum 815.

liþ, liþe, mollis, lenis, mitis, tener, iucundus, amoenus; engl. lithe Gr. I, 363. 2, 239; 391. D. M. 135. lið (Ƿ lofsum) 465. (Ƿ) liþe (land) 210. on liþe, clementer 1486; anstatt hliþe.

liþan, navigare; moveri, ire, proficisci Gr. 1, 896. I, 363. 2, 589. Gl. Bv. Gl. AA. 'liþende men, navigatores, nautæ'. eáliþende A. 251. 'forliden, naufragus' Gl. AA. R. Gr. §. 248. liþend 1467.

liðs (f.) quies, voluptas. pl. gen. liðsa 942. dat. liðsum, quiete 1665.

locc (m.) cincinnus, capillus Gr. I, 339. Gl. AA. pl. nom. acc. loccas 3049. A. 1426. '~ crines, capilli' M. gl. 316, pl. gen. 'locca, cinnorum, crinicolorum' M. gl. 433. 356. dat. 'loccum, crinicultis' M. gl. 416.

locen (n.) ? adytum, sanctuarium; eigentl. clausum, zu locan, lucan, claudere. locen valdendes, ? sanctuarium Dei II, 302. Lye: „locen valdendes, clausura dominatoris, sc. Coelum, ita dictum per periphrasin“.

lôcian videre, adspicere, respicere Gl. Bv. Gl. AA. præt. sg. 3. lôcade (geond ..) II, 726. imperat. lôca (nú ofer ..) II, 695.

- lôf** oder **lof** ? Gr. (n.) laus Gr. I, 339. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. acc. lôf 16. 256. 1943. 3992. pl. nom. acc. 'lôfu, laudes' M. gl. 412. dat. 'lôfum, laudibus' M. gl. 369.
- lôfian**, laudare, prædicare Graff 2, 62. Gl. AA. præ. pl. 3. lôfige 3891. 3898. inf. lôfian 505.
- lôfsang**; **lôfsong** (m.) hymnus, im pl. laudes Gl. AA.; in den Psalmen öfter; z. B. Ps. 68, 31. 99, 3. 105, 11. 118, 164. pl. gen. lôfsonga II, 156.
- lôfsum**, laudabilis, delectabilis Lye. Gr. 2, 574. lôfsum 465.
- lond** = land, w. m. s. lond 156. 1767. 2832. 3314. II, 216.
- londbûende** (pl. m.) terram incolentes, incolæ. pl. acc. londbûende II, 685.
- longe** = lange, longe; diu Gl. AA. longe svâ 307. longe siðþan 1175. longe âr Ex. 8, 10. longe þæs Ex. 121, 11.
- longsum** = langsum, w. m. s.; Gl. Bv. ~ 1751.
- losian**, amittere, perdere; perire; eripi Gl. AA. præ. sg. 3. 'gif him þ rice losað', utrum iis hoc regnum eripiat 432. inf. losian, perire Jud. 139, 66.
- loð** (f.) lacerna, sagum, chlamys, lodix Lye. 'loþa, loþaserc, colobium' M. gl. 407. „Coloba, vestis species, presbyteris propria. Colobium, tunica absque manicis, vel certe cum manicis, sed brevioribus et quæ ad cubitum vix pertinerent: ex græco κολοβός, curtus“. Du Cange ss. vv. pl. dat. loþum 1580.
- lucan**, claudere, concludere, conclusionum facere Gr. 1, 897. I, 365; 371. u. s. f. inf. lucan II, 302.
- ludon**; s. leóðan.
- lûf** ? = leóf 3574.
- lufe** gen. lufan (f.) Gr. 2, 506. und lufu gen. lufe (anom. f.) gratia, amor; favor, beneficium Gr. 1, 641. 647. I, 341. 2, 49. 3, 484. luf, lufe und lufu Gl. AA.; lufu und lufe Gl. Bv. lufe. dat. lufan 1241. 2326. ?3591. acc. lufan 1022. 3539. lufu. sg. nom. lufu 191. 1900. acc. lufe 620. pl. gen. lufena (tô leâne) Ex. 459, 11. dat. 'lufum, affectibus' M. gl. 356. ~ (C) lyssum) 1943. 2731.
- lûfian**, amare, diligere Graff 2, 51. Gl. Bv. præ. pl. 3. lûfiað 3909. coni. pl. 1. þ ve lûfien 3. inf. lûfigean Ps. 69, 5.
- lungre** (adv.) confestim, illico, subito, cito Gr. 2, 37. 135. 3, 102. I, 340. Gl. Bv. Gl. AA. Graff 2, 232.; auch strenue, acriter, fortiter Erl. 110. lungre 470. 2455. A. 518. 1421. El. 30.
- lunnon**; s. linnan.
- lust** (m.) voluptas, cupiditas; desiderium, gaudium Gr. 1, 639. I, 341. Graff 2, 285. Gl. Bv. Gl. AA. sg. gen. 'lustes, illecebræ' M. gl. 366. dat. 'luste, luxu' M. gl. 423. '~ , lustfullunge, oblectamento' M. gl. 438. acc. (þurh) lust 3767. 'on lust, in luxum' M. gl. 426. pl. nom. acc. lustas 685. gen. 'lusta, libidinum' M. gl. 369. pl. dat. lustum 1490. M. gl. 363.; auch adverbial: sponte, ultro, voluntarie, libenter, læte Gr. 3, 160. Gl. Bv. ~ 16. 2233. on lustum, in gaudio 470. Gl. AA.
- lybban** = libban, leofian, w. m. s. Gl. AA. lybban 466. 619.

- lȳfan**, *permittere, concedere, credere* Gl. AA. Gl. Ul. 105. 110. RW. 19. imper. pl. lȳfað 2512. S. álèfan, gelȳfan.
- lyft** (f.) *aër, nubes, ventus* Gr. 1, 343; 375. 2, 196. 3, 389. Gl. Ul. 113. Graff 2, 208. Gl. Bv. Gl. AA. Haupt 3, 65., lyft ist aber auch unzweifelhaft masc., pl. lyftas, nicht blos in der Bedeutung von *turbidines, procellæ* Gr. 3, 389. 'lixes lyftes mægen, lèg onetteð' Ex. 448, 16. sg. nom. acc. lyft 1293. 1396. 3003. 3359. 3390. 3405. 3411. 3460. II, 265. dat. lyfte 3898. 'under lyfte', sub coelo, sub Dio Ex. 14, 15. 109, 16. 147, 26. und öfter. Mone hat S. 374. die Glosse: 'aëra, æthera, lyftu'; soll dies eine neutr. Pluralform sein? Schweizerisch heisst der Wind immer: der Luft.
- lyftedor** (m.) *domus aërea* Gr. 2, 466. pl. acc. lyftedoras 3180. S. eador, edor.
- lyfthelm** (m.) *aëris tegmen, nubes* Gr. 466; 499. sg. dat. lyfthelme (beþeapt) 2989.
- lyftlácende**, in *aëre ludens, volitans* Gr. 2, 589. (*heofonfugolas*) lyftlácende 3906. ~ El. 795. Ex. 110, 31. 259, 12.
- lyftvundor** (n.) *miraculum in aëre apparens, meteōron*. lyftvundor (leóht) 3019.
- lyftvynna**, wofür ich lyst vynna lese, Z. 3460., übersetzt Gr. 2, 466. durch: 'recreatio in aëre'; Beöv. Z. 6082. wird allerdings 'lyftvyn, aëris gaudium' Kemble Gl. Bv. sehr passend vom feurigen Drachen gebraucht: 'væs se lègdraca gledum besvæled . . lyftvynne heold nihtes hvilum'. Thorpe schlägt vor, Cdm. l. c. zu lesen lifvynna. S. lyst.
- lyg**, **lig** (f.) *mendacium* Gr. I, 343. sg. acc. lyge II, 53. 'ge móðblinde mangan ongunnon lyge við sóþe, leóht við þýstrum' El. 308.
- lygen** = **ligen**, w. m. s. pl. dat. lygenum 595.
- lȳhtan**, *lucere, lucescere, illucescere* Graff 2, 148. Gl. AA. præs. sg. 3. (dæg) lȳhteð II, 105. præt. sg. 3. (dæg) lȳhte, illuxit 3676. 'móna nyhtes lȳhte' Ex. 58, 21.
- lyst** (? m.) = **lust**, w. m. s. Gr. 2, 200. Gl. AA. acc. lyst 3460.
- lyt** (adv.) *parum*; mit dem Genitiv verbunden. Gl. Bv. Gl. AA. lyt 1560. lyt (*freónda*) 2620. (*beága*) ~ A. 476.
- lytel**, *parvus*, engl. little. Gr. I, 343. 2, 114. 3, 611; 612. RW. 701. Gl. Bv. S. læs. lytle (*hvile*) 483. ~ (*verede*) 2087. ~ (*ceastre*) 2512.
- lytligan**, *lytlian, decrescere, deficere, minui* Gr. 2, 114. Gl. AA. inf. lytligan 1408.
- lyðer**, *pravus, nequam* Gr. 2, 136. 'lȳðra bearn, filii excussorum' Ps. 126, 5. lȳðre adv. *peius*. habbað ve lȳðre gefèred, *peius nobis hoc cessit* II, 62.

M.

- Má**, Compar. von *mycel, mycle*, adv., plus, magis Gr. 1, 358. 3, 593; 611; 660. R. Gr. p. 51. Gl. AA. Gl. Bv.; mit dem Theilungsgenitiv verbunden: *sorga þý má* 883. ~ 3458.; auch steht má für *leng, diutius* II, 141. Ex. 133, 14. má þe, *magis quam* 3782. S. micel.

- mæcg** (m.) = mæg, homo, vir; cognatus, affinis, filius. pl. nom. acc. mæcgas A. 422. 1708. dat. mæcgum 1119. 3783.
- mædm** (m.) vas; mádmás, vasa, cimelia, donaria, gazæ, res pretiosæ Lye S. máðm. pl. acc. (ealde) mádmás 3514.
- mæg**, pl. magas = mæcg, w. m. s. Gr. 1, 639. I, 360. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. mæg 2394. 2582. gen. mæges 2901. acc. mæg 2007. 2042. pl. gen. maga 1213. pl. dat. magum 1044. 1065. 1312. 2086. 2283. S. maga.
- mæg** (f.) virgo, uxor, mulier, femina. sg. nom. voc. mæg 892. 1821. 1843. 1049. (seó eádge) ~ Ex. 6, 21. (seó æpele) ~ Ex. 253, 4. u. s. l. S. mæge, mage, mægð.
- mæg**, mæge; s. magan.
- mægburg**, mægburh (f.) cognatio, familia, domus, gens. Gr. 2, 469. Gl. Bv. sg. nom. mægburg 1697. sió ~ Ex. 401, 31. gen. mægburge 2214. dat. mægburge 2819. Ex. 331, 3. acc. mægburge 1127. 3259. mægburg 1119. Ex. 464., 21. pl. gen. mægburga 3281. — sg. nom. acc. mægburh 1062. 1689. 2187. 2984.
- mæge** (f.) cognata, = mage, w. m. s. Gl. AA. sg. nom. (lices) mæge 1827; 2677. S. mage.
- mægen** (n.) vis, potentia, robur, virtus, facultas; exercitus, copiæ Gr. 1, 331; 643. 2, 27; 160. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. acc. mægen 1626. 2488. 3030. 3139. 3155. 3387. 3397. 4276. II, 492; 552. gen. mægenes 3144. 4220. mægenes 2996. dat. mægne 2089. 2448. pl. gen. mægena (spéd), virtutum origo s. fons 3. Uebrigens wird 'mægenspéd' in verschiedenen Bedeutungen gebraucht: meotudes mægenspéd, creatoris potentia, virtus Ex. 348, 6. 'min múð sægeð þine mægenspéde, os meum pronuntiabit iustitiam tuam' Ps. 70, 14. 'for þinum mægenspédum', secundum virtutes tuas A. 1286. 'for miltsum. J mægenspédum' Ex. 140, 17. mægena spéd ist = mægenspéd, virtus, potentia, summa potentia. S. mægyn.
- mægenorðr** (n.) copiarum comitatus, ingens turba, multitudo Lye. Gr. 2, 467. pl. dat. (on) mægenorðrum 1981. S. corþer.
- mægencræft** (m.) magna potentia, vis ingens Gr. 2, 467; 561. Gl. Bv. mægencræft II, 201.
- mægenheáp** (m.) ingens caterva Gr. 2, 467. pl. dat. mægenheápum 3126
- mægenhvyrft** (m.) virtutis via. dat. mægenhvyrft 3783. S. hvyrft.
- mægenróf**, virtute clarus, potentia insignis; illustris Gr. 2, 552; 573. so viel wie mægenes róf. ~ 3204.
- mægenscipe** (m.) potentia, potestas Gr. 2, 467; 521; 544. ~ 3538.
- mægenvîsa** (m.) copiarum dux, imperator. ~ 3482. S. vîsa, herevôsa.
- mægenþreát** (m.) ingens turba; exercitus validus Gr. 2, 467. sg. nom. mægenþreát 3563. pl. acc. mægenþreátas 3441. S. þreát.
- mægenþrym** (m.) maiestas, magnificentia, ingens gloria Gr. 2, 467. sg. nom. mægenþrym Ex. 460, 25. gen. mægenþrymmes Ex. 22, 16. 33. 13. 241, 33. 251, 33. Ps. 28, 3. 110, 2. 144, 11. 150, 2. dat. mæ-

genþrymme El. 734. Ex. 19, 5. 62, 30.; aber auch der plur. ist nicht ungewöhnlich: gen. mægenþrymma 3459. dat. mægenþrymmum 3278. S. þrymmas 80. 2104.

mægeð (f.) familia, liberi, domus, gens; provincia, tribus, patria Gl. Bv. Gl. AA., nicht verschieden von mægð, welches, eben so gut wie mægeð, ausserdem in der Bedeutung von 'virgo, mulier, uxor' gebraucht wird. Der sg. nom. acc. steht, wie hæleð u. A., collectiv für den pl. nom. acc.: mægeð 1254. 2742. sg. dat. mægeð, uxori 2791. acc. mægeð, provinciam, tribum 2085. S. mægð.

mægvine (m.) cognatus, amicus, socius = vinemæg, w. m. s. Gr. 2, 469; 537; 545. sg. dat. mægvine 1655. pl. dat. mægvinum 3075. 3243.

mægyn 32. 269. = mægen, w. m. s. 'mægyn ʒ mihta' Ps. 102, 19.

mægð (f.) gens, tribus, provincia, patria; filia, virgo, mulier, uxor. engl. maid. S. mæg, mægeð Gr. 2, 236. Gl. Ul. 114. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. acc. collectiv: mægð 1247. ~ (siþedon) 2004. mægð (ʒ mæg-gas) Ex. 153, 29. — 'mægð Maria', Maria virgo Ex. 11, 25. pl. gen. mægþa, filiarum 2598. dat. mægþum (ʒ mægum), filiabus et filiis Ex. 1119. Häufiger bedeutet 'mægð, familia, tribus, gens' u. dgl. sg. gen. mægþe 1757. 1933. dat. mægþe 1078. 1168. 1239 a. 1618. 1638. II, 426. acc. mægþe 1659. pl. gen. mægþa 2610. dat. mægþum II, 274.

mæł (n.) tempus, tempus opportunum; occasio, opportunitas Gr. And. und El. XLIII: sæł ʒ mæł. D. M. 750. Gl. Bv. Gl. AA. sg. gen. 'þá þæs mæles væs mearc ágonen', quum temporis terminus elapsus esset 1713; II, 502. pl. gen. mæla (gehvylce), quoquo tempore II, 553. Ps. 144, 21.; vgl. þragmælum, interdum Ex. 263, 3. S. þrag. 'mæł, tempus' ist zu unterscheiden von 'mæł, gladius': brogden mæł El. 758. Erl. 156. und 'mæł, signum, imago' Gr. I, 360. Gl. Bv. 'Cristes mæł, Christi signum, das Crucifix' Gl. AA., und 'mæł, pastus'; s. mæłmete. mæłum, adv. Gr. 3, 137. S. þúsendmæłum.

mæłan, loqui, dicere Gr. 1, 905. Gl. AA. prt. sg. 3. (vordum) mæłde 2906; A. 390; Ex. 274, 25.

mæłdæg (m.) dies constitutus, terminus; dies, tempus Gr. 2, 489; 490. sg. gen. mæłdæges 2333. pl. dat. mæłdagum 1626.

mæłmete (m.) pastus. Gr. 2, 503. sg. nom. mæłmete 4091.

mæłnan, in animo habere, opinari, memorare; lamentari, queri, lugere, conqueri Gr. 1, 905. I, 359. Gl. Bv. Gl. AA. prt. pl. 3. (vordum) mæłndon II, 387. A. 1158.

mæne, pravus, vilis, vitiosus, scelestus, neuengl. mean. mæne 52. 'mæne módlufan' Ex. 264, 26. 'þurh mænra hand' A. 941. S. mæn.

mæneg 1844. 3481. = mænig, manig, w. m. s.

mænegeo, mænego (f.) = mænigo, multitudo. mænegeo 2582. mænego II, 202; 728. S. mænigeo.

mænig, multus, multi Gr. 3, 613. R. Gr. §. 163. Gl. AA. mænig 1655. A. 1436. S. manig.

- mænigeo, mænieo, mænio** (f.) multitudo; flectirt nicht im sg. mænigeo 2468. 3482. 3640. 3663. 4245. mænieo 3523. mænio Gl. Apoll. Tyr. S. menigo.
- mære**, magnus, excelsus, sublimis, illustris, clarus, famosus, celebrer, excellens Gr. 1, 738. I, 360. Erl. 168. Gl. Bv. Gl. AA. M. gl. 351. se mæra, d. i. Gott 53. se mæra Melchisedec 2096. þeóden mæra! 2138. mære 155. 850. 947. 2004. 2192. 2560. II, 460. mæro vyrð, summum fatum, omnipotens fatum 1394.; so Ex. 292, 17.: 'vyrð seó mære'. So steht auch oft: 'he geheold teala við Jacobes God þone mæran' Ps. 131, 2. 'við þone mæran drihten' 299. 'mære Drihten' Ps. 79, 5. 'mære God' Ps. 83, 8. 'þá voarð gehýred heofoncýninges stefn, svæg mæres þeóðnes' A. 94.; die Welt wird 'mære gesceaf' Bv. oder 'þá mæran gesceaft' 93. genannt. Superl. mærost 3324. 4210. mærust Ps. 101, 19.
- mærð** (f.) magnitudo, gloria, virtus Gr. 2, 245. Gl. Ul. 121. Gl. AA. mærpō Gl. Bv. sg. dat. (him tō) mærþe 1657. pl. nom. 'mærþa, insignia' M. gl. 436. gen. mærpā 1671. 'eal svá feala mærpā ic gerime. tot ego glorias numerabo' M. gl. 428. dat. 'hine god trymede mærpum 7 mihtum' El. 15, El. 870. pl. acc. mærpā Ex. 230, 14. und mærþu: 'geceósan svá helle hienþu, svá heofones mærpū, svá 7 leóhte leóht' Ex. 37, 11.
- mæst**; maximus; maxime; s. mycel.
- mæstráp** (m.) rudens mali, neuengl. mast-rope. pl. acc. mæstrápas 3011. von mæst pl. mastas, malus' Gr. 2, 199. 3, 438; 610. Gl. Bv. M. p. 315. und 'ráp, funis' pl. rápas M. gl. 315. 'me fyrenfulra fácae rápas ungemet geneáhhie, funes peccatorum' Ps. 118, 61. 15, 6.
- mæt**, mæton; s. metan.
- mæte**, parvus, pusillus; modestus, moderatus Gl. Bv. 'mycle 7 mæte' Ex. 105, 16; Ps. 113, 21. 'þær is unrim on ealra cvycra, mycelra 7 mætra, pusilla et magna' Ps. 103, 24. Compar. mætra 4151. 'hit seó siðre tid sæða gehvylces mætre in mægne' Ex. 105, 2.
- mæting** (f.) meditatio 3659. Lye legt dem Worte die Bedeutung 'se-mnium' bei. Man vgl. indessen: metegung, meditatio Ps. 118, 77. und das Verbum 'metegian, meditari', das in den Psalmen häufiger vorkommt: 'þa ic metegian ongan, et meditatus sum' Ps. 76, 10. 'me væs þin gevitnys vyrð 7 getreóve, 7 ic hi on móde metegie georne' Ps. 118, 24. Das Psalter. Spelm. giebt meditatio durch smeaug. Vgl. indessen auch 'gemeting, synagoga' Ps. 105, 16 'ic metegade' Ps. 118, 97; 143. 142, 5.
- mæðlan**, loqui, sermocinari, confabulari, concionari; = mæpelian Gr. 1 104. Gl, Ul. 114. S. mæpel = mæpel A. 1496. Ex. 344, 27. 49. 16. inf. mæðlan 521. Ex. 50, 9.; auch wie cveþan und die andere Verben des Sagens gern mit 'vordum' verbunden; so 2212. Ex. 50. 20. S. mæpelian.
- maga** (m.) cognatus, affinis, filius, amicus, socius; auch 'freundliche Benennung, die der ältere, angesehenere dem jüngeren aber auch

- edelen beilegt' Gr. Erl. 113. zu A. 625. sg. nom. maga, filius, iu-
venis 1078. 1167. acc. magan. 2389. 3326.
- magan**, posse; valere, praevalere, vincere R. Gr. §. 218. Gl. Bv. Gl. AA.
praes. sg. 2. þú miht II, 697. 4264. þú meahht 607. 613. 540. Gr. I,
348. sg. 3. he mæg (geondvlfitan) II, 9. pl. magon 728. 796. 835. ve
mægen (gestreónan) II, 599. praes. coni. sg. 1. (þ) ic mæge (Ƿ
môte) II, 426. sg. 3. 'he him við mæge', vinceret eum 4040. praet.
sg. mihte, meahhte. mihte 2052. 1565. 3118. 3656. II, 494; 340;
520. pl. mihton 3043. 4217. 4251. II, 544. mihten (coni.) II, 501.
sg. meahhte 597. (coni. meahhte 605. 831.) pl. meahhton 1886.
- mago** = maga Gr. 1, 645. sg. nom. mago in der Anrede 1155; 2197;
2405.; 2910: mago Ebréal — 'hvær cvom mearg, hvær cvom mago?'
Ross und Mann Ex. 291, 34.
- magoræsva** (m.) gentis princeps, dux; familiae caput Gr. 2, 467. sg. nom.
magoræsva 1618. 3031. pl. dat. magoræsvum 2946. 2984.
- magorinc** (m.) = maga, mago, w. m. s. Gr. 2, 467; 517. Gl. Bv. sg.
nom. magorinc 2279. dat. magorince 2322. pl. nom. magorincas 1708.
- magotimber** (n.) familia, gens, proles; auch genus humanum Gr. 3, 467;
529. dat. magotimbre 1111. 2229. 'veorþeð on foldan svá fela fira
cynnes, ne sý þæs magutimbres gemet ofer eorþan, gif hi ne
vanige se þæs voruld teóde' Ex. 335, 13.
- magotudor** (n.) proles, progenies, soboles Gr. 2, 467. S. tuddor, tudor.
sg. dat. magotudre 2579. magutudre Ex. 39, 28.
- magvlite** (m.) humana species, figura; vultus. S. vlite. sg. acc. mag-
vlite 1525.
- man** (anom. m.) dat. men, pl. men, menn (anom. m.) homo, vir; auch als
pron. indefinitum verwandt: 'vorhte man his him tó vite' 317. 286.
Gr. 3, 8. — man, mon Gr. 1, 646. I, 327; 333; 337. 2, 468. 3, 319.
Gl. Ul. 116. Gl. Bv. Gl. AA. '~, anthropus' M. gl. 316. u. s. f.;
auch mann, gemann. sg. nom. man 4084. mann A. 1484. Ps. 8, 5.
83, 13. 86, 4. 108, 11. 127, 5. dat. men 630. 1580. pl. nom. acc.
men 689. 725. 732. 996. 1127. 1201. 1595. 1638. 1796. 2405. 2423.
menn 449. 636. gen. manna 2986. 3324. dat. mannum 1332. 1650. S.
mon und manna.
- mân** (n.) malitia, improbitas; peccatum, scelus, crimen Gr. I, 358. Gl. Bv.
Gl. AA. sg. pl. nom. acc. mân 189. II, 307; 323. gen. mânes 1266.
dat. mâne 299. 1097. 3702. pl. gen. mâna Ex. 455, 16.
- mân**, pravus, improbus, scelestus. mân (menio) 3263. mânnum (treóvum) 3078.
- mânbealo** (n.) malum perniciosum. gen. mânbealves 3563. S. bealo.
- mancyn**, maneynn (f. und n.) genus humanum; neuengl. mankind. Gr. 2,
468. Gl. Bv. Gl. AA. gen. mancynnes*456. 3554. II, 312. 361; 460;
562; 669. dat. mancynne 4152. S. cyn, cynn.
- mândæd** (f.) scelus, facinus, flagitium, vitium Gr. 2, 469; 491. Gl. AA.
pl. gen. 'mândæda, facinorum' M. gl. 339. 400. flagitiorum M. gl.
442. passionum, vitiorum M. gl. 354. 'ðþra mândæda, reliquorum per-

- niciosa' M. gl. 350. dat. mándædum 449. '~, facinoribus' M. gl. 390. acc. (myrce) mándæde Ex. 229, 18.
- mandreám (m.) gaudium humanum, mundi voluptas Gr. 2, 468; 492. sg. dat. mandreáme 4088. A. 37. pl. gen. mandreáma (full) Ex. 477, 14. S. dreám, vorulldreám.
- mandrihten, mandryhten (m.) vir nobilis, princeps; 'herus, dominus, maritus' Lye. Gr. 2, 468; 492. sg. nom. mandrihten 3675. dat. mandrihtne 2237. 4154. S. drihtveras.
- maneg = mæneg, mañig, w. m. s. maneg 3417. 3471.
- mánfæhðu (f.) inimicitia scelestæ. sg. gen. mánfæhþu 1373. S. fæhð.
- mánhús (n.) improborum domus, sceleratorum sedes Gr. 2, 469; 500. sg. acc. mánhús 3464.
- manig, monig = mæneg, mæñig, w. m. s. manig Gr. I, 327. 2, 291; 292. 3, 10. Gl. Bv. ~ 2199. 4054.
- manlīca (m.) humana effigies; imago, signum, statua Gr. 2, 468. D. M. 1133. Graff 2, 118. sg. acc. (vyrcaŋ ongan áne) manlīcaŋ 3692.
- manŋa gen. manŋan (m.) homo, vir Gl. Bv. Gl. AA. R. Gr. §. 99. sg. nom. (hvæt is) se manŋa? Ps. 143, 4. acc. manŋan 2581. 'þone hæþenan manŋan' Jud. 134, 16. 'láðne manŋan' Jud. 134, 22.
- mansceapa (m.) = leódsceapa, und deshalb wohl besser zu 'man' als zu 'mán' zu ziehen, hominum destructor, latro, direptor, spoliator Gr. 2, 469; 523. D. M. 941. 'mansceapa, hostis nefastus' Gl. Bv. sg. nom. mansceapa Ex. 95, 20. pl. nom. acc. mansceapan 1264. 2966. 'mine myrðran Ƿ mansceapan' Ex. 141, 5. 'hvilum cyrdon eft mīnne mansceapan' Ex. 156, 27. 'þá fyr ábarn Ƿ mansceapan þá sinfullan sniome forbærnde', peccatores Ps. 105, 16.
- mánscyldig, crimine noxius; sceleratus, facinorosus, nefarius. acc. máns-
scyldigne 1024. 1044.
- måre; s. må, mycel.
- martire, martyre (m.) martyr Gr. I, 329. sg. nom. 'væs se martyre from moncynnes synnum ásunrad' Ex. 133, 5. martir Gr. I. c. pl. nom. martiras II, 656.
- maþelian = mæðlan, w. m. s.; loqui, concionari Gr. 1, 908. Gl. Bv. Gl. AA. præ. sg. 1. 3. maþelode 346. 519. 1814. El. 333. maþelade El. 405. 626. 641. 654.
- máðm (m.) = máðm, donum, opes, divitiæ, cimelium Gr. I, 358. 2, 16. 3, 325. Gl. AA. Grimm: deutsche Sprache I, 28; 30. D. M. 839. Gl. Ul. 114.; sg. nom. acc. máðm Ex. 437, 26. pl. nom. acc. máð-
mas El. 1259. Ex. 331, 1. gen. 'ne meara, ne máþma' Ex. 475, 7. dat. máðnum 3072. A. 309. Ex. 311, 28. 'mearum Ƿ máðmum' Ex. 339, 2. Man sieht hieraus, dass die Rosse einen Theil des Reichthums der Angelsachsen bildeten. Dasselbe bedeutet máþum Gr. I, 639.; öfter im Cod. Exon.
- máðmhord (m.) gazophylacium, thesaurus; gaza. pl. gen. máðmhorda 3297.

- meagollice**, magnanimiter, fortiter, strenue Gr. 3, 102.; Adv. zu 'meagol, fortis, potens, strenuus' Gr. I, 347. 2, 27. 2, 118. meagollice 3456.
- mear**, mearh (m.) pl. mearas statt mearhas, equus Gr. deutsche Spr. I, 30; 31. Gr. 1, 639. I, 345. Erl. 164. D. M. 839. 1194.; myre, equa' Gr. I, 344. sg. nom. mearh (moldan træd) A. 55. mearg Ex. 291, 34. sg. gen. meares (gleáv) Ex. 297, 17. 'til mon tiles ǝ tomes meares' Ex. 342, 13. pl. gen. 'meara bógum', equorum humeris 3100.
- mearc** (f. n.) signum, nota, terminus, limes, fines, ager; neuengl. mark. Gr. 1, 642. I, 346. RW. 381. Gl. Ul. 118. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. mearc 1713. II, 502. dat. mearce 1901. acc. mearc 3102. mearce 2129. 2824.
- mearchof** (n.) casa campestris, tentorium. pl. acc. mearchofu 2990.
- mearcian**, notare, designare, decernere Gr. 1, 907. 2, 282. præt. sg. 3. mearcode 456. S. gemearcian, mercian.
- mearcland** (n.) ager confinis, confinium Gr. 2, 468. sg. nom. (eall væs) ǝ mearcland (morðre bevunden) A. 19. acc. mearcland A. 802. 'mearclond, marchland' Ex. 112, 17. Thorpe. pl. dat. mearclandum 2996.
- mearcveard** (m.) limitis custos Gr. 2, 468; 534. pl. nom. mearcveardas 3097.
- mec**, sg. acc. (auch dat.) zu ic. mec 2173. El. 469. 818. 909. 1078.; auch im Cod. Exon. kommt diese Form sehr häufig vor; s. pec.
- mece** (m.) ensis, gladius, falx, machæra Gr. 1, 640. 2, 511. 3, 400. Gl. Ul. 120. M. gl. 346. 349. Gl. Bv. Gl. AA. Bergin. 415. Benfey II, 43. *μάχαρα*. sg. gen. 'sumum meces ecg ealdor óðþringeð' Ex. 330, 8. dat. mece 3342. (alde) mece 3423. (fagum) ~ Jud. 134, 28. acc. (scearpne) mece Jud. 133, 39. (scirne) ~ Ex. 297, 8.
- mecg** = mæg, II, 336. Gr. I, 334. 2, 506; 507. Gl. Bv.
- mêd** (f.) merces, munus, præmium, neuengl. meed Gr. 1, 642. I, 362. 2, 49. RW. 360. Gl. Bv. Gl. AA. pl. nom. mêda 2161. dat. mêdum 2910.
- mêder**; s. môdor, môder.
- medugâl** (m.) ebrius, vinosus, methtrunken Gr. 1, 640. 2, 560. Gl. AA. von 'medu, mulsum' Gr. l. c. und 'gâl, lætus'; m. s. ealogâl, vingâl. — medugâl 4219. Jud. 131, 50.
- meld** (f.) indicium, evidentiâ Lye. declaratio, traditio. acc. meld 4165. Das Subst. masc. 'melda' bedeutet 'delator, traditor, proditor' Gl. Bv. Ex. 275, 28. 279, 30. El. 429.
- meltan**, liquefacere, consumere; liquefieri; neuengl. to melt Gr. 1, 898. Gl. Ul. 116. præt. sg. 3. 'svá veax melteð, sicut cera liquefacta' Ps. 57, 7. 'multon meretorras', prociderunt maris turres 3413. ~ liquefacti sunt Gr. I, 340. inf. meltan. 'forst sceal freósan, fýr vudu meltan', lignum consumere Ex. 338, 2.
- men**; s. man.
- mencgan**, mangan, miscere, permiscere, turbare; se miscere, misceri Gl. AA. præt. pl. 3. (hât ǝ ceald) mencgað II, 133. præt. pl. 3.

- '(hi minne mete) mengdan (við geallan)' Ps. 68, 22. inf. mengán (merestreámas) Ex. 475, 3. '~ lyge við sóþe' El. 307.
- menego**, **mengeo**, **mengo**, **mengu** (f.) multitudo = mængeo. **menego** II, 83. II, 112. II, 264. II, 323. seó mengeo 1657. 1720. 2977. **mengo** El. 595. **mengu** El. 225.
- menigeo**, **menigo**, **menio**, **menigu** = menegeo, multitudo Gr. 1, 642; 812. I, 333. R. Gr. §. 103. Gl. Bv. Gl. AA. **menigeo** 3134. **menigo** 2187. 3987. **menio** 3263. II, 477. **menigu** Ps. 9, 23. 50, 2.
- mennen** (f.) ancilla, famula Gr. 1, 643. sg. acc. **mennen** 2252. pl. acc. **mennen** 2120.
- mennisc**, humanus; als Subst. neutr. bedeutet es 'gens; genus humanum, homines' Gr. I, 337. 2, 374; 375. Gl. AA. 'nis nán folc on eorþan, ne nán mennisc geþeóde' Ps. 18, 3. 'mennisc hiv', figura humana Ex. 45, 19. 156, 28. 'menniscum þrymme' Ex. 112, 6. 'þurh menniscne múð' Ex. 169, 15. 'mennisce áras' Ex. 157, 14. pl. gen. 'menniscra morð', hominum perditio 719. „Adeo patres nostri humanum genus vel hominem tam diu mennisc cyn nuncupárun, donec tandem simplex mennisc, substantive acceptum, invaluit.“ Fr. Junius im Goth. Gloss. s. v. mannisk.
- meoring** (f.) impedimentum, mora, difficultas, periculum. pl. acc. **meoringa** 2991.
- meotod**, **meotud**, **metod**, **metud** (m.) creator, Deus Gr. 2, 230. D. M. 20. Die Form meotod tritt nur im 2. Theile Cædmon's auf: nom. acc. **meotod** II, 2. 8. 64. 264. 402. 439. 460. 516. 698. **meotodes** II, 144. 166. 174. 288. 355. 531. **meotode** II, 83. 185. 307. 656. **meotud** Gr. I, 349. El. 1043. A. 1513. **meotudes** El. 461. 474. 563. 685. A. 1498. 1632. **meotude** A. 1469. **metod** ist die üblichste Form Gl. Bv. Gl. AA. Gr. I, 335; 350. 2, 230. **metod** 121. 136. 193. 456. 588. 963. 996. 1040. 1315. 1376. 1409. 1543. 1689. 2432. 2742. 2786. II, 669. **metodes** 189. 1246. 1525. 2423. **metode** 52. 155. 1264. 1708. 1728. 2339. S. **metan**.
- meóvle** (f.) virgo, puella; mulier, uxor Gr. I, 351; 368; 369. 2, 114. 3, 675. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. **meóvle** 1167. 3508. S. **mægð**.
- mercian** = mearcian, w. m. s. part. præt. merced, designatus II, 711.
- mere** (m.) lacus, mare Gr. 1, 640. I, 333. 3, 334; 382. D. M. 704. Gl. Ul. 118. Gl. Bv. sg. nom. **mere** 1376. 3229. 3387.
- merecioste** (f.) marina cista, navis, Arca Gr. 2, 468. nom. **merecioste** 1312.
- meredeáð** (m.) marina mors. sg. nom. **meredeáð** 3441. pl. gen. **meredeáþa** (mást) 3393.
- mereflód** (m.) maris fluentum, oceanus, mare, lacus Gr. 2, 468; 493. sg. nom. 'mereflód þeahthe eorþan ymbhvyrft' Ex. 200, 18. gen. **mereflódes** (veard) 3432. acc. **mereflód** 1336. dat. (on) **mereflóde**, in oceano Ex. 271, 10. 'min módsefa mid mereflóde ofer hvæles éþel hveorfeð vide' Ex. 309, 19. S. **lagoflód**.
- merehús** (n.) marina domus, navis, Arca Gr. 2, 428; 468; 500. gen. **merehúses** (múð) 1359. acc. **merehús** 1298.

- merehvearf** (m.) maris refluxus; litus. sg. dat. on merehvearfe 3445.
- mereliþende**, navigans, navigator Gl. Bv. ~ 1402. pl. dat. 'þá ofer ýþa gesving Andreas ongann mereliþendum miltsa biddan vuldres aldor' A. 353.
- merestreám** (m.) maris fluentum, oceanus, mare, lacus Gr. 2, 421; 468; 528. Andr. und El. XXXIV. Gl. Bv. sg. nom. acc. merestreám 830. 3139. 3397. gen. merestreámes 3417. pl. acc. merestreámas 4020. S. lagostreám.
- meretorr** (m.) maris turris, maris propugnaculum; scopulus, litus Gr. 2, 468. pl. nom. meretorras 3413.
- mergen**, merien, merigen (m.) tempus matutinum, mane Gr. I, 335. Gl. Bv. Gl. AA. S. morgen. nom. mergen (þridda) 155. dat. 'ic on æfenne, eác on mergenne Ʒ on midne dæg mægene sæcge, ƿ þú mine stefne gehýre', vespere, mane et meridie Ps. 54, 17. Vgl. mergentid Ps. 129, 6.
- mersc** (m.) mariscus, locus palustris, neuengl. marsh Lye. Gr. 2, 276; 373. sg. acc. (ofer sealtne) mersc 3262. 'he þá veáxendan vende eorþan on sealtne mersc, terram fructiferam in salsuginem' Ps. 106, 33.
- metan**, metiri, emetiri Gr. 1, 897. 2, 230. I, 335. RW. 376. Gl. Bv. Gl. AA. præt. sg. 3. (mid folmum) mæt II, 714. 'milpaþas mæt', viam emensus est El. 1263. Gr. I, 331. pl. 3. mæton (milpaþas) 3100. Gr. I, 360. inf. (vicsteal) metan, castra metiri 3021. (lifveg) ~ 3033. S. ámetan.
- mete** (m.) cibus, nutrimentum, neuengl. meat Gr. 1, 640. I, 333. 3, 460. RW. 374. Gl. AA. S. mæte. sg. dat. (tó) mete 719. 811. 1332. Vgl. hie æghvylcne ellþeódigra dydon him to móse meteþearfendum A. 27.
- metend** (m.) distributor, immolator. 1803.; als Participialform ist metend l. c. nicht zu fassen; die Verbindung ist: 'he þær tiber onsægde his liffreán . . metend, gum cystum til'; die Worte 'him þæs leán ágeaf' sind als Parenthese anzusehen, und als Subject zu diesem Satze ist aus dem Vorhergehenden 'liffreá' zu ergänzen; die von Thorpe vorgeschlagene Veränderung statt þæs leán zu lesen þær leán ist unnöthig. Uebrigens führt Thorpe in dem Gl. AA. ein Verbum 'metian, to supply with meat' auf; auch Lye.
- meteþegn**, 3060. Dies Wort möchte aufzugeben sein, statt 'meteþegnas' l. c. ist getrennt zu schreiben 'mete þegnas' und mete mit genægdon zu verbinden. S. genægan.
- metod**; s. meotod.
- metodsceaft** (n.) creatoris decretum, iudicium; fatum, necessitas divina; s. die Bemerkung zu Z. 1737. Zu den dort angeführten Beispielen füge man noch hinzu: 'veccaƿ of deápe dryhtgumena bearn, eall monna cynn tó meotudgesceaft', expergiscunt ad creatoris decretum, d. i. ut creator iudicium de iis ferat Ex. 55, 24., das Subject zu dem folgenden 'hataƿ' ist allerdings 'meotud', aber nicht meotudgesceaft. 'sum (sceal) seonobennum seóc sár cvanian, murnan meotudgesceaft' Ex. 328, 19.

- mepel**, mešl (n.) = mæðel, w. m. s. Gr. 2, 469. Gl. Bv. sg. dat. mešle 3987. El. 592. 785. A. 1436. 1626. acc. mepel 3184. ~ (hegende) El. 280. ~ (hegendra) A. 262.
- mepelstede** (m.) locus constitutus, forum, ἄγορά, concilium Gr. 2, 469; 527. Gl. Bv. Gl. AA. sg. dat. mepelstede 3326. 3471. 3663. 'tô þám mepelstede manige cōmon snottere sele rādend' A. 658. 'is eov rādes þearf on mepelstede mōdes snyttro' El. 553.
- miccel** II, 202. und II, 253. für micel, mycel, w. m. s.
- micel**, mycel, mucel, magnus Gr. 1, 733. I, 343; 366. 2, 114. 3, 608. 4, 504. S. mycel. micel 1. 14. 25. 280. 293. 328. 333. 592. 602. 830. 921. 1097. 1298. 1633. micle 499. 636. 689. 735. 1264. 1312. 1520. 1848. micles 3072. micles 253. micelne II, 498. miclan 335. miclum (spēdum) 121.; dagegen (spēdum) miclum 2029. (lustum) ~ 1490. (corðrum) ~ 1646.; auch adverbial wird der dat. pl. gebraucht: 'miclum, magnopere' Gr. 3, 94.; z. B.: 'duguš is gesvented, mōdigra mægen miclum gebysgod' A. 395. 122. 'svá micle læs', tanto minus' M. gl. 344. 'hú micle svíþor, má, quanto magis' M. gl. 345. 'svá micle má, eo magis' M. gl. 344. Bekanntlich werden micel und monig, als Attributive, ihrem Substantive nachgesetzt, wenn nicht die Rücksicht auf die Gesetze der Alliteration vorwaltet. Die Comparation s. in mycel.
- miclian**, augere; magnificare; augeri, crescere, prædicari Gr. 1, 908. 2. 114. præ. pl. 1. 've þonne on þám naman Drihtnes, úres Godes, ús micliaš, nos autem in nomine Domini Dei nostri magnificabimur' Ps. 19, 7. pl. 2. (st. imperat.): 'micliaš Drihten, magnificate Dominum' Ps. 33, 3. præ. sg. 3. (rim) miclade, numerus auctus est 1238. '~ merellóð, accrevit oceanus' A. 1526. pl. 3. (væter) micladon A. 1553. inf. (mægburge rim) miclian, numerum augere 2215.
- mid** (præpos. mit dem Dativ; zuweilen mit dem Accusativ Gr. 4, 707; 770.; s. miht) cum Gr. I, 336. 2, 225. Erl. 113. mid þec II, 60. könnte auch dadurch erklärt werden, dass þec später(?) für þe stand; dagegen: 'ic þe mid vunige' A. 99. und 'ealle þá menigo, þe þe mid vuniaš' A. 101., wo auch die Stellung der Präposition beachtenswerth ist. 'mid ealle, prorsus; mid þi, mid þý, cum, quando; midþon, miððon, mid þám þe, mid þý, simulac, quando, dum' Gl. AA. Gl. Apoll. Tyr. Gr. 3, 168.
- middaneard** II, 166; 274. 'læssa ~, microcosmus' M. gl. 316. 'þurh middaneardes norðdæl, per Europam' M. gl. 424. Ps. 137, 6. 144, 12 spätere Form für middangeard Gr. 2, 470. Gl. AA. In den Legg. Aelfr. L. XLIX. z. B. liest der Cod. H. 'middaneard', der Cod. E. 'middangeard'.
- middangeard** (m.) orbis terrarum, mundus, ἡ οἰκουμένη Gr. 2, 469; 494. 3, 393. D. M. 754. Bergm. 436. Gl. Bv. Gl. AA. nom. acc. middangeard 394. 983. 1239. 1531. 1548. 2931. II, 441; 477; 585. gen. middangeardes 136. 1201. 1373.

- dda**, **midde**, **medius** Gr. 1, 735. I, 336. D. M. 717. 'on mereflóde middum' 145. 'æt middere niht' 2966. 'æt middre nihte' Ex. 216, 2. 'æt midre niht' Ps. 18, 62. 'ofer midne dæg' 850. middum, in medio, mediis Gr. 3, 94. 'middum nihtum' 3097., auch on middum: 'Fenix bið on middum' Ex. 221, 26. 490, 3. Vgl. 'tómiddes, in medio, inter' Gr. 3, 92; 104; 105., adv. als Präposition (mit dem Dativ, Acc.) 'helle tómidde' 323. S. tómidde.
- dsípian**, **comitari**, **deducere aliquem**, mit dem Accusativ Gr. 2, 904. præt. pl. 3. (hine cneóvmægas) midsipædon 1728. inf. (hêht hine geóonge tvêgian men) midsipian 2862.
- ht** (f.) **potentia**, **potestas**, **facultas**, **virtus**, neuengl. **might** Gr. 1, 642. I, 337; 338; 348. 2, 204. Gl. Bv. Gl. AA. gen. 'mihte, virtutis' M. gl. 358. dat. 'mihte, potestati' M. gl. 355. ~ 3687. acc. miht 947. (mid) ~ 2939. 'þurh miht' II, 695. þurh miht godes 335. 'þurh drihtnes ~' II, 607. 'þurh his vundra ~' II, 6. pl. gen. 'þurh his mihta spêd' 1690. 'mihta, virtutum' M. gl. 350. pl. dat. mihtum 59. 98. 115. 151. 189. 1271. 1681. 2323. 2803. II, 8.
- htig**, **potens**, **potestate præditus**, **maximus**; neuengl. **mighty** Gr. 2, 302. mihtig 341. 556. 602. 811. se mihtiga, Deus 299. II, 723. mihtigne 253. 521. 845. Comp. mihtigra 4233.
- htmôd** (m.) **animus vehemens**, **violentia** Gr. 2, 572. nom. mihtmôd (vera) 3078.
- l** (f.) **milliare**, neuengl. **mile**; Gr. I, 362. Gl. AA. pl. gen. mila II, 722. dat. milum II, 341.
- lde**, **mitis**, **mansuetus**, **benignus**, **misericors**; neuengl. **mild**; Gr. 1, 738. I, 336. Gl. Bv. Gl. AA. milde 2751. Superlativ: mildôst 3478.
- lds** (f.) **clementia**, **misericordia**. S. milts. sg. gen. 'rêpe ræsboran rihtes ne gýmdon meotudes mildse' A. 140. dat. 'siðþan þú mid mildse mînre fêrest' A. 1674. pl. gen. 'þurh his mildsa spêd' II, 669.
- lpæð** (m.) **via milliarii longitudinem æquans**; via Gr. 2, 513. Erl. 116. pl. acc. (mæton) milpapas 3100. (mæt) ~ El. 1263. S. metan.
- lts** = **milds** Gl. AA. sg. nom. (seó miccle) milts Ex. 84, 10. acc. miltse 2640. 3221. 3853. II, 439. pl. dat. miltsum 3829. acc. miltsa 3458.
- n** (pron. poss.) **meus**; es wird gebildet von dem auch possessiv gebrauchten sg. gen. **min** des pronom. person. **ic**, und declinirt wie ein nicht bestimmtes Adjectiv Gr. 1, 783. R. Gr. §. 142. Gl. Bv. Gl. AA.; der sg. acc. masc. 'minne' 365. 615. 1536. ist nicht zu verwechseln mit dem fem. **mine**. Zur Beurtheilung der Wortstellung, welche **min** und die andern Possessiva in Beziehung auf sein Subst. einnehmen (Gr. 4, 504.), mögen folgende Beispiele dienen: **min sávl** Ps. 102, 21. **min ágen folc** Ps. 80, 13. **Dryhten min!** A. 190. **min se leófa** Ps. 85, 13. **mín se dýra** Ex. 463, 14. **se mîn vine** Ex. 444, 21. **min svæs sunu** El. 447. **min svæs fæder** El. 517. **mín sylfes gást** Ps. 76, 4. **mín sylfes veorc** Ps. 94, 9. neben: **mines sylfes gebed** Ps. 140, 2. — **min se góda God** Ps. 58, 10; 90, 2. **mín se sôþa hiht** Ps. 141, 5. **mín þ̅ svæse bearn** Ex. 167, 1. **min þ̅ leófe bearn**

- Ex. 166, 28. min se svêtesta Ex. 252, 20. mine þá neáhstan Ps. 121, 8. míne þá hálgan Ps. 104, 13. Ueber 'mine gefrege' s. gefrege, gefrege.
- minsian**, minui, destrui; cessare, Gr. I, 336. 2^a, 268. Gl. Ul. 124. præt. sg. 3. minsode 3786. minsade Ex. 353, 48.
- mirc** (n.) tenebræ; calamitas. sg. dat. mirce 3965.; das adi. 'mirc, myrc', obscurus, tenebrosus; engl. murky; Gr. I, 343. Andr. und El. XIX. Gl. Bv. ist häufig; z. B. Ex. 78, 26. 272, 26. 446, 23. Vgl. 'syleð mete svylce, þe hér murcne ær hungur heaþugrimne heardne geþoledan' Ps. 145, 6.
- mīsmicel**, mismicelra 3302. könnte eine falsche Lesart sein für 'missenlicra' von 'missenlic, mislic, varius'; sonst wäre anzunehmen, dass mismicel so viel bedeute wie 'medmicel, parvus, pusillus, exiguus'; mis ist zu vergleichen mit semi, ἥμι — .
- missar**, missar (n.) annus, semestre Gr. 2, 41. D. M. 716.; nach Halbjahren wurde bei den Angelsachsen gerechnet, wie nach Jahren; man sagte: 'missarum fród' 2339. oder 'misserum fród' 1737. und: 'missera vorn' 1163. 'fela missera' 2978. in gleicher Bedeutung mit: fyrndagum, fyrnvintrum, vintrum, gearum fród; s. fród; und: 'vintra vorn' 1315. 3843. dægrimes, daga, feorhdaga vorn; s. vorn und vinter.
- môd** (n.) animus, audacia, ferocitas, violentia, ira; neuengl. mood. Gr. 3, 488; 523. Gl. Bv. Gl. AA. Gr. 2, 233; 234. I, 364. Andr. und El. XXXIX. RW. 382.; das adi. môd, gemôd bedeutet concors Gr. 2, 745., in Compos. — animis Gl. Bv. sg. pl. nom. acc. môd 29. 53. 60. 335. 589. 707. 735. 747. 755. 830. 832. 2229. 2252. 3417. sg. gen. môdes 1081. 2237. 2360. dat. môde 47. 63. 302. 341. 556. 732. 742. 1111. 1587. 1911. 2023. 2208. 2367. pl. dat. môdum 3. '~ gleave' Ex. 440, 14.
- môdeg**, môdig, animosus, ferox, contumax, superbus, magnificus Gr. 2, 302. Gl. Bv. Gl. AA. se môdega D. M. 942. se môdiga Jud. 132, 53. se môdga Ex. 216, 3. Häufiger ist die Form môdig 1901. 2824. 2946. 2984. 3030. 3060. 3229. 3393. 3397.
- môder**, môdor, môdur (anom. f.) mater Gr. 1, 646. I, 361. 2, 225. 3, 322. R. Gr. §. 96. Gl. Bv. Gl. AA. S. môdor, môdur. sg. nom. acc. môder 194. 2603. dat. mêder 1044. 1104. 1569. môdor Gr. 1, 646. I, 364. 2, 363. RW. 374. môdor 1208. 2759. môdur A. 687. Ps. 108, 14.
- môdevæg** (m.) unda violens, fluctus violentus. pl. gen. môdevæga (mæst) 3428.
- môdgevinna** (m.) animi hostis, cura, ægritudo. sg. pl. acc. môdgevinnan 2791.
- môdgeþanc**, môdgeþonc (m.) animi cogitatio; animus, consilium, cogitatio Gr. 2, 531. Gl. Bv. Gr. 2, 472. Gl. AA. sg. gen. môdgeþances 3655. dat. môdgeþanc 4152. für môdgeþance 1519. 2333. 2640. môdgeþonce 93. acc. 'nú ge fyrhðsefan Ƿ môdgeþanc minne cunnon' El. 535. pl. nom. 'snyttro (seal) in breóstum, þær bið þæs monnes môdgeþoncas' Ex. 341, 11.
- môdgeþoht** (m.) = môdgeþanc. dat. môdgeþohte 253.

- móðigan**, superbire, irasci, fremere. præt. sg. 3. (flóta) móðgade 3260. mere (móðgode) 3387.
- móðhête** (f.) animi æstus, ira, indignatio Lye. Gr. 2, 472. sg. acc. móðhête 1750. S. hæto.
- móðhvæt**, animo fervidus, acer, fortis, ardens Gr. 2, 564. 'mægeð móðhvatu' Ex. 470, 14. 'þá móðhvatan' 3875.
- móðhvate** (adv.) cupide, ardentier, fervide. ~ 3053.
- móðig**; s. módeg.
- móðor**; s. móder.
- móðsefa** (m.) mens, animus, indoles, intellectus, ingenium; im pl. 'animi indoles, cogitationes Gr. 2, 472; 519. Andr. und El. XXXIX. Gl. B. S. sefa. sg. nom. (þin) móðsefa 498. 'þá væs móðsefa miclum geblissod háliges on hréðre' A. 892. mfn móðsefa = mfn hyge Ex. 309, 18. 'heald hordlocan, hyge fæste bind mid modséfan', uná cum ingenio Ex. 469, 18. ferhðloca = móðsefa 256, 21. 'svá be óð móðsefan dalum gæðæleð, sindon dryhtguman ungelice', dotes animi distributæ sunt Ex. 314, 29. 'nis nú cvicra nán, þe ic him móðsefan minne durre sveotule ásecgan', cogitationes meas Ex. 287, 6. 'máran móðsefan', maiores spiritus 4009.
- móðsorh** (m.) animi ægritudo, luctus, sollicitudo Gr. 2, 472. sg. nom. móðsorg 752. acc. 'móðsorge væg, animi curam pependit' El. 61. Erl. 142.; nochmals Ex. 165, 6.
- molde** (f.) terra; pulvis, engl. mould Gr. I, 338. 3, 379. D. M. 229. Gl. Ul. 125. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. seó molde Ex. 312, 2. gen. 'mol-dan rice' Jud. 141, 41., wie sonst eorþan rice. dat. moldan 4084. II, 606.
- mon** = man, w. m. s. Gl. AA. sg. nom. acc. mon 394. 946. 1523. 1655. 1697. 1950. 2086. gen. monnes 602. 983. 1394. 1519. dat. ? monne 1400. pl. gen. monna 193. 297. 401. 707. 747. 1036. 1081. 1239. 1246. 1266. 1323. 1548. 1671. 1690. 1743. 2079. 2311. II, 274; 492; 690. dat. monnum 592. 755. 1167. 1208. 1376. 1536. II, 383. Da der pl. nom. acc. men, menn unzweifelhaft auch zu mon gehört; so wird die sonst nicht belegte Dativform 'monne' 1400. aufzugeben sein.
- móna** (m.) luna Gr. 1, 645. I, 360; 364. 3, 350. Gl. Bv. RW. 382. nom. (sunna J) móna 3888. acc. (sunnan J) mónan II, 4.
- moncyn** Gr. 2, 501. = mancyn, w. m. s. gen. moncynnes 1107. 1625. 1941. 2751. 2889. 2917. II, 64; 516; 699. dat. moncynne 362. 1249. 2764.
- moneg**, monig = manig. Der nom. und acc. monig steht als Attributiv gewöhnlich seinem Substantiv nach Gr. 4, 504.; neuengl. many. Gr. 2, 291; 302. monegum 1298. II, 585. 'tò ful monegum dæge' 725. Mit folgendem gen. 'moniges breác vintra' 1225. monig (getimbro) 735. (geond folc) monig 233. (þegn svá) ~ 594. (þeóðlond) ~ 1760. 'forht monig blácheór ides' 1964. (þurh vundor) ~ 3997.; monige 3184. monige (hvílle) 630. monige (vráþe) 2283. und (vlance) monige 1819; 1842. (secgas) ~ II, 499.

- mondreám** = mandreám, w. m. s. pl. gen. (breác) mondreáma 1171.
- monlica** Gr. 1, 645. 2, 505. Gl. Bv. = manlica, w. m. s. sg. nom. monlica 2560.
- mōnrīm**, manrīm (m.) hominum numerus, multitudo Gr. 2, 468. sg. nom. monrim 1757. acc. monrim 2742.
- monvise** (f.) hominum consuetudo; consuetudo, mores. sg. acc. monvisan 1933. Von Maria heisst es Ex. 5, 30: 'þone gebedscipe æfter monvisan móde ne cūþes'.
- môr** (m) locus incultus, desertum, mons, palus Gr. 1, 639. I, 364. D. M. (I) 570. Gl. Bv. sg. nom. môr 2990. gen. môres 4092. pl. nom. môras Ps. 140, 9. dat. 'of þissum vëstum môrum, a desertis montibus' Ps. 74, 6. acc. 'valdend scóp vudige môras', saltus fecundos Ex. 193, 12.
- morgen** Gr. I, 335; 339. 2, 156. D. M. 709. Gl. Ul. 118. Gl. Bv. Gl. AA. = mergen, w. m. s. nom. morgen 3275. gen. (ær) morgenes (gang) Ps. 64, 9. dat. morgene Ps. 48, 14. 89, 6. 142, 8. A. 221. 'on morgen, mane, in matulino' Gr. 3, 155. on morgen 3027. Ps. 29, 5. 'ær on morgen, valde mane' II, 516. svíþe ær on morgen Ps. 18, 5. 45, 5. 'tó morgen, cras, crastino tempore; neuengl. 'to morrow' 2432. Bemerkenswerth ist der, auch von dæg (s. d.) vorkommende, schwache genitivus plur. morgena 845. Ps. 58, 16. 87, 13. morgna Ex. 350, 7., wie von 'morga gen. morgan' gebildet.
- morð** (n.) peccatum morte piandum, cædes, homicidium; interitus, perditio, mors Gl. AA. nom. acc. morð 636. 689. 719. 1523. gen. morþes 755.
- morþer**, morþor, morþur (n.) Gr. I, 339. Gl. Bv. = morð. sg. nom. acc. morþer. in þ morþer innan 341. morþor 1089. 3075. morþur II, 323. gen. morðres 752. 3969. pl. gen. morðra 297. Thorpe nimmt Z. 341. ein Subst. 'morþorinne gen. — innan' an = morþorhús (Ex. 99, 5.) mortis oder perditionis domus; ich bin gegen diese Annahme, weil inn, inne (s. d.) sonst nur als neutrum auftritt.
- most**, mæst, malus, neuengl. mast. S. mæst. dat. moste 1465.
- môt**. ic môt, debeo, possum, licet mihi; neuengl. 'I must, may' R. Gr. §. 218. Gl. AA. S. magan. præs. sg. 1. ic môt 2245. 2467. sg. 2. þú môt A. 105. sg. 3. he môt Gr. I, 364. pl. 1. ve môtton 402. pl. 3. môtton 1818. præt. sg. 1. ic môte 368. pl. 3. môtton 840. con. pl. 3. hi môtten 778. 1429. II, 380.
- multon**; s. meltan.
- mund** (f.) manus; tutela, protectio, patrocinium Gr. I, 340. 2, 471. M. gl. 347. Gl. Bv. Gl. AA.; 'mund, manus' scheint nur im pl. dat. vorzukommen: mundum (sinum), manibus suis 1036; 1359. Ex. 221, 11. 340, 6. Jud. 138, 15. (mid) mundum 1523. 'þú amæte mundum þinum ealne ymbhvyrft' El. 729. ~ (bevunden) Gr. 2, 591.
- mundbyrd** (f.) protectio, tutela, patrocinium, zu 'mundbora, protector. patronus' gehörig; Gr. 2, 472. Gl. AA. gen. 'ic þe friþo healde.

- minre mundbyrde mægene besette' A. 1433. dat. (on) mundbyrde 1747. 1941. ?2523. acc. mundbyrd A. 1632. mundbyrde 2703.
- murnan, murnian, lugere, sollicitum esse; auch curare aliquid, sich um Etwas bekümmern; neuengl. to mourn Gl. AA. præs. pl. 3. murnað (on móde) 3464. præt. pl. 3. murndon A. 37. imperat. 'ne on móde ne murn' A. 99. inf. murnan on móde 732; Jud. 135, 64.
- múð (m.) os, oris; ostium Gr. 1, 639. 2, 234; 257. 3, 400. M. gl. 317. D. M. 767. Gl. Bv. Gl. AA. — R. Gr. §. 74. unterscheidet zwischen 'múð, múþes' und 'múþa, múþan, os fluminis' Gr. 1, 645. gen. 'múþes, orci, mortis' M, gl. 348. 'múþes hróf, palatum' M. gl. 317. dat. múþe 998. acc. (merehúses) múð, domus marinæ ostium 1359.
- múðhæl (f.) ?salus ore annunciatum, oratio salutifera. 3481.
- mycel, magnus, multus; s. micel. Gr. I, 343. Gl. Bv. Gl. AA. mycel. plur. dat. (getalum) myclum 1682. Comparativ: 'mára, maior, potior' Gr. I, 358. 3, 610. Gl. Bv. Gl. AA. 269. 498. 1308. 2329. 3139. 3144. II, 64. Superlativ: mæst, maximus Gl. Bv., mit vorhergehendem pl. gen.: 297. 363. 485. 546. 666. 744. 799. 1316. 1417. 1625. 4210.
- mycele, mycle, micle (adv.) multum, multo, magnopere II, 214. Gl. Bv. Compar. má, magis; s. d. W. Superl. mæst, maxime Gr. I, 359.
- myndian, myndgan, reminisci, recordari, wird mit dem Genitiv verbunden Gr. 2, 306. Gl. Bv. præs. sg. 3. 'þæs min sefa myndgað' 3662. pl. 1. 've þæs hereveorces myndgiað' El. 656.
- myntan, statuere, decernere; contendere, prædicare, opinari Gr. 1, 905. Gl. AA. præs. sg. 3. 'fæste mynteð ingeþancum' 2176. præt. sg. 2. þu myntest für myntedest II, 690. præt. pl. 3. 'mynton ealle þæt se beorna brego ǀ seó beorhte mægð væron ætsomne' Jud. 138, 63.

N.

- Ná, non, nunquam, zusammengezogen aus ne-á Gr. 3, 721; 765. Gl. Bv. Gl. AA. ná 410. II, 413. 'ná þæt án, non id solum, non solum' Gl. Apoll. Tyr.
- nabbað, næbbe, næfde; s. unter ne.
- nacod, nacud, naced, nudus Gr. I, 328. 2, 230; 251. Gl. Ul. 125. Gl. Bv. Gl. AA. nacod 868. 926. 4150. II, 136. Ex. 253, 19. nacud 3403. naced Ex. 83, 13. 92, 10. S. limnacod.
- næddre, nædre (f.) anguis; serpens, vipera Gr. 1, 646. I, 331. 2, 134. Gl. AA. sg. gen. næddran II, 413. pl. acc. næddran II, 339. sg. nom. nædre 894. D. M. 649. acc. nædran 900.
- næfre, nunquam; neuengl. never Gr. 3, 721. Gl. Bv. Gl. AA. Vgl. æfre. næfre 1513. 1532.
- nægan, negan, alloqui, appellare, compellare. præs. sg. 2. 'þu me vordum nægest' Ex. 175, 26. præt. sg. 3. 'hine veroda god vordum nægde' 2952., wo die Bemerkung nachzulesen ist. 'nigeþan slþe nægde se gomola, sægde eaforan vorn' Ex. 304, 5. S. genægan, nahte.

- nægled**, *clavis fixus s. firmatus*, zu *næglian*, neuengl. *nail*, gehörig Gr. 2, 104.; öfter in der Verbindung: 'nægled bord', *clavatum tabulatum, ratis, navis, Arca (Noæ)?* 1413. 1428. 'ne hie scip fereð, naca, nægled bord' Ex. 439, 17.
- nænig**, aus *ne ænig, nullus, nemo*, neuengl. *none* Gr. I, 359. 2, 302. 3, 66. Gl. Bv. Gl. AA. ~ 3954. II, 123. S. *nân*.
- nære**, *næron, næs*; s. unter *ne*.
- næs**, *nes*, pl. *næssas, nessas* (m.) *promontorium, rupes, scopulus; fundus, fundamentum*; nach Grimm, Erl. 157. zu El. 831., 'Erd-schichte, Erdlage'. — Gr. I, 331. Gl. Bv. pl. acc. *niper* under *næssas* II, 91. und; *niper* under *nessas* II, 31., wo die Note nachzu-lesen ist. II, 136: 'niper under *næssum*'. Vgl. *sænæs* Bv.
- nāgan** (*ne-āgan*), *non possidere, non habere*; mit dem acc. oder mit dem gen. præs. pl. 1. 'nāgan ve þæs heolstres' II, 101. præt. pl. 3. *nāhton* (*māran hvyrt*) 3139.
- nahte** 3971. scheint eine andere Form für 'nægde' zu sein (s. die Note l. c.), oder es ist dem Verbo *nāgan* die Bedeutung nicht geben, nicht gestatten, *non concedere* (s. *āgan*) beizulegen, die freilich noch nachzuweisen bleibt.
- nāles**, *non*; es scheint zu unterscheiden von 'nalles' (w. m. s.). ~ 579. 994. 1200. 3933.; in der letzten Stelle vielleicht *nisi, unless?* II, 28.
- nalles**, *omnino non, prorsus non*; aus *ne ealles* entstanden Gr. 3, 92; 723. Gl. Bv.; auch *nals* geschrieben. *nalles* 212. 345. 607. 1193. 1803. 2064. 2375. 3603. II, 42; 694.
- nama** (m.) *nomen* Gr. 1, 646. I, 327. 2, 421. 3, 487; 552. Gl. Bv. sg. nom. *nama* II, 194. sg. (pl.) acc. *naman* 128. 140. 342. 2956. 3908.
- nāme**, *nāmon*; s. *niman*.
- nân**, *nullus, nemo, nihil* (aus *ne ān*), neuengl. 'none' Gr. 3, 66; 721; 722. Gl. AA. Haupt 3, 76; auch für 'non est, nein'. nom. *nân* 1395. II, 518. gen. 'ne bȳð me nānes gōdes vān' Ps. 22, 1. dat. *nānum* (men) Ps. 16, 4. 'nānum þāra, þe tō þe hopiað' Ps. 30, 21. acc. msc. 'nāne ne sparedon þæs herefolces' Jud. 138, 23. fem. 'ne sēcað hī nāne sibbe' Ps. 13, 7.
- nāt**; s. *ne*.
- ne**, *non* Gr. I, 334. 3, 713; 735; 741. Gl. Bv.; oft durch ein folgendes 'nā, ne' verstärkt 495.: 'þā unrihtvīsan ne beoð nā svylce, ne him eac svā ne limpð' Ps. 1, 5. 'ne geeódon ūre forengan nā þās eorþan mid sveorda ecgum, ne hȳ mid þȳ ne geheódon, ne heóra earmas hȳ ne geheódon, ne ne gehāldon' Ps. 43, 4. Mit mehreren Verben und ihren Formen geht *ne* eine so enge Verbindung ein, dass sein *e* gänzlich verschwindet, und zwar vor Vocalen und vor *h* und *v* Gr. 3, 713. *neom, non sum*, Gr. l. c. R. Gr. §. 233. *nis, non est* 279. 679. 791. 832. 2356. II, 40. *næs, non fuit*; non 5. 463. 3635. 3646. II, 492. *nære, non eras, non esses* oder *non erat, non esset* 715. 728. 829. II, 677. pl. *næron*; *næron ge* 3654. ~ 155. *nabban, non habere*; s. R. Gr. §. 116. und *habban. nyllan, nolle*

R. Gr. §. 217. *nele*, non vult 510. = *nyle* II, 148. *noldæs* für *nol-des*, *noluisti* II, 732. *nolde*, *noluit* 264. 1475. *noldan*, *noluerunt* 23. *noldon* 309. 327. 738. 3707. *nytan*, *nescire* R. Gr. 218. Gl. AA. *nát*, *nescio*, aus *ne vát* 528. Gr. 2, 406. 3, 73. 4, 944. *ic nát* El. 639. *præt. sg. 3. nyste* 705. *pl. 3. nystan* 242.

nê, *nec*, *neque*; von der einfachen Negation zu unterscheiden Gr. 3, 71; 720. Gl. Bv. 'ne dyde ic for fáene, ne for feónscipe, ne for vihte' 2685. 2686. 'God ús éce bíð; ne vendað hine vyrda, ne hine viht dreceð, ádl ne ylðo, ælmihtigne; ne gomelað he in gæste, ac he is gèn svá he væs' Ex. 333, 23. 334, 1. sq.

neáh, *propinquus*, *vicinus* Gr. 1, 733. I, 367. 2, 763. Gl. Ul. 127. Gl. Bv. *adv. prope*, *pæne* 3045. Gr. 3, 119. Gl. Bv.; mit dem Dativ: *neáh þám* 1877. *sæstreámum neáh* 3179. ~ 686. 2503. 2511. 3179.; oft mit 'feor' verbunden: 1025. 2930. 3310. *Comparativ: neár* 757. 3149. 3237. *Superlativ: nêhst* (s. *nêh*) und *nÿhst* R. Gr. p. 51.

neálæcan, *propinquare*, *appropinquare* Gr. 1, 905. 2, 283. R. Gr. §. 208. 253.; mit dem Dativ. *præt. sg. 3. 'neálæhte (seó tid) niðþa bear-num'* 1279.

neán, *prope*, *pæne* Gr. I, 367. 3, 96. Gl. Bv. mit *feorran* verbunden: 225. 1043. for *neán*, *pæne* Ps. 72, 1.

nearo, *nearva*, *neara*, *angustus*, *arctus*, *crucians* Gr. 2, 189. Erl. 162. Gl. Bv.; neuengl. *narrow*. *Comparativ: 'on nearvre lif'* 941. Vgl. 'neara, arctá' M. gl. 343. — *nearva: dat. of nearve*, *ex angusto loco* 1428 *acc. þone nearvan nið* 695. (in *ƿ*) *nearvé (nið)* II, 635.

nearve (*adv.*) *anguste*. Gr. 3, 102. ~ 2997. II, 447.

nearvian, *arctari*, *anxium esse*; *angustare*, *coarctare*, *vexare*, *opprimere* Gr. 1, 908. 2, 191. Diefenb. 72. *præs. sg. 3. 'se þe mec nearvað'* Ex. 407, 25. *præt. sg. 3. (sefa) nearvode*, *animus angebatur* 1564.

neát (n.) *umentum*, *pecus*, *animal* Gr. 1, 643. 2, 20. I, 368. Diefenb. 227. *pl. gen. neáta* (*gehvilc*) 3908.

neávest (? f.) *vicinia*, *præsentia* = *neávist* Gr. 2, 637. Erl. 142. Gl. AA. *dat. (on) neáveste* El. 67. 873. Ps. 148, 14. *acc. neávest* 2461. Ex. 455, 13.

nedre, für *næddre*, *nædre*, w. m. s. *sg. gen. nedran* (*svég*) II, 102.

nêh (*adi. und adv.*) = *neáh*, w. m. s.; vgl. *hêh*, *heáh*.; mit dem Dativ. (*herevicum*) *nêh* 2045. 4014. II, 341. *superl. (mid þám) nêhstum* (*folcge-siþum*) 3928. *nêhst*, *postremo*, *postremum* 533. Gl. AA. — *niehst* 1395.

nemnan, *nominare*, *vocare*; *appellare*, *invocare* Gr. 1, 904. I, 334. Gl. Bv. Gl. AA. *præs. pl. 3. 'svilce is seó feorþe (eá), þá veras Euphraton nemnað'* 234. 2612. 3447. *præt. sg. 3. nêmde* für *nemnode* 166. 1130. 1230. 1541. 2603. 2760. *pl. 2. nêmdon* II, 385. *pl. 3. (god) nemdon*, *Deum invocarunt* 776. *inf. nemnan* Jud. 133, 44. A. 1177. *part. præt. nemned* A. 720. 1651.

neód (? f.) *studium*, *opus*; *necessitas*, *necessitudo*, *compulsio*, *vis*; für *neád*; neuengl. *need*. Gr. 2, 50. I, 369. Gl. Bv. Gl. AA. *on neód*

1438. und 3941. = neóde, studiose; das adv. neóde kommt in den Psalmen sehr häufig vor. Z. 851. übersetze ich 'neóde sine' necessitudinem suam d. i. seine Freunde, Verwandten, parallel mit dem folgenden bearn. Zwischen neóde und nýde scheint ein Unterschied zu bestehen: 'neóde] nýde, by force and need' Ex. 66, 15. S. nied.
- neódlíce (adv.) studiose, vehementer 894., von dem adi. neódlíc Gr. 2, 50. gebildet.
- neoman, capere, sumere, adsumere Gr. I, 348; 350; 353. inf. neoman II, 199.
- neorxna vang, neorxna vong (m.) paradísus; nordags. neirxna vong Gr. I, 377. Das erste Wort ist von ungewisser Deutung (?otium, gaudium) Gr. 1, 268. 2, 267; 533. 3, 726. D. M. 781. Gl. AA. nom. acc. neorxna vang 851. El. 755. A. 102. gen. neorxna vanges 886. 926. neorxna vonges 171. 926. dat. ~ vange 208. 941. 1918. ~ vonge 217. II, 482. „neorc sen et, mutato cs in x, neorxen. Adiectivum formatum ex Ne negativo et Veorc, opus, labor i. e. laboris experts, curis vacuus, quietus. Alibi etiam scribitur neirxen, neirxn, neorxn. Neorxena-vang vel vong, labore vacuus campus, Elysium, Paradísus“ Lye s. v.
- neósan, neósan, quærere, investigare, explorare, visitare; zuweilen mit dem Genitiv verbunden Gr. 1, 907. I, 370. 2, 22. Gl. Bv. Gl. AA. Cod. Exon. p. 504. inf. (éce stapulas) neósan 3403. (vica) ~ Ex. 184, 5. (foldan) ~ Ex. 20, 22. (pystra) ~ Ex. 275, 23. — (earda) neósan II, 114. (eardes) ~ A. 1025. (éðles) ~ A. 830; Ex. 46, 3. u. s. f. 'ic his ~ ville' Ex. 145, 8. neósan. (neóde sine) ~ 852. præt. sg. 3. (se hine) neósade Ex. 162, 11.
- neovol, neovel, nivol = neól, pronus, præceps, profundus, imus Gr. I, 370. 2, 118. Erl. 157. D. M. 766. neovle, neovlan 3043. II, 181. II, 31; 91; 102; 447.
- neoþan, niþan, infra, deorsum. 'under eorþan ne oþan' 310. 'þær næglas of nearve neoþan lixton' El. 1115. ~ Ps. 70, 19. 103, 7. Ex. 219, 14. 407, 14. 414, 14.
- neoþone, infra. ufan] neoþone 374.
- nep (n.) 3398. ?ledo, refluxus. S. die Bemerkung l. c. und vergleiche die Uebersetzung.
- nergan, nergean, servare Gr. I, 333. 2, 94. Gl. Bv. præt. sg. 3. nere de 1392. 1486. 3759. imperat. nere 2496. inf. nergan 1995. Ex. 135, 16. nergean 2503. gerund. tó nergenne 3803. tó nerganne Ex. 185, 11. part. præ. nergende Crist, Christus servator II, 348; 572. Ex. 138, 3. '~ God' Ex. 22, 34. S. nergend.
- nergend (m.) salvator, servator, liberator; Deus, Christus; häufig: sg. nom. acc. nergend úser, ~ usser; 533. 852. 900. 1290. 1322. 1362. 1478. 1499. 2627. nergend God 1918. 1280. nergend 1309. 1351. 3831. 3919. gen. nergendes 2427. 2857. II, 379. dat. nergende 1280. 1492. Vgl. neregend A. 1377.
- nêsan = neósan. 'merefloð ~', oceanum visitare 1336.
- net, nett (n.) rete Gr. I, 333. Gl. Bv. Gl. AA. sg. dat. nette 303.
- nêþan 2054. audere = genêþan, w. m. s.

nied = *neod*, w. m. s. Gr. I, 373. Gl. AA. Der sg. dat. adverbial gebraucht: *niede*, *necessario* 695. 1972. 'on nied', *per vim* 3068.

niedvædla (m.) *necessariis indigens, pauper, inops, egenus*. ~ 926. *vædla* kommt in den Psalmen sehr häufig vor.

nigon, *nigan, nigen*, gen. *nigene* (n.) *novem*; neuengl. *nine*; Gr. I, 762. I, 371; 336. *nŋen* (hund *vintra*) 1121. (s. hund). *nigon* 1136. 1149. 1158. 1188. 1218.

nigontig, *nonaginta*. S. hund. *nigontig* 1142. 1173. 1225.

nigoþa, *nonus*, von *nigon* Gr. I, 371. 2, 947. 3, 638. ~ 3307.

niht, gen. *nihte* (f.) *nox* Gr. I, 642. I, 337; 338. 2, 204. 3, 133; 351. D. M. 698. 714. R. Gr. §. 106. Gl. Bv. Gl. AA.; engl. *night*; ein adverb. gen. 'nihtes, noctu' 2343. 2627. R. Gr. §. 108. Gl. Bv. Gl. AA. entspricht dem deutschen Ausdrucke: des Nachts oder Nachts. Der pl. nom. acc. lautet *niht*: *preó niht* † *dagas* 307. *ymb seofon niht* 1444; 2314. *ofer seofon niht* 1344. dat. *niht* 2442. *nihte* 140. pl. gen. *nihta* 1378. 1413. dat. *nihtum* A. 148.

nihtfeormung (f.) *hospitium nocturnum*. acc. *nihtformunge* 2427.

nihtgerim, *nihtrim* (m.) *noctium numerus*, auch *dierum numerus*; *tempus, dies, ætas*, weil die Angelsachsen nach Nächten rechnen; s. *dægrim*. gen. *nihtgerimes* 1188. 'is tó þære tide tælmet hvile seofon † tventig nihtgerimes', *ad hoc usque tempus spatium est numeratum viginti septem noctium s. dierum* A. 115. 'svá hie simble ymb þritig þing gehêdon nihtgerimes', *quum tricesimo quoque die concilium haberent* A. 158. 'nihtrim scridon ofer dugeþum', *noctium s. dierum spatium, tempus* Ex. 167, 35.

nihtlang, *unius noctis*; *quod per noctis spatium durat* Gr. 2, 565. Gl. Bv. 'nihtlangne fyrst' 3137; dieselbe Verbindung A. 834. 1310. El. 67.

nihtrest (f.) *quies nocturna* Gr. 2, 430; 514. acc. *nihtreste* 2857.

nihtscûva, *nihtscûa* (m) *noctis umbra, noctis obscuritas* Gr. 2, 519. Gl. Bv. sg. dat. 'under nihtscûvan' 2054. pl. nom. (neovle) *nihtscûvan*, *profundæ noctis caligines* 3043. *nihtscûa* Ex. 162, 5. 292, 24. 307, 29.

nihtveard (m.) *noctis custos, nocturnus ductor* Lye; *vigil, vigil nocturnus*. ~ 3045.

niman, *capere, sumere; disponere, ordinare*, bisweilen mit dem Genitiv Gr. I, 897. 2, 903. I, 335; 337. Gl. Bv. præs. sg. 2. (þ þú veg) *nimest*, *ut eas* 1324. pl. 3. (him tó) *nimað* (*mægeð tó gemæccum*) *sibi sumunt filias in matrimonium, filias uxores sibi ducunt* 1253. præter. sg. 2. (þú blæda) *nâme* 888. Gr. I, 369. pl. 1. (vit) *namon* (*beorhte blæda*) II, 418.; neben der häufigeren Form 'nam, cepi' besteht auch *nom* Gr. I, 339. 'geleafan nom, þ.' 646.

nimþe, *nisi*, II, 494. = *nymþe*, w. m. s.

niobed (n.) = *neobed, lectus fatalis, Sterbebett, Todtenbett* Gr. 2, 484.; wohl auch *sepulchrum, abyssus*. Die Bedeutung dieses früher unverständlichen Wortes erhellt aus Ex. 235, 7: 'ic þ ne forhycge, þ ic in minum neste neobed ceóse, hæle hrá vërig gevite heán þo-

nan on longne sið, lame bitolden', nec recuso, quominus in nido meo sepulchrum eligam, hominis funus fatigatum humiliter hinc abeam in longum iter, terrâ conditus.

niotan, neotan, frui, uti, wird mit dem Genitiv verbunden; = neotan Gl. AA.; ob auch reflexiv gebraucht? — imperat pl. niótað inc þæs óþres calles 235. inf. niótan (þæs leóhtes) 399. (his lifes) ~ 483. S. nyttian.

nis, für ne is; s. unter ne.

nive, neov, novus, neuengl. new; Gr. I, 370. niv und seine Casus: 171. 208. 217. 886. 911. 3045. 3291. II, 482. Die Verbindung 'nivan stefne' wörtlich 'novâ voce' kommt öfter vor und scheint häufig nur für 'de novo, denuo, iterum' zu stehen: 1549. 1880. 'þá væs orlege eft onhræd, nivan stefne nið uppárás' A. 1304.; dagegen in eigentlicher Bedeutung A. 123. und El. 1061. 1128. = 'novo nomine'. S. Erl. 162.

nivian, renovare, suscitare, erigere, parare præ. pl. 3. (me torn) niviað 1253. inf. (salo) nivian 1875. 'ne þearft þú svá sviþe sár niviȝat ȝ sæce ræran' El. 940.

nið (m.) malum, malitia, nequitia, invidia, odium, ira, offensio, iniuria, poena u. dgl. Gr. I, 363. 2, 16. 3, 481. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. acc. nið 695. 765. 978. 1378. 1751. 3942. 4136. 4150. 4214. II, 379. 413. gen. niþes 32. 1990. dat. niþe (2053.) pl. acc. niþas 38. Der dat. pl. wird auch adverbial gebraucht: 'niþum, hostiliter, invidiose' Ex. 5, 3.

nið, gen. niþes, niðþes (m.) homo Gr. 1, 639. I, 336; 363. Gl. Bv. besonders häufig im Plural. pl. nom. acc. niðas 2202. 3803. niðþas 225. gen. niþa 3831. niðþa 1130. 1279. dat. niðþum 1218. 1230.

niþær II, 31. = niþer, niþor, deorsum Gr. I, 336. Gl. Bv. 'hvearf him niþer', ivit deorsum, descendit 759. ~ (in þone neovlan grund) II, 91. ~ (under næssum) II, 136. 'under neólum niþer næsse (he ȝ funde) gehȝdde in þeóstorfocan' El. 831.

niðgeleóne (m.) gravis iniuria Gr. 2, 473. niðgeleóna, 'qui malo afficit hostis' Gl. Bv. dat. (of Norðmonna) niðgeleóne, gravi impetu, proelio 2062.

niðhete (m.) odium malitiosum, iniuria, invidia Gr. 2, 473. sg. dat. (við þám) niðhete 3797. acc. (þurh) niðhete 3566. ?niðhet, hostis: 'his niðhetum (néh)' A. 833.

niðsyn (f.) grave peccatum II, 181: niðsynnum fäh.

niðvræc (m.) ? exsilium. Gr. 2, 473. pl. dat. of niðvracum 4181.; verschieden von 'niðvræcu, niðvracu, ultio malitiosa': 'þá fæmnan hêt þurh niðvræce nacode þennan ȝ mid sveópum svingan', through hostile vengeance Ex. 253, 28. Thorpe.

no, nô, non, neque Gr. 3, 71; 720. Gl. Bv. Gl. AA. no hvæðre, neutquam 949. 1720. Erl. 96. S. hvæpre.

noldan, noldæs, nolde, noldon; s. unter ne.

nom = nam; s. niman.

noma = nama, w. m. s. sg. nom. noma 1074. 1102. 1707. acc. noman 716. 1880.

norð (m.) septentrio, aquilo, regio septentrionalis, die unglückliche Seite, D. M. 198. 641. 953. Gr. I, 339. vest ǝ norð 275.; ein nom. norþa scheint nicht vorhanden zu sein, woraus sich: be norþan, septentrionem versus Gl. AA. und 'norþan, ab aquilone' Gl. Bv. erklären liesse; súþan óþpe norþan 804; 1983. 3570. Ex. 55, 18. 220, 23. 292, 25. 307, 20. 'norð, Europæ' M. gl. 732. S. easta.

norðdæl (m.) pars s. regio septentrionalis = norðhealf Ps. 47, 2. D. M. l. c. dat. (on) norðdæle 32.

norðman, norðmon (m.) plagæ septentrionalis incola; später Normannus, Norvegius u. s. f. pl. nom. norðmen 1990. gen. norðmanna 2152. norðmonna 2062. dat. norðmonnum 1972.

norðveg (m.) iter septentrionem versus. pl. acc. (on) norðvegas 2997. S. forðveg.

nú, iam, nunc, neuengl. now Gr. I, 365. 3, 186; 187. Gl. Bv. Gl. AA. nú 513. 553. 608. 611. 613. 675. 723. 727. 732. 753. 757. 789. 790. 796. 799. 802. 812. 813. 815. 816. 833. 913. 936. 1252. 1344. 1507. 1641. 1711. u. s. f. nú þá, modo, in præsentia 828.

nýd 3590. 3045. 4010. für neád, neód Gl. Bv. Gl. AA. S. neód.

nýdboda (m.) invitus nuncius Gr. 2, 472. ~ 3403.

nýdan, nêdan, cogere, compellere, adigere, abigere. præt. coni. sg. 3. (þeah þe hie) nýdde 3751.

nýdfara (m.) necessario itinerans Lye. Gr. 2, 472. ~ 3137.

nýdgenga (m.) necessario itinerans, pauper; erro invitus Gr. 2, 472; 494. ~ 4150.

nyle, aus ne vyle, Gr. 2, 406. S. unter ne.

nymþe = nimþe, nisi, præter Gl. Bv. Gl. AA. nymþe 21. 877. 1396. 1899. 2128.

nys 809. = nis, ne is; s. unter ne.

nyste, nyston; s. unter ne.

nyt, nyttes, utilis Gr. 1, 733. I, 343. 2, 20. pl. nom. nytte 156.

nyttian = niotan, frui, uti, mit dem Genitiv verbunden. præt. sg. 3. vuda ǝ vætres nyttað Ex. 340, 12. præt. sg. 3. nyttade (Noe sidan rices) 1592.

nyþor 4010. = niþer, w. m. s.

O.

Ô 830. Jun. Th. für on, w. m. s., nebst der Bemerkung l. c.

of (præp. mit dem Dativ, bisweilen mit dem Gen.) a, ab, de R. Gr. §. 407. Gr. 2, 903; 904. I, 339. Dfnb. 84. Gl. Bv. Gl. AA.

ofádrifan, expellere Gr. 2, 931. part. præt. ofádrifan 961.

- ofásealcan, deprimere, deiicere. part. præt. ofásealcod niþer in þone neorlan grund II, 90.
- ofæt gen. ofættes (n.) pomum, fructus Gr. 1, 808. 2, 214. 3, 375. Dfnb 88. sg. nom. acc. ofæt 515. gen. ofættes 458. 490. 497. 596. 674.
- ofen (m.) clibanus, fornax Gr. 2, 155; 156. 3, 626. I, 339. Dfnb. 57. sg. nom. se ofen 3761. acc. (geond) þone ofen 3872.
- ofer (præp. mit dem Dativ und Gen.) super, ultra, per, trans Gr. I, 339 340. 2, 771; 905. Gl. Ul. 145. Dfnb. 99. 'ofer þæt, insuper, præterea' Gr. 3, 189. Häufig steht ofer geradezu in der Bedeutung von contra: ofer dryhtnes vord 590. 1246. 3692. 4261. 4276. So: ofer vord godes Ex. 1534; 244, 5; ~ vitena dóm Ex. 248, 19. ~ hi godes Ex. 267, 1. ~ meotudes bibod Ex. 304, 16.
- oferbráðan, operire, supersternere, superinsternere Gr. 2, 905. mit dem acc. und dat. verbunden; præt. sg. 3. 'bælce oferbráðde byrneðne heofon' 3002. S. bælc. 'niht helmæde brúnvann oferbráð beorgas steápe' A. 1307.
- ofercliman, oferclimban, superare, opprimere. præt. coni. sg. 3.; mit dem Dativ: 'þý læs him vèstengryre oferclamme', ne eos deserti terror opprimeret 3048.
- ofercuman, supervenire, vincere, superare, opprimere Gr. 2, 905. Gl. Bv. præs. coni. sg. 3. 'hi ofercume deað, veniat mors super illos' Ps. 54, 14. præt. sg. 3. ofercum 2950. 'I me ofercume þæt milde mæd et veniat super me misericordia' Ps. 118, 41. inf. (ic mōste) ofercuman (þá þeóða) Ps. 15, 2. Jud. 138, 27. part. præt. ofercumen Ps. 46, 1.
- oferfaran, permigrare, transmigrare, traicere (flumen) Gr. 2, 905. Gl. Al. præt. sg. 3. oferfór (he fæstena vorn) 2985. part. præs. 'oferfarende circumiens' M. gl. 406. part. præt. oferfaren 3980.
- oferfæðmian, amplecti, complecti, comprehendere Gr. 2, 905. præt. sg. 3. he oferfæðmde (foldan sceátas), obumbravit terræ partes 409. part. præt. 'biþeht vel treóvum, þýstre oferfæðmed' Ex. 470, 12. S. fæðm.
- oferfehtan, superare, vincere, expugnare Gr. 2, 905. Graff 3, 444. præp. pl. 3. (feónd) oferfehtað Ex. 150, 7. part. præt. (hæfde dryhten feónd) oferfohten II, 406.
- ofergân, ofergangan, transire, præterire, transgredi, invadere, superare populari, vastare Gr. 2, 905. Gl. Bv. præs. sg. 3. 'mec semniat slæp ofergongeð', subito somnus me invadit Ex. 422, 23. pl. 2. p. (feónda gehvone) ofergangað, vincitis 3490. præt. sg. 3. oferegd Ex. 377, 21.
- ofergitan, ofergytan, oblivisci Gr. 2, 905. præt. pl. 3. (sôð) ofergeaton 2575. S. forgitan.
- ofergýman, negligere, omittere. præt. pl. 2. (git) ofergýmdon (hæleatvord) II, 487. Jun. Th. S. gýman und oferhýran.
- oferhidig, oferhydig, superbus, arrogans Lye. ~ 66.
- oferhigd II, 229; s. oferhygd.

- oferhogian**, contemnere, despicere; renunciare Gr. 2, 905. præt. pl. 3. (hád) oferhokedon (hålgan lifes), ordinem contemserunt vitæ sanctæ 3818. und Ex. 186, 15. S. hogian.
- oferhycgan** = oferhogian. Gl. Bv. inf. oferhycgan (helm þone micclan, veroda valdend) II, 253. (mán) oferhycgen II, 307.
- oferhyd** (m.) superbia, arrogantia, contemptus = oferhygd. sg. nom. acc. oferhyd. 4012 4132. 4196. gen. oferhydes II, 115. pl. gen. oferhyda (ågan) II, 372.
- oferhygd** = oferhyd. sg. nom. acc. oferhygd 29. 327. 4007. dat. oferhygde 22. 3625. pl. dat. oferhygdum II, 50; 69; 198. A. 319.
- oferhýran**, non audire, non parēre, negligere, omittere, contemnere Gr. 2, 905. præt. pl. 3. oferhýrdon (hålendes vord) II, 487.
- oferliþan**, transfretare, transnavigare Lye. præt. sg. 3. (nive flódas Noe) oferlâð 3291. inf. 'oferliþan, transire' M. gl. 406. S. liþan.
- ofermægen** (n.) vis nimia, vis superior. sg. gen. ofermægenes 2111. dat. (hæfde vigena tó lyt eaxlgestealna við) ofermægene (hróra tó hilde) El. 64.
- ofermêde** (m.) elatio, superbia. sg. gen. 'ofermêdes, elationis' M. gl. 354. acc. ofermêde (åhebban) 293. pl. dat. (on) ofermêdum Ex. 317, 33.
- ofermêdla** (m.) = ofermêde. Gr. 2, 773. sg. dat. (for his) ofermêdlan 4174.
- ofermêtto** (f.) luxuria, superbia, arrogantia Gr. 1, 642.; der Singular flectirt nicht. ofermêtto 331. 335. 350. pl. dat. (þá þe sprecað við þone rihtvisan unriht on heóra) ofermêttum (on heóra leahtrunga), in superbia et in contemptu' Ps. 30, 20.
- ofermôd** (n.) superbia, elatio, fastus Gl. AA. sg. gen. (vorda) ofermôdes 272.; häufiger ist das adi. 'ofermôd, superbus' Gr. 2, 773. ~ (vesan) 262. se ofermôda (cyning) 337.; in einem Zusatze zu Ps. 28, 5. heisst es: 'þá treóva tacniað ofermôdra manna ånveald'; und zu Ps. 17, 7.: 'þæt is þæt mægen minra ofermôdena feónða'.
- ofertolden**, obductus. Gr. 2, 905.; mit dem Dativ: 'svegle ofertolden' 3010. Im Cod. Exon. kommt häufiger 'biteldan' vor, auch in der Bedeutung von circumdare, invadere, aggredi; 'torne bitolden' 34, 6. 'lame bitolden', luto tectus 235, 11. 'vuldre ~' 238, 25. 'þonne þæt valreáf vurtum biteldeð', herbis tegit 217, 1. 'hringe betel-dað', circulo circumdant 221, 24.
- ofervinnan**, vincere, superare, expugnare, subigere Gr. 2, 905. Gl. Bv. Gl. AA. præs. pl. 3. ofervinnað (þá åvyrgdan gæstas) Ex. 103, 18. præt. sg. 3. (siðþan feónd) ofervon (Cristes cempa) Ex. 111, 8. (se cempa) ofervon (frécnessa fela) Ex. 113, 2. part. præt. ofervunnen II, 463. Jud. 140, 62.
- ôfest**, ôfost, ôfst (? n.) studium, festinatio, celeritas Gr. 2, 367; 708. 3, 529. sg. nom. ôfest (is sêlóst) 3222. = ôfost is sêlóst A. 1565. Gr. I, 364. Andr. und El. XLII. Gl. Bv. Der Dativ sing. und plur., mit und ohne Präposition, wird adverbial gebraucht: celeriter, festi-

- nanter. 'on ðfste' 3152. pl. dat. ðfestum 2330. 2924. ofestum miclum 2496; II, 630. ðfstum 2529. 2655. 2905. 3211. ~ miclum 2666.
- ðfestlice, ðfostlice (adv.) festinanter; celerrime, citissime Gl. AA. ðfestlice 2843. ðfostlice 1311. 'ðfestlice præpropere' M. gl. 394.
- ofet = ofæt, w. m. s. Gr. I, 339. sg. nom. acc. ofet 634; 651. 720. gen. ofetes 561. 716.
- ofgifan, ofgyfan, destituere, relinquere, renunciare Gr. 2, 904. Erl. 138. Gl. Bv. præt. sg. 3. he (voruld) ofgeaf, mundum reliquit, mortuus est 1159; 1189; 1211. (nihtreste) ~ 2857. pl. 3. (heofon) ofgeafon 85. imperat. ofgif 1741. inf. (Carran) ofgifan (J cneóvmagas) 1772. (þás voruld) ofgyfan 1122. part. præt. ofgifen 96. 1449.
- oflætān, relinquere, emittere Gl. Bv. Gr. 2, 904. inf. (lif) oflætān 1069.
- ofn = ofen, w. m. s. sg. nom. acc. ofn 3742. 3756. gen. ofnes El. 1311. dat. ofne 3864. 3946.
- ðfostlice 1311. = ðfestlice, w. m. s. = ðfstlice Gr. 3, 102. 2481. 4175. A. 792.
- ofsleán, cædere, occidere, percutere Gr. 2, 904. Gl. Bv. præt. sg. 1. ic (on morþor) ofslóh (suna) 1089. sg. 2. 'þú ofslóge (ealle þá þe me viþervearde vāron), tu percussisti Ps. 3, 6. sg. 3. (freómæg) ofslóh 980. 1110. 'he ofslóh æþele cyningas, occidit reges mirabiles' Ps. 135, 19. ofsleáh: 'ic on morgenne ofsleáh mánes vyrhtan', interficiebam Ps. 100, 8. inf. (heóra sávle) ofsleán (þenceað) Ps. 93, 20. part. præt. 'ofslegen, beheáfod, truncatus' M. gl. 392. Ex. 90, 26. (secgum) ofslegene, a viris cæsi 1996. Vgl. 'ofslegen, mulctá' M. gl. 368. S. sleán.
- oft, sæpe I, 339. 3, 119. Graff I, 184. Dfnb. 64. RW. 23. Gl. Bv. Gl. AA. oft 763. 1534. 1664. 2454. 4107. II, 153. Comparativ: oftor 4275. Superlativ: oftóst Ex. 27, 17. oflást Ps. 61, 9. Ex. 243, 34.
- ofteón, detrahere, subtrahere, auferre, privare, denegare; mit dem Genitiv der entzogenen Sache und dem Dativ der Person Gr. 2, 994. præsg. 3. 'heó þe hróþra oftihð' 1014. præt. sg. 3. (hyge velm) ofteáh (beorne), ?ira rationem viro abstulit 977., wenn so gelesen werden darf; vielleicht ist zu lesen hyges velm ofteáh beorne. S. hygevelm. pl. 3. him æghvæs oftūgon Ex. 92, 8. oftūgon þe londes vynna Ex. 130, 15. inf. (nó hvæðre ælmihtig ealra volde Adame J Euan ārna) ofteón 950.
- ofþegan, opprimere, absumere, consumere. part. præt. (ecgum) ofþegde 1997. Vgl. 'drynces gedreahte, þurste geþegede' Ex. 92, 17.
- ofþincan, male cogitare, displicere, ægre ferre, poenitere Gl. AA.; (bisweilen) mit dem Genitiv. præt. sg. 1. (þá þæs) ofþuhte, ægre tuli II, 248. inf. 'mæg þæs þonne ofþyncan þeódne Heáþobeardna J þegna gehvām', displiceat Beóv. 4059. Vgl. 'ofþanc, invidia' M. gl. 443.
- ofþyrsted, sitiens, avidus, mit dem gen. (niþes) ofþyrsted 32. 'svá heort vilnað tó vatre, þonne he vërig bið ððþe ofþyrst' Ps. 41, 1.

- ôgan** 1823. ist in onêgan (s. d.) zu ändern.
- ôht** (f.) timor, metus, terror = ôga Gr. I, 364. sg. nom. ôht (ǝ orlegnið)
84. ~ (inlende becvom), metus incolas subiit 3065.
- ôleccan**, blandiri, adulari; servire, obsequi = ôlæccan, ôlæcan. S. læccan.
inf. 'ǝ ic ôleccan âviht þurfe gode æfter gode ænegum', blandiri Deo, ut accipiam boni quid 290. (him) ôleccan 1954. Vgl. 'ôlæcung, adulatio, blandimentum' M. gl. 400. 439.
- ombiht**, ambiht (m.) famulus, minister, servus Gr. I, 337; 338. 2, 203.
D. Spr. 132. pl. dat. ombihtum 2873.
- ombihtscealc** (m.) = ombiht. Gr. 2, 442; 540. Gl. Bv. pl. dat. ombihtscealcum 1864.
- on** 3198. ic on; s. an und unnan, favere.
- on** (præp. mit dem Dat. und Acc.); mit dem Dativ: in, cum, per (während); mit dem Accusativ: in (c. acc.), inter, per (von der Zeit); fast nie an Gr. I, 339. 2, 903. 3, 421.; über on in der Zusammensetzung s. Gr. 2, 712; 715; 809; 816; 905; 947. Gl. Bv. Gl. AA. Die Präpos. steht dem regierten Worte häufig nach: legde him on 685; gern tritt ein bestimmender gen. dazwischen: on fâra folc A. 430. on godes bôcum El. 204; 291. S. noch on læst, on riht, on veg u. s. f. unter den bezüglichen Wörtern.
- onælan**, incendere, accendere, inflammare Gr. 2, 812; 906. Erl. 159. præs. sg. 1. ic (hine svá sviþe synnum) onæle Ex. 364, 31. sg. 2. 'þú onælest min leóhtfæt, tu illuminas lucernam meam' Ps. 17, 27. præt. sg. 3. he onælde (heofonas) Ps. 17, 9. inf. (ád) onælan Ex. 277, 13. = onbærnan l. c. 11.; häufig findet sich das part. præt. onæled, incensus, ardens 2916. II, 40; 324; 422. Ps. 17, 9. u. s. f.
- onbítan**, gustare, participare Lye. Gr. 2, 812; 906. Dfnb. 292. mit dem Genitiv. præt. sg. 3. (se þæs væstmes) onbát 467.
- onblótan**, immolare, hostiam offerre Gr. 1, 896. 2, 810; 906. D. M. 32. 35. præt. sg. 3. 'onbleót þæt læc gode', immolavit hanc hostiam Deo 2927.
- onbregdan**, expurgisci, expurgiferi, excitari Gr. Erl. 143. S. ábregdan. præt. sg. 3. (of slæpe) onbrægd 1582; nochmals El. 75.
- onbyrnan**, incendi, inflammari. præt. sg. 3. (ádfýr) onbran 3327. S. bærnan, byrnan.
- onceósan**, eligere; mit dem Genitiv verbunden. inf. onceósan (gôdes ǝ yfeles, velan ǝ vávan) 461.
- oncnâvan**, intelligere, agnoscere, cognoscere Gr. 2, 812. Gl. Bv. Gl. AA. præt. sg. 1. 3. oncneáv A. 529. El. 965. pl. oncneóvon A. 764. 1338. inf. oncnâvan 531. (móde) II, 544. A. 1215. El. 363. 396. part. præt. (is cúð) oncnâven (ǝ þú cyninges eart þegen geþungen) A. 527.
- oncveþan**, respondere, alloqui Gr. 2, 812.; mit dem Dativ der angere-deteten Person. præt. sg. 3. (him) oncvæð 862; 1032; 2635; 2647. 'Elene maþelade ǝ him yrre oncvæð' El. 572. (metode) ~ 2339. (þám engle) ~ 2904.

oncyrran, **oncirran**, *avertere*, *repellere*, *divertere*, *convertere*, *pervertere*, *seducere*; *reddere* Gr. 1, 905. 2, 815. Gl. Bv. præs. sg. 1. 'ic sóðfæstum mōd oncyrrre' Ex. 264, 13. 'ic mōd oncyrrre hyge from hālor' Ex. 268, 29. sg. 3. 'hi seó molde oncyrrreð', *terra eos reddet* Ex. 312, 2. præt. sg. 2. þú yrre þin eft oncyrdest Ps. 70, 19. imperat. (hælend drihten þin yrre fram ús) oncyrrre Ps. 84, 4. 'þá vord oncyrr, þe þú ær gespræce', *revoca verba tua* Ex. 251, 13. inf. (mōd) oncyrran A. 1461. El. 609. Erl. 151. part. præt. (hyge væs) oncyrrred A. 63. (væron Egypte eft) oncyrde, *Aegypti repulsi sunt* 3380.

ond = *and*, et Gr. I, 339. Gl. AA. Dfnb. 7. ond 621. 1135. 1190. 1330. Ex. 57, 33. 62, 35. 75, 23. 146, 29. 193, 5. S. die Bemerkung zu Z. 1330.

ondetan II, 226. = *andettan*, *confiteri*.

ondleán (n.) *retributio*, *talio*; *supplicium*. Vgl. *edleán* und *endeleán*. sg. acc. (þolian yfel J) *ondleán* 2258.

ondrædan, *timere*, *pertimescere* Gr. 1, 896. I, 360. 2, 867; 906. Graff 2, 460. M. gl. 386. 395.; mit refl. Dativ der Person und einem Acc. des gefürchteten Objectes Gr. 4, 38.: præs. sg. 1. 'ic me nú ná ondræde þúsendu folces' Ps. 3, 5. sg. 2. 'ne þú þe nihtegsan ondrædest' Ps. 90, 5. sg. 3. 'ne him ondrædeð áviht yfeles' Ps. 111, 6. pl. 3. 'vel lícað vuldres Drihtne þá þe hine him ondrædað' Ps. 146, 12. præt. pl. 3. (godes him) ondrædon (hete) 764. 858. (veras him) ondrædon (drihtnes handa sveng) 2663. inf. (ne þearft þú þe) ondrædan (deápes brógan) 1033. (ne þearft þú þe viht) ~ 2162. S. *andrædan*.

ondrýsne, *terribilis*, *metuendus*, *reverendus*. *ondrýsne* 2855. 'efne mine eágan synt ealra gelicast þonne ésne bið, þonne ondrýsnum his hláforde hèreð J cvèmeð Ps. 122, 2. Dasselbe bedeutet *andrýsne*.

onêgan, *timere*, *metuere* Gr. 2, 812; 817; 906. præt. pl. 3. (ne) onêgdon (ná orlegra nið) 4214. inf. (ic me) onêgan (mæg, J..) 1823.

onettan, *ire*, *properare*, *festinare* Lye. Gr. 1, 254. 2, 218. Gl. Bv. Gl. AA. præt. sg. 3. onette (tó þám fæstene) 2527. 3242., für *onetteðe*. 'onette forð foldvege' 2866. pl. 3. (hæleð) onetton 1980.

onfeond 3430. mag für *onfand*, *onfond* stehen; es kommt dann von *onfundan*, *invenire*, *animadvertere*, *sentire*, *intelligere*. præs. sg. 3. 'he þæt onfundeð J..' Ex. 449, 18. ~ (J..) Ex. 409, 30. pl. 3. onfindað A. 181. præt. 'ne ic culpan in þe æfre onfunde' Ex. 11, 30. pl. 3. onfundun Ex. 72, 27.

onfôn, *onfangan*, *accipere*, *incipere*, *recipere*, *excipere*, *percipere* Gr. I, 377. 2, 812. Gl. Bv. Gl. AA.; hat das Object im Acc. oder im Dat. bei sich. præs. pl. 3. onfôð (freoþo) 1753. præt. sg. 3. onfêng (æt þám lápan veorcsumne væstm) 589. ~ (æt þám vife helle) 714. ~ (fletgestealdum) 1069. 1207. ~ (freóndscipe, lufum J lyssum) 2730. ~ (torhtum táce) 2368. II, 568. con. sg. 3. (J se vyrtruma sæde) onfênge 4100. pl. 3. (horde) onfêngon 1434. imper. sg. 'drih-

ten, onföh min vord mid þnum eárum, verba mea auribus percipe, Domine' Ps. 5, 1. pl. onföð (þæm fæmnum) 2465. inf. onfön 695. 1932. 2035. 2324. 3684. 4079.

igæt 1857. für ongeát von ongitan, w. m. s.

igân, ongangen, ingredi, incedere, procedere Gr. 2, 812. inf. ongangen 3085.

igan, ongann; s. onginnan.

igeald; s. ongeldan.

igeán, ongên (adv. und præpos.) mit dem dat. und acc. contra, adversus, obviam; iterum rursus. R. Gr. §. 406. Gr. 2, 755; 903. 3, 120. S. ágên. (nú scineð þe leóht) ongeán 612. 264. (ús) ongeán II, 303. El. 43. (flóde) ~ Ex. 488, 8. (him) ongeán Ex. 72, 3. 120, 18. 410, 1. ongeán (hi) Ps. 11, 9. ~ (me) Ps. 17, 36. 26, 4; 14. (him) ongên 3383. 'Judas hire ongên þingode' El. 608. Wenn die præpos. nachsteht hat sie gewöhnlich das regierte Wort im Dativ bei sich. S. ongegen Gr. 3, 155. Ex. 455, 33.

igeat; s. ongitan, ongietan.

igeldan, ongildan, ongyldan, rependere, poenas dare, expiare, luere; auch mit dem Gen. der Sache, wofür man büsst; præt. sg. 3. he þæs ongeald 1855; 4115. inf. (sceolde he þá dæd) ongyldan 295. ongiel-dan Ex. 304, 17.

igemang (præpos. mit dem Acc. oder Dativ) inter; engl. among Gr. 3, 161. Vernon S. 89. (forst) ongemang 806. 'ne forleás mine sávle ongemang þám árleásu' Ps. 25, 9. (verum) ongemonge Ex. 413, 12. (eorlum) ongemonge Ex. 413, 26.

igeniman, abripere, auferre, spoliare, privare Lye. præ. sg. 3. (þonne him god heóra áhta 7 ætivist) ongenimeð 1204. S. geniman.

igeotan II, 303. für ongitan, w. m. s.

igetan, ongitan, ongytan, ongietan, intelligere, sentire Gr. 1, 897. 2, 812. I, 347. Gl. Bv. Gl. AA.; mit dem Acc. construit Gr. 4, 682. præt. sg. 3. ongeát (þæt væs frôfor cumen) 1469. 1560. 1583. (râd) ~ 2454. 4064. ~ (ord 7 ende þæs þe him ýved væs) 3679. pl. 3. ongeáton 333. sg. 3. (he vundor) ongèt 3977. (beácen) ~ 4005. pl. 3. ongêton 3019. (fær) ~ 3381. (vundor) ~ 3460. imperat. ongyt 3938. inf. ongitan A. 861. gerund. tó ongiétanne Ex. 348, 18. part. præ. ongiten A. 785. 897.

igin (n.) inceptum, coeptum, conatus Lye. sg. nom. ongin II, 549. Ex. 123, 22. 250, 15. El. 466: 'ýþa ongin oncyrde, undarum conatus se convertit' Erl. 108; auch initium = angin, w. m. s.

iginnan, ongyunnan, incipere, consilium inire Gr. 1, 898. 2, 812; 817; 906. I, 336. R. Gr. §. 242. Gl. Bv. Gl. AA. wird mit dem acc. auch gen., oder häufiger mit dem inf., construit Gr. 4, 95. præ. sg. 3. (sveart racu stigan) onginneð 1350. con. pl. 1. (þve hælende hêran) onginnen II, 646. præ. sg. 1. 3. ongan (þone unrâd fremman) 30. 259. 262. 293. 586. 589. 645. 702. 1113. 1126.

1223. 1233. 1311. 1407. 1549. 1816. 1892. 2211. 2231. 2234. 2398. 2629. 2710. ~ (lác) 1492. D. M. 35. (þæt ár man ne) ~ 4205. ongann 713. 859. 1165. 2853. 2881. ongon 492. 1052. sg. 2. þæs þú ongunne 2805. 'þá þú ongunne' A. 1419. coni. sg. 3. þ he ongunne 275. pl. ongunnon. pl. 3. (elles ne) ongunnon 20. 77. 962. 992. 1243. 1675. 1874. 3513. 4267. II, 730. imperat. ongin 2275. pl. onginnað 406.
- ongyldan 295; s. ongeldan.
- ongynnan 298. 1297; s. onginnan.
- ongytan 3938; s. ongitan.
- onhætan, calefacere, incendere, succendere, inflammare Gr. 2, 810; 906. inf. (hæt he ofn) onhætan 3742. part. præ. (þá væs se ofen) onhæted 3761. 'þonne svegles gim on sumeres tid sunne hátôst ofer sceadu scineð 7 gesceapu dreógeð voruld geóndvliteð, þonne veorþeð his hús onhæted' Ex. 212, 18. 'pearle ys me nûþá, heorte ys onhæted 7 hige geomor svýþe mid sorgum gedréfed' Jud. 133. 56. S. hætan.
- onhebban, elevare, exaltare Gr. 2, 812. Gl. Bv. Gl. AA. præ. sg. 3. (éþelþrym) onhóf 1628. S. áhebban.
- onhicgan, considerare; s. áhicgan; mit dem Accusativ verbunden. imperat. pl. onhicgað (nú hálige mihte) 3990. S. áhicgan.
- onhnigan, inclinare, se inclinare, inclinato corpore colere; mit dem Dat. und der Präposition tó. præ. pl. 3. onhnigað (tó me) Ex. 412, 29; 471, 9. præ. pl. 3. 'onhnigon tó þám herige' 3699.
- onhredan, ? præparare. præ. sg. 3. (brynegield) onhread 2925.
- onhrêran, movere, commovere, agitare, incitare; commoveri Gr. 2, 812. Gl. Bv. præ. sg. 2. (eorþan þú) onhrêrdest Ps. 59, 2. pl. 3. (ealle ymbhvyrft eorþan) onhrêrdan Ps. 76, 15. inf. 'ne mæg hine on ealdre ænig onhrêran, non commovebitur in æternum' Ps. 124, 1. Besonders häufig ist das part. præ. onhrêred 3155. 3411. A. 370. 393. 1303. 1394. Ex. 51, 35. 104, 16. u. s. f.
- onhveorfan, vertere, verti, mutare, mutari Lye; converti. præ. sg. 3. hveorfeð (heortan þine), mutat cor tuum 4087. præ. sg. 3. (þá he) onhvearf (vóðan gevittes), cum converteretur ab insania 4144. part. præ. (is þæt) onhvorfen, mutatum hoc est Ex. 443, 2.
- onlâg, onlâh; s. onligan, onlihan.
- onlang, ondlang, ondlong, in longum, per omnem vitam, adjectivisch gebraucht: onlangne (lust) 2982. 'ondlangne dæg' A. 818. 'ondlongne dæg', the livelong day Ex. 178, 28. Thorpe. 'ondlange niht' A. 1255.
- onleác; s. onlucan.
- onlicnes (f.) similitudo, simulacrum, imago = anlicnes, w. m. s. Gr. 2, 325. Gl. Bv. dat. (æfter his) onlicnesse 395. acc. onlicnesse 395.
- onligan, concedere, præbere, commodare, mutuari Gl. AA. wohl nicht verschieden von onlihan Gr. 1, 897. 2, 812. Gl. Bv.; das Personenobject steht im Dativ dabei, das Sachobject, der verliehene Gegenstand,

- im acc. oder gen. præs. sg. 3. (sum hær ofer eorþan æhta) onlihð (voruld gestreóna) Ex. 295, 9. præt. sg. 3. (þe me min herra) onlåg 357. 'ær me lære onlåg, gife unscynde' El. 1246. Erl. 169. (hire ær þa siene) onláh 604. Gr. I, 358. 'þa metod onláh Medum 7 Persum aldordômes' 4198. 'me lifes onláh se þis leóht onvráh' Ex. 352, 25. (svegles ealdor, se hire sigores) onleáh Jud. 135, 5.
- onlôcian**, adspicere, contemplari Gl. AA. præs. pl. 1. 've (vundor) eágum onlôciað' 3936.
- onlucan**, aperire, patefacere Gr. 2, 815. Gl. Bv.; mit dem Dativ der Person. præt. sg. 3. (tuddorspéd) onleác (folccyninge) 2747. (móðhord) onleác A. 172. (vordhord) ~ A. 316. (leópucraft) ~ El. 1251. inf. (gif) onlucan (vile lifes vealhstóð, bânhuses veard), quum aperire voluerit vitæ interpres corporis custodem i. e. animum, mentem 3451.
- onlýhtan**, illuminare, lucem præbere Gr. 2, 812; 906. Gl. AA. præs. sg. 3. (he ús má) onlýhð 3458. Vgl. 'drihten is mîn onlýhtend 7 min hælend, Dominus illuminatio mea et salus mea' Ps. 26, 1.
- onmædla**, onmedla (m.) arrogantia, fastus, superbia Gr. 1, 646. 2, 812; 906. Erl. 170. Gl. Bv. sg. nom. (ald) onmedla El. 1266. Ex. 51, 13. dat. (for) onmædlan II, 430. pl. nom. 'dagas sind gevitene, ealle onmedlan eorþan rices' Ex. 310, 27. S. anmedla.
- onmælan**, alloqui, annunciare Gr. 2, 812; 906. mit dem Dativ. præt. sg. 3. (eorlum) onmælde 3727. Vgl. oncveþan.
- onriht**, iustus, rectus. onrihtne (ryne), iustum cursum 167.
- onsacan**, negare, excusare, recusare. præt. coni. sg. 2. þeah þú onsóce tó sviþe, 7 þú sóðgodu lufian volde' Ex. 254, 9. sg. 3. se þæs onsóce 3968. præt. pl. 3. hie (his cræftas) onsócon 3743.
- onsægde**; s. onsecgan.
- onsælan**, devincire, vincire; nach Lye und Bosw. aber: solvere; ich setze es gleich ásælan, w. m. s. part. præt. onsæled 3512.
- onsætton** 766; s. die Nota l. c. und onsittan.
- onsceacan**, concutere Gr. 2, 906. præt. sg. 3. (heó fæþera) onsceóc, pennas concussit 1466.
- onsceótian**, propellere, agitare, præfigere; adoriri, impetum facere, irruere Gl. AA. præs. pl. 3. hi hine scearpum strelum onscótiað, sagittabunt eum' Ps. 63, 4. S. sceótan, sceótend. ? part. præs. pl. dat. onscéótendum 2137.
- onsecgan**, contradicere; annunciare; offerre, sacrificare, immolare Gr. 2, 810; 906. D. M. 33. præt. sg. 3. (gode tiber) onsægde 1497. (valdende lác) ~ 1786. (tiber) onsægde (his liffreán) 1801. 1881. (valdende gild) ~ 2836. inf. (þú scealt Isaac me) onsecgan (tó tibre) 2846.; auch ohne lác, tiber u. dgl. heisst 'onsecgan' immolare, sacrificare. 'gif þú onsecgan nelt sóþum giældum' Ex. 253, 3. 'gif þú onsecgan nelt gleávhycgende 7 his godum cvéman' Ex. 257, 23. und öfter. Eigenthümlich ist der Gebrauch von 'onsecgan' in folgender

Stelle: 'ærþon hine de áð onsægde', priusquam mors eum sacrificaret d. i. abriperet Ex. 171, 32.

onsendan, mittere, emittere, immittere, transmittere Gr. 2, 812; 817. 906. Gl. Bv. Gl. AA. præs. coni. sg. 3. (gif hit god ne) onsende 669. præt. sg. 3. onsende 3593. pl. 3. 'hetend heorugrimme hilde nædran þurh fingra geveald forð onsendon' A. 120. inf. (þurh gæres gripe gäst) onsendan A. 187. part. præt. (of roderum væs engel ælbeorn: ufan) onsended 3855.

onseón (n.) vultus, adspectus, conspectus = onsien (Ex. 30, 16. 100, 34) onsýne, ansien (w. m. s.) Gr. 2, 712. nom. (atol is þin) onseón II. 61.

onsettan, imponere Gr. 2, 906. præt. sg. 3. (him) onsette (godes blætsunge) 2099. M. gl. 415.

onsigan, incumbere, imminere, descendere, vergere Gr. 2, 813; 906. Gl. AA. ? præt. pl. 3. 'freónd onsigon láþum, eácen landmann cyme', amici incubuerunt hostibus, aucti popularium adventu' 316. ? eácen für eágan.

onsittan, incumbere Gr. 2, 813. Gl. AA. M. gl. 333. magni reputare Gr. Bv. obstupescere, horrere, timere; oft mit dem reflexiven Dat. der Person und Acc. der Sache construiert; vgl. ondrædan. præs. sg. 1 (ne ic me herehloþe helleþegna svíþe) onsitte Ex. 166, 15. pl. 3. (ne him áviht þon má heóra tungan nú teónan) onsittað Ps. 63, 7. præt. pl. 3. onsætton 766. inf. (þú þe láþra ne þearft hæleþa hildþræce hvile) onsittan (norðmanna vig) 2151. (þæt him se velega ne mæg viht) onsittan Ps. 71, 12. 'ic me siðþan ne þearf vælhvelpes vig viht onsittan' Ex. 397, 22.

onslipan, labi, relabi. præt. sg. 3. (gársecg) onsleáp 3419. S. áslópan.

onstellan, statuere, collocare, constituere, instituere, disponere, excitare Gr. 2, 813. Gl. Bv. præt. sg. 2. (vróhte) onstealdest, litem excitavisti 908; 929. sg. 3. (he vróhte) onstalde II, 371. inf. (vall) onstellan (ymb..) 3765. pl. 3. (þá þes oferhydes ord) onstalton, qui superbiæ initium fecerunt II, 115. pl. 1. 'þæt ve þec sóð onstældun' quod bene te instituimus Ex. 130, 17. Hierzu gehört das Substantiv 'onstæl, constitutio, dispositio, conditio' Ex. 151, 17. und S. 505.

onstyrian, movere, commovere, excitare; agitare; gubernare. inf. (onsibbe) onstyrian II, 273. 'sitteð ofer cherubin se þe sóna mæg au eorðvare ealle onstyrian', terricolas omnes gubernare Ps. 98. 1. part. præt. (gif ic onstyred) beó, 'si motus fuero' Ps. 12, 5. 'fram him beóð onstyred ealle gesceafta, ab ipso autem commoveantur universi' Ps. 32, 7.

onsund, integer, sanus, salvus = 'ansund' und 'gesund', w. m. s. Gr. 2. 712. Erl. 123. 136. (ealles) onsundne, prorsus salvum 1865. A. 101. 1623. Ex. 199, 3. 200, 21. 278, 5. 285, 16. engl. sound. 'ansund Bv. 1993. und öfter; verschieden ist 'onsund, natans' Gl. AA. S. sund.

onsundran, seorsim, secreto. '~, altrinsecus' M. gl. 334. Ex. 484, 22. S. sundor.

- ontreóvian**, *confidere*. præt. sg. 3. (þá he his sefan) ontreóvde, quum sensui suo confideret 3787.
- ontýnan**, *aperire, recludere, patefacere, revelare* Gr. 2, 815. part. præt. ontýned. (ús is vuldres leóht) ~ II, 559. (þær is vuldres bléd) ~ II, 596. A. 1612. El. 1230. 1249.; auch im Cod. Exon. und den Psalmen nicht selten. Das Gegentheil ist: 'betýned, clausus'; z. B. Cod. Exon. 227, 7. 422, 25.
- onvacan**, *expergisci, suscitari, gigni* Gr. 2, 813. Gl. Bv. præt. sg. 2. þú onvóce (fram .), genitus es II, 440. sg. 3. onvóc, expergefactus est 3634. (of slæpe) ~ 4041. pl. 3. onvócán, enati sunt 937. pl. 3. (menio) onveócon, multi geniti sunt II, 477.
- onvâcan**, *mollire, mitigare, minuere*. præt. pl. 1. (þ̅ ve godes mód) onvâcen 401.
- onvadan**, *invadere, pervadere, penetrare, occupare* Gr. 2, 813. Erl. 129., mit dem einfachen Objectsaccusativ. præt. sg. 3. (vifa vlite) onvód (grome) 1255. (hie vlenco) onvód 2573. A. 140. S. geवान.
- onvald**, *onveald* (m.) *potentia, potestas, vis* Gr. 2, 712; 954. Gl. Bv. = anveald Gl. AA. nom. acc. onvald II, 60; 119. Ex. 10, 28. 241, 28. 422, 28.
- onvecnian**, *onvæcnian, suscitari, surgere, resurgere* = ávæcnian, w. m. s. præs. pl. 3. (þonne of þisse moldan men) onvecniað II, 606.
- onvendan**, *vertere, avertere, pervertere, convertere, mutare, seducere* Gr. 2, 813. Gl. AA. Gl. Bv. S. geवान. præs. con. pl. 3. (þ̅ hie þæt) onvenden 403. inf. onvendan (him villan sines) 398. ~ (mine visan), mutare mores Ex. 485, 29. (þú hit) onvendan (ne meahtes), id avertere Ex. 130, 19. part. præt. (his vord) onvended 767.
- onvlitan**, *adspicere, conspicere*. præs. pl. 1. ve onvlitað 2494. pl. 3. (híra sylfra cyning eágum) onvlitað Ex. 352, 7.
- onþeón**, *proficere, florere* Gl. Bv.; mit dem Dativ. inf. (hilde) onþeón, proficere in proelio 3170. 'oft ic secga seledreáme sceal fægre onþeón' Ex. 480, 14.
- onþringan**, *succedere, assultare*; mit dem acc. der Richtung. præt. sg. 3. (gúðcyste) onþrang 3272. 'beofode þæt eáland foldvong onþrong, rushed towards the land' Ex. 181, 28. Thorpe.
- open**, *apertus, manifestus*, neuengl. open Gr. 2, 165. I, 339. Gl. Bv. Gl. AA. ~ 3466. II, 407.
- ór** (m.) *initium, origo* Gr. I, 338. RW. 25. Diefenb. 116. sg. nom. acc. ór 6. 3651. 'ór ne fôre', nec ingressum nec egressum 1003. ór ǝ ende A. 649. dat. (on) ôre 2541. 3255. S. ord.
- ord** (m.) = ór, das indessen seltener ist und daher auch weniger Bedeutungen aufzuweisen hat. ord, *initium, origo, mucro, acies, acumen, exercitus, turma* Gr. I, 339. 2, 63; 326. Graff 1, 469. RW. 56. 247. Dfnb. 286. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. acc. ord 1107. 1273. 2870. II, 115. A. 1331. 'ord ǝ ende' 3680. gen. ordes 1999. dat. orde 1517.

- El. 140. 1155. 1483. 'from orde ôð ende forð' El. 589. pl. dat. ordum A. 32. 'ordum ꝛ bordum' A. 1206.
- ordfruma** (m.) auctor, princeps; origo Gr. 2, 493. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. ordfruma 3670. (engla) ~ II, 240; 660. II, 376. 'êce ~ ealra gescafta' d. i. Gott II, 443. acc. (engla) ordfruman d. i. den Lucifer II, 21. pl. acc. ordfruman 13.
- orette** in Z. 3242. wird, mit Lye, in onette (s. onettan) zu ändern sein; 'oretan, georetan' heisst sonst: confundere, was l. c. nicht passt. 'ealle beóð georette eác gescende, confundantur et conturbentur' Ps. 82, 13. 'oretta, heros' mag hiermit zusammenhängen.
- orlæg**, **orleg** (n.) fatum, sors, mors; bellum, pugna. orlæg Gr. 2, 789. 3, 486. D. M. 817. 381. Graff 2, 96. 'ic þe orlæg secge', fatum tibi narrabo 4263. orleg Gr. 2, 789. RW. 24. Gl. Bv. im Cod. Ex. und sonst häufig. S. unten.
- orlæggifre**, **fati s. mortis cupidus** 2281.
- orleg**, **hostilis, infestus; fatalis; pl. gen. orlegra nið** 4214. = **orlegnið**. 'vépað nú ꝛ heóvað eall orlegu folc, forþám ðre god eóv hæfð ofercumen' Ps. 46, 1.
- orlegceáp** (n.) belli pretium s. negotium, bellum 1989.
- orlegnið** (m.) odium fatale, s. internecivum Gr. 2, 513. ~ 84. 912.; das Wort konnte auch in zwei getrennt werden: orleg nið; s. orleg.
- orlegveorc** (n.) opus fatale s. letale Gr. 2, 535. ~ 2015.
- ormæte**, sine modo, immensus, nimius, vastus Gr. 2, 789. Gl. AA. ~ 2679. A. 1167. 'micelre ormæt, miræ magnitudinis' M. gl. 372. Ps. 64, 7. 68, 9.
- orsorg**, sine cura, securus, prosperus Gr. 2, 789. Gl. AA. Gl. Bv. ~ 801. 'cum orsorg, prospere procede' Ps. 44, 5. orsorh Ps. 15, 7. Superlativ: orsorgost Ps. 37, 11.
- ortrýve**, **ortreóve**, diffidens; perfidus, infidelis Gr. 2, 789. ~ 3063. 'ortreóvra cempena, infidelium militum' M. gl. 339. 'ortrýves cynesdómes, cinesboren, perfidi pellicátus' M. gl. 433.
- orvêna**, sine spe, expers spei, øspes, desperatus Gr. 2, 789. 4, 625. 960. Gl. Bv. ~ 2216. 3140. A. 1108. Ex. 139, 27. 261, 25. 329, 27. 'orvênnys, desperatio' Ex. 136, 27.
- orþanc**, **orþonc** (m.) animus, ingenium, cura, cogitatio, argumentum, commentum, ars, fraus Gr. 2, 789. Gl. Bv. acc. orþonc II, 18. pl. dat. orþancum, 'ingeniose, callide' 3288. — M. gl. 332. 357. 359. 392. 394. und öfter. 'orþancscype, mechanica' M. gl. 394. 441. 'orþancscipes, searva, searum cræftum, molimina' M. gl. 415.
- ôviht** = **âviht**, w. m. s., engl. aught, aliquid, quicquid; ullo modo, prorsus. 'ne væs ôviht geegled', nullo modo erat læsum 3862. 'him þær ôviht ne derede', nihil eos læsit 3792. 'nis hit ôvihtes gód', nullo modo bonum est 3946.
- ovþer**, ? alteruter, alterutra 2460.

- ôð** (præp. mit dem acc., und coni.) ad, usque ad; donec, usque dum Gr. 2, 768; 783; 906. 4, 792. ôð (præp.): 'ôð edscafte' 3630. ôð (coniunct.): 'ôð þám þegne ongan his hige hveorfan' 702.
- ôþer**, secundus, alter, alius, engl. other. Gr. 1, 764. 2, 135; 240. 3, 635. 4, 455; 505. ~ 143. 235. 924. 969. 1101. 1114. 1333. 1518. 1621. 1656. 2603.
- ôðfæstan**, commendare, custodiendum tradere, tradere; ? ligare inf. (deáð) ôðfæstan 477. part. præt. (hæfde vites clommas feóndum) ôðfæsted, ? hostibus iniecerat II, 446.
- ôðfaran**, advenire, appropinquare Gr. 2, 906. expellere Gl. Bv.; mit dem Dativ: siðþan hiē feóndum ôðfaren hæfdon' 2993.
- ôðievian**, ôðývian, monstrare, ostendere; invenire Gl. AA. præs. sg. 2. (ne þú me) ôðievest (ænig tácen) 537. part. sg. 3. (þám vere) ôðievde 711. 'þe me svá leóht ôðývde' El. 163. part. præt. (þá him fore eágum onsýne veařð æþeling) ôðýved A. 911.
- ôðlædan**, educere, eripere, liberare. part. sg. 3. 'he Israhélas ealle ôðlædde of Aegyptum' Ps. 135, 11. imperat. 'Alýs me 7 ôðlæd læþum vætrum, eripe me et libera me de aquis multis' Ps. 143, 12. part. præt. (þá hie) ôðlæded (hæfdon feorh of feónda dôme), quum vitam eripuissent e potestate hostium 3498. 'ic eom ôðlæded svá se gærshoppa, excussus sum sicut locusta' Ps. 108, 23.
- ôðstandan**, consistere, desistere, cessare; impediri, hætere Gr. 2, 906. Gl. AA. part. sg. 3. (þ ær sviþe) ôðstóð (manegum on móde), in animo hæsit 4000.
- ôðvendan**, avertere, intercipere Lye. Gr. 2, 906. inf. ôðvendan (hit monna bearnum) 401.
- ôðþè**, vel, aut, sive, goth. aiðþau Gr. 3, 60; 723; 725. RW. 202. Gl. Ul. 6. Gl. Bv. Gl. AA. ôðþè 804. 1025. 1043.
- ôðþeón**, detrahere, eripere. part. sg. 3. (him frumbearnes riht freóbróþor) ôðþáh, ei primogeniti ius frater germanus eripuerat 3267.
- ôðþringan**, eripere, extorquere, expellere, opprimere Gr. 2, 906. Gl. Bv. Gl. AA. præs. sg. 3. (óþrum aldor) ôðþringeð 1518. 'ádl ôðþè ylðo ôðþè ecghete fægum fromveardum feorh ôðþringeð' Ex. 310, 8. 'sumum meces ecg ealdor ôðþringeð' Ex. 330, 11. part. sg. 1. (þám ic ealdor) ôðþrong Ex. 272, 17. (ic him ealdor) ôðþrong (þurh godes fultum) Jud. 136, 61. inf. ôðþringan 3569. Ex. 496, 9.

P.

- Pað**, pæð pl. paþas (n.) callis, semita Gr. 1, 639. I, 331. 2, 513. 3, 396. ~ 3416?
- plega** (m.) ludus; contentio, pugna Gr. 1, 645. I, 334; 335. 2, 513. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. (heard) plega 1984.
- plegan**, plegian, ludere, iocari, plaudere; luctari Graff 3, 357. Dfnb. 385. Gl. AA. part. sg. 3. plegode 721. 'hornfisc plegode glád geond gær-

secg' A. 370. 'he mid bàm handum upveard plegade', *plausit* El. 805. Erl. 156. inf. plegan 2772. 'þær meahthe gesiôn se þone sið be- heold breacan ofer bæðveg, sàmearh plegan', *navem luctantem* El. 245.

R.

- Racenta**, *raccenta*, *racenteag* (f.) *catena*, *vinculum* Gr. 2, 341. *Graf* 2, 371. Gl. AA. sg. gen. *racentan* 371. pl. dat. *racentum* 432. Vgl. 'racenteage, collario' M. gl. 372.
- racu** (f.) *narratio*, *relatio*, *explanatio*, *causa* Gr. 1, 641. 2, 27; 737. 3, 484. Gl. AA. Von diesem häufig, aber nicht im Cædmon, vorkommenden 'racu' ist ein anderes 'racu' zu unterscheiden, das die Bedeutung von 'nebula, caligo' hat, wie Grimm (D. M. 774.) nachweist, nicht 'pluvia, procella, unda, humor', wie Lye s. v. will: also: 'þonne sveart racu stigan onginneð', *quum atra nebula surgere incipit* 1350.
- råd**; s. *ridan*.
- ræcan**, *porrigere*, *extendere*; *pertinere*, *porrigi*. Gl. AA. Gl. Apoll. Tyr. S. *geræcan*. præs. pl. 3. (þær hý leomu) *ræcað* (tò bindenne, ǀ tò bærnene, ǀ tò svingene) Ex. 99, 8. præt. sg. 3. *ræhte* (þá mid handum tò heofoncyninge) II, 438. pl. 3. *ræhton* (*vide geond ver- þeóða vróhtes telgan*) 987. inf. 'tò unrihte handum ræcean, extendere ad iniquitatem manus suas' Ps. 124, 4.
- råd** (m.) *sermo*, *consilium*, *decretum*, *deliberatio*, *commodum* Gr. 1, 639. I, 360; 361; 375. 3, 481. *Graff* 2, 444; 461. Gl. Bv. Gl. AA. Gl. Ul. 148. sg. nom. acc. *råd* 24. 286. 422. 558. 1907. 2026. 2175. 2434. 2935. 3198. 3454. 4103. II, 251. gen. *rådes* 3548. dat. *råde* 2639. pl. nom. acc. 'rådas, decreta' M. gl. 354. ~ 3444.
- rådan**, *legere*, *consulere*, *consilium dare*, *instituere*, *gubernare*, *regnare* in potestate habere. Gr. I, 360. Gl. Ul. 151. Gl. Bv. Gl. AA. præs. sg. 3. 'he (god) ræt ús ǀ ræcð on veorulda veorld, ipse reget nos in secula' Ps. 47, 12. 'drihten me ræt, dominus regit me' Ps. 22, 1. pl. 3. *rædað* (þine eaforan yrfe) 2180. præt. sg. 3. 'ræð, oppreserat' M. gl. 375. pl. 3. 'ræddan, consulebant' M. gl. 385. Neben 'ræð, ræð' besteht noch die Präteritalform: *reórd* Gl. AA. Gr. Gr. I. 372; 373 Erl. 160. Vgl. *leólc* unter *lācan* und *leórt* unter *lātan*. 'seó evèn bebeád . . . girvan godes tempel, svá hire gásta veard reórd of roderum' El. 1023. inf. *rådan* (on þis rice) 289. (rice) ~ 3526. 4203. part. præs. 'ræðende, consulentes' M. gl. 405. 'tò ræðende, vordiene, concionandi' M. gl. 378. part. præt. 'sin ræðde, leguntur, recitantur' M. gl. 428. 429. Hierzu gehört das Subst. 'ræðend, rector, rex'; Andr. 627: 'þá mid dryhten, rodera ræðend, rúne besæton' Erl. 113.
- rædfæst**, *sagax*, *prudens*, *constans*, *firmus* Gr. 2, 559. ~ 1493. 4169. 'rin- cas rædfæste' Ex. 347, 15.

rædleás, consilii expers, inconsultus, contumax, infestus Gr. 2, 566. (ræpe
J) rædleás 3695. 'geond ꝥ rædleáse hof' 44.

ræhte; s. ræcan.

rægn II, 11. = regn, w. m. s.

ræran, erigere, ædificare, elevare, suscitare, excitare, promovere, moliri.
præt. sg. 3. rærde 1629. 1877. 3709. pl. 3. rærdon 1669. 3254. inf.
ræran 21. 1675. 1874.

ræs (m.) cursus, impetus, impressio, incursus Gr. 1, 639. I, 359. Gl. Bv.
Gl. AA. sg. nom. (beadumægnes) ræs 3258. (rodorcyninges) ~ Ex.
45, 30. S. feóndræs.

ræsbora (m.) bellator, dux Gr. 2, 487. sg. nom. ræsbora 1805. dat. (An-
dreas þá git þegn þeódne hold þanc gesægde ricum) ræsboran A.
385. pl. nom. (ræpe) ræsboran (rihtes ne gýmdon) A. 139.

ræst (f.) quies, statio, Gl. Bv. Gr. I, 332. sg. nom. ræst 3063. S. rest.

ræsva (m.) dux, princeps, præfectus, minister Gr. 1, 645. 2, 189; 602.
Gl. Bv. Gl. AA.; gewöhnlich mit einem voraufgehenden Genitiv ver-
bunden. sg. nom. se ræsva 4157. (cyninges) ræsva 3934. (verodes)
~ 4004. (folca) ~ 4184. pl. nom. (leóða) ræsvan 1650. 2069. Jud.
136, 46. (folces) ~ 1663. ~ (herges) 3163.; in diesem Falle steht
der bestimmende Genitiv, der Alliteration wegen, nach. dat. (folces)
ræsvum A. 619. (meotudes) ~ Ex. 193, 24.

ran; s. rennan.

ranstræte (f.) via per ignavos, wenn anders Z. 2106. die Lesart richtig
ist: 'se þe væpnum læt ranstræte forð rúme vyrcan', qui tibi con-
cessit, viam latam per medios hostes munire'. Besseres vorbehalten.

rand, rond (m.) margo, clypeus Gr. 1, 639. I, 328; 339. 2, 226. 3, 445.
Andr. und El. XLIII. RW. 105. Gl. Bv. Gl. AA. pl. nom. acc. ran-
das 2043. 3515. rond Ex. 297, 9. ~ (J hand) A. 9.

randburh (f.) scutum obtegens, scutum, eigentl. arx clypei = rondburh
Gr. 2, 473. 3, 445. pl. nom. randbyrig 3392.; vielleicht auch arx
munita? Ex. 243, 32. heisst es: '(sum væs æhtvelig æþeles cynnes
rice gerêfa) rondburgum veald (eard veardade), who rul'd o'er
the armed burghs' Thorpe.

randgebeorh (n.) = randburh, scutum Gr. 2, 473. sg. acc. (in) rand-
gebeorh 3225.

randviga (m.) scutifer, bellator Gr. 2, 473; 537. Gl. Bv. pl. nom. rand-
vigan 3055. gen. randvigena 3063. dat. randvigum 2822.

randviggende = randviga Gr. 2, 590. R. Gr. §. 118. Gl. Bv. Gl. AA. pl.
nom. randviggende Jud. 131, 20. 38. gen. randviggendra (rim) 3364.
Jud. 136, 66.

rape = hrape, subito, cito; rape þæs, paulo post Gl. AA. ~ 123. 1578.
2720. 'sviþe rape, quantocius' M. gl. 394. 'saga raþor, dicto citius'
M. gl. 394. 'raþinga, subito' Gr. 2, 538.

reád, ruber, roseus; engl. red. Gr. 1, 733. 2, 21. I, 355; 368; 369.; verschieden von 'reod, rubescens' Gr. 2, 81. Gl. Bv. (be þám) reádan (sà) 3063. ~ (golde) 3577. reáde (lêge) 44. reáde (streámas) 3225. 'ofer reáðum golde' 2398. 'mid reáðum, rubentibus' M. gl. 341. '~ rubris' M. gl. 367. 'reádes, rubentis' M. gl. 340. 367. M. gl. 348. 'reáðre deáge, rubro stíbio' M. gl. 356. 'mid ádre, gecrocedere, croceo' M. gl. 436. In den Psalmen auch öfter: 'se reáda sà' Ps. 105, 9. 135, 13. 15. 'reád teáfor, rubrica' D. M. 985.

reáf (n.) spoliium, vestimentum, indumentum; tapetes, stragulum Gr. 1, 643. 2, 19. 3, 446. I, 368. Graff 2, 357. Gl. Bv. Gl. AA. Gl. Apoll. Tyr. sg. pl. nom. acc. reáf 1559. 3515. gen. 'on his reáfes fnæd, in oram vestimenti eius' Ps. 132, 3. pl. dat. reáfum 3141.

• **reáfan**, rapere, spoliare, diripere, scindere. part. præ. rôfen 3392. Vgl. birofene Ex. 93, 14.

reáfian, spoliare, rapere Gr. 1, 907. I, 368. RW. 54. Gl. Bv. præ. sg. 3. reáfode 898.

rêc (m.) fumus, vapor, odor, exhalatio; reputatio Gr. 1, 639. 2, 23; 515. I, 362. Graff 2, 436. Gl. Bv. Gl. AA. M. gl. 319. sg. dat. rêce 44. acc. (vælgrimne) rêc, proelii cupidum fumum 2572. 'forlæt nú lfes fruma of þám vangstede vynsumne up under radores ryne rêc ástigan' El. 794. pl. nom. (þá biteran) rêcas 324. Vgl. 'rêcels, thymiana' M. gl. 362. '~ thus' Gr. 1, 639.

rêcan, rêccan, fumare, vaporare. part. præ. rêccendne rommes blóde, fumantem arietis sanguine 2926. Ex. 424, 3.

rêcan, reccan, curare Gr. 1, 905. I, 361. Graff 2, 372. Gl. Bv. Gl. AA. præ. coni. sg. 2. (gif þú þines feores) recce Ex. 119, 30. ind. sg. 3. (ne) rêcð (god, þeah ic þus dô), non requiret Deus' Ps. 9, 33. præ. rôhte Gr. 1. c. reahte Gl. AA.; engl. to reck; wird mit dem Genitiv konstruiert; auch mit tó und dem folgenden Dativ. præ. coni. sg. 2. (gif þú aldres) recce 2650. præ. sg. 3. 'ne rôhte he tó þære hilde' Ex. 461, 17. pl. 3. (hie ne) rôhton (þæs) 1314. (þ hie þæs viges vihte ne) ~ 3719. (fæhþe ne) rôhtun Ex. 88, 17. inf. (þ þæs á se rica) reccan (volde) 4113.

reccan, exponere, definire, explicare, narrare, dicere; præ. reahte Gr. 1, 905. rehte Gl. AA. ~ Gr. I, 334. Andr. und El. XI. Erl. 106. Graff 2, 363. Dfnb. 232. Gl. Bv. præ. coni. pl. 3. (þ ge se ónoð-dómas rihte) reccen El. 552. ind. pl. 3. (svá þæt orþancum ealde) reccað 3288. præ. sg. 3. (dryhtnes lóf) reahte (rârde) Ex. 111, 23. (his mihta spéd) rehte (þurh reorde) 3854; Ex. 188, 25. 'rehte, protulit' M. gl. 332. imperat. rece (þá gerýnu) A. 419. inf. (svafen) reccan 3677. (dryhtnes gerýno) ~ El. 282.

reccan, gubernare, regere; præ. rehte R. Gr. 214. Gl. AA.; mit dem Dativ oder Acc. verbunden. præ. sg. 1. (eal ic under heofones hvearste) recce sg. 3. he recð Ps. 47, 12. Zu diesem Verbo gehört 'reccend, regnator, rex': 'þ sie án metod eallum mannum

reccend' 4097. 'eálal þú reccend Ƿ þú riht cyning' Ex. 2, 12. 'ric is se reccend Ƿ on ryht cyning ealra ânvalda' Ex. 422, 8. Vgl. 'reccend, regendum' M. gl. 433. 'recedóm, regimen' M. gl. 337.

rêced (n., bisweilen m. Gl. Apoll. Tyr.) domus, aula, mansio, basilica Gr. 2, 229; 515; 544. 3, 428. D. M. 75. Gl. Bv. Gl. AA. 'heáhrêced, palatium' Gl. AA. sg. gen. rêcedes 2435. dat. rêcede 1578. 2455. acc. rêced 2398. 2486. 2833. pl. gen. rêceda 3577.

recene, subito, cito, protinus. Erl. 117. Gl. AA. S. ricene. recene 861. 1493. 2222. 2521. A. 1511.

regn, regen, rægn (m.) pluvia. Gr. 1, 639. 2, 156. I, 335; 337. Graff 2, 441. Gl. Bv. sg. nom. acc. regn 1367. 1411. pl. gen. regna (scûr) 4093. acc. regnas 213.

regnþeóf (m.) trifur, Erzdieb; alts. reginþiob. Gr. 2, 532. RW. 103. sg. acc. 'regnþeóf ne læt on sceade sceðþan' Ex. 453, 14. pl. nom. regnþeófas 3467.

rehte; s. reccan.

rênian, struere, instruere, exornare, præparare. præt. sg. 2. (searo) rê-nodest; insidias struxisti 2672. Ueber dieses Wort lese man Grimm's Erl. (S. 158.) zu El. 879. nach, und s. auch berênian s. v. Zur Vervollständigung der von Grimm l. c. aufgeführten Belege mag folgendes Beispiel dienen: 'háteð him tó mærpum maðpum rênian', gemmam exornare Ex. 296, 33.

rennan, currere Graff 2, 518. Gl. Ul. 150. RW. 85. præt. sg. 3. ran II, 713. Gr. I, 330. S. yrnan, áyrnan.

reód, rubicundus, rubescens, floridus Gr. 1, 733. 2, 21; 81. Graff 2, 481. Gl. Ul. 149., reóðan (magan) 3342., wo sleán mit ecgum zu verbinden und nicht 'eágum' zu lesen ist, gegen Gr. 2, 573.

reord (f.) sermo, lingua; victus Gr. 1, 642. I, 351. 2, 227. Erl. 160. = gereord, w. m. s. Gl. AA. sg. nom. reord 1629. gen. dat. acc. reorde 1339. 1479. 1678. 3854. 4028. II, 35.

reordberend, sermocinator, orator, locutor; consultor, rex, zu ræðan, reord und ræðan, dicere, consulere gehörend. reordberend 3641., wo man die Note beachte. Man vergleiche ferner: 'gif þú þegn sie þrymsittendës vuldorcyninges, rece þá gerýnu, hú he reordberend lærde under lyfte' A. 419. In der Note zu Z. 3641. ist zu lesen El. Z. 1282. statt Andr.

reordian, sermocinari, loqui, recitare Gr. 1, 907. præt. sg. 3. reordade 1248. II, 75. (him tó) reordode 2160. 2667. 3477. inf. reordian II, 731. reordigean 3185. part. præs. (him bið) reordierende II, 627. Verschieden hiervon ist 'reórdian, cibare' Gl. AA. Erl. 168.

rest, ræst (f.) quies, locus quietis, statio, cubiculum, cubile, lectus Gr. 1, 642. 2, 200. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. rest 1481. 3063. 4093. (gen. dat.) acc. reste 1299. 1423. 1451. 2222. 2435. 2513. 2593. 3627. 4128. II, 614. II, 621.

- restan**, cubare, iacere, quiescere, requiescere, conquiescere; wird, wenn von Personen gebraucht, gewöhnlich reflexiv construirt mit dem Acc. der Person; auch heute noch sagt man mundartlich: ich reste mich. Gr. 1, 905. 4, 38. R. Gr. §. 259. Gl. AA. præs. sg. 1. ic me reste Ex. 494, 8. præt. sg. 3. (se beorn hine) reste 1577. pl. 3. hie (on swaþe) reston Jud. 140, 66. (þonne hý of vaþum cvöman) restan (ryneþragum) Ex. 115, 3. imperat. pl. restað (incit) 2874. inf. (læt þá sace) restan (láð leoðgevin) Ex. 254, 22. part. præt. restende 4101.
- restefæst**, sopitus Gr. 2, 622. ~ 178.
- restestove** (f.) locus ad quietem capiendam, statio. sg. acc. ~ 1461.
- rêþe**, asper, trux, ferox, truculentus, sævus, dirus Gr. 1, 735. D. M. 942. Gl. Bv. Gl. AA. ~ 987. 1314. 1371. 1378. 1415. 2549. 3632. 3695. II, 99; 104. A. 139. S. hrêð, hrêþe. Vgl. 'rêþe, dira' M. gl. 373. '~ , truculenta' M. gl. 430. 'rêþes stormes, diræ tempestatis' M. gl. 344. '~ , complice, tyrannici' M. gl. 348. 'rêþum, ferocibus' M. gl. 401.
- rêþemôð** = rêþe Gr. 2, 664. ~ 47. 1678. 2486. 3551. Ex. 131, 24. = rêþehydig Ex. 467, 15.
- reþra**, nauta, remex M. gl. 315. 316. Z. 1493. wird reþra zu lesen sein, anstatt reþran.
- rib** (f.) costa Gr. I, 336. ribb Graff 2, 356. Gl. Ul. 149. M. gl. 317. 381. sg. acc. rib 178. pl. gen. acc. (fela) ribba Ex. 415, 9.
- rice**, potens, dives Gr. 1, 735. I, 363. Gl. Bv. Gl. AA. rice u. s. f. 7. 98. 422. 861. 4097. se rica (cyning) 2839. se rica 148. Erl. 166. Superlativ: ricost Ex. 319, 21. Gr. 3, 579.
- rice** (n.) regnum, imperium, regio, principatus Gr. 2, 603. 3, 499. Gl. Bv. Gl. AA.; häufig tritt ein bestimmender Genitiv zu dem Worte: 'eorþan rice' 4280. 'gôdes rice' 88. II, 370. besonders oft: 'heofona rice' 254. oder 'heofena rice' 33.; auch 'rodera rice' II, 349. sg. nom. dat. acc. rice 47. 230. 509. 542. 746. 1601. 1784. 2142. 2203. 3467. 3485. 4101. 4157. gen. rices 33. 1593. 1627. 2328. 4280. II, 349. pl. nom. (dryhtnes synd þá) ricu Ps. 21, 26. 101, 20.
- ricene**, protinus, subito, cito = recene, w. m. s. Gl. AA. Erl. 117. ~ II, 709. A. 807. El. 606. 1162. Ps. 94, 11. 131, 3.
- ridan**, equo vehi, equitare, vehi; calcare, premere Gr. 1, 896. I, 363. 2, 14. R. Gr. §. 246. Dfnb. 238. Graff 2, 476. Gl. Bv. Gl. AA. præs. sg. 1. ic (on vloncum vicge) ride Ex. 489, 14. sg. 3. rideð Ex. 439, 13. rideð (racentan sâl), catenæ vinculum premit (me) 371. præt. sg. 3. rîd, vecta est (navis) 1387. (manna þengel mearc þreáte) ~, virorum dux cum exercitu fines invectus est 3102. pl. 3. ridon El. 50. inf. ridan. 'sum sceal on geápum galgan ridan' Ex. 329, 13. 'tô vægstæþe vicgum ridan' Ex. 404, 4.
- riht**, rectus, iustus, legalis Gr. I, 336. 2, 206. Gl. Bv. Gl. AA. riht u. s. f. 289. 898. 2639. 3035. S. das folgende Wort.
- riht** (n.) ius, iustitia, fides, statutum, regula, canon Gr. 2, 205. sg. pl. nom. acc. riht 1. 2239. 2426. 3115. 3267. 3281. 3287. 3695. 'on riht,

- secundum ius, iuste, recte* 3515. II, 349. dat. rihte 2146.; häufig adv. gebraucht, mit und ohne Präposition: *recte, legaliter, regulariter, decenter* u. s. f. Gr. 3, 102; 111; 125; 145; 159. Gl. Bv. Gl. AA. rihte 2113. 'mid rihte' 422. 'on rihte' 3884. = on riht. S. noch M. gl. 358. 365. 438.
- rihtan**, *regere, dirigere, erigere, collocare, componere, ordinare, disponere, facere* Gr. 1, 905. præ. sg. 3. rihte (*rodorstólas*) 746. imperat. rihte (*setl*) 1299.
- rîm** (m.) *numerus computatio, catalogus, calendarium* Gr. I, 362. Gl. Bv. s. gerim; oft mit einem vorausgehenden bestimmenden Genitiv verbunden: (*dogora*) rim 2565. (*manna*) rim II, 402. (*vintra*) rim II, 421. sg. nom. acc. rim 1156. 1161. 1238. 1620. 1698. 2215. 3364. gen. rimes 1331. 2338. dat. rime 1258. 1735. 2101. Ob auch der Plural gebraucht wird? Vgl. '*rimcraft, arithmetica*' M. gl. 394. 441.; auch = rim: '*hæfdon hie on rûne] on rimcræfte ávriten vælgrædige vera endestæf*' A. 134.
- rîmgetæl** (n.) *numerosum computatio, numerus = rim* Gr. 2, 474. rimgetæl 1415. rimgetel 2749. rîmtal El. 819. S. getal.
- rinc** (m.) *vir, vir fortis, bellator, heros* Gr. 2, 279. I, 336. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. acc. rinc 1008. 2920. se rinc 1198. 1620. 1784. gen. rinces 2839. dat. rince 175. 1191. 1458. pl. nom. acc. rincas 286. 1645. 1889. 2026. 2043. 2146. 2874. gen. (se) rinca (*baldor*) Jud. 141, 32. dat. rincum 1904. 2426.
- rincgetæl** (n.) *virorum numerus, cohors, exercitus* 3163.
- rodor** (m.) *firmamentum, coelum, æther* Gr. 1, 639. I, 329; 339. 2, 141; 473. 3, 393. D. M. 662. Graff 2, 457; 493. Gl. AA. sg. nom. acc. rodor 114. 3023. 3392. gen. rodore 2184. dat. rodore 3754. pl. nom. acc. roderas 98. 148. pl. gen. rodora 169. 1248. 2113. II, 689. rodera 1. 1161. 1198. 2398. II, 614. dat. roderum 21. 1367. 1675. 4097.; häufig '*under roderum, sub coelo*' 109. 159. 1238. 1339. 1413. 2215. '*rodora oder rodera veard*', Deus D. M. 21. S. heofon und veard.
- rodorbeorht**, *splendidus ut æther, æthereus* Gr. 2, 556. D. M. 662. rodorbeorhtan (*tunglu*), *sidera ætherea* 3887. S. heofonbeorht (*vuldorbeorht*).
- rodorstól** (m.) *thronus coelestis, thronus æthereus* Gr. 2, 473; 528. Gl. Bv. Die rodorstólas Z. 746. sind *ἰερόνομοι*, Engelherrschaften.
- rodortungol** (n.) *sidus coeleste, sidus*. D. M. 662; 663. pl. dat. rodortunglum 1661. S. heofontungl.
- rôf**, *clarus, illustris* Gr. 1, 733. 2, 550; 553; 573; 620; 622. I, 364. Gl. Bv. Gl. AA.; oft mit einem Genitiv oder Dativ construiert: *môdes rôf* 3027. und *môde rôf* 3155. ~ 286. 1645. 1904. 2043. 2328.
- rofen**; s. reáfan.
- rôhton**; s. rêcan, reccan, curare.
- rom**, *ram* (m.) *aries, vervex, engl. ram*. Gr. I, 339. Gl. AA. sg. nom. rom 2920. gen. rommes 2926.

- rômigan**, ?loco cedere, decedere, mit folgendem Genitiv: rômigan áres riðes 359.
- rûm**, laxus, spatiosus, amplus; augustus, faustus Gr. 1, 733. Graff 4, 506. Gl. Bv. M. gl. rûm (land) 2549. (þis) rûme (land) 114. ~ (rice) 1784; 4128. rûmum (flóde) 167. (ofer) rûmne (grund) 123: 213. Comparativ: rûmor 1889. 2822. 1904. 1907. (sóhton) rûmne (land) 1645. S. rûme.
- rûm** (? m.) locus, spatium Gr. I, 365. Gl. Ul. 151. Gl. AA. 'under roðer rûme', sub coelorum spatio, sub coelo 1161.
- rûme**, late, ample, aperte, libere, liberaliter Gr. 3, 102. Gl. AA. S. gerûme. rûme 558. 670. 1238. 1367. 1423. 1451. 2106. 2184.
- rûmgal**, spatiosus, amplus; remotus; procul. Gl. Bv., s. v. gal, wird rûmgal richtig mit vidgal (Ex. 401, 1. vidgel Ex. 326, 33. vidgjel Ex. 42, 31. 425, 4.) zusammengehalten; man vergleiche ferner: 'vidgjl passiva, vasta' M. gl. 440. 'vidgille emvlatunge, goretunge, ut passivus oculorum obtutus' M. gl. 331. 'vidgilles fæces, intercapedinis' M. gl. 355. Von diesem gal in rûmgal, vidgal, singal ist zu unterscheiden gál in ealogál, vingál u. A.
- rûn** (f.) colloquium, concilium, consilium, mysterium, secretum, litera Gr. 1, 642. 2, 737. I, 365. D. M. 1174. Gl. Ul. 151. Graff 2, 523. G. Bv. Gl. AA. sg. nom. seó rûn 4059. 3454. S. gerýne.
- rûncræftig**, magicus: 'rûncræftige men', Magi, Chaldæi 4251. rûncræft, magia, ars Magi D. M. 1174. rûnstafas, characteres magici Ex. 429, 17. 440. 9. rûnvita, magicorum gnarus Ex. 167, 30.
- rýman**, locum dare, amplificare, aperire, evacuare, vacuefacere, purgare Gr. I, 366. Gl. AA. præs. ind. sg. 3. rýmeð (liþe lifvegás) Ex. 143. 4. 436, 6. præter. sg. 3. (èþelþrym) rýmde (J rårde) 1629. inf. (óð ic þære láfe lagosiða est reorde) rýman (ville), usque dum superstitionibus itineris marini victum denuo purgavero 1339.
- ryne** (m.) cursus, profluvium, curriculum, fluxus Gr. 1, 640. I, 342. Gl. AA. sg. nom. acc. ryne 159. 167. 215. 3887. 'rodores ryne, firmamenti cursus' El. 794. Erl. 156. S. torhtryne.

S.

- Sâ** (anom. m. und f.) mare Gr. 1, 647. I, 360. R. Gr. §. 85. RW. 287. Gl. Ul. 153. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. acc. sâ 827. 1447. 2203. 3401. gen. sâs 955. 'sâve, maris' M. gl. 370. dat. sâ 3063. 'be sâ tveinum, a mari usque ad mare' Ps. 71, 8 sâve Ex. 458, 12. pl. nom. acc. sâs 1370. 2445. dat. (be) sâm (tveónum) 3371; 3491; Ex. 118, 20: 'between the seas' Thorpe. sâvum Ps. 138, 7.
- sâbeorg** (m.) mons maris, litus, mare; vielleicht nur im Plural bräuchlich Gr. 2, 474. pl. gen. sâbeorga (sand) 3370. acc. (hú gevearð þe þas vine leófesta, þ þú) sâbeorgas (sécan voldes?) A. 308.
- sâcir** (m.) refluxus maris 3220. S. cyre, cyrre.

sæd, sæde, sædon; s. secgan.

sæd (n.) semen, satio; engl. seed. Gr. 2, 225; 236. I, 360. Gl. AA.; nach Gr. ist sæd ein femininum. sg. dat. sæde (onfôn) 4079. 4100. pl. sæda 1553. 3303.

sædberend, semen s. prolem ferens 1140. Gl. AA. R. Gr. §. 118.

sædrence flôd 1393. maris fluctus inundans, wenn nicht zu lesen ist: sædrenceflôd oder sædrence flôde. S. drençflôd.

sæfæsten (n.) maris munimentum, litus maris 3056. S. fæsten.

sæfaroð (f.) maris litus, ora. sg. gen. (ceólas læton æt) sæfearoþe (sande bevrecene) El. 251. pl. gen. sæfaroþa (sand) 3841., wo die Nota zu beachten ist.

sæflôd (m. n.) maris æstus, mare Gr. 2, 474; 493; 495. (?sincende) sæflôd 1432. pl. nom. (side) sæflôdas Ps. 68, 35. S. flôd.

sæfolde (f.) ?terra s. planities marina 222., wenn nicht zu lesen ist: se foldan dæl bebúgeð, qui terræ partem amplectitur. Gr. 2, 474. wird sælolde aufgeführt. S. folde.

sægde, sæge; s. secgan.

sægrund (m.) maris fundus Gr. 2, 474. Gl. Bv. sg. gen. (ne me huru forsvelge) sægrundes (deóp, ne me se se áð súpe mid múþe) Ps. 68, 15. pl. acc. sægrundas 3218.

sæl (f. und n.) tempus, occasio, opportunitas, felicitas, prosperitas, gloria. Gr. I, 360. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. (þá) seó sæl (gevearð), accidit, evenit 1181. S. geveorþan. 'nú is hire helpe, heáh sæl, cumen' Ps. 101, 11. acc. þá sæl, prosperitatem 2003. 'hæfdon þá beorgas bliþe sæle 7 rammum þá ræstan gelice' Ps. 113, 4. gen. sæle. 'mæg nú snottor guma sæle brúcæn, góðra tida' Ex. 104, 12. gen. sæles (bidan), tempus exspectare 2431; nochmals 2517. pl. dat. sælum (blissad) Ex. 207, 12. 'þonne Jacob býð on glædum sælum 7 Israel ealle bliþe' Ps. 52, 8. 'sæl, sæl, felix, bonus' Gl. Bv. S. sæld, sælð, sál.

sælláf (f.) qui e maris periculo evasit Gr. 2, 475; 503. pl. nom. sælláfe 3513.

sælde 3218. ist, auch nach Thorpe's Annahme, wahrscheinlich ein Schreibfehler für sealte (sægrundas); vgl. sealte sæstreámas Ps. 105, 11.

sæleóða (m.) nauta, navigator. 3303. = sælida. 'næfre ic sælidan sélran mëtte mácræftigran' A. 471.

sælvang, sælvong (m.) ager fertilis s. felix, planities fecunda s. amoena. Erl. 133. sg. dat. sælvange A. 1493. pl. acc. (side) sælvongas 1288. S. neorxna vang.

sælð (f.) prosperitas, felicitas; commodum, bonum, divitiæ Gr. 2, 236; 245. Gl. Apoll. Tyr. pl. gen. sælþa 782., wenn meine Vermuthung sælð l. c. sei gleich 'sæld, seld' unrichtig ist; s. unter geseot. Vgl. Ps. 105, 11: 'sealte sæstreámas sælþe habbað'.

sæman (m.) nauta Gr. 2, 475; 507. Gl. Bv. Gl. AA. pl. nom. sæmen 3034. gen. sæmanna 3407. S. man.

- sæstreám** (m.) maris fluentum, maris æstus, unda; vgl. lagostreám, merestreám. Gr. 2, 475; 528. Andr. und El. XXXIV. Gl. Bv. pl. nom. sæstreámas 1321. dat. sæstreámum 3179.
- sæt**, sæton; s. sittan.
- sætan**, collocare, struere; s. gesetan. inf. sætan 911., wo man die Note nachlese.
- sævæg** (m.) maris unda, fluctus Gr. 2, 475; 536. pl. nom. sævægas 3902; verschieden von 'sævegas'. Ps. 88: 'sæfiſcas, þá farað geond þá sævegas, pisces maris, qui perambulant semitas maris'.
- sævæter** (n.) aqua maris. sg. acc. sævæter II, 6. pl. acc. 'he gegaderode eall sævætru tósomne, congregavit aquas maris' Ps. 32, 6.
- sæveall** (m.) vallum marinum, litus, ora Gr. 2, 475; 532. sg. nom. sæveall 3231. dat. (ic væs be sande) sævealle (neáh æt merefarope) Ex. 471, 15.
- sævicing** (m.) maris incola Gr. 2, 475. pl. nom. sævicingas 3262.
- saga**, sagast; s. secgan.
- sagu** (f.) dictum, relatio Gr. 1, 641. 3, 489. pl. gen. sagona 532., für sagena.
- sâl**, sæl (m.) lorum, funis, habena, vinculum Gr. 1, 639. I, 358; 360. 2, 44. Gl. Bv. sg. nom. sâl 371. 377. pl. nom. 'sâlas, bendas, repagula, frena' M. gl. 351.
- sâl** = sæl, prosperitas, gaudium, scheint nur in der Formel: 'væs on sâlum', gavisus est, felix fuit, erhalten zu sein: 3035. 3493. El. 194. Erl. 147.
- salo**, salu (m.) aula Gr. I, 640. sg. acc. salo 1875. 2397.
- salved**, unctus, picatus. saved (bord) 1476.
- salvigfeþera**, pennis squalidis, nigrescentibus instructa avis; luridus pennis, corvus 1443. Gl. AA. S. úrigfeðra El. 29. 111. Ex. 307, 17. Haupt 5, 27. und salvigpad Ex. 329, 20.
- samnian**, congregare, colligere, convocare = somnian, w. m. s. Gr. 1, 908. Gl. Bv. præt. sg. 3. (he þyder folc) samnode 3746. pl. 3. (verod) samnodon (Hûna leóde Ƿ Hréðgotan) El. 19.
- samod**, samed, uná, simul, pariter Gr. 2, 55; 766. I, 327; 339. Gl. AA. samod 1695. 4156. A. 1666. El. 728. und in den Psalmen häufig. S. somod.
- sâmvorht**, semistructus Gr. 2, 553. sâmvorht 1695. Vgl. 'sâmbærnd, sâmsvæled, semiustus' M. gl. 420.
- sanc** (m.) cantus = sang, w. m. s. sg. gen. sances 3238.
- sanct** (m.) sanctus Gl. AA. pl. nom. sanctas II, 241; 357.
- sand** (n.) arena, glareas, litus Gr. 2, 226; 232. I, 328. Gl. Bv. sg. nom. acc. sand 3220. 3370. 3841. dat. sande 242. 3149. 3231. pl. nom. sand 3399.
- sang**; s. singan.
- sang** (m.) cantus, canticum, carmen; engl. song. Gr. 2, 287. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. acc. sang II, 664. 3505. ~ (secgan) II, 236. dat. (mid)

sange II, 146. 'mid sange, herunge, laude' M. gl. 439. pl. dat. 'sangum, carminibus' M. gl. 431. acc. 'sangas ic singe ȝ secge God lōf' Ps. 26, 7. S. song.

sār (n.) dolor, luctus, cruciatus, ægritudo, vulnus; engl. sore. Gr. I, 358. 3, 490. Erl. 129. D. M. (I) 627. RW. 266. Gl. Bv. Gl. AA. sg. pl. nom. acc. sār 28. 75. 179. 921.

sār, gravis, molestus, crucians; moestus; neuengl. sore Gr. I, 733. Gl. Bv. sār 423. 989. ~ (on mōde) 1587. 2208. sāran (sorge) II, 28 Superlativ: (sorga) sārōst 2024.

sāre, (adv.) grave, vehementer, valde Gr. 3, 102; 610. 'mine sceapen is me sāre frēcne on ferh̄e' 866. 'me ȝ cynn hafað sāre ābolgen' 1252. 1270. 2409.

sārferh̄, tristis animi, animo æger, sollicitus. ~ 2238. = sāriferh̄ Ex. 67, 4. 183, 12. 184, 31.

sāul, sāvī, sāvel, sāvī (f.) anima, vita; neuengl. soul Gr. I, 373. 2, 100. 3, 390. D. M. 786. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. sāvī Ps. 118, 81. 138, 12. acc. sāvī 185. pl. dat. sāvīlum 396. sg. nom. sāvī Ex. 126, 30. sāvī Ex. 178, 3. 233, 12. sāvīl Ps. 118, 20; 25. gen. dat. acc. sāvīle 604. 928. 2271. 2634. pl. nom. sāvīle 3913. dat. sāvīlum 3425. acc. sāvīla 3472.

sāvan, serere, spargere, dispergere Gr. I, 896. I, 358. Gl. Ul. 152. Gl. AA. præt. sg. 3. seóv, sevit 1553. Gr. I, 372.

sāvī; s. unter sāvī.

sāvīdreór (m.) sanguis vitæ Gr. 2, 475. dat. sāvīdreóre 1515.

scācan, scācan, sceācan, quatere; concutere; tremere, ire, abire Gr. I, 896. 2, 11; 1019. I, 326; 356. Erl. 135. Gl. AA. s. auch forð-sceācan. præt. sg. 3. sceōc, concussit 3105. und die Nota l. c.; Gr. I, 326; 364; 374. pl. 3. 'sceōcan mōdige maguþegnas morþres on luste' A. 1140. præs. ind. sg. 3. 'ōðþæt eall scācceð leóht ȝ lif somed' Ex. 327, 4. inf. (on lyft) scācan II, 265. (ofer tiber) sceācan 135., wo man die Note nachlese. 'hvilum læteð me on gerūm sceācan', commode ire Ex. 401, 20. part. præt. sceācen Ex. 461, 3. 'bið se (vægn) scācen eorþan frætva, the wain shall have departed of earth's treasures' Ex. 50, 23. 'bið his lif scācen' Ex. 329, 25. 'bið tyr scācen eorþan blædas' Ex. 447, 27.

scādan, sceādan, dividere, separare, opprimere, affligere, iniuriam inferre Gr. I, 895. I, 374., mit dem dat. construit. præt. sg. 3. (ús) sceód 994. und die Nota l. c. Gr. I, 372. Erl. 93. 154. (him viht ne) ~ 3981. (his fromcynne frēcne) sceódon 1561. scód: (se þe nāngum) scód Ex. 90, 1. (hýra vædum ne) ~ Ex. 197, 9. 'oft mec isern scód sāre on sidan' Ex. 485, 14. præt. con. sg. 3. 'þæt him feóndes hond ne scóde' Ex. 129, 1. pl. 3. 'ne him gnornunga gāste scódu' Ex. 134, 30. Heisst sceādan auch discernere? Ex. 76, 2. 'þonne bið gāsta dōm fore gode sceāden vera cneórissum'.

scæð, scāð, sceāð (f.) vagina Gr. I, 374. pl. dat. (of) scæðum 1987.

scal; s. sceal, sculan.

scāpan, sceāpan, formare, creare; ordinare, designare, decernere, mit dem Dat. des persönlich gedachten und dem Acc. des Sachobjectes Gr. I, 896. RW. 277. Gl. Bv. præt. sg. 3. sceóp (þám vērlogan vræclicne hām) 36. ~ (bām naman) 128. (þám) ~ (nihte naman) 140. 342. 900. 1835. Z. 65. wird 'ásceóf, detrusit' zu lesen sein; s. áscúfan. he sceóp (Adam), creavit 1273. Gr. I, 326; 374.

sceácan; s. scácan.

sceádan; s. scádan.

sceade, sceado, sceadu gen. **sceaduves** (m.) umbra, tenebræ; protectio. Gr. 1, 639. I, 356. 2, 187. Gl. Ul. 161. Gl. Bv. sg. nom. acc. sceado 103. 133. 3042. sceadu Ex. 8, 15. 67, 16. 212, 14. acc. sceade 128. 871. dat. sceade 2733 — scadu Ex. 179, 16.

sceáf; s. scúfan.

sceaft (m) hasta, telum Gr. I, 356. 3, 443. sg. nom. 'scyld sceal cempa, sceaft reáfer' Ex. 341, 23. pl. gen. **sceafta** 2056. dat. **sceaftum** 3273.

scealc (m.) vir, servus, minister, miles s. nauta gregarius Gr. I, 337; 346; 356. 2, 279. Erl. 109. Gl. Bv. Gl. AA. sg. acc. **scealc** II, 270. pl. nom. acc. **scealcas** 3771. 3749.

sceal, scealt; s. sculan.

sceán; s. scinan.

scearp, acer, acutus, durus Gr. 1, 733. 2, 62. I, 356. Gl. Bv. Gl. AA. M. gl. 336. **scearpe** (gáras) 2058.

sceat gen. **sceates** und **sceattes** (m.) portio, divisio, regio, pars, sinus vestis; pecunia, numus, thesaurus, denarius, pretium. Gr. 1, 639. I, 356; 368. 3, 406; 448; 488. Gr. D. Spr. I, 28. Gl. Ul. 162. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. **sceat** (ne scilling) 2137. gen. **sceates** 500. **sceattes** 810.; oft 'foldan sceat' Ex. 5, 21. 428, 22. **eorþan** ~ Ex. 331, 8. oder im pl. nom. acc. 'foldan sceatas' 1529. 4019. II, 3; 605. **foldan sceattas** 3357. **eorþan sceatas** 2200. 'geond ealle eorþan sceatas' A. 332.

sceátver (m.) iaculator. pl. dat. **sceátverum** 2058.

sceáavian, conspicere, adspicere, intueri, contemplari Gr. 1, 907. RW. 275. Gl. Bv. Gl. AA. præt. sg. 3. **sceávode** (his veorca vlite) 206. 603. pl. 3. **sceávodon** II, 337. imperat. **sceáva** 2183. inf. **sceáavian** 976. 1774. 2587. II, 526. **sceáavian** 1535. 1673. 1914.

sceaþa (m.) nocivus, prædator, latro, heros Gr. 1, 645. I, 347. D. M. 317. Gl. AA. sg. nom. **sceaþa** 603. pl. nom. **sceaþan** II, 72. gen. **sceaþena** II, 634. dat. **sceaþum** 1297. S. **synsceaþa**, **gielpsceaþa**.

sceaþen (f.) noxa, damnum, malum. sg. nom. (mine) **sceaþen** 866. pl. gen. **sceaþena** (mást) 546.

scede (m.) umbra ?for **scedes** **sciman** II, 106.

sceldburh, scildburh (f.) aula clypeis tecta; coelum, nach Grimm (D. M. 662; 665.) Gr. 2, 476. 'shildfence, scutorum testudo Isl. Skialldborg' nach Thorpe Gl. AA. s. v. Vgl. **randburh**. In der Stelle II.

311. ist *sceldburh* = *fæder rīce*, dem Reiche, Palaste Gottes, also Himmel; Jud. 140, 31. *scildburh* dagegen *scutorum testudo*.
- scêne*, *formosus*, *splendidus*, *pulcher* Gr. I, 362. Erl. 146. *scêne* 265. 464. Comparativ: *scēna* 500. Superlativ: (*idesa*) *scēnost* 622.
- sceó* 3515. ist jedenfalls eine 3. Person sg. (Gr. I, 374.), mir indessen unerklärlich, falls man nicht *sceód* lesen will.
- sceôc*; s. *scācan*.
- sceôd*; s. *scādan*.
- sceolde*, *sceolun*; s. *sceal*, *scual*.
- sceomian*, *sceamian*, *erubescere*; *pudere*, besonders unpersönlich gebraucht. inf. (*ne þearf þe þæs eaforan*) *sceomigan* 2321. part. præs. *sceomigende* 871. 'sceomiende man sceal in sceade hveorfan' Ex. 337, 19.
- sceomu*, *sceamu* (f.) *pudor*; *puenda* Gr. I, 356; 357. Gl. AA. sg. acc. *sceome* 873. 939. 1567.
- sceonde* (f.) *ignominia*, *confusio* Gr. I, 356. Gl. Ul. 162. dat. acc. *sceonde* 811. 1575. 2463.
- sceóne*, *pulcher* Gr. I, 735. I, 370; 373. *sceóne* 546. Ps. 113, 4; 6. = *sciene*, w. m. s. Superlativ: *sceónost* 701.
- sceótan*, *iaculari*, *iacere*; *ruere*, *ferri* Gr. I, 897. I, 370. 2, 20. RW. 270; 273. Gl. Bv. Gl. AA. præs. con. sg. 3. *scyte* Ps. 54, 10. inf. (þ hi magon) *sceótan* (þa unscyldigan heortan) Ps. 10, 2. part. præs. *sceótende*. pl. gen. *sceótendra* (fyll) 2056. dat. (ofer) *sceótendum* 3041. Häufiger als das part. præs. ist das Subst. 'sceótend, iaculator, miles' Gl. Bv. Gl. AA., dessen sg. auch collective als pl. gebraucht wird. 'sumum viþes spéd gifeþ æt gúþe, þonne gargetrum ofer scildhreádan sceótend sendaþ flacor flángeveorc' Ex. 42, 20. 'sceótend vâran gúþe gegremede' Jud 140, 32. Kemble erinnert (Gl. Bv.) an die Worte im Hildebrandliede: 'dâr man miþ eo scerita in folc sceotanterô'?
- sceppend* 2, 106; 311. = *scyppend*, creator.
- sceþan*, *sceþþan*, *nocere*, *lædere*; *suggerere* D. M. 378. præs. sg. 3. (*nângum hát*) *sceþeþ* Ex. 169, 19. 'eóv seó vergþu forþan sceþþeþ scyldfullum' El. 311. con. sg. 3. (*þylæs him gielp*) *sceþþe* Ex. 43, 6; 299, 11. inf. *sceþþan* II, 147. Ex. 210, 3. u. s. f. part. præs. *sceþþende*. 'þa ús gescildaþ viþ scedþendra eglum earhfarum' Ex. 47, 28.
- sciêne* = *sceóne*, *pulcher*. Gr. I, 326; 373. Gl. Ul. 162. *sciêne* 652. 698. Superlativ: *sciēnost* 818. S. *ælfsciêne*.
- scilling* (m.) *siclus*, *numus argenteus*; engl. *shilling*. sg. nom. *scilling* 2137. Vgl. 'on þam siex hund væs smates goldes gescyred sceatta scillingrime' Ex. 324, 10.
- scīma* (m.) *splendor*, *coruscatio*, *fulgor*, *lumen* Gr. I, 645. 2, 148. 3, 391. I, 363. Gl. AA. sg. nom. *scīma* 3782. gen. dat. acc. *scīman* 128. 137. II, 106.

- scinan**, *lucere, lucescere, splendere, apparere* Gr. 1, 896. I, 363. RW. 263. Gl. Ul. 162. Gl. Bv. Gl. AA. præs. sg. 3. *scineð* (þe leóht fore glædlic ongeán) 611. pl. 3. *scinað* II, 215; 297; 311; 653. (sunne) ~ 807; 3794. (sunnu) ~ II, 354. (vlite) ~ II, 224. 'scinð, clarescit' M. gl. 350. præt. sg. 3. 'scán, claruit' M. gl. 424. *sceán, luxit, splenduit* 3054. Gr. I, 326; 374. pl. 3. *scinon* (scylðhreóþan) 3042. Gr. I, 336. (vigbord) ~ 3395. inf. *scinan* 2186. 3039. part. præs. *scinende* Ex. 75, 11. 'mid scinendre, vexendre, præpollenti' M. gl.
- scinna** (m.) ?*splendor, pulchritudo* II, 72.; oder ist *scinna* = *sceucca, dæmonium*? D. M. 954. *scinlác* D. M. 450. *scingelác* A. 766.
- sció** 1099. ic *sció, eo, proficiscor, goth. skevia* Gr. 1, 374. S. übrigen *forðsceácan* und vgl. oben *sceó*.
- scip** (n.) *navis, ratis* Gr. 1, 643. I, 336. 3, 435. RW. 276. Gl. Ul. 163. Gl. Bv. Gl. BA. sg. nom. acc. *scip* 1297. 1386. gen. *scipes* 1301. 1431. 3304. pl. nom. *scipu* (fleótað) Ps. 103, 24.
- scippend** (m) *creator, Deus* D. M. 20. S. *sceppend, scyppend*. sg. nom. *scippend* 137. gen. *scippendes* 2733.
- scír**, *splendens, lucidus, clarus, limpidus, albus* Gr. 1, 733. 2, 45. I, 362. Gl. Bv. Gl. AA. *scír* u. s. f. 137. 3041. 3054. II, 178.
- scírian**, *scíran, partiri, dividere, secare, separare, tribueré, præbere* Gr. I, 337. inf. (gif þe alvalda) *scírian* (ville, þ..) 2821. S. *scýrian*.
- scódon**; s. *scádan*.
- scræf**, *scref* (n.) *caverna, antrum, spelunca, fovea*. Gr. I, 330. Erl. 117. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. (dat.) acc. *scræf* 3466. II, 130; 420; 634; 726. Ex. 283, 23. gen. 'scræfes, græfes, antri, monumenti' M. gl. 369. *scref* II, 26; 73. pl. nom. *scrafu* Ex. 424, 18.
- scriþan**, *incedere, abire, migrare, vagari, transire, elabi*. præs. sg. 3. *scriþeð* (geond voruld vide) Ex. 51, 3. 417, 20. pl. 3. *scriþað* II, 632. præt. sg. 3. *scráð* 2968. pl. 3. (nihtrim) *scridon* (deorc ofer dugeþum) Ex. 167, 35. inf. *scriþan* 770. (sægl gevát under váþu) *scriþan* A. 1457. part. præs. *scriþende* Ex. 97, 3. 326; 27. Ps. 103, 24.
- scúfan**, *sceofan, trudere, protrudere, promovere; deiicere, eiicere, remove* Gr. I, 365; 370. Gl. Ul. 163. Gl. Bv. S. *ásúfan, forscúfan*. præs. sg. 3. *scúfeð* (forðvegas folmum sinum) 2806. pl. 3. *scúfað* (tó grunde) II, 634. præt. sg. 3. *sceáf* 136. II, 446. Gr. I, 368. (him selfa) ~ (reáf of lice), *vestem sibi ipse detraxit* 1558. (metod) ~ (æfen árest), *promovit* 136. inf. *scúfan* (in bælblyse) 3749. (under scæd) ~ Ex. 142, 21. ~ (in drýgan seáð) El. 691. ~ (in þæs leádes vylm) Ex. 277, 21. part. præt. *scófen*. (ge) *scófene* (vurdon in éce fýr) Ex. 140, 5. (þá hý on uncýðþu) *scófene* (vurdon on gevinvoruld) Ex. 153, 2f.
- sculan**, *scylan, debere, opus esse; auch wie das lat. fertur, traditur, er soll*. Gr. 1, 909. 4, 179. R. Gr. 218. Gl. Ul. 163. Gl. Bv. præs. sg. 1. ic *sceal*? II, 270. sg. 2. þú *scealt* 903. 906. 910. 914. 916. sg. 3. *scal* 659. *sceal* Gr. I, 326; 356. pl. *sceolon* 1896. II, 232. Gr. I, 356. *sceolon* II, 30; 41. *sculon* 729. 749. 802. 1905. 2171. 2204.

coni. sg. 3. scyle 3538. El. 895. præt. sg. 1. 3. sceolde 706. 760. 826. Gr. I, 357. pl. sceoldon 694. 772. 798. sceoldan II, 37. scealdon II, 54. coni. pl. 3. sceolden 848. II, 27.

scûr (m.) imber, pluvia, procella, impetus; engl. shower Gr. 2, 603. 3, 388. I, 365. Gl. Ul. 163. Gl. Bv. Gl. AA.; auch übertragen gebraucht von etwas plötzlich und in grosser Anzahl Eindringendem, wie wir etwa Flut, Guss, Wolke und dgl. gebrauchen; gewöhnlich wird scûr mit einem bestimmenden Genitiv verbunden: sg. nom. (hægles) scûr 805. (volcna) ~ 3868. 3890. (rênes) ~ 215, 1. pl. (nom.) acc. (flâna) scûras (forð onsendon) El. 117. II, 11. dat. (hilde) scûrum Ex. 170, 24. gen. 'scûra, imbrum' M. gl. 421. dat. 'scûrum, imbribus' M. gl. 413. (sveartum) scûrum Ex. 270, 28. (storma) ~ Ex. 281, 25. 'við scûrum, contra impetus' Ex. 496, 4. 'hægl scûrum fleág' Ex. 307, 2. 'scûrum sceóteð' Ex. 315, 22.; daher adverbial 'rapide, vehementer': 'svá þeós voruld fareð, scûrum scyndeð' rapide transit Ex. 469, 24. 'genam þá scyppendes mægð scearpne mece, scûrum hearde', gladium acutum, valde durum Jud. 133, 39.; vgl. sárum. Die Annahme eines sonst nicht vorkommenden (?) 'scûr, fricatio, exacutio' Lye, um diese Formel zu erklären, scheint mindestens unnöthig.

scûrboga (m.) arcus coelestis, iris Gr. 2, 488. D. M. 694. sg. acc. scûrbogan 1535.

scûrsceado (m.) umbella; engl. showersshade; Gr. 2, 519. sg. dat. scûrsceade 810.

scûva, **scûa** (m.) umbra Gr. 2, 519. D. M. 308. pl. acc. (deápes) scûvan II, 456. S. nihtscûva. scûa: 'ic on fægerum scûan fipera þinra gevicie', in umbra alarum tuarum Ps. 56, 1. 'ic eom scûan gelic svyþe áhylded, sicut umbra, quum declinat, oblatum sum' Ps. 108, 23.

scýðan ? = sceótan. præt. sg. 3. scýde tó þám, irruit in eos 3784.

scygan, persuadere, seducere. præt. sg. 3. (me nædre tó forsceape) scyhte 895. 'óper hine scyhte, þ he sceapena gemot sóhte' Ex. 109, 30.

scyld (m.) clypeus Gr. I, 343. 2, 226. Gl. Bv. Gl. AA. pl. gen. scylda 2056. S. sceld, scild.

scyld (f.) debitum, culpa; peccatum, crimen Gr. I, 342; 343. 2, 227. D. M. 378. sg. acc. scylde 3784.

scyldan, **scildan**, protegere, defendere; engl. to shield. præs. sg. 1. ic (þe við veána gehvám vreó ǀ) scylde 2164. sg. 3. (gif hine god) scyldeð Ex. 49, 6. præt. coni. sg. 3. scylde 4022., für scyldede. Hierzu gehört das Subst. 'scyldend, protector'. Ps. 26, 2: 'dryhten is scyldend mines lifes? Ps. 83, 9: 'scyldend ússer!' in der Anrede. 'Drihten him scyldend býð' Ps. 113, 29. 'min þú mære eart mihtig scyldend' Ps. 143, 3.

scyldfrêc (f.) audacia nefaria 895. Diese oder eine ähnliche Bedeutung verlangt der Zusammenhang l. c.; vielleicht ist 'scyldfrêcne' zu lesen. Ein adiectivum 'scyldfrêc, qui clypeo fortis est' Gl. Bv. kommt im Beöv. Z. 2060. vor.

- scyldfull**, *scelestus*, *flagitiosus* Gr. 2, 560. ~ 866. 1247. 1297.
- scylðhreóþa**, **scildhreóþa** (m.) *scutum*; Gr. 2, 499. 'scildhreóta, *scutum vimineum?*' Gr. 2, 476. S. *bordhreóþa* s. v. pl. nom. *scylðhreóþan* 3042. Vgl. 'þonne gárgetrum ofer scildhreáðan sceótend sendað' Ex. 42, 19.; das zweite Wort der Zusammensetzung wurde vielleicht schon früh nicht mehr verstanden.
- scyldig**, *reus*, *sons*, *damnatus*, *condemnatus* Gr. 2, 302; 620.; mit dem Dativ, Genitiv, oder mit *við* construiert: *scyldig* II, 33. *dædum* ~ 1262. *his aldre* ~ 3967. *ealdre* ~ Ex. 250, 9. und 'ealdres *scyldig*' Beóv. 2675; 4110. 'morþres ~' 3364. 'scyldig *við* god' 4066.
- scylfe** (f.) *scamnum*, *tabulatum*; engl. shelf. D. M. 124. pl. acc. *scylfan* 1301.
- scýne** = *sciène*, *scène*, *pulcher* Gr. I, 366. Gl. Bv. *scýne* 1247. Superlativ: *scýnóst* 337.
- scyppend**, **scypend** = *sceppend*, *scippend*, *creator*, *Deus* Gl. Bv. Gr II; 343. Gl. AA. R. Gr. §. 118.; öfter 'scyppend *üre*' 65. 206. oder '~ *ússer*' 939; 1386. II, 537. (*gásta*) *scyppend* II, 245. (*engla*) *scypend* II, 565. *scypend* II, 57.
- scýran**, **scírian** (w. m. s.) *dividere*, *separare*; *tribuere*, *distribuere*, *præbere*. *præs.* sg. 3. (*svá missenlice meartig dryhten eallum dæleð*) *scýreð* (J *scrifeð*) Ex. 331, 10. *præt.* sg. 3. *scyrede* (of *heofnum*), *separavit* 65. (*gifena þancode, þe him dryhten*) ~ 3605. 'svá vrælice god monna cræftas sceóp J *scýrede*' Ex. 332, 34. *part. præ.* (*sceolde him beón deað*) *scýred* 482. (*vomsceaþan fore scyppende*) *scýrede* (*veorþað*), *separabuntur* Ex. 75, 26.
- se**, **seó** (*sió*), **þæt**, *is*, *ea*, *id.* Gr. 1, 790; 824. 3, 18; 42; 156. R. Gr. §. 146. Gl. AA. sg. nom. m. *se* f. *seó* (*sió*) n. *þæt*. gen. m. n. *þæs* f. *þære*. dat. m. n. *þám* (*þám*, *þý*) f. *þære*. acc. m. *þone* (*þæne*) f. *þá* n. *þæt*. pl. nom. acc. *þá* gen. *þára* (*þæra*) dat. *þám*. — *se*, *seó*, *þæt* wird als Artikel und bisweilen auch als pron. reflexivum verwandt, wie im Nhd. Ueber Gebrauch und Stellung dieses Pronomens s. Gr. 4, 429. ff. und *min* s. v. *Sió*, *seó* steht auch masculinisch: 'sió *ár*, *nuncius*' A. 1647. Erl. 137. R. Gr. I. c.
- sealde**; s. *sellan*, *syllan*.
- sealt** (adi.) *salsus* Gr. 1, 733. (subst. n.) *sal* Gr. I, 346. 2, 214. 3, 381. Gl. Bv. Gl. AA.; im *Cædmon* nur adi. 3262. 3370. 3401. 3841. 3902.
- seatstân** (m.) *salis saxum* s. *columna*, *Lye*. ~ 2558.
- sealtvæter** (n.) *aqua salsa*, *mare*. ~ 198.
- searo**, **searu** gen. *searves* (n.) *apparatus*, *munimen*, *machina*, *ars*, *fraus*, *insidiæ* Gr. 1, 644. 2, 188; 474. 3. 446. Gl. Ul. 156. Gl. Bv. sg. pl. nom. acc. *searo* 628. 2672. 3148. pl. dat. *searvum* (*ásæled*) 3399. (*Salem*) ~ (*áfæstnod*) 3558. Der dat. pl. wird auch adverbial gebraucht: 'searvum, *insidiose*, *fraudulenter*, *artificiose*' Ex. 315, 33: 'searvum læteð vord útfaran', *insidiose*; und vom Phoenix heisst es Ex. 216, 17: 'he his licleoþu cræftig somnað, searvum ge-gædrað', *artificiose colligit*.

sêcan, sêcean, quærere, appropinquare, adire, petere, visitare, descendere; engl. to seek. Gr. 1, 905. I, 361. R. Gr. §. 214. Gl. Ul. 154. Gl. Bv. Gl. AA. Gr. Erl. 114. Es wird wie die Verben der Bewegung auch mit *tô* verbunden; nicht mit *æt* Gr. 4, 778. præs. sg. 2. (for hvon) *sêcest þú* (scade?) 870. (him miltse *tô þe*) *sêceð*, misericordiam sibi apud te quærít 2641. præs. coni. sg. 2. (þ) *þú sêce* (sárcyide) 320. sg. 3. 'þ þeós onlicnes eorþan sêce', in terram descendat A. 731. Erl. l. c. præt. sg. 3. *sóhte* (hetespræce) 263. 1199. 1450. 1553. ~ (*óþer lif*), defunctus est 1621. pl. *sóhton* 331. 1645. 1665. 1766. 4249. imperat. *þú sêce* (eft), petas iterum sc. domum, revertere 2274. inf. *sêcan* 404. 484. 758. 760. (brýða on Caines cynne) *sêcan* 1244. 1440. 1443. 1812. 1837. 1889. 1907. 1961. 2001. 2015. 2260. 2287. 2514. 3958. *sêcean* 924. 1726.

secg (m.) nuncius; homo, vir, miles Gr. 1, 639. I, 334. 2, 143; 518; 542; 545. 3, 321. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. *secg* 2013. pl. nom. *secgas* 2061. 2552. II, 499. pl. dat. *secgum* 1996. 2118. S. *ambihtsecg*.

secgan, sægan, sagan, dicere, pronunciare, annunciare, narrare, vocare, appellare; wird gern, wie andere verba dicendi, z. B. *cveþan*, mit 'vord' verbunden. S. *gesecgan*. Gr. 1, 905. I, 334. 4, 346. R. Gr. §. 214. præs. sg. 1. 'ic him þisne bodscipe *secge*' 550. 1909. 'ic vordum *secge*' 2279. 2385. 4263. sg. 2. *sagast* 875. sg. 3. *sægeð* 680. pl. 3. (*ús gevritu*) *secgað* 1117; 2557. ~ (*bôceras*) 3459. '*ús secgað bêc*' 227. (*ús gevritu*) *secgeað* 1624; 2605. ~ (*bêc*) 1717. præt. sg. 1. 3. *sægde*. (Abraham) *sægde* (*freóndum sínum þæt invitspell*) 2019. 648. 678. 704. 722. 1086. 1284. 1312. 1577. 1619. 2238. 2399. 2697. sg. 2. *sægdest* (*vordum*) 2675. pl. 3. *sægdon* 16. Daneben bestehen die Formen 'segde' und 'sæde': *segdest* II, 36; 431. *sæde*, dixit, se esse, se appellavit 4212. *sædon* 238. imperat. *saga* 1826. *sæge* 614. inf. *secgan* 607. 2009. II, 236. (*vordum*) ~ Ex. 437, 31. '*singan*] *secgan*' Ex. 42, 3. *secgean* Ps. 106, 31. *secggean* Ps. 77, 2. *sæcgean* Ps. 131, 6. 141, 8. gerund. *tô secganne* A. 1481. part. præs. *secgende* Ex. 347, 19. part. præt. *sæd*. 'in god *sæde*', secundum Deum appellati 3608.

sefa (m.) animus, sensus, mens Gr. 1, 641. I, 334. 3, 502. M. gl. 316. sg. nom. *sefa* 1564. 4169. gen. dat. acc. *sefan* 2174. 2377. 3367. 3567. 4249.

sêfte (adv.) suaviter, placide, dulce 431. S. *sôfte*. Das adi. lautet auch *sêfte* Gr. 1, 735. I, 361. (3, 593: *þe sêft*, eo dulcius). '*ongite ge þæt Drihten is sviþe sêfte*' Ps. 33, 8. '*veorð úrum synnum sêfte*] *milde*' Ps. 78, 9. '*dóð síðfæt sêftne*] *rihtne*', iter suave Ps. 67, 4.

segel, segl (m. n.) velum, aulæum, cortina; engl. sail Gr. 2, 99; 182. 3, 439. Graff 2, 22. sg. nom. (*þæs temples*) *segl* Ex. 70, 6. dat. (under) *segle* Ex. 345, 11. *segle* ? 3010. pl. nom. *seglas* 3018. '*seglu, vela*' M. gl. 315. Verschieden von diesem 'segl, segel' ist '*segl, sægl, sigil, sol*' Gr. Erl. 96. zu A. 50: *heáfdes segl, capitis sol*, d. i. oculus. A. 89: '*svylce hádre sægl*', uti sol clarus.

- seglróð** (f.) veli crux, antenna, carchesium ? sg. acc. þá seglróðe 3012. Vgl. 'segelgyrdena mæsta, antennarum' M. gl. 441. 'seglgýrd, antenna' M. gl. 315.
- segen**, **segn** (m.) signum, vexillum, labarum; engl. sign. Gr. 1, 639. 2, 156; 170; 182. I, 335. Gl. Bv. 'segen, gúðfanan, labarum' M. gl. 374. sg. nom. acc. segn 2364. 3056. 3101. dat. segne 3248. pl. nom. acc. segnas 3494. 3231. dat. segnum on, in vexillis, turmis; catervatim 3513.
- segnian**, signare, obsignare; crucis signo signare. præf. sg. 3. segnade 1360. 1385.
- sêl** (adv.) melius, felicius Gr. 3, 593; 604. 'þý sêl' eo melius 4006. þê sêl El. 795. A. 745. Daneben besteht aber auch ein Positiv 'sêl bonus, insignis, excellens, superior', aber immer mit dem Nebengebriſſe der Comparation, die zuweilen bestimmt angegeben ist Gr. 3, 579. Gl. Bv. Gl. AA. S. sæl. se sella mon Ex. 315, 11. þá sellan þing Ex. 23, 29. 'ne mæg þec sellan ræð mon gelæran, þonne þeós mengu eall' Ex. 119, 4. 'heofon videdan, forsávan hýra sellan', contemserunt sibi præpositos, superiores Ex. 317, 5. 'þ him sylfum selle þinceð' Ex. 266, 33. 'sóhtun þá sæmran ǀ þá sellan nó dæmdan æfter dædum' Ex. 131, 30. Comparativ: sêlra, n. sêltre, melior, melius Gr. 3, 603. 'sêlran verode' 95. 'næfre ic sælidan sêlran mêtte' A. 471. 'sêltre bífð', melius est A. 320. 'is hit micle sêltre' A. 1563. 'sêlrum tíðum' II, 45. Superlativ: sêlest 227. 1319. 1388. 1414. sêlost 3330. 3374. 'ófest is sêlost', Eile ist das Beste 3222., eine formelhafte Phrase. Gr. Andr. und El. XLII. sêlust El. 527.
- selan** 1012. 2802. = sellan, syllan, w. m. s.
- sel**, **sele** (m.) sedes, aula, mansio, domicilium, habitaculum Gr. 1, 640. I, 333. 3, 427; 737. D. M. 75. RW. 293. Haupt 3, 225. Gl. Bv. sg. dat. sele 1851. 4244. II, 1132. acc. sel A. 762. sele 1875. II, 334. Dagegen ist 'sal' neutrum; aber 'salo, salu' masc. S. dieses.
- seld** (n.) sedes, thronus; aula, palatium Gr. I, 349. 2, 245. 3, 96. sg. nom. acc. seld 95. 4229. 3669. 4254. II, 236. 350; 590. dat. selde II, 174; 188; 203; 664.
- self**, **sylf**, **seolf**, **ipse** Gr. I, 334. Gl. Bv. Ueber den Gebrauch und die Stellung von 'self' vgl. man Gr. 4, 359. ff. self, selfa, selfes, selfe, selfum u. s. f. 59. 139. 332. 456. 550. 563. 567. 584. 607. 766. 839. 883. 931. 935. 1032. 1108. 1265. 1496. 1516. 1558. 1587. 1600. 1851. 1909. 2364. 2786. II, 649.
- selfsceaft**, nullis parentibus ortus, ipse primus creatus, Lye. Gr. 2, 638. Gl. Bv. (Adam maþelode) selfsceafta (guma) 520.
- sellan**, **syllan**, dare, præbere, tradere, vèndere, prodere Gr. I, 333. 2, 159. Gl. Bv. præf. sg. 1. 'ic þe være míne selle' 2197. 1531. 1751. coni. sg. 2. þ þá selle 2811. præf. sg. 1. ic (þá være gelæste, þe ic þe) sealde 2302. sg. 2. sealdest 890. 2173. sg. 3. sealde 174. 854. (him grundvelan) ~ 954. 1093. 'me éce sealde sunu' 1107. 'æhta þe him tó dugeþum drihten sealde' 1495. 2367. 'sealde

him vites clom tó æhte' H, 454. pl. sealdon 2032. 2041. S. syllan, gesyllan, gesellan.

semian, irruere, supervenire, intervenire, intercedere. inf. semian 109.; vielleicht nicht verschieden von 'seman, sedare, conciliare', obschon der Vergleich mit 'semninga, subito, repente' näher liegt. 'hf á sace sema ƿ, sibbe gelæraƿ' Ex. 334, 22. 'semend, intercessor, mediator' Somn. in Bosw. Dict.

sencan, mergere, dimittere; ? extinguere. Gr. 1, 905. I, 334. 2, 36; 282. fýre sencan, ?ignem extinguere 2900.; es müsste fýr stehen; vielleicht: fýr ásencan.

sendan, mittere, emittere, iaculari, immittere, abicere Gr. 1, 904. I, 334. 2, 240. Gl. Ul. 159. Gl. Bv. præs. sg. 3. he sendeƿ 553. (metod þe on vræc) ~ 4086. 'he his gingran sent tó þinre spræce' 512. præf. sg. sende. sg. 3. sende (on langne siƿ) 67. (of hleó) ~ 102. (on voruld) 220. ~ (of heofonrice) 517. ~ (from roderum) 1366. 1473. 'him tó sende cyning strange áras sine' 2416. 'him brego engla vylmhátne lfg tó vræce sende' 2578. 2621. part. præf. sended 3866. Ex. 189, 22.

seó, sió, ea; s. se. R. Gr. §. 146. Gl. AA. 'seó, quæ' M. gl. 336.

seó, sim, sis, sit 578. II, 689. II, 708. S. vesan.

seóc, æger, ægrotus, languidus, moestus; tristis; wird mit dem Genitiv und mit dem Dativ construiert. Gr. 1, 733. 2, 275; 620; 622. I, 370. Gl. Ul. 160. Gl. Bv. Gl. AA. seoc II, 277. 'ne beó þu on sefan tó seóc' Ex. 166, 29. 'seóc se biƿ þe tó seldan ieteƿ' Ex. 340, 16. 'on þás seócan tid' Ex. 166, 11. 'módes seóce' Beóv. 3205. 'bennum seóce' 1967.

seofon gen. seofona, septem; engl. seven. Gr. 1, 762. I, 348; 350. RW. 289. Gl. Ul. 157. Gl. Bv. Gl. AA. acc. seofon 1134. 1344. seofone 1330.

seofonfeald, septuplex Gl. AA. 1038. 1096.

seofontig, septuaginta 1153. 1219. S. hund.

seolf = self, sylf Gr. I, 348. seolf, seolfa, seolfes u. s. f. 2368. II, 312; 405; 463; 693. — 1087. 1910. II, 4; 57; 125; 146; 245; 261; 277; 352; 357; 397. — 4031. II, 590. — II, 23; 592.

seolfor, seolfur, seolfer (n.) argentum; engl. silver. Gr. I, 348. 2, 141; 184. D. Spr. 9. Gl. Ul. 159. Gl. AA. (nom.) acc. seolfor 2713. seolfur Ps. 134, 15. gen. seolfres II, 580. dat. seolfre 1763. 2725. 3578.

seolua II, 13. II, 713. = seolfa, selfa; s. seolf, self.

seóman, vincire, arcte cohibere; opprimere, onerare; morari, cessare Gl. Bv.; auch passiv gebraucht. Gr. 1, 907. Erl. 101. præf. sg. 3. 'þær he siómóde in sorgum under hearmlocan' El. 693. pl. 3. seómodon, cohibiti, vincti erant 72. (him) seómedon, cohibuerunt 3138. S. noch Ex. 285, 4. und 329, 14. und vgl. unten sima.

seón, videre, adspicere, perspicere Gr. 1, 902. 2, 904. I, 370. R. Gr. §. 231. Gl. Ul. 153. Gl. AA. = geseón, w. m. s. inf. seón 1737. 2078. 4248.

seóv; s. sávan.

- seoðþan**, ex quo, deinde, exinde, inde ex, postea, postquam, quandoquidem = siðþan, syðþan, w. m. s. seoðþan II, 77; 421. 453. 707. ~ (þæt . .) II, 379. ~ (4) II, 399. A. 534. Im ersten Theile Cædmon's findet sich diese seltnerer oder spätere (?) Form nicht; auch nicht im Cod. Exoniensis.
- serian**, parare, instruere; deliberare, conspirare, insidiari = syrian, syrvan. præt. sg. 3. serede (J sette eorþan dælas) II, 15. pl. 3. (me) seredon (ymb secgas monige) II, 499.
- setian**, ponere = settan; vgl. åsettan. imperat. sete (sigores tæcn on gehvilcne væpnedcynnes) 2305. Gl. AA. R. Gr. §. 202.
- setl** (n.) sedes, sedile, sella, cathedra, occasus solis; engl. settle, Lye. Gr. 2, 99. Graff 2, 21. Gl. Bv. Gl. AA.; nach Kemble (im Gl. Bv.) ist setl masc. pl. nom. setl 86. gen. setla 409. S. heáhsetl.
- setlråd** (? m.) occasus (solis) = setlgong Gr. 2, 433. 493. dat. (æfter sunnan) setlråde 3038.
- settan**, ponere, collocare, statuere, constituere, exstruere, plantare; componere, dedicare Gr. 1, 905. I, 334. R. Gr. §. 208. Gl. Bv. Gl. AA. S. gesettan. præs. sg. 1. ic (hine vergþe on mine) sette 1750. præt. sg. 3. (heó on vyrse leóht god) sette 311. für settede. (hine valdend on tæcn) ~ 1040. (vingeard) ~ 1552. 2363. (bearo) sette 2834. pl. 3. (veras on vonge vibed) setton 1876.
- settend** (m.) dispositor, distributor. nom. (sigora) settend 3851.
- seþe** = se þe, is qui Gl. AA., mit dem Indicativ oder mit dem Coniunctiv: 'seþe vuht læþes gelæde' 527. 'seþe helle healdan sceolde' 347. 'seþe vætrum veold' 1372.
- sib**, sibb (f.) pax, amicitia, consanguinitas Gr. 1, 642. 2, 475. I, 336. D. M. 286. nom. sibb 78. 2915. acc. sibbe 1719. 2732. II, 208. 'on sibbe, tranquille, quiete' Erl. 151. = sibbum Ex. 100, 19.
- sibblufe**, siblufe, siblufu (f.) cognatorum amor; amicitia, amor Gr. 2, 475; 506. dat. (of) siblufan (åhvurfon) 24. Ex. 40, 7. acc. sibblufan 2508. S. lufe, lufu.
- sibgebyrd** (n.) cognatio, consanguinitas Gr. 2, 475. pl. dat. sibgebyrdum 1895. S. gebyrd.
- sibgedriht**, sibgedryht (f.) consanguineorum comitatus, cognatorum agmen s. turma; cognati. sg. nom. seó sibgedriht 3143. 'svinsað sibgedryht svêga mæste hædre ymb þæt hálge heáhseld godes', chorus Ex. 239, 8. S. gedriht. acc. 'mid þá sibgedryht somud eard niman' Ex. 184, 18.
- sibgemæg** (m.) consanguineus, cognatus = sibgemága Gr. 2, 475. pl. acc. sibgemagas 3315.
- siblufe**; s. sibblufe.
- síd**, latus, amplus, spatiosus, laxus; remotus, ultimus. Gr. 1, 733. 2, 46. I, 363. Andr. und El. XXVI. XLIII. Erl. 149. Gl. Bv. Gl. AA.; 'síd J vid' häufig verbunden; z. B. 3356. S. side. ~ 28. 100. 134. 162. 672. 1288. 1383. 1424. 1440. 1593. 1649. 1983. 2199. 2545. 3189.

4053. 4119. II, 132; 705. — side (adv.) e longinquo, late, ample. 1958. 'vide ǝ side' 10. Ex. 95, 2. 'side ǝ vide' 118. El. 278. 'side, castigate' M. gl. 372. '~, prolixius' M. gl. 439. Superlativ: 'side-stan dæge', die ultima 4218.

sīde (f.) pleura, latus, lateris; engl. side. Gr. 2, 46. I, 363. sg. dat. sīdan 178. II, 547.

sie, sim, sis, sit; s. vesan.

sien, seón (f.) visio, visus, adspectus = seón. siene Gl. Ul. RW. 260. sg. acc. þá siene 605. S. heáfodsien. 'seó, pupilla' M. gl. 316. 'seóna, oculorum' M. gl. 329.

sīgan, cadere, decidere, prouere; descendere Gr. 1, 896. I, 363. RW. 284. Gl. Ul. 157. Gl. Bv. Gl. AA. præs. sg. 3. sīgeð (fealleð on foldan) Ex. 328, 31. inf. (ic) sīgan (læt vællregn ufan vidre eorþan) 1344. (ofer vonne væg) sīgan (tó handa) 1457.

sīgebýme (f.) victoriae tuba, tuba Gr. 2, 475. pl. nom. sīgebýman 3494. S. býme.

sīgedryhten, sīgedrihten (m.) victoriae dominus, dominus gloriosus; Deus, Christus Gr. 2, 475; 492. D. M. 24. sīgedryhten (God) Ex. 465, 29. dat. (ve þæs þonc magon secgan) sīgedryhtne (þæs þe he hine [meotudes bearn] ús sendan volde) Ex. 9, 1. (þonne vit sciran reórde for uncrum) sīgedryhtne (song áhófan), coram domino nostro victore Ex. 324, 33. (sungon) sīgedryhtne (sóðfæstlic lof), Deo A. 877. acc. sīgedrihten (mihtigne god) 520. ~ (góðne) 775. (him væs Cristes lof on fyrhðlocan fæste bevunden; he þá his sīgedryhten (sárgan reórde grétte) A. 60. voc. 'sīgedryhten min!' A. 1453. Es erhellt, dass 'sīgedryhten' ein ehrender Beiname ist, der dem Gebieter beigelegt wird, sei Gott, Christus oder ein Mensch gemeint.

sīgeleás, victoriae, s. gloriae expers, inglorius Gr. 2, 566. ~ 311. Ex. 120, 17. 141, 6. 130, 33.

sīgelvare, sīgelvaras (m. pl.); sīgelvaru (f.) Aethiopes. Vgl. burhvare, burhvaru. pl. gen. sīgelvara (land) 2998., wo man die Note nicht übersehe. Ps. 86, 3: 'folc sīgelvara, populus Aethiopum'. Ps. 71, 9: 'hine sīgelvearas sēceað ealle, coram illo procident Aethiopes'. Ps. 73, 14: 'þú þæs myclan dracan hearde heáfod gescændest, sealdest Sīgelvearum tó móse, tu confregisti caput draconis magni et dedisti in escam populo Aethiopum'.

sīgerīce (n.) regnum victoria partum, regnum, provincia Gr. 2, 475. sg. acc. sīgerice 2956. 3491.

sīgetiber (n.) victima nobilis, sacrificium gloriosum, eximium Gr. 2, 475. D. M. 36. sg. dat. tó sīgetibre 3331. 'þ þú lác hraþe onsecge sīgortifre, ár þec svilt nīme' Ex. 257, 30.

sīgetorht, splendens s. illustris victoria, clarus, triumphans. Gr. 2, 576. ~ II, 241.

sīgor (m.) victoria, triumphus, gloria; victor, dominus Gr. 1, 639. 2, 141; 476. I, 350. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. acc. sīgor 2061. 2514. dat. si-

gore^o 55. 2012. 2132. gen. sigores (tácñ), victoris s. gloriæ signum 2315. und 2314. bezeichnet die Beschneidung; El. 85. dagegen 'sigores tácñ' das Kreuz: 'Constantinus.. þú tó heofenum beseöh on vuldres veard, þær þú vrape findest sigores tácñ'. Ausserdem wird der sg. pl. gen. häufig gebraucht, um die Gottheit zu umschreiben: 'sigores ágend', victoriæ dominus II, 679. Gl. Bv. 'sigora selfcyning', victoriarum gubernator 1791. 'sigora sóðcyning', victoriarum rex fidus Ex. 75, 29. 350⁷, 21. 'sigora freá' Ex. 166, 35. 264, 8. 'sigora dryhten' 1032. 'sigora valdend' 126. 1108. 1265. 1360. 1403. 2945. II, 219. 'sigora veard' 1764. A. 1405. u. s. f.

sigora (m.) victor. sg. nom. (sóðfæst) sigora 3362. acc. sigoran 3201. Zu diesem sigora werden manche der unter sigor (pl. gen.) angegebenen Namen Gottes zu ziehen sein; der häufige Gebrauch des pl. gen. eines Abstracti erregt ohnehin Verdacht. Das goth. Wort 'sihora, κύριος' ist uns bekanntlich in Augustin's Briefsammlung, Cap. 178., erhalten. S. Gl. Ul. s. v. sihora. Gr. D. M. 24. 122. Gr. 2, 476.

sigorleán (n.) victoriæ præmium, præmium gloriosum; triumphus, gloria. Gr. 2, 504. Gl. AA. goth. 'sigislaun, βραβεῖον'. sg. acc. (gif þú habban ville) sigorleán (in svegle) El. 622. pl. dat. (sóþum) sigorleánum (onfôn, ginfæstum gifum) 2012.

sigorvorca, sigorveorca (m.) victoriæ auctor, victor Gr. 2, 475; 535. Gl. Bv. sg. nom. sigorvorca 3245.

sima (m.) vinculum Gr. 1, 645. S. seóman. pl. dat. simon (gesælled) 762. S. gesælan.

sín (pron. possess.) suus Gr. I, 363. Gl. Bv. wird abwechselnd mit 'his' gebraucht; das Nähere lese man nach in Gr. 4, 346; 347. sín u. s. f. 542. 981. 3341.

sinc (n.) cumulus, congregatio, opes, divitiæ, thesaurus; argentum Gr. 2, 36; 476; 544. 3, 452. I, 336. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. acc. sinc 1719. 2012. 2084. II, 580. gen. sincs 2659. dat. since 2397. 3578. Der gen. sg. und pl. wird öfter verwandt, um den Begriff 'rex, princeps, benefactor' ausdrücken zu helfen: 'sincs brytta' 1851. Gl. Bv. Jud. 132, 8. 'sincs hyrde' 2095. 'sinca bealdor' D. M. 201. Gl. Bv.

sincald, semper frigidus, frigidissimus Gr. 2, 554; 564. sg. nom. sincalda (sâ) 3401.

sincan, delabi, mergi Gr. 2, 36. I, 336. Gl. Ul. 157. Vgl. sigan. part. præ. sincende (sæflöd) 1432., wenn nicht 'sincalde' zu lesen ist.

singan, canere, cantare, psallere; clamare, ululare, dicere Gr. 1, 898. I, 348. Gl. Bv. Gl. AA. præ. sg. 3. (svinsað J) singeð Ex. 206, 9. 'he sinð, decantat' M. gl. 358. pl. 3. (sanctas) singað II, 357. præ. sg. 3. (byme) sang, tuba cecinit 3061. ~ (se vanna fugel) 1978. pl. 3. (býman) sungon 3088. Gr. I. 340. (vulfas) sungon (atol æfenleóð) 3093. ~ (sigebýman) 3710.

sinhivan (m. pl. tantum) socii, sodales, coniuges, par. S. hiva. nom. sinhivan 775. 786. Ex. 153, 9, 160, 10. 284, 17. dat. þám sinhivum, paribus i. e. feminæ et mari 955., von Thieren gesagt.

sinnan, meminisse; mentionem facere alicuius; mit dem Genitiv (auch Acc.) verbunden. præt. sg. 3. 'hrá veorces ne sann, corpus dolorem non sensit, doloris non meminit' A. 1278. Erl. 130. pl. 'hie fægerró gyt for æþelinge idese sunnon, pulchræ coram principe feminæ mentionem fecerunt' 1847.

sinniht (f.) nox perpetua, nox æterna Gr. 2, 511. D. M. 764. Gl. Bv. dat. sinnihte 42. synnihte 118. 'þær eóv is hám sceapen sveart sinnehte, sacu bútan ende' Ex. 142, 26. 'in sinnihte, in all eternity' Ex. 94, 20. Thorpe. 'forþon hi ábidan sceolon in sinnihte sár endeleás' Ex. 99, 29. acc. sinnihte 109. Vgl. 'sætton sinneahetes', sedebant per noctem perpetuam Ex. 8, 13. S. nihtes, neahetes unter niht.

sió; s. seó, se.

siodo, sidu, sido (m.) mos, officium; ἔθoς Gr. 2, 46. 3, 507. I, 336. sg. acc. (þurh cuscne) siodo 615.

sitan, sittan, sedere, manere, incolere, habitare Gr. 1, 897. I, 336. Gl. Bv. Gl. AA. S. gesittan. præt. sg. 3. siteš (on þám hálgan stóle) 260. ~ (ou.) 508. 663. ~ (nú on þá sviþran hond) II, 582. auch reciproc.: siteš him II, 588.; s. gevitán. sit II, 219. für siteš. sitt Ps. 1, 1. pl. 3. (mearce) sittaš, terram incolunt 1901. ~ (under beorhhleoþum) 2153. præt. sg. 1. ic (viš hine) sæt 496. 2694. Gr. I, 331; 347. pl. 3. (on svaþe) sæton, in via sederunt 839. 2071; 2108. inf. (hie þá æt burhgeate beorn gemitton) sittan 2421.

sixtig, sexaginta 1164.

siš (m.) via, semita, iter, cursus, expeditio, adventus, extremitas, tempus, vices; mal in einmal. goth. sinþs. Gr. I, 363. 2, 234; 476; 737. RW. 261; 282. R. Gr. §. 33. Gl. Bv. Gl. AA. sg. (nom.) acc. siš 68. 496. 511. 553. 730. 789. 1040. 2010. 2018. 2259. 2598. 2973. ?siþe 2853. gen. siþes 532. dat. siþe 550. 797. 'siþe gesècan, appropinquare, advenire, visitare' 2419; 3508. ?2934. — 'forma siš' 2951. = 'forman siþe, primo tempore, prima vice' 318. 'òþere siþe, secunda vice' 1799; 1872; 2387; 2623. II, 75. u. s. w.: 'feorþan siþe' Ex. 301, 30. 'fiftan siþe' Ex. 302 6. 'siextan siþe' Ex. 302, 28. 'eahtóþan siþe' Ex. 303, 26. 'teóþan siþe' Ex. 304, 26. pl. (nom.) acc. siþas 902. 2264. gen. siþa 1422. dat. siþum Ex. 414, 28. 456, 11. 'tvelv siþum', duodecies Ex. 207, 24. 'seofon siþon, septuplum' Ps. 11, 7. S. faran, gevitán, sendan und earfošsiš.

siš (adi.) serus, posterus. Superlativ: 'æt siþestan', ultimo loco, postremo 3549.

siš (adv.) post, postea, sero; nuper Gr. 2, 46. Gl. Bv. Gl. AA.; öfter verbunden: 'siš ȝ ær, serius, citius; postea et antea' 2928; Ex. 38, 5. 'siš óþþe ær' Ex. 285, 7. und umgekehrt: 'ær óþþe siš' Ex. 65, 12. 124, 15. 'ær ne siš' Ex. 169, 8.; auch 'siš ȝ láte' Jud. 139, 40. Comparat.: siþor 3265. Gr. 3, 593.

sišboda (m.) itineris nuncius s. index Gr 2, 476; 488. ~ 3179.

siðfæt (m.) iter, expeditio, cursus; das genus schwankt: als neutrum (vgl. huslfæt) führt es Thorpe im Gl. AA. auf; im Gl. Apoll. Tyr. als masculinum, als solches auch Kemble im Gl. Bv.; ein fem. siðfæt (þeós siðfæt A. 320. Erl. 106. 'siðfata, semitas' M. gl. 374.) ist wahrscheinlich; auch findet sich der gen. dat. in der doppelten Form: 'siðfates, siðfate' und: 'siðfates, siðfate'. Gr. I, 329. 2, 476; 492; 493. D. M. 667. Anm. (sunnan siðfæt). sg. nom. acc. siðfæt 4166. El. 229. 'sunnan siðfæt' 3010. Ex. 259, 20, 261, 20. 274, 22. 284, 20. 'siðfæt þisne' Ex. 274, 3. 'dóð siðfæt séftne Ƿ rihtne' Ps. 67, 4. 'sulle ús sundne siðfæt' Ps. 67, 20. 'siðfæt minne' Ex. 184, 30. gen. 'þæs siðfates' A. 204. 'þæs siðfates' El. 220. dat. 'on þám siðfate' A. 1662. 'on þissum siðfate' A. 358. 'on þám siðfate' 3450. Ex. 430, 11. Jud. 141, 25. pl. dat. 'on siðslatum, in egressibus' Ps. 143, 17. acc. 'siðfatu þine tæc me, semitas tuas doce me' Ps. 24, 4. Spelm., angeführt von Lye s. v. Das masc. scheint vorherrschend; das fem. bleibt noch bestimmter nachzuweisen; selten ist das neutrum.

siþian, ire, proficisci, procedere, progredi Gr. 1, 907. Gl. A. Gl. Bv. præ. pl. 3. siþiað Ex. 237, 2. con. pl. 3. (þær) gesþien 3201. præ. pl. 3. (mægð) siþedon (from hleóvstóle) 2004. ~ (on langne sið tó Babilonia) 3585. inf. siþian 154. 1838. 2013. 2155. 2777. siþigean A. 829. S. cuman.

siðverod 2108. ist wahrscheinlich zu trennen in sið verod; Thorpe übersetzt: 'the marching host'.

siðþan = seoðþan, w. m. s. Gl. Bv. Gl. AA. siðþan 49. 85. 90. 141. 342. 344. 479. 547. 563. 610. 674. 696. 985. 997. 1052. 1060. 1065. 1083. 1118. 1131. 1133. 1139. 1145. 1150. 1156. 1163. 1170. 1175.

slæp (m.) somnus, sopor; engl. sleep. Gr. I, 360. 3, 481. Gl. Bv. Gl. AA. M. gl. sg. nom. acc. slæp 2635. A. 464. 820. dat. slæpe 1564. 1582. 2659. 3631.

slaga (m.) interfector, occisor. ? 1520.

sleán, percutere, cædere, occidere, trucidare; iacere, proicere, pugnare. S. gesleán. Gr. 1, 896. I, 369. Gl. Ul. 164. Gl. Bv. Gl. AA. præ. sg. 1. ic slóh 3209. sg. 3. slóh 2065. 3413. 3422. 3862. Gr. I, 364. pl. 3. slógon (Ƿ svungon) A. 964. imperat. (ne) sleáh (þín ágen bearn) 2907. (ne) slèh 3347. inf. (on deáð) sleán (dæðum scyldige giantmæcgas), zu Tode schlagen 1262. (þæs folc) sleán (mid cvealm-þreá) 2500. (volde) sleán (eaferan sinne ecgum) 3340.

slitan, rumpere, corrumpere, disrumpere, cædere, lacerare, discerpere, mordere; engl. to slit Gr. 1, 896. I, 363. Gl. Bv. Gl. AA. præ. sg. 3. 'sliteð salvigpad sávelleásne', lacerat corvus exanimatum Ex. 329. 20. 342, 27. slit (me hunger Ƿ þurst) 799. præ. sg. 3. þæs temples segl) slát (on tú) Ex. 70, 19. 'hungor innan slát' Ex. 306, 22. inf. slitan 2082. 'tò sliten, discerpere' M. gl. 346. part. præ. 'sh-tende, corrumpens' M. gl. 372. 'mid slitendum, térendum, rabidis molaribus' M. gl. 346. part. præ. 'sliten, morsum, lacerationem' M. gl. 404., verschieden von slite, morsus: 'vyrma slite' Ex. 77, 4.

- sliðheard**, 'dure politus; slið, lubricus' Gl. Bv. S. scúrheard; gerathener scheint es sliðheard durch 'ferox, atrox' zu übersetzen, wobei heard seine ursprüngliche Bedeutung fast verloren hat und zu einer Endsilbe herabgesunken ist (vgl. ræden); wesshalb die Schreibart 'sliðherd' Ex. 344, 22. weniger auffällt. 'slið, sliþen' bedeutet 'ferox, sævus, perniciosus, dirus'. Ps. 101, 18: 'he bearn álýsde þára þe ofslegene sliþe vðaran', qui sæve interemti erant. 'sliþre sæcce', in dira contentione Ex. 384, 17. 'on þá sliþan tíð', infelici tempore El. 856. Erl. 158. 'vát se þe cunnað, hú sliþen bið sorg tó geféran þám þe him lyt hafað leófra geholena', infelix Ex. 288, 12. 'þurh sliþen searo', per artes perniciosas Ex. 263, 25. 'þurh sliþne nið' Bv. 366. 'on þá sliðnan tíð' Ex. 161, 27. und 316, 22. Grimm (in den Erläuterungen l. c.) stellt 'slið' mit dem goth. 'sleideis, sævus' Matth. 8, 28. zusammen. 'sleidjai' in der angezogenen Stelle ist indessen der pl. von 'sleiþis, χαλεπός', wozu ferner gehören: 'sleiþa, alts. sliþi, ζημία', 'sleiþei, κίνδυνος', 'galsleiþjan, ζημιούv' Gl. Ul. 164. Das Sanscrit kennt eine Wurzel 'snath' oder 'srath', welche 'ferire, occidere, destruere, evertere' bedeutet, wovon 'snathitri, necator' Westerg. Radd. Sanscr. 158.; zu dieser mag unser Wort zu ziehen sein. sliðherd wird Ex. 344, 22. von dem Eber gebraucht: 'gif hi sceoldan e ofor onginnan, óðþe bégen beran, bið þæt sliðherde deór, á scyle þá rincas gerædan lædan'; im Cædmon von der Fessel: 'me habbað hringa gespong, sliðhearda sál' 377.
- smið** (m.) faber, opifex; Handwerksmann überhaupt Gr. 1, 639. 2, 46; 544. I, 336; 350. RW. 312. Gl. Ul. 165. = smeoð Gl. Bv. Gl. AA. (Tubal Cain, se) smið (cræstega væs) 1080.
- snáv** (m.) nix; engl. snow. Gr. 1, 639. I, 358; 360; 373. 3, 388. Gl. Ul. 165. Gl. AA. sg. nom. acc. snáv A. 1256. Ps. 50, 8. pl. nom. (forstas J) snávas 3896.
- snel**, snell, snelles, velox, celer, rapidus, agilis, acer, audax Gr. 1, 733. I, 334. RW. 280. Gl. Bv. Gl. AA. snelle veardas, custodes alacres 3149.
- snióme**, sneóme, cito, confestim, illico Gl. Ul. 165. Gr. I, 370. 'snióme' kommt in den Psalmen sehr häufig vor; nicht so oft 'sneóme'. Comparativ: sniómor 827.
- snotor**, snottor, snoter, snyter, prudens, sapiens, sagax, callidus; eigentlich emunctæ naris Gr. 1, 733. 2, 49; 141. 3, 579. I, 339. D. M. 843. Gl. Ul. 165. Gl. Bv. Gl. AA. snotor u. s. f. 1538. 1726. 3303. 3318. 4254. II, 351; 472.; bisweilen mit dem Dativ verbunden: 'hyge snottor' Ex. 168, 23; oder mit on und dem dat. 'snottor on móde' Ex. 293, 4. pl. dat. snytrum 2803.
- snytero**, snytro, snytiro (f.) prudentia, sapientia, sagacitas Gr. 1, 642. I, 343. R. Gr. §. 103. Gl. Bv. Gl. AA. sg. (indecl.) snytero II, 208; 493. snytro 1080. 3546. 4053. 4112. snyttro 4003. pl. gen. snytra 2457. snyttra Ex. 304, 40. Der dat. pl. wird adverbial gebraucht:

'snytttrum, prudenter; unsnytttrum, imprudenter' Gl. Bv. 'vile se valdend, þæt ve visdóm á snytttrum svelgen' Ex. 147, 32. 'veorces on-guldon deópra firena, þe hý unsnytttrum ær gefremedon' Ex 153, 25.

snyter; s. snotor.

sodomvare (m. pl. tantum) urbis Sodomæ incolæ, Sodomitæ 1991. 2445.

sôfte, placide, suaviter, leniter, faciliter = sêfte, w. m. s. Gr. 3, 102; 598. Gl. Bv. Gl. AA. sôfte (svêf) 179. Schweizerisch 'sauft, leicht'; man sagt: 'das magst du sauft thun'.

sôhte; s. sêcan.

some, same, similiter, pariter, itidem Lye; 'svá some, sic etiam, pariter' 397. II, 83.

somed, somod = samod, samed, w. m. s. Gl. AA. somed 454. 775. 786. 1204. 1353. 1500. 1674. 1886. 2271. 2412. somod 242. 3893. 3895. somod ætgædere 3143.

sommian, congregare, colligere = gesommian, w. m. s. præ. sg. 3. 'þis þá vyrta sind, þá se vilda fugel somnað tó his vicstove' Ex. 230, 4. inf. (folc) somnigean 3146.

somvist (f.) contubernium, connubium, sodalitium 2274. = samvist M. gl. 340. 400. 424. 433.

sôna, mox, statim, confestim, rectâ; engl. soon. Gr. I, 364. 2, 92. 3, 120. Gl. Bv. Gl. AA. 'sôna svá, simul ac, ubi primum' 2437. Gl. Apoll. Tyr. sôna 859. 1583. 2553. 2853. 'sôna in stæpe, confestim' Gr. 3, 145.

song = sang, w. m. s. song II, 45; 144.

sorg, sorh (f.) dolor, ærumna, cura, sollicitudo, anxietas; engl. sorrow. Gr. 2, 288. I, 339. Gl. Ul. 156. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. sorg 2173. A. 1690. sorh 3636. gen. dat. acc. sorge 75. 730. 782. 874. 2237. 2271. 2790. 3782. II, 28. Der Genitiv lautet zuweilen auch sorges: 'tó tæcninge sorges, in indicium curæ' Boëth. nach Lye. pl. nom. (acc.) sorga 773. in higesorga. pl. gen. sorga 242. 363. 883. 2024. II, 697. Ex. 163, 12. steht: 'sorgna hátost', wie von einem sg. nom. sorgu gebildet; ähnlich findet sich árra für árena; s. ár. pl. dat. sorgum 479. 2189. II, 298. Der dat. sorge 874. ist adverbial zu fassen: du siehst bekümmert (näml. aus); ein adi. sorg ist denkbar.

sorgful, sorhful, anxious, ærumnosus, moestus; engl. sorrowful. Gr. 2, 560. Gl. Bv. Gl. AA. sorgful 958. sorhful II, 277. 'ic sylfa eom sorhfull þearfa, egenus et pauper sum ego' Ps. 85. 1.

sorgian, dolere; timere; sollicitum esse de; in welcher Bedeutung es mit for construiert wird. Gl. Bv. præ. pl. 3. sorgedon 762. 'for his life lyt sorgedon' Ex. 116, 19. inf. (nú vit magon) sorgian (for his siþe) 797. part. præ. sorgiende 346. sorgende Ex. 2, 28. 63, 10. 77, 35.

sorghgearig = sorhful, anxious u. s. w. II, 190; sonst sorggearig (Ex 278, 25. 285, 4.) geschrieben. S. cear und cearsorh.

sorhvord (n.) querela Gr. 2, 475; 535. pl. gen. sorhvorda 786.

sôð, verus, verax, fidus, constans. Gr. 1, 244. 2, 239. I, 365. Bergm. 424. Gl. Bv. Gl. AA. sôð u. s. f.; s. sið. 1409. 1420. 1831. 1909. 2305

2319. 2368. 2629. 2708. 2786. 2888. 3366. 3662. 3963. 4112. 4275. II, 13.

ð (n.) veritas, fides, fiducia. sg. nom. acc. sóð 21. 78. (? zu lesen 'sið svà ær'). 2575. 3220. 'sóð ǰ riht' II, 208. Ps. 111, 6. Ex. 44, 10. Der dat. sg. 'sóþe' und der pl. dat. 'sóþum' werden, mit und ohne Präpositionen, adverbial gebraucht, pro vero, sane; vere, fide, fideliter: sóþe 2302. 4000. mid sóþe A. 114. tó sóþe 567. 2359. 3933. II, 431. Gr. 3, 148. Gl. Bv. on sóþe, revera Gr. 3, 145. 'tó sóþum, vere, pro vero' Gr. 3, 106; 152. 'sóðlice, vere, igitur' Gr. 3, 102; 122.

ð (adv.) vere, vero, pro vero, fideliter; autem, vero, igitur Gl. AA. vgl. traun! sóð 1791. 2008. 2348. 2377. 2382. 2385. 3220. 3546.

ðcvide (n.) verum dictum, vera opinio; effatum, proverbium Gr. 2, 513; 591. pl. dat. sóðcvidum 3963. II, 472.

ðcyning (m.) rex verus, s. iustus; Deus. sg. gen. sóðcyninges 1096.

ðfæst, verax, iustus. 9. 1102. 2647. 3472. 4254. II, 309; 643.

æc (f.) = spræc, sermo 1680. 'spæce, oraculum' M. gl. 415. 'spæcum, oraculis' M. gl. 430.; häufiger ist spræc, w. m. s.

ðvundor (n.) miraculum verum, divinum. pl. gen. sóðvundra 2953.

anan, attrahere, ad se trahere; allicere, pellicere, persuadere Gr. 1, 896. I, 327. Gl. Bv. præf. sg. 3. ? (sand sæcir) spán, arenam refluxus maris attraxit, secum retraxit 3220. oder spáv, von spívan? — speón, aus spón, pellexit Gr. I, 372. 'mid listum speón idese on þæt unriht' 585. 'heó speón hine on þá dimman dæd' 682. (mid listum) speón 685. con. sg. 3. 'cvæð, þ̅ hine his hige speóne, þæt he vyrcau ongunne getimbro' 274. S. gespanan. imperat. 'span þú (hine) 572.

annan, tendere, nectere; engl. to span. Gr. 1, 895. I, 328. præf. sg. 3. (þone full hearde geband) spènn (mid spangum) 443.

ang (?n.) fibula, vinculum. pl. dat. (mid) spangum 443.

árian, parcere, favere; engl. to spare. Gl. AA. præf. sg. 1. (þú me sagast, þæt ic hi ne) sparige (ac on spild gife) Ex. 247, 27. præf. sg. 3. (feþe ne) sparode (eorl) 2528. pl. 3. 'nánne ne spáredon þæs herefolces, heánne ne rice' Jud. 138, 23. imperat. 'from ælþeódegum feóndum spára me, þinne þeóv' Ps. 18, 11. Vgl. 'spærnesse, parsimonia' M. gl. 312. '~, frugalitatis' M. gl. 409.

áv; s. spívan.

earca (m.) scintilla, engl. spark. Gr. I, 346. M. gl. 319. Gl. AA. pl. dat. spearcum II, 163.

éd (f.) eventus, exitus, successus, celeritas, prosperitas, felicitas, abundantia, facultas, potentia; fons; origo, substantia, essentia u. s. f. Gr. 1, 642. 2, 236; 525. I, 361. Gl. Bv.; häufig tritt ein bestimmender Genitiv vor das Wort: sg. nom. acc. (mæгна) spéd 3. 572. 'snytro ~' 1080. 1654. 'þære spræce spéd', loquendi successum, usum 1680. 'þurh his mihta ~' 1690. 'þurh gemynda ~' 1952. 'þæt þære spræce

- spêd folgode', verbum exitum habiturum esse 2378. 'his mihta spêd' 3853. 3996. 'purh his miltsa spêd' II, 669. dat. spêde (lânan) 2053. ? 3082. pl. dat. 'miclum spêdum', magna cum velocitate, velociter 121. und 2029. ~ 1361. (villa) ~ 2357. 'on þâm (cederbeáme) svylce nú mid heóra spêdum spearvan nystlað', cum prole sua Ps. 103, 16. Geradezu adverbial wird spêdum gebraucht 2392. 2661. = propere, festinanter, celeriter. Gr. 3, 137. Gl. Bv. S. gespêdan und vuldorspêd.
- spêdig**, prosperus, potens; felix, dives; engl. speedy. Gr. 2, 302. Gl. AA.; mit dem Dativ construiert: 'mihtum spêdig' 1681. Ps. 59, 5. 'meah-tum ~' Ex. 305, 2. 'dædum ~' Ps. 67, 18. 'væstmum ~' 2796. 'stpe ~' 1777. Superlativ: 'dædum spêdigast' Ps. 135, 3.
- spel**, spell (n.) oratio, sermo, narratio, historia, nuncius, dictum, fabula, fama; carmen. Gr. 1, 643. 2, 524. I, 334. D. M. 769. 1173. Gl. Ul. 167. Gl. Bv. Gl. AA. S. bealospel. 'godspel, evangelium' Ps. 44, 4. A. 12. Ex. 169, 2. sg. pl. nom. acc. spel 1088. 3132. 3996. spell 992. 2399. 2560. 3064. pl. dat. spellum 513.
- spelboda**, spellboda (m.) nuncius, apostolus, propheta; prædicator Gr. 2, 488. sg. nom. (godes) spelboda 4050. 4260. pl. nom. acc. spel-bodan 3442. 3748. 3982. spellbodan 2483.
- spellian**, nunciare, sermocinari, narrare; prædicare, docere Gr. 1, 907. præt. sg. 3. (god) spellode 4175.
- spellung** (f.) sermocinatio, colloquium, confabulatio. sg. acc. (deóðles) spellunge II, 639. 'spelunga, saga, fabulas' M. gl. 335.
- speóv**; s. spóvan.
- spere** (n.) hasta, lancea; engl. spear. Gl. AA.; hierzu gehört: sperenið (m.) pugn, contentio. sg. dat. æt þâm sperentiþe 2053.
- spildsið** (m.) iter periculosum, perniciosum, Gr. 2, 519. sg. dat. spildsiþe 3082., von 'spild, perditio, destructio' El. 1119. Ex. 247, 28. 405. 27. '~ præcipitium' Gr. 2, 226., und sið, w. m. s.
- spillan**, perdere, destruere, interficere; engl. to spill. Gr. 1, 905. D. M. 769. Gl. AA. præt. sg. 2. (þ þú þíne feore) spilde A. 284. sg. 3. (eall þæt god) spilde 2553.
- spívan**, spuere, vomere, spumare Gr. 1, 896. D. M. 653. Gl. Ul. 167. Gl. Bv.; wird mit dem Dativ (instrumentalis) verbunden Gr. 4, 711. præt. sg. 3. (heolfre) spáv 3378. inf. (glédum) spivan Beóv. 4619. Dasselbe bedeutet 'speóvian', wobei indessen der einfache Objects-accusativ nebst einem Worte der Richtung steht: 'ge mid horu speóvdon on andvlitan' El. 298. Doch kommt auch bei speóvian der Dativ vor: 'attre spiovdon' Ex. 156, 34. S. ator. 'blóde spiovedan' Ex. 271, 3. 'on his hleór hýra spatl speóvdon' Ex. 69, 17.
- spóvan**, succedere, bene succedere; ? auch prosperare, einen guten Fortgang geben Gr. 1, 895. I, 364. Erl. 134. Gl. Bv. præt. sg. 3. (him viht ne) speóv, nihil eis successit Jud. 139, 39. 'þe speóv', tibi bene successit 2804.; mit dem Dativ: 'gúþe spóvan' 2109. 'ne meahtes

viperbrecan vige' spóvan' Ex. 35, 27.; dieser Dativ bleibt auch bei anderen objectiven Bestimmungen: 'ne mihte beorna hlóð of þam fæstenne fleáme spóvan', ex arce fugere, fugà feciliter evadere A. 1544. Erl. l. c. 'ne mót àniges nú rihte spóvan', non possum ullius rei bonum successum habere El. 916. part. præs. 'spóvende spéd', felicem progressum, prosperum eventum 3996; Ex. 117, 16. svá is lár 7 ár tó spóvendre spræce gelæded þam þe in his veorcum villan ræfnað' Ex. 139, 14. — spóvendlice Ps. 118, 41; 58.

spræc (f.) sermo, lingua, colloquium; verbum, dictum Gr. 1, 642. I, 360. 2, 27. sg. gen. þære spræce 1680. dat. (tó þinre) spræce 513. 2029. 2290. 2378. 2392. 2708. acc. spræce 1690. 1831. 2159. 2402. 3146. (?pl.).

spræca (m.) orator, consiliarius 443. S. spreca.

sprecan, loqui; adloqui, compellare; oft verbunden mit vorde, vordum, vord u. dgl. S. cveþan, secgan. Gr. 1, 897. 2, 27. 4, 829. I, 335; 337. R. Gr. 229. Dfnb. 325. Gl. Bv. Gl. AA. S. gesprecan. præs. sg. 1. ic (ræd) sprece 1907. sg. 2. þu sprycst (ymb) 2520. pl. 1. vit sprecað 572. pl. 3. hie sprecað 2407. præt. sg. 1. 3. spræc 337. 346. 606. 619. 818. 1289.; mit 'tó, við, ofer, ymb' verbunden: heó tó hira hearran spræc 650. 682. 699. 701. 787. 915. 1478. 1738. 'spræc þá vordum eác tó Abrahame æþelinga helm' 2714. 'spræc heálic vord við drihten sinne' 294. 'þá se þeóden við Abrahame spræc' 2297. 'vordum ær við his valdend spræc' 2570. 'spræc ofer ealle æþelinga gedriht' 2456. S. ofer. pl. 3. (hie fela) spræcon (sorghvorda somed) 785. 'vordum spræcon ymb þæs vifes vlite' 1841. ~ (vordum tó Lothe) 2490. inf. (ymb þin lif) spreca 505. ~ (tó) 1893. (við Abraham) ~ 2399. (þurh svefn) ~ (tó) 2629. spreocan II, 78.

spreca = spræca, w. m. s. pl. acc. (hêht him fetigea tó) spreca (sine) 2661.

sprýtan, crescere, germinare, pullulare; engl. to sprout. Gr. 2, 21. R. Gr. §. 208. Gl. AA. = spreótan. inf. (of þam brád blado bealva gehvilces) sprýtan (ongunnon) 992. Vgl. 'spryt, væstmes, incrementa' M. gl. 350. 'spryttinc, incrementum' M. gl. 405. 'sprota, sarmen-torum' M. gl. 403.

stæfn 3391. = stefn, w. m. s.

stæl (m.) 'locus, situatio' Gl. Bv. sg. acc. (ou leófes) stæl, in dilecti locum, dilecti loco 1109.

stælan, statuere, constituere; imponere in; imputare Gl. Bv. S. gestælan. præs. sg. 1. ic stæle (beforan þe eal þas yflu) Ps. 49, 23. sg. 3. stæleð (fæhþe in..) II, 641. 'he on þæt fræte folc firene stæleð' Ex. 84, 16. inf. 'fæhþe ic ville on veras stælan' 1347. 'þá cvæð ic, þæt ic volde stælan ongeán me sylfne mine scylda' Ps. 31, 6.

stænen, lapideus. Gr. 1, 733. 2, 178. Gl. AA. sg acc. stænenne (veall) 1670; 1685. 'hæfdon on hrêpre heortan stæne' Ex. 40, 20.

- stæppan**, gradi, ire, incedere; adire, pedibus attingere. inf. (of nearve) stæppan 1429. 'geriht, Drihten, mine stæpas on þine vegas, þæt ic ne åslide þær ic stæppan scyle' Ps. 16, 5. S. stapan, steppan.
- stæðveall** (m.), litoris vallum, litus. pl. acc. stæðveallas 1371. stæð (n.) litus, ripa, ara. Gr. I, 331. 2, 51. Erl. 141. Gl. AA. stæð El. 60. 227. S. stað, streámstað.
- stáh**; s. stigan.
- stán** (m.) lapis Gr. 1, 639. I, 358. 3, 378. Gl. Ul. 168. RW. 308. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. se stán A. 1523. 'stán fram stáne' A. 738. pl. nom. acc. stánas 3369. II, 5; 673.
- stánburh** (f.) 'urbs lapidea, sive arx, Babylon nova, sive Aegyptiaca, in terra Gosen ita dicta' Lye. acc. (steápe) stánbyrig 2206.
- standan**, stondan = gestandan, w. m. s. Gr. 1, 896. I, 328. RW. 308. Gl. Bv. præs. sg. 3. standeð (voruld under volcnum) 912. (pendea voruld) ~ 1538. pl. 1. (vit baru) standað 808. pl. 3. stondað (on eorðrice) 416. ~ (ymb þone écan) II, 46. II, 622. præt. sg. 3. stóð (deóp Ƿ dim) 105. ~ (bevriegen) 156. 'stóð holm under heofnum,' constitit 160. ~ (gód Ƿ gástlic) 208. ~ (gefrætvod) 214. ~ (on sande) 241. ~ (on eorþan) 519. 684. ~ (ofer dúnnum) 1392. (seó steápe burh on Sennar) ~ 1695. 'him þæs egesa stóð', hanc ob rem timor eum invasit 4042.; s. egesa; vgl. 'hildegesa stóð' El. 113. pl. 3. (him on læste sell) stódon 87. (him bi tvégen beámas) ~ 457. inf. (god me hêr) stondan (hêt) 522. (on eorðrice) ~ 545. standan Ps. 110, 8.
- stánhleoð**, stánhlið (n.) scopulus, clivus saxosus; fauces Gr. 2, 477. Erl. 118. Gl. Bv. pl. dat. (under) stánhliþum 3579. S. beorghleoð, burghleoð, hleoð und hlið.
- stántorr** (m.) turris lapidea; turris Gr. 2, 477. ~ 1694. S. meretorr; vgl. 'stánrocca, torra, scopulorum' M. gl. 372.
- stapan**, gradi, incedere, ire, ingredi Gr. 1, 896. Gl. Bv. præt. sg. 3. (Adam) stóp (on grêne græs) 1131. Gr. I, 364. (fótum stóp on beám hyre) 1462. 'stóp út hræpe cene collenferð' A. 1577. pl. 3. stópon (þá tó þære stove stíðhygende on þá dune up) El. 715. hie stópon (under loðum) 1578. S. stæppan, steppan.
- stárian**, intueri, rectis oculis intueri; obstupescere; engl. to stare. Gr. 1, 907. Gl. Bv. præs. pl. 1. 'nú ve on þæt bearn bréostum stáriað' Ex. 21, 28. inf. (ne on þá beorhtan gescaft ne mót ic æfre mi eágum) stárian II, 141. S. tóstárian.
- stað** (n.) = stæð, w. m. s. under stæðveall. sg. dat. (on geofones) staþe 3509. 'be Jordane staþe' Ps. 41, 7. pl. dat. 'be vætera staþum' Ps. 22, 2.
- stapelian**, fundare, stabilire, collocare, erigere, exstruere, confirmare Gr. 2, 104. = gestapelian, w. m. s. Gl. Apoll. Tyr. præs. sg. 1. (ferhð) stapelige (hyht untveóndne on þone áhangnan Crist) El. 796. præs. con. pl. 1. 'þæt ve fæstlice ferhð stapelien' El. 428. præt. sg.

1. 'ic (on heofonum hām) stapelode II, 278. 'he hi (Sione) þá hēhstan hēr stapelade' Ps. 86, 4. pl. 2. 'tō þām ge holdlice hyge stapeladon' Ex. 83, 19. pl. 3. (heó in helle hām) stapeledon II, 25. heó (on heofonum hām) stapelodon II, 347. inf. (hām) stapelian 1550.

stapōl, stapul (m.) fundamentum, basis, situs Gr. 2, 117. Gl. AA. Graff 2, 21. S. ēpelstapōl. sg. dat. (on) stapole 4077; 4098. pl. nom. acc. stapolas 3214. stapulas 3402.

stapolvong (m.) statio, sedes; locus stationis. sg. dat. 'on stapolvonge, on their station-field' Ex. 417, 4. pl. acc. stapolvongas (sēcan) 1906. S. stedevorg A. 334. El. 674. 1021. Ex. 154, 23.

steáp, eminens, altus, præceps, profundus; engl. steep. Gr. 1, 733. I, 368. 2, 49. Erl. 117. Gl. Bv. Gl. AA. steáp u. s. f. 1694. 2206. 2516. 2563. 2847. 2890. 'steápes ǝ geápes' 2550; s. geáp und Gr. 3, 92. Von diesem steáp ist zu unterscheiden 'steap, poculum' Gr. 3, 457.

steáphleoð (n.) scopulus excelsus. Z. 1454. konnte auch getrennt geschrieben werden: 'steáp hleoþo'.

stede (m.) locus, situs, statio; engl. stead. Gr. 2, 31. Gl. Ul. 168. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. (þis ænga) stede 335. dat. (on þām sylfan) stede (þe þu him settest hēr) Ps. 83, 6. 'stede, stalað, statum' M. gl. 385.

stefen, stefn (f.) vox, sonus, tumultus; ?tempus Gr. 1, 643. 2, 158; 160. I, 334. Gl. Ul. 170. R. Gr. §. 81. Gl. Bv. Gl. AA.; s. stæfn und (das spätere) stemn. sg. nom. 1489. 3345. 4078. dat. (nivan) stefne 1549; 1880. s. unter niv. ~ 2842. 2903. 3186. acc. stefne II, 173; 239.

stemn (f.) vox = stefen, stefn, w. m. s. Gr. 1, 246. 2, 156; 158*). R. Gr. §. 87. Gl. Ul. 170. Gl. AA. sg. dat. stemne 522; in den Psalmen sehr häufig.

stenc (m.) odor, foetor; fragrantia Gr. 2, 745. Gl. AA. sg. gen. (blōstman) stences II, 359. dat. 'svá unguentum mæg, æpele vyrtecygn heáfde healdan hrore stence, mid þý Aaron his beard oft ásmýrede' Ps. 132, 2. 'stencum, fætoribus' M. gl. 428.

steór (f.) gubernatio, directio, correctio, castigatio, poena. Gl. Ul. 170. sg. nom. (þæs cymeð) steór (of heofonum) Ex. 132, 32. dat. 'steóre, gubernio' M. gl. 315. acc. steóre 1677. Vgl. 'steóra, director' Ex. 349, 13. = steórend A. 1337.

steorra (m.) stella; engl. star. D. M. 663. 686. Gl. Ul. 168. Gr. 1, 645. I, 348. 2, 164. 3, 392. RW. 303. pl. dat. steorrum 256. acc. steorran 3369.

stêpan, erigere, exstruere, exaltare; celebrare, prædicare; mit dem Dativ der Person und der Sache. Gr. 1, 905. Gl. Bv. præ. sg. 1. ic (þe dugeþum) stêpe 2300. sg. 3. he (him fremum) stêpeð Ex. 434, 10. præ. pl. 3. stêpton (stænnene veall) 1670. stêpton (drihtne) sôðcvidum 3963. inf. (hêht Abrahame duguþum) stêpan 1853. (ic Isace villa spêdum ville) stêpan 2359. S. gestêpan.

steppan = stæppan; w. m. s. Gr. 1, 334. Gl. AA. inf. (on leáf treóves) steppan 1454. ~ (forð) II, 249.

- stician**, *pungere, transfodere, hærere*. Gr. 2, 27. Gl. AA. præt. pl. 3. (me on beáme beornas) sticedon II, 511.
- stiep**, *stæp* (m.) *gressus*; engl. *step*. Gr. 1, 352. sg. dat. stiepe 60.
- stigan**, *scandere, adscendere, escendere* Gr. 1, 896; 897. Gl. Bv. mit dem blossen Acc. der Richtung oder mit Präpositionen der Bewegung (on, ofer u. s. f.) verbunden. præt. sg. 3. stáh (ofer streamveall) 1489. pl. 3. (on sund) stigon 3248. inf. stigan 1350. 1401. 'heáh lond stigan on Seone beorh' 3314. S. *ástigan, gestigan*.
- stigvítum** 2073.; s. die Anmerkung l. c. Der Cod. Exoniensis bietet (383, 13.) den pl. dat. '(ofer) stívitum', von Thorpe durch 'pathway', *semita, callis* übersetzt.
- stille** (adi. und adv.) *quietus, fixus*; quiete, fixe; engl. *still*. Gr. 1, 735. I, 336. 3, 102. Gl. Bv. Gl. AA. ~ 2430. 2561. 2903. 3229. 3479. 4078. 4099.
- stīð**, *rigidus, asper, austerus, severus, dirus, violentus*; altengl. *stythe*. Gr. 1, 733. Gl. Bv. Gl. AA. M. gl. öfter. acc. 'stīpe (strengéo)' 2489. pl. dat. 'stīpum (vordum)' 2842.; hiervon das adv. 'stīpe' 2073. Gl. AA.
- stīðferhð**, *firmus, constans, strenuus, gravis, severus* u. dgl. S. Gr. Erl. 114. stīðferhð 107. 241. 1401. 1677.
- stīðhydig** = stīðferhð, *stīðhygend* (El. 682. 715. A. 1429.). stīðhydig 2890. El. 121.
- stīðlic**, *rigidus, erectus, firmus*. ~ stántorr 1694.
- stīðmôð**, *pertinax, durus, inflexibilis* Gr. 2, 664. Gl. Bv. Gl. AA. ~ 2417. II, 249. Jud. 131, 48. Vgl. 'stīðnes, durities' M. gl. 341. '~ , biternys, acerbitas' M. gl. 429. 'stīðnyse austeritate' M. gl. 344.
- stôð**; s. standan, stōdan.
- stól** (m.) *sedes, thronus, cathedra* Gr. I, 364. 3, 433. Gl. Bv. sg. nom. acc. stól 273. 365. 563. gen. 'stóles, cathedræ' M. gl. 372. dat. stóle 260. 300. S. heofenstól.
- stōdan**; s. standan.
- stôp**; s. stapan.
- storm** (m.) *procella; tempestas; tumultus*; engl. *storm*. Gr. I, 338. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. storm 3388. II, 388. Ich vermuthe übrigens, dass auch ein adiectiv 'storm' bestanden hat; schweizerisch wird 'sturm' gewöhnlich gebraucht für 'beunruhigt, verwirrt, aufgereg't'; auch nhd. heisst 'im Sturme sein' aufgereg't, berauscht sein'.
- stov** (f.) *locus, spatium; mansio, statio* Gr. 1, 642. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. acc. stove 107. 160. 164. dat. (of pisse) stove 1906. 2516. S. vræcstov
- stræt** (f.) *platea, via strata, forum* Gr. 1, 642. I, 360. 3, 395. Gl. Bv. Gl. AA. dat. stræte 2430. acc. stræte II, 289. 'rihte stræte', *recta via* 3055. S. herestræt, rancstræt.
- strang**, *fortis, durus, severus, rigidus, violentus*; engl. *strong*. Gr. 1, 733. 2, 289; 553; 575; 3, 579. Gl. Bv. Gl. AA.; strang verbindet sich bisweilen mit dem Genitiv. strang 115. 284. 445. 522. 1371. 1813.

2342. 2417. 2561. 2893. II, 227; 249; im Beóvulf: 'mægenes strang' Gr. 2, 620. 'strangum mihtum, lacertosis viribus' M. gl. 346.

streám (m.) fluentum, fluvius, torrens; aquæ, mare. Gr. 1, 639. I, 368. 2, 146. 3, 384. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. acc. streám II, 5. pl. nom. streámas 3388. dat. streámum 223. 1401. 1454. 2206.

streámstað (n.) fluvii ripa; ripa. sg. dat. (ofer) streámstaþe 1429.

streámveall (m.) ripa; litus Gr. 2, 432; 532. sg. acc. streámveall 1489.

streng = strang, w. m. s. 60. 'strengum' wird adverbial gebraucht: vehementer, fortiter, violenter 1670. Gl. Bv.; es kann als pl. dat. zu 'strengo' angesehen werden.

strengéo, strengo (f.) rigor, severitas, fortitudo Gr. 1, 642. sg. acc. strengéo 2489. strengo 1626. S. strengum unter streng.

strenglic, fortis, potens, firmus, stabilis, durus, durabilis. Comparativ: strenglicra 273. S. stronglic.

strengð, strengþo (f.) fortitudo, robur, potentia; engl. strength. Gr. 2, 236; 245. Gl. AA. sg. nom. acc. (miht ꝛ) strengþo 947; II, 2. ~ II, 288. strengþu Ps. 58, 16. 59, 6. 107, 7. 117, 14. Ex. 31, 3. 239, 23. acc. (ic mine) strengþe (on þe strange gehealde) Ps. 58, 9. 92, 1.

strienan, gignere, acquirere = strýnan, gestreónan, gestrýnan, ástrýnan, w. m. s. Gr. I, 373. Gl. AA.; mit dem Genitiv: bearnes strienan 1114.

strið (m.) contentio, certamen, pugna, proelium, bellum Gr. 2, 15. 3, 481. sg. nom. acc. strið 569. 659. dat. stripe 284.

stronglic = strenglic, w. m. s. ~ 365. II, 388; 518.

strúdan, spoliare, diripere, destruere, vastare = gestrúdan, w. m. s. Gl. AA. præs. sg. 1. (àhta) strúdeð El. 904. præt. pl. 3. (tempel) strúdon 4228. (fýnd gold) strúdon 2001. part. præs. 'strúdende fýr' 2550. Vgl. 'strúderes, vastatoris' M. gl. 425. 'struderum, prædonibus' M. gl. 385.

strýnan = strienan, w. m. s. Gr. 1, 905. I, 366. Gl. AA.; wird mit dem Acc. oder mit dem Genitiv verbunden. præt. sg. 3. (geogoþe) strýnde (súna ꝛ dóhtra) 1133; 1147. (bearna) ~ 1196. 1228. pl. 3. strýndon (dugeþa velan ꝛ viste) 967. (bearna) ~ 1597. inf. (bearna) strýnan 1166. 1234.

stýran, stýrian, regere, imperare, gubernare; cohibere, corripere, commovere, excitare, castigare, vexare; auch passiv. Gr. 1, 905. 2, 48. Erl. 125. RW. 303. Gl. Ul. 170. Gl. Bv. Gl. AA.; stýran wird mit dem Dativ der Person und dem Genitiv der Sache verbunden. præs. sg. 3. stýreð Ex. 127, 25. 'he missenlice monna cynne gielpes stýreð' Ex. 299, 20. '~ him eallum' Ps 71, 8. præt. sg. 3. 'þa se hálga ver þære viþlufan vordum stýrde unrihtne æ' Ex. 260, 13. ?stýrnde (verode) 2489; es wird 'stýrode' zu lesen sein. pl. 3. (streámas) styredon, 'aquæ commotæ sunt' A. 374. inf. (him) stýran 3345. part. præs. '(væran) stýriende, commoti sunt' Ps. 47, 5.

stýrn, severus, asper; engl. stern Gr. 2, 664. ~ 60. Vgl. 'stýrnmod' Jud. 138, 10. Gl. AA.

suht (f.) morbus, infirmitas. ~ 469.

- suhterga, suhtriga, suhtria** (m.) fratruelis Gr. I, 342. 2, 314*). Gl. Bv. sg. nom. (m) suhterga 1895. suhtriga 2024. dat. suhtrigan 2065. acc. suhtrian 1769. In gleicher Bedeutung steht im Beóv., Z. 89., das Wort: 'suhtorgefædera', und Ex. 321, 15. 'suhtorfædra': „Hróðvulf] Hróðgár heóldon lengest sibbe ætsomne suhtorfædran“.
- sulhgeveorc** (n.) aratio; res rustica Gr. 2, 535. sg. gen. sulhgeveorces (fruma) 1082., von 'sul, sulh (n.) aratrum, vomer' Gl. AA. Vgl. 'sulhhandla, syla, aratri stibarius M. gl. 379.
- sum**, quidam, aliquis Gr. I, 340. 2, 55. 3, 44. Gl. Bv. Gl. Ul. 165. 'sum' steht theils wie andere adi. bei seinem Substantive, theils tritt dieses im Genitiv pl. davor. Gr. 4, 457. ff. 'sum heard gesvinc' 316. 'vraþra sum' 1030; 1824. 'beorna sum' 1822. 'feóvera sumne' 2195.
- sumer, sumor** (m.) æstas; engl. summer. Gr. 2, 122; 124. I, 340. D. M. 718. D. Spr. 73. sg. nom. sumor 3892. gen. sumeres 3866. El. 1228. Neben dem dat. 'sumere' findet sich die Form 'sumera': on sumera 3794; auch im Boethius.
- sund** (m.) mare, fretum, vadum; ursprünglich natatio, natatus Gr. I, 340. 2, 477. 3, 383. Andr. und El. XXXIII. Erl. 105. Gl. Bv. Gl. AA. dat. (on) sunde 1424. acc. (on) sund (áhóf earce) 1383. (þá hi on) sund (stigon) 3248. Thorpe führt (Gl. AA.) ein adi. 'onsund, natans' auf. S. onsund. Das genus ist fraglich; m. oder n.; bei Kemble (Gl. Bv.) fem.
- sundor** (adv.) seorsim, separatim Gr. I, 340. 3, 120. = sundur Gl. Bv. S. onsundran. 'sundor ánra gehvilt', separatim unusquisque. 3888.
- sundorgifu** (f.) prærogativa, privilegium, beneficium Gr. 2, 766. sg. dat. sundorgife 4123. Ex. 293, 22. acc. 'þ þú in sundurgife onfenge' Ex. 6, 6.
- sundrêced** (n.) domus marina, navis, arca Noë Gr. 2, 477; 515. = sundvudu Ex. 42, 24. sg. acc. þæt sundrêced 1330. S. rêced.
- sunna** (m.) sol 3888. = sunne.
- sunne** (f.) sol; engl. sun. Gr. 1, 646. I, 340. 2, 421. Gl. Ul. 166. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. sunne 808. 2431. 2532. 3794. gen. dat. acc. sunnan 3010. 3782. II, 4; 309. .
- sunnon**; s. sinnan.
- sunnu** II, 354. = sunne.
- sunu** (anom. m.) filius; engl. son. Gr. 1, 640. I, 340; 341. 3, 320. RW. 260. Gl. Ul. 166. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. acc. sunu 862. 870. 921. 1060. 1077. 1082. 1102. 1108. 1153. 1158. 1166. 1182. 1219. 1224. 1235. 1281. 1363. 1403. 1420. 1538. 1583. 1606. 1794. gen. dat. pl. nom. gen. acc. suna 160. 1089. 1134. 1148. 1216. 1545. 1634. 1723.; einmal pl. nom. 'suno, filii' 1609.; bisweilen declinirt der pl. gen. schwach 'sunena'; doch nicht im Cædmon. pl. dat. sunum 198. 1125. 1240. 1295. 1593. 1758. S. dóhtor.
- sûsel, sûsl** (n.) cruciatus, tormentum; castigatio, supplicium Gr. 1, 244. D. M. 767. Gl. AA. sg. nom. acc. sûsl 75. 4038. 4138. II, 694. sûsel

- II, 41; 64. sg. dat. súsle 42. II, 52; 714; 724. pl. gen. súsla (hús) Ex. 98, 8. dat. 'súslum geslæhte' Ex. 10, 8. 'þæt hi úsic binden Ƿ in bælvylme súslum svingen' Ex. 262, 23. seóslig Ex. 157, 29. 506.
- súslbona (m.) ?inferni incola. pl. nom. (svarte) súslbonan II, 641.
- sútol, manifestus, clarus = sveótol, w. m. s. sútol II, 89. 'sútelicor, luce clarius' M. gl. 350. 'sútelum, publicis' M. gl. 437.
- súð (n.) meridies, auster; meridiem versus; engl. south. Gr. I, 365. 2, 21. RW. 259. súð (þanon) 1961; 2090. 'súð heónan' Ex. 474, 8.
- súþan, súþon, ab austro. Gr. 3, 207. R. Gr. §. 339. Gl. Bv. Gl. AA. súþan 804. 1983. 3570. súþon 1970. be súðon 2998.
- súðeást, regio Euronotum versus sita 663.
- súðfolc (n.) populus, qui regionem meridionalem habitat pl. dat. súðfolcum 1991. Vgl. súðmon, norðman. 'súðfolc' ist insbesondere 'pars australis East-Angliæ, comitatus Suffolciensis', Suffolk. Lye.
- súðmon (m.) terræ australis incola. pl. gen. súðmonna 2012. 2084.
- súðveg (m.) via australis; regio australis. pl. dat. (of) súðvegum 3084. S. eástveg.
- súðvind (m.) auster, notus 3218.
- svá, sic, ita, ut, tanquam. Gr. I, 359. Gl. Ul. 171. Gl. AA. 'svá, tam' M. gl. 337. taliter M. gl. 330. 'svá þæt, quatenus' M. gl. 354. 'svá-svá, ac si' M. gl. 350; ~ sicut, tam, quam Gr. 3, 43. 'svá hvá svá', quicumque 436. 480. Gr. 3, 43; 45. 'svá hvæt svá', quodcumque 752. Gr. 3, 45. 'svá hvylc svá, svá hvilc man svá, quicumque' Gr. 3, 46. 'svá same', sic, ita, item Gl. AA. 'svá þeah', tamen, nihilominus Gl. AA. 'vese svá! vese svá!' fiat, fiat! Ps. 71, 20.
- svæf; s. svefan.
- svægel II, 725; s. svegel.
- svæs, proprius, propinquus; carus, familiaris, dulcis Gr. 1, 244. 733. I, 360. Gl. Ul. 173. Gl. Bv. Gl. AA. 'ic me svæs, I for my own' Ex. 90, 29. Thorpe. 'min svæs sunu' El. 447. 'his svæsne sunu' 3331. ~ (mæg) 2492. svæse (gebeddan) 1769. 'Geómor siðþan fæder flett-gesteald freóndum dæide, svæsum Ƿ gesibbum' 1606.
- svæsend (n. gewöhnlich im pl.) victus, cibus, epulæ. Gr. Erl. 105. Gl. AA. pl. dat. svæsendum 2773., woselbst man die Bemerkung nachlesen wolle.
- svang; s. svingan.
- svápan, verrere, vibrare; auferre; engl. sweep. Gr. 1, 895. I, 358. D. M. 541. Haupt 5, 221. præs. sg. 3. 'svápeð sigemece mid þære sviðran hond', vibrat ensem Ex. 93, 24. præt. sg. 3. (væl fæðmum) sveóp 3409.
- svár, molestus, gravis, tristis. ~ 469. Ex. 86, 22. 101, 21. 220, 4.
- svart II, 52. II, 641. II, 705. = sveart, w. m. s.
- svát (m.) sudor, cruor, sanguis Gr. I, 358. 3, 398. RW. 264. Gl. Bv. Gl. AA. nom. acc. svát II, 547. A. 968. 1276. 1425. dat. sváte 479. 983. A. 1240.

- svátig**, *cruentus*; *sudans* Gr. 2, 302. Gl. Bv. Gl. AA. 'svátig hleór' 931. s. unter hleór.
- svaþe** (n.) *vestigium*, *semita*, *via*; *iter* Gl. AA. 'svaþu (fem.) *cæsura*, *cæsio*, *vestigium*' Gr. 1, 641. 2, 60; 528. Gl. Bv. sg. dat. 'on svaþe' 1996. 2071. 2108. Ex. 487, 23. 've sóðfastes svaþe folgodon' A. 673.
- svealg**, *svealh*; s. *svelgan*.
- svealt**; s. *sveltan*.
- sveart**, *niger*, *ater*, *funestus*, *horridus* Gr. 1, 733. I, 346. 2, 215. D. M. 769. 774. Gl. Ul. 172. RW. 267. Gl. Bv. Gl. AA. *sveart* u. s. f. 72. 109. 118. 134. 311. 344. 474. 484. 526. 730. 758. 789. 1295. 1321. 1350. 1370. 1409. 1920. 2409. 2499. 2535.; stehendes Beiwort der Wogen, der Hölle und des Teufels.
- svearte** (adv.) *funeste*, *tetre*, *sceleste*. ~ (gesóhte) II, 373. ~ (*þingað*) II, 448. ~ (*forgeald*) II, 580. ~ (*besvicene*) Ex. 139, 22.
- sveartian**, *nigrum*, *atrum fieri*. *præt.* sg. 3. *he sveartade* (fýre ǝ áttre) II, 78.
- svebban**, *sopire*, *consopire*; *sedare*, *pacare*, *opprimere*, *necare* Gl. Bv.; die Form erinnert an das alts. 'suebian' Schm. Gl. Hel. s. v. D. M. 1098. inf. (*ne móton vyt*) *svebban* (*synnig cynn*) 2525. 'ic hine sveorde *svebban nelle*, *aldre beneótan*' Beöv. 1352. S. *ásvefan*. In derselben Bedeutung (*opprimere*, *interficere*) wird *ásvebban* gebraucht: 'gif þin villa sie, þæt me vārlogan væfna ecgum, *sveordum*, *ásvebben*' A. 72. und Erl. 98. 'þá se dēma hét *ásvebban*, *heáfde beneótan*, *Criste gecorene*' Ex. 278, 25.
- svefan**, *dormire* Gr. 1, 897. I, 334. Gl. Bv. *præt.* sg. 3. *svæf* 179. 1558. 3634. El. 70. Gr. I, 347. pl. 3. *svæfon* 2965. 3424.
- svefel**, *svefl* (m.) *sulphur* Gr. 2, 99. 3, 381. RW. 272. D. M. (I.) 465. Gl. AA. gen. *sveffes*, *sulphuris*' M. gl. 403. acc. *svefl* 2535. S. *svefyl*.
- svefen**, *svefn* (n.) *somnium* Gr. 2, 146*); 156. Gl. AA. sg. nom. acc. *svefn* 3647. 3677. 3683. 4045. 4069. *svefn* 717. 2629. 2647. 4041. gen. *svefnes* 3628. 3636. 3644. 3662. 3998. dat. *svefne* 2665.
- svefyl** 2409. = *svefel*, w. m. s.
- svêg** (m.) *sonus*, *sonitus*, *strepitus*, *fragor*, *tonitru*, ?*calor* (3782.) Gr. 1, 639. I, 361. 2, 404; 603. 3, 468. Andr. und El. XXX. Gl. Bv. Gl. AA.; gern tritt ein bestimmender Genitiv hinzu. sg. nom. acc. *svêg* 1077. 3238. 3495. (*nedran*) *svêg* II, 102. (*vuldres*) ~ II, 238. (*volcna*) ~ II, 566. 'svêg, *tenor*' M. gl. 440., öfter 'svæg, *clangor*, *sonitus*' M. gl. 369. '~ , *tenorem*' M. gl. 441.
- svêgan**, *sonare*, *tumultuari*. *præt.* pl. 3. *svógan* 1370.
- svegl**, *svegl* (m.) *coelum*, *æther*, *firmamentum* Gr. 3, 468. Erl. 99. Gl. AA. D. M. 662.; auch *svegle* (n.) Gl. Bv. Gr. 2, 113. sg. (nom.) acc. *svegl* 82. II, 590. Ex. 324, 27. gen. *svegles* 672. 859. 2534. 2802. 2872. II, 23; 28; 353. dat. *svegle* 1409. 1758. 2838. 3010. II, 45; 144. 'svegles *ealdor*', *Deus* Jud. 135, 4.
- sveglbòsm** (m.) *coeli sinus*, *coelestis mansio*; *coelum*. pl. acc. *sveglbòsmas* 9.

- sveglcýning** (m.) rex coelestis, coeli rex. Gr. 2, 501. ~ 2652.
- svegeltorht**, **svegltorht**, 'ætheris instar splendidus' Lye; splendore coelesti ornatus Gr. 2, 576. Gl. Bv. svegeltorht 95. A. 1249. svegltorht 28. II, 649. D. M. 662. S. heofontorht.
- sveglsið** (m.) coeli cursus 3034; vielleicht. 'svegl sþe veold', meteoron viam indicavit. Vgl. übricens Ex. 353, 47. 'sveglrād, coeli currus' Gr. D. M. 662.
- svelc** 668. 711. II, 79. = svilc, svylc, w. m. s.
- svelgan**, glutire, deglutire, devorare, imbibere; wird mit dem Dativ construiert. Gr. 1, 898. 4, 701. Haupt 5, 221. Gl. Bv. pl. 3. (vælstreámas verodum) svelgað 1296. præt. sg. 3. svealg. 'blóð lifrum svealg hátan heolfre' A. 1277. 'þám vordum ~' Ex. 432, 15. svealh. 'cvealmdreóre svealh þæs middangeard' 982. 'heó vældreóre ~' 1013. 'eorpe ~ Sethes lice' 1139., wo man die Note nachlese; verschieden ist 'svelle, sveall, svullon, svollen, tumere' Gr. 1, 898. S. gesvelgan.
- sveltan**, mori, interire, perire Gr. 1, 898. I, 334. R. Gr. §. 242. Gl. Ul. 173. Gl. AA.; auch mit einem hinzutretenden dat. instrumenti. præ. pl. 2. ge sveltað de ápe 3661. præt. sg. 3. svealt 1148. 'de ápe ~ middangeardes' 1200. pl. 3. svulton 3393. 'heóra manige máne svultan' Ps. 77, 30. 63. inf. (þú) sveltan (scealt) 935. 2652.
- sveng** (m.) vibratio, ictus. Gr. 2, 529. Gl. Bv. Gl. AA. sg. acc. sveng 2687.; s. gebergan. 2665. dat. 'mid svengce, ictu gladii' M. gl. 431. pl. acc. (ýþa) svengas El. 239.
- sveôp**; s. svápan.
- sveord** (n.) = sword, svurd, ensis, gladius; engl. sword. Gr. 1, 643. I, 348; 373. 2, 227. 3, 440. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. acc. sveord 1987. 2881. 2883. 2899. gen. sveordes 2851. dat. sveorde 944. 1569. 2859.
- sveordberend**, ensifer. Gr. 2, 589. D. M. (I) 519. pl. nom. sveordberende 1056. S. æscherend.
- sveordviggend**, **sveordvígend**, ense pugnans Gr. 2, 590. pl. gen. sveordvígendra 3159.
- sveostor** (anom. f.) soror Gr. 1, 646. RW. 269. sg. nom. acc. sveostor 1826. 2617. 2644. 2676. 2698.
- sveót** (m.) turba, turma, cohors, agmen. S. folcsveót. Gr. I, 370. El. 139. Gl. AA. sg. nom. acc. sveót 3149. 3425. 'sveót Ebrèa' Jud. 140, 19. pl. dat. sveótum 1970. 3056. 3270. El. 124.
- sveótol**, **svútol**, manifestus, apertus Gr. I, 349. 2, 118. 3, 579. Erl. 139. Gl. Bv. Gl. AA. sveótol 883. 2800.
- sveran**, iurare Gr. 1, 896. I, 333. RW. 241. Gl. Bv. præ. sg. 3. he (áð) svereð 3360. Neben 'sveran, svór, svoren' besteht das schwache Verbum 'sverian' (Ps. 62, 9. sverigean Ps. 101, 6.) R. Gr. §. 240. Gl. Apoll. Tyr. 'nænne áð ne sverað, tó bisvice his nýhstan, nec iuravit in dolo proximo suo' Ps. 23, 4. præ. sg. 3. svór, iuravit Gr. I, 364.

- svête**, dulcis, suavis; engl. sweet. Gr. 1, 735. Gl. AA. svête 651. Vgl. 'of svétum, nectareis' M. gl. 398.
- svīcan**, migrare, cedere, deficere, fallere, seducere, prodere, decipere Gr. I, 363. 2, 16. Gl. Bv. Gl. AA. S. gesvican. præs. coni. sg. 2. 'ƿ þu gode svīce, dryhtne ƿinum' A. 958. sg. 3. 'þeah þe he him from svīce' 951. præt. pl. 3. (ac him from svicon) 197. inf. svican. 'he me svican ne vile' Ps. 53, 4. Daneben besteht aber, in gleicher Bedeutung, das schwache Verbum 'svīcian'. præs. pl. 3. svīciað Ex. 79, 33. præt. sg. 1. 'nā ic fram ƿinum dōmum svīcade, a iudiciis tuis non declinavi' Ps. 118, 102. sg. 3. 'svīcode ymb þā sávle' 604. pl. 3. 'svīcedan, seduxerunt' Ps. 106, 39.
- svīce**, fallax, alienatus; desertor, mit dem Dat. 1991. Ex. 315, 15.
- svīgian**, tacere, silere, stupere Gr. 1, 907. I, 363. 2, 17. Gl. Bv. præt. sg. 3. he svīgode 4064. pl. 3. 'svīgodon ealle' A. 762.
- svīlc**, svylc, talis, qualis Gr. 3, 49. ~ 286. 287. 2187. mihtum svīlc, tantus II, 264.
- svīlce**, svylce, tanquam, sicut, etiam, insuper, porro u. dgl. Gl. AA. S. svylce, svīlce 233. 324. 2340.
- svīnsian**, modulari Gr. 1, 246; 908. I, 336. 2, 272. Haupt 5, 219. Gl. Bv. part. præs. svīnsigende 1077.
- svīpian**, agitare, volvere, secum raptare. præt. sg. 3. svīpode 3392.
- svīð**, fortis, strenuus, vehemens; im Comparativ dexter. Gr. 1, 244; 733. I, 363. 2, 60; 239. RW. 264. Gl. Bv. Bergm. 414. ~ 252. 1241. 1758. 2017. 3802. Comparativ: svīpra, fortior; besonders von der rechten Hand gebraucht: 'þeós svīpre hand' 3209. 'mid his svīpran hond' II, 362. 'on þā svīpran hond' II, 582; 613; 617. S. hand, hond; auch wird geschrieben: 'þā svýþran hand' Ps. 44, 11. 49, 6.
- svīþe** (adv.) fortiter, vehementer; valde, magnopere Gr. 3, 102. Gl. Bv. Gl. AA. 'svīþe, satis' M. gl. 329. ~ 18. 59. 355. 526. 766. 1271. 1281. 1376. 1464. 1564. 1882. 2174. 2235. 2238. 2377. 2401. 2406. 2489. 2672. 2866. 4229. Comparativ: magis. (leng svá) svīþor 986. Gl. Bv. Gl. AA. svīþor 1097. 1321. 2359. '~ micle' 1520; 1848. Superlativ: svīþost, maxime Gl. AA. Erl. 153. 'ealra svīþost' 336. 'svīþost micle' 2707. El. 667. 1103.
- svīþan**, firmare, confirmare; potentem reddere; mit dem dat. instrumentalis. Vgl. eácan. inf. (Elamitarna aldor) svīþan (folcgestreónum) 1975. ~ (voruldgestreónum) 2710. S. gesvīþan.
- svīðfeorm**, svīðferom, validus, potens, fortis. Gl. Bv. svīðfeorm 1764. Ex. 386, 35. svīðferom 9. S. die Note zu dieser Stelle.
- svīþian**, prævalere Gr. 2, 240. part. præt. (mihtum) svīþed 3478.
- svīðmôd**, fortis, violentus, superbus Gr. 2, 664. Gl. Bv. Gl. AA. ~ 3618. 3679. 4046.
- svīþrian**, sveoþrian, sveþrian; nach Grimm (Erl. 108.) cessare, pacari, componi, perire; nach Thorpe (Gl. AA.) dagegen: 'prævalere subiiicere'; cf. Gr. 1, 908. Diese zweite Bedeutung ist unzweifelhaft

und führt auf 'svið' zurück; sie scheint mir indessen mit der von Grimm angenommenen sich verbinden zu lassen, wenn 'sviþrian' von Seiten des leidenden Objects gefasst wird, also: 'opprimi', woraus sich die von Grimm aufgestellten Bedeutungen entwickeln lassen; auch sind die von ihm angeführten Beispiele nicht alle gleich zutreffend. præt. sg. 3. (svég) sviþrode, clangor prævaluit? 3238. 'no sviþrode rice', regnum non est diminutum 4156. 'cyre sviþrode', fuga prævaluit 3394. (mægen) sviþrade, vis opprimebatur 3171. pl. 3. 'sceado sviþredon', umbræ imminuebantur 3042. 'sceado svèþredon, tólýsed under lyfte', umbræ evanuerunt in aëre dissolutæ Ex. 179, 16. inf. sviþrian, minui 134. 4200. Im Altsächsischen ist kein Verbum „sviþon“ erhalten; dagegen das Adjectiv 'suið, suiþi, fortis', mit dem Comparat. 'suiþoro' und 'sviþara', und den Adv. 'suiþo, suiðlico'. Schm. Gloss. Hel. s. v. suið.

svôgan, svôgian, sonare, crepare, tumultuari, strepere. Gr. I, 364. Gl. Bv. præ. pl. 3. svôgað (vindas) Ex. 59, 10. part. præ. svôgende (fýr) 2551. S. svêgan.

svor, gravis, molestus. ~ 3168. S. sâr.

svulton; s. sveltan.

svutol 4006. = sveotol, w. m. s.

svylce 1078. II, 324. II, 668. = svilce, w. m. s.

svyltdæg (m.) dies supremus Gl. Bv. dat. svyltdæge 1216. Vgl. sveltan.

syllan 4104. II, 294. Gr. 2, 159. 4, 205. = sellan, syllan, w. m. s.

syllf = self, seolf, w. m. s. Gl. AA. syllf 268. 496. 511. 553. 663. 789. 862. 874. 2174. 2385. 2395. 2421. 2665. 2707. 2846. 2850. 2863. 2888. 2915. 3362. II, 219. II, 308; 664.

syllan, sellan (w. m. s.) dare, vendere, tradere, prodere. Gr. I, 344. R. Gr. §. 196. Gl. AA. 2322. 2462. 4035.

syllic, sellic, seldlic, mirabilis, rarus Gr. I, 337. Gl. Bv. syllic 3037. 'ic æfre ne geseah ofer ýðlæfe on sæ læddan syllicran cræft' A. 500.

symlbel (n.) convivium, epulæ, coena Gr. 1, 246. 2, 112; 555. Bergm. 424. Gl. Bv. Gl. AA. sg. dat. (tò) symble 4218.

symlbelvêrig, epulis lassus Gr. 2, 578. Graff 1, 962. ~ 1558. 2634.

symble, symle, simle, uná; semper; 'on symbel', quovis tempore Gl. Bv. Gl. AA. Gr. 3, 136; 137. symble 315. '~ tò ealdrum' Ps. 108, 5. S. á. symle 469. 1320. II, 288.

syndon, synt; s. vesan.

syn gen. synne (f.) peccatum, culpa; engl. sin. Gr. 1, 642. I, 342. R. Gr. §. 82. Gl. AA. sg. gen. dat. acc. synne 390. 958. 1038. 1515. 2462. 2644. 2736. II, 724. pl. nom. gen. acc. synna 18. 2406. 2575. ?2635. dat. synnum 1274. 1288. 1919. 1929. 2498. 2675. II, 132.

syndrig, singularis, peculiaris. S. sundor. syndrig (cynn) 1319. 'syndrig folc' Ps. 97, 9.

synful, impius, scelestus, flagitiosus Gr. 2, 560. ~ 3425. II, 52.

synnig = synful Gr. 2, 302. Gl. Bv. ~ 2401. 2525.

synniht (f.) = sinniht, w. m. s. synniht 118.

synscaþa, synsceaþa (m.) latro impius, scelestus. pl. acc. synsceaþan 55.
syx = six, sex; engl. six. ~ 1363.

syxting = sixtig, w. m. s. Gl. AA. ~ 1181. 1187. 1210.

syðþan = siðþan, seoðþan, w. m. s. Gl. Bv. Gl. AA. syðþan 72. 1476. 1590.

T.

Tācen, tācn (n.) signum, nota, argumentum; engl. token. Gr. 1, 643. I, 358. 2, 160. Erl. 155. Gl. Ul. 175. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. acc. tācen 537. 649. 711. 771. 882. 1040. 2318. 4032. 4235. II, 89.; öfter mit einem gen. 'vuldres tācen' A. 214. tācn 2305. 4006. dat. tācne 2369. 3210. 3964. pl. nom. acc. 'tācnu, signa' M. gl. 384.

tācan, docere, monstrare, ostendere; præcipere; wie die Verben des Sagens mit 'vord, vordum' u. dgl. verbunden; ferner mit dem Dat. der Person und dem Acc. der Sache. Gr. 1, 905. I, 359. RW. 331. Gl. Ul. 176. Gl. Bv. Gl. AA. præ. sg. 3. tāceð (ús se torhta trumlicne hām) II, 296. 'hvā tācð ús teala, quis ostendit nobis bona' Ps 4, 7. præ. sg. 3. tāhte. 'svā him freá tāhte vegas' 2867. 2879. (þe him se stranga tō vārfæst metod yordum) ~ 2894. inf. (mō-dum) tācan (þæt...) 3456.

tān (m.) ramus, virga, virgula; virgultum. Gr. I, 358. 2, 45. 3, 411. Erl. 126. Gl. Bv. 'tān, tviga, vimina, virgulæ' M. gl. 350. sg. nom. acc. tān Ex. 355, 17. 458, 23. A. 1100. pl. nom. tānas II, 483. '~ , antes M. gl. 410. dat. tānum 2354.

teala, bene, recte, apte, feliciter = tela, w. m. s. Gr. I, 351. Erl. 136. teala 1227. II, 559. II, 732. A. 1612.; in den Psalmen sehr häufig, auch öfter im Cod. Exoniensis.

tealde; s. tellan.

teām (m.) soboles, familia, proles; eigentlich 'ductio, Zucht'. Gr. I, 368. 2, 66; 146. sg. gen. teāmes 1607. pl. dat. teāmum 1530.

teárig, lacrimosus Gr. 2, 302. ~ 2268.; s. hleór. 'teárigum, lacrimosus' M. gl. 344.; von 'teár, engl. tear, lacryma' Gr. 1, 639.

tela 1899. = teala, w. m. s.; hängt mit 'til' zusammen. Gl. Bv. Gr. I. 334; 348; 351. 3, 119. Graff 5, 831; 832. Gl. AA. 'þeáh hí hvilum tela cveþen' Ps. 11, 2.

telge, telga (m.) ramus, planta, virgultum. Gr. 2, 58; 288. 3, 412. sg. nom. beámtelge Ex. 408, 9. pl. nom. telgan 989. acc. 'ealle þi telgan, þe him ofhlidað, þú æt sæstreámas sealte gebræddest, extendisti palmites eius usque ad mare' Ps. 79, 11. pl. dat. telgan 889. 1465. 4021. 4031. 4073. II, 483.

tellan, narrare, reputare secum, cogitare; numerare, referre, recensere S. getellan. Gr. 1, 904. 908. Gl. Ul. 176. Gl. Bv. Gl. AA. præ. sg. 1. 'ic telle, computo' M. gl. 428. præ. sg. 1. 'ic tealde, putavi' M.

- gl. 420. sg. 3. tealde (þ..) 1438. part. præ. 'is tealde, æstimabatur' M. gl. 424. '~ , rata est' M. gl. 437.
- tēman**, tȳman, gignere, procreare; engl. teem. S. tȳman. imperat. pl. 2. tēmað 196.
- tempel**, templ (n.) templum, delubrum; engl. temple. Gl. AA. sg. nom. acc. tempel 3320. 4228. El. 1010. templ 3578. Vgl. 'templ, diofelgild, idola' M. gl. 369. 'temple, on háligere hergan, sacello' M. gl. 397. und sonst in den Glossen. 'templigre, diofligre, fanatica' M. gl. 397. 402., oder satanicá?
- tengan**, tængan, incurrere, accedere, appropinquare. S. getenge. imperat. sg. 2. teng (recene tó þám fæstene) 2521. Junius (im Gloss. Gothicum S. 425.) sagt über das goth. Wort 'fauratanja': „vox proprie videtur denotare præsagium gravis alicuius infortunii propediem incursuri, . . . ut affinitatem habeat cum Anglosaxonico 'tængan' vel 'tengan', alacriter procedere, impetuose invadere. teng recene tó, accede protinus; Cædmon 54, 24. 'hȳ hæfdon gecveþen, þæt hi ealle êmlice on Latine tengdon', edixerunt, ut omnes pariter in Latinos incurrerent; Orosius 3, 6.“ fauratani übersetzt das griech. τέρρας.
- teóche** 1682. (für teóhhe?) dux; oder ist es mit dem folgenden „teóhh“ zu verbinden? Vgl. tohte.
- teódest**; s. teón.
- teóhh** (f. und n.) soboles, progenies, proles, generatio. S. teám. Kemble setzt (im Gl. Bv.) ein fem. 'teóhhe' an. sg. dat. (eallum þám) teóhhe, generationi omni Ps. 70, 17. pl. gen. (tuddorteóndra) teóhha (gehvilcre) 956.
- teón**, trahere, ducere; prehendere, ire, proficisci; facere, statuere; creare; sollicitare, accusare; = teóhan Gr. 1, 897. I, 370. Gl. Ul. 177. Gl. Bv. S. geteón; in der Bedeutung von 'zeihen, anklagen' steht 'teón' mit dem Acc. der Person und dem Genitiv der Sache. præ. sg. 3. 'tȳhð me untrȳovþa' 578. tihð Ex. 345, 13. præ. sg. 1. 3. teáh und teóde. sg. 3. 'teáh hine folmum' Jud. 134, 18. sg. 2. teódest 3725. sg. 3. teóde 3733. 'hvá æt frumsceafte teóde eorþan' A. 797. pl. 3. (sið) tugon Ex. 110, 28. S. tióde. inf. (vit sculon) teón (vit of þisse stove) 1906.
- teóna** (m.) iniuria, iniustitia; accusatio, calumnia; damnum, noxa. Gr. 1, 645. 2, 18. I, 370. Gl. AA. sg. gen. dat. acc. pl. nom. acc. teónan 771. 882. 889. 1375. 1890. 1896. 2268. II, 498. 'teónan, hospes, calumniæ' M. gl. 417. pl. dat. teónum 578.
- teónfull**, malignus, seditiosus, noxius Gr. 2, 560. ~ 3773. 'mægþe þveór ǀ teónful, generatio prava et exasperans' Ps. 77, 10. Spelm.
- teónhete** (m.) odium damnosum. dat. teónhete 3153. (við) teónhete Ps. 147, 2. s. niðhete.
- teóntig**, viginti Gr. 1, 763. ~ 1126. 1179. 1735.
- teóþa** (se), decimus; teóþe (seó, þæt), decima, decimum Gr. I, 371. 2, 257; 345; 947. 3, 658. Gl. AA. 'teóþan sceat', decimam partem 2116.

tese (n.) ?damnum, destructio, interitus; vielleicht ein fem. Die Erklärung Lye's und Thorpe's steht in der Note zu Z. 3773. Mir scheint das Wort gleichdeutig mit 'teosu', das mehreremal vorkommt, über dessen Sinn ich aber nicht zu entscheiden vermag. Ps. 119, 2. heisst es: 'álÿs mine sávla from þære tungan, þe teosu vylle'. Ps. 139, 11: 'se getynga[n] ver[e] on teosu spræce, ne bið se ofer eorþan gereáht áhvær' Ex. 362, 9: 'hi duguþe besvicað ʒ on teosu tyhtað tilra dæda'; an unserer Stelle endlich: 'alet gehvearf teónfullum on teso þær tógeseah Babilóne brego'.

tiber (n.) victima, hostia; sacrificium, oblatio = tifer, w. m. s. Gr. 1, 643. I, 336. 2, 124. D. M. 33. 36. Diefenb. 11. sg. nom. acc. tiber 135. 976. 1497. 1801. 1881. 2884. 3344. dat. tibre 2846.

tid (f.) tempus; hora Gr. 1, 642. I, 363. 2, 236. 3, 522. D. M. 751. R. Gr. §. 84. Gl. Bv. Gl. AA.; hat im acc. 'tid'. sg. nom. tid 132. 135. 1136. 1222. dat. tide 1278. 2502. 4100. acc. tid 368. 801. 1079. 2385. 3866. pl. gen. tida 2299. 4079. II, 710. Ex. 15, 13. dat. tidum II, 45. Der Dativ des pl. wird auch adverbial gebraucht (vgl. 'hvilum' unter 'hvil'): 'tidum gerÿmde, interdum dilatavi' El. 1249. Erl. 169.: auch in der Bedeutung von 'sæpe, semper' Ps. 115, 8. 121, 7. 137, 2. — Vgl. noch: 'in ússera tida timan' Ex. 147, 12.

tidæg (m.) dies vitæ, vita, ætas Gr. 2, 489. S. mældæg. dat. tíddæge 1160.

tidran, tiedran, tÿdran, generare; augeri, crescere; mit dem Dativ verbunden. præs. sg. 3. (væstmum) tÿdreð Ex. 493, 18. pl. 3. 'vudubearvas tånum tÿdrað' Ex. 191, 6. 'væstmæ tÿdrað ealle þá cvice cederbeámas' Ps. 103, 16. part. præter. 'heóra sceáp værun svylce tÿdred, oves eorum foetosæ' Ps. 143, 17. imperat. pl. 2. (tÿmað ʒ) tiedrað 1507. Vgl. 'tidrian, pastinare, plantare' M. gl. 354. 'tÿdriende, pastinantem' M. gl. 372. Von diesem 'tidran, tÿdran' ist wohl zu unterscheiden 'tydrian, debilitari, senescere, dilabi'. Ex. 178, 5: 'tydrað þis bānfæt'. Ex. 103, 5: 'þæt sind þá getimbru, þe nú tydriað'. Hierzu gehört das adi. 'tydre, invalidus, debilis, infirmus' Ex. 2. 34. 23, 20. 147, 19.

tifer = tiber, w. m. s. Diefenb. 11. D. M. 33. Bergm. 424. sg. dat. (on) tife II, 577.

til, bonus, aptus, utilis Gr. 1, 733. 2, 54; 768. 3, 119; 602. I, 336. Erl. 148. Gl. Ul. 176. Bergm. 237. Gl. Bv. S. teala, tela. — til 1600. 1638. 1804. 'tile ʒ ifle' II, 612. 'svá tiles svá trages, sive boni sive mali aliquid' El. 326.

tilian, parare, aptare, exercere, colere, studere, curare = teolian; wird mit einem Genit. rei verbunden. Gr. 1, 907. I, 336; 348. 2, 54. Gl. Ul. 176. R. Gr. §. 397. Gl. Bv. Gl. AA. præs. pl. 3. 'heó on lást tiliað tó cvemanne gode ʒ mannum' Ps. 48, 12. præs. coni. pl. 3. 'þæt hi unrihtes ává tiligean' Ps. 143, 13. 'hi unrihtes elne tiligeað' Ps. 143, 9. præter. sg. 3. (elnes) tilode 969. Gr. I, 348. inf (Noe ongan him ætes) tilian 1551. 'nolde he bletsunge biddan

- ne tilian' Ps. 108, 17. tiligean (þæt ve tóbrecan móton) Ps. 138, 17. 'æghvylc ville þurh ealne list lifes tiligan' Ex. 83, 6.
- tilmôdig, bonus, clemens, strenuus. ~ 1881. 2160. 2811.
- timber (n.) materies, lignum, structura, ædificium; engl. timber. Gr. 1, 246; 643. I, 336. 2, 124. 3, 429. Gl. Bv. S. getimbre und heofontimber 146.
- timbrian, struere, ædificare Gl. Ul. 177. Gl. Bv. S. getimbran, getimbrian. præt. sg. 3. (se hálga burh, réced) timbrede 2834. inf. timbran 1686. timbrian 1053.
- tinterg, tintreg (n.) und tinterg, tintrege (f.) cruciatus, tormentum Gl. AA. pl. dat. tintergum Ex. 114, 33. acc. 'þæt ge mec næfre mótan teón in tintergu' Ex. 141, 3. sg. acc. 'tinterge, tartarum, tormentum' M. gl. 345. pl. dat. 'tintregum, tormento' M. gl. 370. — sg. acc. tintregan II, 498. S. trege.
- tióde 173. = teóde; s. teón.
- tír, tȳr (? m.) gloria, decus, splendor, κῆδος Gr. I, 364. 2, 602. 4, 749. D. M. 177. 182. 185. 843. 1031. Erl. 155. Gl. Bv. Gl. AA., ein von den ags. Dichtern mit Vorliebe angewandtes Wort ältesten Ursprungs. S. æstir. sg. nom. acc. tir 2102. II, 93. gen. tires 1507. vgl. 'tires brúcan' A. 105. 'cumað of Tharsis tires eádige' Ps. 71, 10. S. tireádig. 'tires vealdend', d. i. Gott Ps. 79, 14. 'tires brytta', Gott Jud. 134, 5. 'tires brytta, vuldres helm' Ex. 29, 14. dat. tire 58. pl. dat. tirum (fæst) 3830; Ex. 187, 10. = tîrfæst, w. m. s., und fæst.
- tîreádig, gloriâ felix; felicissimus Gr. 2, 574. Erl. 137. D. M. 177. Gl. Bv. ~ 3113. 3161. A. 2. 1681. El. 104. 604. Ex. 205, 1.
- tîrfæst, gloriosus Gl. Bv. firmissimus D. M. 177. Gr. 2, 559. 4, 749. ~ 1040. 2992. Ex. 202, 14. 236, 14. 473, 7. Ps. 95, 9. 100, 6.
- tîrmetod (m.) Deus gloriæ, summus Deus; Deus D. M. 177. ~ 2369.
- tîþa, tîþe, compos; mit dem Genitiv der Sache verbunden. Gl. Bv. Gl. AA. 'þú scealt þære bène tîþa veorþan' 2521. S. bèn. 'þú þæs tîþa beó' 2354. S. tîþian und getiþian. Das subst. lautet tîð (f.) concessio; Gewährung. 'hyre þæs fæder on roderum tîþe gefremede' Jud. 131, 10.
- tîþian, getiþian, voti compotem facere aliquem, concedere, præstare, annuere; mit dem Genitiv, oder Accusativ. Gl. Bv. Gl. AA. præ. pl. 2. 'git treóve ȝ hyldo tîþiað me' 2510.
- tô (præp. c. dat.) ad, apud, in, inter, ob; pro, a, ab. Gr. I, 364. Gl. Bv.: es wird zur Bildung des Gerundiums gebraucht; über die mit tô zusammengesetzten Wörter siehe Gr. 2, 722; 862; 902; 903; 907. tô þæs, ad id, adeo; tô þæs þe, donec; tô þan oder tô þon, ideo; donec. Gl. Bv. Gr. I, 327.; zur Bezeichnung des Dat. allein wird tô nicht verwandt.
- tô (adv.) nimis; zu; engl. too. 'tô micel', nimius.
- tôágan, possidere; suum facere, S. ágan. inf. 'bútan þám ánum, þe he tóágan nyle' II, 148.

- tôbregdan, tôbrêdan**, excutere, dividere, confringere; mit dem Dativ. Gl. AA. S. âbregdan. præt. sg. 3. (slâpe) tôbrægd (folces veard) 2659. (metod) tôbræd (monna spræce) 1689. pl. 3. (hæleð slâpe) tôbrêdon Jud. 138, 51. hie tôbrugdon (fira flâschoman) A. 159. (slâpe) tôbrugdon (searu hæbbende) A. 1527. S. bregdan.
- tôdrifan**, repellere, dispergere, perdere Gr. 2, 864. Gl. Bv. præs. sg. 3. 'tôdrifeð, disperdet' Ps. 93, 22. præt. sg. 3. (deofulgild) tôdráf A. 1688. sg. 2. 'þú ús tôdrife, repulisti nos' Ps. 49, 1. 'þú mine feondas tôdrife' Ps. 142, 12. imperat. 'þú hi vide tôdrif, disperge illos' Ps. 58, 11. part. præt. (veard se háta lig) tôdrifen 3871; Ex. 190, 2. (licgað loccas) tôdrifene (fex on foldan) A. 1426. S. drifan, âdrifan.
- tôdvæscan**, extinguere; s. âdvæscan. part. præt. (vearð se háta lig tôdrifen J) tôdvæsced 3871. und in der Parallelstelle Ex. 190, 2.
- tôfaran**, discedere, abire Gr. 2, 864. præt. pl. 3. tôfóran (on feover veagas, on landsócne) 1691. inf. (geond foldan bearn) tôfaran (on landsócne) 1658. S. faran.
- tôgân, tôgongan, tôgengan**, discedere, abire, ire. præt. pl. 3. tôgengdon (on þone grênan veald) 838. S. gangan, gengan.
- tôgegnês, tôgeânes, tôgênes** (adv. præp. mit dem dat. und acc.) obviam contra, e contra; alts. tegegnês Gr. 3, 143. Gl. Bv. Gl. AA. tôgegnês II, 694. tôgeânes (he ofoncyninge) 238. (him) tôgeânes 1968. (gástum) ~ 2424. tôgênes II, 289. 'eódon him þá tôgênes' A. 45. 657. 1011. El. 167. 536. S. geân in geânþingian, ágên und ongeân.
- tôgeseón, tôseón**, adspicere, intueri Gl. Bv. præt. sg. 3. tôgeseah 3773. 4021. S. geseón, seón.
- tôhilde** 2055. in pugnam; getrennt zu schreiben. S. nêþan.
- tôhladan**, ? dilabi, dissolvi. præt. pl. 3. tôhládon 1687. S. hladan, gehlidan; auf 'tôhlidan, dehiscere, disrumpere' Gr. 2, 864. Gl. Bv. zurückzugehen, verbietet die Form des præteriti.
- tohte** (f.) expeditio bellica, certamen, proelium Gl. Bv. Gl. AA. Erl. 165 Gr. I, 165. sg. acc. tohtan (sætan) 911., wo man die Note nachlese.
- tôhveorfan**, discedere, abire; dispergere, disiicere. Gr. 2, 864. part. præt. (heápum) tôhvorfene 3820. und in der Parallelstelle Ex. 186, 19.
- tômiddes**; s. midda. Gl. AA.
- tôonlôcian**, adspicere, intueri, contemplari. præs. pl. 2. (ge eágum) tôonlôciað (færvundra sum) 3207. S. onlôcian.
- tôonsendan**, submittere, mittere aliquem ad aliquem. præt. sg. 3. he (me) tôonsende, mihi misit 538.
- torht**, clarus, lucens, splendidus, illustris. Gr. 1, 733. I, 339. 2, 206; 576. Gl. Bv. Gl. AA. torht u. s. f. 58. 1465. 1782. 1801. 2369. 4028. 4225. II, 559; 577; 596. S. svegltorht.
- torhtgod** (m.) Deus splendoris s. gloriæ, Deus. dat. torhtgode 2884; wenn man nicht lieber 'torht' zu dem voraufgehenden 'tiber' ziehen will. S. tfrmetod.

- torhtmód**, lætus Gr. 2, 664. Gl. AA. ~ 1497. Jud. 131, 10. 134, 5.
- torhtryne** (m.) fluminis cursus splendentis, limpidi. s. acc. torhtryne 141f.
- torn** (m.) ira, iracundia Gr. 2, 156. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom acc. torn 58. 976. 1253. 2032. 2416. 2502. 2524. dat. 'nalles for torne teáras feóllon ofer vira gespon' El. 1134. Auch besteht ein adi. 'torn, iratus, offensus' Gl. Bv. 'tornum teónvidum' Ex. 129, 10. 'torne teónvide' Ex. 284, 13. torne (adv.) Ex. 247, 3.
- torr**, **tor** (m.) turris; scopulus. Gr. 1, 245; 639. I, 338. 3, 430. sg. nom. acc. tor Ps. 60, 2. Ex. 180, 26. torr 1660. dat. torre 1682. pl. nom. acc. torras. 842. '~ , collisiones' M. gl. 441. gen. 'torra, scopulorum' M. gl. 412. dat. torrum Ps. 121, 7.
- tôscûfan**, repellere, detrudere, propellere, dispergere. præs. sg. 3. tôscûfeð Ex. 467, 28. præt. sg. 3. (se þone lig) tôsceáf 3858; Ex. 276, 11. S. scûfan, áscûfan.
- tôsomne**, in unum; simul Gl. Bv. Gl. AA. 1977. 1983. 3638. 3985. S. some, ætsomne.
- tôstarian**, rectis oculis intueri. S. starian. præt. sg. 3. (þær) he tôstarude 4234.; oder ist 'tó' mit 'þær' zu verbinden?
- tôsvápan**, averrere. S. svápan. præt. sg. 3. tôsveóp 3860; Ex. 189, 13.
- tôsvengan**, dispergere, dissiicere. præt. sg. 3. tôsvengde Ex. 189, 13. tôsvénde 3860. S. sveng.
- tôveard** (præp. c. dat.) versus. (þeódum) tôveard 1313. Vgl. 'tôveardes, versus'; engl. towards Gr. 3, 105.
- tôveard** (adi.) imminens, futurus, venturus. Gl. AA. 'tid væs tôveard' Ex. 109, 4. 'on þære tôveardan tide' 1278. 'drihten rixað on êcnesse, on þisse vorulde ge on þære tôveardan' Ps. 9, 36.
- tôveorpan**, destruere, diruere, dissipare, discutere, irritum facere. Gl. AA. inf. (vile nú úre vitu eall) tôveorpan II, 394.
- tôverpan** II, 85. = tôveorpan.
- tôvrecene**, exsul, expulsus; dispersus. (siendon ve) tôvrecene (geond vídne grund) 3819. 'hafað se ávyrgða vulf tôstenceð, drihten! þín eóvde vide tôvrecene, þæt þú valdend ær blóde gebóhtes' Ex. 16, 24. 'hi tò æte út gevitað, þær hí tôvrecene vide hveorfað, ecce! ipsi disperguntur ad manducandum' Ps. 58, 15. 'þine feónd veorþað tôvrecene vide ealle, þá þe unrihtes æror vorhtan, inimici tui dispergentur omnes, qui operantur iniquitatem' Ps. 91, 8. Ausser diesem part. præt. scheint von dem Verbo 'tôvrecan' nichts weiter erhalten zu sein.
- tôð** (anom. m.) dens Gr. 1, 244; 646. I, 365; 375. 2, 60; 234. 3, 400. Gr. D. Spr. 155. Gl. Ul. 179. Gl. AA. pl. gen. tôþa (geheáv) II, 341.
- tredan**, calcare; incedere Gr. 1, 255; 897. I, 355; 378. 2, 25; 834. 4, 38. Gl. Bv.; ausser der Construction mit dem einfachen Objects-accusativ kommt auch die bei den Verben des Gehens, wie 'gevitán, hveorfan', sich findende reflexive vor. præs. sg. 3. (þæt víf þín heáfod) tredeð (mid fótum sinum) 909. pl. 3. (þá þe land)

- tredaš 203. præf. sg. 1. 3. træd. 'him Beóvulf græsmoldan træd' Beóv. 3759. Gr. 4, 38. inf. (þú scealt þinum breóstum) tredan (bráde eorþan) 904. (peódmearc) ~ 3089.
- treddian, ire, gradi, incedere. Gr. 1, 907. Gl. Bv. pl. 3. hie (of þam grimman grýre) treddeon 3956. Vgl. 'selfcýning of brýðbúre tryddode' Beóv. 1837.
- trega (m.) oder tregu (f.), cruciatus, vexatio, tribulatio, tristitia, dolor, damnum. Gr. 1, 255; 645. 2, 53. 3, 487. S. helltrega, tintreg. sg. acc. tregan 2268. pl. gen. tregena 985.
- treó, treóv (n.) arbor; lignum, materies; engl. tree. Gr. 1, 249; 255; 644. 2, 232. I, 370. 2, 478; 484. 3, 368. Gl. Bv. sg. dat. (on þam hál-gan) treó II, 418. acc. 'ic þæt hálige treó lustum cýþe' El. 700. treóv. sg. nom. acc. treóv 640. 4028. 4073. II, 483. gen. treóves 889. 1453. 1465. Gr. 1, 250.
- treóv (f.) fides, foedus, pactum Gr. 2, 478. Gl. Bv. sg. nom. treóv 2112. acc. treóve 538. 711. 2041. 2510. treóva 649. 1530. 1586. 2032. 2361. 2368. 2811. 3295. pl. dat. treóvum 3078. 3830. S. treóvian, trúvian.
- treóvian, fidere, confidere; fidem dare. Gr. 1, 907. Gl. Bv. Gl. AA. præf. sg. 1. ic (eóv) treóvige (sóð geleáfan) 2318.
- treóvræden (m.) foedus, pactum Gr. 2, 478; 514. sg. acc. treóvrædenne 2299. Vgl. heardræd.
- trum, firmus, validus; solidus Gr. 1, 255; 733. I, 340. 2, 620; 622. Gl. Bv. Gl. AA.; wird mit einem Genitiv oder Dativ verbunden. ~ 3482. II, 527. 1477.
- trumlic, firmus; = trum. ~ II, 296.
- trúvian = treóvian. trúvian 645. Gr. 1, 249. Gl. Bv. Gl. AA. S. treóvian, getrúvian.
- trymian, firmare, roborare, parare; exhortari; s. getrymian. Gr. I, 342. Erl. 137. Gl. Bv. Gl. AA. præf. sg. 3. (seþe þin móð) trymeš 2803. præf. sg. 3. trymede (getimbro) 276. (heáhcyning) trymede (tilmó-digne) 2160. (se his hyge) trymede 4051. 'hálige cempa eorlas trymede' A. 463. 'hine god trymede mærpum ȝ mihtum' El. 14. pl. 3. (gáras) trymedon 3087.
- tú, duo. Gr. I, 365. 'bearn freólicu tú' 1702. 'dráf of vícum dreóprigméd tú' 2798. 'þé sint tú gearu, svá lif, svá deáð, svá þe leófre bið tó geceósanne' El. 604. 'sindon tú on þam sigorcýnan on svegle, þe man Seraphin be naman háteð' El. 753. 'tú beóð gemæccan' Ex. 334. 29. 'hæfde tú fiþru' Ex. 418, 18. S. tvá.
- tú = þú, tu; im späteren Angels., gewöhnlich nach einem d oder t Gl. AA. 'nú eart tú' II, 57. 'vit tú' Ex. 480, 21.; aber auch sonst: 'hafus tú' II, 64.
- tuddor, tudor (m.) propago, progenies, proles, soboles; gewöhnlich mit einem bestimmenden Genitiv verbunden: 'eorþan, bearna' u. s. f. Gr. 1, 254. I, 341. sg. nom. acc. tuddor 911. 985. 1397. 1607. tudor II, 660. gen. tudres 1308. 1435. dat. tudre 196. 1300. 1530. 1782. 2334.

2795. pl. gen. tudra 1331. Vgl. 'tudder, propago' M. gl. 434. 'on tudderfullum, fecundis' M. gl. 394. S. tidran.

tuddorspêd (f.) felicitas prolis; vis, facultas procreandi Gr. 2, 525. S. freospêd, vuldorspêd. sg. acc. tuddorspêd (onleác) 2746.

tuddorteónde, fertilis, foecundus. 956. 3301.

tungel, tungol, tungl (n.) sidus, astrum Gr. 1, 643. I, 340. 2, 61; 100. 3, 392. D. M. 663. 675. Gl. Ul. 179. Gl. AA. sg. acc. tungel (collectiv) 2184. pl. nom. tunglu 3887. pl. dat. tunglum 953. S. heofontungol.

tvá, tvegen, duo Gr. 1, 761; 806. I, 358. Gl. Ul. 180. tvá — Gr. 2, 956. tvá neutr. und fem.; masc. tvegen. S. bá, begen. Gl. AA. R. Gr. §. 171. nom. acc. masc. tvegen (áras) 2417. ~ (men) 2861. nom. acc. fem. und neutr. tvá 194. (von Mann und Frau!). 447. 'sinhivan tvá' 786. '~ frumbearn' 965. 'brýda ~' 1071. 1222. 1333. 1735. ~ (beámas) 457. 'tvá dóhtor mine' 2458. '~ þeóda' 2609. 2049. II, 412. gen. comm. tvega 1829. 2876. Ex. 429, 20. Ps. 44, 7. und tvegra Gr. 1, 761. dat. tvám A. 589. 'inc bâm tvám' 559.; daneben 'tvám.' 1806. 'mid his eaforum tvám' A. 779. Eine eigenthümliche Accusativform ist 'tvih'; vgl. betveóh, betvuh. 'þæs sie ælmihtig drihten dēma mid unc tvih' 2247. S. die Note daselbst, und Gr. 1, 261. Eine Glosse bei Mone S. 401. lautet: 'tvice þusend, mille'; was ist dieses tvice?

tvelftig, viginti; in hundtvelftig 1258. S. Vernon S. 34.

tveón, duo. Bekannt ist die öfter wiederkehrende Verbindung: 'be sām tveónum', inter duo maria; a mari usque ad mare: 3371. 3491. Beóv. 2595. Ex. 183, 27. Ps. 71, 8. Ueber 'be verum tveónum', A. 558., s. man Grimm's Erläuterungen S. 111. Vgl. auch betveónan 1896.

tveóþincan, ambigere, dubitare, in dubio esse; unpersönlich gebraucht: 'him þveóþuhte, þæt . . .' 276., von tveó, dubium. tveónian wird ebenfalls bisweilen unpersönlich gebraucht und mit dem Genitiv verbunden Gl. Apoll. Tyr.

tvíg (n.) ramus, palmes. Gr. 1, 255; 643. sg. nom. acc. tvíg 1468. 3074. dat. tvice 985. pl. dat. tvigum 4021. 4031.

tvih; s. tvá.

týhð; s. teón.

týman, concumbere, gignere, procreare; augeri. S. teám. præt. pl. 3. (þeóda) týndon 1237. imperat. pl. týmað 1507.

týn; decem Gr. 1, 762. I, 371. Gl. AA. acc. týne 248. 1160.

týnan, teónan, vexare, irritare; calumniari. præt. pl. 3. (hie dryhten) týndon 2537.

U.

Ufan (adv.) supra; desuper, ex alto Gr. I, 341. 3, 626. Dfnb. 99. Gl. Bv. Gl. AA. ufan 510. 1345. 2902. II, 69. 'ufan of roderum' 2905. 4026. '~ ló grunde' II, 704. 'ufan ǀ útan' II, 344.

- ufon** = ufan 3484. Ex. 188, 28. 418, 17. 427, 8.
- uhte** (f.) diluculum, tempus matutinum, mane. Gr. 2, 189; 206; 421. 3, 155. D. M. 709. Diefenb. 427. 107. Graff 1, 138. Gl. Ul. 140. 'uhta (m.) crepusculum' Gl. Bv.; gewöhnlich 'on uhtan' 314. II, 407; 466. Ex. 443, 24. 'on uhtan mid ærdæge' A. 1388; nochmals El. 105. pl. gen. 'uhtna gehvylce', quovis mane Ex. 287, 3. 'mec uhtna gehvám þ̅š síó brúne lagufæðme beleólc' Ex. 471, 24.
- uhttid** (f.) tempus matutinum, mane Gr. 2, 529. 'ou uhttid' 3145.
- unârlíc**, inhonestus, indecorus, indecens. 'unârlíc spel' 1088. unârlíce (adv.) inhoneste, indecenter 1514. 2244. Das dazu gehörige Substantiv ist 'unâr' Gl. AA. 'ne sceal æt me ænige unâre áhvær findan, þe þe Israela god sêcað' Ps. 68, 7. S. âr, ârlíce.
- unbliþe**, moestus, tristis, morosus. Gr. 2, 779. Gl. Bv. ~ 2253. (adv.) 3645. 3652.
- unc**, nobis duobus, nos duo; Dual dat. acc. zu ic, w. m. s. Gr. I, 340. R. Gr. §. 137. Dfnb. 106. Gl. Ul. 138. Gl. Bv. Gl. AA. unc 737. 794. 797. 798. 809. 811. 1896. S. inc.
- unceápunga**, gratis, gratuito; sonst orceápunga (vgl. 'orceápes, tógifes, gratis' M. gl. 393. Gr. 3, 92; 161.) Gr. 2, 358. unceápunga 4263.
- uncer**, (dual. gen. von ic, w. m. s.) nostri und uncer gen. unces, uncre (poss. adi.) noster. uncer (dual.): 'uncer sylfra sið' 789. '~ tvêga' 1829. 'begra uncer' 1908. Dagegen possessiv: 'ealle uncerre hear-mas' 756. S. incer.
- unclâne**, impurus, immundus; engl. unclean. Gr. 2, 779. Gl. AA. 'fram unclânum gástum' El. 302. unclâne II, 611. Vgl. 'unclânnys, im-munditia' M. gl. 419. 'unclânnysse, obscoenitatis' M. gl. 417. '~ , spurcitiá' M. gl. 359. 'unclânnessa, squalores' M. gl. 422.
- uncûð**, incognitus, ignotus, rarus, peregrinus, alienus Gr. 2, 779. Gl. Bv. Gl. AA. ~ 1841. 2692. 2728. 2987. 3242. 'hie uncûþra ængum ne villað feores geunnan' A. 178. 'þa gyfa synt behelede ȝ uncûþe manegum ôþrum' Ps. 50, 7. 'he his folc lædde þurh væstenas vegas uncûþe' Ps. 77, 52. S. cûð.
- undær** II, 31. = under. S. nes, næs.
- under** (præp. mit dem Dat. und Acc.) sub, subter, inter. Gr. I, 340. 2, 908. Graff 1, 380. Gl. Ul. 141. Gl. Bv. Gl. AA.
- underbæc**, a tergo, retrorsum Gl. AA. 'Lothes viſ underbæc geseah' 2556. 'þu gehvyrfdest mine fynd underbæc' Ps. 9, 3. 'sýn hý gehvyrfde underbæc, avertantur retrorsum' Ps. 39, 17. 'þu forwurpe min vord symle underbæc fram þe' Ps. 49, 18. 'underbæc cyrde' Ex. 405, 2. S. bæc.
- underne**, manifestus, apertus II, 1. für 'undearne, undyrne' Gr. 2, 779. Vgl. undearninga El. 406. undearnunga El. 619. S. dearnenga, dyrne.
- unfægere**, unfægere (adv.) deforme; iniuste, improbe; dure, aspere, non leniter 1268. 2057. S. fægere, fægere.
- unfæle**, improbus, ingratus, infidus, impius Gr. 2, 779. ~ 720. S. fæle.

- unfeor**, haud procul, prope; mit dem Dativ verbunden: 'Damasco unfeor' 2077. ~ (þanon) 2921. S. feor.
- unforcūðlice**, sincere, honeste, aperte, non dissimulanter. ~ 1709. Oefter kommt 'unforcūð' vor Gl. AA. A. 475. Ex. 315, 14. 479, 22. Ps. 117, 4. S. fracōð.
- unforht**, intrepidus, impavidus, interritus; fortis, audax. S. forht. unforht u. s. f. 3109. 3257. 3264. Ex. 251, 18. 'ánræd] unforht' Ex. 278, 21; auch adverbial: 'unforht oncvæð' Ex. 255, 5. S. forht.
- unfreme**, imperfectus, inutilis, malus, pravus. 890. S. freme, from. Vgl. 'unfremful, imperfectum' M. gl. 437.
- unfreóndlice**, inhumane, inimice 2683. S. freóndlice.
- unfricgende**, 'non rogatus, rogatione non elicitus' Lye. 2643. S. fricgan.
- ungeara**, ex improviso, subito Gl. Bv. ~ II, 396.
- ungelic**, dissimilis, dispar; mit dem Dativ. M. gl. öfter. S. gelic. ungelte (þám óþrum) 355. 609. 1679. 3630. II, 151.
- ungemet**, ungemete (adv.) immodice, immense Gr. 2, 553. Gl. Bv. S. gemet. ~ 312. Ps. 56, 5. und sonst. 'ic æ þine ungemete georne on móðsefan minum healde' Ps. 118, 70. = ungemæt, unmæt. S. mæte.
- ungesceád**, ?incredibiliter, inenarrabiliter 3761., wo man die Note beachte.
- ungeþeód**, inconiunctus, solutus, separatus. 1692. 'geþeód' findet sich öfter in M. gl.
- ungifre**, 2464. scheint mit gifre (s. d.) nicht zusammenzuhängen, und wird in 'unsifre, impurus' zu ändern sein. Lye nimmt ein adi. 'ungife' an.
- ungrêne**, non viridis, gramine non vestitus Gr. 2, 779. ~ 117.
- ungrundes** 3438. in der Formel 'ealles ungrundes' ist ein adverbialer Ausdruck wie 'ures ungevealdes, nobis invitis' Gr. 3, 132.; die Bedeutung indessen wage ich nicht zu muthmassen. Thorpe übersetzt selbst unsicher: 'of all the boundless host', nach Lye.
- unhleóv**, ?indefensus. S. hleóv. 3423.
- unhold**, infestus, inimicus, infidus; mit dem Dativ der Person. Gr. 2, 780. 'vearð rices þeóden unhold þeóðne' 3551.; auch der Unhold. 'he me álýsde of lāpum grīne, huntum unholdum, liberavit me de laqueo venantium' Ps. 90, 3. 'unholde fynd' Ps. 108, 11. 'fæder on rode-rum his áras hider onsendeð, þá ús gescildað við sceðþendra eglum earhfarum, þi læs unholdan vunde gevyrcen' Ex. 47, 29. S. hold.
- unhyldo** (f.) alienus animus, odium. nom. unhyldo 726. S. hyldo.
- unhýre**, immitis, feras, dirus, trux Gr. 1, 735. 2, 780. Haupt 5, 226. ~ 2281. Vgl. heóro.
- unleóf**, non dilectus, odiosus, hostilis Gl. Bv.; mit dem Dativ der Person: gode unleóf 1263; 2446. S. leóf.
- unliþe**, immitis, iniucundus, acerbus. 'ádl unliþe' 934.
- unlytel**, non parvus, multus, magnus, longus Gl. Bv. Gr. Andr. und El. XLII. unlytel 1608. 2399. 2544. 4069.

- unmæte**, immodicus, ingens, infinitus Gr. 2, 780. ~ 2286. 'side herigeas. folc un-mæte' A. 653. 'veorod un-mæte' A. 1682. S. mæte.
- unnan**, favere; dare, concedere, largiri Gr. I, 340. Graff 1, 271. Dfab. 52. R. Gr. p. 79. Gl. Bv. Gl. AA.; = geunnan. Das Personenobject steht im dat., das Sachobject im gen. præs. sg. 3. (me freoþodribten) a n 1834. (him) an (vuldres god) 2909. Gr. I, 327. con. sg. 1. 'gif ic mīnum eágum unne slæpes, si dederō somnum oculis meis' Ps. 131, 4. sg. 3. 'ic geséce, þæt me unne árfæst god' Ex. 454, 13. pl. 3. 'ondræden him, þá þe me yfeles unnon' Ps. 39, 17. præ. úþe, favi, favit Gr. 1, 244. I, 365. sg. 1. 'ic þe veán úþe' 2656. sg. 3. 'svá hyre God úþe, svegles ealdor' Jud. 135, 3. 'ac him ne úþe God lengran lifes' Jud. 136, 57. inf. (hvæs him beorht cýning) unnan (volde) A. 146. 'līfes veard unnan volde, þæt he [Gúðlác] blædes hēr brúcan móste' Ex. 158, 2. 'ic feores þe unnan ville' Ex. 254, 4.
- unnyt**, inutilis, sterilis Gl. Bv. Gl. AA. (idel J) unnyt 106. 'smégað unnytt, meditati sunt inania' Ps. 2, 1. 'ne sæt ic ná on þære samnunge idelra manna J unnytra' Ps. 25, 4.
- unræd** (m.) malum consilium, imprudentia, seditio, conspiratio Gr. 2, 777. Gl. Bv. sg. nom. acc. unræd 30. 1931. 3704. gen. unrædes 1676. dat. unræde 698. S. ræd, rædan.
- unræden** 979. = unræd.
- unreordian**, sermocinari, alloqui, appellare. præ. pl. 3. (firenfulle fæcnum vordum heóra aldorþegn) unreordadon II, 66. S. 'reordian' und die Note l. c.
- unriht** (n.) iniustitia, nefas, pravitas, vitium, malum; zunächst auch adi. Gr. 2, 780. Gl. Bv. Gl. AA. S. riht. sg. nom. acc. þæt unriht 586. 3541. dat. unrihte 1287. pl. dat. (in) unrihtum 4202.
- unrihtdóm** 3701. = unriht; wenn anders die Lesart richtig ist; vielleicht 'efndon unriht, dydon svá heóra aldor dyde'.
- unrim** (m.) innumera multitudo; multitudo permagna. Gr. 2, 777. Gl. Bv. sg. nom. acc. unrim 334. 773. 3588. S. rim.
- unrím** (adi.) innumerus, infinitus, permagnus. 'folc unrím' 2608. 3842.
- unsælig**, infelix; auch 'ungesælig' Ex. 75, 4.; Gl. AA. (æppel) unsæliga 633. 'hæleð unsælige nó þær gelýfdon in hfra liffruman, þæt he god være' A. 561.
- unscmlíce** (adv.) impudice 2453.
- unscynde**, invituperabilis, honorificus. 'unscyndne blæd eorþan rices' 4280. (dóm) ~ El. 366. (gife) unscynde El. 1201; 1247. Erl. 166.
- unsib**, unsibbe (f.) inimicitia, seditio. sg. acc. unsibbe II, 273. S. sibb und onstyrian.
- unspêdig**, inops, pauper, sterilis. Comparativ: unspêdigra 959.
- unsviciende**, perpetuus, assiduus. 3353.
- untreóv** (f.) perfidia. sg. acc. (þurh) untreóva, perfide 770. S. treóv.
- untryovð** (f.) perfidia, fraus. sg. gen. untryovþa 578.

- unváclíc**, robustus, fortis, strenuus; adv. unváclíce Gl. Bv. Gl. AA. ~ 4191. 'ic beó gearo sōna unváclíce villan þines' Ex. 245, 25.
- unveaxen**, nondum adultus, impubes Gl. Bv. Gl. AA. Gr. Andr. und El. XLII. (bearn) unveaxen 2865. (eafora) ~ 3341. A. 1627. 'þus me fæder min unveaxenne vordum lærde' El. 529.
- unvemme**, unvæmme, immaculatus, intemeratus Gr. 1, 735. 2, 780. Gl. AA. unvemme 2458. Ex. 197, 7. 200, 25. Ps. 17, 23. unvæmme Ps. 17, 31.
- unvered**; indefensus, non tectus; mit dem Dativ: 'unvered væde' 809. S. væde, vædo.
- unvundod**, invulneratus 183.
- unvurðlice**, indigne 438.
- up**, **upp** (adv.) sursum, in altum; ex alto; häufig mit Präpositonen oder Adverbien der Richtung verbunden: up tó, up þanon, up heonon, up on, up ofer u. s. f. Gr. 1, 341. 2, 785; 902. Dfnb. 98. Gl. Ul. 97. RW. 22. Gl. AA.
- upáhebban**, uppáhebban, excitare, erigere, tollere, extollere, elevare Gr. 2, 932. Gl. Bv. Gl. AA. S. áhebban, hebban. præt.-sg. 3. (bord) upáhóf 3182. ~ 1414. inf. upáhebban (vinn við . .) 259. part. præt. (vóp væs) upáhafen 3129.; in den Psalmen häufig uppáhafen u. s. f.
- upáræman**, surgere. præt. sg. 3. upáræmde (se eorl) 3340. S. áræman.
- upáræran**, suscitare, excitare. S. áræran, ræran. præt. sg. 3. (torr) upárærde (tó rodortunglum) 1661. ~ (reáde streámas in randgebeorh) 3224. 'hvæt is vuldor þin, þe þú oferhygdum uppárærdest?' A. 1319. 'Drihten me uppárærde', suscitavit Ps. 3, 4.
- upástígan**, adscendere, se efferre. Gr. 2, 932. Gl. Bv. præs. sg. 3. upástigeð 4012. præt. sg. 3. upástíg II, 729. S. ástígan, stígan.
- upáteón**, sursum trahere; efferri. præt. sg. 3. (gársecg) upáteáh 3419. ~ Ex. 479, 4. S. áteón, teón.
- upbecuman**, sursum venire, adscendere, evadere. præt. sg. 3. upbecom II, 246; 513. S. becumán, cumán.
- upcyme** (m.) ortus, origo Gr. 2, 786. ~ 3903. S. cyme.
- upfaran**, adscendere. inf. upfaran II, 408; 444. S. faran, upfæran.
- upfæran**, oriri, exsurgere, assurgere. præs. sg. 3. upfæreð 804. 3211. S. færan.
- upforlåtán**, upforlætán, sursum vehere s. ducere, deducere, emittere, liberare; dividere, distribure Gl. AA. præs. coní. pl. 2. 'ic eóv hálsie, þæt ge me of þissum upforlåtén heánné fram hungres geniðlan' El. 699. præt. sg. 3. (sunne eft forð tó morgen metod) upforlæt 2432. (hine hálig god) upforlét 1400. coní. sg. 3. 'hió bebeád hraþe, þæt hine man of nearve J of nýdcleofan fram þám engan hofe upforlète' El. 711.
- upgesvercan**, superne caligare, obscurari. præt. sg. 3. 'lyft upgesvearc' 3390. Vgl. in einer ähnlichen Schilderung: 'vedercandel svearc, vindas veóxon, vágas grundon' A. 372. Es wäre verständiger gewesen 'up' von 'gesvercan' zu trennen. 'hreþer innan svearc' Ex.

- 165, 8. 'gesvearc þá sviðferð sveor æfter vorde' Ex. 247, 13. S. gesveorc.
- upgevítan**, adscendere. præt. sg. 3. (storm) upgevát (tó heofonum) 3388. ~ (lig ofer leófum) 3766. S. gevitan.
- upheofon** (m.) coelum superum, coelum altum Gr. 2, 786. D. M. 662. Gl. AA. ~ II, 95; 168. 'sceoldon hie þám folce gecýpan, hvá æt frumsceafte teóde eorþan eallgréne 7 upheofon' A. 798.
- uplang**, erectus Gr. 2, 786. Gl. By. ~ 3232.
- uplíc**, supernus, altus Gr. 2, 786. Gl. AA. 'gevát him þá se hálga helm ælvihta tó þám uplícian ðpelrice' A. 119. 'uplicne hám' II, 364. M. gl. 376.
- uplôcian**, suspicere, intueri, sursum adspicere. præt. sg. 3. uplôcade 4140. inf. (mid eágum) uplôcian II, 171.
- upne** II, 200; lies uppe.
- uppe** = up, upp. uppe 3713. II, 267; 392; 398.
- uprador**, uprodor (m.) coelum superius = upheofon. Gr. 2, 786. D. M. 662. sg. nom. acc. uprador El. 730. uprodor 99. 2933. 2955. 3005. 3358. 3473. Ex. 69, 32. 148, 34. 312, 6. S. rodor.
- uprídán**, adscendere, eminere Gr. 2, 908. præt. sg. 3. (fana) upríd 3177.
- upstígan**, adscendere Gl. AA. præt. pl. 3. (sæs) upstígon (ofer stæð-veallas) 1370.
- ûre**; s. ic.
- urnon**; s. irnan.
- ûs**, nobis, nos Gr. I, 365. Gl. Bv.; s. ic.
- ûser**, noster Gr. 1, 783. R. Gr. §. 141. 142. Dfnb. 106. 107. Gl. Bv. sg. dat. ússum (fæder 7 méder) 1569. ússum (folce) 2123.
- ûsic**, pl. acc. zu ic, nos; s. ic. Dfnb. 106. Gl. Bv. úsic 2670. 2673. 2716.
- ût**, ex, extra, foras Gr. 2, 902; 908. I, 365. Graff 1, 532. RW. 24. Gl. Bv. Gl. AA. 'of enge út æhta lãdan' 1430.
- utáfaran**, egredi Gr. 2, 932. præt. pl. 3. (hie of Egyptum) útáfáron 3524.
- útan**, úton, extra, foris, extrinsecus; peregre Gr. 3, 207. Graff 1, 536. Gl. Bv. útan 224. 353. 458. 674. 1317. 3771. S. 'innan' und 'ymbútan'. úton 229. II, 5.
- utan**, uton, utun = vuton, age, agedum, agite. Dieser dunkle Ausdruck tritt vor Infinitive, um die 1. Person pl. des imperat. zu bezeichnen; engl. 'let us!' Gr. 4, 89; 90. R. Gr. §. 415. Gl. AA. Dfnb. 218. uton óðvendan hit! 401. uton gán! 836. uton ácerran! II, 218. uton cýpan þæt! II, 300. uton lá gepencan! II, 645. **utan** oferhycgan! II, 253.
- úte** = út Gl. AA. úte (veorþan) 368. ~ (cuman) 313. ~ (væron) Jud. 139, 59.
- útgán**, exire, egredi Gr. 2, 908. Gl. AA. præt. sg. 3. he úteóde II, 521 'þá úteóde Israheles cynn 7 of Aegyptum ealle fóran Jacobes bús' Ps. 113, 1. S. gán.
- ûþe**; s. unnan.

V.

Vá (interi.) væl eheu! 'vá lá! o, si'; und substant. neutr. 'vá, engl. woe, dolor, malum'. 630. II, 344. Gr. I, 358. Gl. Bv. Dfnb. 162. Gl. AA. 'vá lá!' utinam 367. S. vâvâ.

vâc, mollis, infirmus, imbecillus, tener Gr. 1, 733. I, 358. 2, 16; 577. Graff 1, 700; 701. Gl. Ul. 180. Dfnb. 127. Gl. Bv. vâc 645. 3162. 'on gevitte tô vâc' A. 212. 'ne sceal no tô hâtheort, ne tô vâc viga' Ex. 290, 18. comparativ: vâcra 587.

vacan, væcan, væcnan, expergisci, suscitari; gigni, nasci. S. onvacan, onvecnian. Gl. Bv. Gl. AA. præt. sg. 3. (of Cames cneórisse) vóc (vermægþa fela) 1631. 1640. 'Abrahame vóc bearn of brýde' 2757. coni. sg. 3. (âþ him sunu) vóce 1153. pl. 3. vócan 1057. 1060. 1228. vócon 2178.

vadan, ire, proficisci, transire; engl. to wade. Gr. 1, 896. RW. 299. Dfnb. 247. Gl. Bv. Gl. AA. S. gevadan. præt. sg. 3. vód 3240. inf. (on sâ) vadan 827. ~ (ofer vealdas) 2880. ~ (vræclástas) II, 122; Ex. 286, 23; vgl. lást und lecgan. 'þá com hæleþa þreát tô þære dimman ding vadan' A. 1272.

væccan, vigilare Gl. Bv. Gl. AA. Dfnb. 429. part. præs. 'væccende', vigil 3142. 'hêt mec væccende runian longe' Ex. 422, 18. 'þæt ge væccende við hettendra hildevoman vearde healden' Ex. 282, 13. 'vlg-gend sâton, veras væccende vearde heoldon' Jud. 135, 40. 'ne mæg væccende veard gehealdan' Ps 126, 2.

væcnan, suscitare, gignere, procreare. part. præt. 'of idese bið eafora væcned' 2386.

vâd (f.) vestis, vestimentum; Gr. I, 360. 2, 536; 738. 3, 446. Gl. Bv. Gl. AA. sg. gen. vâde 3621. dat. vâde 809. (statt vâdo). pl. gen. vâda 864. 4151. dat. vâdum 938. acc. vâda 843.

væfre, vagus Gl. Bv. 'vylm þæs væfran liges' 3759. 'vælgæst væfre', ein wanker Walgeist Ettmüll. Beóv. 2661. Kemble. 'him wæs geómor sefa, væfre ȝ vælfús, sein Geist war düster, wank und walberreit' Ettm. Beóv. 4835. Kemble.

væg; s. vegan.

væg (m.) fluctus Gr. 1, 693. I, 360. 3, 383. Andr. und El. XXXIV. Graff 1, 662. Gl. Bv. sg. dat. vâge 1374. 3386. acc. vâg 1457. 3423. 3841. '~', limpham, aquam' M. gl. 341. pl. nom. acc. vâgas 3412. Ex. 350, 9.

vægbord (n.) navis Gr. 2, 481. sg. acc. vâgbord 1335. S. bord, earcebord.

vægfær (n.) navigatio, iter per fluctus Gr. 2, 481. sg. dat. (on) vâgfære A. 923. pl. nom. vâgfaru 3227. S. fær.

vægliþend, navigans, navigator. Gr. 2, 589. 'hæleð vâgliþende' 1427. vâgliþendum 1390. S. liþan.

vægstreám (m.) aquæ fluctus, fluentum Gr. 2, 421; 442; 481. vâgstreám Gr. 2, 528. sg. acc. (vód on) vâgstreám 3240. S. eástreám, merestreám, sæstreám.

- vægþel, vægþelu (f.) navis, arca Noæ Gr. 2, 481; 532. Andr. und El. XXXIV. Gl. Bv. sg. dat. (on) vægþele 1441. 1491. 'hie þá gebrohton æt brimes næsse on vægþele vigan' A. 1711. acc. vægþel 1353.
- vægþreá (f.) periculum maris, horror maris Gr. 2, 482. sg. acc. (on) vægþreá 1485. S. þreá.
- vægþreát (m.) fluctuum cumulus, diluvium Gr. 2, 482. sg. dat. vægþreáte 1347.
- væl (?n.) strages, cædes, mors, funus; 'Niederlage der Leichen auf dem Schlachtfelde' D. M. 389. Gr. I, 330. 2, 479. Graff 1, 704; 801. RW. 53. Gl. Bv. Gl. AA. M. gl. 339. 349. sg. nom. acc. væl 2033. 2154. 3409. Man vergleiche 'Walstatt', vælstov; vælcyrig, gorgoneus D. M. l. c., Valkyrie; ecgval.
- vælbedd (n.) stragis lectus, sepulchrum Gr. 2, 479; 484. Gl. Bv. sg. acc. vælbedd 1008. 'ic him hrædlice heardum clamnum on vælbedde vriþan þohte' Beóv. 1921. S. bed.
- vælben (f.) vulnus mortiferum, vulnus letale Gr. 2, 479; 485. pl. nom. vælbenna 3420; dagegen Bosw.: corpses.
- vælceásig, vælceáseg, stragem eligens; corvus D. M. (I) 558. Andr. und El. XXVI. 'vonn vælceásega' 3093.
- vældreór (m.) sanguis; s. dreór. Gr. 2, 479. dat. vældreóre 1013. acc. vældreór 1094.
- vælfyll (m.) cædes, strages Gr. 2, 479. gen. vælfylles 2557. acc. vælfyll 1522.
- vælgár (m.) telum mortiferum Gr. 2, 479; 494. S. gár. pl. gen. (vælgára) vrixl 1985.
- vælgrim, cædis avidus, crudelis, fatális. Gr. 2, 561. D. M. 378. ~ 993. 1379. 1810. 2572. 'þe sind heardlicu vundrum vælgrim vitu geteóh-had' Ex. 258, 12. S. grim.
- vælgrýre (m.) horror mortis Gr. 2, 479. dat. vælgrýre 3066. S. grýre.
- vælhére (m.) exercitus fatalis, mortem afferens Gr. 2, 479. pl. nom. vælherigas 1978. S. here.
- vælhleñce 3105. würde, nach Grimm's Erl. S. 139. zu El. 24., 'catena stragis' bedeuten. Es steht indessen dieser Annahme manches Bedenken entgegen, zumal 'hleñce' (s. d. W.) fortis, acer bedeutet. Ich schlage vor, zu lesen: 'væl hleñcan sceóc, mors prostravit fortes', was einen angemessenen Sinn bietet.
- vælhreóv, crudelis, sanguinarius, atrox Gl. AA. 'vælhreóv verod' 3571. 'vælhreóvra vig' El. 112. 'vælhreóvre mihte, tyrannici potentatus' M. gl. 363. 'vælhreóvra, carnificum' M. gl. 398.
- vællregn (m.) pluvia fatalis, mortem afferens Gr. 2, 517. ~ 1345.
- vælm II, 30. = velm, vylm, calor, ardor, flamma; impetus, ira Graff 1, 799. 'von fýres vælm' Ex. 60, 7. 'vælme forbærned' Ex. 62, 26. 'in fýrbæþe vælmum bivrecene' Ex. 52, 11. 'cýning sóna árás, engla eádgifa, ýpum stilde væteres vælmum' A. 452.
- vælmist (m.) cladis caligo; tenebræ ferales Gr. 2, 479. nom. vælmist ástáh 3379. 'feores orvéna bideð vyrde, bevregen vælmiste' Ex. 329, 30.
- vælnet (n.) rete fatale. 3131.

- vælnið (m.) odium fatale, crudelitas Gr. 2, 479; 513. Gl. Bv. sg. acc. vælnið 3564.
- vælest (f.) stragis lectus, sepulcrum Gr. 2, 479; 514. Erl. 154. Gl. Bv. Gl. AA. 'vunian væleste' Ex. 164, 3; 184, 10. 'vunode væleste' El. 723. ~ 1637. S. rest.
- vælsleht, væsliht (n.) cædes, pugna interneciva; pugna. Gr. 2, 479; 523. gen. væslihtes 3257. pl. gen. (earfeþa gemyndig, vråpra) vælslehta Ex. 286, 27. 291, 32.
- vælstov (f.) locus pugnæ s. cædis; locus mortuorum Gr. 2, 479. Gl. Bv. Gl. AA. dat. (veold) vælstove 2000. ~ (fyr) 2587. 'veoldon vælstove, vicerunt' Beóv. 4097.
- vælstreám (m.) fluctus fatalis Gr. 2, 479; 528. pl. nom. (vonne) vælstreámas 1296. S. streám.
- vælsveng (m.) plaga extrema, ictus letalis. dat. (æfter) vælsvenge 934.
- væpen (n.) telum; arma; engl. weapon. Gr. 1, 643. 2, 160. 3, 440. I, 360. Gl. Ul. 190. Gl. Bv. Gl. AA. sg. gen. væpnes 1824. pl. gen. væpna 2000. 2035. 2949. dat. væpnum 1522. 2105. A. 1070. acc. 'he áfierð fram ús ælc gefeoht 7 forbrycð úra feónða bógan, 7 eall heóra væpn gebryt, 7 heóra scyldas forbærnð' Ps. 45, 8.
- væpenþræc (f.) armorum vis; proelium, dimicatio Lye. dat. væpenþræce 2284.
- væpned, armatus; masculus Gr. 2, 692. Gl. AA. 'vif 7 væpned' 195; nochmals verbunden 2739. Man sagte 'væpned bearn, væpned cild' u. s. f. Bosw. s. v. und die folgenden Wörter.
- væpnedcyn (n.) genus masculinum; mas Gr. 2, 692. gen. væpnedcynnes 2306. 2313. 2366. 3117. 'ic þá vihte geseah væpnedcynnes' Ex. 419, 22. S. gumcyn.
- væpnedman (m.) vir; maritus Gr. 2, 507. Gl. AA. sg. dat. (þú scealt) væpnedmen (vesan on gevealde) 916.
- vær, cautus, providus; engl. wary. Gr. 1, 733. I, 330. 'vær vorda hyrde' Ex. 302, 26. 'værum vordum' 679.
- vær, vøre (f.) cautio, pactum, foedus Graff 1, 920. Gr. Erl. 103. (vær mare?) Gl. Bv. sg. gen. vøre 2366. 3069. acc. vøre 1324. 1537. 2196. 2301. 2360. 2826. 3316. vøre 2812. S. tveón.
- vøre, vâron; s. vesan.
- værfæst, fidus, iustus, honestus, qui foedus servat Gr. 2, 559; auch von Gott gebraucht: 'værfæst metod' 2694. ~ 1008. 1315. 1543. 1734. 1813. 1891. 2021. 2162. 2579. 2590. A. 416. Ex. 24, 13. 256, 27.
- værgenga, vergenga (m.) advena; ?socius. Zu der Note zu Z. 4180. füge man noch aus Diefenb. S. 229. und Gr. Rechtsalterth. 396. das langob. vargangus, advena, altn. vergångr, mendicatio (des Vagabunden).
- værgþu II, 89. = vergþu, w. m. s.; auch im Cod. Exon. værgþo und værgþu 4, 23. 78, 11.
- værleás, infidus, perfidus; nicht zu verwechseln mit 'værleás, inermis, imbellis' Ex. 263, 17. nach Thorpe. Gr. 2, 566. vøreleás (verod) 67. 'þú við Criste geó vøreleás vurre 7 gevin túge' Ex. 267, 26.

'værléas mon vonhydig, ætrenmód ȝ ungetreón, þæs ne gýmeð god'
Ex. 343, 24. 'værléasra verod væpnum cōmon' A. 1070.

værlíce (adv.) caute, tuto; engl. warily. Gl. AA. Graff 1, 911. svá værlíce 648.

værloga (m.) foedifragus, perfidus Gr. 2, 506. Gl. Bv. Gl. AA. sg. dat. værlogan 2497. vērlogan 36. acc. værlogan 1261. pl. gen. værlogona 2403. dat. værlogum 2524.

væstm (m.) fructus, forma, statura Gr. 1, 639. 2, 12; 146. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. acc. væstm 236. 255. 463. 517. 591. 639. gen. væstmes 467. dat. væstme 459. 890. 987. 1752. pl. nom. acc. væstmas 610. 957. 1012. 1554. 2547. II, 215. gen. væstma 207. dat. væstum 214. 1334. 1783. 1916. 1942. 2796. 3172.

væter (n.) aqua; engl. water. Gr. 1, 644. I, 331. 2, 124; 143. 3, 381. D. M. 549. RW. 53. R. Gr. §. 89. Gl. Bv. Gl. AA. sg. (pl.) nom. acc. vater 100. 158. 198. 1295. 1320. 1326. 1533. 1869. A. 1533. gen. vateres A. 197. 1536. El. 39. vātres 1390. dat. vātre 220. 1404. pl. gen. vātera 3500. vātra 1543. dat. vātrum 152. 1372. 1916. Eigenthümlich ist die schwache Form des pl. gen. 'vāterena', die sich Ps. 31, 7. findet: 'ne geneálæcð him ná þæt flód þāra myclena vāterena'.

væterscipe (m.) aquæ, fluctus; mare. acc. vāterscipe 3907.

væterspryncvyll (m.) fons, scaturigo; engl. waterspring. pl. gen. vāterspryncvylla 3904. 'velsprinces, fontis' M. gl. 341.

væþan, pellere, fugare, venari Gr. 1, 253; 905. Graff 1, 774; 775. præ. sg. 3. vāðde 3409. Vgl. 'vinde geflcōst, þonne he for hæleþum hlūdast igeð, vā þeð be volcnum' El. 1274.

vafian, obstupescere; admirari. Dfnb. 149., absolut oder mit einfachem Objectsuccusativ; auch mit on. præ. pl. 2. (hvæt is þeós vundrung, þe) ge vafiað? Ex. 6, 26. pl. 3. (þeóða vlitað vundrum) vafiað Ex. 222, 1. 'þæt ~ veras ofer eorþan' Ex. 493, 24. præ. sg. 3. (duguð) vafade (on þære fæmnan vlite) Ex. 252, 13. pl. 3. (hæleð) vafedon 3007. part. præ. 'vafiendre, theatri' M. gl. 336. Vgl. 'vafunge, spectaculum' M. gl. 421. 'on openre vafunge, circi spectaculo' M. gl. 403.

vag, vah (m.) paries Gl. Bv. Gl. AA. Gl. Ul. 180. Dfnb. 147. sg. dat. (in) vage 4240. 'þā tō þām vage geság, heáfelan onhylde' Ex. 178, 13. acc. 'svá ge ávurpon vah ofstofne' Ps. 61, 3.

valdend (m.) gubernator, rector, rex, dominus; Deus. = vealdend, zu 'valdan, vealdan' (w. m. s.) gehörig; gewöhnlich, nicht immer, drückt es den Begriff Gott aus, mit und ohne beigegebene nähere Bestimmung. Gr. 2, 590. D. M. 19. Gl. Bv. Gl. AA. nom. acc. valdend 147. 298. 322. 742. 812. 814. 'valdend se gōða' 847. 1039. 1289. 1765. 1833. 1858. 2193. 2287. 2498. 2570. 2579. 2628. 2755. II, 589. 'hælend cymeð, valdend' II, 610. engla valdend II, 200. gāsta valdend 2168. 2539. 'ealra gescefta vyrhta ȝ valdend' II, 587. heofones, heofnes valdend 300. 303. 670. 777. heofona ~ 2213. 2379. rodera, rodora valdend 1198. 1248. 2749. sigora ~ 126. 1108. 1265. 1403. II, 219. veoroda valdend II, 189; 254; 566.

vuldres valdend 3531. vyrda ~ 3361. þe óða ~ 3879. 'valdend god' 459. 517. 548; Alles Bezeichnungen Gottes. 'hælepa valdend' heisst 2133. Sodoma aldor, der Sodomerfürst. gen. valdendes 727. 795. 825. 2373. 2663. II, 302. '~ sunu' II, 120; 397. oder 'bearn valdendes' II, 196. = Christus. dat. valdende 574. 1785. 1878. 2590. Gr. 4, 523. S. vealdend.

vâlic, veâlic, miser, infelix; malus. 'þes vâlfca hârn' II, 100. 'endestæf veâlic veorþeð' Ex. 328, 4.

vall (m.) murus = veall, w. m. s. sg. acc. vall 3765.

van, vannes (adi.) teter, ater, lividus, squalidus, pallidus; deficiens, imperfectus Gr. 1, 733. I, 327; 328. Erl. 141. Dfnb. 161. 163. Gl. Bv. Gl. AA. S. vana, vonn. 'se vanna fugol', corvus 1978. 'se vanna hrefn' Jud. 137, 37.

van, vana, deficiens, carens Gr. 1, 735. I, 327. Gl. Bv. Gl. Ul. 185. S. das vorige Wort. vana wird mit dem Genitiv verbunden: 'vana vilna gehvilces' 2266. Auch das Substantiv 'vana, inopia' M. gl. 410. steht mit dem Genitiv: 'þæm ne býð nânes gódes vana, þe hine ondræðað' Ps. 33, 9.

vand; s. vindan.

vandian, vereri; terreri, commoveri, percelli, stupere Gl. AA. præ. sg. 3. vandode (se visa) 4067. Daneben besteht die starke Form vond. 'ne vond he for vorde' Ex. 120, 1. Hierzu gehört ferner: 'forvandian, revereri, colere aliquem' Gl. Apoll. Tyr. 'forvandigende, reverenter' und 'unforvandigendlice, irreverenter'.

vann; s. vinnan.

varian, ? defendere, possidere, occupare Gl. Bv. cavere, vitare; s. bevarigan; wird mit einem reflex. Acc. der Person construiert, der Gegenstand, vor dem man sich bewahrt, tritt in den Dativ oder wird mit einer Präposition verbunden. imperat. variað (inc við þone væstm) 236. inf. (þæt vit unc vîte) varian (sceolden) 798.

varnian, cavere; auch refl., mit dem Dativ oder Acc. der Person, construiert. Gl. AA. Graff 1, 947. præ. sg. 3. (snytttra bruceð, þe fore sâvle lufan) varnað (him vommas vorda Ƿ dæda) Ex. 304, 32. 'him varnað þæt', id cavet Ex. 305, 9.; dagegen: hine ne varnað 631. inf. (me) varnian (hêt, þæt ic bedroren ne vurde) 524.

vâron 2043. für vâron; s. vesan.

vâst, vât; s. vitan.

vâvâ (m.) malum, miseria; s. vâ, veâ. Gr. 1, 645; 249. I, 358; 367. Graff 1, 633. Gl. Bv. Dfnb. 162. ahd. vëvo. sg. gen. 'onceósan velan Ƿ vâvan' 463.

vâð (f.) vagatio; iter, via = vâpu Gr. I, 359. Erl. 116. D. M. (I) 406. D. Spr. 29. Haupt 3, 90. Gl. Bv. = væð. sg. dat. (of) vâpe (cvom) 4180. (on) vâpe (vide sended) Ex. 381, 14. acc. (vide) vâpe 4167. 'þonnan sið tûgon vide vâpe' Ex. 110, 29. pl. dat. (hie of) vâpum (vêrge cvómon) Ex. 115, 1. 'vâpum strong' Ex. 204, 18; 208, 26.

- vaþema** (m.) fluctus, oceanus Gr. 2, 148 D. M. (I) 406. Erl. 130. Haupt 3, 90. = vaþuma. sg. gen. vaþemán (streám) 3400. dat. (veóll) vaþuman A. 1281. sg. oder pl. acc. 'tungol beóð áhýded geviten under vaþeman vestdælas on' Ex. 204, 13. Man vergleiche hierzu 'háðor sægl vuldortorht gevát under váþu scriþan' A. 1457. D. M. 704. Auch das Substantiv 'vaþem' ist unzweifelhaft; die Aenderung (Z. 3400.) war also unnöthig. 'vód ofer vaþema gebind' Ex. 288, 1 und nochmals: 'sendan sceal ofer vaþema gebind' Ex. 289, 32.
- ve**, nos Gr. 1, 244. I, 334; s. ic.
- veá** (m.) miseries, malum, dolor, tormentum = váva, w. m. s. Gr. I, 367 Dfnb. 162. sg. nom. veá 984. gen. dat. acc. pl. nom. acc. veán 74 873. 1023. 1749. 1813. 2266. 2412. 2686. 3069. II, 186; 338; 715. pl. gen. veána 2164. Ex. 77, 30.
- veaht**; s. veccan.
- veald** (m.) silva, nemus = váld; engl. weald, wood. Gr. I, 346. 2, 58. 226. Dfnb. 186. Gl. AA. sg. dat. (mid þy) vealde 843. acc. veald 836. 838. pl. nom. 'þæt is vynsum vong, vealdas grêne' Ex. 198. 21. acc. vealdas 2880.
- vealdan**, dominari, imperare, in potestate habere, possidere; engl. to wield Gr. 1, 895. I, 346; 348. 2, 58. 4, 601. Gl. Ul. 184. Dfnb. 175. G. Bv. Gl. AA.; wird mit dem Genitiv oder Dativ construiert. præs. sg. 3. (mihtriga vite) vealdeð 4039. 4282. 'Dryhtnes sind þá ricu] he vylt ealra þeóða' Ps. 21, 26. præt. sg. 1. (þæs ic seolfa) veold II, 277. sg. 3. (se þe vætrum) veold 1372. (yrfestóle) ~ 1623 (sveglcipe) ~ 3034. (ceastre) ~ 4117. ~ (vera rices) 4195. ~ (vælstove), victoriam reportavit 2000. inf. (his) vealdan 258. (svi micles) ~ 253. 2245. 2780.
- vealdend** = valdend, w. m. s. 'vealdend, præsul' M. gl. 349. D. M. 19. im Cædmon nur an drei Stellen: sg. nom. (svegles brytta, vihta) vealdend II, 126. gen. (bearn) vealdendes II, 579. acc. þone (héhstan heofones) vealdend 260. Grimm setzt den nom. plur. 'vealdendas, vealdend' Gr. 4, 523; vealdend scheint häufiger.
- vealfæsten**, veallfæsten (n.) vallum munitum; urbs munita. sg. nom. acc. vealfæsten 3212. pl. gen. veallfæstenna (ærest) 1054. S. fæsten.
- vealhstôð** (m.) interpres, explicator Gr. 2, 480. (lifes) vealhstôð 3451. '~ pisse bêc' Boëth. bei Lye s. v. pl. nom. vealhstôðas Boëth. I. c. gen. 'vealhstôða, interpretum' M. gl. 380.
- veall**, veal (m.) vallum, murus Gr. 1, 639. I, 345. Gl. Bv. Gl. AA. Dfnb. 179. sg. nom. acc. veall 1670. 1685. pl. nom. acc. veallas 3500. II. 653. gen. vealla 4208. dat. veallum 2403. 2412. 3559.
- veallan**, fervere, æstuare, ebullire; ardere Gr. 1, 895. I, 346. 2, 589. Graf 1, 797. RW. 61. Gl. Ul. 197. Gl. Bv. s. v. velan; absolut oder mit dem dat. (instrum.) verbunden. præs. pl. 3. 'bánhús blóðfæg benoe veallað' A. 1405. præt. sg. 3. veóll (him on innan hyge) 352. 'brandháta nið veóll on gevitte' 769. 'blóð ýþum veóll hát of heolfre A. 1241. 'svát ýþum veóll' A. 1276. 'flóð ýþum veóll' A. 1546

(flór áttre) veól II, 320. pl. 3. veóllon (vælbenna) 3420. inf. (hire on innan ongan) veállan (vyrmes geþeapt) 587. part. præ. 'veallende, ferverida' M. gl. 412. 'veallende, scaturiens' M. gl. 431. 'hige ~' Ex. 230, 25. 'veallende lig' Ex. 77, 3. 'veallende fýr' 2536.

veallsteáp, erectus ut murus, altus; præceps, præruptus. 'veallsteápe burg' 2396. 'veallsteápan hleoþu' 1797. S. steáp und hleoþu.

veard (m.) custos, vigil; engl. warden, guardian. Gr. 1, 639. I, 346. 2, 534; 602. Graff 1, 955. RW. 45. 46. Dfnb. 210. Gl. Bv. Gl. AA.; ähnlich wie valdend zur Umschreibung der Begriffe Gott und Herrscher benutzt; so wird Deus bezeichnet durch: 'rodera veard' 1. 169. 'heofonrices veard' 3530. 3544. II, 423. 'vuldres veard' 4277. 'lifes veard' 144. 163. 'gásta veard' 2859; während 'engla veard' 22. der Engelfürst, Lucifer, ist, und die Engel auch als 'gásta veardas' 11. 41. genannt werden. Der reiche Fürst heisst 'beága veard' 2776; ein Mehreres geben die folgenden Stellen an die Hand. sg. nom. acc. veard 860. 938. 946. 1152. 1358. 1421. 1479. 1738. 1764. 2067. 2113. 2660. 2751. 4069. 4083. pl. nom. veardas 3150.

veardian, custodire, tueri, tenere, regnare, possidere; incolere Gr. 1, 907. 2, 229. Graff 1, 949. Gl. Ul. 187. Dfnb. 210. præ. sg. 3. (þonne æpele getrym eorþan) veardaþ Ps. 71, 16. pl. 3. (ealle þá þe on him eard) veardiaþ Ps. 95, 12. 'þær sylfatan eard veardigaþ' A. 176. præ. sg. 3. 'veardode', patrimonium tenuit 1123. ~ (vide rice) 4182. pl. 3. (leófes lást) veardedun Ex. 31, 16. inf. (hig ænne sculan eard) veardian Ps. 132, 1. 'lást veardian' Ex. 182, 19. 'on meodoburgum eard veardigan' Ex. 473, 19.

vearmlic, tepidus. 'vearmlic volcna scúr' 3868.

vearp; s. veorpan, áveorpan.

vearþ; s. veorþan, geveorþan.

veaxan, vexan, crescere, augeri Gr. 1, 895; 896. I, 347. Gl. Ul. 180. Dfnb. 128. R. Gr. §. 234. Gl. Bv. Gl. AA. præ. sg. 3. veóx (J vriþade mægburg Sêmes) 1696. (sunu) veóx (J þáh) 2293; nochmals 2765. pl. 3. (þrymmas) veóxon (duguþa) 80. imperat. pl. veaxaþ 1527. vexaþ 196. inf. veaxan 1896. 'lét veaxan eft heóra rimgetæl rodora valdend' 2748. part. præ. veaxende 1654.

vêcan, lavare, humectare, irrigare. Ich nehme dies Verbum an für die Formen: præ. sg. 3. (þec regna scúr) vèceþ 4094. und part. præ. (vætrum) veaht 1916.

veccan, veccean, excitare, suscitare, elicere Gr. I, 334. Gl. Ul. 184. Dfnb. 130. Gl. Bv. præ. sg. 3. (feorheaceno cynn, þá þe flód) vecceþ 204. pl. 3. (dreóseþ deáv J ren, duguþe) veccaþ Ex. 38, 20. 'englas veccaþ of deáþe gumena bearn' Ex. 55, 21. 'svogaþ vindas, blávaþ brecende bearhtma mæste, veccaþ J voniaþ voruld mid storme' Ex. 59, 13. inf. (æled) veccan 2895. (he þone unræd ongan vefan J) veccean 31.

vecgan = vegan, movere, agitare. præ. pl. 3. (þá þe lagostreámas) vecgaþ 3907. ~ (heóra heáfdu) Ps. 21, 6. 'þeóða vecgeaþ heóra heáfod ongeán ús' Ps. 43, 16.

- ved**, **vedd** gen. **veddes** (n.) vadium, pignus, pretium redemptionis Gr. 1, 254. I, 333. 3, 499. Graff 1, 739. Dfnb. 140. Gl. Ul. 191. RW. 47. 48. Gl. Bv. **vedde** Gr. I, 334. sg. dat. (Abraham sealde vfg tó) **vedde** 2064. (ic þe sealde frófre tó) **vedde** 2303.
- vêdan**, fremere, insanire, furere, sævire. Gr. 1, 905. I, 361. Gl. Ul. 198. Dfnb. 216. Graff 1, 767. præt. sg. 3. 'vêdde, exarsit' M. gl. 429. (gársecg) **vêdde** 3418. 'dêma vêdde on gevitte svá vilde deór' Ex. 278, 13. part. præs. **vêdende** ýþa, frementes fluctus' M. gl. 381. 'mid vêdendum Ƿ egislicum, bacchante et furibundo' M. gl. 409.
- veder** (n.) aër, tempestas, coeli temperies Gr. 1, 352. I, 335. 2, 124. 3, 391. D. M. 597. RW. 29. Dfnb. 156. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. **veder** 3897. dat. **vedere** 3865. pl. gen. **vedera** 3868. dat. (holmegum) **vederum** 3047.
- vedervolcen** (n.) nubes tempestatem parturiens; nubes; die Wolken- und Feuersäule wird mit diesem Worte bezeichnet Z. 3004.
- vefan**, texere, contexere; engl. weave. Gr. 1, 897. I, 334. D. M. 378. Graff 1, 644. RW. 155. Gl. Ul. 188. Dfnb. 148. Gl. Bv. M. gl. inf. (unræd) **vefan** (Ƿ veccean) 31. Vgl. 'friþovebbe, die Frau' El. 88. D. Spr. 20. und Eitm. Beóv. S. 47.
- veg** (m.) via, iter; engl. way. Gr. 1, 639. I, 335. 3, 395. Graff 1, 667. RW. 36. Gl. Ul. 191. Dfnb. 137. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. acc. **veg** 551. 688. 1324. pl. nom. acc. **vegas** 156. 380. 1691. 2868. 3212. 3386. Hierher gehören noch die adverbialen Verbindungen: 'on veg, engl. away', hinweg 4029. Ex. 289, 25. 310, 14. 420, 20. 483, 6. 460, 13. und sonst oft. Gr. 3, 155. 'on feor veg, engl. far away' Ex. 117, 22. 'on vega gehvylcum' 372, 19. 'on vega gehvám' A. 65. engl. in every way, quoquo modo. 'ealne veg, engl. always', **semper** Ps. 9, 28. Gr. 3, 140.
- vel**, bene, probe, ferme, pæne; plerumque. Gr. I, 334. 3, 118. Graff 1, 831. Dfnb. 172. RW. 44. Gl. Bv. Gl. AA. **vel** 131. 248. 534. 551. 783. 1743. 2298. 2478. II, 367. 'vel gehvæð, pæne ubique' Gl. AA. 'vel oft, aliquando' M. gl. 399. 'vel vide, passim ubique' M. gl. 424. 'vel hvyle, nonnullus, nonnihil' Gr. 3, 87. 'vel manig, satis multus' Gr. 3, 87. Comparativ: **bet**; Superlativ: **betst**. S. gôð und vgl. Gr. 3, 603. Vgl. auch **ful**.
- vela** (m.) prosperitas, felicitas, opulentia, bonum; im pl. opes, divitiæ; auch 'viola, veola'. Gr. 1, 645. I, 334; 348. 2, 28; 442; 537; 544. 4, 752. D. M. 148. 1226. Dfnb. 172. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. **vela** 1597. 3527. gen. 'velan, lucri' M. gl. 404. '~ Ƿ vâvan' 463. dat. 'velan, spêdignesse, opulentiá' M. gl. 404. '~ bevunden' 418. 664. acc. **velan** 420. 639. 968. 1925. 'velan svá vite' 4162. 4208. pl. gen. 'ic ealra velena villum brúce' Ps. 118, 14. acc. **velan** 4190.
- veleg**, **velig**, **felix**, **prosperus**, **dives**; mit dem dat. (instrum.) **vuldor-spêdum velig** 87. In den Psalmen häufig 'veleg'.
- velm** II, 39. = **vælm**, **vylm**, w. m. s. Gr. 2, 146; 537. Graff 1, 799.

vên (f.) spes, exspectatio, opinio; error; ? auch vëna, vënan (m.) Gr. 1, 642. I, 334; 362. Erl. 170. Graff 1, 857. Gl. Ul. 190. Dfnb. 165. Gl. Bv. sg. nom. (him) seó vën (geleáh) 49. und 1441. vëna. Hierher ziehe ich die Verbindung: 'on vënan, veorþan on vënan', mit dem Genitiv: 'hræs on vënan' 1980. 'ættes on vënan' 3094. 'þá vurdon hie deáþes on vënan' El. 583. Vgl. orvéna. Ebenso wird der pl. dat. gebraucht: 'veán on vénum' 1023; 3142. 'þæs færes on vénum' 2694. 'viges on vénum' 3105.

vënan, sperare, exspectare, putare, opinari; engl. to ween; mit dem Genitiv (auch acc.) verbunden; häufig auch reflexiv construiert. Graff 1, 860. Erl. 154. Gl. Bv. Gl. AA. præs. sg. 1. 'ic vëne me' II, 50. Ex. 49, 22. neben 'ic vëne' Ex. 468, 2. pl. 2. vëne ge II, 89. pl. 3. vënað (þæt þú sie) 1820. II, 625. præt. sg. 1. 'ic þæs vënde' Ps. 72, 13. sg. 2. þú vëndest ꝥ.. II, 677. þú vëndes II, 59. sg. 3. vënde ꝥ.. 709. 2334. 4047. inf. (ænigre áre) vënan 1020. (þæs) ~ II, 116. (edcerres) ~ II, 452. 'ic me vënan ne þearf, þæt me bearn vræce' Ex. 401; 26.

vendan, vertere, avertere, pervertere, mutare; ire, verti, reverti = gevendan, w. m. s.; engl. wend. Gr. 1, 904. 2, 229. 4, 38. I, 334. Graff 1, 754. Dfnb. 142. R. Gr. §. 207. Gl. Bv. Gl. AA.; wird auch mit einem reflexiven Accus. verbunden; vgl. gevitán. ?præs. sg. 3. vendeð 2203. præt. sg. 3. vende (hine est þanon) 490. 'vende hine vráðmód þær he ꝥ víf geseah' 544. Dagegen ohne Reflexiv: 'þonne heó heonon vende' 473. imperat. 'vend þe from vynne' 916. inf. (his heorte ongann) vendan (tó hire villan) 714. (vorda gerýnu, þá þú) vendan (nþ miht) 4264.

veobedd (n.) ara; auch veohbedd, vihbedd D. M. 58. D. Spr. 115. 'veobedd vorhte' 2835. veoh, idolum; templum, templa: 'oft he hæþengiæld ofer vord godes veoh gesóhte' Ex. 244, 6. 'Voden vorhte veos, vuldoralvalda rúme roderas' Ex. 341, 28. D. M. 145. veohveorþing, idolorum adoratio Ex. 253, 14. S. vih Dfnb. 138. und vibed, voh s. s. v. v.

veor = veorc, veorce, gravis, molestus. 'veorra vorda' 444., wo man die Note nachlese.

veorc, veorce (adi.) gravis, molestus, difficilis; auch adverbium. Ich ziehe zu diesem angenommenen Worte: 'þæt væs veorc gode' 3542. 'þá væs Abrahame veorce on móde, þæt he..' 2785. 'cvæð, ꝥ him være veorce on móde' 2023. 'veorce tó leáne' 37. S. leán.

veorc (n.) opus, labor, vexatio, molestia, dolor. S. gevorc. Gr. 1, 643. I, 348. 2, 280. Gl. Ul. 186. Gl. Bv. Gl. AA. sg. (pl.) nom. acc. veorc 296. 1673. 2739. II, 493. sg. gen. veorces 783. 1683. II, 400. dat. veorce 1039. 1666. pl. gen. veorca 207. pl. dat. veorcum II, 224. Der pl. dat. wird auch adv. gebraucht: 'moleste, ægre' Gl. Bv. Cod. Exon. S. 504. zu 121, 3.

veorcan, vyrcan, operari, laborare, facere, agere Gr. 1, 910. Graff 1, 967.; bisweilen auch mit dem Genitiv construiert. ?præs. sg. 3. vyrceð 3211. præt. sg. 3. vorhte 183. 317. 541. 710. 814. 1552. 1785.

1800. 2371. 2835. pl. 3. vorhton 1668. inf. vyrcean 1297. 1311. 2100. 'geþinges vyrcean' 3985. II, 374; 674. S. vyrcean.
- veorcsum**, dolore afficiens, gravis, molestus; engl. irksome. Gr. 2, 574. 'heó æt þám láþan onfēng deáþes beámes veorcsumne væstm' 591.
- veorcþeóv** (m. und f.) servus operarius, serva, ancilla = vorcþeóv. Gr. 2, 532. pl. dat. (dyde Israèla bearn tó) veorcþeóvum 3592. — sg. dat. vorcþeóve, ancillæ 2254.
- veornian**, marcescere, tabescere. præ. sg. 3. (ic eom hēge gelic þám þe hraþe) veornaþ (þonne hit býþ ámvæn mannes folmum) Ps. 101, 4. 9. pl. 3. (bán) veornodon II, 469.
- veored**, veorod, veorud, vered (n.) coetus, multitudo, turba, exercitus, turma, cohors; gens, populus Gr. 2, 229; 230. pl. gen. veoroda II, 583. 'veoroda valdend', dominus exercituum, Dominus Zebaoth II, 189; 566. 'veoroda god' Ex. 22, 6. 39, 32. 'veoroda dryhten' Ex. 466, 13. 467, 4. sg. gen. 'veredes veard' 4069. dat. verede 2087. pl. gen. 'vereda vuldorcining' 2. '~ dryhten' 351; 2374. ~ 667. 1780. '~ god' 3361. dat. veredum 1891. S. verod.
- veoruld** II, 212. = voruld, mundus; w. m. s. 'á veorulda veoruld' Ps. 110, 5. 'in voruld veorulda' El. 452. 'on veorulda veorld' Ps. 36, 26.
- veorþan**, iacere, iactare, proicere; auch mit einem refl. Accusativ und mit einem Genitiv. Gr. 1, 898. I, 348; 349; 350; 369. 4, 674. Gl. Ul. 188. Dfnb. 201. R. Gr. §. 242. 243. Gl. Bv. Gl. AA. præ. sg. 3. vearp, iecit Gr. I, 346; 353. (valdend) vearp (hine of þám stóle) 300. ~ (on helle) 304. 341. 'vearp hine þá on vyrmes lice' 488. Vgl. hvearfian. pl. 3. vurpon (vudu on innan) 3763.
- veorþan**, fieri, esse; accidere, evenire. Gr. 1, 252; 253; 898. I, 355. 4, 17; 652. R. Gr. §. 245. Gl. Ul. 181. Gl. Bv. Gl. AA. præ. sg. 3. veorþeþ (gefylled) 1759. ~ 1948. veorþ 516. (áboigen) vyrþ 549; 555. præ. sg. 3. vearþ, factus est Gr. I, 346. 'tó deófle vearþ' 305. 'vearþ on fleáme, in fugam versus est' A. 1386. Erl. 131. 'vearþ me on hyge leóhte' 673. coni. 3. vurde 547. pl. vurdon. inf. veorþan 145. 574. 627. part. præ. vorden, factus Gr. 1, 252. (væs) vorden. 1688. S. geveorþan, vurþan.
- veorþian**, honorare, magnificare, revereri, colere, ornare = geveorþian, w. m. s. Gr. D. M. 26. Dfnb. 195. Gl. Bv. Gl. AA. præ. sg. 3. (dryhtnes noman) veorþade 1880. pl. 3. (vordum) veorþodon (vuldres aldor) A. 806. ~ (vuldres ágend) 1715. inf. (heó his dæd) vord noldon) veorþian 309. (noldon alvealdan vord) ~ 328. 534.
- veorþmynd**, veorþmynd (f.) dignitas, honor, autoritas, gloria Gr. 2, 511. Gl. Bv. Gl. AA. nom. (þám ánum is éce) veorþmynd Ex. 240, 10. acc. veorþmynd II, 153. (ealles þæs Judith sægde vuldor veroda Dryhtne, þe hire) veorþmynde (geaf) Jud. 141, 40. 'ge veorþmyndu dryhtne gieldaþ' Ex. 130, 7. pl. gen. veorþmynda Ex. 24, 2. 467, 18. ? auch neutr.
- veotian**, vitian, statuere, constituere, decernere; s. vitod. part. præ. (þe is sùsl) veotod II, 693. 'is þe gùþ veotod' A. 951. Erl. 120. 'þe sint vitu veotud' A. 1366. 1075.

- ver** (m.) vir, maritus, homo Gr. 1, 639. I, 334; 349. 3, 319. D. M. 316. Graff 1, 931. Gl. Ul. 181. Dfnb. 188. Gl. Bv. Gl. AA.; oft 'ver ȝ vif, veras ȝ vif'. Vgl. auch væpned. sg. nom. acc. (auch collectiv) ver 183. 1471. 1556. 1624. 1699. 1817. 2047. gen. veres 917. 1094. 1522. dat. vere 710. 976. 2422. pl. nom. acc. veras 234. 1347. 1353. 1666. 1732. 1876. 2411. 2451. gen. vera 1257. 1269. 1274. 1374. 1891. 1919. 2498. 3443.; auch 'veora' Gl. Bv. pl. dat. verum 1378. 1568. 1810.
- verbeám** (m.) ?stirps hominum, nach Gr. 2, 480; 484. Lye: verbeámas reddi potest 'hominum robur, vires'. Thorpe: 'the lofty warriors'. pl. acc. verbeámas (vlance þeóde) 3415.
- verc** II, 48. = veorc, w. m. s. verc Graff 1, 962. Dfnb. 211.
- vereg**, verig, verg, malignus, improbus, miser, damnatus; diabolus. Gr. 2, 302. Gl. Ul. 187. Gl. Bv. Dfnb. 191. 231. 'vergan (schlecht geschrieben virgan, vyrgan) maledicere, detestari, eigentlich damnare; goth. vargian, alts. varagian' D. M. 1173. S. ávyrgan. 'se verega gást' II, 127. 'se verga' Ex. 268, 8. 'veregan reorde' II, 35. ~ II, 670. verig II, 334; 712. 'verige gástas' 90; II, 631. 'þá verigan gástas' II, 730. verige 3059. verigra 3786., mit instrum. dat. 'hell-tregum verige' 74. 'vitum verige' II, 345; 450; 163; 429., wenn man diese Verbindung nicht lieber zu 'vèrig, confectus, lassus' zieht, wobei auch sonst der Genitiv steht: Gr. 4, 751. vèrig ist im Grunde nichts Anderes als verig; s. Gr. Erl. 98. 149. Gr. 2, 302; 578; 620; 622. engl. weary Gr. 1, 260. I, 361. Gl. AA. Gl. Bv. vèrig, lassus 1457. 1464. '~ þæs veorces' Ex. 436, 32. verg, maledictus 903. 'on Caines cynne, vergum folce' 1245. vergum (adverbial), cum miseriis, misere II, 42. S. ealdvèrig.
- veran**, custodire, defendere. præs. sg. 3. 'se þás fyrð vere 8 mid þære miclan hand' 3203. S. verian.
- vergend**, 'verigend (m.) protector, defensor. sg. nom. (collectiv) 'feóllon. vergend brýða' 1966. verigend 3517.
- vergþo**, vergþu (f.) malignitas, maledictio, supplicium, damnatio, Gr. Erl. 147. Gl. Bv. sg. acc. vergþo 1749. 'ne sceolon ge mine þá hálgan hrianan, ne gretan, ne on mine vitegan vergþe settan, nolite tangere christos meos, et in prophetis meis nolite malignari' Ps. 104, 13. 'he volde vergþu vyrcean georne, dilexit maledictionem' Ps. 108, 17.
- verian**, verigean, custodire, defendere, vestire Gr. 1, 260. I, 333. Graff 1, 924. Dfnb. 229. Gl. Bv. Gl. AA. præt. pl. 3. veredon (mid þy vealde) 843. ~ 3131. inf. (voldon Sodome burh vráþum) verian, contra hostes tueri 1971. (folmum) verigean 3166.
- vérloga** 36; s. vārloga.
- vermægð** (f.) stirps hominum, gens, natio; homines Gr. 2, 480. pl. gen. vermægþa 1632. 1683. S. mægð, verþeód.
- verod**, verud = veorod, veored, w. m. s. Gr. 2, 536. 3, 473. Gl. Ul. 190. Dfnb. 189. 194. sg. (pl.) nom. acc. verod 2403. 3150. 3159.

3162. gen. verodes 27. 1226. 1637. dat. verode 35. 95. 369. 1341. 2490. pl. gen. veroda 255. 1357. 1406. 2952. 3021. 3476. dat. verodum 1296. 1335. — verud 3133. II, 33. verudes 2594. verude 3531. 3545.
- verþeód** (f.) genus humanum, homines, populus = gumþeód, w. m. s. Gr. 2, 417; 421; 480. sg. dat. verþeóde 2681. acc. verþeóde 2472. 2816. pl. nom. verþeóde 3448. gen. verþeóða 3312. acc. verþeóða 988.
- vesan**, esse, existere Gr. 1, 897. I, 335; 349. 2, 589. 4, 17; 38; 525. Erl. 121. 131. R. Gr. §. 233. Graff 1, 1053. Gl. Ul. 193. Dfnb. 226. RW. 40. 50. Gl. Bv. Gl. AA. Die verschiedenen Constructionsweisen des Verbi substantivi kann man aus Gr. II. cc. kennen lernen. S. auch beó, beón, bið, býð u. s. f. præs. sg. 1. ic eóm 494. 584. 868. 1894. sg. 2. þú eart 529. sg. 3. he is (gehéred) II, 335. pl. 1. 2. 3. sind, sindon; syndon 3212. coni. præs. 1. 2. 3. seó 578. II, 690. 709. sie 618. 876. 1112. 1821. 1826. 1828. 4281. pl. sýn. præf. sg. 1. 3. væs; s. unter ne. ves II, 90. sg. 2. vâre. pl. 1. 2. 3. vâron 1541., fuerunt und essent Gr. I, 360; 375. vâron 1257. II, 23. coni. sg. vâre 170. 1431. pl. vâron. imperat. sg. 2. ves 2276. 4104. pl. 2. vesað, vese. inf. vesan 158. 366. 369. 467. 469. 747. 802. 836. 917. 1305. 1588. 1757. beó gewährt vorzugsweise Umschreibungen des Futurums Gr. 4, 18; 21. præs. sg. ind. coni. 1. ic beó, sim 2308. coni. 2. beó, sis II, 732; zugleich imperativ. præs. ind. sg. 2. þú bist 535. sg. 3. bið 630. ~, erit 912. býð 806. inf. beón (scyred) 482. 4075. part. præs. vesende, existens Gr. 2, 589. beónde. gerund. tó beónne Ps. 43, 5.
- vest**, occidens, occidentem versus. Graff 1, 1084. Dfnb. 228. vest (J norð) 275. vest (faran) 3571. 'vestdæles, Hesperiaæ' M. gl. 383. 'on vestrodor' Ex. 350, 24.
- vestan**, ab occidente, ab occasu. Gr. 3, 207. R. Gr. §. 339. Gl. AA. S. súþan, eastan. vestan 803. 1878. 'vinemagas vestan brohton leófsPELL manig' El. 1016.
- vêste**, vastus, desertus, incultus Gr. 1, 735. I, 362. Gl. Bv. (vonn J) vêste 110. 2126. 'hornsalu vunedon, veste vinræced' A. 1160. 'vese vic heóra vêste, fiat habitatio eorum deserta' Ps. 68, 26.
- vêsten** (n.) desertum, solitudo; engl. waste. Gl. Bv. Gl. AA. Graff 1, 1084. sg. nom. acc. vesten 2260. 2868. 4076. 4139. sg. dat. vèstene 125. 2269. 2936. pl. acc. 'ic fleó geond muntas J geond vèstenu' Ps. 10, 1. neben vèstenas. 'he his folc lādde þurh vèstenas vegas uncúpe' Ps. 77, 52. Vgl. vèstenseda, eremita' M. gl. 381. ?vèstensetta.
- vêstengrýre** (m.) deserti horror 3046. Es scheint indessen besser vèsten zu trennen und zu lesen: 'vèsten grýre', und dieses als den Dativ von grýre (s. d.) zu fassen.
- vexan** 196. = veaxan, w. m. s. 'vexende, crebrescens' M. gl. 411. 'mid vexendum helme, florescente fronde' M. gl. 354.
- vibed** = veóbedd, w. m. s. sg. acc. (veras on wonge) vibed (setton) 1876. (þá se rinc gode) vibed (vorhte) 1785. 1800. S. veóbedd, s. v., und vigbed Ps. 83, 4. 117, 25. Gr. 1, 261. D. M. 72.

- vic** (n.) habitatio, vicus, platea, oppidum, monastrium, castellum, portus. Graff 1, 721. RW. 32. Gl. Ul. 188. Dfnb. 139. Gl. Bv. Gl. AA. sg. pl. nom. acc. vic 27. 925. 1047. 1715. 1797. 1871. 2126. 2388. 2587. 2681. 2716. 2831. 3016. pl. dat. vicum 1557. 1732. 1884. 2055. 2267. 2564. 2798. 2875.
- vican**, recedere, labi Gr. 2, 16. Graff 1, 709. Gl. Bv. præt. pl. 3. vicon (veallfæsten) 3412.
- viccungdôm** (m.) incantatio, ars magica. 3639. D. M. 985. Vgl. 'fram viccum, ræderum 7 galdrum, a pythonibus et haruspibus' M. gl. 417.
- vician**, manere, remanere, habitare, hospitari; castra metari Gl. AA. Gr. Erl. 141. præt. sg. 3. (here) vicode El. 65. pl. 3. 'deareðlácende on Danubie stæpe vicedon ymb þæs væteres vylm' El. 38. S. ymbvicigean. inf. vician (ofer veredum) 3046.
- vicsteal** (m.) locus castrorum, castra Gr. 2, 526. sg. acc. (dryhten cvom) vicsteal (metan) 3021. S. stæl. und vgl. 'vigsteal, propugnaculum' M. gl. 349. 401. 442. 'þ he þæt vigsteal vergan scealde' Ex. 315, 30. 'vurdon hýra vigsteal vésten stapolas' Ex. 477, 21.
- vid**, latus, amplus Gr. 1, 733. I, 363. 2, 67. Gl. Bv. Gl. AA. vid u. s. f. 104. 156. 902. 1302. 1345. 1407. 1533. 1632. 1649. 'tò vidan aldre' 1012. 'à tò vidan feore' Ex. 469, 11. oder auch nur 'vidan feorh', per totam vitam, semper, in æternum. Gl. Bv. Erl. 99. S. ferh, videferh. 'viddra 7 siddra' 3356.
- vidbrád**, amplissimus: 'vidbrádne velan' 639.
- vide**, late, ample Gr. 3, 102. Andr. und El. XLIII. Gl. AA. 'vide 7 side' longe lateque' M. gl. 388. S. side. vide 10. 87. 118. 165. 234. 562. 597. 605. 671. 987. 1023. 1085. 1387. 1425. 1711. 2185. 2329. 2548. Superlativ: vídóst 3639.
- videferhð** 903. konnte beibehalten werden; es ist = vidan ferh Ex. 138, 12. 142, 12. 255, 32. und sonst öfter. Nach diesen Stellen ist auch das im Gl. Bv. s. v. ferhð von videferhð Gesagte zu berichtigen. S. noch Haupt 5, 215.
- vidl** (f.) illuvies, pollutio Gl. AA. sg. dat. 'þohte þá beorhtan idese mid vidle 7 mid vomme besmitan' Jud. 133, 1. pl. dat. (sælvongas) vidlum (gevemde) 1289. Hiervon kommt 'vidlian, polluere'. Ex. 317, 4: 'heofon vidledan, forsávan hfra sellan'.
- vidlást** (m.) iter in terram remotam, peregrinatio; s. die Nota zu Z. 1018. = vidveg. Vgl. 'ús se góða God georne gesamna of vidvegum' Ps. 105, 36. 'hálig drihten synfulle tódrifeð geond vidvegas vearnum ealle' Ps. 144, 20.
- vidmære**, late celebr, longe lateque clarus, clarissimus Gr. 2, 655. 'vidmære ver' 1624. '~ cynn' 2612. '~ blást' Ex. 60, 27. '~ gevin, vróht áhofan' Ex. 317, 1. Vgl. 'secgað his vundor eall vide mæru' Ps. 104, 2. 'vidmærsiað, crebescunt' M. gl. 386. 'vidmærsiende, crebescens' M. gl. 424.

- víf** (n.) femina, mulier, uxor Gr. 1, 643. I, 363. 3, 323. Diefnb. 150. RW. 63. 155. Gl. Bv. Gl. AA.; auf das neutr. víf folgt gern das femin. Pronomen Gr. 4, 268. sg. pl. nom. acc. víf 174. 195. 453. 524. 544. 557. 704. 767. 908. 1125. 1182. 1245. 1329. 1353. 1427. 1541. 1715. 1850. 1861. 1873. 2081. 2126. 2225. 2236. 2337. 2374. 2412. 3505. sg. gen. vífes 645. 1842. sg. dat. vífe 714. 1142. 1165. pl. gen. vífa 623. 699. 819. 1255. 2748. pl. dat. vífum 1086. 1568. 1732. 'vífan, nubere' M. gl. 400. 'víflíc, matronalis' M. gl. 417.
- vífmyrn** (f.) amor mulieris. dat. (for) vífmyrne 1855.
- víg** (n.) bellum, expeditio, pugna, exercitus, copiæ. Gr. D. M. 184. 393. 842. Graff 1, 704. Gl. Ul. 188. Dfnb. 133. Gl. Bv. Gl. AA. Haupt 5, 223. sg. (pl.) nom. acc. víg 2064. 2152. 3172. 3523., in der letzten Stelle „Heeresmacht, copiæ“. sg. gen. víges 3105. Ueber die Personification von víg s. Gr. D. M. II. cc.
- víg** (m.) idolum = veóh, víh. D. M. 58. Gl. Ul. 188. Diefnb. 138. S. víbed, víhbed Gr. D. Spr. 115. sg. gen. þæs víges 3719. D. M. 58. acc. 'ne villað þysne víg vurfígean' 3725. S. veóh.
- víga** (m.) bellator, pugil, miles. Gr. 1, 645. I, 363. Dfnb. 133. Gl. Bv. Gl. AA. sg. acc. vígan 3117. pl. gen. vígena 2035. 'vígena baldor' Jud. 132, 47. D. M. 201. 'vígena vrn J vuldres þrym' Ex. 281, 4.
- vígan**, pugnare, proeliari, contendere = víggan. Gr. I, 363. Graff 1, 707. Gl. Ul. 188. Dfnb. 133. Gl. Bv. inf. vígan 3240. Hierzu gehört das part. præs. vígende, víggende, und masc. Subst. vígend = víga, proeliator, miles Gl. Bv. Gr. 1, 265. vígende: 'vígendra hleó' A. 506; 1450; 1672. vígend, víggend R. Gr. §. 118. Gl. Bv. Gl. AA., collectiv 'militantes, milites'. sg. dat. þám víggende El. 983. (nom.) acc. vígend 1406. '~ unforhte' 3109. und 3257. 'he sóna ongan vígend veccean' A. 850.
- vígblác**, pugnam s. bellum pavescens. 'verud væs vígblác' 3133. S. blác.
- vígbord** (n.) clypeus bellicus, clypeus Gr. 2, 482. Gl. Bv. = gúðbord, w. m. s. pl. nom. vígbord (scinon heáh ofer hælepum) 3395.
- vígcyrm** (m.) belli tumultus, clamor pugnantium Gr. 2, 482. sg. nom. 'vígcyrm micel, hlúd hildesvæg' 1985. S. cyrm.
- vígleóð** (n.) classicum Gr. 2, 482; 506. acc. vígleóð 3150. S. gemunan.
- víglíc**, bellicus, bellicosus. 'víglíc verod' 3162. 'víglíce tól, instrumenta bellica' M. gl. 346. 'víglíce, heardlice, bellicosas' M. gl. 347.
- vígród** (f.) expeditio bellica, expeditio. sg. acc. vígróde 2078.
- vígsigor** (m.) victoria e bello reportata; nach Kemble indessen auch 'in bello victoriosus' Gl. Bv. Gr. 2, 482. D. M. 24. acc. vígsigor 1998.
- vígsið** (m.) expeditio bellica Gr. 2, 482; 510. acc. vígsið 2088.
- vígsmið** (m.) motor belli, bellator Gr. 2, 482; 524. Gl. Bv. pl. nom. 'vlonce vígsmiþas vinburgum in sittað æt symble' Ex. 314, 14. dat. vígsmiþum 2697. Verschieden ist 'vígsmið, idolorum fabricator' Ps. 113, 12: 'þá væron deofulgild deorce hæþenra golde J seolfre, þá hær geara menn vorhtan vígsmiþas vræste mid folmum'.

vihgyld (n.) idolum; cultus idolorum, idolatria Gr. 2, 495; 641. D. M. 58. sg. (pl.) vihgyld 3700. Vgl. vih Gr. 3, 428. Graff I, 721. Dfnb. 132. vihbed Gr. 3, 433.; s. deófulgyld.

viht (f.) creatura, ens; animal, persona, res, aliquid; später vuht; s. áviht. Gr. 1, 268; 647. 3, 9; 721; 735. I, 326; 336. D. M. 410. 1216. Graff 1, 730. Dfnb. 132. RW. 42. Gl. Ul. 181. Gl. Bv. Gl. AA.; engl. aught; s. alviht, ealviht. sg. nom. acc. (ne væs) viht (gevorden) 104. (ne sorga) viht 242. 'ne sorge viht veorces viston' 782. 'ne sceattes viht' 810. 'ne þearft þú þe viht ondrædan' 2162. 'him viht ne sceód grim glæda nið' 3981. 'leás viht' II, 726. 'ne me viht ansiteð egesan áviht æniges mannes' Ps. 55, 9. 'ic eom vunderlicu viht' Ex. 406, 14; 407, 6. 'ic viht geseah vundorlice' 411, 29. und öfter im Cod. Exon. in ähnlichen Verbindungen. sg. gen. dat. auch acc. vihte. 'ne for vihte' 2686. 'nis me vihte þearf' 278. 398. 3664. 3719. 'þære vihte' Ex. 438, 9. 412, 15. 419, 3. acc. vihte Ex. 95, 15. 'ic þá vihte geseah væpned cynnes' Ex. 419, 21.; der gen. und der dat. stehen auch adverbial. pl. nom. acc. vihte. 'þeós lyft byreð lytle vihte' Ex. 438, 26. 'nú is undyrne, hú þá vihte hátne sindon' Ex. 429, 38. 'þine vihte on þám vynnum lifiað, animalia tua' Ps. 67, 11. gen. vihta (vealdend) II, 126. 'þonne vihta gehvylce, deóra Ʒ fugla deaðlég nimeð' Ex. 61, 10. 'he væterstreámas vende tó blóde, ne mehte þær drincan vihta ænig' Ps. 77, 44.

vilcuma (m.) advena gratus s. exoptatus; s. cuma. Gr. 2, 482; 514. Gl. Bv. sg. nom. vilcuma Ex. 339, 17. acc. 'geségon vilcuman on heáhsetle heofones valdend' Ex. 35, 7. 'he þá vilcuman vordum grétte' Ex. 462, 26. pl. nom. (ge sind) vilcuman II, 619.

vild, vilde, ferus, ferox, rudis, silvestris; engl. wild. Gr. 1, 252; 735. I, 336. 2, 58; 239. Graff 1, 803. Gl. Ul. 192. Diefenb. 185. Gr. D. Spr. 83. vild u. s. f. 202. 1455. 1460. 1472. 1511. 3907. 4094. 4180.

vilddeór, vildeór (n.) fera, bellua Gr. 1, 253. 2, 641. Gl. Bv. Gl. AA. sg. pl. nom. acc. vilddeór 4022. vildeór 4029. pl. gen. vildeóra 4089. 4139. 4141. dat. vilddeórum 4167. S. deór.

villa (m.) voluntas, animus; desiderium, cupido, voluptas; engl. will. Gr. 1, 645. I, 336. 3, 502. Gl. Ul. 192. Dfnb. 173. RW. 43. 44. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. acc. villa 2357. 4098. sg. gen. dat. acc. (pl. nom. acc.) villan 142. 243. 250. 501. 566. 597. 684. 699. 714. 724. 825. 832. 1450. 1770. 1873. 2081. 2162. 2301. 2344. 2373. 2808. 3480. pl. gen. vilna 236. 1527. 1614. 1654. 1752. 1806. 1884. 1942. 2266. pl. dat. (adv.) 'villum minum' 2780; Ex. 91, 16. 'þ synt þá sávla, þá þe gevitnode beóð for hióra scyldum, óðþe heóra villum, óðþe unvillum' Ps. 44, 16. 'villan, be villan', ultro, sponte Gr. 1, 268. 3, 133; 150; 160. So steht villan 2770. Vgl. ferner: 'ofer mihte, ofer villan, coacte, citra voluntatem' Gr. 3, 157; 161.

villan, velle, desiderare, optare Gr. 1, 909. R. Gr. §. 217. Graff 1, 815. Dfnb. 173. Gl. Bv. præs. sg. 1. ic ville 757. 'ic sêcan ville' 758.

1745. sg. 2. þú vilt 556. sg. 3. vile 1822. pl. villað 659. 1904. coni. sg. ville 1897. 1912. 2306. pl. villon, villen. præt. sg. (1.) 3. volde 99. 593. pl. coni. volden 640. 741. 784. part. præs. 'villende, volens' 557. S. nylan, nolde unter ne.
- villburna** (m.) fons, scaturigo. pl. acc. villburnan 4368. Vgl. villspring Gr. 3, 387.
- villflôð** (n.) fontium fluctus, diluvium, 'Quellflut' Gr. 2, 493. sg. nom. villflôð 1407. S. flôð.
- villgebrôþor** (m.) fratres germani 968.
- villgesîþas** (m. pl.) 'voluntarii comites, voti asseclæ' Lye. pl. nom. villgesîþas 1998. S. gesið, gesiþa.
- villgesteall**, **vilgesteall** (n.) = vilgesteald, ? divitiæ; vgl. æhtgesteald Ex. 249, 22. pl. dat. villgesteallum 2140. Gr. 2, 483; 527.
- villgesveostor** (f.) sorores germanæ; s. sveostor. pl. nom. villgesveostor 2601.
- villgeþôfta** (m.) contubernalis exoptatus, socius, cliens. pl. acc. villgeþôftan 2021. Vgl. Gr. D. Spr. 132. M. gl. 395: 'geþoftena, contubernalium'.
- vilnian**, velle, desiderare Gr. 4, 656. Dfnb. 173. Gl. Ul. 192. Gl. Bv. Gl. AA.; mit dem Genitiv verbunden, (neben dem Acc.), und mit præp. Præs. sg. 1. (dryhten! dryhten, þú vást nú eall hvæs) ic vilnie Ps. 37, 9. 'ôðre gehýron be me þæt þæt ic vilnige' Ps. 50, 9. sg. 2. þú vilnast A. 283. sg. 3. 'heort vilnað tó vætre' Ps. 41, 1. pl. 3. 'ealle tó þe, éce dryhten, ætes vilniað' Ps. 103, 25. 'hie vilniað ôþera manna unsælþa' Ps. 13, 7. præt. pl. (hie tó fæcne freoþo) vilnedan 3739. inf. (friþes) vilnian 3732.
- vín** (n.) vinum Gr. 3, 466; 559. Gl. Ul. 188. Dfnb. 148. Gl. Bv. Gl. AA. Haupt 5, 223. dat. vine (druncen) 2599; 2628. 1557. 'sæton him æt vine' 4213.
- vinburh** **vynburh** (f.) aula gaudiorum; habitatio amoena s. pacifica, urbs. Gr. 2, 482. Andr. und El. XXXVII. D. M. 780. sg. gen. vinburge (cyning) 4139. dat. 'forhvan þú tóvurpe veallfæsten his, vealdeð his vinbyrig eall þæt on vege færð' Ps. 79, 12. acc. vinburh 3576. pl. gen. 'mid Cæsere (ic væs), se þe vinburga geveald áhte' Ex. 323, 11. dat. vinburgum in Ex. 247, 23. 314, 15. 'þonne þú þnes gevinnes væstme byrgest, 7 þú eádig leofast, 7 þe vel veorþeð on vynburgum' Ps. 127, 2.
- vind** (m.) ventus; engl. wind. Gr. 1, 252; 639; 898. I, 336. 2, 226. 3, 390. Gl. Ul. 193. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. acc. vind 314. 803. dat. vinde 214. 3796.
- vindan**, plectere, vertere, torquere, volvere, vibrare, circumdare; volvi, se volvere; moveri = gevindan, w. m. s. Gr. 1, 898. I, 336. Graff 1, 746. Gl. Ul. 192. Dfnb. 142. præt. sg. 3. 'vand him up þanon' 444. 488. 3009. pl. 3. (þúfas) vundon (ofer gárfære) 3271. inf. vindan (on volcne) 416. part. præt. vunden gold 1925; 2064; 2122; 4190., wo man die Nota nachlese. Man vgl. ferner noch D. M. S.

1226., wo die Phrasen 'gold velan bevunden' und 'gold galdre bevunden' besprochen werden. 'Vunden gold' kommt ausserdem vor Ex. 326, 16. 437, 6.

vindig, ventosus, aërius, æthereus; engl. windy. Gr. 2, 302. 'þá væs on þám ofne vindig ǝ vynsum' 3865; Ex. 189, 19. vindig volcen Ex. 201, 24. 'vindge holmas' Ex. 53, 26. 'þæs vindiga sele' II, 137.

vindruncen, vinolentus Gr. 2, 591. ~ 4270.

vindsele (m.) aula ventosa; inferna. acc. (geond) vindsele II, 322; 387., wohl zu unterscheiden von vinsele, w. m. vgl.

vine (m.) amicus, dilectus, socius; homo Gr. 1, 336; 363. 2, 55; 602. 3, 321. Dfnb. 166. RW. 38. Gl. Bv. sg. nom. (voc.) vine (min) 821. 'se min vine' Ex. 444, 21. ~ 1189. 1861. 2810. dat. vine 1841. '~ , amatore' M. gl. 419. pl. nom. 'ne sint me viñas cūpe' A. 198. gen. vina 2692. dat. vinum II, 524. acc. vinas 2728.

vineleás, amicus destitutus Gr. 2, 421; 566. Gl. Bv. vineleás 1047. 4086. 'vineleás guma' Ex. 289, 9. '~ hæle' Ex. 329, 11. '~ vræcca' Ex. 457, 27; 442, 9.

vinemæg (m.) cognatus, amicus = mægvine. Gr. 2, 483; 509. 3, 321. Gl. Bv. pl. gen. vinemaga 2619. vinemæga Ex. 184, 2. 287, 1. dat. vinemagum 1018. vinemægum Ex. 306, 31.

vingál, vino inebriatus, vinolentus, ebrius Gr. 2, 560. vingál 3634. 'vlonc ǝ vingál' Ex. 207, 25; 478, 2. S. ealogál.

vingeard (m.) vinea; engl. wineryard = vineard. Gr. 2, 482; 494. Gl. AA. sg. gen. 'vingeardes tånum, fingeræpplum, palmetis, dactylis' M. gl. 410. acc. vingeard 1552. S. geard.

vingedrync, vingedrinc (m.) vini potatio; symposium Gr. 2, 482. Gl. AA. sg. nom. vingedrync 2573. dat. 'hie þá tó þám symle sittan eódon, vlance tó vingedrince' Jud. 131, 3.

vinn, vin (n.) labor, contentio, bellum = gevinn Gl. Bv. Gl. AA. sg. acc. (ongann) vinn (upáhebban) 259. Vgl. 'væs þæt gevin tó strang, láð ǝ longsum' Beóv. 266. S. gevinn.

vinnan, laborare, niti, acquirere; contendere, pugnare, certare; engl. win. Gr. 2, 867. 4, 715. Graff 1, 875. RW. 37. Dfnb. 159. Gl. Ul. 193. Gl. Bv. Gl. AA.; wird verschieden construiert: mit dem Accusativ; mit dem Dativ (mit und ohne Präpos.), oder mit Präositionen (on, við, ymbe) und dem Accusativ. præs. pl. 3. (hine monige on) vinnað 2284. ~ (ymbe vyrmas) II, 137. præt. sg. 3. vann (mid vinde, näml. folde) 214. he vann (við heofnes valdend) 303. (við dryhten) ~ 487. von (ǝ vorhte) 1552. pl. 3. (hie við god) vunnon 3443. coni. sg. 2. (vást þú, þæt þú við god) vunne II, 706. inf. (við gode) vinnan 77. ~ (við þone mæran drihten) 298. (við god) ~ 345. 929. 'þú þæs cvealmes scealt vite vinnan', cædis poenas dare 1011. (við Sarran) ~ 2235. (við veán) ~ 2700. part. præs. vinnende (viga) Ex. 434, 25. 'ic áne geseah vinnende viht vido benne geán' Ex. 438, 3. S. gevinnan.

- vinsele** (m.) gaudii aula, amicorum aula, zu vin, vyn und vine, nicht zu 'vin, vinum' gehörig; der Freudensaal; vgl. vinburh; = vinsæl (n.) Gr. 2, 482; 518. Andr. und El. XXXVII. D. M. 780. 781. Gl. Bv. sg. nom. (vloncra) vinsele II, 94. dat. 'ic him byrlade vróht of vege, þ hie in vinsele, þurh sveordgrípe, sávle forlétan, of flásc-homan', so that in the social hall they the soul let forth' Ex. 271, 25. Thorpe. 'hý in vinsele ofer beórsele beágas þégon, æpp-lede gold', in the joyous hall they, on the beer-bench, rings should receive, appled gold' Ex. 283, 27. in vinsele Ex. 436, 16. vinsæl: 'voriað þá vinsalo', disturb'd are the joyous halls' Ex. 291, 6. Thorpe.
- vinter** (m.) hiems; annus, insofern die Angelsachsen, wie andere nordische Völker, nach Wintern, nicht nach Jahren, zählten. Vgl. niht Gr. 1, 251. I, 336. 2, 124. D. M. 653. 718. Graff 1, 629. RW. 38. R. Gr. §. 98. Dfnb. 158. Gl. Ul. 193. Gl. Bv. Gl. AA. sg. gen. vintres 1189. pl. nom. acc. vinter: 'ymb seofon vinter' 4095. 1137. gen. vintra 1117. 1121. 1125. 1142. 1153. 1159. 1165. 1172. 1180. 1197. 1211. 1218. 1221. 1226. 1233. 1259. 1315. 1363. 1594. 1718. 1734. 2193. 2292. 2337. dat. vintrum 1637. 2347. 2605. Vgl. nihtgerim.
- vinterbiter**, frigidus, hiemalis Gr. 2, 557. vinterbiter veder 3897.
- vinterstund** (f.) tempus hiemale, hiems; annus Gr. 2, 445. acc. vinterstunde 369.
- vinþego** (f.) convivium, compositio Gr. 2, 482; 531. sg. dat. (æt) vinþege 3535. 'sum bið gevittig æt vinþege, beórhyrde gód' Ex. 297, 27.
- vís**, sapiens; engl. wise. Gr. 1, 733. I, 363. (vielleicht auch Subst. Erl. 118.) Graff 1, 1068. Dfnb. 220. Gl. Ul. 189. Gl. Bv. Gl. AA.; öfter mit Präpositionen verbunden: 'vis on gevitte' A. 316; Ex. 294, 10. 'vis in veorcum' Ex. 185, 7. ~ 1953. 4054. Superlativ: se visesta 3322.
- vísa**, dux, rector; auch sapiens, testis. Gr. 1, 645. I, 363. Dfnb. 220. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. (veard j) visa 1152. (folces) ~ 1193. ~ 1999. 2942. 3187. 3721. 4220. 4057. 4067. 4083. acc. (veorces) visan 1683. S. aldorvisa.
- vísdóm** (m.) sapientia; engl. wisdom. Gr. 2, 544. 3, 356. Gl. AA. Dfnb. 220. acc. visdóm 3545. 3650.; öfter verbunden 'vord j visdóm'. Ex. 169, 33: 'væs þæs deóplíc eall vord j visdóm'. A. 1678: 'Cristenra veóx vord j visdom'.
- víse** (f.) modus, ratio, res, negotium; engl. wise. Gr. 1, 646. I, 363. Graff 1, 1073. Dfnb. 220. Gl. Bv. Gl. AA. pl. gen. (vorda ne) visna 531. 'on þá visan, hoc modo; on ealle visan, omni modo; on óþre visan, on ænige visan' cet. Gr. 3, 142; 155. 'on þá ealdan visan, anti-quitus' M. gl. 418.
- víshydig**, sapiens, cautus. ~ 1810. 1817. 2047. 2249.
- vísian**, ducere, docere, monstrare, monere, regere. Gr. 1, 906. 2, 93. Erl. 105. 126. Gl. Bv. præs. sg. 1. (svá) ic (þe) visie 560. coni. sg. 2. 'hú þú vægflotan sund vísige' A. 488. præt. sg. 3. (svá him se eorl) visade 2438. 'þonne him se dryhtnes dóm visade tó þám

nýhstan nýdgedále' Ex. 129, 5. visode (on forðvegas) 3277. ~ (him) 3553. A. 381. 'stig visode, viam monstravit' A. 985. inf. vísian A. 1100. Ps. 104, 34: 'he hi volcne bevreáh, vrápum áhredde, hêt him neóde nihta gehvylce fyrene beám beforan visian'.

visse; s. vitan.

víslíc, sapiens, prudens 3455. 3678.

víslíce (adv.) sapienter, decenter Gl. AA. 'vislice geveorht' 453. 'forþám he is God, cyning ealre eorþan; singað ǝ heriað hine vislíce' Ps. 46, 7.

víst (f.) victus, epulæ; alimentum, pastus, pabulum. Gr. 1, 255. I, 336. 2, 200. 3, 461. Graff 1, 1061. Dfnb. 226. Gl. Bv. Gl. AA. sg. gen. viste 3621. dat. viste 3059. acc. viste 1335. vist 2947. mit 'vela' verbunden: 968. A. 302. 318.

vit (dual zu ic, w. m. s.) nos duo Gr. I, 336. Gl. Bv. vit bútu 571. ~ 733. 738. II, 412. 413. 415. 417. 420. 'vit Adam tvá', nos duo, ego et Adamus II, 412. 'vit Scilling', nos duo, ego et Scillingius Ex. 324, 31.

vita (m.) sapiens, consiliarius, senator = veota, vuta. Gl. Bv. Gl. AA. Gr. 4, 89. pl. dat. vitum 2962. Hierzu vgl. 'vitena gemot, parliamentum' Gl. Bv.

vitan, scire, novisse Gr. 1, 909. 4, 89; 90. R. Gr. 5. 218. Graff 1, 1089. Dfnb. 218. RW. 41. Gl. Ul. 189. Gl. Bv. Gl. AA.; s. nytan unter ne. vitan wird bisweilen auch reflexiv mit dem dat. construiert. præs. sg. 1. ic vite 3661. ic vát, novi. 'ic vát, he minne hige cūpe' 384. 'ic vát, hvæt he me self bebeád' 532. 'ic vát, inc valdend god ábolgen vyrð' 548. 'ic vát, þæt he ábolgen vyrð' 555. 1094. 3220. II, 182. 'ic þe góðne vát' 1341. 'ic vát heáburh hér áne neáh' 2511. sg. 3. (god ána) vát II, 32. sg. 2. þú vást, novisti, nosti Gr. I, 359. Gl. Bv. þú vást 873. 913. 'þú ne gevittes vást' 4089., mit dem gen., wie die Verben des Denkens und Fühlens. ~ II, 707. pl. 1. viton, novimus 3464. El. 643. Das præt. hat neben 'vát, viton' auch die Form 'viste, visse, viston'. sg. 3. (sár ne) viste 179. 41. 486. 491. 854. viste him (spræca fela) 443. Gr. 4, 38. viste 693. 1282. 1684. 2038. 2336. 2594. 2619. 2787. 4202. pl. viston 783. 2958. sg. 3. visse Gr. 1, 255. ~ 3338. 3643. 4052. imperat. víte II, 701. inf. vitan (yfles ǝ gódes) 476.

vítan, imputare, exprobrare, reprehendere, punire. Dfnb. 218. Gl. Bv. præs. sg. 1. 'ne vite ic him þá vomcvidas' 618. inf. 'þú meahit hit me vitan vordum þnum' 821. S. vite.

víte (n.) poena, tormentum, labor, supplicium Gr. 1, 644. 3, 499. Gl. Bv. sg. nom. vite 354. 1039. 1314. 1813. gen. 'vites, martyrii' M. gl. 403. dat. vite 317. 478. ?798. 2490. 2536. acc. 'vite, vindictam' M. gl. 409. ~ 296. 322. 328. 366. 560. 1011. 1261. 2562. 4162. II, 495. pl. nom. acc. vitu II, 186; 228; 715. gen. vita 334. dat. 'vitum fæst' 3069. oder 'in vftum fæst' El. 770.; auch 'vitum gebunden' Jud. 134, 50. Gr. 2, 591. ~ II, 80.

vitebrôga (m.) horror supplicii, metus poenæ Gr. 2, 482; 487. Gl. Bv. sg. acc. vitebrôgan 45. pl. nom. acc. vitebrôgan El. 931. Ex. 250, 31. 254, 13.

- vitega, vītiga, vītga**, propheta, sapiens D. M. 84. 857. 986. Graff 1, 1123. Dfnb. 218. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. vitga 3667. 'se vitga sang' El. 1189. gen. vītgan 3319. pl. nom. vitegan II, 465. vītigan II, 462. vitgan 3559. 'þá seó cvæn ongan friccgæn, hū on vorulde ær vitgan sungon' El. 560. pl. gen. vitegena 4164. II, 493. 'ic þæt gearolice ongiten hæbbe þurh vitgena vordgerþno on godes bōcum' El. 290. pl. dat. vitegum II, 589. S. vitig.
- vītehūs** (n.) locus poenæ s. tormenti; orcus, inferna. Gr. 2, 482; 500. D. M. 764. sg. dat. 'on vītehūse, in amphitheatrum' M. gl. 403. acc. vītehūs 39. II, 629. 'deófol gefeallað in sveartne lēg under foldan sceat, on vrāpra vic, on vītehūs, deáðsele deófoles' Ex. 94, 7. pl. gen. 'vītehūsa, ergastulorum' M. gl. 428.
- vītelāc** (n.) supplicium Gr. 2, 482; 503. Vgl. aglāc. pl. nom. vītelāc 2548.
- vīteloc** (m.) claustrum poenæ, carcer. pl. acc. vīteloccas 2411. Vgl. hearmloca.
- vītescrāf** (n.) antrum tormenti, orcus, gehenna Gr. 2, 482. acc. vītescrāf II, 692. S. scrāf.
- vītesving** (m.) castigatio, punitio. pl. dat. vītesvingum 1858.
- vitian, vitigan, ordinare, constituere, decernere, providere** Gl. Bv. Erl. 120. Dfnb. 218., welches Citat man nachlese. Häufig kommt das part. præt. 'vitod, vitud, veotod' vor, wovon das adv. 'vitodlice, vero, autem, profecto' Gl. AA. S. veotian. vitod 472. 724. 727. 927. 'vitodes bidan', decretum expectare 2269; 'here stille bād vitodes villan' 3480. ~ 3400. 4093. 'vitod tealde', pro certo habuit Ex. 264, 1. ~ Ex. 402, 3. 'æt hām findað vitode him viste ȝ blisse' Ex. 430, 13. 'me bīð deáð vitod' Ex. 494, 13. 'fleag fugla cyn þær hý feorhnere vitode fundon', ubi vitæ salutem certam invenerunt Ex. 157, 11.
- vītīg**, sapiens, prudens, peritus Gr. 2, 302. D. M. 19. Dfnb. 218. Gl. Bv. vitig dryhten 2954; 3921. 'vītīg god' 3009; Ex. 14, 29.
- vītigian**, prophetare, prædicere. præs. sg. 3. vītigað (hālgum gāstum) 3997. part. sg. 3. (him) vītigode (vyrda geþingu) 4063.
- vītigdōm** (m.) sapientia, prudentia. acc. vītigdōm 3664.
- vīterōd** (f.) flagellum, scutica; Zuchtruthe, wenn Z. 3420. so zu lesen ist. Gr. 2, 230. gibt über die Lesart 'vitrod' nichts Näheres an; er scheidet 'vitr - od'. *
- við** (Präpos. mit dem Gen., Acc. oder Dat.) contra, versus, ex adverso; iuxta, prope, apud; cum, pro, loco u. dgl. Gr. 1, 253. I, 336. 2. 754; 908. R. Gr. §. 411. Gl. Bv. Gl. AA. 'við drihtne' 26. 'við god' 46.; nachgesetzt: 'hvæt is mannes sunu, þæt þú him áht við æfre hæfdest?' Ps. 143, 4.
- vīþerbreca, vīþerbreoca** (m.) adversarius; Satanas. vīþerbreca 2282. 4063. Ex. 258, 22. pl. acc. vīþerbreacan 64. pl. dat. vīþerbreocum Ex. 120, 2. Vgl. 'vīþerbrōgan', adversarii Ex. 35, 26.
- vīþermédo** (? f.) aversio, odium; punitio Gr. 2, 795. nom. vīþermédo 656. Vgl. oferméde.

- viþertrod** (m.) regressus, receptus, fuga Gr. 2, 795. Gl. Bv. Gl. AA. acc. viþertrod 2078. 'cirdon cynerófe vlggend on viþertrod' Jud. 140, 47.
- viðhabban**, viðhæbban, retinere, continere, resistere Gr. 2, 908. inf. (þám miclan mægne) viðhabban II, 520.
- viðhogian**, contemnere, resistere Gr. 2, 908. præt. sg. 3. (nergendes hæse) vithogode 2058. 'heó þæs beornes luþan fæste viðhogde' Ex. 245, 9. pl. 2. ge viðhogdun (hålgum dryhtne) Ex. 139, 34. Vgl. das part. præs. 'viðhygende, resistens, adversarius'. Ps. 67, 21: 'vealdend viðhygendra heáfðas feónda hér gescæneð'.
- vlanc**, vlanc, superbis, gloriosus, elatus, arrogans; verbindet sich gern mit dem Dativ. Gr. 1, 250. 733. 2, 281; 622. Gl. Bv. Gl. AA. vlanc 1819. 3099. Jud. 131, 30. 'dugupum vlance' 2413. 'vlanc vunderloce' Jud. 141, 5.
- vlenco** (f.) superbia, fastus, splendor = vlence (masc.) Gl. Bv. sg. nom. vlenco 2573. 4195. dat. vlence 1667. pl. dat. 'on mīnum vlencum Ƿ on mfare orsorhnesse' Ps. 29, 6.
- vlitan**, adspicere, intueri, videre Gr. 1, 250; 896. I, 363. 2, 14. Erl. 149. Gl. Ul. 197. Dfnb. 241. Gl. Bv. Gl. AA. præs. sg. 2. þú (on magan) vlitest 2389. præt. sg. 3. (eágum) vlat 106. Gr. I, 358. inf. (eágum) vlitan (on landa cyst) 1788. 1819. 'on Sodomian burg vlitan' 2396. 'vlitan in vulder' II, 410.
- vlite** (m.) splendor, nitor, vultus, species, forma, color, pulchritudo Gr. 1, 250; 640. 2, 14. 3, 402. Graff 2, 201; 322. Gl. Ul. 197. Dfnb. 243. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. dat. acc. vlitte 36. 71. 207. 524. 610. 854. 1255. 1819. 1842. 1844. 1849. 2185. 3758. 3786. 3882. II, 224. sg. gen. 'God gifeð gleáv vord godspellendum, se þe is mihtig kynincg Ƿ vlitte vealdend' Ps. 67, 12. pl. dat. 'gegyrede mid eallum mislicum hræglā vlitum Ƿ mid gyldnum fnaðsum' Ps. 44, 15.
- vlitebeorht**, vultu splendens, specie lucidus, formā præstans Gr. 2, 556; 575. Erl. 143. vlitebeorht 131. 188. 220. 1554. 1722. 1798.
- vliteg**, vlitig, splendidus, pulcher, formosus Gr. 2, 14. Comparativ: vlittegra 517. 'vlitegran, lægeran, formosiozem' M. gl. 432. Superlativ: vlittegost 623. 699. 819. vlitig Gl. Bv. Gl. AA. ~ 1013. 4016. II, 215; 611; 653. Comparativ: vlittegra 601.
- vlitesciene**, vlitescýne, speciem habens formosam, pulcher, splendidus, formosus Gr. 2, 575. vlitesciene 524. vlitescine II, 212. vlitescýne 3856. El. 72. 'veorud vlitescýne vuldres áras cvomun on corþre' Ex. 31, 9. 35, 6. '~ ver' Ex. 189, 1. 'seó ~ vuldres candel' Ex. 269, 22. Superlativ: 'ávo brúcað eádigra gedryht veoruda vlitescýnast vuldres mid drihten' Ex. 101, 27. S. sceóne, sciene.
- vlitian**, splendere facere, ornare, formare; pulchrum aspectum præbere. Gl. AA. præs. pl. 3. (byrig fægriað, vongas) vlittegað Ex. 308, 33. 493, 17. imperat. sg. 'vlittega þinne vordcvyde Ƿ þin vuldor on ús' 3845.
- vlonc** 1842. II, 94. = vlanc, w. m. s.
- vôcor**, vôcer (?m. und fem.) fructus, proles, foenus Gr. I, 364. 2, 11; 80; 141. Graff 1, 680. Gl. Ul. 199. Dfnb. 130. 429. sg. nom. vôcor 1307. acc. vôcre 1337. 1404. 1485.

- vôð**; s. vadan.
- vôð**, furiosus, rabidus, insanus, dæmoniacus; engl. wood, wode. Gr. I, 364. D. M. 858. Gl. Ul. 198. Dfnb. 216. Gl. AA. gen. 'vôðan gevittes' 4145. Vgl. 'vôð, rabies' ll. cc.
- voh**, curvus, obliquus; davon voh (n.) error; iniquitas, pravitas; idolum. Dfnb. 127. 429. Graff 1, 700. Gl. AA. = vog, vô. S. veobedd. sg. acc. voh (vyrca) 3688. 'þæt voh ne vorhton, inique non egimus' Ps. 43, 19. 'þær hi voh fremedon' Ps. 54, 20. Vgl. 'hi him voh-godu vorhtan ȝ grofun' Ps. 77, 58.
- volcen** (n.) nubes; engl. welkin. Gr. 1, 643. I, 338. 2, 160; 3, 338. D. M. 309. Graff 1, 796. R. Gr. §. 89. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. volcen II, 6; auch collectiv statt des Plurals. dat. volcne 416. pl. nom. volcnu 212. gen. volcna 3868. 4141. II, 566. dat. volcnum 1533. II, 610. häufig 'under volcnum' 913. 1054. 1226. 1387. 1433. 1696. 1944.
- volcenfaru** (f.) nubium cursus Gr. 2, 483. sg. nom. volcenfaru 3897. acc. 'ic hvilum stige up, volcenfare vrede, vide fere swift ȝ sviðfeorm' Ex. 386, 33.
- vom**, vam gen. vommes, vammes (m.) malum, vitium, crimen, peccatum; horror, macula Gr. 1, 245; 639. Graff 1, 852. Gl. Ul. 192. Gl. AA. sg. nom. acc. vom. 3815. II, 228. 'vom, luem' M. gl. 430. pl. (nom.) acc. vommas 3542. gen. vomma 1267. 3800. dat. vomnum 3461. II, 158.
- vôma**, vôm (m.) clamor, sonitus; tumultus, terror, timor. Gr. I, 364. Andr. und El. XXX. D. M. 131. 217. 836. D. Spr. 120. sg. nom. se vôma 3131. 3628. 3636. vôm II, 335. acc. vôman 3029. 4056.
- vomcvide**, vomcvyde (m.) maledictum Gr. 2, 513. pl. dat. vomcvydum II, 284. acc. vomcvidas 618. S. cvide.
- vomscyldig**, peccati reus, scelestus. ~ 946.
- von**; s. vynnán.
- vong**, vang (m.) campus, planities; engl. wong. Gr. I, 339. 3, 395. Dfnb. 127. Gl. AA. sg. dat. vonge 1876. pl. nom. vongas 1651. 1798. Vgl. neorxnavong.
- vonhygd** (? m.) socordia, temeritas. S. oferhyd, oferhygd. pl. dat. (for) vonhygdum 1667. Das adi. 'vonhydig' findet sich Ex. 95, 14. 343, 25. El. 762.
- vonn**, von = van, vann, w. m. s. vonn 110. 119. 1296. 1374. 1425. 1457. 3093. II, 715.
- vôp** (m.) fletus, ploratus, vociferatus; engl. whoop. Gr. I, 364. 2, 210. 3, 481. Graff 1, 783. R. Gr. §. 298. Gl. Ul. 199. Dfnb. 168. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. acc. vôp 920. 2971. 3129. II, 335. A. 1554. 1666. gen. vôpes A. 1279. El. 1132. dat. vôpe 993.
- vorþeóv**; s. veorþeóv.
- vord** (n.) verbum, præceptum; engl. word. Gr. 1, 643. I, 339; 376. 2, 39; 227. Graff 1, 1020. RW. 37. Gl. Ul. 185. Dfnb. 190. Gl. Bv. Gl. AA. 'vord (f.) fatum' Gr. I, 376. sg. pl. nom. acc. vord 111. 130.

149. 158. 245. 294. 308. 328. 352. 504. 534. 590. 597. 635. 767. 795. 857. 896. 1106. 1357. 1506. 1765. 1790; häufig mit 'dæd, veorc' u. dgl. verbunden. sg. gen. (se þæs) vordes (bād) A. 261. dat. vorde; häufig mit verbis dicendi verbunden: vorde, auch vordum, cvæð u. s. f. vorde 31. 195. 354. 492. 902. 999. 1249. 1407. 2720. pl. gen. vorda 271. 444. 531. 577. dat. vordum 2. 438. 557. 566. 610. 645. 648. 679. 704. 710. 822. 878. 891. 1086. 1588. 1800. 1817. 1841. 1849. 2030. 2236. 2243. 2344. 2562. S. cveþan, sprecan, secgan und deren Composita.

vordbeót (n.) comminatio, minæ Gr. 2, 481; 545. S. beót, bót. Im Cædm. indessen steht vordbeót 2755. in der Bedeutung von 'vordgebeót, promissum'. Ps. 105, 34: 'þonne he his vordgebeót vell gemunde, hreáv hine, et memor fuit testamenti sui et poenituit eum'. So auch Ex. 469, 22: 'váciað vordbeót', promissa decidunt. = vordbeótung Ex. 473, 14.

vordcvede, vordcvide, vordcvyde (m.) edictum, pactum; eloquium, sermo. Gr. 2, 481; 513. Erl. 150. Gl. Bv. vordcvede II, 35. vordcvide 4054. vordcvyde 727. 3845. 4164.

vordgemearc (n.) ?promissum. pl. dat. vordgemearcum 2349.

vordgleáv, facundus, eloquens. ~ 3935.

vordriht (n.) 'verbale i. e. verbis traditum ius; sc. Lex Mosis ita vocata' Lye s. v. 'vefba diserte oder verba solennia' Gr. 2, 481; 515. 'verba iusta' Gl. Bv. 'Wigláf mapelode vordrihta fela, Wigláf redete der Wortreihen viele' Beöv. 5259. Ettmüller 2636. 've gefrigen habbað Moyses dōmas, vræclico vordriht, vera cneórissum secgan' 2932., wo Lye's Meinung zu folgen ist.

vorhte; s. veorcan.

world 6943. = veorold, voruld. Graff 1, 933. Diefenb. 188.

vorn (n.) numerus, multitudo; caterva, grex. Gr. I, 339. 2, 160; 164. Erl. 153. Dfnb. 188. 189. Gl. Bv. Gl. AA. sg. (pl.) nom. acc. vorn 972. 1163. 1215. 1315. 1326. 1433. 1635. 2353. 2388. 3124. 3594. 3843. II, 77. 'vorna fela, sæpissime' Gl. Bv. 'vornum ǝ heápum' Jud. 136, 17.

vors II, 24. = vyrs, w. m. s.

voruld (f.) mundus, seculum, ætas; engl. world. Gr. 1, 642. 2, 481. R. Gr. §. 84. Gl. AA. = vorold Gr. 1, 933. Dfnb. 188. S. veoruld, world. sg. nom. acc. voruld 188. 220. 317. 562. 601. 623. 664. 671. 913. 920. 1121. 1159. 1182. 1189. 1211. 1221. 1368. 1537. 1718. 1722. 2225. 2278. 2313. 2336. 2347. 2357. 2566. 2601. 2763. 2954. 3629. II, 59; 610. gen. dat. vorulde 199. 467. 471. 478. 501. 507. 548. 832. 1117. 1138. 1259. 1958. 2292. 2649. 3924. II, 94; 182; 317; 503. Der Accusativ lautet später auch vorulde: geond þas vorulde II, 645. pl. gen. 'in voruld veorulda oder vorulda', in secula seculorum; engl. world without end. El. 452. Ps. 110, 8. 'geond ealra vorulda voruld' II, 225.

voruldcræft (m.) ars mundana, ars, sapientia Gr. 2, 481; 501. Gl. AA. pl. gen. voruldcræfta 3882. acc. (vise gepohtas ǝ) voruldcræftas Ex. 294, 29.

- voruldcyning** (m.) rex terræ, rex Gr. 2, 481. sg. gen. voruldcyninges Ex. 197, 4. pl. nom. voruldcyningas 2329. 'on naman þinum ealle eorð-büend egsan habbað 7 þin vuldor ongitað voruldcyningas' Ps. 101, 13.
- vorulddreám** (m.) gaudium huius vitæ, gaudium. Gr. 2, 481; 492. pl. gen. vorulddreáma 1215. 2971. dat. vorulddreámum Ex. 184, 1. Ps. 103, 31.
- vorulddugeð** (f.) opes mundi; opes, divitiæ. pl. gen. vorulddugeþa 1614. dat. vorulddugeþum 1942. = voruldgestreón Ex. 106, 15. 215, 18. S. dugeð und voruldgestreón.
- voruldfæoh** (n.) opes huius mundi; opes, divitiæ Gr. 2, 481. sg. nom. voruldfæoh 2136.
- voruldgesceaft** (f.) mundi creatio; creatura Gr. 2, 481; 521. sg. nom. þeós voruldgesceaft 110. dat. voruldgesceafte 101. pl. gen. voruldgesceafta 860. 3850.
- voruldgestreón** (n.) opes, divitiæ; thesaurus. Gr. 2, 528. Gl. Bv. sg. pl. acc. voruldgestreón 1873. pl. gen. voruldgestreóna 1172. Ex. 295, 10. dat. voruldgestreónum 270. S. gestreón.
- voruldlif** (n.) vita terrestris; vita humana; vita. Gr. 2, 481. dat. öfter 'in voruldlife' 3621. Ex. 294, 15. oder: 'on voruldlife' Ps. 54, 20. 76, 7. 114, 7. 118, 92.
- voruldmæg** (m.) propinquus, socius. S. mæg. Gr. 2, 509. pl. nom. voruldmagas 2172.
- voruldnýt** (?f.) usus huius vitæ; usus Gl. AA. dat. (tò) voruldnytte 957. 1013. S. nyt.
- voruldrice** (n.) mundi imperium, potestas, potentia; mundus, terra. Gr. 2, 517. sg. dat. voruldrice 4106; besonders häufig: 'on voruldrice' 1020. 1106. 1180. 1635. 1711. 1756. 1833. 2353. 2371. 3294. 3322. pl. dat. 'rice is þin, drihten, ræde gefæstnod, 7 þú voruldricum vealdest eallum, regnum tuum, Domine, regnum omnium seculorum' Ps. 144, 13. acc. 've naman þinum neóde secgeað vuldur vide geond voruldricu' Ps. 113, 9.
- voruldspêd** (f.) mundi eventus; eventus, successus, opes, copiæ, divitiæ. S. spêd. sg. acc. (nú þe dryhten geaf velan 7 viste 7) voruldspêde A. 318. pl. dat. voruldspêdum 3808.; und in der Parallelstelle Ex. 185, 20.
- voruldyrmþo** (f.) paupertas huius vitæ; paupertas. acc. voruldyrmþo 937. S. yrmþo.
- vôð** 4133., wo man die Nota beachte, = vâð, vagatio, iter, w. m. s.
- vracu** (f.) ultio, vindicta, poena; exilium Gr. 1, 641. 2, 27; 3, 484. Dfnb. 233. RW. 228. Gl. AA. sg. nom. vracu 1038. 1096. II, 712. dat. vrace 71. acc. vrace 392. 3827. II, 186.
- vræc** (f.) ultio, vindicta; poena, malum, exilium = vracu Gr. 2, 27. Gl. Bv. Gl. AA. sg. acc. vræc und vræce. Häufig sind Verbindungen wie: 'on vræc hveorfan, in exilium abire' 925. 1011. 'on vræc drifan' 2735. 'on vræc sendan' 4086. oder 'tò vræce sendan' 2578. 'on vræce lifan' 3312. (S. noch Graff 1, 1131.) acc. vræce 1259. 'vræce þróvian' A. 615. dat. 'þ he him þá veádæd tò vræce ne sette' El. 495.

vræc; s. vrecan.

vræca, vræcca, vrecca (m.) exsul, miser Gr. 1, 735. Graff 1, 1131. 1134. sg. nom. vræcca 4151. gen. vræccan 2472. 2816. pl. gen. vræcna 39. S. vrecca.

vræclást (m.) gressus exilii s. criminis; exilium. Gl. Bv. sg. nom. (varað hine) vræclást Ex. 288, 16. pl. acc. vræclástas II, 122. 'vadan vræclástas' Ex. 286, 23. 'þe þá vræclástas vidóst lecggað' Ex. 309, 16. S. vadan, lecgan, lást und vreclást.

vræclíc, mirabilis, admirabilis, inauditus. vræclíc 37. 2932. 3788. 'fæste is þin templ éce 7 vræclíc' Ps. 64, 5. 'ic þin vundur eall vræclíc sæcge' Ps. 74, 2. 'heofenas andettað, hálig drihten, hú vundor þin vræclíc standeð' Ps. 88, 4. 'onvreoð þú mine eágan, þ þic vel mæge on þinre æ eall sceavian vundur vræclícu, þá þú vorhtest ær' Ps. 118, 18.; und sonst oft in den Psalmen: 70, 18. 75, 4. 76, 9. 92, 5. 104, 5. 105, 7. 11. 134, 7. 135, 19. 138, 12. 148.; auch im Cod. Exon. 26, 13. S. vrætlíc.

vræcmon (m.) exsul, fugitivus 3066.

vræcstov (f.) locus exilii; exilium. Gl. Bv. sg. acc. vræcstove 90.

vræst, firmus, stabilis, durabilis, πυκνός. 'vigbeddes vræste hornas' Ps. 117, 25. 'þú of Aegyptum útálæddest vræstne vingearð. þú his vyrtruman vræstne settest' Ps. 79, 8. 9. 'he hine vādum vræstum geteóde' Ps. 108, 18.; auch das adv. 'vræste, firmiter' kommt Ps. 51, 6. und sonst vor. Comparativ: 'ne viston vræstran ræð' 3700.

vrætlíc, mirabilis, pulcher, varius, αἰολος (von 'vræt, vrættes, res mira' Gr. 1, 251.); Erl. 99. Gl. Bv. vrætlíc 3227.; auch im Cod. Exon. häufig.

vrát; s. vritan.

vráð, iratus, infensus, hostilis, hostis; pravus, malus, perversus. Gr. 1, 253; 733. 2, 16. 3, 605. I, 359. Graff 2, 471. 472. Gl. Ul. 198. Gl. Bv. 'se vráþa', diabolus 627. 684. D. M. 942. vráð 61. 101. 'veorð he him vráð' 403. 742. 937. 1008. 1030. 1249. 1491. 1824. 1971. 1978. 2033. 2254. 2284. 2694. II, 284. adv. vráþe 1855. II, 318. Vgl. 'vráð við vráþum' El. 1182.

vráðlíc 354. = vráð Gl. Bv.

vráðmód, iratus Gr. 2, 664. vráðmód 544. 812.

vráþu (f.) fulcrum, fulcimen; baculus Gr. 1, 641. sg. nom. vráþu (værigra) Ex. 183, 34. acc. vráþe 174.

vréah; s. vreón, vrigan.

vréc II, 495. = vræc, w. m. s.

vrecan, vreccan, ulcisci, vindicare, punire; agitare, movere, irritare, excitare, expellere. Gr. 1, 250; 264; 897. I, 335. Erl. 134. Graff 1, 1130. 1131. 1132. Gl. Ul. 198. Dfnb. 232. RW. 102. 228. R. Gr. §. 229. Gl. Bv. Gl. AA. præ. sg. 3. (þec regna scûr véceð 7) vreceð 4094. præ. sg. 3. (hygeteónan) vræc (metod on mannum) 1375. (him valdend) vræc (vitesvingum) 1858. Gr. I, 331. pl. vræcon.

- 'ýþa vræcon árleásra feorh of flæshoman' 1380. ~ Gr. I, 360. inf. vrecan 1018. 2408. 2502. 2524. S. gevrecan, vrican.
- vrecca (m.) exsul, profugus, advena; miser; = vræca, w. m. s. Gr. 1, 250; 264; 645. D. M. 317. RW. 228. Gl. Bv. sg. nom. vrecca 1047. pl. dat. vrecum 3461.
- vrêclást II, 189; 260. = vræclást.
- vreón, operire, tegere, vestire, obtegere, protegere Gr. 1, 251; 897. = vrigan Graff 2, 429. 472. Dfnb. 236. Gr. I, 363. præs. sg. 1. ic vreó (me) 864. 'ic þe við veára gehvám vreó ǵ scylde folmum mínum' 2164. sg. 2. þú vriht 873. præt. sg. 1. 3. vreáh Gr. 1, 251; 264. I, 368. sg. 3. 'vreáh bearn middangeardes vonnan vâge' 1372. (flód ealle) vreáh 1381. 2443. pl. 2. 'ne magon ge þá vord geséþan, þe ge hvile nú vrigon under vomma sceátum' El. 582. S. bevrihan.
- vrican II, 35. = vrecan, w. m. s.
- vridian, vriþian, germinare, fruticare, florere, crescere; augeri. vridian Gl. Bv. Erl. 113. præs. sg. 3. (mín hyge vynnum) vridað A. 635. 'se æþela feld vridað vynnum gebloven' Ex. 199, 17. 'Fenix vridað on vynnum' Ex. 214, 10. pl. 3. vridiað 1527. præt. sg. 3. (mán) vridode (geond beorna breóst) A. 767. vriþian Gr. 1, 251. Gl. AA. Dfnb. 241. præt. sg. 3. (veóx ǵ) vriþade 1696. inf. (ne sceolon unc betveónan teónan veaxan, vróht) vriþian 1897. part. præs. vriþende (sceal mægþe þinre monrim vesan) 1756.
- vritan, scribere; engl. write. Gr. 1, 251; 896. I, 363. 2, 14. Graff 1, 1130. Dfnb. 239. Gl. Ul. 198. RW. 97. Gl. Bv. Gl. AA. præs. coni. sg. 3. (gyddedon hæleð, hvæt seó hand) vríte 4246; 4250. præt. sg. 3. vrát (þá in vage vorda gerýnu) 4240. Gr. I, 358. pl. vriton Gr. I, 336. inf. vritan 4244. 'Matheus ongan godspell árest vordum vritan' A. 13.
- vrixl (n.) alternatio, vicissitudo, permutatio Gr. 1, 251. Dfnb. 236. sg. nom. vrixl 1985. 'vræclíc vrixl' Ex. 26, 13. S. gevrixlan.
- vróht, vróhte (m.) accusatio, crimen, scandalum, offensio, damnum; discordia, pravitas Gr. 1, 251. 2, 204. Erl. 99. Gl. Ul. 198. sg. nom. acc. vróht 83. 1897. 3076. 3954. A. 672. El. 310. gen. vróhtes 998. Ex. 263, 7. dat. 'vróhte, accusatione' M. gl. 429. acc. vróhte 908. 929. 2678. II, 371. pl. acc. 'ic eall gebær vráþe vróhtas' Ex. 272, 13.
- vróhtgeteme (n.) criminatio. acc. vróhtgeteme 45.
- vróhtscipe (m.) crimen. sg. dat. vróhtscipe 1666.
- vryón 1566. = vreón, tegere, w. m. s.
- vuce (f.) hebdomas, septimana Gr. 1, 646. 2, 421. D. M. 115. Graff 1, 701. Dfnb. 140. Gl. AA. acc. 'ymb vucan' 1460; 1472; 2763.
- vudu (m.) lignum; silva, nemus; engl. wood. Gr. 1, 640. 2, 67. 3, 368. 4, 89. I, 341. D. M. 349. Graff 1, 746. Dfnb. 146. Gl. Bv. Gl. AA. sg. acc. vudu 2880. 3763.
- vudubeám (m.) arbor silvestris Gr. 2, 428; 482; 484; 547. sg. nom. vudubeám 4016. 4022 gen. vudubeámes 4033. Ex. 328, 27. dat. vudu-

beáme 878. pl. gen. 'me feallað þær on foldan fealve blóstman vudubeáma vlite' Ex. 202, 25. ~ (helm) Ex. 496, 2. dat. vudubeámum Ex. 277, 6. S. beám.

vudufæsten (n.) munimentum e ligno confectum, navis, arca Noæ. S. fæsten. sg. acc. þæt vudufæsten 1307.

vuduve (f.) vidua; engl. widow. Gr. 1, 646. I, 341. Dfnb. 250. Gl. Ul. 191. RW. 211. Gl. AA.; für viduve. Gr. l. c. pl. nom. vuduvan 2005.

vuht = viht, w. m. s. Gr. I, 338; 341. Gl. Ul. 181. Dfnb. 246. vuht u. s. f. 527. 531. 657. 679. 809. 836. 1292.

vuldor, vulder, vulr (m.) gloria. Gr. 1, 252; 639. 2, 58; 124; 143; 483; 602. 3, 510. I, 340. Andr. und El. XXXI. Graff 1, 848; 899. Gl. Ul. 197. Gl. Bv. Gl. AA. nom. acc. vuldor 3316. II, 59. gen. vuldres 11. 83. 635. 938. 999. 1506. 1568. 2260. 2562. 2567. 2909. II, 107. vuldræs II, 42; 509. vulres II, 85. dat. vuldre 36. 3921. — In den Psalmen häufig 'vuldur'.

vuldorcýning (m.) rex gloriosus; Deus. Gr. 2, 483; 501. D. M. 21. nom. (acc.) vuldorcýning 2. vuldorcýning 165. 3476. 3943. II, 116; 228; 429. gen. vuldorcýninges 111. 1379. A. 1430. dat. vuldorcýninge II, 225; 314. El. 292. Im Codex Exoniensis kommt dies Wort besonders häufig vor. S.

vuldorfæst, gloriosus, magnificus Gr. 2, 559. vuldorfæst 27. 2185. 3319.

vuldorgást (m.) spiritus gloriosus, angelus. Gr. 2, 483; 494. ~ 2906.

vuldorgesteald (n.) sedes gloriosa; sedes beatorum, coelum. Gr. 2, 527; 926. sg. pl. nom. acc. vuldorgesteald 3517. Ex. 408, 22. pl. gen. 'venede tó vuldre veorod unmate tó þám hálgan há m heofona rices, þær fæder 3 sunu 3 frófre gást in þrinnesse þrymme vealdeð, in voruld vorulda vuldorgestealda' A. 1686. dat. vuldorgestealdum 64.

vuldorhama, vuldorhoma (m.) amictus gloriosus, vestis splendens Gr. 2, 483; 496. sg. dat. vuldorhaman 3856. vuldorhoman Ex. 189, 2. acc. 'ne mæg him bryne sceðþan vlitigne vuldorhoman' Ex. 196, 24.

vuldorspéd (f.) successus gloriosus; opes gloriosæ, divitiæ Gr. 2, 483; 525. pl. dat. vuldorspédum (velig) 87. S. voruldspéd, spéd.

vuldortorht, gloriâ illustris, gloriosissimus Gr. 2, 576. Gl. Bv. Vgl. heofontorht, svegltorht D. M. 662. vuldortorht 119. 2763. 2868.

vulf (m.) lupus; engl. wolf. Gr. 1, 247; 639. I, 340; 341. 2, 143. Dfnb. 187. Gl. Ul. 198. Graff 1, 848. RW. 59. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. vulf 2270. pl. nom. vulfas 3093. 'se gástlica vulf, typicus Benjamin' M. gl. 370. S. herevulf, hildevulf.

vulfheort, ferox, atrox Gr. 2, 563. vulfheort 3634. 3653. 3765.

vunden, vundon; s. vindan

vundor (n.) miraculum, prodigium; engl. wonder. Gr. 1, 643. I, 340. 2, 141. 3, 510. R. Gr. §. 93. Gl. Bv. Gl. AA. vunder Dfnb. 178. 'ac nis ná vunder, sed quid mirum' M. gl. 388. sg. nom. acc. vundor 592. 3037. 'mid idelum vundre, vaná gloriâ' M. gl. 354. pl. nom. acc.

vundru Ps. 9, 12. 18, 2. 23, 10. 87, 12. vundra 280. 2566. 2939. dat. 'tò vundrum, mirifice, mirum in modum' 3725. Ebenso wird 'vundrum' allein adverbial gebraucht. Gr. 3, 137. Erl. 168. Gl. Bv. 'vundrum fæger' Ex. 203, 17. 223, 30. 'vundrum fæst' Ex. 230, 7. 'brogden vundrum' Ex. 238, 11. 'vundrum freórig' Ex. 417, 8., und sonst oft; auch in den Psalmen.

vundorlic, mirus, mirificus, mirandus, mirabilis Gl. Bv. Gl. AA. vundorlic 4151. 'eálá' Dryhten, úre God, hú vundorlic þin nama is geond ealle eorþan!' Ps. 8, 1. 'is vundorlic vealdend úser, hálig Dryhten, on heánessum' Ps. 92, 5.

vunian, habitare, degere, manere, versari, continuare; engl. won. Gr. I. 907. I, 340. 2, 56. 4, 598. Erl. 154. Graff 1, 872. Dfnb. 160. Gl. Bv. Gl. AA. præs. sg. 2. þú (geond holt) vunast 4091. sg. 3. (þenden þe feorh) vunað (on innan) 905. pl. 3. vuniað (under fæstene folca hrófes) 152. præt. sg. 3. (vicum) vunode 1806. (se monlica stille) vunode 2561. 'þær se eádega Loth ~' 2590. pl. I. ve (þær) vunodon II, 238. pl. 3. (heó helltregum) vunodon 74. vunedon (on þám vicum) 1884. imperat. sg. vuna (mid úsic) 2716. 'vuna þám þe ágon' 2287. pl. vuniað 2728. inf. vunian (on gevealde) 199. ~ 4033. (gryndas) vunian II, 334. ~ II, 421.

vorþan 561. 1098. 3921. 4270. = veorþan, w. m. s.

vorþe, veorþe, dignus, carus = vyrþe, w. m. s. Comparativ: (nò he dryhtne synt) vorþran (micle) 420. S. vyrþe.

vorþian = veorþian, w. m. s. Gl. AA. præs. pl. 3. vorþiað 1752. 3885. 3904. præt. sg. 3. vorþode 35. pl. 3. vorþedon 3700. inf. vorþian 352. vorþigean 3725.

vorðlic, illustris, clarus, honorificus, dignus = veorðlic. Comparativ: (on) vorðlicor (vigsid áteáh) 2088; häufiger (in den Psalmen und im Cod. Ex. oft) ist die Form 'veorðlic'.

vorðmynd 3187. 4127. Gl. AA. = veorðmynt, veorðmynd, w. m. s.

vydeve 2127. Gl. AA. = vuduve, w. m. s.

vylleburne (m.) fons aquæ, fons. 'vyll fons' Gr. I, 344. Dfnb. 181. sg. nom. vylleburne 212. Vgl. 'vylsprince, fontibus' M. gl. 344.

vylm (m.) ardor, æstus, ignis, fervor; ira, furor. = vælm, velm, w. m. s. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. acc. vylm 3731. 3759. 3981. A. 367. 863. El. 39. 1297. 'vylm, vealle, bræð, fervorem' M. gl. 382. dat. vylme 1919. El. 764.

vylmhât, fervidus, ardens Gr. 2, 563. 'vylmhâtne lig' 2578.

vyn (f.) lætitia, gaudium, voluptas, deliciæ. Gr. 1, 642. 2, 56; 603. I. 342; 343; 375. Gl. Ul. 198. Dfnb. 166. RW. 24. Graff 1, 882. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. vyn 1856. gen. vynne 366. 916. II, 199. acc. vyn II, 43. pl. gen. vynna 942. 3460. dat. vynnum II, 212; 238; 595; 631.

vynleás, lætitiæ expers, gaudio carens, tristis Gl. Bv. Gr. 2, 566. Comparativ: 'vynleásran vic' 925.

vynlic, suavis, iucundus, dulcis, formosus, amoenus; wonnig. Gl. Bv. Gr. D. M. 858. ~ 255. 464. S. vynsum.

- vynsum = vynlic; engl. winsome. Gr. 2, 574. 3, 579. Gl. Bv. Gl. AA. vynsum 1849. 3865. II, 215; 360. El. 793. Superlativ: vynsumást 667. 'lúflice, vynsume, desiderabilem' M. gl. 329.
- vyrcean, vyrcean = veorcan, gevyrcean, w. m. s. Gr. 1, 910. 2, 282. Graff 1, 967. Gl. Ul. 186. Gl. AA. inf. vyrcean 250. 256. 275. 620. 832. part. præs. vyrrende El. 761.
- vyrð (f.) eventus, decretum, fatum, fortuna; Parca. Gr. 1, 642. 2, 39; 227. 3, 355. I, 343; 375. Erl. 112. 151. D. M. 377. 378. 379. 387. 394. Dfnb. 199. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. (þæt is mæro) vyrð 1394. (þe sceal forðgân) ~ 2349. 'sceal seó vyrð svá þeah forðsteallian' 2383. 'seó vyrð gevearð, þ.' 2771. 'vyrð beleác' 3386. 'vyrð cymð ofer middangeard' 3468. 'vyrð gevordene' 3988. 'vyrð væs gevorden' 4170. gen. vyrde (bídan) 2564. acc. (vælgrimme) vyrð 993. pl. gen. vyrda 3361. 3650. 3667. 3678. 4063.
- vyrgean, exsecrare, maledicere. Gr. 2, 63. Graff 1, 980. Gl. Ul. 187. Dfnb. 231. S. veræg, vergþo. inf. (ongan þá his selfes bearn vordum) vyrgean 1588.
- vyrhta (m.) opifex, faber, artifex; creator; engl. wright. Gr. 2, 206; 210; 535; 545. I, 343. Dfnb. 211. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. se vyrhta 125. 1001. II, 14; 587.
- vyrm (m.) vermis, serpens; engl. worm. Gr. 1, 639. I, 343; 375. 2, 61; 146. D. M. 652. Graff 1, 1043. Gl. Ul. 187. Dfnb. 214. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. acc. vyrm 896. 3465. gen. vyrmes 488. 587. dat. vyrme 901. pl. nom. vyrmas II, 103. gen. vyrma II, 338. acc. vyrmas II, 137.
- vyrnan, denegare, impedire, adversari; cavere, evitare ictum; engl. warn. Gr. 2, 168. Gl. Bv. Gl. AA. præs. sg. 2. (gif þú þám frumgáran brýde) vyrnest 2654. inf. vyrnan þóhton (Moyses magum) 2980.
- vyrpan, verti, reverti; vgl. hveorfan, hvyrfan. ?præt. pl. 3. vyrpton 3059. S. auch áveorpan, ávyrpan.
- vyrþ, vyrrest, Comparativ und Superlativ zu yfel, malus. S. vors. vyrsa, peior; vyrþ, vyrse, peius; vyrresta, pessimus, -a; vyrrest, vyrst, pessimum; engl. worse, worst. Gr. 3, 593; 606; 607. I, 343. R. Gr. §. 130. Graff 1, 1046. Gl. Ul. 184. Dfnb. 190. Gl. Bv. Gl. AA. vyrse leóht 309. ~ 591. 'hit him vyrse gelomp' II, 126; 176. 'tò vyrsan þinge' 259. 'is me nú vyrþæ' II, 142. 'hit þe þeah vyrþ ne mæg hreóvan' 822. Superlativ: 'tò þám vyrrestan guman' 3732. 3823.
- vyrþ (f.) radix, herba, planta; aroma. engl. wort. Gr. 1, 251. 2, 62; 213; 214. 3, 371. I, 343. Graff 1, 1049. Gl. Ul. 187. RW. 31. Gl. Bv. Gl. AA. sg. acc. vyrþe II, 360. pl. dat. vyrþum (fæst) 4016. Ex. 417, 2.
- vyrþruma (m.) radix; origo, principium Gl. AA. sg. nom. se vyrþruma 4098. acc. vyrþruma Ex. 328, 28. pl. nom. acc. vyrþruma 4033. 4076. Ps. 79, 9. dat. 'vyrþrumum, radicibus' M. gl. 350.
- vyrþe, dignus, honorabilis, honestus; s. vurþe, veorþe; mit dem Genitiv verbunden. Gr. 1, 735. Gl. AA. 'his vyrþe' 618. þú eart freoþo vyrþe' 1342. (lifes) ~ Ps. 123, 7.
- vyrð; s. veorþan.
- vyr 2523. = vit, w. m. §.

Y.

- Ŷcan**, augere; engl. to eke. Gr. 1, 905. Gl. AA. præs. sg. 2. þú ŷcest (þine yrmþo) A. 1191. sg. 3. ŷceð (ealdne nið) El. 904. inf. (þú hÿra frumcyn) ŷcan (volde) 3836. S. iecan, iecte, eácan.
- yfel** (adi.) malus, pravus, scelestus; engl. evil. Compar.: vyrs; Superl.: vyrrest. S. vyrs. Gr. I, 351. 3, 607. D. M. 410. Gl. Bv.; auch eoful, selbst ifel II, 612. yfel 570. 2402. 3705. adv. yfele 386. 788. Gr. 3, 102.
- yfel** (n.) malum, pravitas, scelus Gr. 1, 247; 643. 2, 114. Gl. Ul. 138. Dfnb. 106. Gl. Bv. Gl. AA. sg. gen. yfeles (Ŷ gódes) 462; 477. II, 376. dat. yfele II, 732. acc. yfel 2258. 2464. 2679. pl. gen. yfela 3466.
- ylc** = ilc, w. m. s. Gr. 3, 50. Dfnb. 42.
- ylde** (pl. m.) homines Gr. I, 344. yldas Gl. Bv. Dfnb. 422. pl. nom. ylde eorðbúende 221. gen. ylða (æghvilc) 477. dat. yldum 2280. 3630. yldabearn 2464. 3624. = ylða bearn. S. yldobearn.
- yldo** (f.) ætas, ævum, senectus; homines. = yldu Gr. 1, 642. I, 344. Dfnb. 422. Gl. Bv. Gl. AA. nom. yldo 468. 481. 3365. 3468.
- yldobearn** (n.) genus humanum ~ 461. 2957.
- yldre**, yldest, Comparativ und Superlativ zu 'eald, vetus, vetustus', w. m. s. Gl. Bv. Gr. 3, 579. D. M. 411. Gl. AA. R. Gr. P. 51.; zugleich werden diese Adjectivformen als adi. Substantive gebraucht: yldra, senior, yldran, parentes; se yldesta, princeps, dux, neben natu maximus. yldra, yldre u. s. f. 1103. 1124. 1710. 2593. 2605. 2766. 3070. 3816. se yldesta 1059. 1129. 1209. 1229. 1236. 1664. S. eald, ealdor.
- ymb**, ymbe (præp. mit dem acc.) circa, circum, erga, post. Gr. I, 343. 2, 908. Gl. Bv. ymb 505. 604. 756. 1433. 2992. 4095. II, 427; 573. ymbe Gr. 1, 246. 2, 774; 932. 3, 108. Gl. AA. ~ ymbe 4100. II, 137.
- ymbfleógan**, circumvolare; mit dem Dativ. præt. pl. 3. 'him ymbflugon engla þreátas' II, 570. S. fleógan.
- ymbfôn**, circumdare, amplecti Gr. 2, 908. Gl. Bv. part. præt. ymbfangen II, 145; 519.
- ymbhaldan**, continere. præs. sg. 3. ymbhaldeð II, 7.
- ymbhvyrft** (m.) circuitus, orbis, rotatio, revolutio, mundus Gr. 2, 774. Gl. AA. S. hvyrft, hvearft; häufig: 'eorþan ymbhvyrft' 2955; 3358. ~ II, 703.
- ymblyt** (? m.) expansio, nach Thorpe's Uebersetzung; es scheint der Bedeutung nach von 'ymbhvyrft' nicht verschieden II, 7.
- ymbstandan**, ymbstondan, circumstare, circumdare Gr. 2, 908. præs. pl. 3. ymbstondað Ex. 466, 21. præt. pl. 3. 'me ymbstóðan strange manige, circumdantes circumdederunt me' Ps. 117, 11. part. præs. ymbstandende Ps. 140, 4. pl. gen. ymbstandendra 2482. part. præt. 'habbað me ymbstandan, circumdederunt me' Ps. 16, 10.
- ymbútan** (adv.) circiter, circumcirca, undique; auch als præp. mit dem acc. gebraucht. R. Gr. §. 406. Gl. AA. 'licgað me ymbútan grindla

greáte 381. = licgað me ymbe 370. 'ymbútan þone deápes beám' 488. 2544. II, 266; 354. 'ymb' wird bisweilen von 'útan' durch tmesis getrennt: 'ymb hine útan' II, 155.; auch tritt das zweite Wort der Zusammensetzung vor das erste: 'útan ymbe' Ex. 209, 1.

ymbvicigean, circumsedere, circumvallare. inf. ymbvicigean (verodes be-
arhtme Aethanes byrig) 2994.

ypping (m.) "manifestio, detectio, proditio. Expansio, expansum. 'brún
yppinge', atrum expansum (aquarum)" Lye. Allerdings bedeutet
'yppie, manifestus' El. 436. Erl. 150. und 'yppian, aperire' Gr. 1,
250. I, 343.; Z. 3427. indessen bezeichnet ypping offenbar die Wogen,
Ebbe oder Fluth, und muss desshalb mit 'ebbian' (s. das Wort) in
Verbindung gebracht werden.

yr, iratus 63. = yrre, w. m. s.

yrfe (n.) hereditas, peculium, patrimonium, bona Gr. 1, 644. I, 343. RW.
233. Gl. Ul. 17. Dfnb. 66. Gl. Bv. Gl. AA. nom. dat. acc. yrfe 1139.
1162. 1213. 2181. 2782. gen. yrfes 1063. 1540. 2191.

yrfeláf (f.) posteritas, progenies, heres Gr. 2, 503. Gl. Bv. sg. acc. yrfe-
láfe 3332. Ausserdem aber bezeichnet 'yrfeláf' auch die Verlassen-
schaft: 'hereditas, legatum, ensis' Gl. Bv., was von Vater auf Sohn
erbte. S. láf s. v.

yrfestól (m.) sedes hereditaria, hereditas, domicilium Gr. 2, 528. S. èpel-
stól. sg. nom. 'svá se burgstede væs blyssum gefylled ʒ sveglvun-
drum eáðges yrfestól engla hleóþres' Ex. 181, 14. acc. yrfestól
2170. 'þær hi yrfestól eft gesittað, et heriditatem acquirent eam'
Ps. 68, 37. dat. yrfestóle 1623.

yrfeveard (m.) heres Gr. 2, 534. Gl. Bv. sg. nom. acc. yrfeveard 1721.
3071. Ex. 224, 15. pl. nom. yrfeveardas 2177. gen. yrfevearda 2224.
Hiervon kommt 'yrfeveardnes, hereditas' Ps. 24, 11. 32, 11. 46, 4.

yrmeð, yrmþo, yrmþu (f.) paupertas, miseria, calamitas, afflictio, ærumna.
Gr. 1, 643. 2, 236; 245. Gl. Bv. Thorpe (im Gl. AA.) bezeichnet
yrmeð als neutrum. sg. acc. 'þú scealt vidan feorh écan þine yrmþu'
A. 1384. 'þær þú áva scealt viþerhygende vergþu dreógan yrmþu
bútan ende' El. 952. pl. dat. mid yrmþum, misere 3194. yrmþum A. 163.

yrnan, currere = irnan, eornan, w. m. s. Gr. I, 343; 351. R. Gr. §. 242.
Gl. AA. præ. sg. 3. arn 138. part. præ. (lago) yrnende 211. S. áyrnan.

yrre, iratus, offensus = eorre, w. m. s. Gr. 1, 735. Gl. Bv. Gl. AA.; mit
dem Dativ. yrre 34. 341. 737. 1854. 2630. 2735. 3434. 3727. 4072;
auch adverbial 'yrre'.

yrre (m.) ira; = eorre Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. yrre 979. acc. yrre
693. 2637.

yrtinga, 'irate, iracunde, torve' Lye. Gl. Bv. yrtinga 915. Ex. 70, 31.
84, 14. 131, 13. 'ne þe yrtinga ácyr fram þinum þeóve' Ps. 26, 10.

ysela, ysele, ysle (f.) favilla Gr. 1, 254. I, 343. 3, 353. Graff 1, 487.
Dfnb. 6. Gl. AA. 'ysle, favilla' M. gl. 319. dat. yslan 2547.

ývan = ievian, w. m. s. Gr. 1, 248. I, 368; 373. inf. ývan 1745. part. præt. ýved 3680. A. 972. S. ætývian, óðývian.

ýð (f.) unda, fluctus = ýþu. Gr. 1, 642. I, 366. 2, 212; 236; 479. Andr. und El. XXXIII. RW. 53. Gl. Bv. Gl. AA. ýþu Gr. 1, 641. 3, 501. 'ýþu, pelagi, fluctus' M. gl. 393. pl. nom. ýða 1380. 1425. ýþe 3217. gen. ýþa 1304. 3384. dat. ýþum 166. 3378. 3401. 'flóð ýþum veöll' A. 1546. acc. ýþa 3370.

ýðláf (f.) undarum reliquiæ, litus, arena Gr. 2, 479; 503; 613. Andr. und El. XXXIV. Gl. Bv. dat. ýðláfe 3514. acc. 'ic æfre ne geseah ofer ýðláfe on sâ læðan syllicran cræft' A. 499.

þ.

þá, þám, þám, þæt; s. se.

þá (coni.) tum, dum, cum, quando Gr. 3, 170. I, 359. Gl. Bv. Gl. AA.; auch mit andern Partikeln verbunden: 'þá gèn, þá gèna, adhuc, in-super, iterum' Gl. Bv. El. 1070. S. gèn. 'þá giet, þá gyt; engl. yet, adhuc, tunc, quum, quoniam' Gl. Bv. S. giet, gyt. þá giet 212. 781. þá gyt 155. 1184. 1432. 1471. 1505. 1721. 1787. II, 406; 572. = 'þá gieta' 1629. 'þá gyta' 1448.

þær, þâr, ibi, ubi; engl. there, where Gr. 2, 770. 3, 173; 191. Gl. Bv. Gl. AA.

þæs (adv.) tam, adeo; mit folgendem Adiectiv: þæs micel, tantus' 830. 'þæs lang' 581. 'þæs deóp' 829. 'þæs earm' Ex. 294, 19. 'þæs sviþe' Ex. 294, 20.; in derselben Bedeutung steht 'tó þæs, ad id, ad hunc usque gradum' Gr. 3, 105. Gl. Bv. Gl. AA. 'tó þæs deór, tam carus' Ex. 308, 17. 'tó þæs hvæt, tam ardens' Ex. 308, 16. 'tó þæs hold, tam beneficus' Ex. 308, 18. Ferner wird þæs mit þe verbunden: 'þæs þe, eo quod, propterea quod, idcirco quod; quia, quoniam' Gl. Bv. Gl. AA. 'þæs þe heó ongunnon við gode vinnan, quia contra Deum contendere coeperant' 77. 'þæs þe he vann við heofnes vieldend' 303; auch ohne þe: 'þæs þú gebod godes láre læstes' 568.

þæt (coni.) quod, ut Gl. Bv. Gl. AA.; fast ausschliesslich mit dem folgenden Coniunctiv. R. Gr. §. 414.

þafian, þafigan, consentire, concedere, permittere, tolerare, obedire = gefafian, w. m. s. præt. sg. 2. þafodest 2240. inf. þafigan 3708. A. 402. þafian Ex. 249, 8. 270, 16.

þág, þáh, þeáh; s. þeón.

þanc (m.) gratia und gratiæ; engl. thank Gr. 2, 279. RW. 331. Gl. Bv. Gl. AA.; mit dem Genitiv der Sache. sg. nom. acc. þanc 238. 722. 733. 2341. 2429. II, 554. 'him þæs þanc sie' 1112. 'on þanc, e gran animo' 1501; 2436; 2768. dat. þance 503. 1953.. Der gen. 'þances, þonces' wird adverbial gebraucht in der Bedeutung von gratis, ultra; auch gratiá, causá, um-willen Gl. Bv. Gl. AA. 'Dryhtnes þances Dei gratiá, vel causá' Gl. AA. Vgl. auch gefanc.

þancian, gratias agere; engl. to thank; mit dem Dativ der Person und dem Genitiv der Sache verbunden. Gr. 1, 907. Gl. Bv. Gl. AA. præt. þ

3. þanciað 3942. præt. sg. 3. þancode (sviþe lifes leóhtfruman lisse ȝ ára) 1882. 'he þára gifena gode þancode' 3604. pl. 3. þanceden (þeódne þæt.) II, 536. inf. (he sceolde his dryhtne) þancian (þæs leánes) 257.
- þancolmôð, providus; gratus Gr. 2, 664. Gl. AA. þancolmôð (ver) 1699. Jud. 136, 35.
- þanon, þonan, inde, unde; engl. thence, altengl. thennes. Gr. I, 327. 2, 770. 3, 173. M. gl. 354. 379. þanon 490. 1057. 1961. II, 721.
- þe, tibi; s. þú.
- þe (für se), qui, quæ, quod R. Gr. §. 154. Vernon S. 30. Gl. Bv. Gl. AA. þê, eo, quo = þý. Gr. 3, 175; 724; 743. 'þê læs, quo minus'; s. læs. 'þê má, eo magis; engl. the more'; s. má.
- þeah, quamvis, licet, tamen; engl. though; meist mit dem Coniunctiv verbunden. R. Gr. §. 414. Gr. 3, 177; 191. I, 368. Gl. Bv. Gl. AA. = þeah þê, þeh. þeah 358. 543. 2383.
- þeaht, þeahte, þeahton; s. þecan, þeccan.
- þeahtian, deliberare Gr. Erl. 151. præt. sg. 3. þeahtode (þeóden úre móðgeþonce, hú..) 92. pl. 3. 'veras þeahtedon on healfa gehvâr, sume hider, sume þider, þrydedon ȝ þohton' El. 546. 'hi þeahtodon, hú hi mihton geniman mine sávle, ut acciperent animam meam consiliati sunt' Ps. 30, 16.
- þearf (f.) necessitas, penuria, inopia. Gr. 1, 642. 2, 38; 210. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. (þe æniges sceáttes) þearf (ne vurde) 500. 279. 660. 876. 1477. 1585. 2048. 2119.
- þearfa (m.) indigens, pauper, egenus, miser Gr. 2, 38.; mit dem Genitiv der fehlenden Sache verbunden: 'hrægles þearfa' 863.; in den Psalmen häufig. 'þearfena, miserorum' M. gl. 368. 'þearfum, pauperibus, pauperculis' M. gl. 429. 375.
- þearfan, þearfian (verb. anom.), egere, opus habere, opus esse; auch unpersönlich gebraucht; das Sachobject tritt in den Genitiv. Gr. 1, 909. R. Gr. §. 218. Gl. Ul. 72. Gl. Bv. Gl. AA. præs. sg. 1. ic (þe secgan ne) þearf 608. 1019. 2170. sg. 3. þearf 1518. 'ne þearf þe þæs eaforan sceomigan' 2321. sg. 2. þú þearft 730. 1033. 2150. 2162. 2165. coni. sg. 1. þ ic þurfe 290. sg. 2. þú þurfe 3947. — præs. ind. pl. 2. ve þurfon II, 116. præt. pl. 3. þorfton 636. part. præs. þarfende, egens 2474. 'he þearfendra bene gehýrde, respexit in orationes pauperum' Ps. 101, 15.
- þearl, violentus, vehemens, validus, gravis, durus, asper Gr. 1, 733. I, 351. Erl. 135. þearl 76. — þearle (adv.) vehementer, valde, nimis Gr. 3, 102. I, 351. Gl. Bv. Gl. AA. M. gl. 341. 'þearle, tantopere' M. gl. 371. þearle II, 38; 422.
- þeáv (m.) mos, ritus, consuetudo; engl. thew. Gr. 1, 248; 251; 639. 2, 567. I, 367. Gl. Bv. sg. nom. acc. þeáv 4089. 4159. gen. 'þeáves, disciplinæ' M. gl. 392. dat. 'on þeáve, gevunan, more' M. gl. 346. pl. nom. acc. þeávas 1526. '~, sectas' M. gl. 416. dat. þeávum 1699. 2407. 2639.; auch adverbial: 'bene, decenter' Gl. Bv. S. freoþeáv.

- þeávfæst**, decens, honestus Gr. 2, 559; 568. ~ 1936. 2656.
- þee** (für þe, sg. dat. acc. von þú; vgl. mec) tibi, te. þec 2264. 3812. 3829. 3885. 3886. 3890. 3891. 3594. 3896. 3898. 3899. 3904. 3905. 3910. 3912. 3915. 3917. 3920. 3922. 4085. 4086. 4092. 4093. 4106. II, 60; 541. El. 404. 447. 675. 822. 930.; vorherrschend findet sich þec für den acc.; weniger häufig für den dat. S. þú.
- þecan**, þeccan, tegere, protegere; operire, cooperire Gr. 1, 905. I, 334. Erl. 121. Gl. Bv. præs. sg. 1. ic (me leáfum) þecce 865. sg. 2. (þú þin sylf) þecest (lic mid leáfum) 874. sg. 3. 'se þe heofen þeceð volcnum, qui operit coelum nubibus' Ps. 146, 8. præt. sg. 3. þeahte 117. (fæðmum) ~ 1277. ~ (vonnan vāge) 1372. sg. 1. ic þehte A. 966. pl. 3. þeahton 3217. inf. þeccan 939. 1567. part. præt. þeaht 1916. (væstmum) ~ 2734 (helmum) þeahte 1984. S. geþeccan.
- þegen**, þegn, þên (m.) servus, famulus, minister, discipulus; miles, vir nobilis; engl. thane. þegen Gr. 1, 259. 2, 18; 156; 545. 2, 337. 3, 337. I, 335; 337; 377. RW. 76. Gl. Bv. Gl. AA. þegu Gr. 1, 639. 2, 532; 602. Gl. Bv. sg. nom. þegen II, 389; 427. þegn 594. 1568. 2260. 2901. gen. þegnes 637. þegne 407. 702. pl. nom. acc. þegnas 15. 2621. 3099. gen. þegna 2562. 3593. dat. þegnum 80. 1845. 1863. 1902. 2706. Vgl. 'þenum, gligman, incnihtum, parasitis, ministris' M. gl. 398. 426.
- þegnian**, þênian, ministrare Gr. 1, 908. Gl. Ul. 82. Gl. Bv. præt. sg. 1. ic (gode) þegnode 582. sg. 3. 'he me holdlice hêr þegnade' Ps. 100, 6. S. geþênian.
- þegnscipe** (m.) servitium, ministerium, officium Gr. 2, 478. Gl. Bv. gen. þegnscipes 833. dat. þegnscipê 741. acc. þegnscipe 325.
- þegnung** (f.) servitium, ministerium (auch collectiv 'ministri, comitatus'), officium; coena, convivium Gl. AA. sg. dat. 'vuldres áras þú gevorhtest þá ǀ tó þegnunge þinre gesettest hálig ǀ heofonlic' El. 738. acc. þegnunge 2436. 'þára sint feover (nämlich þegnas), þe on flyhte á þá þegnunge beveotigað' El. 744. pl. gen. þegnunga Ex. 22, 20.
- þêh** 4032. = þeah, w. m. s. A. 515. 1609. 'þêh þe, si enim' M. gl. 350. 'þêh þe æthvære, licet aliquantulum' M. gl. 344.
- þellfæsten** (n.) munimentum e tabulatis compactum; arca Noæ, navis. sg. dat. (on) þellfæstene 1477.; von 'þelu, tabulatum' Gr. 2, 532. Gl. Bv. þen 3783. ist wahrscheinlich in þêh oder þe zu ändern.
- þencan**, þencean, cogitare Gr. 1, 263; 910. I, 334. R. Gr. §. 214. Gl. Ul. 67. Gl. Bv. Gl. AA. sg. 2. þú þencest 2885. sg. 3. þenceð 399. II, 184; 366; 559. pl. 1. vit þencað (sæles bidan) 2430. ve þencað II, 209. præt. sg. 3. þohte 272. 1269. pl. 3. þohton 2980. inf. þencean (ymb þá fyrde) 406. S. geþencan.
- þenden**, dum Gr. 3, 171. Gl. Bv. Gl. AA. þenden 245. 408. 905. 912. 932. 1195. 1486. 1537. 2163. 2250.; öfter, auch zweimal in den vorstehenden Citaten, ist die Verbindung: 'þenden voruld stondeð' Ex. 21°. 6. Ps. 101, 10.

- þengel** (m.) princeps, dominus, rex. Gr. I, 334. Gl. Bv. sg. nom. (manna) þengel 3102.
- þeód** (f.) populus, natio, provincia Gr. 1, 252; 642. I, 370. 3, 472. D. M. 19. RW. 72. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. þeód 2286. ?3206., wo 'þeód' vielleicht für þeóden steht; vgl. Lye. dat. þeóde 3690. pl. nom. gen. acc. þeóda 637. 1237. 1260. 1641. 1902. 2609. dat. þeóðum 1313. S. folc.
- þeódcýning**, rex populi, rex. Gr. 2, 478; 501. 'rex magnus' Gl. Bv. S. folccýning, voruldcýning. sg. nom. þeódcýning 1863. pl. nom. þeódcýningas 1960.
- þeóden** (m.) dominus, dux, rex; von 'þeód, populus' gebildet, wie 'drihten, dryhten' von 'driht, dryht, homo, homines' Gl. AA. Gr. 1, 639. 2, 156. 3, 320. Gl. Bv. sg. nom. acc. þeóden 15. 80. 92. 139. 594. 850. 861. 1031. 1112. 1197. 2138. 2296. 2341. 2621. 2636. 2667. 2702. 3360. gen. þeóðnes 833. dat. þeóðne 268. 1882. 2037.
- þeódenmádm** (m.) donum regis; donum splendidum s. opimum. pl. acc. þeódenmáðmas 407. S. máðm.
- þeóðhere** (m.) exercitus populi, exercitus. Andr. und El. XXVI. pl. gen. þeóðherga 2154. S. here.
- þeóðland**, þeóðlond (n.) populi terra; regio, provincia = folcland, w. m. s. Gr. 2, 478. sg. nom. þeóðlond 1760. acc. 'vlát þá svá vísfæst vitga geond þeóðland' Ex. 19, 26. pl. gen. þeóðlanda 2205.
- þeódmægen** (n.) vis populi, cohors, exercitus; = folcmægen, w. m. s. Gr. 2, 478. sg. nom. þeódmægen 3271.
- þeóðmearc** (f.) fines populi, terra Gr. 2, 498; 508. 'populus conterminus' Lye. sg. acc. þeóðmearc 3089.
- þeóðscipe** (m.) populus, natio; disciplina, lex, consuetudo. Gr. 2, 479. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. dat. acc. þeóðscipe 231. 1936. El. 1167. Ex. 253, 10. 284, 10. 304, 13. 'þæt bið eádig man, þe þú hine, éce God, þeóðscipe þinne lærest, quem de lege tua docueris' Ps. 93, 12. 'þú me þeóðscipe þinne lær' Ps. 118, 66. gen. þeóðscipes 3457.
- þeón**, germinare, crescere, proficere, vigere, florere = geþeón, w. m. s. Gr. 1, 897. I, 370; 371. RW. 73. Gl. Ul. 82. R. Gr. §. 250. Vernon p. 60. Gl. Bv. Gl. Ul. præ. sg. 1. 3. þág, þáh, þeáh Gr. I, 358; 369. 'cniht veóx ǀ þág' 2765. þáh 1103. 2293. part. præ. 'þeónde, proficiens, florens' M. gl. 343. 423. 432.
- þeós**, hæc; fem. zu þis, w. m. s. þeós folde II, 214. R. Gr. §. 146. Vernon p. 30. S. þes.
- þeóster**, þeóstre, obscurus, caliginosus, tenebrosus; s. þýstre. Gr. 1, 255. I, 370. Erl. 156. 'þeóstræ hám' II, 38. für 'þeóstre'.
- þeóstro**, þeóstru, þýstru (f.) caligo, tenebræ Gr. 1, 642. R. Gr. §. 92. Thorpe (im Gl. AA.) und Vernon (Guide p. 18.) geben das Wort als neutr. pl. tantum an. nom. þeóstro 3894. pl. dat. þeóstrum 127. 144. El. 313. 766.

- þeóv** (m. und fem.) servus, serva; famulus, famula. Gr. 1, 249; 639. 2, 532. 3, 357. I, 370. RW. 62. 72. Gl. Bv. sg. nom. þeóv 1589. 2423.
- þeóvdóm** (m.) servitus, famulatus Gr. 2, 491. M. gl. 337. nom. acc. þeóvdóm 2234. 2257. El. 201. gen. 'selfvylles þeóvdómes, voluntaria servitutis' M. gl. 336. þeóvdómes Ps. 39, 1. dat. þeóvdóme Ps. 7, 7. 17, 43.
- þeóve** (f.) serva, ancilla Gr. 2, 337. Gl. AA. R. Gr. §. 74. sg. nom. þeóve 2740. gen. 'ic eom þinre þeóvan sunu' Ps. 115, 6.
- þeóvian**, servire, ministrare, famulari Gr. 1, 260; 907. 2, 336. Gl. AA. inf. (æfter hylde) þeóvian 282. (god) ~ 264. (þeóðne) ~ 268. (feóndum) ~ 485. 741.
- þeóvmennen** (f.) serva, ancilla, famula. sg. nom. acc. þeóvmennen 2227. 2240.
- þeóvnêd**, þeóvnýð (f.) servitus. Gr. 2, 512; 544. acc. þeóvnêd 3826. El. 769. þeóvnýð 2025.
- þes**, þeós, þis, hic, hæc, hoc Gr. 1, 795. R. Gr. §. 146. Vern. p. 30. sg. nom. þes, þeós, þis. gen. þises, þisse (aus þisre), þises. dat. þisum, þisse, þisum. acc. þisne, þás, þis. pl. nom. þás. gen. þissa. dat. þisum. acc. þás. Nebenformen: sg. dat. m. þeóssum II, 109., wie von einem nom. sg. m. þeós; vgl. se, seó. þyssum II, 132. sg. acc. m. þysne II, 158.
- þicce** (adv.) dense, crasse, frequenter Gr. 1, 264. I, 336. Gl. AA. þicce 682. 2059. 2154.
- þicgan**, þicgean, þigan, tangere, capere, sumere; accipere; edere, devorare = geþicgan, w. m. s. Gl. Bv.; bisweilen mit dem Genitiv. præ. sg. 3. he hit þigeð Ex. 331, 31. (foddor) ~ 357, 28. 213, 4. 215, 27. 232, 12. 414, 3. pl. 2. ge þicgeað (beóðgereordu) 1514. præ. sg. 3. 'þigde, biberet' M. gl. 368. pl. 1. (vit Adam tvá eaples) þigdon II, 412. pl. 3. 'þæt hie bú þegun æppel' Ex. 226, 8. inf. (his giefe) þicgan Ex. Ex. 109, 26. 131, 12. 331, 1. 332, 7.
- þiclice**, frequenter, sæpe ~ 702.
- þin**, tuus; vgl. das unter min Gesagte. R. Gr. §. 137. Vernon S. 29. Gl. Bv. Gl. AA. sg. acc. masc. þinne 724. 932. 1009. 2286. 2304. 2344. 2808. 2909. 3649. 3845. 3911. II, 53.
- þincan**, þyncean, videri Gr. 1, 910. R. Gr. §. 214. Gl. Ul. 84. mit dem Dativ der Person. 'svá me þæt riht ne þinceð' 289. 'þis þinceð gerisne' 2470. 'svá him gemet þinceð' 2889. præ. sg. 3. 'ne þúhte þá gerysne rodora vearde' 169. 268. 600. 1844. 4015. 4022. 4026. II, 22; 55; 435; 721. pl. 'þæt þám vere geónge þúhton men' 2422. 3501. 3788.
- þing** (n.) res, causa, concilium Gr. 1, 643. 2, 37; 288. 3, 722. I, 336. RW. 74. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. þing 1313. sg. dat. þinge 259. pl. gen. þinga II, 275.
- þingian**, loqui, precari, supplicare, intercedere; pacisci, tractare; s. geþingian; auch mit dem Dativ der Person. Gr. 1, 898. 2, 37. Erl. 150. præ. sg. 1. 'ic for mñes Godes húse georne þingie' Ps

- 121, 9. sg. 3. þingað II, 448. præt. ic (eóv) þingade, intercessi pro vobis II, 510. sg. 3. 'æt his ealdfeóndum þingode' El. 494. 'Judas hire ongên þingode' El. 608. imperat. þinga (for þeóðne) 4105.
- þolian**, tolerare, ferre, pati; carere, mulctari. Gr. 1, 907. I, 338. 4, 675; 682. Gl. Bv., oft mit dem Genitiv der Sache, deren man ermangelt, oder an der (auch für welche) man gebüsst wird. præs. pl. 1. vit (hearmas) þoliað 734. vit (morðres) ~ 752. pl. 3. (vite) þoliað 322. coni. pl. 1. ve (þis vite) þolien 366. præt. sg. (þeóvnýd) þolode 2025. inf. þolian 594. (heofonrices) þolian 629. (þ micle morð) ~ 637. (þeóvdóm) ~ 2230. 2257.
- þonne**, tunc, tum; quum, dum, quando; nach Comparativen 'quam' Gr. 3, 167; 168; 182; 191. RW. 79. Gl. Bv. Gl. AA. M. gl. þonne 258. 616. 1099. S. ærþon.
- þraca** 3255. ?fortis; Lye verbindet unrichtig 'þraca' mit 'handplega'.
- þræcrôf**, fortis, audax Gr. 2, 573. ~ 2025.
- þræcvíg** (n.) pugna vehemens; proelium, bellum; s. æscþræc, hildþræc, væpenþræc. Gr. 2, 479. gen. þræcviges 3111.
- þrag**, þrah (f.) cursus, tempus, temporis spatium; occasio, opportunitas. þrag Gr. 1, 255; 642. I, 329. Gl. Bv. Gl. AA. þrah Gr. 1, 264. I, 347. Erl. 99. Gl. AA. seó þrah 4105. gen. þrage 1415. Der sg. acc. þrage wird adverbial gebraucht: 'þrage, per tempus, diu' 1212. 1805. 2768. 'lange þrage, in longum tempus' 1421. 2538. 2829. 4090. 'ealle þrage, toto tempore' Ex. 173, 8. 324, 2. S. Gr. 3, 141. Ebenso der pl. dat. 'þragum, aliquamdiu' II, 113. Gr. 3, 137. Erl. 168. Gl. Bv.
- þreá** (f.) correptio, poena, castigatio, vindicta; malum, tormentum Gr. I, 367. Gl. Bv. sg. acc. þreá 388. 2257. pl. dat. þreáum 3812.
- þreálic**, 'afflictionis plenus, severus, calamitosus' Lye. þreálic 1313. 'þæt væs þreálic geþoht' El. 427.
- þreánêd**, þreánied, þreánýd (f.) afflictio, oppressio, compulsio. sg. acc. þreánêd Ex. 270, 12. pl. dat. þreánêdum A. 1265. El. 883. sg. acc. þreánied 3730. — þreánýd Gr. 2, 512. Gl. Bv. sg. nom. 'is þreánýd þes þearl' El. 703. acc. þreánýd Ex. 187, 1. pl. dat. (for) þreánýdum 3812. Ex. 186, 4.
- þreát** (m.) congeries, multitudo, copiæ, turma, caterva; castigatio Gr. 1, 255. 2, 20; 603. Andr. und El. XLII. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. acc. þreát II, 95; 168; 327; 338. dat. þreáte 3102. II, 389. pl. nom. acc. þreátas 13. II, 425; 570. gen. þreáta A. 376. dat. þreátum Ex. 119, 19. — þreát, castigatio Ex. 270, 14. S. heofenþreát und hereþreát.
- þreáveorc** (n.) castigatio, dolor Gr. 2, 535. sg. acc. þreáveorc 734.
- þrí** (þrý), þreó, tres, tria Gr. 1, 255; 761. 2, 958. I, 370. Gl. Bv. Gl. AA. Gl. Ul. 85. nom. acc. þrý 1329. 2028. 2040. þreó 307. 1197. 1594. 2205. II, 504. gen. þreóra Ex. 310, 1. dat. þrím (þrým) 1540. 3292.
- þridda**, tertius Gr. 245; 254. Vern. S. 35. Gl. Bv. þridda 155. 231. 1237. 1472. 1487. 1546. 2022.

- þringan**, premere, urgere, incumbere, constringere; engl. to throng. Gr. 1, 255; 898. Gl. Ul. 85. Gl. Bv. Gl. AA. præt. sg. 3. þrang (þýstre genip) 139. inf. (lét villeburnan on voruld) þringan (of ædra gehvære) 1368. Jud. 138, 55.
- þriste**, audax, temerarius Gr. 1, 735. I, 363. Erl. 137. 149; öfter mit dem Genitiv oder Dativ verbunden; auch adv. 2234. þriste 1267. 1929. 2575. 3942. synna und synnum þriste.
- þrittig**, þritig, triginta. Gr. 1, 763. 2, 948. 4, 730. R. Gr. §. 175. Vern. S. 35. Gl. AA. nom. þritig II, 504. gen. þrittiges 1303. S. fiftig; sonst lautet der Genitiv: þrittigra, dat. þrittigrum.
- þrósm** (m.) vapor, fumus. Gr. 1, 255. Erl. 171. nom. þrósm 325. dat. þrósm (beþeahte) Ex. 8, 11; El. 1298.
- þróvian**, þróvigean, 'pati, luere poenas, agonizare' Lye. Gr. 1, 249. 255; 907. I, 364. Gl. Bv. præt. sg. 1. ic þróvode II, 504. sg. 3. þróvade (carcernes clóm) II, 491. pl. 3. (sár Ƿ súsl) þróvedon 75. inf. þróvtan 918. II, 396. þróvigean 2416. 3730. part. præ. 'þróviende, martyrizantes' M. gl. 399. 'þróviendum, martyrizando' M. gl. 401.
- þrydig**, audax, fortis. ~ 1981. S. þryð, þryþo.
- þrym** gen. þrymmes (m.) robur, potentia, maiestas, magnificentia, gloria: turma, cohors, congeries. Gr. I, 342. Erl. 150. Gl. Bv. Gl. AA. sg. nom. acc. þrym 70. 2444. II, 36; 165; 507; 663. gen. þrymmes 3942. dat. þrymme 27. 1487. 1960. pl. nom. þrymmas 80. 2104. gen. 'þrymma þrym' Ex. 239, 28. 'ealra þrymma þrym' Ex. 168, 11. 45, 28. dat. þrymmum 8. Ziemlich oft 'vuldres þrym' u. dgl.
- þrymfæst**, gloriosus, magnificus, clarus, illustris. ~ 15. 1902. 2609. 3292.
- þryð**, þryþo (f.) robur, vis, violentia, copia; caterva, turma, coetus, copiam. Gr. deutsche Spr. 195. Gl. Bv. sg. acc. þryþe 2232. 'he mæg onvendan vætera þryþe, þæt þás deópan sá dri geveorþað' Ps. 65, 5. pl. nom. 'eorlas fornamon æsca þryþe' Ex. 292, 15. 'of þám (stáne) væter cvóman veorude tó helpe, sviþe vynlice vætera þryþe' Ps. 77, 18. gen. þryþa (dæi) Ex. 481, 15. dat. (folca) þryþum 3269.; Ex. 220, 27. (þreata) ~ A. 376. vgl. heápum. Auch steht 'þryþum' adverbial in der Bedeutung von 'violenter' Ex. 60, 15. 495, 3.
- þú** (pron. pers.) tu Gr. 1, 781. Gl. Ul. 93. R. Gr. §. 136. Vern. 27. sg. nom. þú, gen. þin, dat. acc. þe, auch þec, s. d. dual. nom. git, gen. incer, dat. acc. inc. pl. nom. ge, gen. eóver, dat. acc. eóv, eóvic. Die einzelnen Formen s. an ihren Stellen.
- þúf**, þúfe (m.) vexillum, Tufa. Gr. 1, 640. Gl. AA. 'þúfa, þúfe, vexillum scilicet quod Romani þúfa, Angli vero appellabant þuuf' Beda. sg. nom. 'þá væs þúf hafren segen for sveótum' El. 123. pl. nom. acc. þúfas 3089. 3271. 'cynerófe bæron þúfas, fóron tó gefeohte' Jud. 137, 27.
- þunian**, 'crepare, crepitare, tonare' Lye. Gr. 2, 48. I, 340. inf. þunian 3089.
- þurh** (præp. mit dem acc.) per; propter, ob; engl. through. R. Gr. §. 406. Vernon S. 87. Gl. Ul. 68. Gl. Bv.
- þurhdrifan**, perforare, penetrare; imbuere. Gr. 2, 907. præt. sg. 3. þurhdráf II, 164. pl. 3. 'him mid næglum þurhdrifan niðhycgende þa

- hvitán honda' Ex. 68, 27. part. præt. 'þeah ic mid dysige þurh-
drifen vâre' El. 706. S. ádrifan, drifan.
- þurhgléðan, penitus calefacere Gr. 2, 907. part. præt. þurhgléðed 3762.
- þurhvadan, peragraré, pervadere, transfigere, penetrare Gr. 2, 907. Gl.
Bv. præt. coní. sg. 3. þurhvóðe Ex. 70, 21. pl. 3. þurhvóðon 3981.
'þe (næglas) þæs nergendes fêt þurhvóðon' El. 1066. part. præt.
'beóð þá syngan flæsc scandum þurhvaden' Ex. 78, 32.
- þurst (m.) sitis; engl. thirst. Gr. 2, 199. I, 341. nom. þurst 799.
- þurstig, sitiens, avidus, cupidus; mit dem Genitiv. 'þurstige þræcviges'
3111. Ps. 61, 4.
- þus, sic, ita; engl. thus. Gr. 3, 63; 176; 191. I, 342. Gl. AA. þus 835.
'~, ita, hoc modo, taliter' M. gl. 357. 380. 400.
- þúsendláum, zu Tausenden, per chiliades, per millia; engl. 'by thou-
sands' Gl. AA.; gewöhnlich nur in dieser Form. S. mál. þúsendláum
3125. II, 237; 510; 571; 633. 'ymb æþelne englas stóðon þegnas
ymb þeóðen þúsendláum' A. 872. Jud. 136, 21. Vgl. Ps. 83, 10:
'betere is micle tó gebidanne áne dæg mid þe, þonne óþera on
þeóðstefnum þúsendláum'.
- þveorh, iratus, protervus, perversus Gr. 2, 39; 314. Gl. Ul. 86. RW. 317.
'on þveorh, perverse' 4207. = 'þveores, þvyres, perverse, oblique'
Gr. 3, 92.
- þý = þ ê, w. m. s. 'eo, quo; ideo, idcirco' Gr. 3, 63. Gl. Bv. Gl. AA.;
auch wird þý als Artikel gebraucht (s. R. Gr. §. 147. Vernon S. 30.);
besonders für den Dativ: 'æfter þý, postea' 468. 'mid þý vealde'
843. 'þý sêlestan' 1319. 'þý, ideo' 539. 555. 1518. 2619. — Beson-
ders häufig steht dies 'þý, eo' bei Comparativen: 'þý má, eo magis'
883. 1308. Gl. Bv. Gr. 3, 175. 'þý læs, eo minus, quominus' 573.
1041. 2139. 2497. 'þý heardra' 1320. 'þý rúmor' 1889. 'þý vidor'
II, 121. 'þý vlitigra' 517.
- þyrfan = þearfan, w. m. s. Gl. AA. præs. coní. pl. 2. (þý læs gyt læs
gode veorþan) þyrfen 574.
- þýstre = þeóstre, w. m. s. Gr. 1, 735. 2, 50; 136. I, 366. þýstre 139.
475. 734.
- þýstro 76. 325. 2444. = þeóstro, w. m. s.

Lateinisch - angelsächsisches Wörter - Verzeichniss.

A , ab, of, fram, from.	gân, gegangan. gemetan. veorþan, vurþan; geveorþan, gevurþan, gevyrþan.
abhinc, heónan, heónon; heónane, heónone.	accingere, gyrdan. accinctus ad iter ingrediendum, ellorfús.
abjectus, heán.	accipere, fón, fangan; anfón; onfón, onfangan. þicgan, þicgean, þigan; geþicgan.
abigere, geflýman. nýðan, néðan.	accire, beóðian. gefetian, gefælian.
abire, forðfarán, forðferan. forðgevitán. hveorfan, hvurfan, hvurfan. scácan, scæcan, sceácan. scriþan. tófaran. tógán, tógangan, tógen- gan. tóhveorfan.	accrescere, eácan.
abitus, forðveg. fromlád. hinsíð, hinnsíð.	accurate, fæste. gearve. georne.
abripere, fornimam. forsvápan. ongeniman.	accurrere, áhleápan.
abscindere, áfirran, áfyrran. beheóvian.	accusare, teón.
abscondere, hýðan; áhýðan; gehýðan. beorgan, bergan.	accusatio, teóna. vróht; vróhte.
abscorbere, forsvelgan.	acer, cêne. hlence. scearp. snel. dæd- hvæt. móðhvæt.
abstinere, forhabban, forhæbban. anlætán.	acerbus, geócor. unliþe.
absumere, ofþegan.	acervus, heáp.
abundans, geneáhe. genihtsum.	acies, ecg. ord. acies oculorum, heafodsien.
abundantia, geniht. spéd. vela. eorðvela.	acquirere, begeótán, begétán. stri- nan, strienan, streónan; ástrýnan, gestrýnan, gestreónan. vinnan.
abyssus, grund. hellegrund. niobed, neobed.	acquisitio, gestreón.
accedere, tengán, tængan. geþringan.	acriter, lungre.
accelerare, éfstan. gefýsan. gespédán.	actio, angin. dæd. id quod olim actus est, iudæd.
accendere, onælan.	acumen, ord.
acceptus, anfeng. andfeng. fæle. ge- cveme.	acutus, scearp.
accersere, beóðán. hátán. laþian.	ad, æt. óð. tó.
accidere, becuman. forðsteallian. ge-	adamata (virgo), healsmægeð.
	adducere, bringán; gebringán. ge- fætian, gefetian. gelæðán. ~ ab- quem, ut faciat aliquid, gebæðán.
	adeo, þæs.

adesse, bigstandan. geveorþan, ge-
vurþan, gevyrþan.	advenire, óðfaran.
adhuc, gèn, gèna. get, geta; git,
gyt.	adventus, cime, cyme. sið.
adigere, bedrifan. gebæðan. nýðan,
nèðan.	adversari, vyrnan.
adimplere, fulgangan.	adversarius, andsaca; gesaca. vi-
þebreca, viþebreoca.
adipisci, begeótan, begétan. bello
adipisci, gesleán.	adversitas, láðscipe.
adire, sècan, sècean; gesècan. step-
pan, stæppan.	adversus, ongeán, ongèn. ex ad-
verso, foran. við.
adiudicare, áðèman. gescýran, ge-
scýrian.	advocare, cigan, cýgan.
adiumentum, fultum.	adytum, hleóporstede. locen.
adiurare, hálsian.	ædes, botl. búr. hof. ~ regia, ealh-
stede.
adiutor, fullesta. geþafa. helpend.	ædificare, bytlian. ræran. tímbran.
getímbran.
adiuvare, bigstandan. fylstan. geó-
cian. helpan.	ædificium, timber, getímbrø.
adluere, leccan.	æger, seóc. ~ animo, sárferhð. ægre
ferre, cearian. ofþincan.
admirabilis, vrælfic.	ægritudo, sár. ~ animi, hygesorh.
móðsorh. móðgevinna.
admirari, vafian.	ægrotus, seóc.
admitttere, gefreman, gefremman.
gelæðan.	æmulatio, æfst.
admonere, gemonian.	æneus, æren. bræsen, bresne.
adorare, hêrgan, hêrgean, hêrian.	æqualis, gelic.
adoriri, onsceótian.	æqualiter, emne.
adscendere, stigan; ástigan; ge-
stfgan; upstigan; upástfgan. upbe-
cuman. upfaran. upgevitan. upridan.
S. ascendere.	æquor, brim. lago, lagu.
adsentiri. is, qui adsentitur, geþafa	aër, lyft. veder.
adsignare, gemearcian.	aërius, vyndig.
adsistere, bigstandan.	ærumna, earfoðsið. fyrenearfeð. ge-
vinn. gnornung. sorg, sorh. yrmð,
yrmþo, yrmþu.
adspectus, seón, sien; ansien, an-
sýn; onseón, onsien, onsýne. ge-
sihð, gesyhð. pulchrum adspectum
præbere, vlitian.	ærumnosus, earfoð. sorgful, sorh-
ful. sorhcearig.
adspicere, beseón, biseón. lócian;
onlócian, tóonlócian, uplócian. sce-
ávian. seón; tóseón, tógeseón. vli-
tan; andvlitan, onvlitan.	æstas, sumer, sumor.
adstare, bigstandan.	æstuaræ, veaþan.
adstipulari, gesèþan.	æstus, hát. vylm. ~ incendii, bry-
nevelm. ~ animi, móðhêto. ~ ma-
ior maris, heáhlód.
adsumere, neoman.	ætas, dægrim. nihtrim, nihtgerim. tid-
dæg. veorold, voruld, vorld. yldo.
~ iuvenilis, geógoðhád. ætate
provectus, fród.
adulari, óleccan, ólæccan, ólæcan.	æternitas, êcnis.
adurere, besvelan.	æternus, æterne, êce.
advena, cuma. værgenga, vergenga.
~ exoptatus, vilcuma.	æther, rodor. svegel, svegl, svegle.
	æthereus, rodorbeorht. vindig.
	Aethiopes, Sigelvare, Sigelvaras,
Sigelvaru.
	ævum, feor, feorh. yldo.

- affectum esse**, gehogian, gehugian; gehygian, gehycgan.
afferre, beran; ætberan. bringan; gebringan. gelædan. ~ nuncium, beódan.
afficere, belicgan.
affigere, áfæstnian.
affinis, mæg, mecg, mæg; maga, mago. magorinc.
afflictio, yrmð, yrmþo, yrmþu. þreá-néd, þreánied, þreánýd. afflictionis plenus, þreálic.
afflictus, geómorfród. hreóvig. hreó-vigmód.
affligere, dreccan, dreccean, dré-can. geeglan. geþreátian.
age, agite, agedum, utan, uton, utun. vuton.
ager, mearc. land. ~ confinis, mearc-land. ~ felix s. fertilis, sælvang, sælvong.
agere, dón; gedón. dreógan. veor-can, vyrcan, vyrcean; gevyrcan.
agger, foreveall. heáp.
aggredi, ácuman. forgripan. genæ-gan. grétan.
agilis, snel, snell.
agitare, onhréran. onsceótian. onsty-rian. svipian. vegan, vecgan. vre-can, vrecan, vrican.
agmen, corþer. eóred. faru. fyrd. fyrdgetrum. gang. gedriht. sveot. ~ armatum, gárfaru. ~ cognatorum, sibgedriht, sibgedryht. ~ populi, leóðverod. ~ primum, forðhere.
agnoscere, oncnávan.
agon, camp.
agonizare, þróvian, þróvigean.
aheneus, æren. bræsen, bresne.
ala, seþer. ~ obumbrans, hleóvseþer. alæ, seþerhama.
alacer, glæd, glædlíc.
albus, scír.
alere, fêdan; áfêdan. gefeormian.
algor, cyle.
alias, elles. ellor.
alienatio animi, gemynddrepn.
alienatus, fremde. svíce.
- alienus**, fremde. uncúð.
alimentum, andlifen. vist.
alioquin, elles.
aliorum, ellor.
aliquantum, hvon.
aliquid, áviht, óviht, ávuht. dæl.
aliquis, hvele, hvile, hvylc. sum.
aliter, elles.
alius, óþer.
allevare, áhebban.
allicere, estgestyrian. spanan; for-spanan, forspannan; gespanan.
alligare, gebindan.
alodium, æþel, éþel.
alloqui, spreccan, gespreccan. nægan, negan. oncveþan. onmælan. un-reordian.
altaria, glædstede, glédstede, gléd-styde.
alter, óþer.
alternare, gevrixlan.
alternatio, vrixl.
altitudo, hêhð, heáþu, hêhþo, hêhþu.
altrinsecus, onsundran.
altus, heáh, heá, hêh. heáltic. steáp. uplic. veallsteáp. altissimus, hêhst. ex alto, ufan, ufon. up, upp, uppe. in altum, ðp, upp, uppe.
alveus (navis), bósm.
amabiliter, freóndlíce.
amare, freón. lufian.
amarus, biter.
amatus, leóflíc.
ambigere, tveóþincan.
ambo, bá, bátvá. bú, bútu. bēgen.
amens, hygeleás.
amice, freóndlíce.
amicitia, freóndlufu. freóndmynd. freóndscipe. sib, sibb. siblufe, sibb-lufe.
amictus gloriosus, vuldorhama, vuldorhoma.
amiculum, hrægl.
amicus, freónd. mægvine. maga, ma-go. magorinc. vine. vinemæg.
amittere, forvyrccan, forvyrcean. ge-syllan, gesellan. lósian; forleósan.
amoenus, líð, líþe. vynlic. vynsum.

- amor**, ést. freóndmynd. freoþo, friþo, fryþo. lufe, lufu. siblufe. vífmyn. significatio amoris, freoþoþeáv.
ample, rúme. vide. s. amplus.
amplecti, befæðman. befôn. clypan, clyppan. oferfæðmian. ymbfôn.
amplexari, befæðman.
plexus, fæðm, fæþem. feng.
amplificare, rýman.
amplissimus, víðbráð.
amplitudo, geþingð, geþyngð, geþyncð. gin.
amplius, furþor.
amplus, ginne. ginfæst. rúm; gerúme. rúmgal. sid. víð.
amputare, áleoþian. besnæðan.
an, gif.
ancilla, mennen. þeóve. þeóvmennen. veorcþeóv.
angelus, ængel, engel, encgel. ærendgást. freoþoscealc. vuldorgást. ~ summus, heáhengel, heágengel, hêhengel. genus angelorum, engelcyn.
angere, genearvian.
anguis, næddre, nædre.
angustare, nearvian.
anguste, nearve.
angustiæ, enge.
angustus, æng, enge. nearo, nearva, neara.
anima, feor, feorh, fyorh. ferhð. sávil, sável, sávol.
animadvertere, onfindan.
animal, deór. neát. viht, vuht.
animans, animatus, feorheácen. omnia animántia, frumsceaft.
animatum esse, gehogian, gehycgan, gehygan; gehugian.
animosus, módeg, módig.
animus, breóst. breóstcófa. breóstgeþanc. ferhð. gást. gevit. hige, hyge. hygesceaft. hreþer. móð. móðgeþanc, móðgeþonc. móðgeþoht. móðsefa. orþanc, orþonc. sefa. villa. ~ amore incensus, freóndmynd. ~ facilis, eáðmêðu. ~ vehemens, mihtmód. ~ alienus, unhyldo. ~ clemens, eáðmêðu. *tristis animi*,
- geómermód**, geómormód. sárferhð. in animo habere, geþencan. mænan. bono animo esse, nêþan; genêþan. annuere, tiþian, getiþian.
annulus, beág, beáh. hring, hringc.
annunciare, ærendian. ásecgan. beóðan. ábeóðan. bebeóðan. bóðian, bóðigan, bóðigean. cýþan; gecýþan. onmælan. secgan, sægan, sagan; onsecgan.
annus, géar. missar. misser. vinter.
ante, ær. before. feor, for. foran, beforan.
antecessor, foregenga.
antenna, segelrôð.
antiquitus, iu.
antrum, græfhús. heolstor, heolster. scraf, scref. ~ tormenti, vitescraf.
anxietas, sorg, sorh. cearsorh. higesorh.
anxius, cear. sorgful, sorhful. sorhcearig. ~ animo, ferhðcearig. anxium esse, nearvian.
aperire, onlucan. ontýnan. rýman.
aperte, rúme. unforcúðlice.
apertus, gerúme. open. sveótol, svútol. underne.
apostata, andsaca.
apostolus, apostol. gingra. gióngra. spelboda, spellboda.
apparatus, geræð. hyrst. searo, searu. ~ bellicus, beadosearo.
apparere, ievian. ývian. æleoþian, ætývan. scinan.
appellare, nægan, negan. unreordian. nemnan; genemnan. secgan, sægan, sagan.
appetentia, gád. langung.
appetere, friclan. langian.
apprehendere, forfôn. forgripan.
appropinquare, gelihtan. neálæcan. óðfaran. sécan, sécean. tengan, tængan.
appropriare sibi, geágnian.
aptare, tilian.
apte, listum. tela, teala.
aptus, til. gemêt.
apud æt. tò. við.

- aqua**, eá. lago, lagu. vater. ~ maris, sævater. ~ salsa, sealtvater. aquæ, streám. vaterscipe. aquis immergere, gedrenčan.
aquilo, norð.
ara, veóhbedd, veóbedd, vihbedd.
aratio, sulhgevorc.
arbor, beám. bearo. treó, treóv. ~ mortifera, deáðbeám. ~ silvestris, vudubeám.
Arca, earc. merceste. merehús. sundræced. vægþel, vægþelu. vudufæsten. þellfæsten.
arcere, bevarigan. forstandan, forstandan. genearvian.
accessere, fetian; gefætian.
archangelus, heáhengel, heáengel, héhengel.
archimandrita, láreóv.
arctari, nearvian.
arcte, fæste. ~ cohibere, seómian.
arctus, nearo, nearva, neara.
arcus, bóg. ~ coelestis, scúrbóga.
ardens, hæste. vylmhát. módhvæt.
ardenter, módhvate.
ardere, beornan, birnan, byrnan. forbyrnan. veallan.
ardor, gléd. hâto, hâtu. velm, vælm, vylm. ~ vehemens, færbryne. ~ solis, heofoncol. ~ animi, hygevelm, hygevælm.
arena, greót. sand. ŷðláf.
argentum, seolfor, seolfur, seolfer. sinc.
argilla, lim.
arguere, gestælan.
argumentum, orþanc, orþonc. tácen, tácn.
aridus, drig, drýg, dri.
aries, ram, rom.
arma, væpen.
armamenta, geråd.
armatus, væpned.
armenta, feo.
aroma, vyrt.
arripere, gripan; forgripan.
arrogans, gielpsceaþa. ánhydig. oferhidig, oferhydig. vlanc, vlanc.
- arrogantia**, gielp, gylp. oferhygd, oferhyd. ofermetto. onmedla, onmædla.
ars, cræft. list. orþanc, orþonc. searo, searu. voruldcræft. ~ magica, vicungdóm.
articulus, artus, lið, leoð.
artifex, vyrhta.
artificium, cræft.
arx, burg, burh. ceaster, cester. heáburh, heáburh. ~ clypei, randburh. ~ regis, qui aurum distribuit, goldburg, goldburh.
ascendere, hnigan. s. adscendere.
asinus, esol.
asper, frécene, frécne. geócor. hásu. réþe. réþemód. stið. stýrn. þearl.
aspere, geócre. unfægere, unfægre.
assecla, geóngra.
asservare, hédan.
asseverare, gesêþan.
assidere, gesittan.
assiduus, unsviciende.
assignare, getæcan.
assuetus, gevuna.
assultare, onþringan.
assurgere, áspringan. upfæran.
astrum, tungel, tungol, tungl.
asylum, hleó. hleóvstól.
ater, svart, sveart. van, von, vonn. atrum fieri, sveartian.
atrium, bold. flet. fletpæð. flór. gystsele. heal, heall. inferni atrium, helleflór.
atrociter, frécne. gramlice. grimme, grymme. grome.
atrox, frécene, frécne. geócor. gram, grim, grom. heálic. heorogrim, heorugrim. hreómód. sliðheard. vælhreóv. vulfheort.
attamen, hvæþere, hvæðre.
attentio, hlyst.
attestari, gesêþan.
attingere, geræcan. gripan. pedibus ~, steppan, stæppan.
attrahere, spanan.
attribuere, gescéran. gescýran, gescýrian.

- auctor**, fruma. ordfruma. ~ lucis, leohtruma. ~ vitæ, liffruma. ~ victoriæ, sigorvorca, sigorveorca.
auctoritas, ealdordôm. geþingð, geþyncgð, geþyncð. veorðmynt, veorðmynd, vurðmynd.
audacia, môd. ~ nefaria, scyldfrêc.
audacter, frêcne. fromlice.
audax, bald. cêne. frêcene, frêcne. freom, from. heard. snel. unforht. þræcróf. þriste. þrydig.
audere, dearran. nêþan; genêþan.
audire, gefregnan, gefrignan, gefri- nan. hêran, hýran, hieran; gehêran, gehýran. non audire, oferhýran.
auditus, hlyst.
auferre, forniman. gesleán. ofteón. ongeniman. svápan.
augere, eácan. ícan, iecan, ýcan; geicean. miclian. augeri, eácan. miclian. geþeón. tídran, tiedran, týdran. týman. veaxan, vexan; geveaxan. vridian, vripian.
augurari, hálsian.
augustus, rúm.
aula, geard. goldburh. heal, heall. hof. rêced. salo, salu. sel, sele. seld. ~ amicorum, vinsele. ~ clypeis tecta, sceldburh, scildburh. ~ cerevisiaria, beórsele. ~ gaudii, vinburh, vynburh. vinsele. ~ ventosa, vindsele.
aulæum, segel, sægl.
aureus, fealo, fealu, fealva. gyl- den.
auris, eáre.
aurora, dægrêd. dægvôma.
aurum, gold.
auscultatio, hlyst.
auster, súð. súðvind. ab austro, sú- þan, súþon.
austerus, frêcne, frêcne. stíð.
aut, ôðþe.
autem, sôð.
auxiliari, fylstan. geócian.
auxiliator, fullesta.
auxilium, fultum. geóc. help.
avarus, hncáv.
- averrere**, tósvápan.
aversio, víþermêdo.
avertere, áhveorfan. bevarigan. ge- cyran, gecyrran. oncyrran, oncir- ran. vendan; ávendan; onvendan; ôðvendan.
avide, georne.
avidus, georn. gífre. ofþyrsted. þur- stig. cædis avidus, vælgrim.
avis, fugol, fugel. ~ exercitum se- quens, herefugol.
avunculus, fædera.
azureus, hæven.
- Baculus**, vrapu.
balæna, hvæl.
balneum, bæð.
baptismus, fulvihte.
baptizare, fullvian.
barbarus, hæþen.
basilica, hof. rêced.
basis, stapol, stapul.
beatitudo, blæd.
beatus, dômeádig. gesælig, gesælig- lic. góðspêdig.
bellator, gumrinc. ræsbora. rand- viga. randviggende. rinc. viga. vig- smið.
bellicosus, viglic. tribus bellicosa, gúðscyst.
bellicus, víglfc. vir ~, hildecalla.
bellua, vilddeór, vildeór.
bellum, gúð. hild. orlæg, orleg. orlegceáp. strið. vig. þræcvig. vinn, vin; gevinn. ~ inferre, geondsên- dan. ~ gerens, gúðfremmende.
belli impetus, hildþræc. ~ fervor, heaþovylm, heaþuvylm. bello ca- pere, gesleán.
bene, gearve. gere. georne. teala, tela. vel. ~ succedere, spóvan.
benedicere, bletsian, blessian; ge- bletsian, geblissian. gesegnian.
benedictio, ár. bletsung.
beneficium, fremu. gesynto. hró- þor. lufe, lufu. sundorgifu. bene- ficiis augere, geblissian.
benevole, fægere, fægre.

- benevolus**, gedéfe.
benigne, fægere, fægre. freóndlice.
benignus, milde.
bestia, deór.
bibere, drincan.
bitumen, līm.
blandiri, óleccan, ólæccan, ólæcan.
blasphemia, hearmcvide, hearm-
 cvyde.
bonus, freme. from. gód. fæger. gód-
 lic. til. tilmódig. bonum, gód.
 hrópor. sálð. vela. ~ exoptatum,
 hyhtvilla. bona, dugoð, duguð.
 yrfe. vitæ ~, lifvela.
brachium, earm.
bustum, glédstýde, glædstede, gléd-
 stede.
byssus, gódveb.
C
cachinari, áhleahhan.
cacumen arboris, helm.
cadaver, hræs. cadavera, drihtneas.
cadere, cringan. dreósan; gedreósan.
 feallan; befeallan; gefeallan. sigan.
cæcus, blind.
cædere, ábreótan. befyllan. ceorfan.
 sleán; forsleán; ofsleán. slitan. cor-
 pora cæsorū, ecgval.
cædes, blódyte. cvalu. feorhcvealm.
 fyll. hrýre. lichrýre. hvæl. morð.
 morþor, morþer, morþur. væl. væl-
 fyll. vælsleht, vælsliht.
cælebs, hægsteald, heáhsteald. vir
 ~, hægstealdman.
cæmentum, līm.
cæsaries, feax.
calamitas, hearm. hearmstæf. mirc.
 yrmð, yrmþo, yrmþu. ~ terroris
 plena, bróhþreá.
calamitosus, þreálic.
calcaneum, fiersn. hó, hóh.
calcare, gespornan. ridan. tredan.
calcitrare, gespornan.
calescere, onhætan. penitus ~,
 þurhlédan.
calendarium, rim.
caligare, upgesvercan.
caliginosus, þeóster, þeóstre, þýstre.
- caligo**, genip. þeóstro, þýstro, þý-
 stru. ~ cladis, vælmist.
callide, listum.
callidus, horsc. snotor, snottor,
 snoter.
callis, pað, pæð. ? stigvit.
calor, hæto, hætu, hát. vælm, velm.
calumnia, hearm. hetespræc. teóna.
 higeteóna.
calumniari, teónan, týnan.
calx, fiersn. hó, hóh.
camera, gehleod, gehlid.
campus, feld. folde. vong, vang.
cancelli, clustor.
canere, galan. gyddian, giedian. hleo-
 þrian. singan.
canon, riht.
canor, dreám.
canorus, hlóð.
cantare, gyddian, gieddian. singan.
cantilena, leóð.
cantus, leóð. sanc, sang, song.
canus, hár.
capedo, gin.
capere, fón, fangan. gebindan. ge-
 gangan, gegán. gelæccan. genægan.
 geniman. geræcan. gepicgan, þic-
 gean, þigan.
capillus, locc. capilli, feax.
captivitas, fæsten. hæft.
captivus, hæft.
captura, húð.
capulus, gehilta.
caput, heáfod. ~ familiæ, magoræsva.
carbo de coelo cadens, heofoncol.
carcer, carcern. sæðm, sæþem. hæft. he-
 armloca. vitelocc. carceres, clustor.
carchesium, segelród.
carens, van, vana. gaudio ~, vinleás.
carere, þolian.
caritas, freóndlufu. freoþo, friþo.
 fryþo. patriæ ~, épeldreám.
carmen, leóð. sang, song. spel, spell.
 ~ militare, fyrdleóð.
caro, flæsc. flæschoma. lic.
carus, deór, deóre; dýr, dýre. deor-
 mód. hold. leóf. svæs. vurþe, veorþe.
carum habere, dýran.

- casa campestris*, mearchof.
cassis, helm.
castellum, fæsten. vic.
castigare, geþreátian. stýran, stý-
 rian.
castigatio, hénþo, hénþu. steór. sú-
 sel, súsl. vitesving. þreá, þreát.
 þreáveorc. ~ virgæ, gyrdvite.
castra, fyrðvic. herevic. vicsteal. ~
 metari, vician.
castus, cúsc.
casus, fyll. hrýre.
catalogus, rfm.
catena, clom. racenta, racenta, ra-
 centeag. ~ stragis, væhlence.
caterva, cist. fêþa. getrum. folcge-
 trum. folcsveót. fyrðgetrum. heáp.
 mægenheáp. vorn. þreát. þryð,
 þryþo.
cathedra, sett. stól.
causa, racu. þing; geþing.
caute, værlíce.
cautio, vár, vâre.
cautus, higeþancol, higeþoncol. hy-
 dig. vár. vishyðig.
cavere, varian. varnian. vyrnan. sibi
 ~, hédan.
caverna, græfhús. heolstor, heolster.
 scræf, scref. eorðscræf.
cedere, gerýman. geþafian. svican;
 gesvican. ~ alicui, búgan. loco
 cedere, rómigan.
celare, dyrnan; bedyrnan. nipan; ge-
 nipan. helan. forhelan. hýðan, áhý-
 ðan; gehýðan.
celeber, breme. cúð. folccúð. ge-
 fræge, gefrege. mære. vidmære.
 folcmære.
celebrare, breman. cveman. dómian.
 gebletsian. geveorþian, gevyrþian,
 gevrþian. hêgan. hêrgean, hêrian.
 stêpan.
celer, snel, snell. oculi nutu cele-
 rior, berhtmhvæt.
celerare, gefýsan.
celeritas, ófest, ófost, ófst. spéd.
celeriter, fromlice. *celerissime*, ófest-
 lice, ófostlice.
- centum*, hund.
certamen, camp. flit. strið. tohte. ~
 gloriosum, gylpplega.
certare, vinnan.
certe, gegnunga, gere.
certo, cúðlice. gearve.
certus, cúð.
cervus, heorot, heort.
cessare, gesvican. linnan. minsian.
 óðstandan. seómian. sviprian, sveo-
 þrian, sveþrian.
cetus, hvæl.
chaos, heolstersceado.
chiliades; per chiliades, per millia,
 þúsendmælum.
chlamys, loð.
Christus, Crist. nergend. sigedryh-
 ten. S. salvator.
cibus, áte. mête. svæsend.
cimelium, maðm, madm.
cincinnus, locc. cincinni, feax.
cinereus, græg.
cingere, behabban. belicgan. gyrðan.
cinis, axe. S. favilla.
circa, circum, ymb, ymbe.
circiter, ymbútan.
circuitus, hrincg, hring. hvearft,
 hvyrft. ymbhvyrft.
circulus, hrincg, hring. hvæl, hvél.
circumcirca, ymbútan.
circumdare, bebúgan. befón. be-
 habban. belicgan. gesittan. vindan;
 bevindan; gevindan. ymbfón. ymb-
 standan, ymbstandan.
circumfundere, bestêman, bestý-
 man.
circumspargere, geondsavan.
circumspicere (mente), geþanc-
 metian.
circumstare, ymbstandan, ymb-
 standan.
circumvallare, ymbvicigean.
circumvenire, beþaran.
circumvolare, ymbfleógan.
circumvolitare, circumvolvi,
 hvearfian.
cista, earc. ~ marina, merecieste.
cithara, hearpe.

- cito**, hraþe, raþe. lungre. recene, ricene. sneóme, snióme. citissime, ófestlfe, ófostlfe.
civis, burhleód. cives, burhvare, burhvaru.
civitas, leódburh. leódgeard.
clam, dearnenga, dearnunga.
clamare, galan. gylan. hleóprian. hréman, hrýman. hrépan. hvópan. singan.
clamitare, cyrman.
clamor, bell. cyrm. hreám. vóma, vóm. ~ exercitus, herevóp. ~ pugnantium, vígcym. clamorem edere, hvópan. ~ tollere, cyrman.
clangor, hlýn.
clarisonus, hlúd.
clarus, beorht, bearht, birht, byrht. cynegód. deal. ellenróf. folccúð. handróf. hlúttor. mære. róf. scir. sigetorht. sútol. torht. vurðlic. þrymfæst. voce clarus, byrhtvord. rebus gestis ~, dædróf. longe lateque ~, clarissimus, vidmære.
classicum, herebýme. vicleóð. ~ canere, herebýman hebban.
classis, flóta.
claudere, lucan; belucan.
claustrum, clustor. geát. burhgeát. hearmloca. animi ~, ferhðloca. ~ poenæ, vitelocc. ~ igneum, fýrloca. ~ damnosum, hearmloca. ~ pectoris, breóstloca.
clavis, cæge.
clavus. clavis fixus, nægled.
clemens, tilmódig. milds, milts.
clibanus, ofen, ofn.
cliens, gingra, gióngra. villgeþofa.
clivus, holmeg.
clivus, hlið. clivi, hleoþu, hliþo. ~ saxosus, stánhleóð, stánhlið.
clypeus, bord. bordhreópa. gúðbord. rand, rond. scyld. vigbord.
coarctare, nearvian.
coarguere, gestælan.
coccineus, basu.
coelum, hêhð, heápu, hêhþu, hêhþo. heofon; heofen, hefon. rodor. sceldburh, scildburh. svegel, svegl. svegl-
 bosm. vuldorgesteald. ~ altum, upheofon. ~ excelsum, heáhheofon. heáhrodor. ~ superum, uprador, uprodor. upheofon.
coena, beódgereord. fearme, feorme, fiorme. symbel. þegnung.
coeptum, ongin.
coercere, bindan.
coeruleus, hæven.
coetus, veorod, veorud, vered, verod, verud. þryð, þryþo. ~ focarius, heorðverod.
cogere, bedrifan. geþreátian. nýðan, nêðan; genýðan.
cogitabundus, higeþancol, higeþancol.
cogitare, hicgan, hycgan, hogian; gehogian, gehugian, gehycgan, gehygan. tellan. þencan, þencean; geþencean. gemyntan.
cogitatio, gemynd. geþanc. geþoht. hygesceaf. móðgeþanc, móðgeþonc. móðgeþoht. orþanc, orþonc. ~ animi, móðgeþoht. breóstgehygd. breóstgeþanc. móðgeþonc. cogitationes, móðsefa.
cogitatum, gehygd.
cognatio, heorðverod. mægburg, mægburh. sibgebyrd.
cognatus, fædera. mæg, mæg, mecg; gemæg. sibgemæg. mægvine. vine-mæg. maga, mago. magorinc. ~ principalis, heáfodmæg.
cognitio, gefræge, gefrege.
cognoscere, ágitan. oncnávan.
cohibere, forhabban, forhæbban. gehægan, gehegan. stýran stýrian.
cohors, cist. corþer. driht, dryht. herecist, herecyst. hereþreát. herige. rincgetæl. sveót. veored, verod. þeódmægen. þrym.
coire, hæman.
coitus, gebedscipe.
colere, búan, búgan, búian, búeardian. geþingan. haldan, healdan. tilian. veorþian. vurþian. inclinatio corpore colere aliquem, hnigan. terram colens, terricola, eorðbúend

collectio, heáp.	commode, efne.
colligere, sammian, somnian; gesammnian.	commodum, dugoð, duguð. fremu. hróþor. læn. ræd. sælð.
collis, dún. hyll.	commovere, onhréran. stýran, stýrian; onstýrian. commoveri, onhréran. vandian.
collisio, gegrind.	communicare cum, gedálan.
collocare, lecgan; álecgan; geleggan. rihtan. sætan. settan; gesettan, gesetan. staþelian; gestaþelian. onstellan.	communis, gemæne.
colloquium, spellung. spræc. rún.	commutare, ávendan. gevrixlan.
collum, heals.	compactus, gefegfæst.
collobium, loþa. loþaserc.	compago, gespon, gespong.
colonus, landman.	comparare, geræcan. geræðan. gestefnan. gevyrnan. sibi comparare, earnian.
color, vlite.	compellare, grétan. nægan, negan. spreca; gespreca.
columba, culufre.	compellere, bedrifan. gebæðan. nýðan, nêðan; genýðan. geþreátian.
columna, beám. ~ salis, sealtstán.	compensare, gebétan. geþingian.
coma, feax. qui comam mixtam habet, blondenfeax.	compensatio, bót.
comburare, bærnán. forbærnan, forbyrnán.	compes, clom.
comes, cniht. eorl. geféra. geréfa. gesið, gesiþa. folcgesið. gevita. ~ militiæ, folcgestealla. fyrðgestealla.	complecti, befæðman. clypan, clypan. oferfæðmian.
comites, folc. folgað, folgoð. ~ principis, drihtfolc.	complere, gefyllan. læstan; gelæstan.
comis, bilvit, bilevit, bylyvit.	completio, geniht.
comitari, ferian. midsiþian.	componere, rihtan. settan; gesettan, gesetan. componi, sviþrian, sveoþrian, sveþrian.
comitatus, driht, dryht; gedriht. dugoð, duguð. getrum. folcgetrum. þegnung. copiarum ~, mægencorðr. consanguineorum ~, sibgedriht, sibgedryht. ~ principis, drihtfolc. ~ regis, cyneþrym. ~ hominum, folcdriht.	compos, tiþa, tiþe. voti compotem facere aliquem, tiþian; getiþian, getigþian.
comiter, cūðlice.	compotatio, vinþego.
commeminsisse, gemunian.	comprehendere, behabban. befón. forfón. forniman. gegripan. oferfæðmian.
commemorare, gemyndian.	comprobare, áfandian.
commendare, bebeóðan. óðfæstan.	compulsio, neód, nied. þreánêd, þreánied, þreánýd.
commentum, orþanc, orþonc.	computare, getelan; getellan.
commilito, hægstæld, heáhsteald.	computatio, getal. rim; gerim. rimgetal.
comminatio, beót. vordbeót.	conatus, ongin.
committere, efnan. freman, fremman; gefreman, gefremman. gebeóðan. se committere alicui, geleáfan, geléfan, gelyfan.	concedere, gerýman. lifan, lýfan. onligan. tiþian; getiþian, getigþian. unnan. þafian; geþafian.
commodare, lænan. onligan.	concentus, dreám.
commodatum, læn.	concessus, gifeþe.
	conciliare, geþingian.

concilium, folcdriht. geþeabt. geping. geþoht. meþelstede. rún.	coniunctus, gesome. arcte ~, gefegfast.
concinus, gedéfe.	coniux, brýd. gemæcca.
concionari, mæðlan. mapelian.	connubium, somvist.
concire, gesomnian.	conqueri, mænan.
conclave, cōfa. flet.	conquiescere, restan.
concludere, lucan.	consanguineus, hleómæg. sibgemæg.
conclusionem facere, lucan.	consanguinitas, sib, sibb. sibgebyrd. cneóvsib.
concubitus, gebedscipe.	conscendere, gestfgan.
concomberé, hæman. týman.	conscribere, ávrítan.
concupiscere, gitsian.	consecrare, gesegnian. hálgian. geágnian.
concursum pugnantium, gúðgemót.	consensus, geleáfa.
concutere, scácan, scæcan, sceácan. onsceácan.	consentire, þafian, þafigan; gefafian.
condemnatus, scyldig.	consequi, gevinnan.
condescendere facere, ?hligan.	considerare, onhicgan.
conditio, geping. hád. ~ discipuli, geóngordóm.	consiliarius, spræca, spreca. vita.
confabulari, mæðlan.	consilium, gehygd. geþeabt, geþoht. lár. list. móðgeþanc, móðgeþoht. ráð. rún. þing. consilii experts, ráðleás. consilium dare, ráðan. ~ inire, onginnan, ongyunnan. malum ~, unråd, unræden.
confabulatio, spellung.	consistere, óðstandan.
confestim, ædre, lungre. sneóme, snióme. sóna.	consolari, fréfrian. geócian.
confidere, geleáfan, geléfan, gelyfan. treóvian, trúvian; getrúvian, getrývan; ontreóvian.	consolatio, geóc.
confinium, mearcland.	consonus, gedrýme.
confirmare, gefæstnian, gefestnian. getryman, getrymian. stapelian. sviþan, gesviþan.	consopire, svebban.
confiteri, geseccan. gefafian. andettan, ondettan.	consors, gemæcca. ~ belli, folgestealla. ~ tori, gebedda.
confligere, gesleán.	conspectus, anseón, onseón; ansýn, onsien, onsýne. in conspectu situs, forðveard.
confringere, forbégan. forbrecan. gebrecan. tóbregdan, tóbrédan. confringi, forberstan.	conspicere, onvlitan. sceáavian; gesceáavian.
confundere, oretan; georetan.	conspirare, serian, syrian, syrvan.
confusio, sceonde.	conspiratio, unråd, unræden.
congerere, hlanan.	constans, ánhydig. ánmód. fæst. fæsthydig. heardræd. ráðfæst. sóð. stiðferhð. stiðhydig. stíðhygend. qui sibi constat, dómfæst.
congeries, þreát. þrym.	consternatus, acol, acul.
congradi, forgrípan. gemétan, gemltan.	constituere, gemearcian. geteón. getryman, getrymian. onstellan. settan; ásettan; gesettan, gesetan. stælan. veotian, vitian, vitigan.
congregare, sammian, somnian; gesammian, gesomnian.	
congregatio, sinc.	
congruus, gedéfe.	
coniicere, coniecturá assequi, árædan.	
coniuges, sinhlvan. S. coniux.	

constringere, genearvian. þringan.
 construere, gesettan, gesetan. alte
 constructus, heáhgetimbrad.
 consuetudo, þeáv. þeódscipe. ~ ho-
 minum, monvise.
 consulere, ræðan.
 consultor, reordberend.
 consumere, forbærnan. forniman.
 forsvelgan. meltan. ofþegan.
 contaminare, besmitan. gemengan.
 contegere, beþeccan.
 contemnere, oferhogian. oferhycgan.
 oferhýran. viðhogian.
 contemplari, gemunan. onlócian.
 sceávia. tóonlócian. animo ~, ge-
 þancmetian.
 contemptus, a, um, heán.
 contemptus, us, husc. oferhygd, ofer-
 hyd.
 contendere, fundian. genýðan. myn-
 tan. vigan, viggan. vinnan.
 contentio, flit. gehnæst. gevinn. plega.
 handplegan. hearmplega. strið. vin,
 vinn. contentione adipisci, ge-
 vinnan.
 conterere, forbrecan. vefan.
 continere, forhabban, forhæbban.
 viðhabban, viðhæbban. ymbhaldan.
 contingere, gelimpan. gemætan.
 continuare, forðvesan. vunian.
 continuo, éce. forveard. forðveard.
 gelóme.
 continuus, éce. forðveard. conti-
 nuum esse, forðvesan.
 contra, ongeán. tógegnis, tógeánes,
 tógènes. við.
 contradicere, onseggan.
 contrectare, ætfehtan.
 contribulis, folcgesið.
 contritio, gegrind.
 contubernalis, geneat. ~ exoptatus,
 villgeþósta.
 contubernium, somvist.
 contumax, módeg, módig. ræðleás.
 contumelia, hucs, hux, husc. hýnð,
 hýnþo, hýnþu. contumeliá afficere,
 gehýnan, gehénan.
 contundere, beátan.

conveniens, gecveme. gedéfe. ge-
 mêt. gerisne, gerysne.
 convenire, gelimpan. gemætan, ge-
 mftan.
 conventus, gedriht. hiréd, hýréd.
 lād, lāde.
 convertere, áhveorfan. cyrran, cir-
 ran, cerran; oncirran. ~, se con-
 vertere, gehveorfan, gehvyrfan. on-
 vendan. converti, gecyrran, gecyran.
 hvearfian. onhveorfan.*
 convicium, husc.
 convivium, beóðgereord. gereord.
 simbelvínþego. þegnung.
 convocare, cigan, cýgan, cégan.
 samnian; gesamnian, gesomnian. ~
 ad bellum, ábannan.
 cooperire, þecan, þeccan; beþeccan.
 copia, geniht. voruldspéd. þryð, þryþo.
 copiae, mægen, mægyn. headumæ-
 gen. leódmægen. ingemen. vig.
 þreát. þryð, þryþo.
 copiosus, genihtsum.
 cor, heorte.
 coram, befeore. beforan. feor. for.
 cornu, horn.
 corona, beág, beáh. helm.
 corpus, bānhūs. ferhðloca. flæscho-
 ma. lic. lfchoma.
 correctio, steór.
 correptio, þreá.
 corripere, clypan, clyppan. gebindan.
 gehæftan. genægan. gripan; gegríp-
 pan. læccan; gelæccan. stýran,
 stýrian.
 corruere, befeallan. gedreósan.
 corrumpere, ámyrran. gefrécnian.
 gevemman. slitan.
 corruptor, gedvola.
 cortina, segel, sægl.
 coruscatio, gleám. scima.
 corvus, hercfugol. hræfn, hrefn. sal-
 vigfeþera. vælceásig, vælceáseg.
 costa, rib.
 crasse, picce.
 creare, scápan, sceápan; gesceápan.
 ásceáþian. gesettan, gesetan. teón;
 geteón.

creatio , frumsceaft. gescæft, gescaft, gesceaft. gesceap. mundi ~, voruldgesceaft. ~ magna, heáhgesceaft.	cubiculum , búr. cōfa. rest, ræst. ~ hospitale, gystsele.
creator , metod, metud, meotod, meotud. sceppend, scippend, scyppend, scypend. vyrhta.	cubile , rest, ræst. beddrest. cōfa. ~ mentis, pectus, breóstcōfa.
creatum , gescæft, gescaft, gesceaft. omne ~, alviht, allviht, eallviht.	cupitus , eíngemet. fæðm, fæþem.
creatura , eorðcyn. gescæft, gescaft, gesceaft. *gesceap. handgesceaft. handgeveorc, handvorc. viht, vuht. voruldgesceaft. quævis creatura, alviht, allviht, eallviht. ~ magna, heáhgesceaft. nova ~, edsceaft. ~ terrestris, landgesceaft.	culmen , hróf.
creatus , ipse primus creatus i. e. Adam, selfsceaft.	culpa , scyld. syn.
credere , getrúvian, getrývan. lýfan; geleáfan, geléfan, gelýfan.	cultus , gild, gyld, gield.
crepare , crepitare, svógan, svógian. þunian.	cum , mid. on. við. ~ (coni.) þá. cum-tum, ge-ge.
crepusculum , æfenscima.	cumulus , heáp. sinc. fluctuum ~, vâgþreát.
crescere , geþeón. gróvan. leódan; geleódan. miclian. sprýtan. tidran, tiedran, týdran. veaxan, vexan; geveaxan. vridian, vriþian. þeón; geþeón.	cupere , gitsian.
crimen , firen, fyren, firn. firendæd, fyrendæd. leahtor, leahter, lehter. mán. scyld. vam, vom. vróht, vróhte. vróhtscipe. ~ manifestum, folcefiren.	cupide , módhvate.
criminatio , vróhtgetem.	cupiditas , langung. lust, lyst.
crucians , nearo, nearva, neara. sár.	cupido , villa.
cruciatus , sár. súsel. súsl. trega, tregu. tintreg, tintreg.	cupidus , fús. georn. gifre. þurstig. peregre eundi cupidus, ellorfús. fati, mortis cupidus, orlæggifre.
crudelis , egle. frécene, frécne. heard. hreó, hreóh, hreóv. hréð, hréþe. reóh. vælgrim. vælhreóv.	cura , orþanc, orþonc. sorg, sorh. ceasorh. hygesorh. animi ~, bigesorh. móðgevinna. sine cura, orsorg. curam habere, gýman.
crudelitas , hréð, réð. vælnið.	curare , gehogian, gehugian, gehycgan, gehygan. gýman. hælan. hédan. murnan, murnian. reccan, récan. tilian.
crudeliter , frécne. grimme, grymme. grome.	currentum maris , flód. sæflód. sæstreám.
cruentus , blódig. dreórig. svátig.	currere , eornan, irnan, yrnan. rennan.
cruor , dreór. svát.	curriculum , ryne.
crux , beám. veli crux, segrlód.	cursor , hlyp. ræs. ryne. stð. siðæt. þrag, þrah. fluminis cursor limpidi, torhtryne. coeli cursor, sveglsið. ~ marinus, lagosið. vitæ ~, lífveg. ~ continuus, forðryne. nubium ~, volcenfaru.
cubare , restan.	curvare , bégan, búgan; gebégan. gebeógan.
	curvatura , bóg.
	curvus ; voh.
	cuspis , gád.
	custodia , fæðm, fæþem. feng. populi ~, leódveard.
	custodire , haldan, healdan; behealdan; gehealdan. gýman. hédan. veardian. veran, verian, verigean. custodiendum tradere, óðfæstan.

- custos*, healdend. hirde, hyrde. veard.
belli ~ gúðveard. *coeli* ~, heofon-
 veard. *dominus custos*, drihtenveard.
 ~ *fluctus*, flódvearda. *limitis* ~,
 mearcveard. *noctis* ~, nihtveard.
 ~ *terræ*, êpelveard. *thesauri* ~,
 hordveard. *urbis* ~, burgeveard,
 burhveard.
- Dæmon**, feond.
dæmoniacus, vód.
damnatio, vergþo, vergþu, værgþu.
damnatus, scyldig. veræg, verig, verg.
damnum, hearm. hearmstæf. hênþo,
 hênþu. sceapen. teóna. tese. trega,
 tregu. vróht, vróhte. ~ *alicui sar-*
cire, bétan.
dare, gifan, gyfan. forgifan. lænan.
 ásceapian. sellan, syllan, sylan;
 besyllan. gesellan, gesyllan. unnan.
datus, gifeþe.
de, of.
debellare, ávinnan.
debere, sculan, scylan. *debeo*, ic
 mót.
debilis, fæge.
debilitatus, forod.
debitum, gield, giold, gyld, gylt.
 scyld.
decedere, forðsaran, forðseran.
 forðgevitian. rómigan.
decem, tyn.
decens, gedêfe. gemét. þeávfæst.
decenter, fægere, fægre. víslice.
decentia, gerysn, gerisn.
decernere, gedéman. gemyntan. ge-
 scrifan. gescyran, gescyrian. mearc-
 cian, mercian. myntan. scápan,
 sceápan. veotian, vitian, vitigan.
ecessus, gedál. hinsið, hinnsið.
 lifgedál.
ecidere, áfeallan. geglidan. sègan.
ecimus, teópa.
ecipere, bedragan. bedreósan. ge-
 leógan. gelutian. svican; besvican.
eclarare, gecveþan. gesecgan. ge-
 tæcan.
eclaratio, meld.
- declivitas*, beorhhleoð, beorhhlið;
 burhhleoð, burghleoð.
decorare, hyrstan; gehyrstan. de-
 coratus, gevló.
decorus, gerisne, gerysne.
decrecere, lytlían, lytligan.
decretum, dóm. gesceap. ræd. vyrd.
creatoris ~, methodsceaft. vitæ ~,
 aldorlege.
decus, tir, týt.
dedecoratus, áviscmód.
dedere, se *dedere alicui*, geleáfan,
 gelêfan, gelyfan.
dedicare, hálgian. sellan.
deducere, ferian. forðlædan; forð-
 gelædan; gelædan. upforlætian, upp-
 forlætian. ~ *aliquem*, midsiþian.
defendere, forstandan, forstondan.
 gebeorgan. scyldan, scildan; ge-
 scyldan. varian; bevarigan. veran,
 verian, verigeau.
defensor, vergend, verigend.
defensus locus, hleóvstól.
deficere, áspringan. ávacian. geva-
 nian. lytlían, lytligan. svican; ge-
 svican.
deficiens, van, vana; von, vonn.
definire, reccan.
deflectere, getvæfan.
deformis, atol. deforme, unfægere,
 unfægre.
degere, vunian.
deglutire, svelgan; gesvelgan; for-
 svelgan.
dehortari, forbeódan.
deicere, ofásealcan. sceófan, scúfan.
deinde, seoðþan, siðþan, syðþan.
delabi, sincan.
delecta manus, herecyst.
delectabilis, lósum.
delectare, lician. geblissian.
delectus, cyst.
delere, ?behvyllan. fordón. forni-
 man. forsvápan.
deliberare, geþancmetian. serian.
 þeahhtian.
deliberatio, ræd.
deliciæ, vyn.

- deligere, álesan. forðceósan; ge-
ceósan.
- delinquere, gedvelan, gedvelian.
- delubrum, ealhstede.
- demere, beniman. hreddan.
- demerere, earnian.
- demittere, ásendan. lætan. sencan.
se ~, gedúfan; ingedúfan.
- denarius, sceat.
- denegare, ofsteón. vyrnan; forvyrnan.
- dens, tóð.
- dense, gelóme. picce.
- denudatus, limnacod.
- deorsum, neoþan. niþan. niþer, ny-
þer, niþær, niþor.
- depellere, forscúfan. geflýman.
- deplorare, gretan.
- deprecari, ábiddan.
- deprehendere, forfón.
- deprimere, álecgan. ásealcan. of-
ásealcan. bēgan, búgan; forbēgan.
- derelinquere, forlætan. anforlætan.
- descendere, gedúfan; ingedúfan.
hnigan. gelihtan. sēcan, sēcean.
sēgan. onsigan. descendens recta
lineá, cneóvmæg.
- describere, gemearcian.
- deserere, forlætan.
- desertor, svicē.
- desertum, mór. vèsten.
- desertus, vèste. loca deserta, hæð.
- desiderare, langian. villan. vilnian.
- desideratus, langsum, longsum.
- desiderium, gád. langung. lust, lyst.
villa.
- designare, mearcian, mercian. scá-
pan, sceápan.
- desistere, óðstandan.
- desperatus, orvéna.
- despicere, oferhogian, oferhyrgan.
- destillatio, dreárungr.
- destinare, geseltan, gesetan.
- destituere, ásettan. ofgifan, ofgy-
fan. amicus destitus, vincteás.
- destructio, tēse. corporis ~, llc-
hrýre.
- destructor hominum, mansceaþa.
~ populi, leódsceaþa, leódscaþa.
- destruere, ábreótan. fordón. form-
man. gesccádan. spillan. strúðan.
gestrúðan. tóveorpan, tóverpan.
destrui, minsian.
- desuper, ufan, ufon.
- detectio, ypping.
- detrahere, ofsteón. óðþeón.
- detrectare, ? áhvettan.
- detrudere, befyllan. tóscúfan.
- deturbare, forscúfan.
- Deus, alvealda, ealvalda. dryhten.
freódryhten. freoþodryhten. god.
heofoncýning, heofencýning, heofen-
cýning. heofonveard. leohtfrum.
liffreá. liffruma. meotod, meotod.
metod, metud. nergend. scyppend.
scyppend, scyppend. sigedryhten.
sóðcýning. tirmetod. torhtgod. va-
dend, vealdend. vuldorcýning.
- deversorium, drohtað.
- devincire, gefeterian. gehæftan. ca-
sælan.
- devorare, fretan. svelgan; gesvel-
gan; forsvelgan. þicgan, þicgan.
þigan.
- devotus, fæge.
- dexter, sviþra. dextre, listum.
- diabolus, deófol. feónd. hellsceaþa.
leódsceaþa, leódscaþa. verig, ve-
rig, verg.
- dicere, cveþan, cviþan; ácveþan.
gecveþan. heófan. mælan. recgan.
secgan, sægan, sagan; gesecgan.
singan.
- dictum, cvide, cvyþe. sagu. spæn.
spel, spell. verum ~, soðcvide.
- dies, dæg. dogor. mældæg. niht. niht-
rim; nihtgerim. ~ constitutus, mæ-
dæg. ~ contentionis, gevindæg.
faustus, blæddæg. ~ iudicii, dæg.
~ supremus, endedæg. svi-
dæg. ~ vitæ, lifdæg. tiddæg. dæg.
rim. unius diei, ándæge.
- differre, lengian.
- difficilis, egle. veorc, veorce.
- difficultas, meoring.
- diffidens, hihtleás. orþrýve, ortreóv.
- diffundi, bréðan, bræðan. lengian.

- dignitas, geþingð, geþyngð, geþyncð, veorðmynt, veorðmynd. vurðmynd. dignitatis expers, dómleás.
 dignus, veorþe, vurþe, vyrþe. vurðlic.
 diiudicare, gedéman.
 dilabi, ?tòhladan.
 dilatare, brèdan, bràdan. gerýman.
 dilectus, deórmód. leóf. ?luf. vine. non ~ unleóf.
 diligens, georn. diligenter, fæste. georne. geornlice.
 diligere, lúfian.
 diluculum, dægréd. uhte.
 diluvium, drenclód. égorhere. vågþreát. villflód.
 dimicatio, væpenþræc.
 dimidium, healf.
 dimittere, gesellan, gesyllan. lætan.
 dinumerare, áriman.
 directio, steór.
 direptor, mansceaþa.
 dirigere, gerádan. rihtan.
 diripere, áhúdan. reáfan; áreáfian; bereáfian, berýfan. gegripan. strúdan; bestrúdan; gestrúdan.
 diruere, tóveorpan, tóverpan.
 dirus, atol. frécene, frécne. gram, grim, grom. rēþe. rēþemód. stið. unhýre.
 discedere, tófaran. tógán, tógongan, tógengan. tóhveorfan.
 discere, leornian.
 discernere, slitan.
 discessus, fromlád.
 disciplina, discipulatus, lár. þeódscipe. ~ legis, æcræft.
 discipulus, geongra, gingra. giongra. þegen, þegn, þén.
 discordia, vróht, vróhte.
 discrimen, frécen.
 discutere, tóveorpan, tóverpan.
 disiicere, tóhveorfan. tósvengan.
 dispar, ungelic.
 dispensare, brytnian, bryttian, bryttigean.
 dispergere, sávan; geondsávan. tódrifan. tóhveorfan. tóscúfan. tósvengan. dispergi, ásváuan. dispersus, tóvrecene.
 displicere, ofþincan.
 disponere, getryman, getrymian. niman. onstellan. rihtan.
 dispositor, settend.
 dirumpere, slitan. dirumpi, berstan, forberstan.
 dissimilis, ungelic.
 dissimulanter; non ~, unforcúðlice.
 dissipare, tóveorpan, tóverpan. áspringan.
 dissolvi, áslúpan. ?tòhladan.
 distribuere, brytnian, bryttian, bryttigean. dælan; gedælan. scýran, scirian. upforlætan, uppforlætan.
 distributor, brytta. metend. settend.
 diu, geara. longe. diutius, leng.
 diurnus, ándæge.
 diuturnus, langsum. longsum.
 divertere, oncyrran, oncirran.
 dives, eádeg, eádig. rice. spédig. gódspédig. veleg, velig.
 dividere, dælan; gedælan. scádan, sceádan; gesceádan. scýran, scirian; gescýran, gescýrian. gesundrian. getvæfan. tóbregdan. tóbrédan. upforlætan, uppforlætan. in partes æquales dividere, efngedælan.
 divinus, godcund.
 divisio; dál. healf. sceat.
 divitiæ, eád. feohscea. máðm. sælð. sinc. ?villgesteall, vilgesteall, vilgesteald. vorulddugeð. voruldgestreón. vuldorspéd. vela. ~ tempore antiquo paratæ, ærgestreón. ~ terræ, eorðvela. grundvela. ~ vitæ, lifvela.
 divortium, gedál. ~ vitæ, mors, aldorgedál.
 docere, gecýþan. læran; gelæran. spellian. tæcan; getæcan. vísian.
 docilis, lærig.
 doctor, bocere. láreóv.
 doctrina, lár.
 dolere, bemeornan. geómrian. sorgian.
 dolor, hearm. sár. sorg, sorh. trega, tregu. veá. veorc. þreáveorc. ~

- animi, hygesorh. dolore afficiens, veorcsum.
 dolosus, fâcen, fâcene. invid, invit. invitfull.
 dolus, fâcn, fâcen. fâr. gedvola. invit. list.
 domesticus, hîna. hiva.
 domicilium, âpel. bott. byht. eard. êpelseld. êpelsel. êpelstól. fletgesteald. geseot, geset.
 domicilium, sel, sele. yrfestól. ~ avitum, êpeleard. ~ consuetum, êpelturf. ~ paternum, fædergeard. qui domicilium alicubi habet, eardfæst.
 domina, hlâfdige.
 dominari, vealdan.
 dominatio, dryhtscipe. leóðveard.
 dominicus, dryhtlic, dryhtenlfc. ut dominum decet, dryhtlice.
 dominus, âgend. âgendfreá. brego, breogo. bregoveard. brytta. driht, dryht; drihten, dryhten. ealdor. freá. folcfreá. hearra, herra, herra. hlâford. mandryhten. sigor. valdend, vealdend. þengel. þeóden: ~ Deus, freádrihten. ~ victoria, gloriosus, sigedryhten. ~ iustus, âgendfreá. ~ pacis, freoþodryhten. ~ populi, folcfreá. vitæ ~, liffreá.
 domus, bold. bott. byht. eador, edor, eder. flet. fletgesteald. gearð. hám. heal, heall. hof. hróf. hús. inne. mægburg, mægburh. mægeð. rêced. ~ aërea, lyftedor. improborum ~, mánhús. ~ marina, navis, holmærn, holmern. ~ merehús. sundrêced. gefonhús. ~ patris, fædergeard. ~ pinnaculis instructa, hornsele, hornsæl.
 donare, âgan. geofian, gifan, gyfan. gesceran. gesellan, gesyllan.
 donaria, mádmás.
 donator, brytta.
 donec, óð.
 donum, gifu, gyfu. lác. læn. máðm. ~ opimum, þeódenmáðm. ~ vitæ, feorhleán.
 dormire, svefan.
 dorsum, bæc.
 draco, draca.
 dubitare, getveógan, getveón. tveóþincan.
 dubitatio, inca.
 ducere, bringan. ferian. læðan; gelæðan; anlæðan, onlæðan. teón; geteón. visian. exercitum ~, anlæðan, onlæðan. in perniciem ducere, forlæðan. sursum ~, upforlætan, upforlætan.
 ductio, teám.
 ductor nocturnus, nihtveard.
 dudum, fyrn. geara, gere.
 dulcis, svæs. svête. vynlfc. vynsum. dulce, sêfte.
 dum, þá. þenden. þonne.
 duo, tú. tvá, tvegen. tveón. vos ~, inc.
 durabilis, strenglic, stronglic. vræst.
 dure, frâcne. hearde. unfægere, unfægre.
 durus, heard. scearp. stfðmód. strang, streng. strenglic, stronglic. þearl. ~ mente, heardmód.
 dux, aldorþegn. beóhata. folctoga. gúðveard. healdend. heretéma, heretýma. herevósa. látteóv, látþeóv, lædþeóv. ræsþora. ræsþva. teóhhe. visa. þeóden. copiarum ~, mægenvisa. exercitus ~, herevfa. gentis ~, magoræþva. populi ~, folctoga. leóðhata. ~ principalis, aldorvisa. heáfodvisa.
Ea, heó. seó. sió.
 ebibere, ádrincan.
 ebrius, medugál. vingál.
 ebullire, veallan.
 ecce, hvæt! lá!
 edere, etan. fêðan. geberan. indrifan. þicgan, þicgean, þigan.
 edicere, gecýþan.
 edictum, vordcvede, vordcvide, vordcvyde.
 educare, fêðan; áfêðan.
 educere, álæðan. óðlæðan.

<i>effari</i> , gyddian, gieddian.	<i>ens</i> , viht, vuht.
<i>effatum</i> , sóðcvide.	<i>ensifer</i> , sveordberend.
<i>efferre</i> (se), upástigan. <i>efferrī</i> , upáteón.	<i>ensis</i> , mece. sveord, svord, svurd.
~ <i>annulatus</i> , hringmæled sveord.
<i>efficere</i> , gefreman, gefremman. <i>ge-læstan</i> .	<i>enumeratio populi</i> , folctal.
<i>effigies</i> , anlicnes. ~ <i>humana</i> , man-līca.	<i>eo</i> , þé, þý.
<i>effringere</i> , ábrecan.	<i>episcopus</i> , bisceop, biscop.
<i>effundere</i> , ágeótan. forvyrcean, for-vyrcean.	<i>epulæ</i> , beóðgereord. symbel. svæ-send. vist.
<i>egenus</i> , niédvædla. þearfa.	<i>equa</i> , myre.
<i>egere</i> , behóðian. þearfan, þýrfan, þe-arðian.	<i>equitare</i> , ridan.
<i>ego</i> , ic.	<i>equus</i> , mear, mearh.
<i>egredi</i> , ácuman. útáfaran. útgán.	<i>erebus</i> , hel, höll; hyl.
<i>éheu</i> , vá!	<i>erectus</i> , stíðlic. uplang. ~ <i>ut murus</i> , veallsteáp.
<i>eiicere</i> , ? áhvettan. beveorpan. sce-ofan, scúfan.	<i>erga</i> , ymb, ymbe.
<i>elabi</i> , áslúpan. áyrnan. forðgevitán. gegangan, gegán. scácan, scácan, sceácan. scríþan.	<i>erigere</i> , árðman. getryman, getry-mian. nivian. ræran; árðran. rihtan. stapelian. stépan. upáhebban. se <i>erigere</i> , hlifian.
<i>elatio</i> , oferméde. oferméðla. ofermód.	<i>eripere</i> , ætniman. álynnan. generian. hreddan; áhreddan. óðlæðan. óð-þeón. óðþringan. eripi, genesan. losian.
<i>elatus</i> , vlanc, vlanc. ~ <i>animo</i> , heáh-heort.	<i>erogare</i> , bryttian, bryttigean.
<i>electio</i> , cyst.	<i>errare</i> , dvelan, dvelian; gedvelan, gedvelian.
<i>eleemosyne</i> , ælmysse.	<i>erro</i> (<i>invitus</i>), nýðgenga.
<i>elevare</i> , áhebban. onhebban. ræran. upáhebban, uppáhebban.	<i>error</i> , dol. gedvild. gedvola. vên. voh.
<i>elicere</i> , veccan, veccean.	<i>erubescere</i> , sceomian, sceamian.
<i>eligere</i> , álesan. ceósan. forðceósan. geceósan. ouceósan.	<i>erudiri</i> , leornian.
<i>elongare</i> , áfirran, áfýrran.	<i>eruditus</i> (<i>vir</i>), bócere.
<i>eloquens</i> , vordgleáv.	<i>escendere</i> , stígan.
<i>eloqui</i> , heófan.	<i>esse</i> , standan, stondan; gestandan. veorþan, vúrþan; geveorþan, ge-vurþan, gevyrþan. vesan.
<i>eloquium</i> , vordcvede, vordcvide.	<i>essentia</i> , spéd.
<i>emendare</i> , bétan; gebétan.	<i>et</i> , ond, and.
<i>emendatio</i> , bót.	<i>ethnicus</i> , hæþen. <i>genus ethnicum</i> , hæþencyn.
<i>emere</i> , ceáþian. gebycgan.	<i>etiam</i> , eác, éc. svilce. svylce.
<i>emetiri</i> , metan. ámætan.	<i>Euronotus</i> , regio Euronotum ver-sus sita, súðeást.
<i>eminens</i> , steáp.	<i>evacuare</i> , rýman.
<i>eminere</i> , hlifian. upridan.	<i>evadere</i> , upbecuman. <i>qui e maris periculo evasit</i> , sæláfé.
<i>eminus</i> , feorran, feorren.	<i>evanescere</i> , ágán.
<i>emittere</i> , fýsan. ollætan. sendan; ásendan; onsendan. upforlætan.	
<i>emolumentum</i> , fremu. hroþor, leán.	
<i>enasci</i> , leóðan.	
<i>enixe</i> , georne.	

- evanidus, forod. evanidum reddere, forsvápan.
 evenire, forðsteallian. gegangan, gegán. gelimpan. gemætan. veorþan, vurþan.
 eventus, spéd. voruldspéd. vyrð.
 everrere, forsvápan.
 evertere, ? behvylfan.
 evidentia, meld.
 evitare, bebúgan.
 evocare, ábannan. laþian.
 ex, út.
 exactor, leódhata.
 exaltare, áhebban. cveman. dómian. onhebban. stépan; gestépan.
 examinare, ádéman.
 excedere, gerýman.
 excellens, mære.
 excellentia, bláð, cyst.
 excelsus, heáh, heá, hêh. heálic. mære.
 excepto, butan, búton.
 excidere, getváfan.
 excidium, cvealm, cvelm.
 excipere, onfón, onfangan.
 excire, grétan.
 excitare, áhebban. upáhebban. áræman. grétan. indrifan. onstellen. ræran. upáræran. stýran, stýrian; onstýrian. veccan, veccean; áveccan. vrecan, vreccan. denuo ~, estgestýrian. excitari, onbregdan.
 excitator risus, hleahtorsmið.
 excludere, áfirran, áfyrran.
 excogitare, áhicgan, áhyccan. áþencan.
 excusare, onsacan.
 excutere, tóbregdan. tóbrédan.
 exemplum, bisen, bysen. lár.
 exercere, dreógan. tilian.
 exercitus, beadumægen. cynæþrym. fyrð. gárfaru. gúðhere. gúðþræc. here, herge, herige. mægen, mægyn. ord. rincgetæl. veored, veorod, verud. víg. þeódhere. þeódmægen. ~ coelestis, heofenþræát. ~ delectus, gúðcyst. ~ fatalis, mortem afferens, vælhere. ~ fuscus, eorpverod. ~ maritimus, égorhere. ~ populi, leóðverod. þeóðhere. mægenþræát. exercitus conductio, hereteám.
 exhalatio; réc.
 exhilarari, hrêþan.
 exhortari, læran. trymian.
 exigere, ácsian, áhsian.
 exiguus, mismicel.
 exilis, læne.
 exilium, vracu, vræc, vréc. vræclást, vrêclást. vræcstov. niðvræc. in exilium mittere, flýman.
 exinde, seoðþan, siðþan, syðþan.
 exire, áfaran. útgán.
 existere, vesan.
 exitus, spéd.
 exornare, besyllan. gefrætevian, gefrætavian. gyran, gyrvan; gegiran, gegirvan. gestefnan. rênian.
 exosus, láð.
 expandere, bræðan, brédan.
 expansio, ymblyt. ypping.
 expansus, bráð. gerúme.
 expeditio, fær. faru. fôr. fyrð. gárfaru. gúð. sið. siðfæt. tohte. víg. vigród. vigsíð.
 expellere, ádrifan. áfirran, áfyrran. ? áhvettan. áscúfan. beveorþan. bevrecan. áveccan. ofádrifan. óðþringan. vrecan, vreccan.
 expergefieri, expergisci, onbregdan. vacan, væcan, væcnan; onvacan.
 experimentum, fandung.
 experiri, fandian. áfandian. findan. gebíðan.
 expers, leás. gaudii expers, dreámleás. gloriæ ~, sigeleás. lættia ~, vynleás. spei ~, orvêna.
 expiare, ongeldan, ongildan, ongylðan.
 explanatio, řacu.
 explicare, áræðan. reccan; áreccan.
 explicator, vealhstóð.
 explorare, neósan, neósian, nêsan.
 exponere, reccan; áreccan. getæcan.
 exprobrare, vitan.

expugnare, oferfeohthan. ofervinnan.	facinorosus, mǎnscyldig.
expulsus, tóvrecene.	facinus, angin. dǎd. dǎdveorc. ~
exquirere, fandian.	diabolicum, deófoldǎd. ~ scele-
exscindere, áceorfan.	stum, feóndrǎs. fyrendǎd. mǎndǎd.
exsequi, gefyllan. hrefnan. lǎstan.	~ insigne, magnum, ellendǎd. is,
rǎfnan.	qui facinus patravit, dǎdfruma.
exsecrari, vyrgean; ávyrgian.	factum, gevyrht.
exsilire, áhleápan. lácan.	facultas, higecrǎft. mǎgen, mǎgyn.
exsolvere, gelǎstan.	spéd. ~ procreandi, tuddorspéd.
expectare, básnian. bǎdan; gebt-	facundus, vordgleáv.
dan. vénan.	fallacia, leásing, leásung.
expectatio, anbid, onbid. hiht,	fallax, leás. svice.
hyht. vén.	fallere, bedragan. forlǎcan. gelutian.
exspes, hihtleás. orvéna.	leógan; geleógan. svican; gesvican.
extinguere, ádvǎscan, tódvǎscan.	falsitas, leásing, leásung.
?sencan.	falsus, leás.
extruere, bytlian. gegǎrvan. ge-	falx, mece.
timbran, getimbrían. gevyrčan. hla-	fama, spel, spell. belli ~, gúðspell.
dan. settan. stapelian. stépan.	hildespell.
exsul, vrǎca, vrǎcca, vrecca. vrǎc-	famelicus, hungrig, hungri.
mon. eardaleás. tóvrecene.	fames, hunger, hungor, hungur.
exsultare, gefeón. hréman, hrýman.	familia, cyn, cynn. driht, dryht.
hrépan.	folc. heorðverod. hiréd, hýréd.
exsultatio, hiht, hyht. hreám.	mǎgburg, mǎgburh. mǎgeð. ma-
exurgere, upfaran.	gotimber. teám.
extendere, rǎcan. extendi, ge-	familiaris, hiva. svás.
rǎcan.	familiariter, cúðlice.
externus, fremde.	famosus, breme. dǎdróf. gefrǎge,
extollere, áhebban. upáhebban. dó-	gefrefe. mǎre.
mian.	famula, mennen. þeóv. þeóvmennen.
extorquere, óðþringan.	famulari, geþénian. þeóvian.
extorris, eardaleás. éþelleás.	famulatus, þeóvdóm.
extra, út. útan, úton; beútan.	famulus, hina. ambiht, ombiht. om-
extrahere, ábregdan.	bihtscealc. þegen, þegn, þén. þeóv.
extremitas, sið.	inferni ~, hellescealc.
extrinsecus, útan, úton.	fanum, hearg, herg.
exul; s. exsul.	fari, gyddian, gieddian.
F aber, smið. vyrhta.	fastidium, lǎðscipe.
fabricari, gescypan.	fastigium montis, beorhhleoð, be-
fabula, spel, spell.	orhhlið, burghleoð, burhhleoð.
facere, dón; gedón. efnan. freman,	fastus, ofermód. onmǎdla, onmedla.
fremman; gefremman. gegearvian.	vlenco, vlence.
gemacian. gescypan. rihtan. teón.	fátalis, orleg. vælgrim.
veorcan, vyrčan; gevyrčan.	fatum, gesceap. methodsceaft. orlǎg,
facios, andvlita. hleoð.	orleg. vyrð.
facilis, eáð. eáðmód. leóht. facile,	fauces, stánhleóð, stánhlið.
faciliter. eáð, eáðe. sǎfte, sófte.	faustus, rúm.
	fautor, gefafa.

- favens, êste. hold.
 favere, spanian. unnan.
 favilla, ysela, ysele, ysle.
 favor, êst. hild, hyld; gehyld. hyldo, hyldu. lis. lufe, lufu.
 fecundus, forðbær.
 felicitas, eád. lis. sæl. sælð. spéd. vela. ~ prolis, tuddorspéd.
 feliciter, teala, tela.
 felix, eádeg, eádig. gesælig. gesæliglic. spédig. veleg, velig. ~ bonis, gódspédig. ~ gloriá, felicissimus, tireádig.
 femina, fæmne. freó. ides. mæg. víf.
 fera, deór. vilddeór, vildeór.
 ferocitas, rêð, hrêð. mód.
 ferox, módeg, módig. rêpe. rêpemód. slíðheard. vild, vilde. vulfheort. ferocem reddere, gefrécnian.
 ferre, beoran, beran. dreógan. þolian; geþolian. ferri, hveorfan, hvurfan, hvurfan. sceótan. is, qui fert, bora.
 ferreus, isern.
 ferrum, iren, ísen, isern.
 fertilis, forðbær. geblædfæst.
 fertilitas, eorðvela.
 ferus, heorogrim, heorugrim. hreó, hreóh, hreóv; reóh. unhyre. vild, vilde.
 fervere, veallan.
 fervidus, vylmhát. animo ~, módhvæt. fervide, módhvæte.
 fervor, hát. vylm. incendii ~, brynevelm.
 festinanter, fromlice. ófestlice, ófestlice.
 festinare, êfstan. fýsan. onettan.
 festinatio, ófest, ófost, ófst.
 fibula, spang; gespong, gespon. fibulá iungere, gespanan.
 fictio, leásing, leásung.
 fidelis, fæle. hold. fideliter, sðð.
 fidere, geleáfan. treóvian, trúvian.
 fides, geleáfa. hild, hyld. riht. sðð. treóv. fidem habere, geléfan. geleáfan, gelýfan. ~ dare, treóvian, trúvian.
 fiducia, geleáfa. sðð. fiduciam collocare in aliquo, getrývan, getrúvian.
 fidus, hold. sðð. vârfæst.
 fieri, veorþan, vurþan; geveorþan, gevurþan, gevyrþan.
 figere, áfæstnian. hæftan.
 figura humana, magvlite.
 filia, mægð.
 filius, bearn. eafera, eafora. mæg, mecg, mæg. cneómæg, cneóvmæg. maga, mago. magorinc. sunu. filii, byras (pl. tantum). filius nobilis, freóbearn. ~ populi, folcbearn.
 findere, ceorfan.
 fines, mearc; gemearc. populi, þeódmearc. ~ terræ alicuius, êþelmearc.
 finis, ende. endestæf.
 firmamentum, fæsten. rodor. svegel, svegl, svegle.
 firmare, gefæstnian, gefestnian. sviþan. trymian; getryman, getrymian. clavis firmatus, nægled.
 firmiter, fæste, feste. fæstlice.
 firmus, bræsne, bræsne. fæst. fæstlic. fæsthydig. gefegfæst. rædfæst. heard. stiðferhð. stiðhýdig. stiðhygend. stiðlic. strenglic, stronglic. trum, trumlic. vræst.
 fixus, fixe, fæst. stille.
 flagellum, viteród.
 flagitare, biddan.
 flagitium, mándæd.
 flagitiosus, scyldful. synful. synnig.
 flamma, bælblyse. bælfýr. lég, lig. leóma. fýrleóma: vælm, velm. ignis ~, ligfýr.
 flare, blávan.
 flatus, bléd, blæd, blæst.
 flavus, fealo, fealu, fealva.
 flebilis, earmlic.
 flectere, forbégan. gebégan, gebeógan. flecti, búgan.
 fletus, vóp.
 florere, gróvan. vridian, vripian. þeón; geþeón, onþeón.
 floridus, reód.
 flos, blóstma.

- fluctuare*, fleótan.
fluctus, fléd, flód. våg. væterscipe. vapema. ýð. aquæ s. aquarum ~, lagostreám, lagustreám. laguflóð. vågstreám. fontium ~ villflód. ~ maris, égorstreám. sævåg. maris
fluctus inundans, sædrence flód.
fluctus violentus, módevåg.
fluentum, streám. lagustreám. mere-
 streám. sæstreám. lagoflóð.
flumen, fluvius, eá. fléd, flód.
 streám. eástreám.
fluxus, ryne. ~ et refluxus maris,
 forðgang. S. refluxus.
focus, glædstede, glédstede, gléd-
 styde.
foedare, geblendan.
foedifragus, vārloga.
foedus, treóv. treóvræden. vār, vāre;
 freopovære. ~ fidum, magnum, he-
 áhtreóv. qui foedus servat, vārfæst.
foenus, vócor, vócer.
foetor, stenc.
folium, blad. leáf.
fons, ædre. bæð. spéd. vætersprync.
 vyll. villebrna, vylleburne.
foras, út; foris, útan, úton.
forma, gesceap. væstm. vlite. formá
 splendidus, hiovbeorht, hivbeorht.
 vlitesciene.
formare, scápan, sceápan; gesceá-
 pan; gescýpan. vlitian.
formatio, gesceap.
formidare, forhtian.
formosus, scêne. vlitig, vlitig. vli-
 tesciene. vynlic, vynsum.
fornax, ofen; ofn.
fornix, gehlid, gehleod.
fortis, dædhvæt. fæsthydig. geócor.
 handróf. heard. heardræd. hlence.
 módhvæt. strang, streng. strenglic,
 stronglic. svið. sviðfeorm, svið-
 ferom. sviðmód. unforht. unváclie.
 þræcróf. þrydig. fortior, svipra. vir
 fortis, gumrinc.
fortiter, lungre. meagollice. svipe.
fortitudo, leódmægen. strengeo,
 strengo. strengð, strengþo.
- fortuna*, vurd.
fortunatus, eádeg, eádig. gesælig,
 gesæliglic.
forum, meþelstede. stræt.
fossa, ? ælf.
fovea, scræf, scref.
fragilis, læne.
fragor, bearhtm, beorhtm. din, dyne.
 gegrind. svæg. belli ~, hildesvæg.
 ~ diei, dægvóma. ~ ignis, fyr-
 gebræc. fragorem edere, grymetian.
fragrantia, stenc.
frangere, bēgan, būgan. brecan;
 ábrecan; gebrecan. breótan. fretan.
 penitus frangere, ábreótan.
frater, bróþor, bróþer. ~ germanus,
 freóbróþor. fratres germani, vill-
 gebróþor.
fratricida, bróþorbana.
fratricidium, bróþorcvealm.
fratruelis, suhterga, suhtriga, suhtria.
fraudare, bedreósan. bescyrian. be-
 svican.
fraudatio, invit.
fraus, gedvola. orþanc, orþonc. searo,
 searu. untryovð.
fraxinus, æsc.
fremere, gnornian, gnorngan. grim-
 man. módigán. vèdan.
frenare, bætán.
frequens hominibus, folcmære.
frequenter, gelóme. þicce. þiclice.
fretum, sund.
frigidus, cald, ceald. ? vinterbiter.
 frigidissimus, semper frigidus, sin-
 cald.
frigus, cyle. ~ magnum, færcyle.
frons, leáf. ~ exercitus, forðhere.
fructus, blæd, bléd. fremu. gestreón.
 ofæt. væstm. vócor, vócer.
frugifer, geblædfæst.
frui, brúcan. bryttian, bryttigean. ge-
 bidan. neotan, niotan.
frustra, holunge.
fruticare, vridian, vriþian.
fuga, cyre, cyrre. fleám. flýg. flyht.
 viþertrod.
fugare, geflýman. væþan. fleón.

fugitivus, vræcmon.
 fulcimen, fulcrum, vrapu.
 fulgere, blican. lixan. fulgens, blác.
 fulgor, scima.
 fulgur, leóma.
 fulmen, liget.
 fulvus, fealo. brún.
 fumare, récan, réccan.
 fumus, réc. þrósm.
 fundamentum, næs, nes. stapol,
 stapul.
 fundare, gesviþan. stapelian; gesta-
 þelian.
 fundus, botm. grund, grynd. næs,
 nes. fundo carens, grundleás. ~
 maris, eargrynd. sægrund.
 funestus, svart, sveart. funeste,
 svearte.
 funis, ráp. sál, sæl.
 funus, hræv. væl.
 furari, forstælauf.
 furere, védan. furens, gram, grim,
 grom.
 furiosus, vód.
 furor, vylm.
 fuscus, brún.
 futurus, tóveard.

Galea, helm. ~ larvata, grimhelm.
 hæleðhelm.
 gaudere, gefeón. hrêþan.
 gaudium, blis. dreám. freodu. gamen,
 gæmen, gemen. gefeá. glæm, gleám.
 hiht, hyht. lust, lyst. sál, sæl. vor-
 ulddreám. vyn. æris gaudium, lyft-
 vynna. ~ humanum, mandreám,
 mondreám. ~ huius vitæ, voruld-
 dreám. gaudio plenus, hihtful. gau-
 dio vacuus, hihtleás.
 gaza, máðmhord. ~ publica, folcge-
 streón. gazæ, máðmas.
 gazophylacium, hord. máðmhord.
 gelu, forst.
 gemma, gim, gimm. gemmæ, gim-
 cyn, gymcyn.
 gena, hleór, genis pulcher, blác-
 hleór.
 genealogia, folctal.

generare, strinan; ástrienan. tidran,
 tiedran, týdran. S. gignere.
 generatio, cneóv. cynde. teóhh.
 gens, cneóris. cyn, cynn. drihtfolc.
 folcscearu. leód. leódscearu. leód-
 scipe, leódscepe. mægburg, mæg-
 burh. mægeð, mægð. magotimber.
 mennisc. veored, veorod, veorud,
 vered, verod, verud. vermægð. ~
 patria, fæderþelo.
 gentiles, drihtveras.
 genu, cneóv.
 genuinus, gecynde.
 genus, þelo, þelu. cneóv; cneó-
 rim, cneóvrím. cneóris. cnósl. cyn,
 cynn. cynde. frumcyn. ~ angelo-
 rum, engelcyn. ~ humanum, yldo-
 bearn. gumþeód. ~ terrestre, eorð-
 cyn.
 gerere, haldan, healdan. is qui ge-
 rit, bora.
 germanus, freómæg. hleómæg.
 germen calamitatis, hearmtán.
 germinare, sprýtan. vridian, vri-
 þian. þeón.
 gigas, gigantmæg.
 gignere, cennan; ácennan. fédan. ge-
 teón. liodan, leodan. streónan strie-
 nan, strýnan; ástrienan; gestrýnan.
 tēman, týman. væcnan. áveccan.
 gigni, liodan, leodan. vacan, væ-
 can, væcnan; onvacan.
 gladius, ecg. mece. sveord, svord,
 svurd.
 glareæ, sand.
 glomerari, hvearfian.
 gloria, blæd. gylp, gielp. mæð. sæl.
 sigor. sigorleán. tir, týr. veorðmynt,
 veorðmynd, vurðmynd. vuldor,
 vulder, vulr. þrym. ingens gloria,
 mægenþrym. hastæ gloria, æstcir.
 gloriari, gilpan.
 gloriosus, tirlæst. vlanc, vlanc. vul-
 dorfæst. þrymfæst. gloriosissimus,
 vuldortorht.
 gluten, lim.
 glutinare, gefæstnian, gefestnian.
 glutire, svelgan.

gnarus , cræftæg, cræftig. gnarum esse, cunnan.	habitatio , burgstede; burhstede. êpelseld. êpelsell. êpelstapol. êpelstov. geseot, geset. hleóvstól. hof. vic. ~ amoena, s. pacifica, vinburh, vynburh. ~ natalis, êpelstól.
gradi , stapan, stæppan, steppan. tredian.	habitus , gearva. gesceap.
gradus , hád.	hæc , þeós.
gramen , græs. gramine non vestitus, græse ungrêne.	hærere , óðstandan. stician.
grandævus , fród.	hæresis , gedvild. gedvola.
grandis , greát.	hæreticus , dol. gedvola.
grando , hægél, hægl.	halitus , êðm.
gratia , ést. freodu. gifu, gyfu. hild, hyld; gehyld. hyldo, hyldu. lufe, lufu. gratiæ, þanc; geþanc. geþoht. gratias agere, þancian.	harpa , hearpe.
gratuito , gratis, unceápunga.	hasta , æsc. deoreðsceaft. gárvudu. sceaft. spere. ~ gloriosa, æscítr.
gratulari , grétan. .	hastifer , æsberend.
gratus , andfeng, anfeng. deór, deóre. fæle. gecveme. leóf, leóflíc. þancolmód.	hastile , gár. gárbeám.
gravidus , gravidatus, geinnod.	haurire , hladan.
gravis , getenge. hefig. sár. svar, svor. stiðferhð. stiðhydig. stiðhycgend. veor, veorc, verc, veorce. veorcsum. þearl. grave, sære.	hebdomas , vuce.
gravitas , geþingð, geþyngð, gepyncð.	hera , hlæfdige.
gremium , bearm.	herba , vyrt.
gressus , fêþe. gang. lást. stiep, stæp. coniugis, brýdelást. ~ criminis s. exilli, vræclást, vræclást.	hereditas , yrfe. yrfestól.
grex , corþer. vorn.	heres , yrfeláf. yrfeveard.
griseus , grâg.	heros , fyrdrinc. hæleð. heaþorinc. rinc. sceapa.
gubernare , gýman. ráðan. reccan. stýran, stýrian; onstýrian.	herus , bregoveard. herra, hierra. hláford. mandrihten, mandryhten.
gubernatio , steór.	hic , hæc, hoc, þes, þeós, þis.
gubernator , ánvalda. valdend, vealdend. coeli ~, heofendêma. populi ~, leóðhata.	hic , hér.
gustare , byrgan; gebyrgan. onbitan.	hiemalis , ?vinterbiter.
gutta , dropa.	hiems , vinter.
Habena , sál, sæl.	hilaris , bliþemód. fægen. glæd. glædlic. glædmód.
habere , ágan. ægnian. habban, hæbban. non ~, nágan.	hinc , heonan, heonane. heonon, heonone.
habitaculum , sel, sele.	historia , racu. spel, spell. S.*narratio.
habitare , búan, búgan, búian, búneardian. sitan, sittan. vican. vunian; gevunian.	hodie , heódæg.
	holocaustum , brynegield.
	homicida , aldorbana. feorhbana. ferhðbana.
	homicidium , morð. morþor, morþur, morþer.
	homo , driht, dryht. feor, feorh, fir. ferhðloca. freóh pl. freós. guma. hæleð. mæg, mæg; mecg. man, mon. manna. nið. secg. ver. vine.
	homo liberæ conditionis , freóman. ~ principalis, princeps, heremæg.

- homines**, folcveras. gumþeód. leóde.
mennisc. ylde. vermægð. verþeód.
ylde. ~ **eiusdem gentis**, leóðveras.
honestas, gerisn, gerysn.
honeste, unforcúðlice.
honestus, árcræftig. árfæst. gedéfe.
 vârfæst. vyrþe. þeávfæst.
honor, ár; áre. dugoð, duguð. ge-
 þingð, geþyngð, geþyncgð. veorð-
 mynt, veorðmynd, vurðmynd.
honorabilis, vyrþe.
honorare, veorþian, vurþian; ge-
 veorþian, gevrþian, gevurþian.
 geþingan.
honorifice, árlice.
honorificus, unscynde. vurðlic.
hora, tíð.
horrens, ? begroren.
horribiliter, firnum.
horridus, fær. sveart, svart.
horror, bróga. egesa, egsa. grýre.
 vam, vom. ~ **aquarum**, flódegesa.
 ~ **deserti**, vestengrýre. ~ **maris**,
 vågþreá. ~ **mortis**, vælgrýre. ~
supplicii, vitebróga.
hortari, geráðan.
hospes, gæst, gest; giest, gist, gyst.
 hleómâg.
hospitalitas, giestliðnys.
hospitari, vícian.
hospitium, gereord. ~ **nocturnum**,
 nihtfeormung. **hospitio suscipere**,
 gefeormian.
hostia, tiber, tifer. **hostiam of-**
ferre, onblótan.
hostilis, fâh. láð. láðvende. orleg.
 unleóf. vráð. vráðlic. vir ~, fâhver.
hostiliter aggredi, geondsendan.
hostis, andsaca. fâhver. feónd. le-
 ódsceaþa. vráð. vráðlic. ~ **animi**,
 cura, móðgevinna. ~ **antiquus**, eald-
 feónd. ~ **magniloquus**, gielsceaþa.
 ~ **publicus**, leódsceaþa. ~ **tarta-**
reus, hellsceaþa.
humanus, mennisc. **genus humanum**,
 gumcyn. magotimber. mancyn, man-
 cynn, moncyn. mennisc. verþeód.
 yldabearn.
- humerus**, eaxl, exl, esl.
humiliare, gehýnan, gehénan.
humilis, eáðmód. heán.
humilitas, eáðmèdu.
hymnus, lófsang, lófsong.
- Iacere**, ligan, licgan. restan.
iacere, sceótan. sleán. veorþan.
iactare, gyddian, gieddian. veorþan.
 iactari, gilpan.
iactatio, gylp, gielp.
iaculari, sceótan. sendan.
iaculator, sceátver.
iaculum, deoreðsceaft. flán. franca-
 gâr ? lind. **cumulus iaculorum**, gâr-
 heáp.
iam, iu. nú.
ibi, þâr, þâr.
ictus, sveng. ~ **fatalis s. letalis**, de-
 áðdrepe. vælsveng. ~ **ferula**, gyrd-
 vite. ~ **oculi**, bearhtm, beorhtm.
idem, ilc, ylc.
ideo, forþâm, forþâm; forþon.
idolatria, deófolgyld, deófulgild,
 deófolgild. viðgild.
idolum, ? gedvoða. gild, giöld, gyld.
 hearg, herg, herge, herige. veoh,
 vih, vig. viðgyld. voh. ~ **ethnico-**
rum, hæþenherg.
ieiunare, fæstan.
igitur, sôð.
ignavus, fâge.
igneus, fyren.
ignis, áð. æled, alet. bryne. fyr. gléd.
 lég, lig. vylm. ~ **perpetuus**, ? fyred-
 neove. ~ **rogi**, áðfyr, bælfyr.
ignominia, hýnð, hýnþo, hýnþu
 sceonde.
ignotus, uncúð.
ii, heó, hi. iis, heóm, him.
ille, illa, illud, he, heó, hit.
illectatio, gespon, gespong.
illico, ædre. lungre. sneóme, snióme.
illucescere, lýhtan.
illuminare, onlýhtan.
illustris, beorht, bearht; birht, byrht.
 deórmód. heáhþungen. hygeról.
 mægenróf. mære. róf. torht. vurð-

- lic. þrymfæst. gloriá ~, vuldortorht. victoriá ~, sigetorht.*
illuvies, vidl.
imago, manlica, monlica. onlicnes, anlicnes.
imbecillus, vác.
imbellis, værleás.
imber, scúr.
imbibere, svelgan.
imbuere, ingedón. þurhdrifan.
immaculatus, unvemme, unvæmme.
immensus, ormæte. immense, ungemete.
immergere aquis, ádrencan. gedúfan; ingedúfan.
imminens, tóveard.
imminere, onsigan.
imminuere, álecgan. áspringan. forbêgan.
immisericors, heardmód.
immitis, unhyre. unlipe.
immittere, sendan; onsendan.
immodice, ungemet. immodicus, unmæte.
immolare, blótan; onblótan. onsecgan.
immolator, metend.
immortalis, êce.
immundus, unclâne.
impavidus unforht.
impedimentum, meoring.
impedire, ámyrran. forhealdan. forstandan, forstondan. vyrnan. impediri, óðstandan. impeditum tenere aliquem, bindan.
impellere, fýsan.
impendere, hleónian.
imperare, beóðan; gebeóðan. estgestýrian. stýran, stýrian. vealdan.
imperator, aldorvísá. aldorþegn. gúðveard. heáfodvísá. helm. heretêma, heretýma. látteóv, látpeóv, ládpeóv. copiarum ~, mægenvísá.
imperfectus, unfreme. van, von.
imperium, cýningdóm. dóm. drihtscipe. geveald, gevald. hás. rice. altum s. magnum ~, heárice. mundi ~, voruldrice. ~ pacis, freoþospéd.
impetus, bearhtm, beorhtm. gúðþrac. rás. scúr. vælm, velm. belli ~, heapovylm, heapuvylm. hildþrac. ~ hostilis, feóndrás. impetum facere, onsceótian.
impietas, hygeteóna.
impius, árleás. synful. synnig.
implere, fullian. fyllan; gefyllan; áfyllan. impletus, geinnod.
implorare, hálsian.
imponere, belicgan. onsettan. stælan.
impressio, gúðþrac. rás.
improbe, unfægere, unfægre.
improbitas, hygeteóna. mân.
improbus, earg, earh. mân. unfæle. veræg, verig, verg.
improperium, edvit.
improvidus, carleás, cearleás.
improviso (ex), ungeara.
imprudencia, unræd, unræden.
impubes, unveaxen.
impudice, unscornlice.
impurus, unclâne.
imputare, stælan; gestælan. vitan.
imus, neovol, neovel, nivol.
in, bí, bý. on. tó. intó.
inanis, idel.
inauditus, vrælic.
incantatio, viccungdóm.
incedere, ongangen, ongán. scriþan. stapan, stæppan, steppan. tredan, treddian.
incendere, onælan. onhætan. incendi, onbyrnan.
incendium, bæl. brand. bryne. ~ terribile, færbyrne.
inceptum, ongin, angin.
incidere, gefeallan. geglidan. ~ in aliquem, findan.
incipere, onginnan, anginnan. fôn, fangan; onfôn, onfangan.
incitamentum, gád.
incitare, fýsan. gelæran. indrifan. onhréran.
inclinare, hleónian. ?hligan. hntgan; onhnígan. inclinato corpore colere, onhnigan.

<i>includere</i> , belucan. bevindan. id, quod includitur in pectore, animus, breóstloca.	<i>inermis</i> , værleás.
<i>inclusio</i> , feng.	<i>in esse</i> , gevunian.
<i>incognitus</i> , uncúð.	<i>infamis</i> , árleás.
<i>incola</i> , eardfæst. inlende. landman. ~ inferni, hellehæft. hellvara. súslbona. ~ maris, sæviciŋg. ~ terræ australis, súðmon. incolæ, folcverras. leóðveras. arcis s. urbis incolæ, burgsittende, burhsittende. urbis Sodomi incolæ, Sodomvare.	<i>infans</i> , bearn.
<i>incolere</i> , gevunian. sitan, sittan. veardian. terram incolentes, londbúende. circum incolere, bebúgan.	<i>infelix</i> , unsælig. veálf, válic.
<i>inconiunctus</i> , ungeþeód.	<i>infensus</i> , gealhmód. vráð. vráðlic.
<i>inconsultus</i> , rædleás.	<i>inferna</i> , hel, hyl, hell. vindsele. vi-tehús. inferni terror, hyllegryta.
<i>incredibiliter</i> , ungesceád.	<i>infestus</i> , rædleás. gealhmód. orleg unhold.
<i>incultus</i> , véste. locus ~, mór. campi inculti, hæð.	<i>infidelis</i> , ortrýve, ortreóve.
<i>incumbere</i> , hleonian. onsigan. onsit-tan. þringan. incumbens, getenge.	<i>infidus</i> , unfæle. unhold. værleás.
<i>incurrere</i> , tengan, tængan.	<i>infinitus</i> , unmæte. unrim.
<i>incursus</i> , ræs.	<i>infirmitas</i> , subt.
<i>incusare</i> , gestælan.	<i>infirmus</i> , vác.
<i>indagare</i> , fandian.	<i>infittias ire</i> , lignan.
<i>inde</i> , forð. þanon, þonan. ~ ex, se-oðþan, siðþan.	<i>inflammare</i> , onælan. onhætan. in-flammari, onbyrnan.
<i>indecens</i> , indecorus, unárlic.	<i>inflexibilis</i> , stiðmód.
<i>indefensus</i> , hyldeleás. unhleóv. un-vered.	<i>informare</i> , læran. male ~, forlæran.
<i>indere</i> , ingedón.	<i>infra</i> , neoþan, niþan; neoþane.
<i>index itineris</i> , siðboda.	<i>ingemiscere</i> , geómrian.
<i>indicare</i> , gecýþan.	<i>ingenium</i> , móðsefa. orþanc, orþanc.
<i>indicium</i> , meld.	<i>ingens</i> , unmæte.
<i>indigena</i> , eardfæst. inlende. land-man.	<i>ingenitus</i> , gecynde.
<i>indigens</i> , þearfa.	<i>ingenuus</i> , freó. freólic, freólic. ge-risne, gerysne.
<i>indignari</i> , gebelgan.	<i>inglorius</i> , sigeleás.
<i>indignatio</i> , móðhête.	<i>ingratus</i> , unfæle.
<i>indigne</i> , unvurðlice.	<i>ingredi</i> , ongangen, ongán. stapan.
<i>indoles</i> , æþelo, æþelu. cynde. ge-byrd, gebyrdo, gebyrdu. móðsefa.	<i>inhians</i> , grædig.
<i>inducere</i> , gelæran.	<i>inhibere</i> , gestillan.
<i>indulgere</i> , cveman.	<i>inhonestus</i> , unárlic.
<i>indumentum</i> , reáf.	<i>inhumane</i> , inimice, unfreóndlice.
<i>inebriatus</i> , ealogál. vingál.	<i>inimicitia</i> , feónscipe. unsib, u-sibbe. ~ capitalis, fæhð, fæþe fæþu. ~ scelesta, mánfæþu.
<i>inenarrabiliter</i> , ungesceád.	<i>inimicus</i> , fáh. feónd. láð. unhold. inimici, hettend, hettende.
	<i>iniquitas</i> , gál. voh.
	<i>inire</i> , gegangan, gegán.
	<i>initium</i> , angin. fruma. frymð. ór. ora.
	<i>iniucundus</i> , unliþe.
	<i>iniuria</i> , hénþo, hénþu; hýnð, hýnþe hýnþu. nið. niðhete. teóna. anam.
	<i>iniuria</i> , higeteóna. gravis ~, nið-geteóne.
	<i>iniuste</i> , unfægere, unfægre.

<p><i>iniustitia</i>, teóna. unriht. unrihtdóm.
 <i>inopia</i>, þearf.
 <i>inops</i>, niédvædla. unspédig.
 <i>inornatus</i>, ánylöh.
 <i>inquinare</i>, besmitan. gevevman.
 <i>inquinatus</i>, fág, fáh.
 <i>inquirere</i>, gefregnan, gefrignan, gefrinan. gesécan.
 <i>insanire</i>, védan.
 <i>insanus</i>, vöd.
 <i>insidiæ</i>, fierns. searo, searu.
 <i>insidiari</i>, besyrvan. serian.
 <i>insigne</i>, andgiettácan.
 <i>insignis</i>, fág, fáh. animo ~, hygeróf. manu ~, handróf. potentia ~, mægenróf. S. clarus.
 <i>inspiratio</i>, bléd.
 <i>instigare</i>, gelàran.
 <i>instituere</i>, ásettan. gegearvian. gelàran. gevisian. onstellan. rædan.
 <i>instituta legis</i>, ácræft.
 <i>instruere</i>, besyllan. girvan, gyrvan; gegiran, gegirvan. gevisian. lèran. rênian. serian. postestate instructus, dóméadig.
 <i>insuper</i>, gèn, gèna. svilce, svylce.
 <i>integer</i>, gesund; onsund, ansund.
 <i>intellectus</i>, gemynd. gevit. módsefa.
 <i>intelligentia</i>, gevit.
 <i>intelligere</i>, forstandan, forstondan. oncnávan. onfindan. ongetan, ongitan, ongytan, ongiétan.
 <i>intemeratus</i>, unvemme, unvæmme.
 <i>intantum esse</i>, gehogian, gehycgan, gebygan.
 <i>inter</i>, betuh. inunder. on. tó. under, undær.
 <i>intercapedo</i>, gin.
 <i>intercedere</i>, semian. þingian. precibus ~, geþingian.
 <i>intercipere</i>, óðsvendan.
 <i>intercludere</i>, befaran. forsettan.
 <i>interfectio fratris</i>, bróþorcvealm.
 <i>interfector</i>, bana. feorhbana, ferhðbana. slaga.
 <i>interficere</i>, cvellan; ácvellan. spillan.
 <i>interire</i>, forveorþan. geþanian. gevisan. sveltan.</p> | <p><i>interitus</i>, lifgedál. morð. morþer, morþor, morþur. tese.
 <i>internecio</i>, blóðgyte.
 <i>interpretari</i>, árædan.
 <i>interpres</i>, vealhstóð.
 <i>interritus</i>, unforht.
 <i>interrogare</i>, ácsian, fricgan, frignan, frinan; gefregnan, gefrignan, gefrinan.
 <i>intervenire</i>, semian.
 <i>intima cogitatio</i>, ingeþanc, ingeþonc.
 <i>intra</i>, innan. inunder.
 <i>intrare</i>, introire, gegangan, gegán. gesécan. gestfgan. insipian.
 <i>intrepidus</i>, unforht.
 <i>intrinsecus</i>, innan. inneveard.
 <i>intro</i>, inne. innan.
 <i>introrsum</i>, intó.
 <i>intueri</i>, beseón, biseón. sceávia. starian. tógeseón, tóseón. tóonlócian. uplócian. vlitan. rectis oculis ~, starian. tóstarian.
 <i>intumescere</i>, eácan.
 <i>intus</i>, innan. innon. inne. inneveard.
 <i>inundare</i>, ?æþan, eþan.
 <i>inutilis</i>, unfreme. unnyt.
 <i>invadere</i>, anvadan. gefeallan. genægan. geondsendan. gevadan. onvadan. begeótan, begétan.
 <i>invenire</i>, fandian. findan. gemétan, gemitan. onfindan. óðievian, óðývian. facile inventu, eáðsfynde.
 <i>inventio</i>, fandung.
 <i>investigare</i>, áhicgan, áhycgan. neósan, neósián, nésan.
 <i>investigatio terræ</i>, landsócn.
 <i>invidia</i>, áfst. anda. nð. niðhete.
 <i>invidiosus</i>, forhaten.
 <i>invisus</i>, fracóð, fracod. láð.
 <i>invitare</i>, gemonian. laþian.
 <i>invituperabilis</i>, unscynde.
 <i>invocare</i>, cigan, cýgan. nemnan.
 <i>involvere</i>, bevindan.
 <i>invulneratus</i>, unvundod.
 <i>iocari</i>, plegan, plegian.
 <i>ipse</i>, self, sylf, seolf.</p> |
|--|---|

<i>ira</i> , anda. mód. móðhétu. nið. vælm, velm, vylm. yrre.	<i>iubilans</i> , gedrýme.
<i>iracunde</i> , irate, yrringa.	<i>iubilare</i> , drýman.
<i>iracundia</i> , hygevælm, hygevelm.	<i>iubilum</i> , dreám. glæm. hreám.
<i>irasci</i> , móðigan.	<i>iucundus</i> , hihtful. hihtlic, hyhtlic. lið, liþe. vynlic. vynsum. iucundum esse, freón.
<i>iratus</i> , eorre. gram, grim, grom. vráð. vráðlic. vráðmód. yr, yrre. þveorh. ~ animo, bolgenmód. iratum reddere, ábelgan. gebelgan. gegremian, gegremian.	<i>iudex</i> , dëma. ~ coelestis, heofondëma. ~ supremus, aldordëma.
<i>ire</i> , áteón. faran; gefaran. færan, fëran. gangan, gån; gegangan, gegån; gengan, gongan. gehveorfan, gehvyrfan. gestigan. geteón. gevenðan. gevitán. hvearfian. liþan. onettan. scâcan, scâcan, sceâcan. siþian. stapan, stæppan, steppan. teón. tógangan, tógengan, tógån. treddian. vadan. vendan.	<i>iudicare</i> , gedëman. gescrifan.
<i>iris</i> , scûrbôga.	<i>iudicium</i> , dóm. ~ creatoris, metod-sceaft. qui firmi iudicii est, dómfast.
<i>irretire</i> , befaran. gespanan. besyrvan.	<i>iugum montis</i> , hlið.
<i>irrigare</i> , leccan.	<i>iumentum</i> , neát. feo, feoh.
<i>irrisio</i> , hleahtor.	<i>iunctura</i> , gespon, gespong.
<i>irritare</i> , ábelgan. gegremian, gegremian. teónan, týnan. vrecan, vreccan.	<i>iuramentum</i> , iusiurandum, áð. áðsvar.
<i>irritum facere</i> , tóveorpan, tóverpan.	<i>iurare</i> , sveran.
<i>irruere</i> , forgrípan. gefeallan. gerðsan. onsceólian. semian.	<i>ius</i> , riht. ~ civium, landriht. ~ patrium, êþelriht. ~ populi, iura populi, folcriht. ~ verbale, vordriht
<i>is</i> , ea, id, he, heó, hit. is qui, se þe. ita, svá. þus.	<i>iussum</i> , hæð.
<i>item</i> , furþum.	<i>iustitia</i> , riht.
<i>iter</i> , fæ. faru. fôr. gang. lād, lāde; gelād. sið. siðfæt. svape. vāð, vóð. veg. ~ exitiosum, bealusið. ~ perfluctus, vāgfær. ~ maris, flóðveg. ~ molestum, earfoðsið. ~ periculosum, spilsíð. ~ septentrionem versus, norðveg. ~ terræ, foldveg. ~ in terram remotam, vidlást. ~ facere, gefaran, gefëran.	<i>iustus</i> , riht; onriht. sóðfast. vārfast.
<i>iterum</i> , gën, gëna; ágën. eft. ongeán, ongën. ~ ire, estsiþian.	<i>iuvare</i> , helpan.
<i>itidem</i> , some, same.	<i>invenilitas</i> , geógoðhād.
<i>itinerans</i> , fara. genga. necessario ~ nýðfara. nýðgenga.	<i>iuvenis</i> , geóng, gióng, giung; gëng. ging. hyss. maga, mago. magorinc
<i>iubar</i> , gleám. leóma.	<i>iuventus</i> , geógoð, geóguð. geógoð. ~ nobilis, aldorduguð.
<i>iubere</i> , beóðan; bebeóðan. gecýpan. hátan; gehátan.	<i>iuxta</i> , bi, bý. við.
	L abarum, segen, segn.
	labefactus, forod.
	labi, geglidan. onslípan.
	labor, earfoð. veorc. vió, vinn; gevinn. vite.
	laborare, veorcan, vyrcan; vyrcean yinnan.
	laboriosus, earfoð.
	lacerare, slitan.
	lacerna, loð.
	lacrimosus, teárig.
	lacunar, hróf.
	lacus, lagu. mere. mereflóð. merestreám.
	lædere, beátan. derian. geeglan. gehrinan. ? gevanian. sceþan, sceðpan

lætari, gefeón. lætabundus, dreám hæbbende.	lectus, bedd. beddrest. rest, ræst. ~ fatalis, niobed, neobed. ~ stragis, vælbedd. vælræst.
lætificare, geblissian.	ledo, nep.
lætitia, gefeá. hiht, hyht. vyn. lætitiá afficere, geblissian.	legalis, riht.
lætus, bliþe. fægen. gedryme. glæd. glædlic. hihtlic, hyhtlic. torhtmód. ~ animo, bliþemód. ~ corde, bliþheort. læte, freólice.	legatus, gingra, gióngra.
lamentari, bemeornan. gnornian, gnornngan. gylan. heófan. mænan.	legere, rædan. árædan.
lamentatio, gnornung. gnyrn. heáf. hreám.	legio, eóred.
lamina gladii, ecg.	lenis, eáðmód. liþ, liþe.
lampas coeli, heofoncandel.	leniter, séft, sófte. non leniter, unfægere, unfægre.
lancea, ?lind. spere. S. hasta, iaculum.	leo, leon.
languere, cvánian.	lex, æ. riht. þeódscipe. terræ ~, landriht. legis peritus, æcræftig.
languidus, seóc.	libenter, georne. geornlice.
lapideus, stænen.	liber, libri, bóc, pl. béc.
lapis, stán.	liber, era, erum, freó. freóléc, freólic, freóluc. leás. vir ~, freóman.
lapsus, gláde.	libere, freólice, rúme.
largiri, gesceran. unnan.	liberalis, freó. gedéfe.
largitas, cyst.	liberaliter, rúme.
larva, grimhelm.	liberare, hreddan; áhreddan. álætán. linnan; álynnan. óðlædan. upforlætán.
lascivia, gálscipe.	liberator, nergend.
lassus, hreóvig. hreóvigmód. epulis ~, symbelverig.	liberi, mægeð. S. familia.
late, rúme. vide.	libertas, freoð. friþo, fryþo.
latebra, heolstor, heolster.	licet mihi, ic mót.
latere, gelutian. helan.	licet, þeah, þeh.
lator, bora.	ligare, bindan; gebindan. gefæstnian, gefestnian. hæftan; gehæftan. sælan; gesælan. ? óðfæstan.
latro, sceapa. mansceapa. ~ impius, scelestus, synscaþa, synscaþa. ~ miser, earmscaþa.	lignum, beám. holt. timber. treó, treóv. vudu.
latus, a, um, brád. geap. sid. vid.	limes, mearc; gemearc. gemet. ~ belli, gúðmyrce.
latus, lateris, healf. side. latera navis, bord.	limitare, gemearcian.
laudabilis, lófsom.	limpidus, clæne. hlúttor. scir.
laudare, hêrgan, hêrgean, hêrian. lófsian.	lingua, reord. spræc.
laus, lóf. laudibus tollere, gepingan.	liquefacere, liquefieri, meltan.
lavare, leccan.	litera, bécstæf. gevrit. rún. literæ, ærendbóc. list.
laxatus, gerúme.	litus, holmveall. merehvearf. mere-torr. sæbeorg. sæveall. sand. stæð, stað. stæðveall. streámveall. ýðlaf. ~ maris, sæfæsten. sæfaroð.
laxus, rúm. sid.	livens, blát. blátende.
leæna, leon.	

- lividus, blát. blátende. hasu. van, von, vonn.
 locus, rúm. stæl. stede. stov. ~ angustus, enge. ~ cædis, vælstov. ~ castrorum, vicsteal. ~ constitutus, meþelstede. ~ declivis, beorhhleoð, heorhhlið; burghleoð, burhhleoð. ~ exilii, vræcstov. ~ mortuorum, vælstov. ~ munitus, fæsten. burhfæsten. ~ poenæ, vitéhús. ~ populi s. proelii, folcstýde, folcstede. ~ pugnæ, folcstede. deaðstede. ~ ad quietem capiendam, restestov. rest. ~ stationis, stapelvong. ~ tormenti, vitéhús. ~ urbis, burgstede, burhstede.
 locutor, reordberend.
 lodix, loð.
 longe, longe. longius, leng.
 longinquus, e longinquo, feorran.
 longus, lang, long. langsum, longsum. unlytel. in longum, onlang, ondlang, ondlong.
 loqui, cveþan, cviþan; gecveþan. hleoþrian. mælan; gemælan. mæðlan, mæþelian. reordian. sprecan; gesprecan. þingian.
 lorum, sál, sál.
 lubens, georn.
 lubricus, slið.
 lucere, blican. lýhtan. scinan. lucens, torht.
 lucerna vitæ, friðscandel.
 lucescere, lýhtan. scinan.
 lucidus, bearht, beorht, birht, byrht. leóht. scir. ~ sicut coelum, heofonbearht. specie ~ vlitbeorht.
 lucifer, leóhtberend.
 lucrum, gevinn.
 luctare, plegan, plegian.
 luctus, gnyrn. sár. animi ~, módsorh.
 lucus, bearo.
 ludere, lácan. plegan, plegian. in aère ludens, lyflácende.
 ludibrium, gamen, gæmen, gomen.
 ludus, lác. plega. ~ gloriosus, gylp-plega. ~ manuum, handplega.
 luere, ongeldan, ongildan, ongyldan. þróvian, þróvigean.
 lugere, bemornan. cvànian. dýrmian. heáfan. mánan. murnan, murnian.
 lugubris, dreórig.
 lumen, scima. is qui lumen diei est, dægleóhta.
 luminar, leóhtfæt.
 luminosus, leóhtberende.
 luna, móna.
 lupus, vulf. ~ belli, herevulf. hildevulf.
 lux, leóht, liht. leóma. prima ~, dægvóma. in lucem edere, bringan on voruld. lucem præbere, onlýhtan.
 luxuria, gálscipe. ofermétto.
Macer, macilentus, læne.
 machæra, mece.
 machina, searo, searu. machina bellica, beadosearo.
 macula, vam, vom.
 maculare, gemengan.
 madidus pennas, deávigfeþera.
 magicus, rúncræftig.
 magis, má.
 magister, hearra, hirra. láreóv. látteóv, látþeóv, lādþeóv.
 magistratus, caldordóm. ealdorman.
 magnanimiter, meagollice.
 magnanimus, gamolferhð. heáhhort. higeróf.
 magnificare, miclian. veorþian, vurþian; geveorþian.
 magnificentia, þrym. mægenþrym. ~ regis, cyneþrym.
 magnificus, heá, heáh, hêh. módeg. módig. vuldorfæst. þrymfæst.
 magnitudo, mæð.
 magnopere, deópe. mycele, mycle, micle. svíþe.
 magnus, greát. mære. micel, mycel. mucel. unlytel. magni facere, geveorþian, gevyrþian.
 magus, bócere. deófolvitga.
 maiestas, dóm. þrym. mægenþrym. terræ maiestas, eþelþrym.

- maiores**, fæderyncyn. ~ nobiles, fæderæþelo.
mafe cogitare, ofþincan.
maledicere, vyrgean; ávyrgian.
maledictio, hearmcvide, hearmcvyde. værgþu, værgþo, værgþu.
maledictum, vomcvide, vomcvyde.
malefactum, forsceap.
malignitas, værgþu.
malignus, teónfull. vèreg, vèrig, vèrg; ealdvèrig.
malina, heáhlód.
malitia, gál. mán. nið. ~ infernalis, hellenið.
malum, pomum, æppel, æpel, eapel.
malum, bealo. hearm. hearmbealo. láð. nið. sceapen. unriht. unrihtdóm. vává. veá. vom, vam. vræc, vréc. yfel. þreá. ~ perniciosum, mánbealo.
malus, unfreme. válic, veálic. vráð, vráðlic. yfel.
mandare, bebeóðan. gebeóðan.
mandatum, ærende. bebod. gebod. gebodscipe. hæð.
manducare, bitan.
mane, ærdæg. fyrndæg. mergen, merien, merigen, morgen. uhte. uhttid.
manere, bidan; gebidan. sitan, sitan. standan; gestandan. vícian. vunian; ge vunian. domi manens, hámsittende.
manifestare, cýþan; gecýþan. manifestari, ætývan.
manifestatio, ypping.
manifestus, gefræge, gefrege. gesène, gesine, gesýne. open. sùtol, sveótol, svùtol. underne.
mansio, hám. réced. sel, sele. stov. coelestis ~, sveglbosc.
mansuetus, bilevit, bilvit, bylyvit. milde.
manufactura, handgeveorc.
manus, folm. hand, hond. mund. ~ = multitudo, turma u. dgl. eóred. folcsveót. gedriht. getrum; fyrdgetrum. ingemen. ~ delecta, cist. herecist. gúðþræc. qui ad manum est, handþegen.
marcescere, veornian.
mare, brim, brym. geofon, geofen. mere. merellód. merestreám. sæ. sæbeorg. sællód. sealtvæter. streám. sund. vætterscipe. ~ profundum, holm. mors marina, meredeáð. maris fluentum, merellód.
margo, rand, rond.
mariscus, mersc.
maritus, mandrihten, mandryhten. væpnedman. ver.
martyr, martire, martyre.
mas, væpnedcyn.
masculus, væpned. genus masculum, væpnedcyn.
mater, móder, módor, módur.
materies, holt. andveorc. timber. treó, treóv.
maturare, gefýsan.
matutinum tempus, mergen, morgen. uhte.
maxilla, hleór.
maximus, mæst. mihtig. maxime, mæst.
medicamentum, medicina, læcedóm, læcedóm.
meditari, hicgan, hycgan. hogian.
meditatio, gehygd. mæting.
medius, midda, midde.
meliozem fieri, gebétan.
melius, sél.
membrum, lim. limvæstm. lið, leoð. membra, leomu.
meminisse, gemunan. sinnan.
memor, gemyndig. memorem esse, gemyndian.
memorare, mænan.
memoria, gemynd.
mendacium, leásing, leásung. lig. lyg; lige, lyge, lygen. ligevord, ligenvord.
mendax, leás.
mens, geþanc. geþoht. hige, hyge. hygesceaft. ingeþanc, ingeþonc. móðsefa. sefa. mente agitare, gehygan, gehycgan, gehogian, gehugian. mentis inops, hygeleás.
mensura cubitalis, elngemet.

- mensurare, ámetan. gemætan.
 mentionem facere, sinnan.
 mentiri, leogan.
 mercari, ceáþian.
 merces, leán. mēd.
 merere, earnian, geearnian.
 mergere, gedúfan; ingedúfan. sen-
 can. mergi, sincan.
 meridies, súð. meridiem versus, súð.
 meritum, gevyrht.
 meteoron, lyftvundor.
 metiri, metan; ámetan.
 metropolis, folcstyde. leódburh.
 metuere, onégan. metuendus, on-
 drýsne.
 metus, óga; óht. ~ poenæ, vitebróga.
 meus, min.
 microcosmus, middaneard.
 migrare, scriþan. svican. ~ iura,
 gedvelian.
 miles, beorn, cempa. eorl. hægsteald,
 heáhsteald. hæleð. heaþorinc. secg.
 vig. þegen, þegn, þén. ~ acer,
 hildevulf. ~ gregarius, scealc. ~
 principalis, aldorþegn. milites, ge-
 men. ingemen.
 militaris vicus, herevic. vir ~,
 hildecalla.
 militia, fyrd.
 milliare, mil.
 minæ, beót. vordbeót.
 minister, handþegen. ombiht, ambiht.
 ræsva. þegen, þegn, þén. scealc;
 ombihtscealc. ministri, þegnung.
 ministerium, þegnscipe. þegnung.
 þegnian, þénian. þeóvian.
 minitari, hvóþan.
 minor, minus, læs. nihilo minus,
 hvæþere, hvæðre.
 minuere, onvácan. minui, lytligan,
 lytlían. minsian.
 mirabilis, syllic, sellic, seldlic. vræc-
 lic. vrætlic.
 miraculum, vundor. ~ in ære ap-
 parens, lyftvundor. ~ divinum s.
 verum, sóðvundor. ~ magnum s.
 repentinum, færvundor. ~ omne,
 eallvundor.
- miscere, geblendan. mencgan, men-
 gan; gemengan.
 miser, aglæca, æglæca. atol. cystleas
 ealdvêrig. earfoð. earm. earmsce-
 apen. feásceaft. geómor. heán. vá-
 lic, veálf. vêreg, vêrig, vêrg.
 vræca, vræcca, vrecca. þearfa.
 miserabiliter, misere, earma.
 earmlice.
 miseria, aglác. bealo. vává. vea
 yrmð, yrmþo, yrmþu. in miseria
 versatus, geómorfród.
 misericordia, ár. milds, milts.
 misericors, milde.
 missile, franca.
 mitigare, geþingian. onvácan.
 mitis, bilevit, bilvit, bylyvit. eðr
 lið, liþe. milde.
 mittere, sendan; ásendan; onsen-
 dan; tóonsendan.
 mixtio, bland.
 moderatio, modestia, gemet.
 moderatus, modestus, mæte.
 modo, geta, get.
 modulari, svinsian.
 modulatio, dreám.
 modus, gemet. víse. sine modo, ær-
 mæte. ullo modo, óviht, áviht.
 moerere, begnornian.
 moestitia, gnornung. gnyrn.
 moestus, dreámleás. dreórig. gen-
 mor. geómermód, geómormód. gaorn.
 sár. seóc. sorgful, sorhful. sorh-
 cearig. unbliþe.
 molestia, earfoð. fyrenearfeð. læs.
 veorc.
 molestus, egle. getenge. hefíg. læs-
 vende. sár. svar, svor. veor, veorc.
 vere, veorce. veorcsum.
 moliri, hogian. ræran.
 molliri, onvácan.
 mollis, lið, liþe. vác.
 momentum, bearhtm, beorhtm.
 monasterium, vic.
 monere, læran. vísian.
 mons, beorg, beorh. dún. hruse. mic.
 ~ altus, heábeorg. ~ maris, sæ-
 beorg. montes, hleoþu, hleoþo.

monstrare, eóvian, ievian, ývian; óðievian, óðývian. tæcan; getæcan. visian.
mora, hvil. meoring.
morari, seóman.
morbis, ádl. suht.
mordere, bitan. slitan.
mori, forðfaran, forðferan. forðscea-can. gevitán. forðgevitán. sveltán.
mors, bana. cvealm. cvalu. deáð. endestæf. fyll. gedál; aldorgedál, ealdorgedál. hinsið, hinsið. hryre. ?hel, hell. lffgedál. morð. morþer, morþor, morþur. orlæg, orleg. væl. ~ immatura. árdeáð.
mortuus, deád.
mos, siodo, sidu, sido. þeáv. mon-vise. morem gerere, cveman.
mos genticus, leódþeáv. ~ pacis, freoþoþeáv.
motor belli, vígsmið.
motus subitaneus, bearhtm; be-orhtm.
movere, onhréran. onstýrian. vegan, vecgan. vrecan, vrecan. moveri, liþan. vindan.
mox, ædre. sóna.
mucro, gád. ord.
mugire, grymetian.
mulctari, þolian.
mulier, cvén. freó. mæg. mægeð, mægð. meóvle. víf. ~ nobilis, freó.
multitudo, corþer; mægencorþer. driht, dryht; gedriht. folc. drihtfolc. here, herge. mænegeo, mænigeo, mænio, menego. veored, veorod, veorud, verud, vered. vorn. þreát. ~ amicorum, freóndspéd. ~ hominum, folcdriht. heáp. manrim, mon-rim. ~ incolarum, folcgetæl. ~ innumera, unrim. ~ populi, folc-sveót.
multus, mæneg, mænig, maneg, manig, monig. mycel. unlytel. multum, feala, fela, feola, feolo. mycele, mycle, micle. multo, mycele, micle.

mundus, middangeard. veorold, veoruld, voruld, vorld. voruldrice. ymbhvyrft.
munimen, searo, searu.
munimentum, burhveard. burhfæsten. ~ e tabulis compactum, þell-fæsten. ~ e ligno confectum, vudufæsten. ~ maris, sæfæsten. vastum ~, ginfæsten.
munire, getryman, getrymian.
munitio, foreveall.
munus, lác. mēd. ~ discipuli, gi-óngorscipe. eximium ~, heáh-þegnung.
murmurare, gnornian, gnorngan.
murus, burhloca. vall, veall, veal. ~ urbis, burhveall.
mutare, gecyran, gecyrran. onhveorfan. vendan; gevendan; onvendan.
mutari, hvearfian. gehveorfan, gehvyrfan; onhveorfan.
mutuari, lænan. onligan.
mutuo datum, læn.
mysterium, gerýne. rún.

Narrare, reccan; áreccan; gerecnian. secgan, sægan, sagan; ásecgan. spellian. tellan; getellan.
narratio, racu. spel, spell.
nasci, vacan, væcan, væcnan; ávæcað. forðgán.
natare, fleótan.
natatio, natatus, sund.
natio, drihtfolc. folcmægen. folcmægð. folcscearu. leódscearu. leódscipe, leódscipe. vermægð. þeód. þeódscipe.
nativitas, gebyrd, gebyrdo, gebyrdu.
natura, æþelo, æþelu. cynde. gebyrd. gescæft, gescaft, gesceaft. gesceap. hád.
naturalis, gecynde.
natus, eafera, eafora.
nauta, ægflóta. flóta. flótmon. reþra. sæleóða. sæman. scealc.
navigare, liþan. navigans, væg-liþend. mereliþende.
navigatio, lagosið. vægfær.

navigator, mereliþende. sæleóða. vågliþend.	nobilitas, æþelu, æþelo. dugoþ, duguþ.
navigium, lid.	nocere, derian. geeglan. sceþan. sceþþan.
navis, earcebord. fær, fèr. flóta. gefonhús. holmærn, holmern. lid. merecieste. merehús. scip. sundrécéd. vågbord. vågþel, vågþelu. vudufæsten. þellfæsten.	nocivus, sceapa.
nebula, genip. gesveorc.	nomen, nama, noma.
nec, nè.	nominare, nemnan. nominari, hãtan.
necare, cvellan; ácvellan. forsleán. gevanian. svebþan.	non, ná. náles. ne. no, nó.
necessariis indigens, niedvædla.	nonaginta, nigontig.
necessitas, neód, nied. þearf. ~ divina, methodscaft.	nonnulli, feá, feáva.
nectere, spannan.	nonus, nigopa.
nefandus, nefarius, dimm. máns-cyldig.	norma, bisen, bysn. gemet.
nefas, unriht. unrihtdóm.	Normannus, Norvegius, norþman, norþmon.
negare, lignan. onsacan.	noster, uncer. úser.
negligere, forgietan, forgitan, forgytan. forgýman. ofergýman. oferhýran. neglectus, ánvloh.	nota, mearc. tácen, tácn. andgiet-tácen.
negotium, árende. ceáp. vise. belli ~, orlegceáp.	notare, mearcian, mercian; gemearcian. signo crucis ~, gesegnian.
nemo, nãnig. nãn.	notus, cùþ. gefræge, gefrege.
nemus, veald. vudu.	notus (ventus), súþvind.
nequam, lyþer.	novem, nigon, nigan, nigen.
neque, nè. nó.	novisse, cunnan. vitan.
nequicquam, holunge.	novus, nive, neov.
nequitia, niþ.	nox, niht. ~ perpetua s. æterna, synniht, sinniht. unius noctis, nihtlang.
nex, cvealm, cvelm.	noxa, bealo. sceapen. teóna.
nexus, gespon, gespong.	noxius, teónfull. noxium, hermbealo. crimine ~, máns-cyldig.
niger, svart, sveart. nigrum fieri, sveartian.	nubere, hæman.
nihil, nãn.	nubes, dægsceald. genip. gesveorc. lyft. lyfthelm. volcen; vedervolcen. ~ tempestatem parturiens, vedervolcen.
nimius, ormæte. tó.	nudare, barenian.
nisi, butan, buton. nimþe, nymþe.	nudus, bæþ, bar. nacod, naced, nacud. membra nuda habens, limnacod.
nitere, bliþan.	nullus, nãnig. nãn.
niti, hycgan. hogian. vinnan.	numerare, tellan; getellan, getelan. geriman.
nitor, vlite.	numerus, rim. enderim. gerim. getal. ringetæl. vorn. ~ completus, finalis, enderim. ~ dierum, dægrim. nihtrim; nihtgerim. ~ hominum, manrim, monrim. ~ popul, folcetæl. ~ virorum, ringetæl.
nix, snáv.	numquid, hvæþer.
nobilis, æþele. cùþ. cynegód. dóm-eádig. drihtlic, drihtenlic. freó.	
nobiles, dugoþ, duguþ. vir nobilis, æþeling. heaþorinc. mandrihten, mandryhten. þegen, þegn, þen. id quod nobilissimum est, bléd.	

numus, sceat. scilling.

nunc, nú.

nunciare, ábeódan; bebeódan. bodian, bodigean. cýþan; gecýþan.

nuncius, árendbóc. árendra. árendsecg. ambyhtsecg. ár. boda. bodscipe. secg. spel, spell. spelboda, spellboda. ~ belli, gúðspell. ~ dolis. mali, invitspell. ~ horrendus, s. improvisus, færspell. ~ invitus, nýðboda. ~ itineris, siðboda. ~ mali, bealospel. ~ pacis, freoþoscealc. ~ repentinus, færspell.
nuncium afferre, árendian.

nunquam, ná. náfre.

nuper, síð.

nutrimentum, mete.

nutrire, fèdan; áfèdan.

nympha, ides.

O! lá! eálá!

ob, tò. þurh.

obducere, nipan; genipan.

obductus, ofertolden.

obedientia, geóngordóm.

obedire, hëran, hieran, hýran; gehëran, gehýran. hrefnan; ræfnan. þafian, þafigean. forðgevitán. forðsceácán.

obitus, aldorgedál. friðgedál. gástgedál.

oblatio, lác. tiber, tifer.

oblectare, geblissian.

obliquus, voh.

oblivisci, forgietan, forgitan, forgytan. ofergitan, ofergytan.

obruere, gesceádan.

obscœnus, áviscmód.

obscurare, nipan, genipan. obscurari, upgesvearcan.

obscuratio, genþp.

obscuritas noctis, nihtscúa.

obscurus, brún. deorc. dim. dygel, digel. dyrne. þeóster, þeóstre, þýstre.

obsecrare, hálsian.

obsequi, óleccan, ólæccan, ólæcan.

obsequium, geóngordóm.

observantia, hild, hyld.

obserare, belucan.

observare, gýman. haldan, healdan; behealdan. gemearcian. hëðan. læstan.

obsignare, segnian.

obsistere, forstandan, forstondan.

obstinatus, ánmód. halsfæst.

obstruere, forsettan.

obstupescere, stárian. vafian.

obtegere, gevëran. vreón, vryón.

obtinere, begeótan, begëtan. behealdan. geniman.

obviam, ongeán, ongén. tógegnes, tógeánes, tógènes. ~ ire, gemëtan. gemitan. grëtan.

occasio, mál. sál. þrag, þrah.

occasus, gláde. ~ solis, settl. settl-rád. ab occasu, vestan.

occidens, vest. occidentem versus, vest. ab occidente, vestan.

occidere, ábreótan. ácvellan. sleán; ofsleán.

occisio, blódgýte. feorhcealm.

occisor, bana. slaga. ~ fratris, bróþorbana.

occulere, inbevrígan.

occultare, dyrnan; bedyrnan. forhelan.

occulte, dearnenga, dearnunga.

occultus, dyrne.

occumbere, cringan.

occupare, búan, búgan; búian, bún. gegangan, gegán. gesettan, gesettan; gesittan. onvadan. occupatum esse, bisgian, bysgian.

occurrere, gemætan.

oceanus, égorstreám. égstreám. gársecg. geofon, geofen. holm. hránhrád, hrónhrád. merellód. merestreám. vapema.

octo, eahta.

oculus, eáge, ége. oculi, heáfodsien.

odiosus, forhaten. láð. láðlfc. láðvende. unleóf.

odisse, ehtan, ehtian. feón. hantian.

- odium**, æfst. anda. hete. hrêð; rêð. nið. unhyldo. viþermédo. ~ **damnosum**, teónhete. ~ **fatale**, orlegnið. vælnið. ~ **internecivum**, fæhð, fæhþe, fæhþu. orlegnið. ~ **malitiosum**, niðhete. odio **persequi**, feón.
- odor**, êðm. rēc. stenc.
- offensio**, æþanc. nið. vróht, vróhte.
- offensus**, gram, grim, grom. yr, yrre.
- offerre**, beóðan; ábeóðan; bebeóðan; gebeóðan. bringan. onseggan.
- officium**, ambyhto. háð. siodo. þegnscipe. þegnung.
- olea**, elebeám.
- olim**, ærdæg. fyrndæg. geara. geó. ingere. iu.
- omittere**, ofergýman. oferhýran.
- omnino**, eallenga. gegnunga. ~ non, nalles.
- omnipotens**, ælmihtig, ælmihteg. allvalda, alvalda, ealvealda. foremeahtig, foremihtig.
- omnis**, all, eal, eall.
- onerare**, hladan; gehladan. onerari, seómian.
- onus**, hlæst. ~ maris, brimhlæst.
- operam dare**, fundian.
- operari**, veorcan, vyrcan, vyrcean; gevyrcan.
- operculum**, helm. hlið.
- operire**, hýðan; gehýðan. oferbráðan. vreón, vryón; bevrihan. þecan, þeccan.
- opes**, áht. ærgestreón. dugoð, duguð. eád. gestreón. grundvela. máðm. sinc. vorulddugeð. voruldgestreón. voruldspéd. ~ **domesticæ**, botlgestreón. ~ **gloriosæ**, vuldor-spéd. ~ **mundi**, vorulddugeð.
- opifex**, smið. vyrhta.
- opinari**, mænan. myntan. vënan.
- opinio**, vën. falsa ~, vën. vera ~, sóðscvide.
- opperiri**, bidan.
- oppidum**, vic.
- opportunitas**, mæl. sæl. þrag, þrah.
- opportunus**, gedéfe.
- oppressio**, þreánéd, þreánied, þreánýd.
- opprimere**, forbégan. gebrecan. gehýnan, gehënan. nearvian. ofercliman, oferclimban. ofercuman. ofþegan. óðþringan. scáðan, sceáðan; gesceáðan. seómian. svebban. improviso ~, ?eþan. opprimi, forberstan.
- opprobrium**, edvihta. edvit. hënþo, hënþu; hýnð, hýnþo, hýnþu. husc.
- oppugnare**, ælfeohtan.
- optare**, villan.
- optimus**, betest, betst. id, quod optimum est, bléd.
- opulentia**, vela.
- opulentus**, eádeg, eádig. veleg, velig.
- opus**, geveorc. gevyrht. neód, nied. veorc. ~ diurnum, dægveorc. ~ **fatale**, orlegveorc. ~ **manuum**, manufactum, handveorc. handgesceaft.
- opus esse**, opus habere, sculan, scylan. þearfan, þearfian, þyrfan.
- ora**, sæfaroð. sæveall. stæð, stað.
- oraculum**, hleóþor. hleóþorcvide, hleóþorcyme. oraculi locus, hleóþorstede.
- oratio**, gebed. spel, spell. ~ **malitiosa**, hetespræce. ~ **salutifera**, múðhæl.
- orator**, reordberend. spræca, spreca.
- orbare**, bedælan. beþyllan. beleósan. bescyrian. besleán. beslagan.
- orbatus**, feásceaft.
- orbis**, hring, hring. hvearft, hvyrft. ymbhvyrft. ~ **terrarum**, eorðrice. middangeard.
- orbita**, lást. ~ **sinuosa**, æflást.
- orcus**, vitehús. vitescræf.
- ordinare**, forscrifan. gescrifan. gestefnan. getryman, getrymian. niman. rihtan. scápan, sceápan. vitan, vitigan.
- ordo**, háð. ~ **angelorum**, engelcyn, encgelcyn.
- oriens**, eásta.
- orientalis**, eástern.

origo, fromcyn, frumcyn. frumsceaft.
gebyrd, gebyrdo, gebyrdu. ðr. ord.
fruma. spéd. upcyme. vyrtruma.
origine nobili, cynegód. originem
ducere, ávæcnian. geleódan.
oriri, ávæcan. upfaran. nullis paren-
tibus ortus, selfsceaft.
ornamentum, frætu. hyrst.
ornare, gefrætevian, gefrætvian. ge-
hyrstan. gestepan. gyran. hyrstan.
veorþian, vurþian; geveorþian, ge-
vyrþian, gevurþian. vlitian. splen-
dore coelesti ornatus, svegeltorht,
svegltorht.
ornatus, gevló. hyrst.
ortus, upcyme.
os, oris, múð.
os, ossis, bán. ossium domus, cor-
pus, bánhús.
ostendere, ætberan. ætþvan. eóvian,
ievan, ývian; óðývian. gecýþan.
gevsian. tæcan. se ostendere,
æteóvian.
ostium, múð. geat. ~ infernale, hel-
doru, helldoru, helleduru.

Pabulum, vist.

pacare, svebbban. pacari, sviþrian,
sveoþrian, sveþrian.
pacisci, þingian.
pactum, geþing. treóv. treóvráðen.
vâr, vâre. vordcvede, vordcvide,
vordcvyde. ~ pacis, freoþovâre.
pæne, neán. vel.
pagani, hæþencyn.
paganismus, hæþendóm.
palatium, alh, ealh. alhstede, ealh-
stede, eolhstede. heáseld, heáh-
seld, héhseld. hof. seld.
pallidus, blác. van, von, vonn.
palmes, tvig.
palpare, gefélan.
palus, mór.
palustris locus, mersc.
panis, hláf.
paradisus, neorxna vang, neorxna
vong.

parare, gearvian, gyrvan; gegearvian;
geráðan. nivian. serian. tilian. try-
mian.
parate, freólfce. gearve.
paratus; forðveard. fús. geare, gearu,
gearv.
Parca, vyrd.
parcere, spárian.
parcus, hneáv. parce, hneávlice.
parens, aldor.
parēre, cennan. fêðan. geberan.
parere, hýran, héran. non ~, ofer-
hýran.
paries, vag, vah.
pariter, samod, somod; samed, so-
med. same, some.
parricida, aldorþana.
pars, dæl, dal. healf. sceat. ~ se-
ptemionalis, norðdæl.
participare, onbítan.
participem fieri, gehleótan.
partiri, dælan; áðælan; gedælan.
scíran, scirian.
parum, lyt.
parvus, lytel. mæte. mismicel. non
~, unlytel.
passus, fêþe.
pastor, hirde, hyrdē.
pastus, mælmæte. vist.
patefacere, onlucan. ontýnan.
patens, geap.
pater, fæder. patres, genus patrum,
fæderyncyn.
patere, lengian.
paternus, fæderen.
pati, dreógan. hrefnan, ræfnan. þo-
lian, geþolian. þróvian, þróvigean;
geþróvian.
patibulum, galga.
patiens, geþyldig.
patrare, dreógan.
patria, æþel, éþel. cýðþe. éþelland.
éþelturf. fæderéþelstól. fædergeard.
fæderrice. hám. mægeð, mægð.
patriá carens, éþelleás.
patriarcha, frumgár, frumgára. heáh-
fæder, héhfæder.
patrimonium, æht. botlgestreón. yrfe.

patrocinium, mund. mundbyrd.	percontatio, gefræge, gefrege.
patronus, aldor.	percutere, sleán; besleán; beslagan;
forsleán; gesleán; ofsleán.
patruus, fædera.	perdere, derian. forleósan. fordón.
forvyrcean, forvyrcean. lósian. spil-
lan. tódrifan.
patulus, geap.	perditio, forlór. morð, morþor, mor-
þer, morþur.
pauci, feá, feáva.	peregre, útan, úton.
paululum, hvon.	peregrinatio, vidlást.
pauper, earm. feásceaft. niedvædla.
nýdgenga. unspédig. þearfa.	peregrinus, ellþeódig, elþeódig.
fremde. uncúð.
paupertas, yrmð, yrmþo, yrmþu.
~ huius vitæ, voruldyrmþo.	perfecte, ful, full.
pavere, beofian. forhtigan. bellum
pavescens, vígblác.	perferre, ádreógan.
pavidus, acol, acul. forht. maris ~,
fiódblác.	perficere, freman, fremman; gefre-
man. gefremman. læstan; gelæstan.
pavimentum, flór, flóre.	perfidia, untreóv. untryovð.
pax, freoþo, freoþu. frið, friþo, fryþu.
sib, sibb.	perfidus, ortreóve, ortryve. vørleás.
vørloga.
peccare, gesyngian.	perforare, þurhdrifan.
peccator, firenfull.	periculosus, frécene, frécne.
peccatum, gylt. leahtor, leahter,
lehter. mánsmynd. syn. vam, vom.
~ grave, niðsyn. ~ morte pian-
dum, morð. morþer, morþor.	periculum, beót. fær. frécen. meo-
ring. ~ maris, vægþreá.
pectus, breóst. breóstcófa. fæðm, fæ-
þem. ferhðcófa. ferhðloca. hrêþer.	perire, cringan. faran. forveorþan.
lósian. sveltan. sviþrian, sveoþrian,
sveþrian.
peculiaris, syndrig.	peritus, vitig. perite, listum.
peculium, yrfe.	perlustrare, geóndvlitan.
pecunia, feo, feoh. sceat. feohsceat.	permagnús, unrim.
pecus, feo, feoh. neát. pecora, áht.	permigrare, oferfaran.
pedes, fêþa. fêþegenga.	permiscere, mencgan, mangan.
pedisequi, folgað, folgoð.	permittere, forgifan. lifan, lýfan;
áleáfan, álýfan; geleáfan, geléfan,
gelýfan. þafian, þafigan, geþafian.
pelagus, geofon, geofen. holm.	permutare, gevrixlan.
pellere, drifan. væþan.	permutatio, vrixl.
pellicere, forlácan.	perniciés, forlór. hearm. hýnð, hýnþo.
pendere, geldan, gieldan, gyldan.	perniciosus, cvylðróf.
penetrare, gevadan. onvadan. þurh-
drifan. þurhvadan.	perpetrare, gefreman, gefremman.
efnan. gespéðan.
penitus, cléne, clæne.	perpetuus, éce. unsviciende. per-
petuo, in perpetuum, éce. á. vide
ferhð, vidan ferhð. s. ferð.
penna, feþer. pennæ tegentes, feþer-
hama. luridus pennis, salvigfeþera.	persequi, ehtan, ehtian. ~ iussa,
gefillan.
pensare, geleánian.	persolvere, gelæstan.
pensum diurnum, dægveorc.	persona, háð. viht, vuht.
penuria, þearf.	personare, hleóþrian.
per, be. geond. ofer. on. þurh.	
peragraré, beþaran. þurhvadan.	
percelli, vandian.	
percipere, geþicgan. onfangan, on-
fón.	

perspicere, geondvlitan. seón.	plaudere, plegan, plegian.
perstrepere, hleóþrian.	plectere, vindan.
persuadere, scygan. spanan; gespanan.	plenus, ful, full. angore ~, cear. plene, ful.
perterritus, áfyrht.	plerumque, vel.
pertimescere, ondræðan.	pleura, side.
pertinax, fæstlic. halsfæst. stiðmód.	plorare, cvánian. heáfan, heófan.
pertinere, gehýran, gehéran. ræcan; geræcan. lengian.	ploratus, heáf. vóp.
pertingere. ad. coelum pertingens, heofonheáh.	plus, má.
pervadere, gevedan. onvadan. þurhvadan.	pluvia, regn, rægn, regen. scúr. ~ fatalis, vælregn.
perversitas animi, hygeteóna.	pluviosus, holmeg.
perversus, vráð. vráðlic. þveorh.	poculum, steap.
pervertere, vendan; onvandan. oncirran, oncyrran.	poena, hénþo, hénþu. nið. steor. vite. vracu. vræc, vréc. þreá. summa ~, heáhþreá. locus poenæ, hearmloca. poenam imponere, gescriffan. poenas dare, ongeldan, ongildan, ongyldan.
pervestigare, gesécan.	poenitere, hreóvan; gehreóvan, gereóvan. ofþincan. poenitens, hreóvig. hreóvigmód.
pervicax, áhnydig.	politus. dure ~, sliðheard.
pēs, fēpe. fōt. sine pede, fēpeleás.	pollutio, vidl.
pessimus, (vors, vyrs) vyrrest.	pollutus, fæg, fáh.
pestiferus, cvylðróf.	pompa, corþer. folgað, folgoð. ~ regis, cyneþrym.
pestis, cvealm, cvelm.	pomum, æppel, æpel, eapel. ofæt.
petere, fricgan, frignan, frnan. sēsan, sēcean.	pone, hehindan.
petulantia, gál. gálscipe.	ponere, lecgan; álecgan; gelecgan. setian, settan; ásettan. gestaþelian. se ~, gesettan; gesetan.
phalanx, fēpa.	populari, áhúðan. bereáfian, berýfan. ofergangan, ofergán.
phaleræ, geræð.	popularis, leódmæg. gesib. folcgesið. populares, folcveras. leóðveras.
Phoebus, hefontungol.	populus, driht, dryht. folc. folcmægen. folcscearu. gumþeód. leód. veorod, verod, verud. þeód. verþeód. þeóðscipe. locus populi, folcstede. unus e populo, folcbearn. populus totus, folcgetæl. ~ Aethiopum, Sigelvare. ~ meridiem versus habitans, súðfolc.
picatus, salved.	porrigere, ræcan.
pignus, ved, vedd.	porro, eác. forð. furþor, furþur. furþum. svilce, svylce.
pinnaculum, horn.	
pius, áfæst. from. heáhþungen. pie, fromlice.†	
placere, cveman. freón. lician.	
placide, sēste, sōfte.	
plaga extrema s. letalis, vælsveng.	
placatus, gnornung. hreám. ~ damnatorum, helleheáf.	
plane, efne. emne. gegnunga.	
plangere, heáfan, heófan.	
planities, feld. vang, vong. ~ amoena s. fecunda, sælvang, sælvong. ~ marina, sæfolde.	
planta, telge, telga. vyrt.	
plantare, settan.	
platea, stræt. vic.	

porta, duru. geat. ~ urbis, burhgeat.	prædari, gestrúdan.
portio, dæl. sceat.	prædator, sceapa.
portus, vic.	prædestinare, forscrifan.
poscere, ácsian.	prædicare, bletsian, blessian; ge-
posse, magan. possum, ic mót.	bletsian. lófian. myntan. spellian.
possessio, æhtgeveald, æhtageveald.	stépan. prædicari, miclian.
eád.	prædicator, spellboda, spelboda.
possessor, ágendfreá.	prædicere, vitigian.
possidere, ágan; tóágan. gegangan,	prædium, bold.
gegán. gesittan. haldan, healdan.	præfectus, geréfa. rásva. terræ ~,
gestreónan. ?varian. vealdan. ve-	éþelveard.
ardian. nón ~, nágan.	præferre, forðceósan.
post, æfter. sið. ymb, ymbe. postea,	præfigere, onsceótian.
seoðþan, siðþan. sið.	præmium, bót. læn. leán. æfterleán.
poster, byras.	edleán. handleán. mēd. ~ glorio-
posteritas, yrfeláf.	sum, sigorleán. ~ virtutis, dædleán.
posterus, sið.	præordinare, forscrifan.
postquam, seoðþan, siðþan.	præparare, gearvian; gegearvian;
postulare, ácsian.	gegærvan. gevyrčan. onhredan. ré-
potatio vini, vingedrinc; vingedrync.	nian.
potens, brásen, bresne. cræftig,	præpotens, foremehtig, foremihtig.
cræftig. dóméádig. dómfæst. freom.	prærogativa, sundorgifu.
mihtig. rice. spédig. strenglic,	præruptus, veallsteáp.
stronglic. sviðseorm, sviðferom.	præsens, andveard.
potentem reddere, sviþan.	præsentia, gesihð, gesyhð. neávest.
potentia, potestas, blâd. dóm.	præsidium, füllesta. herevic. ~ pa-
cræft. gevald, geveald. mægen,	triæ, éþylstæf. sine præsidio, hyl-
mægyn. mægenscipe. onvald, on-	deleás.
veald. spéd. strengð, strengþo.	præstans, from, freom. animo ~,
voruldrice. þrym. magna ~, mæ-	hygeróð. forma ~, vlittebeorht.
gencræft. ~ manuum, handmægen.	præstantia, blâd.
~ populi, folcmægen. potentia ex-	præstare, esnan. læstan; gelæstan.
*pers, dómleás. potestas pacis, fre-	tiþian; getiþian.
oþospéd. in potestate habere, ræ-	præsto, qui præsto est, handþegen.
dan. vealdan.	præsul, vealdend.
præ, for. foran.	præter, butan, buton.
præbere, forgifan. lænan. onligan.	præterire, gegán, gegangan; ágán;
scirian, sciran, scýran. sellan, sy-	ofergán. ayrnan. gevitán.
llan, syllan.	prævalere, magan. sviþian, sviþrian.
præceps, foran. neovol, neovel, ni-	prandium, feorme, fiorme. gereord.
vol. steáp. veallsteáp.	pravitas, unriht. unrihtdóm. voh.
præceptum, bebod; gebod. bodscipe;	vróht, vróhte. yfel.
gebodscipe. bisen, bysen. gesceap.	pravus, æglæca. earg, earh. unfreme-
vord.	lyþer. mæne, mán. vráð. vráðlic.
præcipere, forscrifan. tâcan.	yfel.
præcursor, prædecessor, foregenga.	precari, þingian.
præda, herereáf. hūð. prædas agere,	preces, gebed. bêr. precibus adire,
hergian, herian.	biddan.

prehendere , fangan, fón. forfón. genægan. teón.	procella , scúr. storm.
premere , ridan. þringan; geþringan.	procellosus , holmeg.
pretiosus , deór, deóre. res pretiosæ antiquitus acquisitæ, ærge-streón.	processus , forðgang.
pretium , ceáp. sceát. belli ~, or-legceáp. ~ redemptionis, ved, vedd.	procidere , gefeallan. getvæfan.
pridem , fyrn.	procrastinare , forsettan.
primo , ær, æryst. furþum. fyrrest.	procreare , cennan. féðan. ástrien-nan. gestrýnan. geteón. tēman, tŷ-man. væcnan.
primogenitus , ærboren. frumbearn.	procreatio , gebyrd, gebyrdo, ge-byrdu.
primus , ær, ærest. se forma, seó, þæt forme. fyrrest. fyrst.	procul , feor, fyrr. rúmgal. haud ~, unfeor.
princeps , ágend. aldor. baldor. brego, breogo. bregoveard. driht, dryht. drihten, dryhten. ealdor. ealdorman. folctoga. frumgár, frum-gára. heáfod. healdend. helm. hirde, hyrde. leód. leóðfruma. mandrihten, mandryhten. ordfruma. ræsva. þen-gel. gentis ~, magoræsva. ~ no-bilis, aldorduguð. aldorfreá. ut principem decet, drihtlic.	procumbere , cringan.
principalis , drihtlic. drihtenlic. prin-cipaliter, drihtlice.	prodere , indrifan. sellan, syllan, sy-lan; gesyllan, gesellan. svican.
principatus aldordóm, ealdordóm. drihtscipe. leóðveard. rice.	prodesse , forstandan, forstondan.
principium , fruma. vyrtruma.	prodigium , beácen. vundor.
prior , prius, ær, æror; ær, ærror.	prodire , forðfaran, forðferan. forð-gán.
privare , bedælan. bedreósan. be-fyllan. begrindan. beheóvian. be-leósan. benæman, beniman. bene-otan. besnæðan. olteón. ongeniman.	proditio , ypping.
privatus , bedæled. feásceaft.	prodromus , foregenga.
privilegium , sundorgifu.	producere , forðlæðan; forðgelæðan.
pro , tó. við.	proeliari , vígan, viggan.
probare , costian. fandian; áfandian. gesêþan.	proelium , gehnæst. handplega. strið. tohte. væpenþrac. þracvig.
probe , vel.	profectio , forðveg.
probrosus , ?ungifre. S. das Wort.	proferre , ætberan. forsettan. ge-beran.
probrum , edvit. leahtor, leahter, lehter.	proficere , þeón; onþeón.
probus , árfæst. heáhþungen. pro-bum esse, dúgan.	proficisci , fâran; gefâran. fêran; gefêran. gevitan. liþan. sviþian. teón; áteón; geteón. vadan. pro-ficiscor, ic scio.
procedere , forðcuman. forðgán. forðsteallian. forðstæppan. gevitan; forðgevitan. ongangen, ongán. bene ~, geþeón.	profluvium , rýne.
	profugus , flêma. vrecca.
	profunditas , deóp. lagu.
	profundus , deóp. dygel, digel. ne-ovol, neovel, nivel. steáp. pro-funde, deópe. dygle. profun-dissimus, grundleás.
	progenies , cneórim, cneóyrim. cne-óvsib. cnósl. fromcyme. fromcyn. teóhh. tuddor, tudor; magotudor. yrðeláf.
	progenitor , frumcneóv.
	progerminare , leóðan; geleóðan.
	progredi , forðfaran, forðferan. ge-vindan. hvearfian. siþian.

- progressus**, forðveg.
prohibere, forbeóðan. forvyrčan.
 ? áhvettan.
proiicere, fyllan; befyllan. sleán.
 veorpan; áveorpan, ávyrpan. be-
 veorpan. forveorpan. proiici, be-
 feallan.
prolapsio, hrýre.
proles, fæsl. fromcyme. fromcyn,
 frumcyn. magotimber. teám. teóhh.
 tudor, tudor. magotudor. vócor,
 vócer. ~ ingenua, freóbearn. ~
 ~ mascula, eafera, eafora. ~ re-
 gia, cynebearn. prolem ferens,
 sáðberend.
prolongare, lengian.
proloqui, ácveþan; gecveþan.
promereri, geearnian.
promissum, gehát. frumspræc. vord-
 gemearc.
promittere, hátan; gehátan.
promontorium, næs, nes.
promovere, ræran. scúfan, sceófan.
promptus, forðveard. fús.
pronunciare, secgan, sægan, sagan.
pronus, forðveard. fús. neovol, ne-
 ovel, nivel.
propago, cnósl. tudor, tudor.
prope, bi, bý. neán. unfeor. við.
propellere, áveorpan, ávyrpan. be-
 vrecan. forveorpan. onsceótian. tó-
 scúfan.
properare, onettan.
propheta, spelboda, spellboda. vi-
 tega, vitiga, vitga.
prophetare, vitigean.
propinquare, neálæcan.
propinquus, fædere. freómæg. ge-
 mæg. gesib. getenge. neáh, neh.
 svæs. voruldmæg. propinqui, driht-
 veras. propinquus principalis, heá-
 fod. mæg.
propitiare, cveman.
propitius, fæle. hold.
proprius, ágen. fæle. svæs.
propter, þurh.
propugnaculum maris, meretorr.
propulsare, bevarigan.
- proripere**, gripan.
prorsus, forð. eallenga. gearve. geg-
 nunga. áviht, óviht. ~ non, nalles.
proruere, sigan.
prosapia, fæderæþelo.
prosperare, spóvan.
prosperitas, blád. bláddæg. ge-
 synto. sál, sál. sálð. spéd. vela.
prosperus, orsorg. spédig. veleg,
 velig.
prospicere, beseón, biseón. be-
 vlitan.
prosternere, ágeótan. beseallan. fyl-
 lan. befyllan. forscúfan. gefýsan.
 gripan.
protectio, helm. hild, hyld; gehyld.
 hleó, hleóv. mund. mundbyrd. sce-
 ado, sceadu. protectione carens,
 hyldeleás.
protector, healdend. helm. hleó. ver-
 gend, verigend.
protegere, gebeorgan. gemyndbyr-
 dan. nipan, genipan. scildan; ge-
 scyldan. vreón, vryón; bevríhan.
 þecan, þeccan; beþeccan.
protervus, þveorh. protervum ted-
 dere, gefrécnian.
protinus, forveard. forð. furþur. re-
 cene, ricene.
protrudere, beveorpan. forsettan.
 scápan. sceófan, scúfan.
proventus, fæsl.
proverbium, sôðcvide.
providere, vitian, vitigan.
providus, vær. þancolmód. animo
 ~, higeþancol, hygeþancol.
provincia, landscipe. leód. mægð.
 mægð. sigerice. þeód. þeóðland.
 þeóðland.
provocare, gegreman, gegremian.
 gemonian.
prudens, fród. gleáv. gleávferhð.
 gleávmód. hygefród. horsc. hré-
 þergleáv. ráðfæst. snotor, snotter.
 snoter. vislic. vitig.
prudentia, gevit. higecraft. snytero
 snytro, snyttro. vitigdóm.
psallere, singan.

pudenda, pudor, sceamu, sceomu.
 pudere, sceamian, sceomian.
 puella, meóvle.
 puer, puer nobilis, cniht.
 puerilis, cildisc.
 pugil, cempa. hæleð. viga.
 pugna, vig. camp. gehnæst. gevinn.
 gûð. hild. orlæg, orleg. plega.
 strið. vælsleht, vælsliht. ~ ha-
 starum, æscþrac. ~ interneciva,
 vælsleht. ~ vehemens, þracvig.
 pugnam committere, forgripan.
 pugnare, sleán. vigan, víggan. vin-
 nan. ense pugnans, sveordvigend,
 sveordviggend.
 pugnator, fyrdgestealla. fyrdrinc. S.
 bellator.
 pugnus, fæðm, fæþem.
 pulcher, fæger. scêne, sceóne, sciene,
 scýne. vlitig, vlitig. vlitesciene.
 vrætlic. pulchre, fægere, fægre.
 pulchritudo, ?scinna. vlitte.
 pullulare, sprýtan.
 pulvis, dust. greót. grund, grynd.
 molde.
 pungere, stician.
 punire, vitan. vrecan, vrecan, vri-
 can; gevrecan.
 punitio, vitesving. viþermêdo.
 purgare, rýman.
 purpura, góðveb.
 purpureus, basu.
 purus, clâne. hlúttor.
 pusillus, mæte. mismicel.
 putare, vënan.
 pyra, ád.

Quadráginta, feovertig.
 quærere, fundian. gestreónan. neó-
 san, neósian; nêsan. sêcan, sê-
 cean; gesêcan.
 quæstus, gestreón.
 qualis, hvelc, hvilc, hvylc. svelc,
 svilc, svylc.
 qualiscunque, hvelc, hvylc.
 quam, hu, hvú.
 quamvis, þeah, þêh.
 quando, hvonne. þonne. þá.

quandoquidem, seoðþan, siðþan.
 quartus, feorþa.
 quassare, quaterere, beátan. scà-
 can, scàcan, sceácan.
 quatuor, feover.
 quæri, mænán.
 querulus, geómor.
 qui, hvelc, hvilc, hvylc. þe. quod,
 þæt.
 quicquid, áviht, óviht.
 quicumque, àghvá.
 quidam, sum. húru.
 quies, liðs. ræst, rest.
 quiescere, rëstan.
 quietus, quiete, stille.
 quilibet, gehvilc. àghvilc.
 quindecim, fiftene, fiftyne. fiftig.
 quinque, fif, fife.
 quis, hvá. hvelc, hvylc. quid, hvæt.
 quisquam, ànig.
 quisque, quivis, àghvá. gehvá.
 gehvilc. àghvilc. ælc. all, eall.
 quo, þe. þý. ex quo, seoðþan. siðþan.
 quomodo, hú, hvú.
 quondam, ingere. iu.
 quorsum, hvider.
 quum, þonne.

Rabidus, vód.
 radius, beám. fýrleóma.
 radix, vurt. vyrtruma
 ramus, blæd, blêd. bóg. tán. telge,
 telga. twig.
 rapax, gifre.
 rapere, gripan. reáfan, reáfian. se-
 cum raptare, svípian.
 rapidus, suel, snell. rapide, from-
 lice.
 rarus, syllic, sellic, seldlic. uncúð.
 ratio, gemet. vise.
 ratis, scip.
 reboare, hvópan.
 recedere, ásvánian. brædan, brê-
 dan ebbian. gesvican. gevitan.
 recensere, tellan.
 receptaculum, fêr.
 receptus, viþertrod.
 recessus, gehýd. animi ~, ferhðcôfa.

- recipere, onfangan, onfôn.
 recitare, reordian.
 recludere, ontynan.
 recordari, myndian, myndgan. gemunan.
 recreatio in aëre, ?lyftvyn.
 rector, valdend, vealdend. vîsa. coeli ~, heofoncyning.
 rectus, riht, onriht. rectâ, sôna. recte, teala, tela.
 recumbere, hleónian.
 recusare, ?âhvettan. onsacan.
 reddere, dôn; gedôn. gesettan, gesetan. oncirran, oncyrran.
 redimere, âlÿsan. ceáþian.
 redire, eftsiþian.
 reditus, edcer. hvearft, hvyrft.
 referre, âbeóðan. gesecgan. tellan; getellan.
 refertus, geondfolen.
 reficere, gehâlan.
 refluere, ebbian.
 refluxus, nep. maris ~ merehvearf. sæcir.
 refugium, aldornere. feorhgeborh. feorhnere. hleó.
 regeneratio, edsceaft.
 regere, regnare, bryttian, bryttigean. haldan, healdan. ræðan. recan. rihtan. stýran, stýrian. veardian. visian.
 regina, cvên. hlæfdige.
 regio, eard. rice. sceat. þeóðland, þeóðlond. ~ australis, sítþveg. ~ orientalis, eástland. ~ septentrionalis, norð. norðdæl.
 regnum, rice. cynerice. cýningdóm. gumrice. sigerice. ~ coelorum, heofonrice. ~ victoriâ partum, sigerice. ~ paternum, fæderice. fæderþelstól.
 regressus, viþertrod.
 regula, riht.
 relabi, onslipan.
 relatio, racu. sagu.
 relinquere, geryman. lâfan. lâtan; âlâtan; forlâtan; ânforlâtan. oflâtan. ofgifan, ofgyfan. relictus, lâf.
- reliquiæ, lâf. undarum ~, fÿslâf.
 remanere, vician. gevunian.
 remedium, læcedóm.
 remex, reþra.
 reminisci, gemunan. myndian, myndgan; gemyndian.
 remittere, âlâtan.
 removere, âfirran, âfyrran. scûfan, sceófan.
 remotus, rûngal. sid.
 remunerare, leánian.
 renovare, nivian; genivian.
 renovatio ignis, ?fÿredneove.
 renunciare, âlâtan. oferhogian, oferhycgan. ofgifan, ofgyfan.
 repagulum, grindel.
 reparare, bêtan; gebêtan.
 reparatio, bôt.
 repellere, âveorpan, âvyrran. oncirran, oncyrran. tódrifan. tóscûfan.
 rependere, gebêtan. geldan, gyldan, gildan, gioldan. âgeldan. forgildan. ongeldan, ongildan, ongyldan.
 repletus, geondfolen.
 reprehendere, vitan.
 reprobrare, fordôn.
 reprobus, cystleás.
 reputare, gehogian, gehugian, gehycgan, gehygan. tellan.
 reputatio, rêc.
 requiescere, restan.
 requirere, langian.
 res, viht, vuht. vise. þing; geþing.
 res rustica, sulhgeveorc. res moventes, faru. ~ pretiosæ, folcgestreón. máðmas.
 resecare, âleoþian.
 resistere, forstandan, forstondan. viðhabban, viðhæbban. viðhogian.
 resonare, hleóþrian. hvópan.
 respicere, beseón, biseón. lócian.
 respondere, âcveþan. andsvarian, andsverian. geaþþingian. oncveþan.
 responsum, andsvaru, andvyrde.
 resurgere, âvæcnian. onvæcnian.
 rete, net. ~ fatale, vælnet. ~ pectoris, breóstnet.

- retinere, habban, hæbban; forhabban, forhæhban; viðhabban, viðhæbban. gehægan, gehegan.
- retribuere, ágeldan. forgildan. gesceádan.
- retributio, gild, gield, gyld. leán; edleán. endeleán. handleán. ondleán.
- retro, eft.
- retrosum, heononveard. underbæc.
- reus, scyldig. peccati ~, vomscyldig.
- revelare, gecýþan. gerecnian. ontýnan.
- revelatio, hleóþor.
- reverentia, hylðu.
- reverendus, árcræftig. ondrýsne.
- revereri, veorþian, vurþian; gevrþian, gevyrþian.
- versio, cyre, cyrre.
- reverti, ácerran, ácyrran. gecyran, gecyrran. hveorfan, hvurfan, hvyrfan; gehvyrfan; hvearfian. vendan; gevendan.
- revolutio, hvearft, hvyrft. ymbhvyrft.
- revolvere, bevindan.
- rex, brego, breogo. cining, cyning, cynincg. eorðcyning. folccyning. reordberend. valdend, vealdend. voruldcyning. þengel. þeódcyning. þeóden. ~ altus, heáhcýning, heáhcýning. ~ bellicosus, gúðcyning. ~ ethnicus, háþencýning. ~ gloriosus, vuldorcýning. ~ iustus, sóðcyning. ~ magnificus, heáhcýning. ~ terræ, rex magnus, eorðcyning. ~ populi, folccyning. þeódcyning. ~ spirituum, gástcýning. ~ terræ, eorðcyning. voruldcyning. ~ verus, sóðcyning.
- rictus, gin.
- ridere, hlihan. áhleahhan.
- rigidus, geócor. stið. stiðlic. strang, streng. rigide, geócre.
- rigor, strengeo, strengo.
- ripa, stæð, stað. streámstað. streámveall.
- risus, hleahtor.
- ritus, þeáv.
- robore, trymian.
- robur, cræft. ellen. mægen, mægyn. strengð, strengþo. þrym. þryð, þryþo. ~ belli, gúðþræc. ~ corporis abal.
- robustus, unváclíc.
- rogare, biddan. rogans, béna. non rogatus, unfricgende.
- rogus, bæl. áð.
- ros, deáv. ~ agri, deávdrias.
- roscidus, deávig.
- roseus, reád.
- rota, hvæl, hvél.
- rotari, hveorfan, hvurfan, hvyrfan.
- rotatio, ymbhvyrft.
- ruber, reád.
- rubescens, rubicundus, reód.
- rubus, brembel, breمبر.
- rudens mali, mæstráp.
- rudis, vild, vilde.
- ruere, dreósan. feallan. gerásan. sceótan.
- rugire, grymetian.
- ruina, hrýre.
- rumpere, breccan. forbrecan. slítan. rumpi, berstan.
- rupes, næs, nes. ongeán, ongén.
- S**acer, háleg, hálig.
- sacramentum, gerýne.
- sacrificare, blótan. onsecgan.
- sacrificium, gild, gield, gyld. lác. tiber, tifer. ~ eximium s. gloriosum, sigetiber, sigetifer.
- sæpe, gelóme. oft. þiclice.
- sævire, grimman. véðan.
- sævus, gram, grim, grom. heorogrim, heorugrim. hreó, hreóh, hreóv. hreóhmód. reóh. réþe. réþemód. sæviter, grimme, grymme. grome.
- sagacitas, snytero, snytro, snyttro.
- sagax, snotor, snoter, snottor. rædfæst.
- sagitta, flán. gúðflán.
- sagum, loð.
- salire, áhleápan. lácan.
- salsus, sealt.
- saltare, lácan.
- saltem, húru.
- saltus, hlýp.

salus, éd. feorhnere. fremu. geóc. gesynto. læcedóm. salus ore annunciatum, ?múðhæl.	scopulus, næs, nes. stánhleof, stánhlið. torr, tor. meretorr. ~ excelsus, steáphleoð.
salutare, grétan.	scribere, vritan. ávritan.
salvator, healdend. hælend, hêlend. helpend. nergend.	scriptum, scriptura, gevrit.
salvus, gesund; ansund, onsund. hál. salvum præstare, hælan.	scurrilitas, hygeleást.
sanare, gehælan. sanari, genesan.	scutica, viteród.
sanatio, læcedóm.	scutifer, randviga. randviggende.
sanctificare, hálgian.	scutum, gúðbord. lind. randburh. randgebeorh. scyldhreópa, scildhreópa.
sanctuarium, locen.	secare, ceorfan. sciran, scirian.
sanctus, hálig, háleg. sanct.	secedere, brádan, brêdan.
sanguinarius, vælhreóv.	secernere, gesceádan.
sanguis, blóð. dreór. svát. ~ cæde profusus, cvealmdreór. vældreór. ~ vitæ, sávdreór.	secreto, dygle. onsundran.
sanus, gesund. ansund, onsund. hál.	secretum, rún. gerýne.
sapiens, fród. gamolferhð. higefród. snotor. vis. visa. vishydig. vislic. vfta. vitig. vitega, vitiga, vitga. sapienter, vislice.	secretus, dygel, digel. dyrne.
sapientia, snytero. visdóm. vitigdóm. voruldcraeft.	sectator, geóngra.
Satanas, víperbreca. víperbreoca. S. diabolus.	sectatores, folgað, folgoð.
satellites, dugoð, duguð.	sectio populi, folcsceáru.
satio, sâd.	seculum, veorold, voruld, vorld.
satis, genóg, genóh.	secundus, óper.
saxum salis, sealstán.	securis, bil.
scala, hlæder.	securitas, éd. geóc. ~ vitæ, aldornere. feorhgebeorh.
scamnum, scylfe.	securus, carleás, cearleás. orsorg.
scandalum, flit. vróht, vróhte.	sed, ac, ah. butan, buton.
scandere, stigan; gestigan.	sedare, ásvetan. gestillan. svebban. geþingian.
scaturigo, væterspryncvyll. villeburna.	sedere, sitan, sittan; gesittan. dæmi sedens, hámsittende.
sceleratus, mánscyldig.	sedes, burhstede, burgstede. drohtað. eard. éþelstov. fletgesteald. geseot, geset. sel, sele. seld. setl. slól. stapolvong. ~ avita, éþelseld. éþelstól. éþelsetl. ~ prima s. principalis, frumstól. ~ alta, heáhseld, hêhseld. heáhsetl, hêhsetl. ~ coelestis, heofontimber. ~ hereditaria, yrfestól. ~ sceleratorum, mánhús. ~ regia, cynestól. ~ gloriosa s. beatorum, vuldorgesteald.
scelestus, balu. firenfull. mæne. mân. scyldfull. synnig. synfull. yfel. vomscyldig, sceleste; svearte.	sedile, setl.
scelus, firen, firn, fyren. firendæd, fyrendæd. mân. mándæd. yfel.	seditio, unræd. unræden. unsib, unsibbe.
scientia, craeft. higecraeft.	seditiosus, teónfull.
scindere, ceorfan. reáfan. scindi, berstan.	seducere, ámyrran. forlædan. forlæran. gevemman. oncirran, oncyrran. onvendan. scygan. svican.
scintilla, spearc.	
scire, vitan.	
sciscitari, fricgan, frignan, frinan.	

- seductio*, gespon, gespong.
seiungere, gesceádan.
sella, setl.
semel, æne.
semen, sād. ~ ferens, sādberend.
semestre, missar, misser.
semmissis diei, dogor.
semistructus, sāmvorht.
semita, fēpe. pāð, pæð. ānpæð. flet-
 pæð. sið. ?stigvit. svape.
semper, ā. æfre. ānon. āva. symble,
 symle, simle.
senator, ealdorman. vita.
senectus, yldo.
senex, gamel, gamol. senior, aldor.
sensus, gemynd. gevit. sefa.
sentire, gefēlan. gefāfian. onfindan.
 ongetan, ongitan, ongytan.
separare, dælan. ādælan. gedælan.
 begrindan. gesundrian. getvæfan.
 scādan, sceādan; āsceaðan; ge-
 sceādan. sciran, scýran, scirian;
 gescýran, gescýrian.
seorsim, separatim, sundor. on-
 sundran.
separatio, gedál. ~ vitæ, ealdor-
 gedál. lifgedál.
separatus, gedál. ungepeód.
sepelire, beseolan.
sepes, eador, edor, eder.
sepire, gehegan, gehægan.
septem, seofon.
septentrio, norð. plagæ septentrio-
 nalis incola, norðmon, norðman.
septimana, vuce.
septuaginta, seofontig.
septum arcis, burhloca. ~ pectoris,
 breóstloca.
septuplex, seofonfeald.
sepulcrum, vælbedd. vælrest. græf-
 hús. niobed, neobed.
sequela, folgað, folgoð.
sequi, ehtan, ehtian. folgian. fyli-
 gean, fyligan. qui aliquem sequitur,
 lāstveard. id quod sequitur, fol-
 gað, folgoð.
serere, sávan.
sericum, góðveb.
- series*, getal.
sermo, rād. reord; gereord. spæc.
 spræc. spel, spell. vordcvede, vord-
 cvide, vordcvyde. exitiosus, bea-
 lospel. ~
sermocinari, mæðlan. reordian; un-
 reordian. spellian.
sermocinatio, spellung.
sermocinator, reordberend.
serpens, nædre, næddre. vurm.
serus, sið. sero, sið.
serva, þeóv, þeóve. veorcþeóv. þeóv-
 mennen.
servare, beorgan, bergan; gebeor-
 gan. haldan, healdan; behealdan.
 geócian. nergan, nergean; generian.
servatio, gehyld. vitæ ~, feorhnere.
servator, hælend, hælend. healdend.
 helpend. nergend.
servilis, éðne.
servire, geþenian. óleccan, álæccan.
 ólæcan. þeóvian.
servitium, þegnscipe. þegnung. ex-
 imium ~, heáhþegnung.
servitores, pedissequi, folgað,
 folgoð.
servitus, fæsten. þeóvdóm. þeóvnéd,
 þeóvnýd.
servus, cniht. ésne. hæft. hina. om-
 biht, ambiht. scealc. ombihtscealc.
 þegen, þegn, þen; handþegen. þeóv.
 veorcþeóv.
severitas, strengeo, strengo.
severiter, severe, fæste. hearde.
severus, heard. stið. stiðferhð. stið-
 hydig, stiðhycgend. strang, streng.
 styrn. þreálic.
sex, six, syx.
sexaginta, sixtig, syxtig.
sexus, háð.
si, gif.
sic, svá. þus.
siclus argenteus, scilling.
sicut, svilce, svylce.
sidus, tungel, tungol, tungl. heofon-
 tungol. rodortungol.
signare, gemearcian. segnian; ge-
 segnian. crucis signo ~, segnian.

- significare*, heófan.
signum, beácen. cumbol. manlica, monlica. mearc. segen, segn. tácen, tácn. andgiettácen. ~ *pacis*, freoþo-beácen. ~ *coeleste*, heofonbeácen.
silere, svigian.
silva, holt. veald. vudu.
silvestris, vild, vilde.
similis, gelic.
similiter, same, some.
similitudo, anlicnes, onlicnes.
simplex, bilevit, bilvit, bylyvit. hlúttor.
simul, somed, somod. ætgædere. æt-somme. tósomne.
simulacrum, anlicnes, onlicnes. herge, herige. *simulacra*, idola, deó-folgyld, deofulgild.
sincere, unforcúðlice.
sine, butan, buton.
sinere, lætan.
singularis, syndrig.
sinus, bearm. bóg. bôsm. fæþem, fæðm. ~ *vestis*, sceat. ~ *coeli*, svegbôsm. *maris sinus spumans*, fámigbôsm.
sistere, gestillan.
sitiens, ofþyrsted. þurstig.
sitis, þurst.
situatio, stæl.
situm esse, belicgan.
situs, staþol, staþul. stede.
sive, óðþé.
soboles, fæsl. teám. teóhh. tuddor, tudor; magotuddor.
socius, *sodalis*, gædeling. gefera. geneat. geréfa. gesið, gesiþa. ge-vita. mægvine. maga, mago. mago-rinc. ?værgenga, vergenga. villge-þófta. vine. voruldmæg. ~ *belli*, folcgestealla. fyrdgestealla. *socii*, dugoð, duguð. sinhivan.
socordia, hygeleást. vonhygð.
sodalitium, gild, gyld, giold. somvist.
Sodomitæ, Sodomvare.
sol, hefontungol. sunna, sunne, sunnu.
solamen, *solatium*, geóc. hiht, hyht. frófor. hroþor.
solidare, gefæstnian, gefestnian.
solidus, trum.
solitudo, vèsten.
sollers, gleáv. gleávferhð. gleáv-mód.
sollicitare, teón.
sollicitudo, sorg, sorh. cearsorh. hygesorh. módsorh.
sollicitus, cear. cearig. ferhðcearig. sárferhð. lífceare. *sollicitum esse*, cearian. murnan, murnian. sorgian.
solum, eard. éþel. folde. grund, grynd-land.
solus, æne.
solutus, leás. ungeþeód.
solvere, álýsan. solvi, linnan.
somnium, svefen, svefn.
somnus, sláp. primus ~, frumsláp.
sonare, gylían. svégan, svógan, svó-gian. hrinan.
sonitus, dyne. hleóþor. svég. vóma. vóm. belli ~, hildesvég.
sonorus, hlúd.
sonus, hleóþor. hlýn. stæfn, stefen. stæfn. svég.
sons, scyldig.
sopire, ásvefan. svebban.
sopitus, restefæst.
sopor, sláp.
soror, sveostor. *sorores germanæ*, villgesveostor.
sors, orlæg, orleg.
sortiri, gehleótan.
spargere, sávan. spargi, bráðan, bréðan.
spatiosus, rúm. rúmgal. sid.
spatium, ~ *temporis* fæc. fyrst. fyrst-mearc. hvil. rúm. stov. þrag, þrah.
species, vlite. ~ *humana*, magv-lite. *speciem habens formosam*, vlite-sciene.
spelunca, scræf, scref. eorðscræf.
sperare, vènan.
spes, geleáfa. hiht, hyht. vèn. sine spe, hyhtleás. orvèna. *plenus spei*, hyhtful.
spiritualis, gástlfc.

spiritus, gást, gæst. ~ gloriosus, vuldorgást. nuncius ~, ærendgást. splendere, blifcan. lixan. scinan. ~ facere, vlitian. splendens, glæd. glædlic. hvit. scir. ~ victoriá, sigetorht. splendidus, blác. scéne, sciene. torht. vlitig, vltig. vlitesciene. valde ~, splendidissimus, ælbeorht, eallbeorht. geartorht. splendidus ut genius, ælsciene. ~ ut æther, roddorbeorht. svegltorht. formá ~, hivbeorht. splendor, gleám, glæm. leóma. scima. scinna. tlr, tȳr. vlencō, vlence. vlitte. coeli - splendorem habens, heofontorht, heofentorht. spolia, herereáf. spoliare, áhūdan. benæman, beniman. bescȳrian. besleán, beslagan. hergian, herian. ongeniman. reáfan, reáfian; bereáfian, berȳfan. strúdan; gestrúdan; bestrúdan. spoliator, mansceapa. spolium, hrægl. reáf. sponsa, brȳd. spuere, spívan. spumare, fámgian. spivan. spumosus, fámig. squalidus, van, vann; von, vonn. stabilire, gefæstnian, gefestnian. gesviþan. stapelian. stabilis, strenglic, stronglic. vræst. stare, standan, stondan; gestandan. statim, ædre. sóna. statio, herevic. ræst, rest. stapol-vong. stede. stov. statua, manlica, monlica. statuere, myntan; gemyntan. onstellan. settan. stælan. teón. veotian, vitian. statura, væstm. statutum, riht. status, hád. ~ iuvenilis, geóngordóm. stella, steorra. heofonsteorra. sterilis, unnyt. unspédig. sternerē, fyllan. stillicidium, dreór. stimulus, gád.	stipatio, cyneþrym. ~ principis, drihtfolc. stipulatio, gehát. stirps, cneórfm; cneóvrim; cneóris. cneóvsib. heorðverod. ~ hominum, verbeám. vermægð. stolidus, dol. strages, hvæl. væl. vælfyll. ~ gladio cæsorū, ecgval. stragem eligens, i. e. corvus, vælceásig, vælceáseg. stragulum, reáf. strenuus, dædhvæt. freom, from. stíðferhð. stíðhydig, stíðhycgend. svið. tilmódig. unvæclíc. strenue, fromlice. lungre. meagollice. strepere, svógan, svógian. strepitus, cirm, cyrm. din. hleóþor. hlȳn. svæg. ~ ignis, fȳrgebræc. stridens, ? begroren. stridor, gegrind. geheáv. ~ dentium, gristbitung. stringere, bregdan; ábregdan. geoteón. structura, timber; getimbre. ~ celestis, heofontimber. struere, gegarvan. gerádan. gestefnan. rénian; ?berénian. sætan. timbrian. studere, hicgan, hycgan; hogian. tilian. studiosus, georn. studiose, georne, geornlice. neódlíce. studium, lár. neód, nied. ófest, ófost, ófst. stulte, dollice. stultitia, dol. gál. stupere, svigian. vandian. stupor sensuum, gemynddrepn. suadere, gerádan. suavis, fæger. svête. vynsum. vynlic. suaviter, fægere, fægre. séfte, sófte. sub, under, undær. inunder. subducere, áferian. subiicere, álecgan. sviþrian, sveoþrian, sveþrian. sibi ~, gegangan, gegán. subigere, ofervinnan.

- subitaneus, subitus, fær.
 subito, lungre. hraþe, raþe. recene,
 ricene. ungeara.
 sublimis, hihtlic, hyhtlic. mære.
 submittere, tóonsendan. se ~ ali-
 cui, búgan.
 submergere aquis, gedrencan.
 subregulus, ealdorman.
 substantia, áht. ætvist. andveorc.
 spéd.
 subter, under, undær.
 subtrahere, ofteón.
 subvertere, ? behvyllan.
 succedere, forðsteallian. geþeón.
 onþringan. spóvan.
 succendere, onhætán.
 successor, lástveard.
 successus, forðveg. spéd. voruld-
 spéd. ~ amicorum, freóndspéd. ~
 gloriosus, vuldorspéd.
 succidere, ceorfan.
 sudans, svátig.
 sudor, svát.
 sufficiens, genihtsum. geneahe. ge-
 nóg, genóh.
 sufficientia, geniht.
 suffocari, ádrincan.
 suggerere, sceþan, sceðþan.
 sulphur, svefel, svefyl, svefl.
 sumere, neoman, niman; geniman.
 þigan, þicgan, þicgean.
 summitas, hēhð, heáþu, hēhþo,
 hēhþu. hróf.
 super, ofer.
 superare, ávinnan. becuman. ofer-
 cuman. gegangan; gegán; ofergan-
 gan, ofergán. ofercliman, oferclim-
 ban. oferfeohtan. ofervinnan.
 superbia, ánmédla. bælc. oferhyd,
 oferhygd. oferméde. ofermédla. ofer-
 métto. ofermód. onmédla, onmédla.
 vlenco, vlence.
 superbire, móðigan. superbiens,
 deal.
 superbus, bolgenmód. deal. gram,
 grim, grom. heáltc. hlence. módeg,
 módig. oferhidig, oferhydig. svfð-
 mód. vlanc, vlanc.
- superinsternere, oferbráðan.
 supernus, uplíc.
 superstes, láf.
 supervenire, becuman. geþringan.
 ofercuman. semian.
 suppellex, geræd.
 supplere, gefyllan.
 duplex, bêna.
 supplicare, hálsian. þingian.
 supplicatio, bèn. hálsvurþung.
 supplicium, endleán. heáhþreá.
 hearmscearu. ondleán. súsel, súsl.
 værgþo, værgþu, vergþu. vite. vite-
 lác. ~ inferni, hellevite.
 supra, ufan. ufon. bufon.
 sursum, up, upp, uppe. ~ vehere,
 upforlætán. upforlætán.
 surripere, forstælan.
 surgere, áhebban. árisan. ástigan.
 ávæcnian; onvecnian, onvæcnian.
 upáræman.
 susceptus, anfeng, audfeng.
 suscipere, geniman.
 suscitare, nivian. ræran. áræran.
 upáræran. væcnan. veccan, vec-
 cean; áveccan. suscitari, vacan,
 væcan, væcnan. ávæcan. onvacan.
 onvæcnian, onvecnian.
 suspicere, uplócian.
 suspirare, geomrian.
 sustinere, gebidan, gefeormian. ge-
 þolian.
 sustentaculum, edulstæf.
 sustentare, gefeormian.
 sustentator, healdend.
 suus, sin. suum facere, tóágan.
 symposium, vingedrinc, vingedrync.
- T**abernaculum, hleóþorstede.
 tabescere, ásvánian. veornian.
 tabula, bord.
 tabulatum, bord. earcebord. flór,
 flóre. scylfe.
 tabum, heolfor, heolfer.
 tacere, svigian.
 tædiosus, langsum, longsum.
 tædium, longung. láðscipe.
 talio, ondleán.

- talis**, svelc, svilc, svylc.
tam, þæs.
tamen, hvæþere, hvæðre. þeah, þeh.
tangere, gefelan. gripan. hrinan; gehrinan. þigan, þicgan, þicgean; geþicgan.
tanquam, svá. svilce, svylce.
tantum, áne. butan, buton. húru.
tapetes, reáf.
tardus, langsum, longsum.
tartarus, hel, hyl, hell.
tectum, bælc. gehlid, gehleod. hróf. tecta infernorum, helle gehliþo.
tegere, forhelan. gehýdan. gevêran. vreón, vryón; bevrihan. þecan, þeccan; geþeccan. non tectus, un-
 vered.
tegmen genarum, cinberg. ~ carnis, flâschoma. ~ aëris, nubes, lyft-
 helm.
teliger, gârberend.
tellus, eorþe. eorðrice.
telum, gâr. gârvudu. gúðflán. sceaft. vælgâr. væpen. ~ mortiferum, væl-
 gâr.
temerarius, þriste.
temeritas, hygeleást. vonhygd.
temperies coeli, veder.
tempestas, egesa, egsa. storm. veder. ~ sanguinolenta, blódegesa.
templum, alh, ealh. ealhstede. ealh-
 stede.
tempus, dægtid. fyrst. fyrstmearc. hvíl. mæl. mældæg. niht-
 gerim. sæl. sið. ?stæfn, stefn, ste-
 fen. tid. þrag, þrah. ~ primum s.
 matutinum, ârdæg. ~ diurnum,
 dægtid. ~ vitæ, feor, feorh. ~
 pristinum, fyrndæg. geardæg. ârd-
 dæg. ~ opportunum, mæl. ~ ma-
 tutinum, uhtfid. quovis tempore,
 on symbel.
tenax, fæst. fæsthydig. hneáv.
tendere, fundian. spannan.
tenebræ, genip. heolstor, heolster.
 heolstersceado. mirc. sceado, sce-
 adu. þeostro, þýstro; þeostru, þý-
 stru. ~ ferales, vælmist.
- tenebrosus**, deorc. dyrne. þeóster,
 þeóstre, þýstre.
tener, lfð, liþe. vác.
tenere, âgnian. ágan. befón. gehæ-
 gan, gehegan. geniman. habban,
 hæbban. haldan, healdan; geheal-
 dan. veardian.
tentare, costian. áfandian. fandian;
 fundian.
tentorium, feldhús. fyrdvic. mearc-
 hof.
tenuis, læne.
tepidus, vearmlic.
tergum, bæc. a tergo, underbæc. be-
 hindan.
terminus, ende. endestæf. mældæg.
 mearc. gemearc.
terra, eard. eorþe. fold, folde. fold-
 veg. grund, grynd. gumrice. hruse.
 land, lond. molde. voruldrice. þeód-
 mearc. ~ hostilis, gúðmyrce. ~
 ~ orientalis, eástland. ~ marina, sæ-
 folde. populi ~, þeóðland, þeóð-
 lond.
terrenus, eorðlic.
terrere, áfæran. terreri, vandian.
terrestris, eorðscund. eorðlic.
terribilis, egesful, egesfull. egeslic,
 eislic. eiseg. fær. ondrýsne.
terricola, hérbúende. eorðbúend.
territus, forht.
terror, bróga. egesa, egsa. grýre.
 óht, óga. vóm, vóma.
tertius, se þrida.
tessera militaris, cumbol.
testamentum, æ.
testari, cýþan. gehátan.
testis, visa.
testudo, clypeus, bordhreóþa.
teter, vau, von, vonn. tetre, svearte.
texere, vefan.
thesaurus, gestreón. voruldgestreón.
 goldhord. hord. hordmægen. maðm-
 hord. sceat. sinc.
thronus, seld. heáseld, heáhseld,
 héhseld. setl. heáhsetl, héhsetl.
 stól. cynestól. ~ coeli, heofen-
 stól. rodorstól.

- tigillum, bælc.
 tilia, lind.
 timere, ondrædan. onégan. sorgian.
 timidus, bleáþe. forht.
 timor, bróga. egesa, egsa. fār. óht,
 óga. vóma, vóm.
 tintinnus, din.
 tingere, geblendan.
 titio, brand.
 tolerare, beoran, beran. dreógan;
 ádreógan. hrefnan. ræfnan. þafian,
 þafigan. þolian.
 tollere, forniman. hebban. upáheb-
 ban. hliþian.
 tonitru, svég.
 tonare, þunian.
 tormentum, súsel, súsl. tinterg, tin-
 treg. veá. vite. þreá. inferni tor-
 mentum, hellgeþvin. helltrega.
 torquere, vindan. se ~, gevindan.
 torques, beág, beáh.
 torrens aquæ, eástreám. streám.
 torrens horroris, egstreám.
 torrens, torridus, hát. hátvend.
 torve, yrringa.
 trabs, beám.
 tractare, áteón. haldan, healdan.
 gehealdan. þingian.
 tractus, lást.
 tradere, álýfan. geléfan, geleáfan,
 gelýfan. sylan, syllan, sellan; be-
 syllan. geþafian. óðfæstan.
 traditio, lár. meld.
 traicere flumen, oferfaran.
 trahere, bregdan; ábregdan. teón;
 áteón; geteón. ad se ~, spanan.
 sursum ~, upáteón.
 trames, gelád.
 trans, geond. ofer.
 transfigere, þurhvan.
 transfodere, stician.
 transformare, forscapan.
 transfretare, oferliþan.
 transgredi, gegangan, gegán. ofer-
 gangan, ofergán.
 transigere, gebídan.
 transire, ofergán. scriþan. vadan.
 transmigrare, oferfaran.
 transmittere, onsendan.
 transnavigare, oferliþan.
 tremere, beofian, bifian. scácan,
 scæcan, sceácan.
 tres, tria, þrf, þreó.
 tribuere, gemætan. gesceádan. scí-
 ran, scírian; gescéran.
 tribulatio, bealo. earfoð. trega,
 tregu. dies tribulationis, gevin-
 dag.
 tribus, cneóris. folc. folcscearu. ma-
 geð, mægð. folcmægð.
 tributum, gafol, gaful. gild, gylð.
 gield. gombe.
 trifur, regnþeóf.
 triginta, þrittig, þritig.
 tristis, biter. dreórig. dreórigmód.
 earmlic. geócor. geómor. gnorn.
 hreóvig. hreóvigmód. seóc. svár.
 unbliþe. vynleás.
 tristitia, trega, tregu.
 triumphans, sigetorht. gesigefæst.
 triumphus, sigor. sigorleán.
 trucidare, cvellan. sleán.
 truculentus, hréð, hréþe. réþe. ré-
 þemód.
 trudere, scúfan, sceófan.
 trux, hreó, hreóh, reóh. hreóv. réþe.
 réþemód. unhyre.
 tu, þú. (tú.)
 tuba, bæme, býme. victoriae ~, si-
 gebýme.
 tueri, beorgan, bergan. gebeorgan.
 gemundbyrdan. nipan; genipan. ge-
 scyldan. veardian.
 tufa, þúf, þúfe.
 tum, þá. þonne.
 tumultuari, cyrman. svégan, svó-
 gan, svógian.
 tumultus, hreám. stæfn, stefen, stein.
 storm. vóm, vóma. belli ~, hilde-
 svég. vigcyrn.
 tunc, þonne.
 tundere, beátan.
 turba, folc. herecyst. sveot. veored,
 veorod, veorud, vered, verud.
 ingens ~, mægencorðr. mægen-
 þreát.

turbare, nipan; genipan. mengan, mengan.
 turbatio, genip.
 turbidus, egle. hreó. hreóv. reóh.
 turma, eóred. gang. gárheáp. getrum. gúðþrac. here. herge, herige. hericist. herepreát. lindcróda. ord. sveot. veored. þreát. þrym. þryð, þryþo. cognatorum ~, sibgedriht, sibgedryht.
 turpis, atol. fracóð, fracod. turpiter, fracóðlice.
 turris, burhfæsten. torr, tor. stántorr. maris ~, meretorr.
 tutela, fæþem, fæðm. mund. mundbyrd. tuto, vārlice.
 tuus, þin.
 tyrannus, leódhata.
 tyro, heágsteald, heáhsteald. lærig.

Uber, genihtsum.
 ubertas, bláð.
 ubi, hvær. þær, þár.
 ubique, æghvær.
 ulcisci, geldan, gyldan. vrecan. vrican, vrecan; gevrecan.
 ullus, ænig.
 ulna, eln. elngemet.
 ulterius, forð. furþur.
 ultimus, sid.
 ultio, vracu, vræc, vréc. ~ fatalis, cvealmpreá.
 ultra, furþor. geond. ofer.
 ululare, singan.
 ululatus, heáf. ~ damnatorum, helleheáf.
 umbella, scúrsceado.
 umbra, sceado, sceadu. scode. scúva, scúa. ~ noctis, nihtscúva. ~ arboris, beámsceado.
 umbraculum, dægsceald. hleó, hleóv.
 unquam, geó.
 uná, ætgædere. ætsomne. gesome. ingemen. samod, samed, somed, somod. symble, symle, simle.
 unanimis, ánmód.
 unicus, se ánga.
 unctus, salved.

uncus, clam, clom.
 unda, lagu. væg. ýð. sæstreám. undæ, égorhere. unda maris, eástreámýð. sævæg. ~ violens, módevæg.
 unde, þanon, þonan.
 undique, ymbútan.
 unguis, clam, clom.
 unire, gemengan.
 unquam, æfre. áva.
 unus, án. in unum, tósomne.
 unusquisque, æghvilc. gehvá.
 urbs, burg, burh. folcstede, folcstyde. ~ munita, burh. ceaster, cester. veallfæsten. ~ divitiis plena, goldburg, goldburh. ~ alta, heáburh, heáburh. ~, in qua thesaurus aservatur, hordburh. ~ lapidea, stánburh. ~ pacifica s. amoena, vinburh, vynburh. urbis incolæ, burhsittende.
 urere, bærnán. besvelan. forbyrnán.
 urgere, genýdan. standan, stóndan; gestandan. þringan, geþringan.
 urinari, gedúfan. ingedúfan.
 usque, forð. usque ad, usque dum, óð.
 ustulare, besvelan.
 usus, usus huius vitæ, voruldyt.
 ut, svá. þæt.
 uterque, æghvæper.
 uti, brúcan. bryttian, bryttigean. neotan, niotan.
 utilis, fremet. til. utilem esse, geþeón.
 utrum, hvæper.
 uxor, brýd. cvén. fæmne. gebedda. mæg. mægeð, mægð. meóvle. víf.

Vacuefacere, rýman, gerýman.
 vacuus, idel. leás.
 vadere, faran.
 vadium, ved, vedd.
 vadum, sund.
 vae! vá!
 vagari, scriþan.
 vagatio, váð, vóð.
 vagina, scáð, scáð, sceáð.
 vagus, væfre.
 valde, ful, full. sære. sviþe.

- valere, dūgan. magan. valens, dihtig.
 validus, sviðfeorm, sviðferom. trum.
 pearl.
 vallis, dal.
 valor, dugoð, duguð.
 vallum, veall, veal. burhveall. veall-
 fæsten, vealfæsten. ~ marinum,
 holmveall. sæveall. litoris ~, stæð-
 veall.
 vanus, idel.
 vapor, êðm. rêc. þrósm.
 vaporare, rêcan, rêccan.
 variegatus, hásu.
 varius, fág, fáh. vrætlic.
 vas, mádm. vasa, geræd. mádmás.
 vas aureum, goldfæt. ~ sacrum,
 húselfæt.
 vastare, herian, hergian. ofergangan,
 ofergân. strúdan; bestrúdan; ge-
 strúdan.
 vastus, ginne. ormæte. rúm. vèste.
 vates, vitga. ~ diabolicus, deofol-
 vitga.
 vaticinari, gyddian, gieddian.
 vaticinium, hleóþorcvide.
 vecors, earg, earh.
 vectigal, gafol, gaful. gombe.
 vehemens, gífre. svið. þearl.
 vehementer, neóðlice. sáre. sviþe.
 ~ appetere, gitsian.
 vehere, ferian; gefarian, gefëran,
 gefærian. vehi, ridan.
 vehiculum, fêr.
 vel, óðþé.
 velle, villan, vilnian.
 velox, snel, snell.
 velum, segel, sægl.
 vena, ædre.
 venari, væþan.
 vendere, bebycgan. sellan, syllan,
 sylan; gesellan, gesyllan.
 vendibilis, fæle.
 veneficus, deófolvitga.
 venenum, átor, áttor.
 venire, cuman; ácuman; becuman.
 færan. sursum ~, upbecuman.
 ventosus, vindig.
 venturus, tóveard.
- ventus, lyft. vind. ~ secundus, blæst.
 verax, sóð. sóðfæst.
 verbera, gyrdvite.
 verbum, cvyþe. spræc. vord. ~ mœ-
 stitiam afferens, gnornvord. ~ ar-
 rogans, gylpvord.
 vere, sóð.
 vereri, vandian.
 vergere, onsigan.
 verificare, gesêþan.
 veritas, sóð.
 vermis, vurm.
 vernaculus, folcbearn.
 vero, sóð. pro vero, sóð.
 verrere, svápan.
 versari, faran. vunian.
 versicolor, fág, fáh.
 versus, geond. tóveard. við.
 vertere, cyrran, cirran, cerran; ge-
 cyran, gecyrran. hveorfan; áhveor-
 fan. onhveorfan. vendan, vindan:
 gevendan; onvendan. verti, hve-
 arfian. hvyrfan. onhveorfan. vyrþan.
 vertigo, heáfodsvima. vertigine
 corripi, gyddian.
 verus, sóð.
 vervex, ram, rom.
 vespera, æfen, æfyn. cantilena ve-
 spertina, æfenleóð. tempus ve-
 spertinum, æfentid.
 vestigium, lást. svape. ~ con-
 iugis, brýdelást.
 vestimentum, gearva. reáf. vâd.
 vestire, gegirvan. verian, verigean.
 gevëran. vryón.
 vestis, vestitus, hrægl. vâd. ~
 splendens, vuldorhama, vuldor-
 homa. primus vestitus, frumhrægl.
 vetus, ald, eald. gamel, gamol.
 vexare, drecan, dreccan, dreccean.
 gevânian. geþreátian. nearvian. stan-
 dan, stondan; gestandan. styran.
 styrian. týnan, teónan.
 vexatio, trega, tregu. teóna. veorc.
 vexillum, cumbol. fana. linderóða.
 segen, segn. þúf, þúfe.
 via, fêþe. fôr. lád, láde; gelád. pað.
 milpað. herepað. svape. vâð. veg.

- ~ balnei, mare, bæðveg. ~ virtutis, mægenhvyrf. ~ orientalis, eástveg. ~ australis, súðveg. ~ terræ, foldveg. ~ per ignavos, ? rancstræte. ~ strata, stræt. petere viam, fundian. aperire viam, gerýman.
- vibrare**, svápan.
- vibratio**, sveng.
- vices**, sið.
- vicinitas**, neávest.
- vicinus**, neáh. nèh.
- vicissitudo**, vrixl.
- victima**, tiber, tifer. ~ nobilis, sigetiber.
- victor**, sigor. sigora. sigorvorca, sigorveorca.
- victoria**, dóm. leán. sigor. victoria expers, sigeleás. victoria e bello reportata, vigsigor.
- victus**, us, ætvist. andliften. fæsl. fearme, feorme, fiorme. reord. svæsend. vist. victum præbere, gefeormian.
- vicus**, hám. vic.
- videre**, gesceavian. lócian. seón; ge-seón. vlitan; bevlitan. videri, pin-can, þyncean; geþincan.
- vidua**, vuduve. vydeve.
- vigere**, þeón.
- vigil**, veard. nihtveard.
- vigilare**, væccan.
- viginti**, teóntig. tvelftig.
- vigor**, abal.
- vilescere**, ávacian.
- vilis**, fracod, fracod. heán. lâne. mæne. vile, fracodlice.
- villicus**, gerêfa.
- vincere**, magan. ofercuman. oferfeohtan. ofervinnan.
- vincire**, gefeterian. hæftan, gehæftan. sælan; gesælan; onsælan. seomian. vinctus, hæft. ásæled.
- vinculum**, bend. clam, clom. hæft. racenta, raccenta, raccenteag. sál, sæl. sima. spang. ~ ferreum, irenbend. ~ ignitum, fyrclom. ~ membra constringens, liopobend, leopobend, leopubend. vinculis iniicere, gebindan. vinculis adstringere, gefæstan.
- vindicare**; vrecan, vreccan, vrican; gevrecan. sibi ~, ?geágnian.
- vindicta**, vracu, vræc, vréc. þreá. ~ cæde petita, cvealmpreá.
- vinea**, vingeard.
- vinolentus**, vindruncen. vingál.
- vinum**, vin.
- violare**, brécan; forbrecan. gedvelan, gedvelian. gevemman.
- violentia**, mód. miht mód. þryð, þryþo.
- violentus**, hæste. stið. strang, streng. sviðmód. þearl.
- vipera**, næddre, nædre.
- vir**, beorn. driht, dryht. eorl. ésne. feor, feorh, fir. freóh. ferhðloca. gum, guma. gumrinc. hæle. hæleð. heáporinc. leód. mæg, mæcg, mecg. man, mon. manna. rinc. scealc. secg. væpnedman. ver. viri eiusdem gentis, drihtveras.
- virere**, gróvan.
- virga**, tån. ~ miseriæ, hearmtån.
- virgo**, fæmne. mæg. mægeð, mægð. meóvle.
- virgula**, virgultum, tån. telge, telga.
- viridis**, grêne. viridissimus, ælgrêne. non viridis, ungrêne.
- virtus**, dugoð, duguð. ellen. mægen, mægyn. leódmægen. mârð. ~ bellica, gúðþræc. ~ manuum, handmægen. virtute clarus, fortis, ellenróf.
- virus**, heolfor, heolfer.
- vis**, cræft. ellen. gevald, geveald. mægen, mægyn. neód, nied. onvald, onveald. þryð, þryþo. ~ populi, folcmægen. leódmægen. þeódmægen. ~ vitalis, feorh, fyorh. ~ animi, higecræft. ~ ingens, mægen-cræft. ~ nimia s. superior, ofermægen. ~ procreandi, tuddorspéd. armorum ~, væpenþræc.
- viscum**, lím.
- visio**, sien, seón. gesihð, gesyhð.

<p>visitare, gesêcan. neósan, neósián.
nésan. sêcan, sêcean.
visitatio terræ, landsócn.
visus, sien, seón, ansien, ansýn. ge-
sihð, gesyhð. capitis ~, heáfodsien.
vita, aldor, ealdor. dogor. feór, feorh,
fyorh. ferhð. lif. lifdæg. sául, sávl,
sável, sávol. tiddæg. voruðlif. ~
humana s. terrestris, voruðlif. præ-
mium vitæ, feorhleán. per omnem
vitam, videferhð, videferð. onlang.
onðlang, onðlong.
vitare, anlætān. bebūgan. varian.
vitiosus, mæne.
vitium, leāhtor, leahter, lehter. mán-
dād. unriht. unrihtdóm. vom, vam.
vivere, lifian, leolian, lifgan. libban,
lybban.
vivus, cuc. cvic. cviclifigend. feorh-
berend.
vocare, ábannan. cigan, cýgan, cê-
gan. cleopian. grétan. hátan; ge-
hátan. nemnan; genemnan. secgan,
sægan, sagan. vocari, hátan.
vociferari, grymetian. gylían. hleó-
þrian. hvópan.</p> | <p>vociferatus, vóp.
volare, fleógan.
volatus, flýg. flyht.
volitare, lácan. volitans, lyftlácende.
volucris, fugol. coeli volucres, he-
ofonfugol, heofonfugel, hefonfugol.
voluntas, villa. ~ exoptata, hyht-
villa.
voluptas, liðs. lust, lyst. villa. vya.
mundi ~, mandreám, mondreám.
volutatio, gevealc.
volvere, sviþian. vindan; geviadan.
vomere, spivan.
vorax, frec. gráðig, gréðig.
vos duo, git, gyt.
votum, gehát.
vovere, gehátan.
vox, stæfn, stefen, stefn, stemn.
vulnerare, forvundian. gevundian.
vulnus, ben. licvund. sár. ~ letale,
bealuben. vælben. ~ securi factum,
bilsvaþe.
vultur, herefugol.
vultus, ansien, onsien, ansýn. vlite.
andvlita; magvlite. hleór. vultu
splendens, vlitebeorht.</p> |
|--|---|

Verzeichniss

der zusammengesetzten angelsächsischen Wörter, nach dem zweiten Worte der Zusammensetzung geordnet.

Anmerkung. Die mit den früheren Begriffswörtern: *bær*, *lic*, *sceaft*, *scipe*, *sum* und *æhnl.* zusammengesetzten Wörter sind mit aufgenommen; diejenigen *simplicia*, die als solche nicht vorkommen, sind mit einem * bezeichnet worden.

Æ lan. onælan.	* bed. gebed.	biddan. ábiddan.
ærn. holmærn.	bed, bedd. niobed. væl-	bfgan. forbigan.
æþelo. fæderæþelo.	bed. veobed.	bindan. gebindan.
ágan. tóágan.	* bedda. gebedda.	bitan. onbitan.
ágnian. geágnian.	* bêgan. forbêgan. gebê-	biter. vinterbiter.
* ar? = gear. missar, mis-	gan.	bitung. gristbitung.
ser.	belgan. ábelgan. gebelgan.	blác. flóðblác. vígblác.
ár. árlic. unárlic.	ben. bealuben. vælben.	* bláfæst. gebláfæst.
	bend. liopobend. irenbend.	bleápe. herebleápe.
	beóðan. ábeóðan. bebeó-	blendan. geblendan.
	ðan. forbeóðan. gebeó-	bletsian, blissian. geblet-
	ðan.	sian.
B æc. underbæc.	beorg. heábeorg. sæbeorg.	blipe. unblipe.
bædan. gebædan.	beorgan. gebeorgan.	blótan. onblótan.
bær. forðbær.	beorht, bearht. ælbeorht.	blyse. bælblyse.
bærnan. forbærnan.	eallbeorht. heofonbe-	bóc. árendbóc.
bana. aldorbana. bróþor-	orht. hiovbeorht. rodor-	bod. bebod. gebod.
bana. feorhbana. ferhð-	beorht. vlitebeorht.	boda. nýðboda. siðboda.
bana.	beót. vordbeót.	spelboda.
* bannan. ábannan.	beran. ætberan, geberan.	bóga. scúrbóga.
beácen. freoþobeácen. heo-	*berend. æsberend. feorh-	bona. súslbona.
fonbeácen.	berend. gárberend. re-	bora. rásbora.
bealo. hermbealo. mán-	ordberend. sædberend.	bord. earcebord. gúðbord.
bealo.	sveordberend. leóhtbe-	vægborð. vígbord.
beám. deáðbeám. elebeám.	rend.	boren. ærboren.
gárbeám. verbeám. vu-	* berg. cinberg	bosm. fámigbosm. svegl-
dubeám.	berstan. forberstan.	bosm.
bearht. S. beorht.	bêfan. gebétan.	brád. víðbrád.
bearn. cýnebearn. folc-	* bid. anbid.	* borh. beorh. feorhge-
bearn. freóbearn. frum-	bidan. gebidan.	borh. randgeborh.
bearn. yldabearn, yldo-		
bearn.		

* bræc. fýrgebræc.
bræðan. oferbræðan.
* breca. viþerbreca.
brecan. ábrecan. gebrecan.
bregðan. ábregðan. on-
bregðan. tóbregðan.
breótan. ábreótan.
bringan. gebringan.
brôga. vitebrôga.
brôþor. freóþor. vill-
gebrôþor.
bryne. færbryne.
* búend. eorþbúend. hêr-
búend. londbúend.
búgan. bebúgan.
burg, burh. goldburh. heá-
burh. hordburh. leód-
burh. randburh. sceld-
burh. stánburh. vinburh.
burne. villeburne.
bycgan. bebycgan. gebyc-
gan.
býme. herebýme. sige-
býme.
* byrd. gebyrd. mundbyrd.
sibgebyrd.
* byrdan. gemundbyrdan.
byrgan. gebyrgan.
byrnan. forbyrnan. onbyr-
nan.

Cald. sincald.

* calla. hildecalla.
candel. friðcandel. heo-
foncandel.
ceáp. orlegceáp.
* ceápunga. unceápunga.
ceare. lifceare.
cearig. ferhðcearig. sorh-
cearig.
ceásig. vælceásig.
cennan. ácennan.
ceorfan. áceorfan.
ceósan. forðceósan. ge-
ceósan. onceósan.
cer. edcer.
cerran. ácerran.
cir. sæcir.

cieste. merecieste.
cist. herecist. S. cyst.
clâne. unclâne.
climan. ofercliman.
clom. fýrcloM.
* cnávan. oncnávan.
cneóv. frumcneóv.
col. heofoncol.
côfa. breóstcôfa. ferhðcôfa.
corðr. mægencorðr.
craeft. æcraeft. higecraeft.
mægencraeft. voruldcraeft.
craeftig. æcraeftig. árcraeftig.
rúncraeftig.
* crôða. lindcrôða.
cuma. vilcuma.
cuman. ácuman. becuman.
forðcuman. ofercuman.
upbecuman.
cund. eorðcund. godcund.
cúð. folccúð. uncúð.
cúðlice. unforcúðlice.
cvealm. feorhcvealm. brô-
þorcvealm.
cvede. vordcvede. S. cvide.
cvellan. ácvellan.
* cveme. gecveme.
cveþan. ácveþan. gecve-
þan. oncveþan.
cvide. hearmcvide. hleó-
þorcvide. sóðcvide. vom-
cvide.
cyle. færcyle.
cyme. fromcyme. hleóþor-
cyme. upcyme.
cyn. engelcyn. eorðcyn.
fædercyn. frumcyn.
gumcyn. hæþencyn. man-
cyn. monocyn. væpnedcyn.
cynde. gecynde.
cyning. eorðcyning. folc-
cyning. gástcyning. gúð-
cyning. hæþencyning.
heáhcyning. heofoncy-
ning. sóðcyning. svegl-
cyning. voruldcyning.
vuldorcyning. þeódcy-
ning.

cyran, cyrran. gecyran.
oncyrran.
cym. vigcym.
cyst. gúðcyst.
cýþan. gecýþan.

Dæd. deófoldæd. elfe-
dæd. firendæd. iudæd.
mándæd.

dæg. ærdæg. blæddæg. dón-
dæg. endedæg. feorhdæg.
fyrndæg. geardæg. ge-
vindæg. heódæg. lifdæg.
mældæg. svyltdæg. tío-
dæg.

* dæge. ándæge.

dæl. norðdæl.

dælan. ádælan. bedælan.
gedælan. efngeðælan.

dál. gedál. aldorgedál.
ealdorgedál. friðgedál.
gástgedál. lifgedál.

deáð. árdeáð. meredeáð.

* dæfe. gedæfe.

dëman. ádëman. gedëma-
dëma. aldordëma. heofet-
dëma.

deór. vilddeór.

derne. underne.

dóm. aldordóm. cying-
dóm. ealdordóm. ge-
óngordóm. hæþendóm.
læcedóm. unrihtdóm.
visdóm. þeóvdóm.
dôn. fordôn. gedôn. inge-
dôn.

ðoru. heldoru.

dræðan. andræðan, ondræ-
ðan.

dragan. bedragan.

dreám. éþeldreám. man-
dreám. vorulddreám.

drencan. ádrencan. ge-
drencan.

* drence. sædrence.

dreógan. ádreógan.

dreór. cvealmdreór. sávl-
dreór. vældreór.

dreósan. bedreósan. ge-
dreósan.
drepe. gemynddremen.
drifan. ádrifan. bedrifan.
indrifan. tódrifan. þurh-
drifan. ofádrifan.
driht. folcdriht. gedriht.
sibgedriht.
drihten, dryhten. freá-
drihten. freódrihten. fre-
oþodryhten. mandrihten.
sigidryhten.
drincan. ádrincan.
druncen. vindruncen.
dryme. gedryme.
drync. vingedrync.
* drysne. ondrysne.
dúfan. gedúfan. ingedúfan.
dugeð, duguð. voruld-
dugeð. aldorduguð.
duru. helleduru.
dvæscan. ádvæscan. tó-
dvæscan.
dvelan. gedvelan.
dvid. gedvid.
dvola. gedvola.
dyrnan. bedyrnan.
Eácen. feorheácen.
eádig. dômeádig.
eard. épeleard. middan-
eard.
earfeð. fyrenearfeð.
earnian. gearnian.
eást. súðeást.
edor. lyftedor.
* égan. onégan.
egesa. egsa. blódegasa.
flódegasa.
engel. hēhengel.
eóvian. æteóvian.
Fæder. heáhfæder. hēh-
fæder.
fægere. unfægere.
fæþu. mánfæþu.
fæle. unfæle.
fær. vægfær.

færan, færían. upfæran.
upfærían.
fæst. áfæst. árfæst. dóm-
fæst. eardfæst. gesige-
fæst. gebládfæst. gefeg-
fæst. ginfæst. halsfæst.
ráðfæst. restefæst. sóð-
fæst. tífæst. váfæst.
vuldorfæst. þeávæst.
þrymfæst.
fæstan. óðfæstan.
fæsten. burhfæsten. sæ-
fæsten. vealfæsten. vu-
dufæsten. þellfæsten. -
fæstnian. áfæstnian. ge-
fæstnian.
fæt. goldfæt. hússelfæt. sið-
fæt.
fætian, fetian. gefætian,
gefetian.
fæðman, fæðmian. befæð-
man. oferfæðmian.
fandian. áfandian.
fangan. befangan.
* fara. nýdfara.
faran. áfaran. befaran.
forðfaran. gefaran. ofer-
faran. óðfaran. tófaran.
upfaran. utáfaran.
faro, faru. brimfaro. gár-
faru. volcenfaru.
faroð. sæfaroð.
feá. gefeá.
* feald. seofonfeald.
feallan. áfeallan. befeal-
lan. gefeallan.
feax. blondenfeax.
fēdan. áfēdan.
fēlan. gefēlan.
feng. andfeng.
feoh. voruldfeah.
feohtan. ætfeohtan. ofer-
feohtan.
feolan. befeolan.
feón. gefeón.
feónd. ealdfeónd.
feor. unfeor.
* feore. befeore.

feorm. sviðfeorm.
feormian. gefeormian.
feormung. nihtfeormung.
* fēra. gefēra.
fēran. gefēran.
ferhð. gamolferhð. gleáv-
ferhð. sárferhð. stið-
ferhð. videferhð.
ferian. áferian. geferian.
* feterian. gefeterian.
feþer. hleóvfeþer.
* feþera. deávigfeþera.
salvigfeþera.
findan. onfindan.
firen. foicesfiren.
* firran. áfirran.
flán. gúðflán.
flēman. geflēman = gefly-
man.
fleógan. ymbfleógan.
flód. drenclód. heáhlód.
lagoflód. mereflód. sæ-
flód. villflód.
flór. helleflór.
flota. ágflota.
flyman. S. flēman.
folc. drihtfolc. súðfolc.
folde. sæfolde.
* folen. geondfolen.
fón. anfón = onfón. befón.
forfón. ymbfón.
* fōr. hrólgefōr.
foran. beforan.
forht. unforht.
* fræge. gefræge.
frætevían. gefrætevían.
freá. ágendfreá. aldorfreá.
folcfreá. liffreá.
fréc. scyldfréc.
* frēcnian. gefrēcnian.
* fregnan. gefregnan.
fremán. gefremán.
freme. unfreme.
freóndlice. unfreóndlice.
* fricgende. unfricgende.
fród. geomorfród. hige-
fród.
fruma. dædfruma. leód-

fruma. leóhtfruma. lif-
fruma. ordfruma.	geotan. begeotan. ongeotan.
tan.	hægan. gehægan.
hælan. múðhæl.
fugol. heofonfugol. here-
fugol.	gere. ingere.	hælan. gehælan.
hætan. onhætan.
full. egesful. hihtful. sorg-
ful. synful. firenfull.
inwitfull. scyldfull. teón-
full.	*giet. andgiet-tācen.
gielð. brynegielið.
gifan. forgifan. ofgifan.
gifre. orlæg-gifre. ungifre.
gifu. sundorgifu.	haldan. ymbhaldan.
hama. feþerhama. lichama.
vuldorhama.
*hāt. gehāt.
hāt. vylmhāt.
fūs. ellorfūs.	gildan. āgildan. forgildan.
gin. angin. ongin.	*hāta. beóhāta. leódhāta
hātan. gehātan.
*haten. forhaten.
full. vælfyll.	*ginnan. anginnan. on-
ginnan.	hād. geógoðhād.
heáf. helleheáf.
heáh. heofonheáh.
fullan. āfullan. befullan.
gefullan.	giran. gegiran.	healdan. behealdan. for-
healdan. gehealdan.
*fynde. eáðfynde, eð-
fynde.	*gitan. āgitan. forgitan.
ofergitan.	heáp. gārheáp. mægen-
heáp.
fýr. ādfýr. bælfýr. ligfýr.	gleāv. hrēpergleāv. vord-
gleāv.	heard. sliðheard.
*fyrht. āfyrht. S. forht.
fýsan. gefýsan.	*glēdan. þurhglēdan.
glidan. geglidan.	*heāv. geheāv.
G ædere. ætgædere.	god. torhtgod.	hebban. āhebban. onheb-
ban. upāhebban.
gærvan. ongærvan.	gód. cynégód.	helan. forhelan.
gál. ealogál. medugál.
vingál.	greman. gegreman.	helm. grimhelm. hæleð-
helm. lyfthelm.
*gal. rúmgal.	grēne. ælgrēne. ungrēne.	hēned. gehēned.
gán. ágán. forðgán. ofer-
gán. ongán. tógán. útán.	grim. heorogrim. vælgrim.	heofon. heáhheofon. up-
heofon.
gang. forðgang.	*grind. gegrind.	heort. bliðheort. heáh-
heort. vulfheort.
gangan. fulgangan. ge-
gangan.	grindan. begrindan.	*heóvian. beheóvian.
*gange. fēþegange, oder
fēþegenga?	gripan. forgripan. gegripan.	hēran = hýran. gehēran.
gár. frumgár. vælgár.	*groren. begroren.	here. ēgorhere. forðhere.
gúðhere. vælhere. þe-
ódhere.
*gára. frumgára.	grornian. begrornian.	herg. hæþenberg.
gást. ærendgást. vuldor-
gást.	grund. hellegrund. sæ-
grund. ungrundes.	hēte. móðhēte.
geán. ongeán.	grynd. eargrynd.	hete. niðhete. teónhete.
geara. ungeara.	grýre. hyllegrýre. væl-
grýre. vèstengrýre.	hicgan. āhicgan. gehicgan.
onhicgan. S. hycgan.
geard. fædergeard. leód-
geard. middangeard. vin-
geard.	gyld. deófolgyld. vihgyld.
gyldan. ongyldan.	hidig. oferhidig.
gearvian. gegearvian.	gýman. forgýman. ofer-
gýman.	bigd. oferbigd.
geát. burhgeát.	*gytan. geotan. gitan.
ongytan.	*hilta. gehilta.
gegnes. tógegnes.	*gyte. blóðgyte.	hindan. behindan.
geldan. ongeldan.	H abban. behabban. for-
habban. viðhabban.	hiva. sinhiva.
gēn. āgēn.	*hæbbend. dreámhæb-
bend.	hladan. gehladan. tóhladan
*genga. foregenga. nýð-
genga. værgenga.	hæft. hellehæft.	hlæst. brimhlæst.
genge. gegenge.	hæftan. gehæftan.	
geotan. āgeotan.		

hleahhan. áhleahhan.
hleápan. áhleápan.
hlence. væhlence.
hleór. bláchleór.
hleótan. gehleótan.
hleóv. unhleóv.
hleoð. beorhhleoð. burh-
hleoð. stánhleoð. steáp-
hleoð.
hlid = hlið. gehlid.
* hnæst. gehnæst.
hnigan. onhnigan.
hof. mearchof.
* hófian. behófian.
hogian. gehogian. oferho-
gian. viðhogian. S. hu-
gian.
hold. unhold.
homa. feperhoma. flæsc-
homa. S. hama.
hord. goldhord. máðmhord.
hrád. hróuhrád.
hrægel. frumhrægel.
* hredan. onhredan.
hreddan. áhreddan.
* hreópa. bordhreópa.
scyldhreópa.
hreóv. vælhreóv.
hreóvan. gehreóvan.
hréran. onhréran.
hrinan. gehrinan.
hrýre. lichrýre.
húdan. áhúdan.
hugian. gehugian. S. hogian.
hús. bánhús. feldhús. ge-
ofonhús. græfhús. mán-
hús. merehús. vitehús.
hvá. ághvá. gehvá.
hvær. ághvær.
hvæt. berhtmhvæt. dæd-
hvæt. módhvæt.
hvæper. ághvæper.
hvate. módhvate.
hvearf. merehvearf. S.
hvyrf.
hveorfan. áhveorfan. ge-
hveorfan. onhveorfan.
tòhveorfan. S. hvyrfan.

hvettan. áhvettan.
hvilk. ághvilk. gehvilk.
* hvylfan. behvylfan.
hvyrf. mægenhvyrf.
hvyrfan. gehvyrfan.
hvyrft. ymbhvyrft.
hycgan. gehycgan. ofer-
hycgan.
* hyd. gehyd. oferhyd.
S. hygd.
hýdan. áhýdan. gehýdan.
hydig. ánhydig. fæsthydig.
stiðhydig. vishydig.
hygan. gehygan.
hygd. gehygd. breóstge-
hygd. oferhygd. vonhygd.
hyld. gehyld.
hyldo. unhyldo.
hýnan. gehýnan.
hýran. gehýran. oferhýran.
* hýre. unhýre.

Īcean. geicean.
ievian. óðievian.
innod. geinnod.

LÁ. ealá.
lác. aglác. vitelác.
lácán. forlácán.
lácende. lyftlácende.
lád. fromlád. gelád.
* læca. aglæca. æglæca.
* læcan. neálæcan.
lædan. álædan. anlædan.
forlædan. forðlædan.
gelædan. forðgelædan.
óðlædan.
læg, lag, leg. orlæg, orleg.
læran. forlæran. gelæran.
læstan. gelæstan.
lætan. álætan. anlætan.
forlætan. ánforlætan. of-
lætan. upforlætan.
láf, láfe. yrfeláf. ýðláf.
sæláfe.
land. eástland. épelland.
mearcland. þeóðland.

lang. nihtlang. onlang. up-
lang.
lást. æflást. brýðelást. vid-
lást. vræclást.
* leáfa. geleáfa.
leáfan. áleáfan.
leán. æfterleán. dædleán.
edleán. endeleán. feorh-
leán. handleán. ondleán.
sigorleán.
leánian. geleánian.
* leás. árleás. cearleás.
cystleás. dómleás. dre-
ámleás. eardaleás. fé-
þeleás. grundleás. hiht-
leás. hygeleás. hyldeleás.
ræðleás. sigeleás. vær-
leás. vineleás. vynleás.
leást. hygeleást.
* léc = lic. freóléc. góðléc.
lecgan. álecgan. gelecgan.
* leccan, læcan, læccan.
óleccan.
lædan = læðan. gelæðan.
læfan = leáfan, gelæfan.
leg, lege. orleg. aldorlege.
S. læg.
* lende. inlende.
leód. burhleód.
leóða. sæleóða.
leóðan. geleóðan.
leóf. unleóf.
* leóhta. dægleóhta.
leóma. fýrleóma.
leósan. beleósan. ferleó-
san. forleósan.
leóð. æfenleóð. fýrdleóð.
vigleóð.
* leopian. áleopian.
lesan. álesan.
* lesta. fullesta.
* lic. árlic. unárlic. driht-
lic. earmlic. egeslic.
eorðlic. fæstlic. freólic.
gástlic. gelic. ungelic.
glæðlic. heálic. hihtlic.
láðlic. leóðlic. gesælig-
lic. sellic. seldlic. stið-

lic. strenglic. stronglic.	*lyt? ymblyt.	*met. gemet. eīngemet.
syllic. trumlic. uplic.	lytel. unlytel.	*mēt. gemēt. ungemēt.
vālic. unvālic. veālic.	M acian. gemacian.	mētan. amētan. gemētan.
vearmlic. viglic. vislic.	mādm. þeódenmādm.	mete. mǣlmete.
vraelic. vrælic. vrāðlic.	*mæcca. gemæcca.	metian. geþancmetian.
vundorlic. vurðlic. vyn-	*mædla. anmædla.	metod. ſtmetod.
lic. þreālic.	mæcg. heremæcg. gigant-	mētto. ofermetto.
*lica. manlica. monlica.	mæcg.	micel. mismicel.
*lice. árlice. cūðlice. un-	mæg. cneómæg. cneóvmæg.	*middles. tómiddes.
forcūðlice. dollice. driht-	freómæg. gemæg. sib-	mihtig. ælmihtig.
lice. earmlice. fæstlice.	gemæg. heáfodmæg. le-	mist. vælmist.
fracoðlice. freólice. fre-	ódmæg. vinemæg. vo-	*mitan. gemitan.
óndlice. fromlice. georn-	ruldmæg.	mód. æviſcmód. bliþemód.
lice. gramlice. hneávlice.	mægen. beadumægen. folc-	bolgenmód. deórmód.
meagollice. neóðlice. un-	mægen. handmægen.	dreórigmód. eáðmód.
scomlice. vārlice. vis-	hordmægen. leódmægen.	gealhmód. geómormód.
lice. unvurðlice. þiclice.	ofermægen. þeódmægen.	glædmód. gleávmód.
licgan. belicgan.	mægeð. healsmægeð.	heardmód. hreóhmód.
licnes. anlicnes. onlicnes.	mægð. folcmægð. ver-	hreóvigmód. mihtmód.
lif. voruldlif.	mægð.	ofermód. rēþemód. stið-
*life. andlife.	mælan. gemælan. onmælan.	mód. sviðmód. torht-
*lifigend. cviclifigend.	mæled. hringmæled.	mód. vrāðmód. þan-
ligan. onligan. S. licgan.	mælum. þúsendmælum.	colmód.
*lihtan. gelihtan.	*mæne. gemæne.	módig. tilmódig.
limpan. gelimpan.	mære. folcmære. vidmære.	mon. flótmon. súðmon.
liðnys. giestliðnys.	mætan. amætan. gemætan.	vracmon.
liþan. oferliþan.	mæte. ormæte. unmæte.	monian. gemonian.
liþe. unliþe.	man. ealdorman. hæg-	mót. gúðgemót.
liþend. vægliþend. mere-	stealdman. landman.	munan. gemunan.
liþend.	norðman. sæman. væp-	myn. viſmyn.
loca. breóðloca. burhloca.	nedman. S. mon.	mynd. mynt. freóndmynd.
ferhðloca. fýrloca. he-	mang. ongemang.	vurðmynd. veorðmynd.
armloca.	meahtig. foremeahtig. S.	*myrce. gúðmyrce.
locc. vitelocc.	mihtig.	myrran. ámyrran.
lócian. onlócian. tóonló-	mearc. eþelmearc. fyrst-	N acod. limnacod.
cian. uplócian.	mearc. gemearc. þeód-	nægan. genægan.
loga. vārloga, vērloga.	mearc. vordgemearc.	næman. benæman.
*lóme. gelóme.	mearcian. gemearcian.	*neahe. geneahe.
lór, lóre. forlór.	méde. oferméde.	nearvian. genearvian.
*lora. hleorlora.	medla. ánmedla. ofer-	nea. drihtnea.
lucan. belucan. onlucan.	medla. S. mædla.	*neat. geneat.
luſe, luſu. sibbluſe. fre-	médo, médu. viþermédo.	néd. þeóvnéd. þreánéd.
óndluſu.	eáðmédu.	nemnan. genemnan.
lutian. gelutian.	*men? ingemen.	neotan. beneotan.
lýfan. álýfan. gelýfan.	mengan. gemengan.	*neove. fýredneove.
lýhtan. gelýhtan.	mennen. þeóvmennen.	*nere. aldornere. feorh-
lynnan, linnan. álynnan.	meornan. bemeornan.	nere.
lýsan. álýsan.		

nerian. generian.
 nesan. genësan.
 net. breóstnet. vælnet.
 nēpan. genēpan.
 nied. þreánied. S. nýd.
 *niht. geniht.
 niht. sinniht.
 niman. ætniman. beniman.
 forniman. geniman. on-
 geniman.
 *nip. geníp.
 nipan. genípan.
 nivian. genivian.
 nið. helleníð. orlegníð.
 vælníð.
 *nóg? genóg. S. neahe.
 nýd. þreányd.
 nýdan. genýdan.
 nyt. unnyt. voruldnýt.

Pæð, pað. ánpæð. flet-
 pæð. milpæð. herepæð.
 plega. gylpplega. hand-
 plega. hearmplega.

Rád. setlrád.
 rador. uprador. S. rodor.
 rácan. gerácan.
 ráð. geráð. heardráð. un-
 ráð.
 ráðan. áráðan. geráðan.
 ráðen. treóvráðen. un-
 ráðen.
 ráðman. áráðman. upáráð-
 man.
 ráðran. áráðran. upáráðran
 ráðs. feónðráðs.
 ráðsan. geráðsan.
 ráðsva. magoráðsva.
 ráp. mástráp.
 reáf. herereáf.
 reáfian. áreáfian. bereáfian.
 reccan. áreccan.
 réced. sundréced.
 recnian. gerecnian.
 réð. dægréð. hiréð, hýréð.
 *réfa. geréfa.
 regn. vælregn.

rénian. berénian.
 reord. gereord. beóðge-
 reord.
 reordian. unreordian.
 rest. beddrest. nihtrest.
 vælrest.
 ríce. cynerice. eorðrice.
 fæðerrice. gumrice. heá-
 rice. heofonrice. sige-
 rice. voruldrice.
 ridan. upridan.
 riht. épelriht. folcriht.
 landriht. onriht. unriht.
 vordriht.
 rífm. dægrífm. cneórfm, cne-
 óvrim. enderífm. gerífm.
 nihtgerífm. monrífm. un-
 rífm.
 ríman. áríman. geríman.
 rínc. fyrdrínc. gumrínc.
 heapórin. magorínc.
 rísan. árísan.
 rísn, rísn. gerísn, gerísn;
 gerysn, gerysn.
 róð. seglróð. vigróð. vi-
 teróð.
 rodor. heáðrodor. S. rador.
 róf. cvyldróf. dáðróf. el-
 lenróf. handróf. hígeróf.
 mægenróf. þræcróf.
 rofen. berofen.
 rúme. gerúme.
 rýman. gerýman.
 ryne. forðryne.
 *rýne. gerýne.
 * **Saca**. andsaca. gesaca.
 sacan. onsacan.
 sælan. gesælan. onsælan.
 sæled. ásæled.
 sælig. gesælig. unsælig.
 samnian. gesamnian.
 sang. lófsang.
 savan. geondsavan.
 *scæft. gescæft. S. scæft.
 scapan. forscapan.
 scaru. harmscaru. S. sce-
 aru.

scaþa. synscaþa.
 sceácan. forðsceácan. on-
 sceácan.
 sceád. ungesceád.
 sceáðan. ásceáðan. gesce-
 áðan.
 sceado. beámsceado. he-
 olstersceado. scúrsce-
 ado.
 sceaft. deoreðsceaft.
 *sceaft. edsceaft. feásce-
 aft. frumsceaft. gesceaft.
 handgesceaft. heáhge-
 sceaft. hygesceaft. land-
 gesceaft. methodsceaft.
 voruldgesceaft. ? self-
 sceaft.
 scealc. freoþoscealc. hel-
 lescealc. ombihtscealc.
 sceald = scild. dægsceald.
 *sceap. forsceap. gesceap.
 sceápan. gesceápan.
 sceápen. earmsceápen.
 sceapian. ásceapian.
 scearu. folcscearu. harm-
 scearu. leódscearu.
 sceat. feohsceat.
 sceávan. gesceávan.
 sceapa. earmsceapa. gielp-
 sceapa. hellsceapa. le-
 ódsceapa. mansceapa.
 *scest = *sceaft. gescest.
 sceótian. onsceótian.
 scéran. gescéran.
 sciene. ælfsciene. vlite-
 sciene.
 scíma. æfenscíma.
 *scípe. ge-bedscípe. bod-
 scípe. gebodscípe. driht-
 scípe. feóndscípe. fre-
 óndscípe. gálsceipe. gi-
 óngorscípe. landscípe.
 láðscípe. leóðscípe. mæ-
 genscípe. vróhtscípe.
 þeóðscípe.
 scræf. eorðscræf. vite-
 scræf.
 scrifan. forscrifan. gescrifan.

scúfan. áscúfan. forscúfan.
tósúfan.	spilsið. sveglsið vig-
sið. villgesið.	dan. óðstandan. ymb-
standan.
scúva. nihtscúva.	siþian. eftsiþian. insiþian.
midsiþian.	starian. tóstarian.
scyldan. gescyldan.	slæp. frumslæp.	stað. streámstað.
scyldig. mánscyldig. vom-
scyldig.	sleán. besleán. forsleán.
gesleán. ofsleán.	stapelian. gestapelian.
scynde. unscynde.	*sleht. vælsleht.	stapol. èpelstapol.
scýran. scýrian. gescýran.
bescýrian.	slipan. onslipan.	steal. vicsteal.
scypan. gescypan.	slópan. áslópan.	*steald. hægsteald. fletge-
steald. vuldorgesteald.
*sealcan. ofasealcan.	smitan. besmitan.	steall, stealla. vilgesteall.
folcgestealla. fyrdge-
stealla.
searo. beadosearo.	smið. hlehtorsmið. vtg-
smið.	steallian. forðsteallian.
sêcan. gesêcan.	snâdan. besnâdan.	steáp. heáhsteáp. veall-
steáp.
secg. ârendsecg. ambyht-
secg. ?gârsecg.	sôcn. landsôcn.	stede. alhstede, ealhstede.
burhstede. deaðstede.
secgan. âsecgan. gesecc-
gan. onsecgan.	sôme. gesôme.	folcstede. glædstede.
sefa. mûdsefa.	*somne. ætsomne. tû-
somne.	hleóporstede. meþel-
stede.
segnian. gesegnian.	somnian. gesomnian. S.
samnian.	stefnan. gestefnan.
seld. èpelseld. heáseld,
héhseld.	sorg, sorh. orsorg. cear-
sorh. higesorh. mûd-
sorh.	stellan. onstellan.
sele. beórsele. gystsele.
hornsele. vinsele. vind-
sele.	spanan. forspanan. ge-
spanan.	stêman. bestêman.
sellan. gesellan.	spêd. freóndspêd. freoþo-
spêd. tuddorspêd. vo-
ruldspêd. vuldorspêd.	steorra. heofonsteorra.
sendan. ásendan. geond-
sendan. onsendan. tû-
onsendan.	spêdan. gespêdan.	stêpan. gestêpan.
*sêne. gesêne. S. sine.	spêdig. gûdspêdig. un-
spêdig.	steppan. forðsteppan.
seón. beseón. geseón. on-
seón. tûgeseón.	spel, spell. bealospel.
færspel. gûðspel. hil-
despell. invitspell.	stfgan. ástfgan. upástfgan.
gestfgan. upstfgan.
*seot. geseot.	*spon. gespon.	stillan. gestillan.
setl. heáhsetl, héhsetl.
èpelsetl.	*spong. gespong.	*stûd. vealhstûd.
settan. ásettan. forsettan.
gesettan. onsettan.	*spornan. gespornan.	stûl. cynestûl. èpelstûl.
fæderèpelstûl. frumstûl.
heofenstûl. hleóvstûl.
yrfestûl.
sêþan. gesêþan.	spræc. frumspræc. hete-
spræc.	stov. èpelstov. restestov.
vælstov.
sib. cneóvsib. gesib. unsib.	sprecan. gesprecan.	stræt. herestræt. raucstræt.
*sien. ansien. heáfodsien.	springan. áspringan.	streám. eástreám. ègstre-
ám. ègorstreám. lago-
streám. merestreám. sæ-
streám. vægstreám. væl-
streám.
sigan. onsigan.	*stæf. bûcstæf. edulstæf.
endestæf. èþylstæf. he-
armstæf.	*streón. gestreón. ærge-
streón. botlgestreón. vo-
ruldgestreón.
sigor. vigsigor.	stælan. forstælan. gestælan.	streónan, strienan. gestre-
ónan. ástrienan. gestry-
nan.
sihð. gesihð.	stân. sealtstân.	
sine. gesine.	standan, stondan. bigstan-
dan. forstandan. gestan-	
sittan. gesittan. onsittan.		
sittend. burgsittend. hãm-
sittend.		
sið. bealusið. earfoðsið.
gesið. hinsið. lagosið.		

strúdan. gestrúdan.
 stund. vinterstund.
 styde. folcstyde.
 stýrian. eftstýrian. onstý-
 rian.
 *sum. genihtsum. langsum,
 longsum. lósum. veorc-
 sum. vynsum.
 sund. gesund. on sund.
 sunder. onsundran.
 sundrian. gesundrian.
 svape. bilsvape.
 *svánian. ásvánian.
 svápan. forsvápan. lósvá-
 pan.
 *svar. áðsvar.
 svarian. andsvarian.
 *svaru. andsvaru.
 svefan. ásvefan.
 svæg. hildesvæg.
 svelan. besvelan.
 svelgan. forsvelgan. ge-
 svelgan.
 sveng. vælsveng.
 svengan. tósvengan.
 sveorc. gesveorc.
 sveostor. villgesveostor.
 sveót. folcsveót.
 *svercan. upgesvercan.
 *sverian. andsverian.
 svican. besvican. from-
 svican. gesvican.
 svíciende. unsvíciende.
 svima. heáfodsvima.
 svinc. gesvinc.
 sving. vitesving.
 sviþan. gesviþan.
 *syhð = sihð. gesyhð.
 syllan. besyllan. gesyllan.
 syn. niðsyn.
 syngian. gesyngian.
 synto. gesynto.
 syrvan. besyrvan.

***T**a, teag. ? racenta, rac-
 centa. raccenteag.
 tácn, tácen. andgiettácn.
 friþotácn.

tácan. getácan.
 *tæl. folcgetæl. rimgetæl.
 rincgetæl.
 *tal. folctal. getal.
 tán. hearmtán.
 teám. hereteám.
 telan, tellan. getelan. ge-
 tellan.
 *teme. vróhtgeteme.
 tène. fifténe.
 *tenge. getenge.
 teón. áteón. upáteón. ge-
 teón. ofteón.
 teóna. higeteóna.
 *teónde. tuddorteónde.
 *teóne. niðgeteóne.
 *teóv. látteóv.
 *terg. tinterg.
 tiber. sigetiber.
 tid. æfentid. dægtid. uhttid.
 tigþian. getigþian.
 timber. heofontimber. ma-
 gotimber.
 timbran. forðtimbran. ge-
 timbran.
 timbre. getimbre.
 tir. æstír.
 *toga. folctoga.
 *tolden. ofertolden.
 torht. geartorht. heofon-
 torht. sigetorht. svegl-
 torht. vuldortorht.
 torr. meretorr. stántorr.
 trega. helltrega.
 treóv. heáhtreóv. untreóv.
 untryovð.
 treóvian. ontreóvian.
 trod. viþertrod.
 trum. getrum. folcgetrum.
 fyrdgetrum. ? vyrtruma
 für vyrtruma.
 trúvian. getrúvian.
 tryman. getryman.
 trývan. getrývan.
 trýve. ortrýve.
 tudor. magotudor.
 tungol. heofontungol. ro-
 dortungol.

turf. épelturf.
 *tvæfan. getvæfan.
 tveógan. getveógan.
 týma. heretýma.
 *týnan. ontýnan.
 týne. fiftýne.
 tyrf. épeltyrf, épyltyrf.

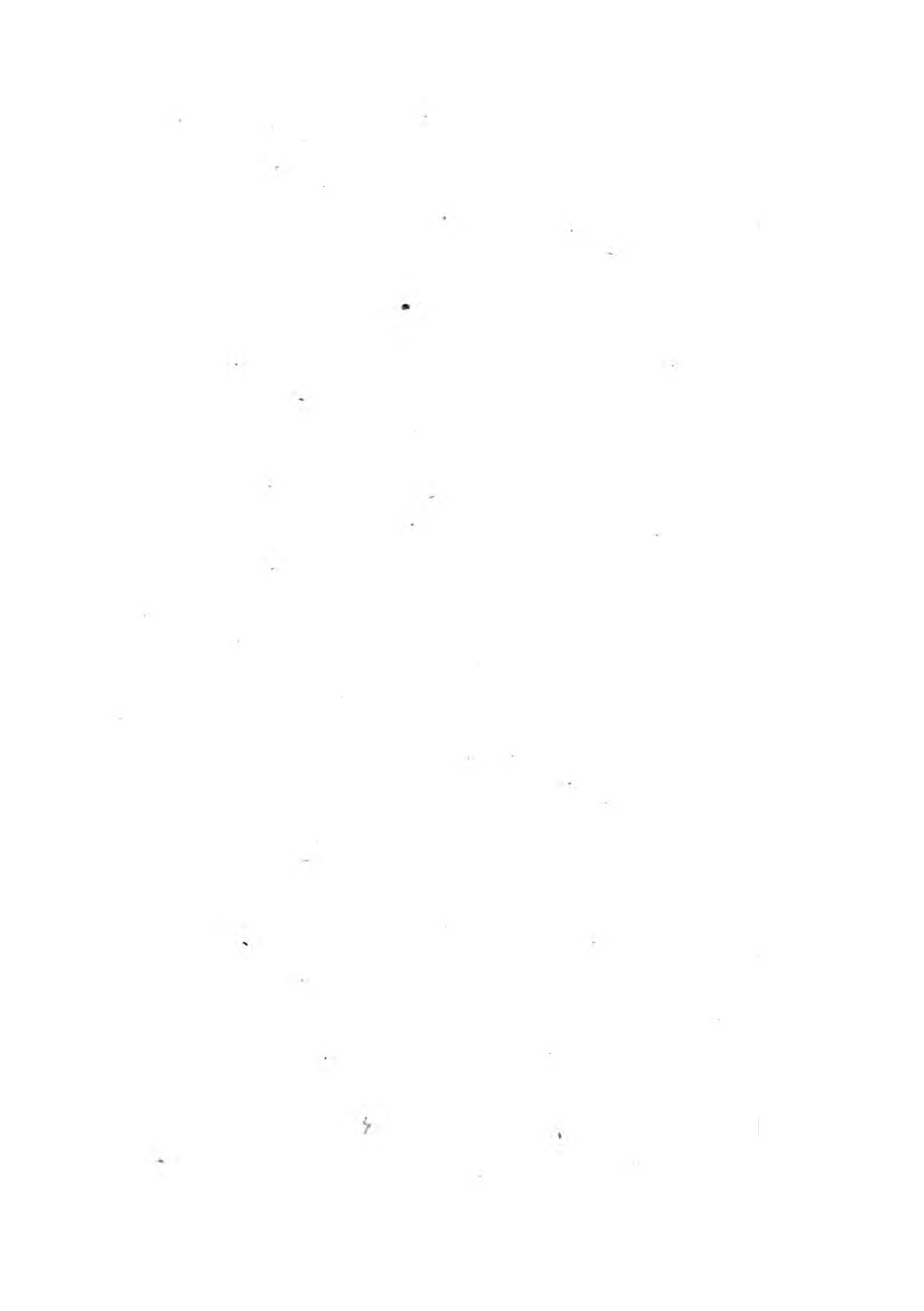
Under. inunder.
 útan. beútan. ymbútan.

Va. áva.
 vâ. vâvâ.
 vacan. onvacan.
 vâcan. onvâcan.
 vacian. ávacian.
 vâclíc. unvâclíc.
 vadan. anvadan. gevadan.
 onvadan. þurhvan.
 væcan. ávæcan.
 væcnian. ávæcnian.
 vædla. niedvædla.
 væg. módevæg. sævæg.
 vælm. hygevælm.
 vâre. freoþovâre.
 værged. áværged.
 væstm. limvæstm.
 væter. sævæter. sealtvæter.
 *val. ecgval.
 *vald, veald. gevald, ge-
 veald. áhtgeveald. on-
 vald.
 *valda. alvalda, ealvalda.
 ânvalda.
 vang. neorxnavang. sæl-
 vang. S. vong.
 vanian. gevanian.
 vara, vare, varu. helvara,
 hellvara. burhvare. Si-
 gelvare. Sodomvare.
 burhvaru.
 varian. bevarigan.
 *vealc. gevealc.
 vealda = valda. alvealda.
 veall. burhveall. foreveall.
 holmveall. sæveall. stæð-
 veall. streamveail.
 *veard. andveard. for-

veard. forðveard. heo-
nonveard. tóveard.	verod. leódverod. sið-
verod.	vong. staþolvong. S. vong.
vóp. herevóp.
veard. bregoveard. burge-
veard, burhveard. driht-
tenveard. éþelveard.
gúðveard. heofonveard.
hordveard. inneveard.
lástveard. leódveard.
mearcveard. nihtveard.
yrfeveard.	verpan. tóverpan.
vesan. forðvesan.
* vest. neávest.
vic. fyrdvic. herevic.
vicing. sævicing.
vicigean. ymbvicigean.
vrecan. bevrecan.
vig. þræcvig.
viga. randviga.
viggend. sveordviggend.
randviggend.	* vorca. sigorvorca.
vord. byrhtvord. gnorn-
vord. gylpvord. ligevord.
ligenvord. sorhvord.
vorht. sámvorht.
* vōsa. herevōsa. S. visa.
vræc. niðvræc.
vrecan gevrecan.
* vrecene. tóvrecene.
veaxan. geveaxan.
veaxen. unveaxen.
veb. góðveb.
veccan. áveccan.
vecnian. onvecnian.
veg. bæðveg. eástveg. flód-
veg. soldveg. forðveg.
lifveg. norðveg. súðveg.
vela. botlvela. eorðvela.
grundvela. lifvela.
velm. brynevelm. heaþo-
velm.	viht. áviht, óviht. alviht,
allviht, eallviht.
* vihta. edvihta.
* vihte. fulvihte.
villa. hyhtvilla.
vind. súðvind.
vindan. bevindan. gevin-
dan.
vinn. gevinn.
vinna. mōdgevinna.
vinnan. ávinnan. gevinnan.
ofervinnan.	vrigan, vrihan. bevríhan.
inbevrigan.
vrit. gevrit.
vritan. ávritan.
vrixlan. gevrixlan.
vudu. gárvudu.
vulf. herevulf. hildevulf.
vuna. gevuna.
vund. licvund.
vundian. forvundian. ge-
vundian.
vemman. gememman.
vemme. unvemme.
vêna. orvêna.
vendan. ávendan. geven-
dan. onvendan. óðven-
dan.
* vende. láðvende.
veorc. andveorc. dād-
veorc. dægveorc. ge-
veorc. handgeveorc.
sulhgeveorc. handveorc.
orlegveorc. þreáveorc.
veorpan. áveorpan. be-
veorpan. forveorpan.
tóveorpan.
veorþan. forveorþan. ge-
veorþan.
veorþian. geveorþian.
ver. fáhver. sceátver. driht-
veras. folcveras. leód-
veras.
vêran. gevêran.
vered. unvered.
vêrig. ealdvêrig. symbel-
vêrig.
verod. eorpverod. heorð-	vinda. bevinda. gevin-
dan.
vinn. gevinn.
vinna. mōdgevinna.
vinnan. ávinnan. gevinnan.
ofervinnan.
visa. aldorvisa. heáfod-
visa. herevisa. mægen-
vīsa. S. vōsa.
vīse. monvise.
visian. gevisian.
vist. ætvist. somvist.
* vit. bilvit, bilevit. by-
lyvit.
vit. gevit. invit.
* vit. edvit. invit. S. vihte.
* vit? stigvit.
vīta. gevīta.
vītan. gevitān. forðgevitān.
upgevitān.
vite. gyrdvite. hellevite.
vitga. deófolvitga.
* vīta. andvīta.
vlitan. andvlitan. bevlitan.
geondvlitan. onvlitan.
vló. gevló.
vlóh. ánvlóh.
volcen. vedervolcen.
vóma. dægvóma.	vundod. unvundod.
vunian. gevunian.
vull. vætterspryncvull.
vurþan. gevurþan.
vurþian. gevurþian.
vurþung. hálsvurþung.
vylm. heaþovylm.
* vynna. ? lyftvynna.
vyrca. forvyrca. gevyr-
can.
vyrde. andvyrde.
vyrgian. ávyrgian.
* vyrht. gevyrht.
vyrnan. forvyrnan.
vyrþian. gevyrþian.
		Y rmþo. voruldyrmþo.
yrnan. áyrnan.
ývan. ætývan.
ýð. eástreámýð.

* Þafa. geþafa.
þalian. geþalian. |

þanc. æfþanc. geþanc. bre-
óstgeþanc. ingeþanc.
módgeþanc. orþanc.	þeód. ungeþeód.
þeód. gumþeód. verþeód.
* þeódig. ellþeódig.	þrac. æscþrac. gúðþrac.
hildþrac. væpenþrac.
þancol. higeþancol.	þeóf. reguþeóf.	þreá. bróhþreá. cvealm-
þreá. heáhþreá. vâg-
þreá.
þé. óðþé.	þeón. geþeón. onþeón.
óðþeón.	þreát. hereþreát. gúð-
þreát. heófenþreát. mæ-
genþreát. vâgþreát.
þeaht. geþeaht.	þeón. veorcþeón.	þreátian. geþreátian.
þeav. leódþeáv. freoþoþeáv.	þicgan. geþicgan.	þringan. geþringan. on-
þringan. óðþringan.
þeccan. beþeccan. geþec-
can.	þincan. geþincan. ofþin-
can. tveóþincan.	þróvian. geþróvian.
þegan. ofþegan.	þing. geþing.	þrym. cyneþrym. êþel-
þrym. mægenþrym.
þegn, þegen. handþegen.
aldorþegn. meteþegn.	þingan. geþingan.	þungen. heáhþungen.
þegnung. heáhþegnung.	þingian. geþingian. geán-
þingian.	* þvin. hellgeþvin.
* þego. vinþego.	þingð. geþingð.	* þyldig. geþyldig.
þel. vægþel.	* þófta. villgeþófta.	þyrsted. ofþyrsted.
þencan. áþencan. geþen-
can.	þoht. geþoht. módgeþoht.	
þénian. geþénian.	þolian. geþolian.	

Kip

